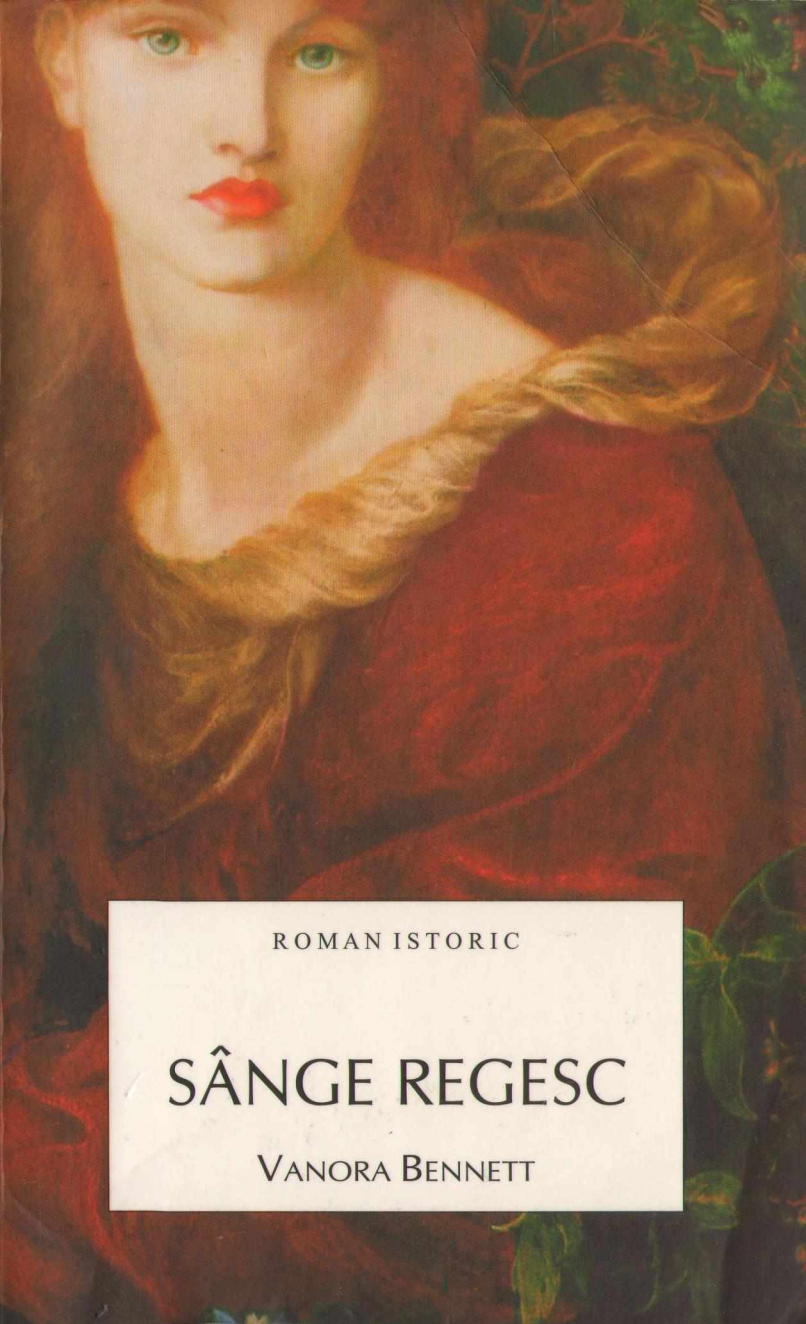

ROMAN ISTORIC

SÂNGE REGESC

VANORA BENNETT

BLOOD ROYAL
Vanora Bennett
Copyright © Vanora Bennett 2009

SÂNGE REGESC
Vanora Bennett
Copyright © 2011 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BENNETT, VANORA
Sânge regesc / Vanora Bennett; trad.: Maria Rotki. - București: ALLFA, 2011
ISBN 978-973-724-298-3

I. Rotki, Maria (trad.)

821.111-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA.**
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA.**
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside Romania, without the written permission of **ALLFA**, is strictly prohibited.
Copyright © 2011 by **ALLFA.**

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3, sector 6, cod 060512 – București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactare: Olimpia Novicov
Tehnoredactare: Andreea Dobreci
Corectură: Rodica Frățilă
Coperta: Alexandru Novac

Vanora Bennett

SÂNGE REGESC

Traducere din limba engleză de
Maria Rotki

EDITURA ALLFA

copyright by Jeff Cottenden

Vanora Bennett s-a născut şi a crescut la Londra. A petrecut o lungă perioadă departe de ţară, în calitate de corespondent de presă, relatând desfăşurarea unor conflicte politice, militare şi religioase dintr-o serie de ţări marcate de instabilitate politică, de la Angola şi Cambodgia până la Rusia şi Zimbabwe. Este scriitoare şi ziaristă independentă, colaboratoare la ediţia online a ziarului *The Times*, unde ţine o rubrică săptămânală în care tema predilectă o constituie latura nonconformistă a capitalei britanice. Locuieşte în nordul Londrei împreună cu soţul şi cu cei doi copii.

Pentru Chris, Luke și Joe

Le mulţumesc lui Susan Watt şi colegilor ei de la HarperCollins, lui Tif Loehnis şi echipei Janklow & Nesbit şi, desigur, infinit răbdătoarei mele familii.

PARTEA I

Cartea Păcii

UNU

Rămas în spatele delegației engleze, pajul încerca să pară cât mai șters: se uita la imensele tapiserii atârnate pe pereții prăfuiți ai splendidei săli pariziene, ținând strâns la piept sipetul și așteptând un semn.

Stăpânul său din ultima vreme, ducele de Clarence tocmai se întorsese dinspre regina Franței, o ființă dezgustător de grasă ai cărei ochi luceau cu aceeași viclenie ca și giuvaierurile pe jumătate îngropate în carnea degetelor sale lenețe. Clarence își fixase privirea asupra prințesei în vârstă de paisprezece ani așezată lângă ea. Prințesa era de vârsta lui Owain și era chiar frumușică, după părerea acestuia: avea părul brun deschis și pistrui și niște ochi blânzi așezați deasupra unui nas lung; ar fi păcat ca timpul s-o preschimbe într-un monstru umflat cum era maică-sa. Owain băgase de seamă și că obrajii prințesei erau foarte îmbujorați, ceea ce poate că nu era surprinzător, având în vedere că veșmântul ei de deasupra era o enormă mantie de catifea verde, minunat țivită cu blană de samur – deosebit de impunătoare, dar mult prea călduroasă pentru această după-amiază însorită de mai. Poate că aici la Paris sunt mai friguroși, își zise. Sau poate că pur și simplu se îmbujorase pentru că știa ce urmează.

Thomas Clarence își deschise larg ochii bulbucați, își strâmbă gura în ceva ce semăna a zâmbet și făcu o scurtă plecăciune înaintea fetei – tot ce putea face un soldățoi de duce englez ca să se apropie oarecum de manierele complicate ale Curții franceze. Ducele fusese întru câtva dezamăgit, atunci când ajunsese

împreună cu suita lui la Paris, pe la amiază, de vestea că regele Franței nu se simțea bine astăzi și nu-l putea primi și că în aceste negocieri partea franceză avea să fie condusă în locul lui de regina Isabeau. După o scurtă discuție în șoaptă înainte de apariția delegației franceze, el se hotărâse să meargă înainte, orice-ar fi. Dar el nu era curtean. Nu știa cum să vorbească cu femeile. Era mult prea direct.

— Alteță, îi zise el prințesei, am fost trimis de stăpânul meu ca să vă caut și să vă aduc înainte întrebarea ce-i stă în minte mai presus de toate.

El tăcu. Ea tăcu. Peste cei doisprezece oameni din sală se lăsă o tăcere nerăbdătoare.

— Cu voia lui Dumnezeu și cu cea a tatălui și a mamei voastre, el nădăjduiește că îl veți primi drept soț și că veți deveni stăpâna noastră și regina Angliei, lătră Thomas Clarence, fără a schița nici cea mai mică încercare de a se purta cu abilitate diplomatică.

Din partea franceză a sălii se auzi ca un suspin colectiv. Owain știa că francezii ar fi trebuit să fie recunoscători pentru această ofertă, căci deși aveau ifose, francezii erau slabi. Regele lor era bolnav. Se spunea că înnebunea ori de câte ori era lună plină. Iar atunci când el era nebun, francezii se certau unii cu alții. Așa că nu reușiseră să opună prea mare rezistență incursiunilor armatei engleze prin Normandia. Acum ei ar trebui să creadă că făgăduința unei căsătorii între această prințesă și regele Angliei va fi însemnând că regele Angliei plănuia să-și împiedice fratele să mai atace Normandia și că avea să caute în schimb să ajungă la o alianță între Franța și Anglia. Iar dacă nobilii francezi n-aveau să mai fie siliți să se lupte cu englezii, ei vor putea continua să țeasă intrigi unii împotriva altora după pofta inimii. Cu toate astea, Owain avea impresia că partea franceză nu părea chiar recunoscătoare. Privind pe rând chipurile politicoase, înfumurate și stânjenite ale acestora, ghici adevărul: își doreau această căsătorie, însă ar fi vrut să audă asta altfel. Nu le venea să creadă că el făcuse propunerea fără zile întregi de petreceri și complimente, de aluzii și manevre în avans. Erau uluiți.

Unul dintre englezi îi dădu lui Owain un ghiont în spate, trezindu-l înapoi la ceea ce avea de făcut. Era momentul lui. Înaintă ca la doisprezece paşi – inima-i bătea cu putere, avea palmele umede –, dându-şi seama îngrozit că toate privirile din încăpere poposiseră asupra lui. Când ajunse pe la jumătatea sălii, lângă duce, se lăsă cu genunchiul la pământ, cu o mişcare extravagantă a mâinii şi a capului pe care o exersase înainte (poate că reuşea să fie îndeajuns de curtenitor cât să acopere grosolănia ducelui). Asigurându-se că era bine aşezat în genunchi, descuie încuietoarea sipetului şi îi ridică cu un gest larg capacul, făcând să strălucească giuvaierul dinăuntru.

Thomas Clarence îi făcu vag cu ochiul şi înclină din cap drept mulţumire, dându-şi seama de stânjeneala tânărului. Era un om bun, în felul lui. Se apropie apoi şi scoase din sipet rubinul uriaş prins în colanul său de aur şi-l întinse prinţesei. Binevoitoare, aceasta se apropie, privind în jos către Owain, cu obrajii mai trandafirii ca niciodată, cu ochii larg deschişi, iar pe buze cu un început de zâmbet. De fapt nu se uita la el, îşi zise Owain; el era pentru ea doar un lucru asupra căruia putea să-şi fixeze privirea ca să rămână demnă. Şi ea era stânjenită. Dar el putu să vadă că avea ochii verzi – nişte ochi minunaţi, îşi zise recunoscător, întorcându-i privirea; îşi simţea muşchii picioarelor întinşi în poziţia nefirească, aşezat pe un genunchi şi spera să nu înceapă să tremure. Măcar această parte a procedurii mergea bine.

Nimeni nu se aştepta la vreo întrerupere. Aşa că fură cu toţii uimiţi atunci când, pe un ton care aducea a înfruntare, se făcu auzit un glas bărbătesc subţire, şuierat:

— La urma urmei, în familia mea avem o istorie lungă de căsătorii în Anglia.

Ducele se întoarse.

Un tânăr doar cu câţiva ani mai în vârstă decât Owain şi decât prinţesa apăruse în pragul uşii. Şedea acolo insolent, cu un mic rânjet nesuferit pe chipul lui frumos. Piciorul lui Owain începu deodată să tremure atât de tare încât i se păru că avea să cadă grămadă. Îşi schimbă uşor poziţia, sprijinindu-se discret cu o mână

de podea şi se aşeză într-o poziţie mai stabilă, pe amândoi genunchii. Măcar acum n-avea de ce să se mai teamă că o să se facă de râs faţă de ceilalţi: toate privirile se întorseseră către tânărul nobil francez învesmântat în mătase albastră. Privind pe furiş în jur ca să se asigure că nimeni nu băgase de seamă scăparea lui, văzu că o singură pereche de ochi mai era încă aţintită asupra sa. Îngrozit, îşi dădu seama că prinţesa era cea care se uita încă în jos la el. Dar era bine chiar şi aşa. Când zări panica din ochii lui, păru că abia acum era atentă şi pricepuse că acolo jos era într-adevăr un om în genunchi. Îl privi pe Owain drept în ochi, liniştitor; îşi înălţă uşor chipul şi îi făcu un semn din cap.

Apoi se întoarse, împreună cu toţi ceilalţi, spre tânărul care stătea în pragul uşii. Owain, pe care-l treceau încă toate năduşelile de emoţie, abandonat, îngenuncheat în mijlocul încăperii, privi şi el într-acolo.

— Poate vă mai amintiţi că sora noastră Isabelle, acum trecută la Domnul, spunea tânărul, cu ochii la ducele de Clarence, a fost şi ea măritată cu un rege al Angliei. Regretatul Richard al II-lea.

Văzând cum se crispau chipurile francezilor, Owain îşi dădu seama că acest tânăr nesuferit trebuie să fi fost unul dintre fraţii mai vârstnici ai prinţesei, un prinţ al Franţei, şi că venise aici cu intenţia clară de a se lua la harţă cu delegaţia engleză. Ruşinea şi stânjeneala care-l cuprinseră acum pe Owain în numele stăpânului său şi al Angliei luară cu totul alte proporţii decât cele resimţite cu câteva clipe mai înainte pe seama lui. Abia mai putea respira.

Thomas Clarence se închină rapid:

— Regretatul, zise el cu un mormăit împăciuitor, fără să-şi lase privirea să o întâlnească pe cea a adversarului său.

Owain înţelese că acesta n-avea să se lase ademenit într-o asemenea discuţie. Ducele era un om care-şi alegea cu grijă luptele, iar aceasta nu era cearta potrivită pentru niciun ambasador al Angliei. Richard al II-lea fusese înlăturat de pe tron de un văr de-al său după căsătoria lui cu o franţuzoaică, în urmă cu aproape douăzeci de ani; iar soţia lui Richard, Isabelle, sora cea mai mare a prinţesei, fusese trimisă înapoi în Franţa, înlăcrimată şi umilită.

Noul rege Henric de Lancaster încercase să o țină în Anglia: ar fi vrut să o mărite din nou pe Isabelle, de data aceasta cu fiul lui cel mai mare, bărbatul care domnea acum sub numele de regele Henric al V-lea al Angliei. Dar Isabelle fusese îndeajuns de mândră ca să refuze. Așa că Henric al IV-lea o lăsase să plece, însă păstrase zestrea și bijuteriile acesteia. Ele fuseseră probabil cheltuite pentru întreținerea armatelor engleze care acum se porniseră pe hărțuială prin Normandia. Francezii încă îi considerau uzurpatori pe noii regi ai Angliei din vița de Lancaster. Și nu le iertaseră încă insulta adusă prințesei lor.

Tânărul francez în albastru se holbă la ducele englez, ca și cum l-ar fi îndemnat să muște momeala. Apoi, văzând că nu primea răspuns, continuă, jignitor și cu rea-intenție:

— Regretatul rege Richard al II-lea al Angliei, care a murit din ordinul Dumnezeu știe cui.

Tăcerea se adânci. Nimeni nu știa cum murise regele englez detronat. Ducele de Clarence își ridică privirea spre cea a prințului francez. Francezul lăsă să-i mijească pe fața-i subțire o umbră de surâs perfid. Părea că toți cei de față încetaseră să mai respire. Chipul ducelui se înroși. Era evident că uitase cu desăvârșire că trebuia să se poarte cu diplomație cu francezii. Își dorea din toată inima să-i dea una peste față francezului care rânjea la el. Cu toți mușchii încordați, făcu un pas înainte, amenințător.

Crispat, Owain privi în jos.

Însă chiar și așa, cu privirea ațintită spre genunchi, ținând în brațe sipetul uitat, își dădea seama de prezența prințesei de lângă el. Iar acum, pe neașteptate, o simți înaintând către scena înfruntării.

Părând că abia își dădea seama de ceea ce făcea, prințesa se agăță de mâna liberă a ducelui, iar apoi, preschimbându-și mișcarea într-un gest de încredere, puse brațul musculos al acestuia, cu pumnul încordat, pe sub brațul ei subțire înveșmântat în verde; îl întoarse blând, dar ferm dinspre ușă înapoi către regina Franței.

Ducele o privi cu uimire tâmpă, dar se lăsă întors. Foarte grăbit, cu un glas atât de plin de teamă înăbușită încât răsună vesel și cochet, prințesa spuse:

— Domnia-ta, de va fi voia Domnului şi dacă Înălţimile Lor tatăl şi mama mea vor încuviinţa, eu sunt din toată inima gata să vă fiu stăpână şi regina Angliei.

Owain privi în sus, impresionat de curajul prinţesei. Îl adusese pe duce înapoi la picioarele reginei Franţei. Căutând aprobarea mamei sale şi primind o scurtă încuviinţare din cap, ea continuă, mai puţin solemn, cu un început de râs ce se pornise mai degrabă de la încercarea de a-şi drege glasul:

— La urma urmei, întotdeauna mi s-a spus că voi ajunge cândva o mare doamnă.

Ducele părea să se adapteze cu greu la schimbarea de ritm. Privea când la prinţesă, când la mama ei. Arunca şi câte o privire către uşă, de unde fratele mai mare al prinţesei, dacă acesta era francezul care-l insultase, se holba şi el la fată, cu gura căscată. Apoi, foarte lent, capul începu să i se mişte: sus-jos, sus-jos. Încă se gândea. Ceasuri întregi păruseră să treacă până ce deschise în sfârşit gura, lăsând să iasă un uriaş hohot de râs.

Nu râse singur mai mult de-o clipă. Întreaga sală se umplu ca de urletul unei haite de lupi – râs de bucurie şi în acelaşi timp scăpare de frică. Regina Franţei cotcodăcea atât de tare încât i se zguduia tot trupul. Era atât de încântată de întorsătura pe care o luaseră lucrurile încât nici nu băgase de seamă că veverita ei favorită înhăţa fondante din bomboniera de aur şi se apucase să mestece la ele, aşezată pe picioarele dinapoi, privind scena cu ochi rotunzi şi vii. Şi toţi francezii de faţă îi trimiteau prinţesei priviri calde şi pline de recunoştinţă, pufnind pe ascuns.

Acum ea înţelesese pentru prima oară ce însemna cu adevărat să fii prinţesa Catherine de Valois: anume că oamenii trebuiau s-o asculte. Pentru ea era prima dată când exercitase vreun fel de putere. Era cel mai pasionant lucru pe care-l făcuse vreodată. Inima îi bătea cu putere. Îşi auzea bătăile inimii răsunându-i în urechi ca un bubuit de tobă.

Ignorând privirea feroce pe care i-o arunca Louis, fratele ei cel mai mare, din pragul uşii, precum şi privirile crunte pe care

mama ei i le arunca acestuia din jilțul său sculptat – se punea de o ceartă între cei doi cât de curând – Catherine trase aer în piept și se bucură în voie de râsul ce însemna că vorbele pe care ea le rostise salvaseră situația.

Apoi privi în jos. Bietul paj englez era încă îngenuncheat, ținând în mâini sipetul. Ducele englez uitase cu totul de el. Băiatul chipeș cu ochi albaștri și plete brune se uita la ea cu aceeași privire caldă și plină de adorație pe care i-o arăta acum toată lumea, însă era vădit că acesta tânjea totodată să se scoale din genunchi și să fugă să se ascundă iarăși în umbră. Dar azi ea putea face orice. Putea să-i scurteze agonia; îl putea salva și pe el.

— Acesta e pentru mine? zise ea, atingând brațul ducelui și arătând din priviri spre sipet. Cât de frumos... – și își aplecă gâtul, astfel încât ducele să îi poată petrece giuvaierul peste cap.

Surprins, dar chicotind încă, ducele întinse mâna după colan, murmură un „Mulțumesc, Owain" și se aplecă asupra ei spre a-și face datoria de curtean. Ea simți cum pajul englez – care avea un nume ce nu era câtuși de puțin englezesc – sări în picioare și se îndepărtă repede, acum în sfârșit liber, după ce primise dezlegarea de la stăpânul lui. Putea și ea să-și închipuie cât de tare îl dureau genunchii; și spera că-i era recunoscător.

Apoi se concentră asupra gâtului vânos al ducelui englez și a degetelor lui uriașe care se chinuiau cu colanul de aur împodobit pe care i-l atârna la gât. Thomas Clarence semăna cu un taur cu inel în nas, își zise ea, cam încrezută; periculos de puternic, dar ușor de mânat odată ce-l ții de inel. Oare fratele lui, regele Angliei – în acest moment posibilul ei soț – va fi la fel de plăcut? Ea așa spera. Dar în același timp băgă de seamă că spera ca Henric al Angliei să nu aibă gâtul acela gros și ochii holbați și tâmplele sure și să nu poarte același verde șters sau cafeniul noroios cu care erau acoperiți toți englezii ăștia. Lăsându-și gândul să zboare către un viitor în care un arhiepiscop avea să-i pună pe cap coroana Angliei, în sclipirile lumânărilor și ale podoabelor, soțul pe care închipuirea ei îl alcătuise era la fel de tânăr ca ea. Era înalt și sub-

ţire şi suplu, cu ochi de un albastru închis şi plete brune şi cu un zâmbet timid şi încărcat de adoraţie.

Moşmondeala ducelui părea să dureze foarte mult.

Când privi din nou în sus, ea îl văzu pe fratele ei mai mic, Charles, foarte palid şi părând mult mai tânăr decât cei doisprezece ani ai săi, împleticindu-se afară din sală pe lângă Louis, spre coridor, de unde abia o putu zări pe Christine de Pisan chemându-l din umbră. Speră că asta însemna că Charles avea să primească de mâncare. Niciunul dintre copiii regali nu primise de mâncare toată ziua. Îi era dintr-o dată dureros de foame şi ei, amintindu-şi cât timp trecuse de când mâncase ultima dată. Dar Christine era credincioasă şi agitată ca un terrier şi ştia să-i scoată din amorţire pe slujitorii ursuzi, înfiorători, punându-i să le facă de mâncare. Şi poate că Charles îi va păstra şi ei câte ceva pentru mai târziu.

A doua oară când privi în sus, după ce ducele mormăise un „Gata!" în chip de triumf al mâinilor stângace, fu uşurată să vadă că şi Louis dispăruse. În pragul uşii nu mai stătea nimeni, în afara gărzilor.

DOI

Abia spre apusul soarelui izbuti Christine de Pisan să ajungă la poarta cetății. Reușise să-l convingă pe bucătarul reginei să-i cedeze câteva bucăți de carne și de pâine pentru cele două odrasle regești mai mici, dat fiind că bucătarul acestora nu era de găsit nicăieri (ceea ce poate nu era surprinzător; slujitorii copiilor nu mai fuseseră plătiți de două luni, cel puțin de când boala îl lovise iarăși pe rege, iar pe regină nu te puteai bizui pentru nimic). Înăbușindu-și furia pe care o resimțea de obicei atunci când vedea cum leneșa și răsfățata bavareză îngăduia să-i fie neglijați băiatul și fata, copiii ei cei mai mici, Christine îl băgase în pat pe Charles, azi neașteptat de cuminte. Catherine era încă în sala de audiențe, bănuia. Îl făcuse pe Charles să promită că va păstra niște carne și pentru sora lui. Nici Christine, nici băiatul n-avuseseră inima să vorbească despre propusa oroare a unei căsătorii în Anglia pe care regina tocmai o acceptase într-un chip atât de înjositor.

De fapt, Christine trebuia doar să îi ajute pe prinț și pe prințesă la citit – să le călăuzească mințile. Aceasta era o însărcinare firească pentru cineva care scrisese așa de mult cum scrisese ea, spre lauda Europei întregi, despre ce-ar trebui să însemne educația prinților. Însă ori de câte ori tatăl lor cădea iarăși pradă demonilor lui, Christine se trezea mergând zilnic la Hôtel Saint-Paul, palatul-grădină pe care bunicul acestora îl construise chiar lângă noile ziduri ale cetății, până în întortocheata anexă a copiilor și spre încăperile supraîncălzite, pline de papagali și ticsite cu bomboane ale mamei lor, unde singurul rol al Christinei era acela de

a face pe dădaca-mamă: să se asigure că aveau îndeajuns de mâncare şi haine de îmbrăcat. Aceasta îi dădea peste cap orice urmă de concentrare, o întrerupea din scris şi de la conducerea atelierului de copiere de manuscrise cu care se ocupa. Dar cum ar fi putut să nu facă măcar atâta lucru? Îi era recunoscătoare sărmanului, blândului, suferindului rege Charles care o lăsa să-şi petreacă restul vieţii în Franţa – nu-şi dorea nicidecum să se întoarcă la Veneţia, de când rămăsese văduvă – şi pentru bunăvoinţa pe care i-o arătase de-a lungul atâtor ani. Şi îi părea rău de el, de necazurile lui şi îi părea rău şi de copii. Erau aşa de tăcuţi amândoi ca şi cum, neglijaţi atâta vreme, rămăseseră fără de glas (cu toate că Christine băgase de seamă că cel puţin Catherine reuşea de-acum să găsească resursele necesare pentru a obţine ceea ce-şi dorea în ceea ce privea mâncarea şi prieteniile, chiar fără cuvinte; folosindu-se de privirile lungi şi gesturile unei fete aproape de împlinirea frumuseţii ei de tânără femeie pentru a-i fermeca pe oamenii de care avea nevoie. Iar astăzi se arătase a fi într-adevăr la înălţime, cu un şiretlic care fusese pe placul tuturor).

Dar acum nu era momentul să-şi facă griji pentru micul Charles şi pentru Catherine. Tot ce mai avea Christine răgaz să resimtă era neliniştea cu privire la propria-i soartă. Îşi suci iute trupul subţire spre şeful gărzilor. Când se făcuse atât de târziu? Dincolo de Hôtel Saint-Paul, putea deja vedea pe râu o strălucire roşie sus, dincolo de insulă şi de vechiul palat regal şi de catedrala Nôtre-Dame. Noaptea era primejdioasă. Gărzile erau gata să închidă poarta, încuindu-i înăuntru – pentru siguranţa lor – pe locuitorii oraşului.

— Ai întârziat, îi zise unul dintre ei, brutal.

— Sunt doar zece minute pe jos până la mine acasă, răspunse ea hotărâtă. Ştii că stau foarte aproape.

Bărbatul clătină din cap, stând pe gânduri. Cunoşteau cu toţii cifrele: zece trupuri erau aduse în fiecare noapte la morga de la Luvru. Zece gâtlejuri tăiate pe străzi, când oamenii cinstiţi ar fi trebuit să fie adormiţi în casele lor. Parisul era un loc înspăimântător în aceste vremuri, chiar şi acum când altfel era destul de liniştit.

— Trebuie să ajung acasă, zise ea. Am copii. Nepoți. De lucru.

Arătă în jos către rochia ei albastră simplă și râse încrezătoare, dăruindu-le zâmbetul ei cel mai cochet. Era întotdeauna bine să-și folosească mai întâi farmecul, înainte să-l facă pe om să înțeleagă că era pusă pe treabă. Surâsul ei îi topise deja.

— N-arăt ca și cum ar merita osteneala să mă jefuiască. Doar vedeți și voi. O să fiu în regulă.

Și-ar fi dorit ca omul să se grăbească să ia o hotărâre și s-o lase să plece. Nici ea nu voia să o prindă noaptea prin oraș.

Paznicul dădu pe neașteptate din cap de parcă vedea ocazia să împuște doi iepuri deodată.

— Avem aici un englez care are nevoie de adăpost în noaptea asta, îi zise. Te las să ieși dacă îl iei cu tine. O să te apere el.

Urma să fie cam înghesuit, dar dacă o lăsau să iasă, putea să găsească un colțișor și pentru oaspete. Chiar și pentru un englez. Încuviință din cap. Ușurat, paznicul fluieră repede un catâr și o urcă pe el. Christine îl recunoscu pe tânărul care-l ținea de hățuri. Era înalt, dar era încă un copil – pajul cu părul negru sau aghiotantul sau ce era el care ținuse deschis cufărașul atunci când ducele de Clarence îi oferise prințesei giuvaierul. Gata de plecare, acesta avea în spinare o sarcină istovitoare și era înfășurat într-o manta cu glugă, prea grea pentru vremea blândă din acea seară. El o privi cu un mic surâs timid. N-avea s-o apere de vreun tâlhar, pricepu ea. Dar măcar n-o să-i facă necazuri.

Băgă de seamă că băiatul își întorcea mereu capul, holbându-se la orice vedea pe drum. Căscă ochii la întinsa stradă pavată St. Antoine, unde pomii înfloriți se iteau de după zidurile casei ducelui d'Orléans și ale mănăstirii Sainte-Catherine du Val des Écoliers. Dincolo de poarta St. Antoine, când lăsară în urmă râul, ajungând spre străzile mai înguste, unde caldarâmul dispărea, iar zgomotul copitelor catârului se pierdea în murdăriile ce-i ajungeau până la glezne, admiră florile rozalii ce atârnau deasupra lor, din casa regelui Siciliei pe de o parte, iar de cealaltă parte din mănăstirea Petit-Saint-Antoine.

La început ea crezu că-i era frică şi că asculta după vreun zgomot suspect. Cel puţin ea aşa făcea, deşi mai degrabă s-ar fi lăsat omorâtă decât să recunoască asta. Trecură pe o parte a înghesuitei Rue des Juifs şi pe lângă alte ziduri năpădite de nori albi şi rozalii, cu turnurile mai zvelte şi fleşele înălţându-se de după vălătucii de flori, până la reşedinţa episcopilor de Beauvais. Când ajunseră la răscruce, ea îl privi drept în ochi ca să îi arate că aici trebuia să întoarcă spre stânga capul catârului şi îşi dădu seama după ochii vii, iscoditori şi veseli ai băiatului că acesta nu era câtuşi de puţin speriat. Era doar gata să îmbrăţişeze cu privirea împrejurimile până la cel mai mic detaliu. Din locul uşor înălţat de aici se vedea până jos, în portul Grève. Se puteau vedea capătul vinciului folosit la descărcarea grămezilor de fân şi ultimele pete strălucitoare de râu. Se puteau zări cele două turnuri ale catedralei, turnuleţele palatului şi verdele închis al viilor dezgolite de pe coasta Malului Stâng, cu clădirile Universităţii şi bisericilor risipite în spatele lor, pe dealuri, ca nişte siluete în amurg.

Văzând-o dintr-o dată prin ochii nou-venitului, priveliştea o lăsă uimită şi umilă, cum nu i se mai întâmplase de ani de zile. Abia dacă-şi mai amintea ce o făcuse să scrie într-una dintre cărţile ei cele mai cunoscute despre ce-nsemnase experienţa venirii ei de la Veneţia aici, pe când era copil şi despre impresia extraordinară pe care i-o lăsaseră primele luni pe care le petrecuse la Paris. Dăduse uitării frumuseţea în mijlocul căreia trăia. În aceste zile, pe străzile astea nu se putea gândi la altceva decât la necazurile care îi pândeau pe toţi. Dar ia uite la băiatul ăsta cum cască ochii. Pesemne Parisul mai e încă un vis, o minune pentru orice om care nu văzuse sau nu-şi închipuise niciodată două sute de mii de oameni trăind, muncind, cântând, rugându-se şi gândind laolaltă.

— Nu mi-am închipuit niciodată, zise băiatul, întorcându-şi ochii sinceri spre ea, niciodată n-aş fi crezut că are să fie astfel.

Vorbea franceza cu accent, dar fluent. Dezarmată de căldura şi de francheţea lui, aproape că zâmbi.

Un câine lătră undeva în apropiere; ceva scârțâi. Ea tresări. N-avea rost să te alegi cu gâtul tăiat doar pentru plăcerea unui schimb de politeţuri cu un englez, îşi zise în sine.

— Vino, îi şuieră ea. Hai s-ajungem înăuntru.

Când ajunseră pe strada Vieux Temple, era atât de întuneric încât fură nevoiți să bată la poarta curții, care fusese încuiată, iar când Jean ieşi să le deschidă, purta cu el un felinar.

— Eram îngrijorați, îi zise el, venind direct spre ea şi ajutând-o să se dea jos de pe catâr, fără să-l vadă pe oaspetele care ţinea animalul de căpăstru.

Glasul îi era liniştit, dar ea simți încordarea ce străbătea din el.

— Îmi pare rău, îi răspunse, ridicându-şi capul, simțind iarăşi obişnuita emoție privindu-i chipul măsliniu şi părul negru, linia elegantă a fălcilor şi a nasului, mirosul proaspăt.

Fiul ei: bărbatul născut din dragostea ei şi a lui Étienne. Faptul că-i amintea astfel de Étienne, mort de mai bine de douăzeci de ani de-acum, aduse în glasul ei şuierat o notă tragică:

— N-am putut face nimic. Toate au întârziat. Au venit oaspeți din Anglia.

Jean îşi ridică privirea. Nici lui nu-i erau mai dragi decât ei stăpânii de acum ai Angliei. Cândva, demult, pe când Jean era copil, ea îl trimisese în Anglia drept paj al bătrânului cavaler de Salisbury. Era un loc bun pentru un băiat care voia să-şi croiască un drum în viață. Dar cavalerul fusese ucis la scurt timp după ce regele Richard fusese înlăturat. Noul rege al Angliei – *așa-zisul* rege al Angliei, adăuga ea încrâncenată în sinea ei – care îi luase locul lui Richard ar fi vrut să-l păstreze acolo pe tânărul Jean de Castel şi chiar s-o convingă pe Christine să se mute în Anglia ca să fie alături de fiul ei şi să-i lumineze Curtea cu scrierile ei. Dar ea nu stătea la târguială cu uzurpatorii şi n-avea câtuşi de puţin de gând să plece din mijlocul civilizației în sălbăticia umedă de dincolo de mare. Aşa că îl îmbrobodise pe cel dintâi Henric de Lancaster să-i trimită fiul înapoi în Franța cât timp ea se prefăcea că vrea să se hotărască şi

în cele din urmă îi găsise lui Jean un loc aici, la Paris. Lucrurile se aranjaseră mai bine așa. Erau împreună. Cu toate astea, Christine și fiul ei știau prea multe despre trădările și vărsările de sânge pe care le urzise Henric de Lancaster ca să poată gândi cu plăcere la Anglia. Iar ideea le era cu atât mai puțin pe plac acum, când în Anglia domnea fiul acelui Henric – acum Henric al V-lea – care, de cum devenise rege, își și trimisese fratele în Franța, în fruntea unei armate, ca să se bată cu francezii în Normandia și care părea să vrea să scoată iarăși la lumină vechea pretenție a regilor englezi la pământurile Franței – pretenție nedreaptă chiar și atunci când regii mai erau încă legitimi – și la a fi de Dumnezeu rânduiții stăpânitori ai Franței. Englezii erau primejdioși: ucigași de regi, prădători de cadavre, lupi. Acest Henric n-avea cum să fie un soț pe potriva lui Catherine. Oricine putea pricepe asta.

— Care oaspeți englezi? întrebă Jean, cu flacăra felinarului lucindu-i în ochi.

— Fratele. Ducele de Clarence. Cu propunerea ca prințesa Catherine a noastră să se mărite cu regele Henric, răspunse Christine iute, pe un ton reținut.

Jean își dădu ochii peste cap.

— Înțeleg, răspunse el sec, ridicând din sprâncene, în mod evident neputându-și închipui că o asemenea propunere ar fi putut fi luată în serios de cineva și crezând că era mai degrabă o invitație la un râs amar. Și cu cine a stat de vorbă, dacă regele e...

Apoi privi în jur, ca și cum îl zărea pentru prima oară pe băiatul ce ținea frâul catârului și ridică încă o dată din sprâncene într-o altă întrebare mută și precaută.

— Acesta e un membru al suitei ducelui de Clarence, explică Christine, pe tonul ei oficial și rezervat.

Jean îi făcu semn din cap nou-venitului – ceva mai puțin decât o plecăciune. Recunoscător că era în sfârșit băgat în seamă, băiatul făcu din toată inima o plecăciune, mormăind mulțumiri pentru adăpost în franceza lui anglo-normandă curgătoare, dar guturală. Era surprinzător de înalt. Se înălța deasupra lui Jean, care era totuși bine clădit.

— Mi-au cerut să-l adăpostesc, continuă ea. Un englez...

Se întoarse spre băiat, întrebătoare.

— Owain Tudor, zise el, făcând iarăşi o plecăciune. Dar avea în priviri ceva nefiresc pentru un băiat – o străfulgerare de durere? Încurcătură? Un oftat? Mândrie? – şi adăugă, strângându-şi uşor buzele: Nu-s englez. Sunt velş.

Auziseră de răscoala velşilor împotriva regelui Henric, în îndepărtatele Mărci Occidentale ale Angliei. Sigur că auziseră; Franţa îl susţinuse pe rebelul velş, Owain Glyndŵr, împotriva uzurpatorului englez. O armată franceză condusă de cancelarul de-atunci, seniorul breton Jean de Rieux, petrecuse chiar vreo doi ani de zile în Ţara Galilor, după ce căpetenia velşă fusese încoronată ca rege sub numele de Owain al IV-lea, conducând o armată de trei mii de cavaleri bretoni, sub flamura dragonului velş. Francezii şi velşii îl susţinuseră pe răposatul rege Richard al Angliei, deja mort pe-atunci, mai degrabă decât pe Henric, ucigaşul de regi; de-acolo începuse totul. Aşa încât Christine şi fiul ei ştiau că răscoala, care într-o vreme se răspândise în întreaga nobilime engleză, transformându-i în rebeli până şi pe unii dintre cei mai de vază lorzi ai Angliei, aproape îl nimicise pe Henric al Angliei. Rebelii îşi împărţiseră între ei Anglia chiar înainte să o cucerească: Ţinuturile de Mijloc, velşilor, Sudul şi Vestul, lorzilor Mortimer ai Mărcii, Nordul, clanului Percy. Dar revolta fusese până la urmă înfrântă, deşi căpetenia lor velşă încă se mai ascundea printre dealurile ceţoase, ieşind din când în când la vreo hărţuială, şi cu toate că el încă îşi mai zicea rege al Ţării Galilor. Aşa că priviră nedumeriţi la tânăr când acesta le zise că Owain Glyndŵr, căpetenia răsculaţilor era vărul lui – rege din străvechea viţă regală de Powys Magog, după cum explica băiatul, nu fără o urmă de mândrie, în franceza lui excelentă. Dacă băiatul era înrudit cu rebelul, ce căuta el aici la Paris, frumos îmbrăcat, în slujba unui duce englez?

Băiatul se mulţumi să clatine din cap, văzând neînţelegerea de pe chipurile lor. Iarăşi părea mai vârstnic decât era; de parcă era obişnuit ca oamenii să nu priceapă cine era şi care era situaţia lui.

— Familia mea a fost pedepsită, zise el, ridicând uşor din umeri ca şi cum încerca să pară indiferent. Unul dintre unchii mei a fost executat. Pământurile ne-au fost confiscate. Dar eu eram doar un copil. Prinţul Henric m-a luat la el; nu ca ostatic... din bunătate... şi m-a făcut paj în suita lui, zise el, revenindu-şi cu totul din momentul de îmbătoşare de dinainte; apoi, liniştindu-i pe ceilalţi: Acum e regele Henric. Aşa că presupun că până la urmă sunt totuşi aproape un englez.

Le înfruntă curajos privirea:

— Am avut noroc, adăugă el, cu încă un surâs voit nepăsător, de parcă-i desfidea să nu-l creadă.

Rostind acestea cu atâta siguranţă, Owain resimţi obişnuita ameţeală provocată de senzaţia că se afla în două locuri deodată. În vreme ce zâmbea către gazdele sale, nu se putea împiedica să nu se gândească pentru o clipă în sinea lui ce s-ar fi întâmplat cu el dacă nu ar fi devenit englez. Se gândi la verii cu care se jucase, alături de care călărise sau cu care se juca de-a v-aţi ascunselea, care rămăseseră împreună cu tatăl lor ca să lupte alături de armata galeză şi care erau acum cu toţii închişi în Turnul Londrei: Gruffydd, fiul cel mai mare al lui Glyndŵr, în vârstă de vreo douăzeci de ani, care moştenise ochii pătrunzători şi agerimea minţii tatălui său, care tăia în două cu sabia stropul de ploaie, cel mai iute alergător pe care Owain îl văzuse vreodată – şi cel mai iute călăreţ. Eroul din copilărie al lui Owain. Cele trei micuţe Mortimer, fetiţele blonde, peltice şi chicotind, niciuna trecută de opt-nouă ani şi mama lor cu ochii obosiţi, Catrin, fiica lui Glyndŵr şi mătuşa lui Owain. Femeile fuseseră toate luate prizoniere atunci când soţul lui Catrin, puternicul lord englez Edmund Mortimer fusese ucis la asediul din Harlech, când oamenii regelui englez reuşiseră în sfârşit să spargă zidurile. Dar nu toţi cei alături de care crescuse erau acum închişi; nu chiar toţi. Owain se gândi la fiul mai tânăr al lui Glyndŵr, Maredudd ap Owain Glyndŵr, care se ascundea împreună cu tatăl lui fugar în Herefordshire – râzând liniştiţi în adăpostul lor – şi împreună cu unul dintre ginerii englezi ai lui Glyndŵr, care în mod ciudat era stăpânul englez al acelui ţinut

şi care era şi el fugar. Se gândi la propria lui familie apropiată: la mama lui, moartă demult, pe cât se zice de oroarea şi de teama ce o cuprinseseră când se ascundea de ceata adusă de prinţul Harry ca să dea foc castelului Sycharth. Nu-şi aducea aminte de ea. Tatăl lui – un zâmbet vesel sau o furie teribilă, după cum îi venea; călărind alături de francezi şi luându-l cu el pe Owain; învăţându-l pe Owain primele cuvinte şi lucruri despre limba şi felul de a fi al nou-veniţilor, pe când el avea doar cinci sau şase ani şi când, fiind luat în expediţiile armatei, era cel mai mândru băiat care s-a văzut vreodată. Chiar dacă Owain nu-l mai respecta pe acel tată fără minte – care-l predase duşmanului atunci când îi convenise – sau pe unchii care-şi scăpaseră pielea predându-şi propriii oameni să fie torturaţi şi ucişi, nu se putea împiedica să nu-i pară rău pentru ei. Tatăl lui, Maredudd ap Tudur, ca toţi ceilalţi fraţi care supravieţuiseră, îşi ducea zilele din mai nimic: fugar, ascunzându-se în poduri şi în biserici, trăind din milă. Casele nu mai erau. Owain îşi amintea cum arseseră cele două conace înconjurate cu şanţuri, amintirile înceţoşate ale unui copil care trăgea cu ochiul printre degetele ce-i acopereau ochii, înecându-se de fum, tresărind, redus la o tăcere tematoare, îngrozită. Acestea erau pe undeva printre fâşiile netede, verzi-cenuşii de iarbă şi copaci şi mare de pe insula căreia unii îi ziceau Insula Întunecată sau Insula Mierii sau Insula Vitejilor, care fusese cândva casa familiei lui: Môn, dincolo de munţii mari, înzăpeziţi din Gwynedd, cărora englezii le zic Anglesey şi pe care n-avea să-i mai vadă nicicând. Capul unchiului Rhys era înfipt într-un par, la Chester. Băieţii unchiului Rhys n-aveau dreptul să se mai întoarcă la Erddreiniog. Unchiul Gwilym pierduse Clorach; copiii unchiului Ednyfed pierduseră Trecastell. Numai Morfydd, cea mai vitează dintre verii şi verişoarele lui, fiica unchiului Goronwy, care avea farmec şi care era mai încăpăţânată decât toţi ceilalţi membri ai familiei laolaltă şi care, în plus, era binecuvântată cu un soţ ce nu era într-o aşa de mare dizgraţie cum era restul familiei lui Owain, mai îndrăznise să se roage de regele Angliei ca să primească înapoi Penmynydd, străvechiul fief al familiei.

Cu ochii minții, Owain văzu miile de copii luați ca slujitori atunci când regele englez își adăpostise caii în biserica Abației Strata Florida, lăsându-i să pângărească jertfelnicul Domnului. Acel Henric cel bătrân fusese un om crud. Îl încânta să arate că nu se temea de nimeni, nici măcar de Dumnezeu. De n-ar fi fost tânărul rege Henric, cu iertarea lui și cu pacea... Owain auzise în acea noapte urletele neliniștite ale mamelor, tăcerea temătoare a copiilor, privirile lor în gol, când erau împinși ca oile înăuntrul abației și de-acolo mai departe în necunoscut. Acela fusese începutul. Iar Owain văzuse și sfârșitul: iarba de pe străzi; casele fără acoperiș; satele arse; un ținut nelocuit.

— Am avut noroc, repetă el încet. Regele meu, Henric, este un stăpân bun.

Christine și Jean priviră unul la celălalt. Apoi, punându-și brațul pe umărul băiatului, Jean îl conduse înăuntru.

Îi dădură băiatului de băut și de mâncare. El răspunse politicos că nu dorea nimic, dar, firește, înfulecă una după alta feliile de pâine și carne și le făcu să alunece pe gât cu o cupă mare cu vin. La urma urmei, era tânăr, orice-ar fi văzut în acel război de demult; avea poate cincisprezece ani; și o poftă de mâncare pe cinste.

Văzându-i pe toți cum stăteau și-l priveau, într-un cerc de lumină – nu doar Christine și Jean, ci și Jehanette, nevasta lui Jean și micii Jacquot și Perrette – își turnă apă din belșug peste vin și explică, luând o dușcă zdravănă:

— Avem poruncă să nu bem vin franțuzesc fără apă, pentru că e așa de bun și de tare; n-avem voie să ne îmbătăm.

Ezită; îl puteau cu toții vedea întrebându-se dacă trebuia sau nu să le spună ce stătea în spatele acestei porunci – mai mult decât evident: „Nu vă îmbătați, ca să nu vă prindă la-nghesuială vreun francez" –, apoi dându-și seama că asta ar fi fost lipsit de tact, se îmbujoră. În loc de asta, își trecu limba peste buzele de un roșu închis, în semn de prețuire:

— Încă nu știu dacă e tare, dar că e bun e lucru sigur, încheie el, cu un zâmbet strălucitor.

Christine văzu nasul cârn al lui Perrette încreţindu-se, într-un început de râs; prevenitoare, se uită drept în ochii ei. N-avea rost să se lase încântaţi prea uşor.

De îndată ce-şi potoli foamea, băiatul oftă, îşi împinse scaunul mai departe de masă şi, îndatoritor, ca un copil bine-crescut, se apucă să-şi distreze gazdele tăcute povestindu-le despre viaţa sa şi despre ziua care se încheiase. Cu dragă inimă, începe să vorbească, să pălăvrăgească – gândi cu asprime Christine – despre întâlnirea pe care ducele lui o avusese cu regina Franţei – bine, nu chiar ducele *lui*; Owain fusese trimis pe lângă Clarence doar pe timpul călătoriei la Paris. Îşi fixă ochii mai degrabă rugători asupra lui Jehanette, care avea gropiţe şi părul buclat şi care părea cea mai dispusă să zâmbească.

— Stăpânul meu a trimis prinţesei voastre un giuvaier împreună cu o cerere în căsătorie. Era de datoria mea şi am avut plăcerea să i-l ofer astăzi... Cred că prinţesei i-a plăcut. Este o prinţesă foarte frumoasă. Ea însăşi un giuvaier. Căsătoria va fi o binecuvântare pentru ţările noastre... nu credeţi? încheie el, auzindu-şi chiar şi singur milogeala din glas.

N-avea idee de ce erau atât de lipsiţi de orice veselie. Chiar şi nevasta cea drăguţă. Înţelese că trebuie să fi spus ceva greşit – dar ce? Putea? Îşi ascunse pornirea de a se mirosi la subraţ.

Dar văzu din ce în ce mai îngrijorat cum femeia mai vârstnică ce-l adusese acasă îşi strângea buzele şi-şi îndrepta spinarea din ce în ce mai ţeapănă. Fusese cândva frumoasă această Christine de Pisan, se vedea asta; pe chipul ei îmbătrânit şi în mândria cu care-şi purta trupul mic şi puternic, împingându-şi înainte pieptul umflat, pe jumătate războinic, pe jumătate cochet, se vedea încă umbra acelei frumuseţi. Dar avea şi ceva înspăimântător; n-ar fi vrut cu niciun chip s-o calce pe bătături.

Christine îl fulgeră din priviri. Spuse cu asprime:

— N-aş fi aşa de sigură, tinere. Şi nici nu mi-aş pune mari speranţe în asta, dacă aş fi în locul tău. Mă îndoiesc foarte tare că această căsătorie va avea loc.

Îşi lăsă bărbia în jos şi continuă să îl privească, neînduplecat.

Owain se făcu mic, dorindu-şi să devină invizibil, întrebându-se cu ce-ar fi putut-o jigni într-un asemenea hal.

Îl zări pe tânărul francez punând o mână pe braţul mamei sale, îndemnând-o să se abţină. În acelaşi timp văzu că doamnei de Pisan nu părea să-i pese. Părea că gestul aproape că o îndemnase să meargă mai departe.

— Fără îndoială că.... *regele*... vostru englez îşi doreşte o căsătorie cu cea mai veche şi mai mare viţă regală din Europa, zise ea, iar glasul ei şuierat răsună grav şi încărcat de dispreţ. Dar una din prinţesele noastre regale a refuzat deja o cerere în căsătorie a regelui vostru, nu uita asta. Pe cât îmi amintesc, era o problemă cu legitimitatea pretenţiei lui la tron în acea vreme... şi nu ştiu ca lucrurile să se fi schimbat de-atunci în această privinţă. Îşi apropie capul de al lui. Ce crezi?

Owain se simţea ca un iepure hipnotizat de un şarpe.

— Da... nuu... se bâlbâi el, dorindu-şi cu disperare să-i facă pe plac, dar simţind în acelaşi timp că era ademenit în mijlocul primejdiei şi mai cu seamă neştiind, pur şi simplu, ce răspuns aştepta de la el.

— În orice caz, *regele* nostru este cel care va lua hotărârea, atunci când are să-şi revină din... din boală, dădea înainte Christine, impecabil, apăsând pe fiecare cuvând şi ridicând din sprâncene ca să dea şi mai mare greutate cuvintelor ei. (Owain observă că nu spusese: „nebunia" regelui; de fapt, nimeni dintre cei pe care îi întâlnise la Paris nu părea să vorbească de nebunia despre care oricine din Anglia ştia că îl cuprinsese pe regele Franţei). Nu *regina* noastră. Cât despre regină... poate să-ţi fi părut încântată de ideea de a o mărita pe Catherine cu regele vostru, dar nu uita că tu eşti un străin, şi încă unul foarte tânăr. Dacă ai fi parizian, ai şti fără să ţi se spună că acum cea mai mare plăcere pe care o are în viaţă este aceea de a-l împinge pe fiul ei să se poarte urât. O distrează. Are o minte vicleană şi ei doi nu se înţeleg. Ai văzut cum a răspuns el. El era acela, Louis, prinţul nostru moştenitor, Delfinul care a făcut scena aia. Şi avea dreptate, desigur. N-ar fi trebuit să muşte niciodată momeala ei; dar aşa e Louis. Întotdeauna a fost un mocofan.

N-a priceput că era dispusă să ia în considerare ideea asta doar ca să-l împingă să facă scena aia.

— Mamă! murmură Jean de Castel.

Ea îndepărtă mâna fiului ei cu o pufnitură supărată:

— Pfff!

Dar apoi se opri.

— Ei, poate ai dreptate, zise ea o clipă mai târziu, părând mai puţin furioasă. Vorbesc înainte de vreme. Dar totuşi nu m-aş încrede în încântarea reginei. E foarte probabil să se ofilească. N-o să fie nicio căsătorie.

Owain încuviinţă din cap, mai puţin preocupat să-şi apere regele decât să-şi ţină gura, ca nu cumva primejdioasa doamnă de Pisan să iasă iarăşi la atac. Era fascinat de aerul ei de imperioasă siguranţă. Era şi mai fascinat de familiaritatea – dacă ar fi fost o persoană ceva mai puţin înfricoşătoare, ar fi zis impertinenţa – cu care ea descria familia regală franceză. Se uită pe furiş în jur, la odaia simplă din casa liniştită şi modestă de oraş în care stăteau. Aruncă încă o privire la veşmintele simple, albastre cu alb, ale doamnei de Pisan. Nu păreau să indice că ar fi fost cine ştie ce mare doamnă. Ar fi zis că fiul ei lucra pe undeva în administraţie, dar în orice caz nu chiar ca sfătuitor al mai-marilor ţării. Era oare firesc aici să se discute pretutindeni, la masă, slăbiciunile stăpânitorilor ţării?

Schimbând subiectul, Owain îl întrebă în grabă pe Jean care-i era chemarea în viaţă. Toţi răsuflară ceva mai uşuraţi, dar nici acesta nu era un subiect care să aducă veselie pe chipurile celor prezenţi. În timp ce vorbea, pe chipul subţire şi oacheş al lui Jean poposi ca o umbră; răspunse foarte neutru şi grijuliu că era intendent; că avusese o oarece experienţă în slujba ducelui de Burgundia; dar că, după cum Owain poate ştia, ducele nu mai era la Paris, aşa că Jean lucra câte ceva pentru cancelarul Franţei şi era în căutarea unui nou patron şi a unei slujbe permanente.

Owain încuviinţă din cap, simţind că începea să înţeleagă. Auzise despre tulburările din Franţa. Ştia ceea ce ştia orice englez: că, dat fiind că regele Franţei era cel mai adesea prea nebun

ca să ia hotărâri, unchii şi verii regali se ciondăneau tot timpul pentru şansa de a căpăta puterea de regenţi pe timpul „absenţelor" acestuia, iar ca urmare Franţa sfârşise prin a cădea pradă a ceva ce semăna cu un război civil. Regina şi ceilalţi prinţi certăreţi împreună cu armatele lor, de obicei conduse de contele de Armagnac erau aproape cu toţii de aceeaşi parte – şi erau cu toţii împotriva ducelui de Burgundia. Acesta era cel mai puternic nobil din Franţa – bogat, având pământuri prin tot nord-estul Franţei şi mai departe în Ţările de Jos, şi îşi extindea moşiile şi mai departe în toate părţile şi cât de repede putea. Era singurul prinţ iubit de poporul Parisului, pentru că îl găseau vrednic de încredere. Poate că era prea dedat la uneltiri, dar măcar îşi plătea întotdeauna negustorii. Dar se întinsese mai mult decât îl ţinea plapuma anul trecut. Fusese învinuit că aţâţase răscoale în Paris împotriva administraţiei regelui şi că o ştersese prevăzător la moşiile lui atunci când acestea se stinseseră. Nu-i de mirare că această familie era atât de ursuză, dacă cel care aducea pâinea pe masă fusese în slujba ducelui de Burgundia; dacă Jean îşi pierduse de-acum ocrotitorul, pesemne că duceau grija banilor...

Owain se întoarse înţelegător spre Christine, văzându-i ridurile din jurul ochilor şi gura strânsă din pricina greutăţilor. Răscoale, război civil, teamă, greutăţi cu banii, un fiu aflat în căutarea unui ocrotitor; aceasta era o poveste pe care se trezi dintr-o dată că o putea înţelege. O viaţă plină de griji pentru o văduvă în amurgul vieţii, îşi zise.

— Trebuie să fie îngrozitor pentru dumneavoastră să staţi acasă cu nepoţii... neavând altceva de făcut decât să vă întrebaţi care e soarta fiului vostru..., îndrăzni el, cu blândeţe.

Simţi mai degrabă decât auzi că cei din jur îşi ţineau răsuflarea; simţi tăcerea. Iarăşi zisese ceva greşit.

Nu îndrăzni să se uite la chipul doamnei de Pisan. Abia putu răbda ofensa ce răsuna în glasul ei, atunci când ea răspunse îngheţat:

— *Ei bine*! Fac tot ce pot să-mi ocup timpul. *În felul meu umil.* Eu, Christine de Pisan.

Își fixă privirea mai degrabă pe Jean. Îl văzu pe Jean aruncându-i o privire mamei sale; văzu rânjetul de pe chipul bărbatului și își dădu seama, simțindu-se îngrozitor, dar mai puțin cuprins de spaimă decât până atunci, că pe Jean îl amuza ceea ce trebuie să fi fost cea mai cruntă privire a doamnei de Pisan.

— Tinere, e ceva ce-ar trebui să știi, zise Jean cu blândețe. Am văzut că nu i-ai recunoscut numele mai devreme, atunci când ne-am prezentat, însă mama mea e o femeie foarte cunoscută. A scris zeci de de cărți – de la scrieri de dragoste la cronici de istorie militară. Regii îi cer îndrumări; ducii aleargă după sfatul ei. Chiar și regele vostru – mă rog, tatăl lui – a încercat cândva s-o ispitească să trăiască la Curtea engleză. După moartea tatălui meu, ne-a crescut, pe mine și pe sora mea, din banii câștigați de pe urma poemelor pe care le-a scris; cele mai luminate minți ale Europei o caută ca să învețe de la ea despre vrednicia femeii. Este unică în lume, cunoscută în toată creștinătatea; este podoaba lumii civilizate. De asemenea, e foarte iute la mânie. Ar trebui să știi toate astea înainte să mergi mai departe.

Se opri. Îi aruncă lui Owain o privire cu multe înțelesuri, de parcă aștepta să vadă ce-avea să facă mai departe. Owain observă că Jehanette se străduia să nu râdă.

— Dar, șovăi Owain, abia îndrăznind să deschidă gura, de teamă să nu cadă în vreo altă capcană neașteptată. Nu auzise niciodată una ca asta. O femeie....? Educată...? Care scrie...? Ce anume...?

Christine replică tăios:

— O femeie se poate educa singură, dacă are istețimea și răbdarea s-o facă. Eu le-am avut; și de ce nu?

Apoi, mai puțin aspră:

— În orice caz, dacă am trăi într-o lume dreaptă, orice fetiță ar trebui să primească o educație potrivită, fără să trebuiască să învețe de una singură – întocmai ca băieții. Așa că nu, nu mă mulțumesc să stau acasă și să-mi fac griji. Trebuie să te ajuți singur în viață; nu e sigur că altcineva o va face în locul tău. Mă duc la Curte. Primesc comenzi. Scriu: *Eu, Christine.* Mai mult, conduc

un atelier de manuscrise aici în spate, astfel încât lucrările mele să fie copiate şi prezentate clienţilor. N-am timp să stau de pomană şi să dârdâi de frică. Şi să-ţi mai zic ceva, tinere, adăugă ea, cu ochii încă aprinşi de mândrie jignită, dar şi, băgă de seamă Owain dintr-o dată, cu o foarte uşoară urmă de umor mijindu-i în glas. Cel mai talentat angajat al meu, de departe – cel mai bun meşter la împodobit manuscrise din Paris şi probabil din lume – este tot o femeie.

Owain făcu ochii foarte mari, chiar mai mari decât credea că era potrivit pentru uluirea-i sinceră înaintea acestui fapt. Îi luase ceva vreme, însă acum instinctul îi spunea că în sfârşit ştia de unde s-o apuce. Dacă se arăta copleşit, ea avea să se îmblânzească. Dacă ar reuşi să-i stârnească umorul pe care i-l zărise în ochi, inima bună care se întrevedea dincolo de învelişul neîndurător...

Îşi deschise larg mâinile, într-un fel de imitaţie a gestului pe care-l văzuse astăzi de atâtea ori la francezi.

— Mi s-a spus, zise el, străduindu-se să fie cât mai fermecător, uitându-se la ea cu toată îndrăzneala de care era în stare, că Parisul e un oraş al miracolelor. Iar acum ştiu că aşa este.

Făcu o plecăciune.

Auzi şoapta lui Jehanette:

— Bravo!

— Doamnă de Pisan, continuă el pe acelaşi ton lejer, netemător – cuvintele îi veneau acum uşor pe limbă, odată ce avea calea deschisă şi ştiind că era mai în siguranţă, este o cinste pentru mine să vă întâlnesc. Şi vă cer iertare pentru neştiinţa mea. Sincer. Nu am vrut să vă aduc o insultă... dar cum era să ştiu... în ţara mea nu sunt femei la înălţimea geniului vostru... iar eu nu sunt un învăţat... n-am citit niciodată... nu aşa cum ar trebui... doar Biblia şi Ceaslovul...

Înţelese din discretele mişcări aprobatoare din cap ale lui Jean că se descurca foarte bine. Iar pe măsură ce îi trecea spaima îşi aminti că îşi dorise întotdeauna să ştie mai multe despre lumea cărţilor. Fusese întotdeauna intrigat de cuvioşii învăţaţi din castelele prin care trecuse de când venise în Anglia; de chemarea lor

austeră şi prăfuită; dar îl şi îndepărtaseră în acelaşi timp chipurile lor mohorâte şi îmbătrânite. Întotdeauna şi-ar fi dorit ca şi aceia să aibă ceva din pofta de viaţă şi felul prietenos de a fi al lui Iolo cel Roşu, bardul lui Owain Glyndŵr care, deşi era neînchipuit de bătrân – avea mai bine de optzeci de ani, după cât zicea lumea, cu barbă albă şi aplecat de spate şi sprijinit într-un băţ şi cu ochi alb-albaştri înceţoşaţi, îşi păstrase zâmbetul hâtru şi duhul glumeţ şi era mereu gata să rostească vreun poem. Nu că asta însemna ceva în Anglia. Fiind velş, unul dintre Plant Owain – Copiii lui Owain – oricum n-avea dreptul să meargă la Universitate. Dar aici, în acest mare oraş, care adăpostea cea mai mare universitate a creştinătăţii, unde orice tânăr ştia astronomie şi unde chiar şi femeile erau învăţate... Aici n-aveau să fie feţe îmbătrânite şi acrite; s-ar putea ca totul să fie altfel.

— Mi-ar plăcea să citesc mai mult, adăugă el cu poftă, căci Owain era un tânăr de o adaptabilitate şi de un optimism nestăpânite, chiar mi-ar plăcea. Dacă ar fi să stau cu voi câtă vreme ambasada ducelui meu e aici, aţi vrea să-mi arătaţi cărţile dumneavoastră?

Atunci când îndrăzni să privească în sus, în pauza următoare, văzu că totul se schimbase. Christine de Pisan îi zâmbea – un zâmbet atât de ameţitor de frumos încât pentru o clipă pierdu din vedere ridurile pe care timpul le brăzdase pe chipul ei. Şi dădea din cap, aprobator.

După asta, rămaseră treji până târziu. Băură împreună încă o carafă cu vin (Owain avu înţelepciunea să nu şi-l mai îndoiască pe-al său cu apă). Nu ştia dacă se îmbătase sau nu. Ştia doar că era copleşit de emoţia aventurii: era în acest oraş extraordinar, întemeia o legătură de camaraderie cu o femeie aşa de învăţată încât era vestită în întreaga creştinătate şi ştia că prin refuzul lui de a se lăsa doborât de frică reuşise să o facă să-şi îmblânzească privirea şi să-şi înmoaie glasul pe măsură ce vorbea.

Christine îi povestea despre vremea când şi ea venise la Paris pentru întâia oară. Tatăl ei era veneţian; o adusese la Paris pe când

ea avea patru ani, iar el fusese numit astrolog la Curtea bătrânului rege al Franței. Încă își amintea de întâia oară când văzuse cele patru poduri și sutele de palate impunătoare ale orașului, de-a lungul malului drept al Senei; fleșele strălucitoare ale palatului și catedralei din oraș, de pe Insula din mijlocul râului, viile întinse, ogoarele, bisericile și colegiile din districtul universitar de pe Malul Stâng.

— Și biblioteca Regelui..., își amintea ea, cu o strălucire blândă în ochi, ...o mie de cărți, una mai frumoasă decât alta... și bunăvoința regelui însuși... un adevărat rege-filosof... Așa că ți-am înțeles uluirea atunci când ai văzut orașul întinzându-se înaintea ta, în seara asta. Îmi amintesc și eu de acea clipă. Parisul este cel mai frumos oraș din lume... și întotdeauna va rămâne astfel.

Când Owain o întrebă despre răzmeriţele din anul precedent și dacă nu produseseră pagube în oraș – distrugeri de clădiri sau incendii – ea se mulțumi să facă un gest regal din mână și să scoată un „pfff!", de parcă ceea ce Owain bănuia că trebuie să fi fost două săptămâni de coșmar fusese de fapt doar o nimica-toată, ceva cu totul lipsit de importanță.

— Măcelari! spuse ea a lehamite. Un călău! Ce-ar putea distruge niște oameni de teapa lor?

Însă înainte să-l lase pe Jean să-l îndrume spre patul pe care Jehanette i-l pregătise în scriptorium, doamna de Pisan îl trase lângă ea la fereastră și-i spuse, pe un ton mai mohorât:

— Uite-aici.

Deschise obloanele, cu un scârțâit. Ea arătă spre strada întunecată de-afară.

— Uită de măcelari. Dacă vrei să afli de unde a pornit războiul civil de la noi, iată, chiar de-aici a-nceput.

Owain așteptă ca ochii să i se obișnuiască cu întunericul, bucurându-se de aerul înmiresmat de florile dimineții. În sus, spre dreapta, se vedeau turnurile zvelte de la Hôtel Barbette; i-l arătase și mai devreme, pe când veneau spre casă. Pe partea cealaltă, abia putu zări un loc gol, întunecat, unde trebuie să se fi găsit cândva o casă. Un mănunchi de buruieni; bucăți de scânduri frânte.

— Da, spuse Christine, locul acela ars. De *acolo* a pornit totul: prima moarte din război. Când Franța a început să se distrugă singură.

Christine rămase tăcută pentru o clipă, privind afară, uitând de băiat, amintindu-și de acele clipe. Văzuse de la fereastră tot ce se întâmplase mai departe: torțele, strigătele, panica. Acolo, afară, într-o noapte friguroasă de noiembrie, acum șapte ani, chiar înaintea acelei case, ducele de Burgundia trimisese oameni să-i taie calea vărului și rivalului său, ducele d'Orléans, și să-l ucidă.

Mai înainte de asta, între cei doi certurile durau de ani de zile. Louis d'Orléans avea o fire ușuratică și ironică; Jean de Burgundia era tăcut și temeinic și necruțător. N-ar fi putut fi apropiați niciodată. Deși Louis d'Orléans era fermecător și inteligent și iubitor de muzică – cel mai strălucitor protector al Christinei în acele vremuri – fusese și el prea provocator: prea multe amante, prea multe orgii prin băile publice, prea o ajutase pe regină să fure bani din cuferele regale pentru plăcerile ei.

Oamenii ducelui de Burgundia ieșiseră aici în stradă spre a se răzbuna abia după ce Orléans însuși lăsase cu viclenie să se înțeleagă că avusese o legătură chiar și cu soața acestuia, ducesa de Burgundia. Dar aleseseră tocmai acel loc ca să ducă la îndeplinire crima pentru că știau cât de des Orléans venea aici. Regina, soața regescului frate al lui Orléans, avea casa ei în colțul străzii Vieux-Temple, anume Hôtel Barbette, cu turnurile lui albe, la vreo cincizeci de yarzi mai încolo. Regina Isabeau se muta aici ori de câte ori soțul ei înnebunea. Vreme de ani de zile, înainte de a fi ucis, Orléans petrecuse aici prea multe zile și chiar nopți, pe când ea stătea aici. Lumea șușotea că trebuie să fi fost amantul lui Isabeau.

E-adevărat că fărădelegile lui Louis d'Orléans erau fără număr. Dar răspunsul ducelui de Burgundia – crima – era atât de îngrozitor încât făcea să pălească toate glumele și scamatoriile care-l încântaseră așa de tare pe Louis.

Era un sacrilegiu să verși sânge regesc.

Dumnezeu îl unsese pe rege spre a fi capul corpului politic. Nobilimea unei țări, luptătorii ei puteau fi brațele și mâinile

acestuia, preoții – conștiința lui, iar țărănimea, picioarele. Dar regele era capul și trebuia ascultat în toate, căci toți și toate depindeau întru totul de el, ca de cel ce transmitea voia lui Dumnezeu din Cer pe pământ. Iar sângele care curgea în regeștile sale vine era la fel de sfânt ca Sfintele Taine, și tot astfel era și cu rudele sale cele mai apropiate, prinții de sânge, pe care Dumnezeu i-ar fi putut alege să urmeze la tron, dacă avea de gând să-L cheme la El pe Rege. Sângele regesc era cel ce dădea viață corpului politic – voia lui Dumnezeu arătată pe pământ – și oricine vărsa sânge regesc încălca voia lui Dumnezeu.

Odată ce ducele de Burgundia, unul dintre prinții de sânge, ignorase această poruncă dumnezeiască și-l ucisese ca pe-un câine pe un alt prinț de viță regală, întregul pact între Dumnezeu și om se năruise. Întunericul coborâse peste lume.

De aceea, din noaptea acelei crime, mâna fiecărui prinț al Franței se întorsese împotriva ducelui de Burgundia, deși fascinația sa personală era atât de mare încât îl silise pe bietul rege bolnăvicios să-l ierte, deși îl silise pe tânărul fiu al lui Louis d'Orléans, Charles, să afirme public, printre dinți și înaintea regelui, că îl iertase și el și că nu va căuta să-i răzbune moartea.

Din pricina asta, Franța era blestemată.

Chiar și acum, când ducele de Burgundia părăsise Parisul, răul nu se sfârșise. Aveau să mai fie și alte vărsări de sânge, Christine n-avea nicio îndoială. Toți prinții care l-ar fi urmat pe Charles, fiul lui Orléans, dacă acesta s-ar fi ridicat împotriva ducelui de Burgundia ascultau mai degrabă de mai necruțătorul său socru, contele Bernard de Armagnac, care nu era legat de vreo făgăduință că va face pace. Dar, orice ar fi crezut prinții, poporul Parisului încă îl iubea pe ducele de Burgundia. Acesta își plătea datoriile, nu ca mai zgârciții prinți din tabăra lui Armagnac; după cum aflaseră și Christine, și fiul ei, ducele de Burgundia era un stăpân mai bun. Mai devreme sau mai târziu, avea să se întoarcă, cu o armată, pentru a cumpăra mai multă putere cu dragostea pe care i-o arătau parizienii. Iar atunci...

Se sprijini de tocul ferestrei.

— Sunteţi bine?

Un glas timid de băiat răsună de lângă ea, făcând-o să tresară. Era Owain Tudor; stătea încă acolo, uitându-se la ea cu ochi mari şi blânzi. Uitase cu totul de el. Oftă.

— Doar păreri de rău, spuse ea, visătoare, pentru atâtea greşeli din trecut.

El şopti ceva; ceva optimist, ghici ea. Era prea tânăr ca să ştie că atâtea rele nu puteau fi îndreptate; că unele păcate te urmăresc până-n mormânt. Se scuturã. Afişă un surâs distant, amabil, ca un o târziu-du-te-la-culcare şi se apucă să închidă uşile. Dar poate că speranţa tânărului era contagioasă. Auzindu-i paşii – şi pe cei ai lui Jean – scârţâind pe scări, se trezi închipuindu-şi o discuţie pe care ar putea-o avea cândva, curând, cu cineva care încă era plin de speranţă – cineva ca acest tânăr Owain.

— Ce mai scrii acum? ar întreba-o el.

Iar ea ar răspunde:

— Cartea Păcii.

Şi ar zâmbi, pentru că ar fi adevărat.

TREI

Owain avea de gând să rămână treaz, în camera unde i se pregătise patul, şi să se închipuie plimbându-se a doua zi pe străzile oraşului. Odaia era caldă, dar mobilată doar cu o masă uriaşă, pe care erau risipite pergamente şi pene de scris, şi cu două bănci lungi. Pe perete era un raft cu cărţi. Îşi închipuise cum avea să ia o carte din raft şi s-o pună cu mare grijă pe masă, începând s-o citească la lumina lumânării. Dar somnul îl doborî de îndată ce se trânti pe pătură. În loc să citească, visă: vise agitate şi pline de amărăciune, de fum de lemne şi de ochi usturând şi de contururile întunecate ale grinzilor acoperişului şi braţele unei femei care îl ocroteau şi un cântec de leagăn într-o limbă pe care abia dacă şi-o amintea.

Câteva străzi mai departe, la Hôtel Saint-Paul, Catherine se strecura în pat, lepădând mantia împrumutată de la cumnata ei, Marguerite, care o făcuse să transpire aşa de tare încât îi dădu drumul pe jos lângă celelalte veşminte părăsite pe care nimeni nu le mai ridica. Marguerite n-avea să bage de seamă, se gândi ea cu nepăsare copilărească; Marguerite petrecea atâta timp plângând în odăile reginei, din pricina răutăţii cu care o trata Louis încât nu mai avea timp să se întrebe unde-i erau hainele. Marguerite plângea mereu şi mereu alerga la Regină pentru compasiune, pe care o şi primea, de altfel. Catherine nu putea înţelege de ce mama ei era mult mai drăguţă cu Marguerite decât era cu propriii ei copii. Cu toţii îl urau pe tatăl lui Marguerite, ducele de Burgundia; cu

toţii ştiau că de-asta era Louis aşa de crud cu soaţa lui. Iar regina îl ura pe ducele de Burgundia mai mult decât oricine. Dar totuşi asta nu părea s-o facă s-o urască pe Marguerite. Luptându-se cu gelozia pe care gândul la afecţiunea făţişă pe care o primea Marguerite o trezea în ea, Catherine se gândi, fără să se întrebe cu-adevărat de ce: poate că pur şi simplu Maman îl urăşte mai mult pe Louis decât pe tatăl lui Marguerite.

Pe sub mantie, Catherine avea doar cămaşa lungă, murdară pe care o purta de două zile. Ceasuri întregi îi tot îndesase marginile întunecate pe sub catifeaua verde ca să nu se vadă.

Se opri. Cineva deja sforăia sub aşternuturi. Apropie lumânarea. Era Charles, transpirat şi mormăind, cu braţele şi picioarele lui subţiri de băieţel adunând şi mototolind cearşafurile într-un vârtej de pânză. Se aşeză pe marginea patului şi întinse mâna să le îndrepte şi să-l mângâie pe păr. Atunci văzu că băiatul mai avea încă o urmă de grăsime pe faţă. Înălţă lumânarea şi privi în jur. Firește, o bucată de pâine şi o felie de carne de vită o aşteptau pe o farfurie, sub fereastră. „Mulţumesc, Christine", murmură ea, pornind spre ele în vârful picioarelor.

Aşeză lumânarea pe masă şi mâncă, amintindu-şi de neliniştea de pe chipul palid al lui Charles atunci când se strecurase afară din sala de audienţe. Nu era nevoie să se îngrijoreze, se gândi ea, mai degrabă cu tristeţe. Toată lumea ştia că propunerea asta de căsătorie n-avea să aibă niciun rezultat.

Şi totuşi... ar fi drăguţ să fii regină... să ştii ce înseamnă să fii întotdeauna hrănită şi îmbrăcată şi fericită... şi în siguranţă. Oftă, suflă în lumânare şi se băgă în pat, lângă Charles.

În bezna din odaie, Catherine se ridică deodată drept în pat, cu părul în dezordine şi cu ochii măriţi de groază. Gestul brusc îl trezi şi pe Charles. Acesta se ridică şi el şi începu să tremure. Îşi încleştă mâna de a ei. Ea trase de o margine a perdelelor, ca să poată vedea afară. Aşteptară. Ascultară. Dar tot ce puteau auzi şi unul şi celălalt, dincolo de bătăile inimilor lor era scârţâitul

îndoielnic al duşumelelor şi câte o adiere de vânt agitând nişte pânzeturi, în depărtare.

— Nu e nimica, şopti Charles sigur pe el. Probabil ai visat. Culcă-te la loc.

Se ghemui la loc sub pătură. Nu voia să-şi amintească de măcelarii cu braţele lor groase, goale şi cu hainele lor de piele care miroseau a moarte, cu şorţurile pătate de sânge, care pătrunseseră vara trecută până în Hôtel Saint-Paul. Strigând. Transpirând şi agitând bâte şi ţipând şi rânjind. Şi puţind.

Catherine se culcă şi ea la loc, dar nu se putu împiedica să nu asculte, încercând să răsufle cât mai neauzit, în caz că mai trăgea şi altcineva cu urechea. Ar fi putut să jure că auzise iarăşi un zgomot de sticlă spartă.

Cu o vară în urmă, când veniseră, pătrunseseră direct în sala de bal. Nimic nu le putea sta în cale. Hôtel Saint-Paul n-avea fortificaţii potrivite. Era doar un pâlc de case şi grădini, strânse laolaltă prin galerii lungi, un palat încropit din grădini de desfătare, construit înăuntrul zidurilor cetăţii de către bunicul ei, în vremuri în care nu erau răzmeriţe. Rămâneau acolo pentru că tatălui lor îi plăcea; îi amintea de propria lui copilărie fericită. Dar amintirile lui Catherine erau cu totul altele.

Privise cum trei dintre măcelari îl fugăreau pe unul dintre magistraţi de-a lungul coridorului. Acesta se aruncase la picioarele lui Marguerite şi se agăţase de fustele ei. Ea îl prinsese în braţe, dar măcelarii abia dacă băgaseră de seamă. Îi îndepărtaseră braţele brutal, rupându-i una dintre mâneci. Îl târâseră de lângă ea, în timp ce acesta suspina, având zugrăvită pe faţă groaza unui animal încolţit. Detaliul pe care Catherine şi-l amintea cel mai bine era parura lui Marguerite, care se agăţase de centura unuia dintre bărbaţi. Marguerite continuase să stea acolo, cu braţele încă întinse, cu lacrimile curgându-i pe obraz şi cu părul său bălai căzându-i pe spate şi nici măcar nu încercase să întindă mâna după cele două coarne ale parurii care atârna ridicol la dosul unuia dintre măcelari.

Ziseseră cu toţii că n-avea să se mai întâmple niciodată. Cu toţii spuneau că răzmeriţele fuseseră din vina tatălui lui Marguerite. Ziceau de asemenea că ducele de Burgundia îi plătise pe măcelari ca să atace. Iar acum el plecase.

Amintirea lui încă o mai făcea să tremure pe Catherine. Aşa de înalt şi suplu şi aplecat de spate; şi când se uita la tine cu privirea lui rece, umbrită, rămâneai locului, de parcă te-ar fi împietrit.

Îşi strânse braţele de jur împrejur. Nu credea că acesta plecase pentru totdeauna. Ştia că n-o să mai treacă mult timp până ce avea să-nceapă iarăşi lupta. Se urau cu toţii prea mult ca să facă altceva.

Numai de Hôtel Saint-Paul ar avea nişte ziduri mai trainice!

Când se aşeză iarăşi în pat, gândul îi reveni nepoftit în minte: dacă ar pleca în Anglia, unde era pace, n-ar trebui să-i mai fie frică niciodată.

Puse o mână pe umărul lui Charles. Era aşa de mic şi de slab. Nu putea să-l părăsească.

Încercând să-şi domolească gândurile, Catherine închise ochii. Când Charles îşi strecură mâna mică, fierbinte, încrezătoare într-a ei şi şopti: „Catherine, eşti trează? Nu-i lăsa să te trimită în Anglia. Te rog!", ea îi strânse la rându-i mâna, simţindu-se vinovată că sperase, vreme de o clipă, la o scăpare.

PATRU

Owain ședea la masă, în lumina slabă a dimineții. De sus putea auzi vocile agitate ale lui Jacquot, care avea cinci ani, și a lui Perrette, de trei ani, gata să alerge până jos, dacă slujnica ar fi reușit să-i convingă să se îmbrace. Nimeni nu se apropie ca să se-apuce să mănânce. Owain preferă să nu întrebe de ce, cu toate că-i era foame. Doar îmbrățișă cu privirea toate acele figuri slabe, oacheșe, istețe, bucurându-se că putea fi alături de această familie care își ducea viața împreună. El nu și-o amintea nici măcar pe maică-sa. Fusese crescut în mijlocul cetelor de băieți, iar niște bărbați neciopliți îl învățaseră să țină sabia și arcul. Nu prea știa cum să se poarte în această plăcută intimitate. Sfios, așteptă să se dumirească.

O bătaie la poarta curții îl făcu să tresară, dar toți ceilalți erau liniștiți.

— Jean, zise Jean, iar Jehanette fugi să deschidă.

La poartă se găsea un bărbat înalt și blond, ca la vreo douăzeci și ceva de ani, care sări jos de pe catâr; era foarte chipeș, mult mai bogat îmbrăcat decât oricare din familia de Pisan sau de Castel, în tonuri optimiste de albastru și verde, cu o eșarfă roșie la cingătoare și cu câte o dungă aurie la gât și la încheieturi; îi făcu vesel cu ochiul lui Jehanette. Intră repede, oprindu-se la vederea lui Owain; apoi făcu o plecăciune și îl bătu pe spate pe băiat în timp ce explicațiile cu privire la oaspete curgeau în juru-i.

— Încântat, zise Jean cel blond, cu agreabila căldură pe care Owain n-o cunoscuse în anii petrecuți în mijlocul englezilor, pe

ferestruicile friguroase ale castelelor, dar pe care şi-o amintea din anii mai timpurii; o căldură care îl făcu pe Owain să simtă că în curând şi acest om ar putea să-i devină prieten.

Jean cel blond ridică o sprânceană spre oacheşul Jean de Castel, făcând un semn spre uşă.

N-ai vrea să mănânci înainte să mergem? zise Jean cel oacheş, cu toate că era vădit că era gata să-şi urmeze îndată prietenul şi să sară peste micul dejun, dacă era nevoie.

Dar Jean cel blond ridică din umeri şi, izbucnind în râs, cedă.

De mâncare? zise el; era un om care vorbea puţin. Păi la urma urmei, de ce nu? Haide!

Lăsă din mână mapa mare cu înveliş de lemn pe care o purta şi se lăsă pe spate pe un scaun. Politicos, îşi alese o bucată de carne cu vârful cuţitului şi o aşeză pe o bucată de pâine; dar mâncă doar o îmbucătură. Jean cel oacheş nu mâncă nici el prea mult; peste întreaga familie se lăsase un aer încordat şi grăbit.

Peste câteva minute, după ce plecară cei doi tineri – Jean cel oacheş luând şi catârul pe care Christine îl adusese de la palat noaptea trecută, Christine spuse:

— Jean lucrează împreună cu celălalt Jean la cancelarie. Este important pentru noi toţi ca totul să iasă bine. Din fericire, tatăl prietenului lui Jean e Henri de Marle. Făcu o pauză şi se uită la Owain, care părea doar uluit. „Acum cancelar al Franţei", explică ea, nemaiavând în glas nici urmă din blândeţea din seara trecută, ci doar o semeaţă uimire că cineva putea să nu ştie un lucru atât de important, „de când ducele de Burgundia a plecat din Paris; înainte era preşedintele Parlamentului. O cunoştinţă utilă..."

Ea alergă zorită prin încăpere, culegând nişte lucruri, pregătindu-se pentru ziua care-i stătea dinainte; nu se uita la el. Punea ceva într-un coş. Când Owain îşi luă inima în dinţi ca să vorbească iarăşi, ea zăbovi o clipă înainte de a se întoarce în direcţia glasului lui, ca şi cum n-ar prea fi voit ca el să fie acolo.

— Ducele meu are treabă cu regina voastră azi, se aventură el – o vânătoare. Nu e nevoie de mine.

Simți, văzându-i spinarea țeapănă, că nu voia să i se reamintească faptul că el era slujitorul unui duce englez.

— Așa că poate... aș putea... merge cu dumneavoastră, dacă aveți treabă la Paris? sfârși el cu răsuflarea tăiată.

Tânjea să vadă orașul; dar îi era cam frică să se aventureze să bântuie de unul singur.

Ea răspunse aspru:

— Eu o să am treabă pe-aici o vreme.

Nu-l privi în ochi. Poate că regreta căldura discuției din noaptea trecută, se gândi el. Nu-i plăceau englezii, și deși el nu era chiar un englez și știa că acasă n-avea să fie niciodată considerat astfel, își putea da seama că pentru ea era ca și cum el ar fi fost totuși englez. Pentru o clipă, se simți neconsolat.

Dar numai pentru o clipă.

Apoi amintirea cărților îi reveni în minte. Senin, Owain o întrebă dacă n-ar putea să-și petreacă ziua liberă citind una dintre cărțile ei, dacă ea binevoia să-i aleagă una; iar atunci ea se întoarse și-l răsplăti cu un zâmbet de o profunzime și căldură surprinzătoare.

— Deci într-adevăr vrei să-nveți ceva, murmură ea, cu magnifica ei voce adâncă, dând din cap ca și cum ar fi fost surprinsă și impresionată.

Se umflă în pene. Voia să o impresioneze; simțea că ea știa multe lucruri pe care el și-ar fi dorit să le afle.

Ea nu mai zise nimic. Îl conduse doar înapoi în scriptoriumul unde dormise, privind aprobator la modul în care își rânduise lucrurile într-un colț astfel încât să nu le stea în drum. Șovăi înaintea cărților de pe raft vreme de câteva clipe, alegând întâi una, apoi alta. În cele din urmă, scoase una din raft. O așeză pe un pupitru și plecă în liniște.

Owain se apucă să citească.

Se așteptase să fie ceva greu. Se așteptase să fie mai profund decât putea el duce. Dar povestea pe care ea o alesese era una foarte simplă. Era povestea vieții ei. Era ceva cum nu mai citise sau auzise niciodată. Nici chiar poemele și povestirile pe care și le amintea de demult, dinainte de Anglia, de *acolo* – legendele,

poveştile despre regii străvechi, cântările de laudă – nu erau atât de zguduitor de personale. Înainte să-şi dea seama ce se petrecea cu el, alunecase într-un alt timp şi spaţiu, pierdut pentru întâia dată între coperţile unei cărţi, simţind dragostea ce se aprinsese cândva în inima de tânără mireasă a Christinei.

Din noaptea când l-avui de soţ
Să ştiţi, mărturisesc aci
Ce bun era, că nu-mi ceru
Urâciuni ce m-ar răni

Ci pân' fu vremea de sculat
Nimica alta n-a poftit
Ci doar cu foc că m-a sărutat

Alesul meu mult m-a iubit

Dar, prinţe, mă topesc de drag
Când spune că e-al meu pe veci
*Şi cu dulceaţa-i m-a topit**

Că-alesul meu mult m-a iubit.

Owain întoarse pagina, înţelegând acum, cu o neaşteptată strângere de inimă, că ştia deja: Christine rămăsese văduvă de tânără. Povestea n-avea să se încheie cu bine.

„Pe-atunci, soţul meu era capul familiei: era un senior tânăr, înţelept şi delicat, iubit de prinţi şi de toţi cei care lucrau cu el, ca secretar al regelui, o profesie care îi îngăduia să-şi ţină familia. Dar Fortuna mă fintuise deja pe roata ei, pregătindu-se să-mi scoată în cale necazuri şi

* Balada XXVI din *Balades de divers propos*, în *Œuvres poétiques de Christine de Pisan*, publiées par Maurice ROY, vol. I, Paris, Librairie de Firmin Didot et C-ie, 1896. (N. tr.)

să mă doboare. Nu a voit ca eu să mă bucur de bunătatea soţului meu şi l-a ucis în floarea vârstei, când el avea treizeci şi patru de ani, iar eu douăzeci şi cinci. Mi-au rămas în grijă doi copii şi o gospodărie mare. Desigur, eram plină de amărăciune, lipsindu-mi dulcea lui însoţire şi fericirea mea apusă ce nu durase mai mult de zece ani. Văzând necazurile care mă aşteptau, voind să mor mai degrabă decât să trăiesc, amintindu-mi că-i făgăduisem credinţa şi dragostea mea, am hotărât să nu mă mărit iarăşi. Şi astfel am căzut în valea plângerii."

Owain merse grăbit mai departe.

„N-am putut afla exact care era situaţia cu privire la veniturile lui. Căci purtarea obişnuită a soţilor este să nu povestească şi să explice soaţelor lor chestiunea veniturilor, lucru care adeseori aduce necazuri, după cum o dovedeşte şi experienţa mea. O asemenea purtare nu este de înţeles atunci când soţiile nu sunt proaste, ci înţelegătoare şi purtându-se cu înţelepciune... Mă obişnuisem astfel să mă bucur de o viaţă fără griji, iar acum trebuia să cârmesc corabia lăsată fără căpitan în mijlocul furtunii. Greutăţile m-au încolţit din toate părţile: plângeri şi judecăţi m-au înconjurat de parcă ele ar fi datul firesc al văduvelor. Cei care îmi erau datori cu bani m-au atacat, ca să nu îndrăznesc să îi întreb nimic despre asta. Curând, nu mi s-a mai îngăduit nici să primesc moştenirea soţului meu, care a fost încredinţată în mâinile regelui... Lipitoarea Fortunei nu a încetat să-mi sugă sângele vreme de paisprezece ani, aşa încât dacă o nenorocire înceta, se pornea un alt chin, în aşa felurite chipuri că ar fi prea lung şi prea chinuitor ca să povestesc măcar jumătate. Nu a-ncetat să-mi sugă sângele până ce n-am mai rămas cu nimic".

Owain tresări. Îi luă o clipă să-şi amintească unde era. Era în scriptorium. Trebuie că era la amiază. Soarele strălucea prin fereastra pătrată. Iar Christine era undeva în spate, mişcându-se încet, ca să nu-l tulbure.

Se întoarse spre ea; îşi lăsă capul în jos într-un început de plecăciune curtenitoare. Era ceva straniu acum în felul în care o privea; ea era stăpână pe sine ca întotdeauna şi avea de trei ori vârsta lui, însă el ştia atâtea lucruri intime despre ea... Îi simţise

dragostea ca şi cum ar fi fost a lui... şi suferise pentru durerea ei trecută... şi credea că înţelegea de ce, după toate necazurile pe care i le aduseseră slăbiciunea şi neputinţele văduviei, era gata să sară acum la atac de îndată ce se simţea înjosită. Asta explica chiar şi asprimea cu care se purtase uneori cu el.

Poate că ea văzu asta. Dădea din cap, ca pentru sine; îl privea mai cu blândeţe decât de dimineaţă. Nu luase în seamă urmele lacrimilor de pe obrajii lui. Însă dădea din cap, arătând spre coşul pe care-l ţinea în braţe.

— Acum o să mă duc după nişte treburi, zise ea, şi dintr-o dată îi adresă acel zâmbet strălucitor. Vrei să vii cu mine prin Paris?

Christine ura cartierul măcelarilor. N-avea cum să facă altfel decât să treacă pe lângă biserica Saint-Jacques-de-la-Boucherie de pe Malul Drept, pe drumul spre Insula care era încă inima Parisului: erau nevoiţi să treacă pe lângă biserica aia ţipătoare pentru care bătăuşii ăia bogaţi intraseră la cheltuială ca să-i facă ferestrele să strălucească de sticlă şi să-i sclipească sfinţii poleiţi cu aur. Dar cel puţin nu mai era nevoie să-i zică nimic lui Owain despre măcelari şi despre ce făcuseră ei anul trecut, gândi ea, privind cu grijă în jur. El ştia destule. Străzile din Boucherie erau ciudat de liniştite zilele astea: viţeii şi vacile, mugind neliniştiţi, încă mai veneau aici din Insula Vacilor, ultima lor păşune din mijlocul râului, spre a fi tăiaţi, iar pielarii încă mai atârnau pieile de curăţat, ca pe nişte foi cafenii împuţite, pe nişte frânghii, dar acum măcelarii nu mai aveau voie să facă negoţ în cartierul lor, aşa că zona îşi pierduse din înfumurarea şi agitaţia şi mândria de demult. Când Owain întrebă: „De ce e legată cu lanţuri biserica asta?", ea-şi strânse doar buzele şi se prefăcu că n-auzise. El întrebă iar. Toată vechea-i furie îi reveni amintindu-şi deodată de acei necioplţi care-şi strigau lozincile şi-şi agitau torţele în aer cu gesturi dezmăţate din mijlocul fumului şi-al întunericului:

— Ce înţelegere s-ar putea afla vreodată la oameni de pe stradă ca ăştia? Nişte maimuţe – încearcă să imite lucruri pe care nu le înţeleg!

Nu era o întrebare; nici nu era un răspuns pe care să-l priceapă. El se mulţumi să pară doar oarecum jignit, ca şi cum răspunsul ar fi fost o ocară la adresa lui. Ea îl luă de braţ şi-l îndepărtă repede din Boucherie. N-aveau motive să mai zăbovească aici. O bună parte din cartier era blocată – parte din osânda răsculaţilor –, ca să fie cât mai greu de ajuns la marile case opulente ale clanurilor măcelarilor, Thibert şi St. Yon, după cum fusese întotdeauna greu de pătruns pe uliţele ei dosnice pline de putoare: Calea Spintecării şi Uliţa Picior-de-Porc şi Ograda Belirii şi Curtea Jupuitorilor şi Piaţa Viţeilor şi Drumul Maţelor şi Piaţa Copitelor.

Ea se închină şi trecu mai departe. Abia după ce ajunseseră în siguranţă pe drumul spre râu, aproape sub turnurile şi crenelurile de la Châtelet, cu soarele strălucind paşnic peste apă şi cu strigătele vesele ale barcagiilor dinaintea lor, având în spate Insula de unde era cârmuită Franţa, iar după ea lumea ademenitoare a rugăciunilor şi a viilor şi a cărţilor de pe Malul Stâng şi a Universităţii, ea răsuflă în sfârşit uşurată.

Cu glas mai blând, zise:

— *„Frumuseţea lumii stă în lucrurile ce stau la locul lor – stelele pe cer, păsările în văzduh, peştii în apă, oamenii pe pământ".*

Ceea ce însemna: există o rânduială în lume; oamenilor de teapa măcelarilor nici n-ar trebui să le treacă prin cap să îi ia regelui puterea pe care Dumnezeu i-a dăruit-o atunci când l-a uns rege. Dar îl văzu pe Owain holbându-se, căutând să iscodească înţelesul cuvintelor ei. Oare ce-i învăţau pe băieţi la curtea Angliei? se întrebă ea; era cu totul neînvăţat.

— Guillaume de Conches a scris asta, spuse ea zâmbind la Owain, bucurându-se de vădita lui râvnă de a cunoaşte, şi îşi ascunse furia pe seama profesorilor care-l lăsaseră aşa neştiutor. E un lucru de care-mi place să-mi amintesc atunci când văd lumea aşternută astfel înaintea mea, în lumina soarelui, când toate sunt bine, cât priveşti cu ochii.

Îl văzu încercând să-şi aleagă cuvintele, mormăindu-şi-le întâi sieşi. Ştia că nu mai avea să dureze mult până ce avea să le dea la iveală şi înaintea altora. Dar ochii lui alunecară iarăşi într-o parte;

ea ştia încotro privea acum. Spre Malul Stâng. Cu o zvâcnire de bucurie pentru că recunoscuse atât de uşor un om făcut din acelaşi aluat cu ea, văzu că el nu se putea împiedica să nu privească spre Universitate.

Dar Owain era îndeajuns de uimit de noul pod regal Nôtre Dame, de curând terminat, cu cei şaptesprezece stâlpi de lemn ai săi şi cele şaizeci şi cinci de case de lemn şi cu morile care se mişcau şi măcinau dedesubt, între pilaştri, încât să-şi abată privirea de la contemplarea Universităţii. Podul îi duse fără grabă pe Insulă, unde, de-a lungul vremii, până ce tatăl regelui de acum îşi mutase familia spre mai potolitele plăceri de la Hôtel Saint-Paul în urmă cu câteva decenii, regii îşi stabiliseră reşedinţa, la adăpostul sutelor de turnuri ascuţite de la Palatul Regal.

— Acolo s-a dus Jean cu Jean de Marle, zise doamna de Pisan cu mândrie, arătând spre foişoarele din dreapta, înainte de a-i arăta uriaşa clădire a catedralei din stânga, cu ciudatele ei coaste exterioare din piatră.

Îi arătă piaţa de la intrarea în Nôtre Dame, în drum spre scriptoriile artizanilor de cărţi de pe Insulă. Şi îl lăsă să tragă cu ochiul înăuntru pe după micuţa poartă roşie dintr-o parte a catedralei, cea aşezată în corpul bisericii în aşa fel încât să le amintească credincioşilor de rana făcută de lance în Trupul dumnezeiescului Mucenic; îl privi minunându-se de înălţimea nemaivăzută a turlelor zvelte, făcute dintr-o piatră mierie, aşa de fină că părea de mătase şi, mai sus decât ar fi crezut cu putinţă, de cerul luminos ce năvălea înăuntru printr-o vastă, meşteşugită deschizătură ferecată cu sticlă ce strălucea în culori de rubin şi de safir şi de smarald. Când priveai în sus, era ca o explozie. Owain îşi întinse gâtul către splendida scânteiere a cerurilor până ce începu să-l doară. Timpul încremeni. De undeva, din întunericul străbătut doar de flacăra lumânărilor, auzi glasuri bărbăteşti cântând: o notă prelungă şi susţinută de bas şi o mulţime de altele care se înălţau şi coborau, modulându-se întortocheat în juru-i: acestea alcătuiau pentru urechile lui aceeaşi vrajă cu care culorile-i îmbătau ochii fermecaţi.

Ştiu exact ce voia să spună doamna de Pisan atunci când, fără să rupă vraja, ea murmură:

— *„Sunt acea esenţă vie şi înflăcărată a substanţei divine ce străluceşte în frumuseţea câmpurilor. Lucesc în apă. Ard în soare şi în lună şi în stele".*

Cuvintele necunoscute treziră în el ceva ce aducea a recunoaştere: nu înţelesese niciodată cum s-ar putea ca Dumnezeu să fie lumină până ce nu stătuse în acest loc, ascultând ceea ce suna ca muzica sferelor. Începea totodată să înţeleagă şi cum funcţiona mintea noii sale cunoştinţe, cel puţin îndeajuns ca să ştie că imediat după aceea avea să murmure: „Sfânta Hildegard a scris asta" şi să-i pună o mână pe braţ, înainte ca el să aibă prilejul s-o întrebe cine fusese Sfânta Hildegard (dar putea să întrebe asta mai târziu). Ştiu că avea să-l împingă repede în stradă, unde lumina era doar lumină, iar nu poem şi rugăciune şi miere şi cântare ţesute întreolaltă, dar care, chiar dacă nu-l mai făcea să simtă că putea pluti spre ceruri, era totuşi o lumină minunată, iar soarele îi încălzea spinarea.

— Parisului i se spune maica tuturor artelor liberale şi a literelor, spuse Christine dintr-o suflare, cu glasul ei profund, răguşit, muzical, cu r-urile meridionale rostogolindu-i-se pe limbă. Păşea repede şi cu uşurinţă, făcându-şi trupul zvelt să înainteze cu atâta iscusinţă peste mizerii de parcă picioarele nici nu-i atingeau pământul. Lui Owain îi plăcu respectul din glasul ei.

— Deopotrivă cu străvechea Atenă, adăugă el.

Repeta doar o remarcă pe care o auzise cândva din întâmplare; dar se simţi mândru când ea se întoarse surprinsă spre el şi-l răsplăti cu un zâmbet strălucitor.

— Celelalte culori le diluezi în apă, cu răşină... răşină de pin sau de brad, spuse Anastaise, cu voce ternă, concentrându-se, privind la lichidul gros ce rămânea o clipă suspendat înainte să cadă în vasul mic. Doar acestea două, plumbul roşu şi cel alb trebuie amestecate cu albuş de ou. Cel roşu se cheamă miniu. Cel alb este ceruza.

Când se întoarseră la casa Christinei din strada Vieux Temple, Owain cărând cumpărăturile Christinei – suluri de pergament și un pachet împachetat în cârpe pe care se opriseră să-l ridice de la un aurar scund, aplecat de spate, dintr-unul din atelierele pe la care trecuseră, o găsiseră orbecăind după încuietoare la poarta curții interioare. Când îi zărise venind, își ridicase ochii, ușurată.

— Nu pot să deschid, spusese ea fără nicio introducere și arătând spre sine cu un gest din cap. Owain înțelese de ce: încerca să deschidă încuietoarea cu o singură mână. Cealaltă mână butucănoasă ocrotea un buchet de albăstrele ofilite, înfășurate într-o bucată de muselină.

Anastaise era o femeie masivă, simplă, de vârstă mijlocie, care se înălța deasupra Christinei. Avea o privire îndrăzneață, o limbă ascuțită și o bună dispoziție brutală strălucindu-i în obrajii roșietici; dar era clar că ea și fina, pretențioasa doamnă de Pisan se înțelegeau grozav de bine.

— Se spune că Parisul este centrul lumii împodobirii manuscriselor, îi spuse Christine cu mândrie lui Owain când intrară înăuntru și lăsară pachetele pe masa din scriptorium, iar azi ai făcut cunoștință cu unii dintre cei mai buni meșteri la împodobit manuscrise și minaturiști ai vremurilor noastre; și indiferent de ce-o să auzi de la alții, Anastaise este cea mai grozavă dintre toți.

— Eiiii, fugi de-aici, răspunse Anastaise brutal, dar Owain văzu că se înroșise mai tare decât era înainte și o prinse zâmbind ca pentru sine pe când își ascundea părul sur și uleios la loc sub basma.

El rămase în odaie, foindu-se de colo-colo, nevoind să plece fără să afle cum lucra această regină a împodobirii manuscriselor, dar neștiind ce să facă atunci când Anastaise se apucă de lucru, iar Christine deschise un dulap mare dintr-un colț al încăperii și începu să rânduiască în el cumpărăturile. Fluiera încet, încercând să nu atragă atenția și privea în jur. Își reamintea de scurta lor oprire la masa meșterilor în împodobirea de manuscrise, în drum spre ieșirea din scriptoriumul agitat din centrul Parisului de unde Christine cumpărase sulurile de pergament. Omulețul de acolo,

purtând un şorţ pătat – aproape un cocoşat, cu ochi decoloraţi, dar străbătători sub tâmplele pleşuve, cu doar câteva şuviţe de păr subţire răzbătându-i printre pistrui – îl prinsese pe noul-venit încercând să se uite la ceea ce desena.

— Vrei să vezi şi tu, nu-i aşa? întrebase omuleţul, despre care Owain ştia acum că se numea Jean Malouel (până anul trecut mai-marele pictorilor de la curtea ducelui de Burgundia). Şi se trăsese la o parte – ca un crab, îşi zisese Owain – spre rafturile şi mesele din spatele încăperii, unde erau întinse mai multe bucăţi de pergament la care nu se lucra, fixate cu pietre şi cu oale şi despre care Owain ghicise că trebuie să fi fost lucrări neterminate, aflate în diferite stadii: puse la uscat, aşteptând următorul strat de culoare sau gata să fie legate.

— Uite, îi zisese în cele din urmă Malouel, nimeni n-are voie să vadă asta; dar tu n-ai cui să-i spui, nu-i aşa?

Îl aplecă pe Owain deasupra ei. Avea un rânjet încântat, încrezător.

Micul pătrat era o bijuterie: atât de luminos şi de plin de viaţă încât Owain rămase cu gura căscată. Nu mai văzuse nimic asemănător. Era aproape întocmai ca în realitate. Nu, era mai bine decât în realitate: mai desăvârşit decât orice şi-ar fi putut vreodată închipui el. Era lumea în miniatură; dar greşelile şi mizeriile zilnice şi micile ei urâţenii fuseseră lăsate deoparte. Văzu imediat că imaginea reprezenta Palatul Regal pe lângă care tocmai trecuse, deşi dintr-un unghi pe care nu-l cunoştea încă. Recunoscu zidurile gălbui, turnul de gardă din colţul de vest al Insulei şi acoperişurile albastru cu verde, cu conurile înalte, rotunjite ce încununau turnurile, cele mai multe pictate în acelaşi albastru turcoaz ca şi acoperişurile, câteva schiţate cu un roşu bogat, ca de rubin. Contururile delicate ale turnului de la Sainte Chapelle, cu rozeta lui şi cu degetele-i de piatră înălţându-se spre cer, încununate cu o strălucitoare cruce de aur. Râul curgând pe lângă verdele malurilor şi un barcagiu înveşmântat în alb şi albastru apropiindu-se de treptele de la turnul de gardă. Splendida lumină a zilei şi strălucirea soarelui. Ochii lui poposiră lacomi asupra verdelui mai şters

din fundalul imaginii – Malul Stâng, cu iarba lui timpurie de vară şi cu viile înmugurite, fiecare coardă fiind redată cumva distinct de celelalte şi cu trei ţărani în picioarele goale, unul înveşmântat în albastru, unul în alb, unul în roşu, cu spinările aplecate de oboseală, culegându-şi grânele, dând din seceri şi transpirând de osteneala lucrului, sub pălăriile lor de paie. Dar albastrul cerului fusese cel ce-i învăpăiase cu adevărat imaginaţia lui Owain. Căpăta profunzime, pornind de la azuriul deschis, aproape alb de lângă acoperişuri, trecând printr-o mie de nuanţe blânde pentru a se transforma în albastrul profund, ca de noapte al înălţimilor cerului de vară. Cum făcuse artistul asta, se întreba el, privind tot mai îndeaproape, dar neîndrăznind chiar să atingă imaginea. Cum putea cineva, altul decât Dumnezeu însuşi, să imite atât de lesne lucrarea Creatorului?

Malouel întâlnise privirea lui Owain, sfios şi în acelaşi timp recunoscător. Cu glas sfătos, zisese:

— Acesta e Iunie, cel de-aici. Cei trei nepoţi ai mei lucrează la el – e o treabă bine făcută. Poţi să-ţi dai seama de asta, nu-i aşa? ...Dar ceea ce nu înţelegi încă este că, odată ce ai văzut asta, de-acum înainte ai să vezi luna iunie de-afară cu totul altfel. Când vezi un lucru în deplina-i frumuseţe, asta-ţi schimbă pentru totdeauna felul în care-l priveşti. Să nu uiţi asta.

Owain îşi aminti toate acestea acum, când se apropia tot mai mult de locul în care Anastaise începea să întindă cu grijă cu pensula straturi de vopsea alburie înăuntrul micului pătrat gol desenat pe o foaie de pergament acoperită cu o scriere înclinată, ordonată. Mai era şi un alt spaţiu alb, un chenar pe marginile paginii. Ea-i spusese deja că albăstrelele culese în dimineaţa aceea, pe când se înroura, din grădina mănăstirii beghinelor – de lângă Hôtel Saint-Paul, unde ea trăia ca soră laică, erau ingredientul care dădea acel albastru azuriu al cerului care îl fascinase aşa de tare pe când se uita la tabloul lunii Iunie făcut de fraţii Limbourg. Iar el voise să vadă cum făcea ea asta.

Din celălalt colţ al încăperii, privind pe deasupra registrelor, Christine îl urmărea tăcută pe Owain care înainta, în vreme ce

Anastaise smulgea florile de albăstrele, le mărunţea cu pisălogul în mojar până ce nu mai rămânea din ele nimic altceva decât o zeamă lipicioasă pe fundul acestuia, apoi îşi înmuia pensula în ea. Ea îşi îngădui să se bucure de plăcerea pe care i-o producea privirea atentă a băiatului. Trecuse atâta vreme de când nu mai văzuse o inocenţă atât de copilărească! O făcea să se simtă tânără.

— Uite, vezi, spuse Anastaise gânditoare. Owain nu tresări, dar înţelese că vorbea cu el, ţinând pătratul astfel încât să-l vadă, şi îi fu recunoscător. Umpluse pagina cu albastrul umed şi strălucitor al cerului. Acesta este primul strat, continuă ea. Dar nu o să arate aşa până la capăt. Ca să obţii culoarea pe care o vrei, trebuie să pictezi peste ea – patru sau cinci straturi, unul câte unul.

— Ce o să pictaţi peste albastru? întrebă Owain, însă ea se mulţumi să scoată un hohot de râs.

— Auzi la el! chicoti ea. N-am ajuns încă acolo. Ştii cât timp o să ia până se usucă asta?

Se simţi ruşinat. Malouel îi povestise.

— Zece zile, spuse el.

Ea încuviinţă din cap şi-i făcu cu ochiul.

— Deja înveţi, replică ea; apoi, pe jumătate în glumă, pe jumătate mustrătoare: „iar ăsta-i doar un strat. Aşa că poate să ia până la două luni ca să faci cum se cuvine purpuriul unei pelerine sau verdele unei păduri. Dar e important să-ţi iasă bine. Frumuseţea-i stă în strălucire. Şi e important să le faci cât mai frumoase cu putinţă.

— Se poate...? încercă Owain, devenind mai îndrăzneţ. Se poate să văd ceva ce-aţi terminat deja?

Ea îşi puse mâinile mari pe şoldurile-i late, îl privi cu acea căutătură îndrăzneaţă şi izbucni în râs.

— Te-a prins şi pe tine, nici vorbă, zise ea. Doamnă Christine, l-aţi molipsit şi pe-ăsta, fără îndoială.

Christine surâdea şi ea, din colţul ei.

— Arată-i asta, zise ea şi scoase o altă carte din raft.

O aduse şi o aşeză pe masă. Owain abia dacă se uită la text. Ochii îi erau atraşi de tabloul de sub degetele palide ale Christinei:

încă un mic pătrat mai plin de viață și mai animat decât i-ar fi părut cu putință. Era o femeie într-o rochie albastră modestă, cu colțurile basmalei albe ridicate în sus încercând să imite coafa cu două coarne care se purta la Curte. Femeia era îngenuncheată, în mijlocul unui grup de femei, și îi întindea o carte unei magnifice doamne în roșu și auriu, cu o cingătoare de mătase verde cu auriu și cu o coafă bogat împodobită cu nestemate și mâneci de hermină; o doamnă așezată, împreună cu două însoțitoare, pe perne verzi și stacojii, lângă o fereastră ferecată, cu draperii brodate cu crini, albastre cu auriu și cu cerul de afară strălucind de-albastrul azuriu despre care acum Owain știa cum se obținea. Erau atâtea lucruri de privit, atâtea de înțeles.

— Domnia voastră sunteți aceasta, zise el, întorcându-se spre Christine, oferindu-i cartea reginei.

Christine cea din tablou arăta întocmai ca în viață: atentă, precaută, gata și să sară la luptă, dar și să farmece. Dar regina Franței se cam stricase de când fusese făcut tabloul: regina pictată era încă o femeie frumoasă, având încă pe chip urme de bunătate, cu toate că puteai vedea în ochii ei hotărâți că n-avea de gând să se lase trasă pe sfoară. Ființa mult mai grasă și mai bătrână pe care el o văzuse în carne și oase cu o zi înainte se transformase într-un monstru de răsfăț cu ochi lucitori. Mirosise egoismul, încăpățânarea pe care le răspândea în juru-i; pricepuse de îndată că era soiul de femeie care nu s-ar da în lături de la nimic ca să rămână pe-a ei.

— Am știut pe dată, spuse Owain cu căldură, ce tablou!

Dar pe când vorbea și vedea cum Anastaise făcea gropițe în obraji de încântare, se întreba dacă nu cumva ea o făcuse înadins pe regină să pară mai tânără și mai bună – nu părea genul lingușitor. În loc de asta, întrebă:

— Cum faceți auriul atât de strălucitor?

Anastaise deschise unul dintre pachetele Christinei ca să îi arate foaia foarte subțire de aur bătut și începu să-i explice că se lua albuș de ou bătut, fără apă, și se picta pe locul unde urma să fie așezat aurul, iar apoi, umezind capătul aceleiași pensule în gură, atingeai cu el marginea unei foi gata decupate, apoi o

ridicai foarte iute şi o aşezai pe locul pregătit şi o întindeai cu o altă pensulă uscată.

— Şi mai cu seamă nu trebuie să respiri, ori foiţa de aur o să zboare şi o să trebuiască să scotoceşti peste tot după ea. Şi pe urmă e la fel ca la restul tabloului. O laşi să se usuce, aşezi un alt strat, o laşi să se usuce, aşezi un alt strat. Trebuie doar să ai răbdare.

După ce aurul se usca, trebuia lustruit – cu un dinte de urs sau de castor sau cu o piatră de agat sau de ametist – mai întâi uşurel, apoi mai tare, apoi foarte tare, până ce ajungeai leoarcă de sudoare.

Christine se strecură afară. Owain era atât de captivat încât nici nu bagă de seamă.

Slujnica lui Jehanette era în bucătărie, pregătind masa. Copiii se jucau sus cu bunica lor, în vreme ce Jehanette era la piaţa din Halles.

— Du-i nişte carne, pâine şi nişte vin lui Anastaise, îi spuse Christine, dar zi-i băiatului să vină să mănânce împreună cu mine.

Nu-şi dădea seama de ce-i ceruse asta. Acţionase ca din instinct, aşa cum te apropii de foc ca să te-ncălzeşti sau cum deschizi obloanele când afară e vreme însorită. De obicei, îi plăceau mesele liniştite cu Anastaise, când toţi ceilalţi erau plecaţi, iar ea asculta bârfele pe care beghina le aducea cu sine de la mănăstirea ei, unde surorile lucrau pentru negoţul de pânzeturi din Temple Cité-Neuve sau se îngrijeau de săraci. Beghinele ştiau totul, iar Anastaise ştia mai multe decât oricine. Dar astăzi voia să fie câtăva vreme singură cu acest băiat cu ochii plini de speranţă şi cu mintea înfometată. Era păcat de inteligenţa lui să-l lase să se întoarcă printre soldaţi.

El veni repede, nerăbdător, strălucind de parcă cineva îl îmbrăcase în foiţă de aur.

Spuse, cu căldură sinceră:

— Nu ştiu cum aş putea să vă mulţumesc. Apoi, luând cu ajutorul cuţitului o bucată de pâine, o halcă de carne şi o felie de ceapă fără să mai aştepte să fie poftit, simţindu-se ca la el acasă, mestecând, adăugă: Asta a fost cea mai frumoasă zi...

Apoi se opri, iar ea văzu pe fruntea-i încreţită alcătuindu-se gândul pe care nu îndrăzni să-l rostească:

— Mi-aş dori doar...

Oarecum brutal, întrerupându-l, ea îl îndemnă:

— Mănâncă. Până la urmă o să mai am ceva timp liber astăzi. După ce terminăm, o să te duc până dincolo de râu, dacă vrei. Am putea să mergem prin districtul universitar. Din câte-mi dau seama, te-ar interesa.

Expresia de pe chipul lui îi fu răsplată îndeajuns. O îndemnă să meargă mai departe.

— Ia zi, spuse ea, aplecându-se înainte, ţinându-şi faţa mică în formă de inimă cu ambele mâini şi îmbrăţişându-l pe băiat cu privirea cea mai blândă de care era în stare, eşti un băiat isteţ: văd că eşti însetat de cunoaştere, din câte pot pricepe, ce s-a întâmplat cu familia ta înseamnă că nu eşti împovărat de moşii care să-ţi ocupe tot timpul. Aşadar de ce nu te-ai gândit să petreci ceva timp ocupându-te de educaţia ta?

Dădu ca în transă din cap, a îndemn.

— Ştii, ai putea...

Văzu cum dintr-o dată Owain încetează să mai fie vesel. Chipul său căpătă o expresie rănită, nefericită care nu-i era deloc pe plac.

— Adică să mă duc la Universitate, vreţi să spuneţi? zise el cu glas scăzut. În Anglia?

Nu ştia de unde să înceapă ca să o facă să înţeleagă. Nu ştia cum să-i povestească pe scurt, pe un ton din care să nu lase să se înţeleagă ce simţea, anii în care fusese trecut cu vederea şi rânjetele urâcioase ale umflaţilor paji englezi sau ale cavalerilor şi chiar ale slujitorilor – glumele pe seama faptului că era un sălbatic din Ţara Galilor, veşnicul venetic.

— Nu m-am gândit niciodată la asta, deoarece nu cred că aş putea. Vedeţi, eu sunt străin...

Îi aruncă o privire deznădăjduită.

— Sunt velş, adăugă el.

Ea păru mirată.

— Ei şi? zise ea. Eu m-am născut la Veneţia; iar Guillebert de... ei, n-are rost să-i înşir aici pe toţi. Dar abia dacă e vreunul născut la Paris aici la Universitate şi în întreaga lumea a literelor. Cu toţii suntem străini într-un fel sau altul. Şi ce-i cu faptul că eşti străin?

Owain încercă să-şi îndepărteze din urechi amintirea batjocurilor cu care era atât de obişnuit, glumele pe seama rostirii sale cântătoare a limbii engleze. Dar nu reuşea întru totul să-şi împiedice lacrimile să-i lucească în ochi.

Îşi acordă o clipă ca să se liniştească. Reuşi să surâdă.

— În Anglia, explică el, încercând fără succes să pară detaşat, din vremea revoltei din Ţara Galilor, dacă eşti velş, nu poţi nici să iei de nevastă o englezoaică fără o dispensă specială care să-ţi îngăduie să fii luat drept englez, ceea ce e cu neputinţă de obţinut. Ştiţi, suntem un neam înfrânt...

Privi precaut la Christine, pe sub gene. Cândva, crezuse şi el că aveau să existe două universităţi în Ţara Galilor; Owain Glyndŵr poruncise ca ele să fie înfiinţate atunci când fusese încoronat la Machynlleth în urmă cu zece ani. Cum putea să explice toate amănuntele acelei poveşti? Se gândi că ea avea să creadă că-şi caută scuze. Spre surprinderea lui, văzu că părea ciudat de înţelegătoare.

— Aşa că a trebuit să înveţi de unul singur, spuse ea rar. Ca mine.

Apoi râse; şi, pricepu el, nu râdea de el, ci împreună cu el.

— Doamne, spuse ea, cu amară satisfacţie, ca şi cum i se dovedise încă o dată că avusese dreptate. Nu ştiu ce s-ar alege de Universitatea noastră dacă n-ar fi străini aici! Ce provinciali sunt englezii...

Cel puţin în această privinţă, Owain se trezi că-i împărtăşea, vinovat, dispreţul pentru ţara lui adoptivă, până într-atât încât aproape că dădu din cap aprobator.

Ea-şi aşeză o mână înţelegătoare peste a lui şi îl privi iarăşi drept în ochi.

— Să-ţi spun cum stau lucrurile aici? continuă ea. Normanzi, picarzi, englezi, germani, flamanzi, provensali, spanioli, veneţieni,

romani, tot ce vrei şi ce nu vrei, sunt toţi aici. Colegiile au şi burse, astfel că studenţii buni nu trebuie să-şi plătească studiile. Trebuie doar să te înscrii la un colegiu care se ocupă de neamul tău – sunt numărate patru neamuri, iar unul dintre ele, cel zis al neamului englez, primeşte şi englezi şi germani şi flamanzi şi olandezi. De ce n-ar primi şi un velş?! Dacă ţi-ai dori vreodată să mergi la universitatea din Paris, n-ar fi nicio problemă. Iar dacă te-ar respinge, asta n-ar fi în niciun caz din pricina neamului căruia îi aparţii.

În ochi avea o expresie voit comică de uluire cu privire la această idee de neînchipuit. Scutură din cap.

— Hai, mănâncă, îl îndemnă ea dintr-o dată preocupată, iar el se lăsă zorit şi se ridică în picioare. Hai să mergem.

Când se întoarseră de la Universitate, se făcuse târziu. Dar ochii lui Owain străluceau încă.

Ea zise:

— Am să mai pun deoparte o carte pentru tine, pentru când o vei fi sfârşit pe asta. E una din cărţile mele mai timpurii, ceva ce-am scris când Jean se pregătea să plece în Anglia. Sfaturi către un tânăr, despre cum să înveţe să-nveţe. M-am gândit că ai găsi-o interesantă.

Chipul lui se lumină încă şi mai tare, dar se întunecă deodată când îşi aminti ceva. Zise:

— Dar va trebui să plec.

Ea spuse:

— Cât poţi să mai stai?

El tăcu dintr-o dată. Se scărpină la un picior cu un deget de la celălalt. Ea văzu cum îşi amintea despre viaţa lui fără rost; de aşteptările pe coridoare; despre cum era lăsat pe dinafară de pajii şi scutierii englezi cu pretenţii mai îndreptăţite la timpul seniorilor lor.

— Seniorul de Clarence are să plece într-o zi-două, spuse el în cele din urmă. O privi o clipă, ca şi cum ar fi stat pe gânduri.

Ceea ce Owain se chinuia să exprime era faptul că el ar fi voit să găsească o cale să mai rămână după plecarea lui Clarence.

Parizienii ăştia, aşa cum păreau ei de temători, cu amintirea conflictelor aşa de vie încât aproape că se mai putea încă simţi mirosul sângelui în jur, aşa de proaspătă că încă nu-şi găseau cuvintele care s-o poată descrie, erau în acelaşi timp plini de o bucurie pe care el nu o cunoştea – de plăcerea de a fi aici, la locul lor, făcând ceea ce aveau de făcut. Ştiau ceva ce făcea să fie aproape lipsit de importanţă faptul că mai-marii zilei se distrugeau unul pe altul, undeva pe deasupra capetelor lor. Poate că tremurau la gândul crizei adânci în mijlocul căreia se găseau şi plângeau părăsirea ordinii stabilite a lumii pe care o cunoscuseră cândva. Dar credeau în ceva universal şi care nu putea fi nimicit. Îşi puneau nădejdea în frumuseţe. Owain nu trăise nicio zi în viaţa lui în care să i se deschidă înainte atâtea drumuri ademenitoare de viitor. Nu ştia dacă voia să meargă şi să se înscrie la Universitate sau să se mulţumească să rămână aici cu aceşti oameni calzi şi blânzi şi să citească la nesfârşit despre viaţa lor. Dar voia să rămână aici.

— Nu ţi-a spus Anastaise? îl întrebă ea, ca şi cum ar fi schimbat subiectul. În dimineaţa asta i-a dus o găinuşă unei bătrâne care avea nişte bube la subraţ, iar Anastaise a zis că arătau ca nişte bube de ciumă.

Văzu sclipirea din ochii lui; nu credea că era vorba de frică.

— Mă întreb, continuă ea, dacă n-ar trebui să îi spun seniorului de Clarence că ai fost expus la molimă când erai în oraş. Poate că ar trebui să-l îndemn să te lase să rămâi până ce doctorul ne va asigura că eşti în ordine.

Îi turnă un pocal cu vin.

— Ai putea să-l prinzi din urmă la Calais, mai târziu, murmură ea, cu un glas ademenitor. Apoi, dându-şi seama că ducele de Clarence ar fi putut la fel de bine să se întoarcă în Normandia şi să continue războiul, adăugă mai înţepat: ...sau oriunde va găsi ducele de cuviinţă.

Ea lăsă ulciorul din mână. În glasul ei răsună o urmă de râs şiret.

— La urma urmei, l-ai sluji mai bine îngrijindu-te ca oamenii lui să nu se îmbolnăvească.

L-ar fi putut duce pe Owain zilele următoare să întâlnească unul-doi prieteni de-ai ei, ca să pună lucrurile în mişcare.

— Dar, zise Owain naiv, şovăitor, nu e nicio primejdie de îmbolnăvire. N-am fost cu adevărat expus la nicio molimă, nu-i aşa? Adăugă grăbit: ...cu toate că mi-ar face plăcere să rămân.

Ea-i surprinse privirea – provocatoare. Ridică din sprâncene şi-i spuse vesel:

— Ei bine, atunci n-ai decât să-l minţi! Ar fi pentru un scop bun. Nu cred că Dumnezeu s-ar supăra pentru atâta lucru.

Iar când văzu rânjetul neîncrezător care se întindea pe chipul lui, ştiu că asta avea de gând să facă.

CINCI

Englezii petrecură o zi întreagă la vânătoare împreună cu regina. A doua zi o invitară pe Catherine şi pe însoţitoarele ei să li se alăture. Regina Isabeau spuse nu. Poate că nu voia să-l întărâte mai rău pe Louis. Sau poate că pur şi simplu nu voia să i se amintească de faptul că fiica ei nu avea niciun fel de însoţitoare şi că cei mai tineri copii ai regelui, mai mult sau mai puţin uitaţi la marginile Curţii, duceau acea viaţă ciudată, de penumbră şi trăind din resturi. Aşa că englezii plecară chiar în aceeaşi zi pe la apusul soarelui, într-un freamăt zorit de verde şi brun, cum părea să le fie obiceiul. Iar în ziua următoare viaţa se întorsese pe făgaşul ei firesc – sau cel puţin la acel firesc cu susu-n jos al vremurilor în care regele era bolnav.

Catherine şi Charles trândăveau împreună în grădină. Era prea cald ca să rămână în casă. Uşa de la odăile mamei lor era închisă. Slujitorii nu erau acolo. N-aveau de mâncare. Ca de obicei, nu era nimic de făcut.

Charles aruncă o pietricică în fântână, încercând să o facă să ricoşeze şi să sară. Aceasta se duse la fund. Dar băiatul fluiera. Ea îşi dădea seama că era mulţumit că englezii plecaseră, cu tot cu cererea lor în căsătorie.

— Ştii ceva? zise el, după ce aruncase fără succes alte câteva pietricele. Mai devreme am auzit-o pe mama şuşotind ceva cu Marguerite. Puneau ceva la cale. Amândouă păreau foarte prinse.

Schiţă un gest de răutate gata pusă la cale: îşi aplecă umerii înainte, ca într-o conspiraţie solitară, apoi, glumeţ, îşi îngustă

ochii drăceşte şi-i făcu să alunece pe furiş dintr-o parte în alta, plescăind din buze şi privind chiorâş.

— Sigur că au tăcut din gură când au văzut că trăgeam cu urechea. Dar pun pariu că ştiu ce-au de gând să facă. Vor să se răzbune pe Louis pentru că s-a purtat urât cu ducele englez.

Catherine oftă. Amândoi se temeau de toanele mamei lor şi de uneltirile ei.

Dar n-aveau la ce altceva să se aştepte.

— Oare ce-o să-i facă? zise ea, oarecum temătoare.

După un lung moment de tăcere, culese şi ea o pietricică.

Un ceas mai târziu, când apăru Christine şi îi chemă, zăceau sub un măr din grădină, aruncând în sus rămurele după fructele necoapte.

Christine avea un coş în braţe. Împreună cu ea venea un tânăr.

Abia îl băgară în seamă. Alergară spre ea – doi copii jerpeliţi, strigând cu glasuri subţiri, nerăbdătoare: „Christine! Christine!" Şi „Ce-ai în coş?" sau „Mor de foame!" Îşi îndesară mâinile în coş şi, cuprinşi de o agitaţie grozavă, începură să scoată din el mâncarea pe care o adusese. Mâncare foarte obişnuită. Căpşuni timpurii. Nişte brânză, înfăşurată într-o bucată de cârpă. Bucăţile de carne de vită rămase din seara trecută. Vreo două ouă. O bucată de pâine.

— Putem mânca acum? se milogea Charles, agăţându-se de braţul Christinei. Te rog!

Ce omuleţ caraghios, îşi zise Owain: avea unsprezece sau doisprezece ani, dar era micuţ, ca un băieţel mult mai mic, cu o faţă albă, ochi roşii de iepure şi cu un nas mare, borcănat. Glasul îi era scheunat şi ca de copil mic. Şi de ce era îmbrăcat astfel un prinţ al Franţei, în zdrenţe vechi pe care lui Owain i-ar fi fost ruşine să le poarte – şi murdare?

Apoi se întoarse către mica prinţesă care şedea pe iarba înaltă, desfăşurând pânza în care era învelită brânza, cu emoţia şi încântarea cuiva care nu mai văzuse niciodată mâncare. Ca şi fratele ei, era îmbrăcată în haine vechi, simple, mototolite, cu fustele mult

prea lungi pentru ea, ca şi cum ar fi fost făcute pentru altcineva. Le legase într-o parte într-un nod, poate ca să-i fie mai uşor să alerge sau să se cațere în copaci fără să se împiedice de ele. Părul îi era desfăcut; zări o basma zăcând pe jos ceva mai încolo. Avea un păr frumos, lung şi des. Dar era încâlcit tot şi erau bucăți de iarbă în el. În odăile regale, împodobită, arătase ca o tânără femeie; dar acum nu mai era nimic altceva decât un copil jerpelit. Owain se întreba, mai degrabă dezaprobator, cum de copiii ajunseseră să arate aşa de părăsiți, când Catherine, cu mintea aiurea, îşi ridică o mână, îşi răsuci părul într-un nod la ceafă şi se întoarse cu un zâmbet spre el.

Şi dintr-o dată Owain simți că i se taie răsuflarea. Ce gât lung şi subțire avea, şi ce frumos i se înălța deasupra umerilor rotunzi.

Soarele era în spatele lui. Ea clipea încet din ochi, încercând să-şi fixeze privirea asupra ființei înalte din fața ei; dar el nu credea că-l vedea cu adevărat. Nu credea că-l recunoscuse sau că-şi amintea de propria-i bunătate atunci când îl cruțase de nevoia de a roşi cu prilejul audienței ducelui său cu mama ei. Îi întorcea doar acel zâmbet orb, vulnerabil, încântător, pornit din plăcerea copilărească a prezenței Christinei, a gustării şi a faptului că avea ceva de făcut ca să-i treacă ceea ce, după cum pricepuse şi el, era plictiseală.

Dar faptul că încerca să se gândească la asemenea lucruri serioase nu-l împiedica să resimtă acea blândă pornire de a se minuna, sentiment care-l cuprinsese în vreme ce stătea şi se uita înapoi, privind-o pierdut, cu inima crescându-i de bucurie.

Charles fu cel care rupse vraja: Charles, încolăcindu-se şi chicotind în jurul Christinei, până ce ea îi puse mâinile hotărâte pe umerii slabi şi spuse mustrător:

— Sigur că nu puteți mânca încă; nu înainte să vi-l prezint pe oaspetele meu. Unde vă e buna cuviință?

Spusele ei îi captară neîndoios atenția copilului. El se întoarse drept spre Owain şi se holbă la el. Nepoliticos, îşi zise Owain; pe de altă parte, indiferent cu ce era îmbrăcat, acesta era totuşi

un prinţ de sânge şi-i era îngăduit să se holbeze la cine poftea. Acesta-şi îngustă privirea.

— Dar te cunosc! strigă el, aproape acuzator. Eşti ăla care ţinea sipetul când ducele englez i-a dat surorii mele un giuvaier, nu-i aşa?

Owain încuviinţă din cap şi făcu o plecăciune.

— Chiar eu, spuse el prietenos, încercând să fie cât mai fermecător. Owain Tudor.

Se întorsese pe jumătate cu faţa spre băieţel; dar îşi dădea totodată seama, fericit şi chinuit, că fata se uita de jos în sus spre el, mormăind, cu obrajii îmbujoraţi şi cu un aer drăgălaş de stânjenit:

— Desigur că acum îmi amintesc de tine; doar că arăţi altfel aici, la soare.

Trebuie să fii neceremonios, îi zisese Christine; spune-le pur şi simplu pe nume, fără plecăciuni ori temenele. În grădină, sunt doar copii; sunt foarte tăcuţi; timizi; ar fi o greşeală să-i sperii cu formalităţi; suntem prieteni vechi. În acelaşi timp, el îşi dorea să se fi îmbrăcat cu ceva mai bun decât tunica simplă pe care o purta acum. Pentru motive pe care nu le înţelegea, voia să pară cât mai elegant cu putinţă.

Christine, care în mod vizibil îşi dorea şi ea să facă introducerea cât mai uşoară cu putinţă, spuse cu un glas aparte, copilăresc, a cărui blândeţe îl surprinse pe Owain:

— Owain este dintr-o familie nobilă din Ţara Galilor – a regilor din Powys Magog.

Rosti cuvintele velşe în mod ciudat, dar el fu surprins şi măgulit că ea încercase măcar să redea numele care-i erau străine; măgulit şi pentru că vorbea despre strămoşii lui cu atâta respect, când el aproape că se obişnuise să fie ca şi invizibil printre englezi, să stea la coada mesei şi să fie ignorat.

— M-am gândit că v-ar face plăcere să-i arătaţi grădinile şi leul.

Micul Charles nu arăta ca şi cum i-ar fi făcut câtuşi de puţin plăcere. Pentru cineva care se presupunea că e aşa timid, figura lui părea pusă pe harţă. Se încruntă. Zise:

— Dar suita engleză trebuie să fi plecat. Ne-au zis asta de la bucătărie. Tu de ce mai eşti aici?

Owain deschise gura, pregătindu-se să răspundă blând. Dar nu se supără când Christine îi tăie vorba. Adevărul e că n-ar prea fi ştiut ce să răspundă cu privire la motivul pentru care mai rămăsese la Paris şi mai ales la Hôtel Saint-Paul. Christine îi propusese să vină cu ea să vadă celebrele grădini din casa preferată a regelui din Paris, deşi lui i se păruse că de fapt ea doar voia să se laude cu prietenia ei cu copiii regelui. Nu oricine era în relaţii atât de strânse cu prinţii; şi începuse să înţeleagă că Christine, aşa magnifică cum era, nu era mai presus de vanitate.

— Owain a fost doar pentru o vreme în slujba ducelui de Clarence, îi spuse Christine pe un ton liniştitor băieţelului bosumflat.

Owain pricepu, după priceperea cu care ea îl mângâie, că băieţelul sălbatic şi bănuitor avea adeseori nevoie să fie liniştit.

— El nu mai este cu ei. Ceilalţi englezi au plecat, drăguţă. Mă îndoiesc c-o să se întoarcă. ademenitoare

Îl mângâie din nou. Privirea băiatului deveni ceva mai puţin cruntă.

— Dar Owain voia să rămână la Paris pentru o vreme ca să vadă dacă nu i-ar plăcea să studieze la Universitate. Este oaspetele meu. Şi câtă vreme e aici, citeşte modesta mea colecţie de cărţi. Citeşte pe nerăsuflate. Un exemplu pentru noi toţi! Un exemplu mai ales pentru voi! încheie ea radioasă.

Micul Charles nu era încă tocmai convins. Însă îşi lăsă grijile, oricare ar fi fost ele, deoparte; dădu scurt din cap spre Owain şi îi zise din nou Christinei, şi mai plângăreţ:

— Deci putem mânca acum?

Lui Owain îi săltă inima. O văzuse pe Catherine care încă îl urmărea de la locul ei de pe iarba înaltă, încercând să-i surprindă privirea, ca să fie sigur că o vedea. Strângea încet din umeri şi îşi ridica ochii în sus, într-un gest de tăcută, prietenoasă scuză pentru purtarea ciudată a fratelui ei.

Îi întoarse zâmbetul, recunoscător pentru bunăvoinţă, întrebându-se de ce-şi pusese în felul acela mâna peste gură. Arăta ca un căluş. Ea nu părea să-şi dea seama de asta. Era un gest urât. Apoi ea uită de el. Îi era şi ei foame. Şi era încă doar un copil. Când Charles se trânti lângă ea, gata să apuce mâncarea pe care ea o aşezase, îşi dădu mâna la o parte, îşi eliberă gura, se întoarse cu o grimasă spre fratele ei, întărâtându-l şi culese de pe pânză bucăţica de pâine pe care el voia să pună mâna.

— Prea târziu, mormăi ea, cu bucăţica de pâine în gură.

Charles se bosumflă; apoi, văzând-o pe Christine că zâmbea, începu şi el să râdă.

Îi rămăsese o firimitură de pâine în colţul gurii. Avea în ochi o lucire perfidă. Soarele-i strălucea în păr. Lui Owain, care mai înainte se simţise încântat şi fericit că era prins într-o aventură şi vedea lumea, nu-i venea să creadă de ce cutremurătoare intensitate-i era bucuria pe care o resimţea urmărind-o acum, când el şi Christine se lăsară în genunchi ca să se alăture mesei.

Charles îi conduse spre cuşca leului. Mâncarea îi îmbunătăţise dispoziţia, ca şi discuţia începută de îndată ce înghiţise un ou şi o felie de carne de vită şi cea mai mare parte a căpşunilor.

— Oare regele Angliei chiar vrea să se însoare cu Catherine şi s-o ia de-aici? îl întrebase el pe Owain, cu o privire în acelaşi timp sălbatică şi tăcut-miloagă.

— Da, răspunsese Owain cu blândeţe, pricepând ce-l făcea pe copil aşa de posomorât – teama că avea să-şi piardă partenera de joacă dacă ea se căsătorea – şi părându-i rău pentru el.

— Nu, spusese Christine în acelaşi timp, mult mai hotărâtă. ... Ştie că o să spunem nu – l-am respins deja când a cerut-o de soţie pe prinţesa Isabelle, pentru că e un...

Privind spre Owain, se abţinu să rostească cuvântul „uzurpator", însă abia reuşi.

— În orice caz, nu vrea o căsătorie. Vrea război. A şi început să îndruge verzi şi uscate despre pretenţiile englezilor asupra Franţei.

O să se folosească de negocierile pentru căsătorie doar ca să se ia la harță cu Franța. Caută gâlceavă. Ar fi o prostie să crezi altfel.

Urmă o scurtă pauză. Owain, simțindu-se tulburat că nu înțelesese cât de tare îl dușmăneau unii francezi pe regele lui, încercând să nu-i poarte Christinei pică pentru neașteptata-i mojicie, avu grijă să privească în altă parte. Dar îl văzu pe micul Charles dând din cap – era vădit că o credea pe Christine.

— Hai să mergem la lei, ciripi Charles, părând dintr-o dată mult mai vesel. Sări printre umbrare, garduri de nuiele, fântâni meșteșugite și printre trandafirii risipiți.

Owain venea din urmă. Grădinile regale erau așa de nemaipomenite că el uită repede de ascuțișul limbii Christinei și curând după aceea își întorcea capul în toate părțile, admirând statuile, priveliștile, florile, coliviile privighetorilor, fântânile în care luceau pești argintii. Minuni.

Se opriră cu toții când ajunseră la marea cușcă de fier forjat. Înăuntru, un leu cu blana încâlcită, înnebunit, se plimba înainte-înapoi, înainte-înapoi, peste propriile-i murdării, mârâind. Era o primejdie vie în chip de animal. Era auriu și puțea – un rege umilit. Nu încetase niciodată să încerce să scape. Chiar și acum, pe căldura asta, trăgea de lanțul care ducea de la zgarda lui până la parul înfipt în pământ, întinzându-l cât se putea de mult, încercând toate posibilitățile, urmându-și instinctul, pipăind după o cale de scăpare.

Între ei se lăsă tăcerea, pe când îi admirau spatele puternic și splendidele linii ale botului și ochii săi cenușii, ucigători.

— A scăpat vreodată? întrebă Owain, cu glas uluit.

Nu răspunse nimeni.

Charles șopti:

— Îi dau de mâncare câte un câine întreg sau un porc sau o oaie în fiecare zi. Adăugă pe un ton indiferent: Animalele țipă întotdeauna înainte să moară.

După o vreme, Catherine întrebă, la fel de încet:

— Regele Angliei ține și el lei?

Pe când vorbea, ea privi spre Christine, care stătea mai la distanță de cușcă. Privea dincolo de leu, în depărtare, pierdută în gânduri care o priveau doar pe ea și care, după expresia-i tragică zugrăvită pe chip, nu erau prea vesele.

Catherine își întoarse privirea hotărâtă spre Owain.

Owain n-avea idee dacă fusese vreodată vreun leu în Anglia. Iar capul îi era prea plin de putoarea leului și de căldură ca să-și poată aduna gândurile. Dar își dorea din tot sufletul să mai simtă încă privirea ei poposind asupra lui.

— Avem un elefant în Turnul Londrei, spuse el.

Auzise despre el, chiar dacă nu văzuse elefantul în scurtele lui călătorii la Londra. Și văzuse o imagine a unui elefant cândva. Era cel mai impresionant lucru care-i trecu prin cap.

— Cum arată un elefant? întrebă Catherine.

— E uriaș și cenușiu, spuse el cu îndrăzneală, descriind imaginea pe care și-o amintea, începând să-i placă ce povestea. Ca un câine uriaș. Și în loc de nas are un braț în plus, arcuit în sus, în formă de corn.

Sperase ca fiara lui fabuloasă s-o uluiască. Dar ea se mulțumi să încuviințeze din cap neglijent, de parcă vedea elefanți în fiecare zi. Poate că faptul că trăia tot timpul printre miracole o făcea să nu mai simtă mirarea.

Apoi, aruncându-i încă o ocheadă Christinei, ea adăugă șoptind:

— Și Henric al Angliei cum e?

Se apropie de el.

Owain se opri, încercând cu disperare să-și adune gândurile. Ea mirosea a trandafiri.

— Cinstit, murmură el, gândindu-se sfidător că putea face măcar atât ca să îndrepte doborâtoarea impresie greșită pe care Christine le-o dăduse despre regele lui. Deschis. O fire plăcută... Știe să facă planuri... Și e un stăpân foarte bun: e iubit de toți cei care-l slujesc...

Îi aruncă şi el o ocheadă Christinei, sperând că aceasta privea încă undeva dincolo de lei, pierdută în gândurile sale şi neascultând ce zicea el.

Catherine era acum atât de aproape încât nu se putu împiedica să nu-i prindă mişcarea ochilor şi să priceapă la ce se gândea. Îşi muşcă buzele, dar îi scăpă totuşi un început de chicotit tăcut. Dădu din cap spre el, conspirativ.

— E-n ordine, şuşoti ea. Christine nu ne-ascultă.

Pentru o clipă, rămaseră prea aproape unul de celălalt, privindu-se, nu tocmai râzând. Intimitatea clipei îl ameţea; îl ameţeau şi albinele care bâzâiau în jurul lui. Apoi ea continuă să-l descoasă.

— Şi Curtea? Curtea engleză cum e?

Owain nu ştia mai nimic nici despre Curtea engleză. Slujise la banchete – trei ceasuri de mâncat în tăcere. Călărise în urma vânătorilor. Dar nu ştia dacă ceva din toate astea ar impresiona-o – nu mai mult decât elefantul. Lăsă parfumul de trandafiri şi de piele caldă să-i alunece în nări, îmbătător. Şovăi. Voia să facă Anglia să pară atrăgătoare. Dar voia totodată să-i spună adevărul.

Începu nesigur:

— Nu-i aşa măreţ ca aici... iar Londra nu e nici pe sfert cât Parisul.

Mintea i se limpezi. Dintr-o dată pricepu ce i-ar fi putut plăcea cuiva care crescuse în vremuri atât de nesigure precum cele pe care le trăise Catherine aici – timpuri care, înţelese el dintr-o dată, fuseseră poate la fel de nesigure precum cele pe care le cunoscuse el însuşi, însă altfel. Avea să îi spună ce-i plăcuse lui când venise în Anglia – fusese exact acelaşi lucru. Merse mai departe, mai încrezător:

— Dar e foarte bine rânduit. Demn. Cuviincios. Calm. Regele şi fraţii săi şi cei trei unchi ai săi de Beaufort domnesc împreună, cu înţelepciune şi într-o înţelegere deplină... iar poporul îi iubeşte pe toţi.

Acum ea încuviinţa din cap; căzuse pe gânduri; era aproape nostalgică. Avusese dreptate. Asta o impresionase.

Mai tare, pentru că ar fi fost prostesc să crezi că Christine n-avea să-şi revină mai curând sau mai târziu din visarea ei, şi serios, pentru că voia să aibă plăcerea de-a vedea cum Catherine îşi mişca gura şi cum îi săltau ochii şi cum i se îndrepta gâtul pe când îşi pregătea răspunsul, el întrebă:

— Dar aici? Curtea franceză... cum e *aici*?

Ea căzu pe gânduri. Fruntea i se încreţi încântător.

Dar, întorcându-se în sfârşit de lângă leu, Charles fu cel care sări cu răspunsul.

— Dansuri şi dezmăţ! strigă el, deschizându-şi larg braţele, de parcă ar fi vrut să ţâţe o gloată.

Catherine râse, oarecum tulburată.

— Nu ştie ce înseamnă asta, îi zise ea lui Owain. E doar ceva ce strigau pe străzi... anul trecut... când a fost...

Apoi, când privirea uluită a lui Owain se mai domoli, ea se întoarse supărată spre frăţiorul ei şi îl mustră:

— Nu trebuie să spui asta! Ţi-am mai zis de-atâtea ori!

— Ba ştiu ce înseamnă. Aici a fost odată un bal când patru bărbaţi s-au îmbrăcat ca nişte sălbatici păroşi, chiţăi încăpăţânat Charles. Trebuiau să sară în sus şi să sperie doamnele. Dar costumele lor au luat foc de la o torţă şi doi dintre ei au ars de vii înaintea tuturor, adăugă el cu bolnăvicioasă încântare. Îţi dai seama ce ţipete-au fost!

— Asta chiar s-a întâmplat? nu se putu împiedică să întrebe Owain.

Nu puteai şti niciodată cum era pe-aici. Poate că se întâmplase.

— Ai fost acolo?

Cu ceva ce semăna a regret, glasul piţigăiat răspunse:

— Nu... înainte să mă fi născut.

Chipul ciupit, plin de pistrui al băiatului se întunecă.

Catherine spuse:

— Dar eu am fost o dată la Curtea Dragostei... ideea unchiului meu... ducele d'Orléans...

Îşi arătă gropiţele spre Owain.

El se înmuie:

— Şi *asta* ce a fost? întrebă el.

— Un fel de bal care se repeta. Nu, mai mult decât atât: o idee, un loc unde oamenii se puteau întâlni – ofiţerii de la Curtea Dragostei – ca să vorbească despre cavalerism, să judece cazurile de dragoste nefericită şi să înveţe cum să iubească cinstit ei înşişi..., zise ea, căutându-şi cuvintele.

El văzu că-şi amintea cu drag despre asta.

— Şi toţi purtau haine frumoase, adăugă ea, cu regret copilăresc; acum nu mai avem nimic de felul ăsta... cel puţin de când...

Charles adăugă:

— ...unchiul meu a fost ucis.

În ochii lui se citea o sinistră plăcere.

Prin spatele lor trecu o adiere de vânt. Toţi cei trei tineri înghe-ţară, de parcă ar fi fost prinşi făcând o mare poznă. Christine îşi revenise. Împingându-şi înainte umerii osoşi, intră în micul lor cerc, vădit deranjată de direcţia pe care o luase conversaţia.

— Eraţi trei la Curtea Dragostei, îi spuse ea iute lui Catherine. Iar el e mort de şapte ani. Şi dacă nu mai există nimic de felul ăsta acum, se cheamă că nici nu mai e vreun motiv să vorbeşti despre asta. Poate că ne-ar fi fost tuturor mai bine dacă pe-atunci s-ar fi pălăvrăgit mai puţin despre cavalerism şi s-ar fi vorbit mai mult despre lucrurile serioase din viaţă.

Puse un braţ hotărât pe cel al lui Owain. Uitându-se pieziş pe când era tras de lângă Catherine, ochii li se întâlniră iarăşi – încă o privire plină de râs pe tăcute şi de desfătare.

— S-a făcut târziu, spuse Christine, arătând spre umbrele lungi.

Încercă să-şi păstreze tonul sever, dar nu-şi putu ascunde uşurarea din glas. Nu mai adusese pe nimeni aici ca să-i întâlnească pe copii, în afară de Anastaise şi de Jean al ei, care nu prea contau. Se temuse întotdeauna că Charles şi Catherine ar fi putut să amuţească; să se holbeze şi să fugă precum căprioarele prin desiş. Dar ziua de astăzi trecuse atât de uşor. Îl îndrăgiseră pe băiatul veloş. Ceea ce ea îşi şi dorise. Îl admira şi ea; îi plăcea cum îşi croise calea printre greutăţi – întrebările, ochii strălucitori, speranţa

neistovită. Reușea deja să-i scoată pe copii din mutenia lor; îi făcea să vorbească. Christine era încântată de experiment.

Catherine își înclină capul.

— O să vii și mâine? întrebă ea supusă, înălțându-se spre Christine să o sărute pe obraji și aproape atingând brațul lui Owain în trecere, poate din întâmplare. Avem atâtea cărți – sute, și sunt cele mai frumoase din lume. Christine, tu ai voie în bibliotecă oricum; cât despre...

Își arătă gropițele spre Owain, făcându-și curaj.

— Și *lui* i-ar plăcea să le vadă, nu-i așa? ...Îl aduci și pe Owain?

În încăperea tăcută, aerul era răcoros și prăfuit. Pereții bibliotecii erau încărcați de comori în legături din piele de vițel bătute cu nestemate. Owain nu putea îndura nici măcar să se uite spre călăuza lui, cu toate că-și dădea vag seama, după bătăile asurzitoare ale inimii lui, că alături de el obrajii lui Catherine erau împurpurați de greutatea mantiei lungi de catifea verde pe care o purta din nou și că în împletitura largă a vălului său erau risipite flori mici ce începeau să se ofilească.

— Arată-i minunatele *Consolări ale Filosofiei*, șoptea emoționată Christine către Catherine. Și Ceaslovul bunicului tău... asta a fost cândva biblioteca bătrânului rege, Owain.

Numai Charles, venind nemulțumit din urmă, le strica buna dispoziție. Își târșâia picioarele și arăta ca un răzvrătit, iar de pe buzele sale curgeau fără încetare văicăreli copilărești:

— Hai mai bine să vedem leii, spunea el iarăși și iarăși, mult prea tare, iritându-i pe ceilalți. ...Nu vreau să stau în casă toată ziua... e așa de cald... nu știu de ce Catherine e dintr-o dată așa de preocupată de cărți; de obicei nu e așa... Vreau să mă cațăr într-un copac... Christine?

— Șșșșșt, drăguță, murmura încontinuu Christine, cu ciudatu-i glas blând pe care Owain îl auzise folosit și mai înainte față de băiețel, hai să mai stăm aici o vreme.

Dar în cele din urmă ea oftă și cedă.

— Îl aduc înapoi într-un ceas, îi spuse ea lui Catherine, încercând să pară fermă. Niciun minut mai mult.

Charles n-o asculta. O trăgea pe uşă afară.

Pentru o clipă, Owain crezu că inima lui crescută peste măsură avea să înceteze să mai bată. Nu ştia cătuşi de puţin ce voia să-i spună lui Catherine; era îngrozit şi în acelaşi timp copleşit de bucurie la gândul că putea să petreacă următorul ceas atât de aproape de ea, dar că risca totodată să se facă de râs păstrând o încăpăţânată, copilărească, încuiată tăcere. Dar până la urmă, de îndată ce sunetul paşilor de pe coridor încetă, lăsându-l singur cu Catherine – dacă nu-l luai în seamă pe copistul care scria ceva, sub o rază de lumină, în celălalt capăt al încăperii – Owain îşi veni în fire.

Nu prea-şi dădea seama ce făcea. În mod cert nu stătea să se gândească la ce spunea. Dar se trezi surprinzând privirea lui Catherine şi, cu un rânjet îndrăzneţ, rostind un:

— Aveţi cumva pe-aici *Romanul Trandafirului*?

Întrebarea era pură perfidie. *Romanul*, după cum ştia, era tot ce ura Christine mai mult: îl numea cea mai imorală carte din întreaga creştinătate. Scrisă cu mai bine de-un veac în urmă, în două părţi, de doi bărbaţi, era totodată şi una din cele mai celebre poveşti de dragoste din câte existau. Însă Owain nu începuse să-şi dorească s-o vadă cu ochii lui până ce nu o auzise pe Christine trâmbiţând împotrivă-i. Din câte înţelegea, prima parte era o alegorie destul de nevinovată despre un Amant în Grădina Dorinţei care încerca, dar nu reuşea, să se apropie de Trandafirul iubit, căci Gelozia înălţa ziduri de jur împrejurul acestuia ca să-l împiedice. Partea a doua, scrisă cu ani buni mai târziu de către Jean de Meun era de fapt cea pe care Christine n-o putea suferi. Două erau motivele pentru aceasta. Căci în cartea lui de Meun, Amantul nu doar că izbuteşte în cele din urmă să o seducă pe cea întruchipată de Trandafir (afirmând în acelaşi timp, în chip cu totul necurtenitor, că femeile sunt capricioase, proaste, pătimaşe, limbute, credule, lacome şi lascive prin natura lor) –, ci autorul lăsa clar să se înţeleagă din istorisirea sa că nu credea în sfinţenia legăturii pe viaţă

a căsătoriei, așa cum credea în ea Christine. Pentru de Meun, nu exista altceva decât pofta.

După cum știa Owain, Christine își făcuse un nume, pe când era încă tânără și puțin cunoscută, atacând public cartea într-un schimb de scrisori cu cei de la Universitate, scrisori a căror copie o trimisese la Curte, inclusiv reginei. Iar Owain voia să-i arate lui Catherine aici, azi, acum că el era genul de om care știa despre lucruri de felul ăsta.

Pentru o clipă, Catherine păru îngrozită. Apoi, răspunzându-i cu o strălucire de viclenie în ochi, rânji și ea. Buzele i se întredeschiseră; ochii i se măriră, de parcă se gândea la încântătoarele posibilități ale faptei. Dând afară din piept răsuflarea pe care nu băgase de seamă că și-o ținuse, înțelese că ea pricepuse că el știa părerea Christinei despre această carte.

— Christine s-ar înfuria așa de tare..., șușoti ea; însă dispăru în același timp în penumbră. Când se întoarse, avea în mână o carte.

Era doar nevinovatul volum dintâi, după cum văzu Owain dezamăgit când îl așezară pe pupitru și, stând unul lângă altul înaintea lui, îl deschiseră cu grijă, dând peste cele dintâi culori ca de nestemate ale amanților minusculi ce ascultau muzicieni în miniatură mângâind coardele lăutelor, într-un nor de trandafiri. Totuși, socotea el, asta însemna că Christine ar avea mai puține motive să se supere; poate că ar trebui să se simtă ușurat. Poate că ar trebui să admire precauția lui Catherine.

Însă mai apoi uită de toate, cu excepția lui Catherine, care stătea lângă el, așa de aproape că putea simți căldura umărului ei lângă al lui, iar toată partea trupului lui apropiată de ea ardea mocnit și el simțea parfum de ulei de trandafiri. Răsuflând încet și ușor, Catherine întinse un deget spre primele cuvinte, de parcă îi era greu să deslușească scrierea dreaptă și îngustă, iar brațul ei înainta atât de aproape de pieptul lui încât aproape că-i atinse inima. Și dintr-o dată se pierdură printre trandafiri, mângâind pergamentul în vreme ce-i întorceau cu grijă paginile, rostind cuvintele cu un oftat, ca pentru sine, sau fiecare pentru celălalt...

Catherine întoarse pagina.

— Ohh, murmură ea, cu doar un pic mai mult decât un suspin de regret, mai departe nu mai e...

Privirile li se întâlniră. N-aveau niciun motiv să mai rămână atât de aproape unul de celălalt. Dar Owain nu se putu dezlipi; nu reuşi să se tragă înapoi. Pentru o lungă clipă rămaseră privindu-se în tăcere în ochi, de parcă ar fi putut rămâne acolo pentru totdeauna, uitându-se unul la celălalt.

Apoi Owain auzi paşi îndepărtaţi pe coridor şi cuvintele arţăgoase:

— ...dar e aşa de plicticos înăuntru! N-am putea să mai luăm o gustare afară?

Iar când îşi reveni din uluire şi privi iarăşi în jos spre Catherine, înţelese, simţindu-se părăsit şi în acelaşi timp tainic uşurat, că ea nu mai era lângă el şi că nici cartea nu mai era aşezată pe pupitru.

Când Christine şi Charles reveniră înăuntru, Owain stătea înaintea pupitrului, cu capul plecat, cu ochii urmărindu-i degetul, silindu-se să citească cele dintâi cuvinte ale *Consolărilor Filosofiei* lui Boethius, traduse în franceză; iar Catherine asculta, stând mult mai în spate, cu mâinile împreunate cuminte în faţă.

Christine, care era încă atentă în primul rând la băieţelul supărat care o trăgea de mânecă, voind să plece, se arătă încântată văzându-i citind pe cei mai mari. Nu păru să ia în seamă nici urma de zâmbet care tot înflorea pe chipul lui Owain, nici nevinovăţia mult prea senină a privirilor piezişe pe care Catherine i le arunca de sub genele-i dese, prelungi.

În zilele următoare se întâmplară atât de multe lucruri care îl făcură pe Owain să se simtă de parcă intrase pe tărâmul fermecat al viselor devenite realitate! Fără ca măcar să trebuiască să facă ceva ca să-şi schimbe viaţa, un viitor pe care nu l-ar fi crezut niciodată cu putinţă îi era aproape dintr-o dată deschis, aproape stabilit. Prietenul Christinei, Jean de Gerson, bătrânul cancelar al Universităţii din Paris (şi, în vremuri trecute, marele ei aliat în cearta pe marginea *Romanului Trandafirului*) îi oferise lui Owain

un loc unde să studieze de îndată ce Christine i-l recomandase. După cum ştia Owain, Gerson era un om înţelept; Gerson se gândise imediat la strălucitul, perfidul fost cancelar al Ţării Galilor eliberate, omul lui Owain Glyndŵr, Grufydd Young, care era acum în exil la Paris – şi sugerase că acesta ar fi putut fi cel care să garanteze pentru buna purtare a lui Owain Tudor. Acum Owain mai trebuia să aştepte doar ca Gerson să le sugereze celorlalţi canonici ai Catedralei Nôtre Dame să i se găsească şi o bursă.

— Odată ce eşti sigur de *asta*, spuse Christine, aplecându-se înainte, astfel că ochii-i străluceau la lumina flăcării tremurânde a lumânării, făcându-şi glasul să răsune sumbru şi convingător, poţi să-i scrii ducelui tău sau regelui şi să-i ceri să te elibereze din slujbă pentru vreo doi ani.

Ori de câte ori Owain îşi amintea de fericirea confuză, ameţită a următoarelor câteva săptămâni, primul lucru de care-şi amintea era căldura: un iunie ca de cuptor, cu lespezile de piatră arzându-i sub picioare atunci când ieşea din biblioteca regală. De cele mai multe ori era singur vreme de vreo două ceasuri în aceste încăperi răcoroase. Se părea că Charles avusese dreptate; Catherine nu voia să vină în bibliotecă foarte des. Mai apoi îşi amintea cum râdea, cu răsuflarea tăiată, împreună cu Catherine (şi cu Charles, deşi pe Charles îl lua în seamă doar cu blânda indiferenţă a adultului faţă de un copil), cum căutau împreună umbra şi apă pentru picnicuri; şi neluând în seamă mustrările Christinei, şi alergând în picioarele goale la fântâni şi înmuindu-şi în ele degetele de la picioare.

— Ai văzut vreodată pe cineva omorând pe cineva? auzi Owain, pe când se uita la panglicile de nori, simţind mirosul de iarbă strivită de sub el.

Era glasul lui Charles: subţire şi încet şi precaut.

Owain răspunse tot încet şi cu grijă, încercând să nu lase amintirile să-l cuprindă:

— Da.

Charles era întins lângă el. Băiatul se aşezase în linişte acolo, în umbra lui Owain, ca un animal mai micuţ ce căuta să se adă-

postească. Catherine stătea cu brațele în jurul genunchilor, chiar în spatele lor, împletind fire de iarbă. Christine îi alegea iarba.

— Fratele meu a încercat să ucidă un om, spuse Charles. Un bărbat într-o haină de piele cafenie. Era unul dintre bărbații care au pătruns în palat anul trecut. A alergat în sala mare, unde Louis dădea un bal și a început să strige la el că era o rușine și că n-ar trebui să i se îngăduie să fie rege.

— Exact ce spune și Maman mereu..., adăugă Catherine, încă împletind.

Amândoi vorbeau liniștiți, ca într-un vis.

— Și Louis avea o privire, continuă Charles – o privire îngrozitoare. Și și-a scos pumnalul. L-a înjunghiat de trei ori. Dar omul continua să strige. N-avea de gând să moară, ori de câte ori l-ar fi înjunghiat Louis. Lama se poticnea de haina de piele. Apoi toată lumea a început să strige și să alerge de colo-colo. Și toți ceilalți au alergat înăuntru; spărgeau ferestrele ca să ajungă la noi.

— Ai văzut tu toate astea? zise Owain, ridicându-se într-o rână și uitându-se la băiat.

— Eram ascuns după tapiserie. De multe ori mergem să ne uităm de-acolo când e câte un bal. E o ruptură în tapiserie. Uneori servitorii ne lasă să luăm și niște mâncare acolo cu noi. Catherine nu era în noaptea aia. Au lăsat-o să se împodobească și să se ducă la bal. Așa că eram singur. Credeam că o să-i omoare pe toți. Și pe urmă o să mă găsească.

— Cum s-a sfârșit? întrebă Owain.

— A venit vărul nostru de Burgundia. Avea propriile lui gărzi cu el. A pus să fie dați afară cei care strigau. Dar după ce a plecat împreună cu toți oamenii lor și cu toți ceilalți nepoftiți, toți cei rămași, oaspeții au zis că totul era de fapt din vina lui, că el trebuia să fie în spatele poveștii ăsteia, altfel cum ar fi știut să vină tocmai atunci cu soldații?

Tremura. Și Catherine la fel.

— Vărul nostru de Burgundia este întotdeauna în spatele tuturor, șopti ea.

— Cred că te-ai speriat, murmură Owain, trimițând spre Charles o privire plină de compasiune.

Charles clătină din cap și se înroși. Țipă cu glas ascuțit:

— Prinții nu se tem niciodată!

Owain spuse blând.

— Eu am crescut în vreme de război. Mi-era adeseori frică. Eram doar un băiețel; eram neajutorat. Unori lucrurile pe care le-am văzut îmi apăreau mai târziu în vise.

— Ți-era frică? zise Charles. Căzuse pe gânduri. Apoi: Și eu visez urât.

Owain dădu din cap înțelegător.

— Eu am visat urât vreme de ani de zile, zise el. Dar lasă-le timp. O să treacă.

Charles încuviință. Se ridică și el, trăgându-se mai aproape de Owain. Christine, care nu zisese nimic în timpul acestei discuții, zâmbi ca pentru sine și îi dădu lui Catherine alt fir de iarbă.

Urmă un moment de tăcere.

— Asta e vara cea mai fericită din câte-mi amintesc, murmură Catherine mulțumită, lăsându-se pe spate, în iarbă, la umbra unui pom plin de mere verzi și întinzându-se. Chiar și Maman și Louis se ceartă mai puțin decât de obicei...

Charles se ridică pe coate, uimit și sătul. Avea urme de brânză la gură și iarbă în păr.

— Doar pentru că Maman a fost de-acord s-o alunge pe Marguerite..., obiectă el, dar și el părea vesel, ca și cum îi plăcea explicația. Și Papà e și el plecat... bolnav...

Părură dintr-o dată foarte serioși. Dădură din cap unul la altul, solemni, ca niște copii mult mai mici.

— Bietul Papà, spuse Catherine cu evlavie.

Owain simți privirea prevenitoare a Christinei poposind asupra lui. El avea senzația că cei doi nu știau ce nu era în ordine cu tatăl lor. Christine ar putea fi îngrijorată ca el să nu spună ceva lipsit de tact. Rămase nemișcat, ca s-o liniștească. Dar Christine schimbă oricum subiectul. Spuse acru:

— Şi, desigur, ducele de Burgundia a făcut rost de zece mii de oameni şi stă la Dijon, aşteptând ca Louis şi mama voastră să se certe... n-ar trebui să vă lăsaţi încântaţi aşa de tare de câteva zile de vreme călduroasă ca să uitaţi asta...

Le aruncă o privire mustrătoare de sub coafa albă pe care nu voia să şi-o scoată, în ciuda căldurii.

Dar era prea cald şi plăcut şi în siguranţă aici, în grădina împrejmuită cu ziduri ca să le pese de cei zece mii de oameni din Dijon. Catherine se mulţumi să chicotească, doar un pic neliniştită şi se întinse după încă o căpşună.

— Când o să mă mărit, o să fie o zi însorită ca asta, spuse prinţesa, muşcând din fruct, uitându-se la el.

Avu grijă să nu spună cu cine avea de gând să se mărite. Nu voia s-o supere pe Christine. Owain căsca ochii la gura ei, la fructul strălucitor. Ea ştia că el o privea. Luând încă o căpşună, ea continuă visătoare, copilăreşte:

— Şi o s-o silesc pe Maman să-mi dea o rochie din stofă de aur, ca să strălucesc ca soarele. Şi voi toţi o să fiţi acolo, privindu-mă, toţi trei – şi aruncă o privire rugătoare spre Owain şi zâmbi la privirea dulce pe care o primi ca răspuns. Nu-i aşa?

Mâncă cea de-a doua căpşună.

— Şi vom fi cu toţii la fel de fericiţi ca astăzi, pentru totdeauna.

— Au încredere în tine, zise Christine. Charles n-a mai vorbit niciodată despre asta. Mă bucur că a făcut-o acum.

Owain îşi lăsă capul în jos, cu modestie. Îi ţinea catârul de căpăstru. Mergeau spre vest, de-a lungul străzii St. Antoine, spre casă, în amurg, fermecaţi de lumina strălucind ca mierea groasă. Era îndeajuns de uşor să priveşti în jos. Ştia că şi Charles, şi Catherine ajunseseră să aibă încredere în el – tot astfel cum, bănuia el, demult, când erau copii, tatăl lor, Charles, şi unchiul lor, Louis d'Orléans, trebuie să fi ajuns să se încreadă în Christine, tovarăşa lor de joacă de viţă ne-regească din grădinile de la Hôtel Saint-Paul. Îl încânta faptul că se continua acea tradiţie începută

de Christine cu o generație în urmă, dar Owain avea totodată și bucuria personală a prieteniei sale mereu mai strânse cu această generație de copii de viță regească.

Owain își petrecea mare parte a serilor citind cărțile Christinei. Era acolitul ei; era copleșit de respect față de scrierile ei. Citi iute cărțile, cu mintea plină de cuvinte, nerăbdător la gândul întregii noi lumi imaginare care-l aștepta de sub coperta următoare. Scrisese atât de mult: sfaturi pentru văduve, manuale de strategie militară (oare cum putuse face asta o femeie?), o povestire despre viața regelui-filosof Carol al V-lea. Însă ceea ce-i plăcea într-adevăr să citească cel mai mult acum erau poveștile despre tânjirea după o dragoste neîmpărtășită, cele cu care ea-și câștigase primii bani.

Găsindu-l citindu-i poemele vechi, Christine îi dădu cartea altcuiva: tratatul lui Andreas Cappellanus, *Arta Iubirii Cinstite*, în care erau expuse în trei volume regulile și convențiile dragostei neîmpărtășite cunoscute îndrăgostiților din întreaga creștinătate. Owain o găsi foarte ciudată, și nu numai pentru că era în limba latină pe care trebuia să se chinuiască s-o înțeleagă. Dulcile suferințe ale cavalerilor, suspinele lor le înțelegea foarte bine. Dar în iubirea curtenească, așa cum reieșea ea din cărți, se părea că doamna trebuia să fie întotdeauna distantă și superioară. Rolul ei era acela de a-l educa pe îndrăgostit, a cărui stare morală trebuia îmbunătățită pentru a-l face demn de ea. Însă el nu putea nădăjdui vreodată să devină îndeajuns de bun ca s-o câștige. Adevăratul scop al dragostei lor n-avea nimic de-a face cu obținerea satisfacțiilor împreunării fizice. Era o dragoste care nu putea fi niciodată satisfăcută; era o dragoste ce putea exista doar în afara căsătoriei.

Când Owain își luă inima în dinți și întrebă, la Christine la masă, de ce doamnele din poeme trebuie să fie întotdeauna așa de aspre, Jean fu cel care-i răspunse, cu o urmă de burzuluială în glas:

— Pentru că dacă vreodată ar ceda, cu ce s-ar alege, la capătul tuturor acelor ani de devotament cavaleresc fremătând, de nu cu adulterul și cu dezastrul moral, nu-i așa?

Strânse din umeri ca pentru a se scuza față de maică-sa, dar continuă.

— Ideea iubirii curtenești e... mai sigură: o viață întreagă de adulter *spiritual*. Desăvârșește-te și lasă-te desăvârșit! Suspină și lasă să se suspine după tine! Dar nicicând vreo clipă de iubire fizică. Niciodată, nici măcar un sărut.

Izbucni în râs când îl văzu pe Owain înroșindu-se ca racul.

— Te-am șocat, zise el. N-ar fi trebuit să vorbesc atât de pe față.

Ridicându-se în picioare, adăugă:

— Poemele de dragoste curtenească pot face dragostea să pară prea drăgălașă. Dar ea – dragostea – nu e întotdeauna drăgălașă. Ar trebui să lași baltă poezia de dragoste până ce n-o vei fi simțit-o pe pielea ta.

— Muncește așa de mult, zise Christine după plecarea lui, ca pentru a scuza izbucnirea fiului ei.

Era adevărat. Jean pleca de acasă cu mult înainte ca ceilalți să se trezească, asigurându-se că aveau mereu destui bani și mâncare pe masă, dar alerga așa de tare dintr-o parte în alta încât pica de somn înainte ca ceilalți să termine cina. Christine oftă. Urmă o tăcere obosită.

O clipă mai târziu, Owain își dădu seama că oftatul Christinei arăta cu totul altceva decât oboseală sau stânjeneala față de modul lipsit de respect în care Jean vorbise despre poezie. O preocupa ceva. Voia să-i ceară o favoare.

Jucându-se cu o bucățică de zgârci de pe farfurie și privind în jos, aproape agitată, ea își drese glasul și îl întrebă pe Owain dacă n-ar fi vrut să facă o călătorie de două zile în afara Parisului împreună cu ea ca să o viziteze pe fiica ei, Marie, acum călugăriță la mănăstirea din Poissy.

— De obicei mă duce Jean; dar nu pot să-i cer asta acum; n-are timp de pierdut, zise ea, iar când ea privi în sus desluși o sclipire în ochii ei.

Owain citise într-una din cărțile Christinei că aceasta avea o fiică la mănăstire. Știa că, în primele luni de văduvie, Christine

descoperise că zestrea pe care o credea pusă deoparte pentru aceasta de către soţul ei mort fusese furată; iar fără preţul miresei, fetiţa Christinei nu s-ar fi putut mărita niciodată. Viitorul lui Marie de Castel fusese salvat de către regele Franţei. Atunci când propria lui fiică, numită şi ea Marie, intrase la mănăstirea pentru femei de viţă regală de la Poissy, îi găsise fiicei Christinei un loc lângă ea şi plătise zestrea pe care călugăriţele o cereau din propria sa pungă. Christine scrisese despre recunoştinţa sa faţă de bunătatea regelui.

Dar Owain nu auzise niciodată numele lui Marie rostit de glasul mamei ei. Acum, văzând ochii rugători ai Christinei, care – deşi ştia că ea era prea stăpână pe sine ca să plângă – putea jura că se înmuiaseră de lacrimi tăcute, pricepu de ce. Era simplu. Îi era dor de fiica ei.

— Mi se îngăduie s-o văd o dată pe an, la praznicul Sf. Ioan... nu vreau să lipsesc, spunea ea, privind din nou în jos, iar el auzi acum durerea din glasul ei, atât de evidentă încât fu mişcat de curajul cu care ea-şi trăise viaţa grea şi ciudată. Când îşi puse o mână peste mâinile ei, văzu că îi aducea alinare. Ea n-o dădu la o parte. Sf. Ioan, calculă el, e în miezul verii; peste câteva zile.

— Desigur, spuse el cu blândeţe. Cu plăcere.

Acum ea privi în sus, clipind; iar zâmbetul care-i răsări pe chip era în acelaşi timp uşurat şi triumfător. Voia să mai destindă atmosfera, înţelese el; ea ştia că se arătase vulnerabilă şi nu voia să i se plângă de milă.

— Cred că o să-ţi placă. Poissy e un loc atât de frumos... liniştit... senin...

Râse fără motiv.

— Atât de frumos încât uneori cred că ar trebui să mă duc să-mi sfârşesc şi eu zilele acolo, alături de Marie a mea.

Ea clipi din nou şi surâse; Owain văzu că, în ciuda strădaniilor ei, îi veniseră iarăşi lacrimi în ochi. Ea n-avea să-şi mai vadă niciodată întreaga familie sub acelaşi acoperiş; n-avea să fie niciodată pe de-a-ntregul mulţumită de alegerea ei, fie că avea să rămână cu fiul sau cu fiica ei; avea să aibă întotdeauna regrete.

— ...Dar nu acum, desigur, continuă Christine pe un ton alert.

Se ridicase de la masă. Arăta cu mâinile sale prin care-i străvedeau venele către odaia familială, plină de resturi de la cină şi de lucruşoarele nepoţilor şi de toate câte ţin de rânduiala vieţii de familie.

— Mă reţin prea multe aici.

Owain o putu văzu muşcându-şi buzele în timp ce se îndrepta spre uşă. Se aşeză la masă, căzând pe gânduri.

Nu-şi dorea neapărat să meargă la Poissy, nu pentru sine. Owain nu se putea gândi la altceva decât la cum să rămână la Paris; nimic mai departe de următoarele săptămâni şi luni aici, în această clipă intensă, desăvârşită de-ţi tăia răsuflarea, simţindu-se tânăr şi plin de bucurie, mereu mai încrezător că toate desfătările vieţii i se aşterneau înainte. Era ceva din acest sentiment în nesfârşitele întrebări ale lui Catherine despre Anglia, care continuau să curgă chiar şi după ce nu se mai auzise niciun cuvânt de la Curtea engleză cu privire la posibila căsătorie regală. Ori de câte ori Christine nu-i asculta, Catherine îi şuşotea încă o întrebare despre rege, despre turniruri, despre Londra, despre lungimea procesiunilor regale, despre Parlament, despre cai, despre palatele regale răsfirate de-a lungul văii Tamisei... Owain nu-şi putea îngădui să cerceteze amestecul de speranţă şi nelinişte pe care le trezea în el acest interogatoriu zilnic, dar tot îi mai bântuia mintea, ca o clipă de neaşteptată strălucire a soarelui, prea luminos ca să-l priveşti. Era ca şi cum fiecare se străduia să ajungă în locul de pe hartă pe care-l vedea ca firesc pentru celălalt.

Totuşi, dacă Christine voia ca el să călătorească în afara Parisului împreună cu ea, va face după cum poftea. Fără îndoială. Chiar dacă asta însemna să părăsească oraşul unde soarele părea să strălucească mereu, iar fericirea îi era atât de la îndemână; măcar atât putea şi el să facă pentru cea care-i deschisese drumul către toate astea.

A doua zi izbucni furtuna. Pe când stăteau în grădină, printre rămăşiţele unui picnic, auziră cu toţii răsunetul copitelor, în căldura după-amiezii. Vreo şase cai rupseră tăcerea; prea aproape;

alergând prea tare; doar cu un scurt răgaz, în galopul lor grăbit, la poartă, suficient pentru ca un glas subțire și furios de bărbat să șuiere:

— La o parte, nenorocitule; nu vezi cine sunt eu? și îndeajuns ca el să plesnească din bici; apoi iarăși clinchete de hamuri și nechezături, în vreme ce caii fornăind erau iarăși îmboldiți spre apartamentele reginei, trecând peste lespezile de piatră de lângă tufișurile cele mai apropiate.

Owain se scutură și își înălță capul. Nu știa ce era obișnuit aici și ce nu; nu făcea altceva decât să răspundă la nervozitatea crescută a celorlalți. Charles se ținea drept. Catherine își întorsese capul ca să urmărească zgomotele. Amândoi urmăreau tufișurile ca să poată vedea măcar pentru o clipă caii trecând. Christine se ridică în picioare; își scutură iarba de pe fustă.

— Louis, spuse Charles.

Vorbea cu glas scăzut. Părea speriat.

— Necazuri, zise Catherine, tot pe un ton sumbru, urmând exemplul Christinei și ridicându-se în picioare. Charles sări și el în sus.

Nu mai era nevoie să zică nimeni nimic. Părea întru totul firesc să pornească într-un pas alert, ceva între mers și alergat, în direcția pe care o urmaseră caii. Cu răsuflarea tăiată, Owain îi urmă, pornind și el spre nenorocire.

Hôtel Saint-Paul, reședința regală, era o înmănunchere de mai multe case așezate în mijlocul grădinilor. Urmăreau ce se petrecea de sub un copac din fața apartamentelor reginei. Cum stătea în căldură, în moleșeală și-n iarbă, nimic din toate astea nu-i părea adevărat lui Owain. Niciunul dintre bărbații călare pe caii acum ținuți în frâu și aflați în așteptare nu păreau să-și dea seama de celelalte patru perechi de pași care alergau zorite, apoi se opreau; sau de răsuflarea lor grăbită. Nimeni nu se întoarse atunci când Catherine, în tăcere, ocrotitoare, își puse un braț pe după spatele tremurând al lui Charles.

— Cum ai îndrăznit? Cum ai îndrăznit? striga prinţul moştenitor Louis.

Descălescase. Îşi agita biciul, dar nu către calul al cărui cap dintr-o dată potolit coborâse spre un strat de flori.

Pe chipul lui, mai alb ca oricând, se vedeau doar ochii mari mărginiţi cu negru, furioşi. Aceştia erau fixaţi asupra reginei care, grasă, în carapacea ei de mătase verde, cum privea în jos spre el din umbra colonadei, strălucea ca un cărăbuş otrăvitor. Mai erau câteva forme mai mici, în culori vii, în spatele ei; oare îi vedea întreaga Curte? Chiar şi de unde se găsea el, Owain o putea vedea pe regină surâzând.

— Eliberează-i imediat! N-aveai niciun drept! urlă Louis iar şi iar, scos din fire, înaintând ameninţător spre scări, neabătându-şi deloc privirea.

Regina îi ignora ţipetele. Rămânea pe loc şi continua să zâmbească dispreţuitor şi să-şi îndrepte privirile spre el, hipnotic, în vreme ce acesta se apropia, înaintând din lumina soarelui către umbră. Nu era un zâmbet frumos. Cu un amestec de fascinaţie şi dezgust, Owain se gândi: situaţia asta o distrează.

Urmă o mişcare rapidă, neclară în umbră. Nevenindu-i să creadă, Owain crezu că zărise un braţ ridicat; apoi o plesnitură de bici pe piele.

Regina înaintă spre zona luminată de soare. Încet, cu intenţie, îşi ridică o mână ca să-şi acopere obrazul rănit. Louis o lovise cu biciul. Chiar şi de la distanţa asta, Owain putea vedea dunga roşie de pe chipul ei. Chiar şi de la distanţa asta, îi citi în ochi triumful.

De la cineva de foarte aproape se auzi un scurt icnet de râs. Privi spre cei trei însoţitori ai săi. Trebuie să fi fost unul din ei. Dar toţi aveau figuri serioase, concentrate, atât de sumbre încât vreme de o clipă se întrebă dacă nu cumva el fusese cel care lăsase să-i scape acel râset îngrozit.

Urmă o teribilă clipă de tăcere înainte ca regina să deschidă gura. Glasul ei era liniştit, dar răsunător, încordat ca o plesnitură de bici.

— Te faci de râsul lumii, Louis, spuse ea.

Owain auzi aţâţarea din glasul ei.

— Nu aşa se poartă un prinţ curtenitor cu mama care l-a crescut, să ştii.

Louis se înfioră şi lăsă biciul din mână.

— Dar parcă ţie îţi pasă de aşa ceva?! Tu faci doar ce pofteşti, când pofteşti; nu laşi să stea nimic în calea poftelor tale, oricare ar fi ele, oricât de dezmăţate. Nu-i aşa?

Glasul femeii se înălţa acum, îndeajuns ca să provoace frică, dar nu chiar cât să sune isteric.

— Eşti încă un copil răsfăţat; nu te gândeşti la nimic altceva decât „vreau, vreau, vreau!", continuă ea, pritocindu-şi cu grijă rana şi ranchiuna; păstra acelaşi ritm. ...Şi pe urmă eşti uimit că lucrurile nu merg cum vrei tu. Eşti surprins când lumea începe să vorbească, zicând că unul care poate să facă toate lucrurile astea de capul lui, lucrurile astea degradante, lucrurile astea *îngrozitoare* pe care le faci tu fără nicio ezitare şi fără urmă de remuşcare o ia pe calea pe care a luat-o şi tatăl tău – Owain simţi cum se adâncea tăcerea – şi ar trebui să fie ţinut departe de tron.

Îşi întinse faţa spre el, asigurându-se că rămânea în lumina soarelui, acolo unde o puteau vedea toţi privitorii.

— Nu-i de mirare că sunt răzmeriţe şi revolte la Paris, continuă ea, umflându-se în pene de încântare; nu-i de mirare că aud atât de des lumea spunând lucruri rele despre tine. N-ar trebui să te mire, Louis. N-ar trebui să te mire.

Făcu încă un pas spre el.

— Eşti mândru că ţi-ai lovit mama? întrebă ea, ca şi cum această oribilă întrebare cu care îl aţâţa era un ritual pe care-l urmau adesea – ceea ce, înţelese Owain privind chipurile îngrozite ale celor doi copii, aşa şi era. ...Eşti mândru? Crezi că asta e o purtare demnă de un viitor rege?

Louis îşi adâncise capul între umeri. Se dădu la o parte; făcu un pas înapoi, în umbră.

— Ai întrecut măsura. N-aveai dreptul să faci ce ai făcut, mormăi el, încă supărat, sunând fioros, dar şi – deja – înfrânt.

Ea îi străpunsese apărarea.

Owain n-avea idee despre ce era cearta aceasta şi nici cum ar fi putut afla. Dar putu înţelege că aceia care erau mai obişnuiţi cu spectacole îngrozitoare, înfricoşătoare cum era acesta ştiau cum să afle. O urmări pe Catherine dând drumul umărului lui Charles şi înaintând, uşoară şi graţioasă ca o fantomă, pe iarbă, spre călăreţul cel mai apropiat.

— Ce s-a întâmplat? şuşoti ea în sus spre el – pe jumătate în şoaptă, pe jumătate şuierat, de parcă cerea poruncitor un răspuns.

Bărbatul – un scutier oarecare – privi în jos spre ea cu teamă, cu o privire goală şi o figură resemnată.

— *Ea* a venit azi-dimineaţă la Luvru pe când *el* era plecat la vânătoare. În litieră. Cu o însoţitoare: soţia *lui*, Marguerite de Burgundia, mormăi el, arătând cu un deget spre colonadă.

Dat fiind că Louis o ura atât de tare pe soaţa pe care regina se încăpăţâna s-o adăpostească, întreaga Curte ştia că şi numai gestul în sine era de-ajuns ca să fie considerat un act de ostilitate.

— Au venit cu soldaţi. Şi i-au arestat pe patru dintre sfetnicii *lui*. Inclusiv pe seniorul meu, Jean de Croy.

Catherine îi mai aruncă încă o privire printre pleoapele întredeschise.

— De ce? întrebă ea din nou.

Bărbatul păru şi mai nefericit. Se mulţumi să strângă din umeri. Era limpede că n-avea niciun motiv, ci voia doar să-l întărâte.

— Unde i-au dus? şuieră Catherine.

Bărbatul clătină din cap, arătând de parcă ar fi vrut să-l înghită pământul. Clătină şi ea din cap şi, fără să-i mulţumească, se întoarse fără zgomot spre Charles şi Christine şi Owain. Firește că se străduiseră cu toţii să prindă fiecare cuvânt şoptit. Owain prinse privirile şi un fel de ridicare din sprânceană pe care le schimbară cei doi copii regali: îşi zise că era o privire neputincioasă, dar totodată şi una de adâncă ruşine împărtăşită.

Apoi, dintr-o dată, Catherine fugi singură înapoi spre tufişuri, unde era pace. Şi, înainte să-şi dea seama ce făcea, Owain alergă şi el pe lângă ceilalţi, departe de ceartă, după ea.

Când o prinse din urmă, văzu că umerii i se zguduiau. Se sprijinea de un copac, cu capul îngropat în palme.

Îi puse o mână pe umăr şi o strânse la piept. Era mai scundă şi mai moale decât crezuse; abia dacă-i venea până la umăr. Mirosea a iarbă strivită şi a ulei de trandafiri. Sub hainele jerpelite, avea pielea moale. Tremura. Îşi îngropă faţa în haina lui.

Murmură încet, cum ai încerca să linişteşti un cal:

— Nu plânge... nu plânge.

Tremura şi el. Îşi lăsă buzele pe vârful capului ei. Sângele-i ardea în vine. Nu-şi dorea nimic mai mult decât ca ea să-şi ridice faţa spre el, ca s-o poată privi în ochi... ca s-o poată...

Însă atunci când ea privi într-adevăr în sus, din spatele lacrimilor, ochii ei erau plini de ceea ce tocmai văzuseră. Izbucni cu amărăciune:

— Mi-aş dori... mi-aş *dori* să pot pleca în Anglia... şi să fiu undeva departe de ei... toţi se urăsc unul pe celălalt... şi certurile... atâtea certuri... şi noi, speriaţi... ascunzându-ne după lucruri... nimeni nu ne spune nimic... ne e mereu aşa de *frică*...

Îşi îngropă din nou faţa în pieptul lui, ţinându-l foarte strâns – căutând consolare, pricepu el, neconsolat; mintea-i era peste măsură de uşurată la gândul că nu-şi urmase copleşitoarea pornire de-o clipă de a-şi lipi buzele de ale ei, oricât de tare şi-ar fi dorit să facă asta trupul lui răzvrătit. Acum suspinele care se auziră erau şi mai sălbatice şi furioase, zguduindu-i tot trupul. Auzi şi alte cuvinte nedesluşite. Crezu că aude:

— ...nu *vreau* să fiu aşa!

Şi:

— ...doar stăm şi aşteptăm mereu...

Şi:

— ...*neajutoraţi*!

Plin de o milă îngrozită, îşi zise: N-am ştiut... n-am ştiut deloc... Credeam că pur şi simplu aici suntem cu toţii fericiţi...

Cu blândeţe, încercând să nu lase să se vadă cât de greu îi era să-şi desprindă trupul de al ei, îi îndepărtă braţele din jurul pieptului şi făcu un pas înapoi.

În spatele lor se auzi un foşnet. Catherine îşi reţinu suspinele, curajoasă. Nu se făcea să o găsească Christine plângând atunci când avea să păşească dincoace de tufişuri. Dar ochii ei verzi şi umezi zăboveau încă într-ai lui. El îi susţinu privirea.

— Îmi pare rău, şopti ea, cu un surâs dezarmant. Nu trebuia...

Înghiţi în sec.

— Dar e de nesuferit; când ştii că Louis o să se răzbune; şi că pe urmă *ea* o să se răzbune... e fără sfârşit.

Se opri. Încercă să zâmbească iarăşi. Mormăi:

— Îţi mulţumesc.

Când Christine se avântă în luminişul lor, Catherine îşi ştergea faţa cu mâneca, redevenind stăpână pe sine; iar Owain stătea în picioare neajutorat, la doi paşi, văzându-i nefericirea, întrebându-se cum de putuse să creadă că erau cu toţii atât de fericiţi.

Christine fu cea care rupse tăcerea în micul grup.

— Haideţi, zise ea, atingând braţul lui Catherine, hai să mergem cu toţii la râu.

Charles încuviinţă şi el din cap. Privirea zugrăvită pe chipul acela ciudat, mic şi ciupit – mai amărâtă decât îşi amintea Owain să fi cunoscut vreodată – îi ridică băiatului mai mare un nod în gât.

— Haideţi să-i arătăm lui Owain terasamentele pe care le-a construit înţeleptul vostru bunic, spuse Christine cu glas liniştitor – o invitaţie la uitare. Iar eu o să vă povestesc despre călătoria pe care Owain are s-o facă mâine împreună cu mine.

Era cam subţire aţa cu care voia să înnoade o nouă dispoziţie. Dar ei o apucară, încercând să se elibereze cu ajutorul ei.

— Unde? zise Charles, potrivindu-şi pasul după Christine.

Ea întoarse un surâs plin de afecţiune spre chipul lui nefericit, răsplătindu-i efortul.

— Poissy, răspunse Christine şi, chiar şi în posomorârea acelei clipe, numele îi umplea sufletul de lumină.

Poissy, un loc îndepărtat de grijile lumeşti; Poissy – nu puteai găsi nimic altceva mai asemănător cu raiul pe pământ...

— S-o vezi pe Marie a ta? întrebă Catherine, potrivindu-şi pasul după al lui Owain.

Încerca să pară nepăsătoare, cum şi-ar fi dorit Christine. Dar nu se putu împiedica să nu se simtă lăsată pe dinafară.

— Prin urmare o să rămânem doar noi aici, continuă ea, iar Owain auzi regretul şi poate teama din glasul ei.

— Numai vreo două zile, răspunse Christine iute.

Oricât de tulburătoare fusese scena la care asistaseră, nimic n-avea să o împiedice să meargă la Poissy.

Răspunsul ei nu o linişti pe Catherine. Întorcându-se spre fratele ei mai mic şi răsucindu-şi capul în direcţia vocilor, prinţesa îşi continuă firul gândului ca şi cum Christine nici n-ar fi deschis gura. Adăugă, cu o strâmbătură:

— De unii singuri... cu ei.

ŞASE

Înaintea lor şi în urmă se auzea zumzetul unor conversaţii. Dar în mijlocul şirului de pelerini ce se îndepărtau de Paris în tropotul cailor – străini ce vorbeau cu aceia cu care călătoreau sau cu oamenii pe care-i întâlniseră în zori la locul de pornire de la poarta Saint-Germain – doi dintre ei rămâneau tăcuţi. Owain, în spatele Christinei, privind la spatele ei drept şi subţire fără să-şi dea seama, îşi amintea de lacrimile ce se prelingeau printre genele lui Catherine cu o zi în urmă.

Se mustra pe sine pentru că nu fusese în stare nici măcar să fie îngrijorat pentru Catherine şi pentru nefericirea ei. Dar nu putea face altfel. Lacrimile acelea străluciseră ca diamantele. Îi vor rămâne pentru totdeauna în minte ca o amintire nepreţuită. Pe când pelerinii spre Poissy treceau printre trunchiurile de copaci, pe sub crengile boltite deasupra lor, frânturile de raze de soare şi şoaptele pădurii îi păreau zvonuri de cântări curgând din înălţimi: o catedrală vie; întreaga fire dând slavă.

Ea-l atinsese. Îşi îngropase faţa la pieptul lui. Îl lăsase s-o ţină în braţe. Îi simţise răsuflarea urcând şi coborând. Avusese încredere în el.

Toată noaptea nu se gândise la nimic altceva decât la acea clipă; toată seara, la cină şi în loc să citească; şi întreaga dimineaţă. Se trezise cu gândul la Catherine. Mintea-i era plină de ea.

Owain crezuse întotdeauna că ştia ce însemna nefericirea. În mintea lui, o asemuia cu războiul pe care-l trăise: cunoscuţii care dispar; traiul în frică şi în singurătate permanentă; să ştii

că lucrurile care-ți erau dragi dispăruseră pentru totdeauna sau aveau să dispară curând. Să știi că n-aveai niciodată garantată liniștea și siguranța; că se putea da foc acoperișului de deasupra capului tău sau că o săgeată ți se putea înfige în piept în orice clipă. Dar ieri, privind în ochii lui Catherine, înțelesese cât de naiv fusese. Nefericirea putea să îmbrace multe chipuri; ea putea fi prezentă chiar și în preajma fastului celui mai bine rânduit. Putea lua chipul lui Catherine, înecându-se de suspine într-un palat. Ar fi putut ghici că era nefericită; că Charles era și el la fel. Mutenia despre care vorbea Christine mereu – pe care el n-o văzuse la fel de limpede ca ea; amândoi acceptaseră să vorbească cu el, până la urmă – cu tot aerul lor sfios și hainele neîngrijite și foamea lor de mici vagabonzi. De la bun început ceva nu fusese în ordine – numai de ar fi avut ochi Owain să vadă.

Acum, când începuse să priceapă, ardea de dorința de a vorbi cu ea mai îndeaproape despre cum era de fapt viața ei. Știa atât de puține. Ar putea-o ajuta, după cum găsise căi de a se descurca singur în vremea propriei lui nefericiri din trecut. Numai de-ar fi înțeles mai multe. Oare mama și fratele ei erau întotdeauna așa de veninoși și de urâcioși unul cu celălalt? Se certau adesea în public? Și dacă da, ce credeau despre cearta asta ceilalți de la Curtea franceză? Cine susținea pe cine? De ce, atunci când erau atâția frați și veri de sânge regesc, numeni nu-i luase pe cei mai tineri copii regali sub aripa sa, ca să-i ocrotească? Și ce știa Catherine despre boala tatălui lor, despre care ea și Charles vorbiseră atât de pe departe? Tânjea ca ea să-i spună asta; și-o închipuia apropiindu-se de el, în vreme ce el își punea mâna peste a sa; privind spre el de sub genele sclipind de lacrimi.

Se gândea. Călărea în tăcere. Soarele urca pe cer. Se opriră să mănânce. Caii băteau din picioare și sforăiau, cu boturile în găletile lor. Călăreții, după ce se îngrijiră de ei, se duseră în tufișuri să se ușureze sau rămaseră la taclale primprejur sau se așezară jos, apucându-se să mănânce din pachetele lor de pâine și carne. Owain nici nu mânca, nici nu vorbea. Doar stătea în liniște lângă trunchiul de copac căzut pe care-l alesese, lângă Christine, fără să

se atingă de bucata de pâine pe care ea i-o pusese în mână şi-şi amintea de strălucirea lacrimilor ei, atât de aproape că le-ar fi sărutat ca să le facă să dispară.

Nici măcar nu ridică privirea atunci când unul dintre pelerini se apropie de el şi de Christine. Îi luă o vreme până să bage de seamă agitaţia Christinei de lângă el: basmaua care-i cădea pe ceafă, privirea îngrozită, saltul în picioare, privirile temătoare în toate părţile, felul jalnic în care ea se lăsă iar jos, pe trunchiul de copac.

Se uită în sus.

Apoi clipi; şi mai clipi o dată. Nu putea crede ceea ce-i mărturiseau chiar ochii săi; dar ori de câte ori îi deschise, văzu acelaşi lucru.

Înaintea lor, îmbrăcată într-o trainică pelerină cenuşie de călătorie şi cu o basma la fel de simplă şi de obişnuită cum era şi a Christinei, stătea Catherine.

Pe chipul ei era zugrăvit un zâmbet speriat, sfidător.

Vreme de-o lungă clipă, nu se mai întâmplă nimic – doar tăcere.

— Credeam că aveaţi să mă vedeţi mai înainte, zise Catherine, încercând – fără să izbutească – să nu pară îngrijorată. Ochii ei o fixau pe Christine; dar avusese timp să îndrepte şi spre Owain o ocheadă şi era în sinea ei încântată de noua ei comoară. ...Nu credeam c-o să mă lăsaţi să ajung aşa de departe.

Christine se lăsase moale pe trunchiul de copac, ca şi cum credea că, de s-ar fi ridicat, propriile-i picioare n-ar fi izbutit s-o poarte.

Gura ei se deschise, apoi se închise. Se holbă la Catherine. Owain, foarte tăcut şi liniştit pe lângă ea, îşi dădu seama că, lucru neobişnuit, chiar şi Christine, având în faţă o prinţesă de sânge fugită, răzvrătită, îmbrăcată ca o păstoriţă, rătăcind fără însoţitori prin codru, n-avea cuvinte. Îi părea rău pentru ea. Ar avea tot dreptul să se înfurie. N-ar ajuta cu nimic dacă ea ar fi putut vedea cât de neasemuit de fericit era el la vederea lui Catherine.

În cele din urmă, Christine mormăi:

— Pentru numele lui Dumnezeu... , apoi, cu chipul întunecându-i-se într-o pornire de furie mută, *...ce cauți tu aici?*

Catherine se mulțumi să strângă din umeri, aproape scuturându-se. Nu se lăsă intimidată. Spuse, sfidătoare încă:

— Am luat un cal. De ce nu? De ce-aș rămâne când știu ce-are să se întâmple acolo?

Christine își înăbuși un oftat. Owain știa din propriile lor discuții din seara trecută că și Christine, și Jean se temeau de ce-avea să se întâmple mai departe, acum că între prinț și mama lui izbucnise iarăși o luptă deschisă. Cu toții păruseră așa de înfricoșați – palizi și nefericiți chiar și în pâlpâirile galbene ale lumânării de veghe, părând mai scunzi decât de obicei, cu umerii lor căzuți, încovoiați, făcându-l să priceapă, stânjenit, că Parisul în care trăiau nu era locul calm și liniștit pe care și-l închipuise. Vorbiseră ceasuri întregi despre asta, îngrijorându-se la gândul că cearta ar putea fi scuza de care s-ar putea sluji Louis ca să-l cheme pe ducele de Burgundia înapoi la Paris împreună cu oastea lui, ca să o țină sub control pe regină. Iar dacă dușmanul de moarte al reginei Isabeau se-apropia de Paris cu zece mii de oameni, ea cum avea să-i răspundă?

Și totuși. Christine putea să aleagă să se supere pe atâtea alte lucruri, se gândi Owain. Primejdia în care se găsea, călărind singură prin pădure (deși știa că el avea să fie acolo, cu sabia la el; nu se pusese cu adevărat în pericol). Neascultarea; și spaima pe care o va pricinui la palat – cu toate că acum, după ce petrecuse el însuși atâta vreme acolo pricepea că nimeni n-avea să bage de seamă că lipsea; cei doi copii alergau sălbatici de colo-colo și nu păreau să aibă nici măcar un slujitor care să se îngrijească de ei.

— Pentru Charles, spuse Christine cu glasul ei cel mai teribil, cu ochii reci ca gheața, alegând singurul argument, pricepu Owain, care fără îndoială avea s-o facă pe Catherine să se simtă vinovată. ...L-ai lăsat singur pe Charles în mijlocul acestor... *răsturnări.* Un *copil.* Și încă un copil care are *coșmaruri.* O să se îngrijoreze neștiind unde ești. Și o să fie *îngrozit* că o să trebuiască să facă față la... *toate astea...* de unul singur.

Catherine păru nesigură, dar numai pentru o clipă. Apoi își îndreptă bărbia înainte și îi întoarse privirea Christinei.

— O să fie în ordine, zise ea, încercând vitejește să pară că nu-și făcea griji. ...Nu i-am putut spune pentru că ar fi vrut mai mult ca sigur să vină și el... dar i-am zis Sarazinei să-i spună că sunt cu voi.

Dacă se gândea că avea să primească laude pentru asta, se înșela. Sarazina era una din cele mai bizare doamne de companie ale reginei, o ostatică de pe vremea Cruciadelor, dăruită reginei demult, ce lipăia atât de tăcută și cu o privire atât de goală pe coridoarele palatului încât copiii nu prea știau dacă înțelegea franceza sau dacă putea măcar să vorbească. Catherine continuă, șovăind un pic:

— Așa că o să știe că nu m-am pierdut.

Lupta continuă – ochii Christinei erau încărcați de mustrări.

— Ei bine, sfârși Catherine, plecându-și ochii în sfârșit, nu-mi pasă. Trebuia să plec de-acolo.

Privi spre Owain. Poate că zărise înțelegerea zugrăvită pe chipul lui. Îi trimise o jumătate de surâs recunoscător.

Owain o văzu pe Christine surprinzând acea undă de căldură. Apoi zări o minusculă încruntătură surprinsă trecând pe fruntea femeii mai vârstnice, de parcă răsărea în ea prima urmă de bănuială că prezența lui Owain ar fi putut fi unul dintre motivele pentru care Catherine voise...

Christine se uită și ea scrutător la Owain vreme de o clipă. El își păstră chipul calm și surprins. Se simți ușurat atunci când, cu o scurtă scuturare din cap, ca și cum voia să înlăture un gând nedemn, ea își îndreptă întreaga atenție, furioasă, spre fata care, neliniștită, își înfigea degetele de la picioare în covorul de frunze moarte de pe jos.

— Acum va trebui să ne întoarcem și să mergem înapoi la Paris, spuse ea, înghețat.

Adăugă pe un alt ton, încărcat de o nefericire pe care nici chiar ea n-o putea ascunde:

— Am să mă-ntorc să-mi văd fiica anul viitor.

Owain își aminti de blândețea din ochii ei când îl rugase să vină cu ea la Poissy. Inima-i fu cuprinsă de milă. Nu putea s-o lase să piardă această vizită.

— Nu putem face asta, zise el, punând mâna pe mânerul sabiei, simțindu-se bărbat. N-am fi în siguranță să ne pornim numai noi trei înapoi prin pădure. Dacă Catherine a lăsat vorbă la Paris ca să se știe unde e, ar fi mult mai rațional să rămânem împreună cu grupul și să ne întoarcem mâine, după cum era și plănuit.

Pentru motive diferite, ambele perechi de ochi care-l fixau erau acum pline de mută ușurare. Călătoria nu trebuia anulată. Le dăduse un motiv plauzibil ca să meargă mai departe. Dădu din cap liniștitor spre amândouă, mulțumind Domnului că niciuna dintre ele nu știa cât de încântat se simțea la gândul aventurii care i se deschidea înainte – perspectiva de a petrece ceasuri întregi prin păduri, călărind alături de Catherine; iar mai târziu o cină la han, ca pentru pelerini; și a doua zi încă un lung drum călare spre Paris, urmându-și domnița.

Christine nu mai aștepta alte discuții despre anularea călătoriei. Trecu repede mai departe, gândindu-se la ce vor trebui să zică la întoarcerea la Paris. Spuse:

— Presupun că ar trebui să zicem pur și simplu că tu te-ai hotărât să vii la Poissy ca să-i faci o vizită surorii tale.

Nu mai era niciun fel de supărare în glasul Christinei. Acceptase prezența lui Catherine. Se străduia să-i vadă și partea bună. Prin urmare, Catherine n-avea niciun motiv să se piardă cu firea. Dar, la auzul acestor cuvinte, prințesa se încruntă și fremătă și scuturâ din cap și spuse morocănoasă:

— De ce? N-am întâlnit-o niciodată pe sora mea.

Owain se holbă la ea, năucit de îndoială. În mod limpede, Catherine nu voia câtuși de puțin să-și întâlnească sora necunoscută. Dar ce se aștepta să facă la Poissy, de nu să intre înăuntrul mănăstirii, unde intrau doar femeile, împreună cu Christine? Doar nu... Clipi, simțindu-se parcă orbit de ideea care-i răsărea în minte – de parcă privise drept spre soare. Doar nu să rămână

pe-afară toată ziua... ca să stea la vreun han pentru călători... împreună cu el?

Răbdarea Christinei, niciodată prea multă, ajunsese la capăt.

— Ei bine, acum o s-o cunoşti, replică ea sec, afară doar dacă nu vrei să-i spui mamei tale că ai fugit pur şi simplu ca să scapi de *ea*.

Apoi, ridicându-se în picioare, îşi scutură firimiturile de pe rochie şi spuse cu glasul ei cel mai poruncitor:

— Owain! Haide! Lasă mâncarea deoparte şi dezleagă caii. Şi adu şi lucrurile lui Catherine. Plecăm îndată.

Abaţia se afla înăuntrul unui zid mare care se întindea cale de mile întregi în toate direcţiile, într-un peisaj ce părea ireal de verde şi de plin de cântul păsărilor şi de fericire.

Lumina era aurie. Printre copacii de pe această parte a zidului erau căprioare şi bălţi cu peşte. Owain zări mănunchiurile de case care probabil erau ale bărbaţilor – confesorii călugăriţelor şi sfătuitorii lor spirituali, doctorii, consilierii financiari, intendenţii, bucătarii, brutarii şi slujitorii. Dincolo de poartă zări alte acoperişuri şi turlele înalte ale unei biserici din spatele zidurilor. Putea auzi zumzetul albinelor. Ştia că n-avea să vadă mai multe. Bărbaţilor nu le era îngăduit să intre înăuntrul zidurilor. Călătoria sa, ca şi a celorlalţi bărbaţi care le însoţiseră pe femei, se sfârşea aici.

Unul câte unul, bărbaţii se opriră, descălecară şi se apucară să pălăvrăgească cu paznicii de la poartă. Vreo doi dintre ei, care ştiau rânduiala locului, porniră mai departe pe calea care trebuie să fi dus spre oraş şi spre han.

Femeile nu prea păreau să-i bage în seamă. Mintea le fugea deja spre cele cu care aveau să se întâlnească, la chipurile iubite de dincolo de ziduri. Ochii lor plini de dor priveau înainte. Caii lor mergeau aproape la trap. Trecură de poartă fără a privi în urmă.

Owain rămase locului, nemişcat, ducându-şi o mână la ochi, privind spre spatele femeilor care se îndepărtau. Descălecă abia după ce un căpşor mic, cu gluga pelerinei ridicată se întorsese pentru o clipă din dreptul porţii ca să privească spre el.

Femeile ascultară liturghia.

Christine uitase de furia care o cuprinsese când o zărise pe Catherine. Nu-i trecea prin cap să mai fie furioasă, nu acum, când asculta înălțându-se glasurile subțiri, de soprano. Lumina năvălea prin ferestre, în jos. Era mai fericită decât își amintea să fi fost vreodată, oriunde în altă parte. Inima-i era plină de recenta îmbrățișare a lui Marie și de bucuria din ochii ei de culoarea albăstrelelor. Mai avea încă în nări mireasma curată a nevinovăției pe care o răspândea pielea fiicei ei.

În biserică era un grilaj care le separa pe călugărițe de femeile laice venite din oraș și de departe. Dar ea ardea, știind că fețișoara radioasă a lui Marie, ieșind din veșmântul negru tivit cu blană albă pe care îl purtau toate călugărițele, era chiar dincolo de acesta. Marie își ridica probabil ochii, ca și Christine, spre tavan, ca să privească spre arcele de-un albastru noptatic, cu stelele lor aurii.

Erau așa de drăgălașe toate fetele astea cu obrajii trandafirii, îmbrăcate toate la fel.

Trebuia să-și depășească egoista întristare la gândul că-și vedea fiica doar o dată pe an. Poissy era atât de aproape de imaginea Cerului pe Pământ. Marie era binecuvântată. Era bine c-o adusese aici.

Catherine și-ar fi recunoscut sora dintr-o mie. Le despărțeau cincisprezece ani, dar chipul neted care se apleca spre ea, plin de curiozitatea binevoitoare a străinului, avea același nas lung, ochi verzi și pometi înalți pe care Catherine îi vedea zilnic în oglindă. Erau de-același sânge.

Tot ce Catherine sperase cu adevărat de la călătoria asta era să aibă câtăva vreme ca să vorbească cu Owain. După ziua de ieri, nu-și dorea nimic altceva decât să-și deschidă inima în fața lui. Voia să-i povestească despre certurile dintre Maman și Louis; despre cum se purta Louis cu Marguerite ca s-o pedepsească pentru că era fiica tatălui ei; despre măcelarii care pătrunseseră în palat anul

trecut şi despre cât de speriaţi mai erau încă ea şi Charles, mai ales noaptea. Văzuse în ochii lui bunătate. El avea s-o asculte.

Cu toate acestea, pentru o vreme, atunci când Christine îi poruncise s-o întâlnească pe Marie de Valois, Catherine se lăsase să-şi închipuie în acelaşi timp că această sfântă soră necunoscută ar putea încuviinţa ideea mamei ei de a o mărita cu regele Angliei. Cearta de ieri îi dăduse la iveală gândul de fugă, şi mai pregnant. Ar fi fost recunoscătoare pentru un cuvânt de încurajare.

Dar acum pricepu că asta n-avea să se întâmple. Chipul surorii ei luase un aer dispreţuitor de îndată ce Catherine menţionase căsătoria în Anglia, ca şi cum mirosise ceva nelalocul lui. Şi scutura în continuare din cap.

— Înjositor, spuse Marie cu simplitate, după ce Catherine îi povesti. O prinţesă de sânge regesc nu se poate mărita cu fiul unui uzurpator. Nu-i lăsa să te împingă la asta. Spune-le pur şi simplu nu.

Aici la mănăstire păreau să se descurce fără fraze întortocheate, se gândi Catherine înciudată.

— Englezii au mai încercat o dată şmecheria asta cu Isabelle, zise Marie. Ea a zis nu. Şi tu poţi face la fel.

Apoi, pe neaşteptate, rânji. Viclenia animată care se zugrăvi pe chipul ei o făcu să pară mai tânără şi încă şi mai asemănătoare lui Catherine. Aceasta căscă ochii. Nu se aşteptase ca o călugăriţă să pară atât de neruşinată.

— Până şi eu am spus nu la unul din planurile de căsătorie ale lui Maman, zise Marie, amintindu-şi despre asta cu vădită plăcere. Ştiai?

Lucrul era îndeajuns de surprinzător pentru a o face pe Catherine să-şi uite dezamăgirea. Nimeni n-o înfrunta pe mama lor; iar dacă făceau asta, sufereau. Privi spre figura surâzătoare a lui Marie, plină de înnoit respect.

— Povesteşte-mi, ceru ea.

Tot ce ştia era ceea ce ştia toată lumea – că Marie fusese închinată Bisericii încă de la naştere, în speranţa că a dărui călugăriţelor

un copil îl va mulţumi pe Dumnezeu îndeajuns încât să vindece în schimb boala regelui. Dumnezeu nu se ţinuse de târgul făcut. Dar, la vârsta de patru ani, Marie fusese trimisă oricum la mănăstire. Iar la vârsta de opt ani ea alesese să rămână pentru totdeauna la Poissy şi depusese voturile.

Dar se părea că acesta nu fusese sfârşitul istoriei. Când Marie avea doisprezece ani, regina se răzgândise.

Marie spuse:

— A apărut pur şi simplu aici într-o bună zi împreună cu unchiul nostru d'Orléans şi mi-a cerut să plec împreună cu ea. Se hotărâse să-şi mărite una din fiice cu ducele de Bar. Iar eu eram de vârsta potrivită şi eram necăsătorită. Aşa că-i intrase în cap că eu ar fi trebuit să fiu mireasa.

Amintindu-şi despre paturile tari şi rugăciunile neîncetate care trebuie să fi fost de datoria de zi cu zi a lui Marie, Catherine îşi zise: „Eu aş fi acceptat fără şovăială".

Poate că Marie pricepu la ce se gândea. Ajutoarea stareţei se opri din râs şi zise, pe un ton mai serios:

— Când m-am gândit dacă ar fi trebuit să mă întorc la Curte, ştiam că nimic nu mi-aş fi dorit mai puţin. Tot ce ştiam dinainte să vin la Poissy era atât de... murdar. Odată ce-am venit aici şi am aflat pacea Domnului, cum m-aş fi putut întoarce înapoi?

Lui Catherine i se spusese întotdeauna că viaţa la Curte înainte de războiul civil fusese desăvârşită prin cuviinţă; unchiul lor d' Orléans era neîntrecut prin farmec şi inteligenţă. Ea abia dacă şi-l amintea. Era foarte înalt. O sălta pe genunchii lui. Cânta. Avea un râs plăcut şi ochii veseli şi o gură căzută. O încânta încă ceea ce-şi amintea despre el. Dar auzi totodată adevărul din glasul sincer al lui Marie. Până la urmă, nu se poate să fi fost atât de minunat totul nici înainte. Chiar de când era mic copil, Marie căutase o cale să fugă de-acolo.

— I-am spus lui Maman că mă adusese aici şi eram închinată lui Dumnezeu şi că trebuie să rămân aici. Nici n-a vrut să audă. Au petrecut ceasuri întregi încercând să mă înfricoşeze ca să plec.

Dar i-am zis: „I-ai dăruit ceva lui Dumnezeu. Nu-l poţi lua înapoi". Până la urmă au plecat. Nu renunţaseră însă. L-au trimis pe Papà, de îndată ce s-a făcut mai bine, ca să încerce din nou. Dragul de Papà; a fost mult mai dulce decât ei. Ştia că era dreptul meu să aleg; aşa că s-a mulţumit să mă întrebe dacă aş fi de acord să plec. Dar ce puteam spune? I-am zis şi lui. „Am făgăduit să fiu mireasa lui Hristos. Am să-mi ţin promisiunea până ce-mi veţi găsi un soţ mai bun şi mai puternic".

Râse, oarecum întristată.

— Ştii, mi-e dor de Papà. Mă rog pentru el. Dar nu-l puteam asculta. Ştiam că mă va ierta în cele din urmă; şi Maman, Dumnezeu să se milostivească de ea, ne iubeşte de fapt pe toţi. Dar conştiinţa nu m-a lăsat.

Catherine stătea încremenită, încercând să asimileze totul.

— Şi tu poţi să-i spui nu lui Maman, îşi încheie Marie pledoaria. N-o lăsa să te înjosească. N-o să se supere, nu cu-adevărat; se răzgândeşte mereu. Şi el la fel; toţi sunt plini de toane şi de vise.

Strivită, Catherine şovăi:

— Dar... dacă ea insistă?

Chipul lui Marie strălucea de seninătatea virtuţii. Îşi deschise braţele.

— Atunci vino la Dumnezeu – aici.

Şi iată-le întorcându-se, cu capetele plecate ca florile tăiate şi scoase din apă: femeile se întorceau din vizită trăgându-şi picioarele, revenind în lumea de afară parcă împotriva voinţei lor.

Owain şi cei doi paznici, care trebuiau să le conducă până la han, purtând torţe, se ridicară. Primii lilieci zburătăceau în cerul luminat. Mirosea a iarbă tăiată. Răsună un zdrăngănit de chei.

Înainte ca el să-şi dea seama care dintre femei era Catherine şi care Christine, o altă figură feminină se apropie, zburând peste pajiştile din spatele lor. O figură slabă în negru şi alb, chemând încetişor, insistent:

— Mamă!

Toate femeile se întoarseră. Owain simți speranța dureroasă ce se reaprindea în ele.

Dar Christine fu cea care se avântă în brațele fetei în negru și alb. Celelalte femei plecară mai departe.

Owain era dincolo de poartă. Dar cu toate acestea auzi – ca toată lumea – glasul lui Marie de Castel frângându-se în vreme ce șoptea:

— Te rog, revino mâine. Doar pentru un ceas.

Christine își puse brațele în jurul fiicei ei, bătând-o încetișor pe umeri, sărutând-o în vârful capului. Paznicul se apropie, dar se opri când Christine privi în sus. Nu îndrăzni să intervină.

— Sigur că da, îi spuse Christine încet fiicei ei. Sigur că da.

Mamă și fiică se priviră fără alte cuvinte, ca și cum ar fi dorit să-și amintească una de alta așa cum erau acum, în lumina amurgului. Apoi Christine spuse, mai iute:

— N-o să pierzi cina dacă întârzii?

Iar când fiica ei încuviință din cap:

— Fugi... O să mă întorc... promit... acum fugi!

Dar mâna ei rămase pe umărul lui Marie pe când ea se ridica. Chiar și atunci când fiica ei nu mai era, iarăși, decât o umbră, înspre refectoriu, brațul Christinei era încă întins spre ea, iar ochii îi erau dureroși ca niște răni.

Se întoarse spre omul cu felinarul și zise, cu dureroasă demnitate:

— Îmi pare rău că v-am întârziat; și, tot fără să se uite la altcineva, înaintă în lumina amurgului.

Christine mergea înainte, copleșită de propriile-i gânduri.

Nici măcar nu se mai gândea la Catherine. Nu văzu figura fetiței luminându-se când Owain apăru alături de ea. Nu-i văzu rămânând în spatele grupului, departe de lumina torțelor, pe când umbrele se adânceau. Nu auzi conversația începută pe un ton scăzut. Nu văzu felul plin de bunăvoință în care el îi oferi brațul ca să o ajute să treacă peste o rădăcină de copac.

Christine îşi recăpătă ţinuta demnă de îndată ce intrară înăuntru şi se aşezară lângă foc; aceasta i-ar fi fost nesuportat pe când era încă în mijlocul acelei privelişti încântătoare de-ţi frângea inima, atât de aproape de fiica sa, c-ar fi putut chiar s-o atingă. Acum, când pelerinii şi prietenii lor turnau în cupe vinul dăruit de călugăriţe şi se apucau să înfulece mâncarea consistentă de han şi să vorbească, era perfect în stare să zâmbească şi să stea la taclale cu ei. Stătu între Catherine şi Owain la masa aşezată pe căpriori. Catherine era tăcută şi avea obrajii îmbujoraţi. Owain le oferi amândurora de mâncare şi băutură; un băiat bun, demn de încredere. Christine îl lăsă să vorbească încetişor cu Catherine. Christine îşi zicea: mâine dimineaţă o s-o văd pe Marie.

În dimineaţa următoare, o luă pe Catherine cu ea înăuntrul abaţiei. Nu şi-ar fi făcut datoria de însoţitoare dacă ar fi lăsat-o pe copilă afară împreună cu Owain şi cu caii. Dar nici nu voia ca prinţesa să-i stea în drum atunci când era cu Marie. Aşa că, odată ajunse înăuntru, o trimise până la biserica mănăstirii ca să ceară o binecuvântare.

Cinci minute mai târziu, Catherine ieşi singură din biserică şi părăsi mănăstirea, trecând de poartă. Owain se sprijinea de un gard, într-un colţ întunecos, cu spatele la abaţie, fluierând. Urmărea peticele moi de nori roz-aurii târându-se pe cerul albastru. Nu băgă de seamă când ea veni prin spatele lui şi îşi aşeză mâinile pe ambele părţi ale spatelui său zvelt şi cald.

— Bau! zise ea şi-l văzu tresărind speriat, dar nu îndeajuns cât să-i dea la o parte mâinile.

Rămas încă cu spatele la ea, încă cu mâinile ei lipite de el, de dincolo de gard, el zise:

— Ce repede te-ai întors.

Glasul îi tremura.

— Ne vedem de partea astalaltă, continuă el, iar ea o luă la fugă de-a lungul gardului, căutând o cale de a trece pe partea cealaltă.

Găsiră un loc unde puteau sta unul lângă celălalt, unde gardul se oprea în dreptul unui copac. Se sprijiniră de copac, privind în sus, amândoi cuprinşi de un euforic sentiment de anticipaţie. Vorbiseră atât de mult seara trecută, dar încă mai aveau de aflat totul. Atunci când braţele li se atinseră, niciunul dintre ei n-o făcuse intenţionat; se întâmplă pur şi simplu.

— Ascultă, zise Owain, doar ca s-o facă să mai stea. Asta e o ciocârlie.

Ea se întoarse, iar căldura trupului ei îl atinse şi mai mult. După un lung moment, ea se îndepărtă. El răsuflă. Dar ea se întoarse cu faţa spre el. Stătea atât de aproape.

— Cât timp crezi că o să rămâi la Universitate? întrebă ea cu glas scăzut.

Ameţit, îndrăzneţ, răspunse în şoaptă – dorindu-şi să fie un prinţ care să poată aspira s-o ducă departe, către dealurile înverzite, ştiind că dorinţa sa era fără rost, acum că acasă, în Ţara Galilor, lucrurile ieşiseră aşa cum ieşiseră, iar el era un nimeni, şi nepăsându-i de zădărnicia acestei dorinţe din pricina sângelui ce-i clocotea în vine, o întrebă la rândul lui:

— Până când o să pleci tu la Londra?

Atunci când ieşi pe poartă, Christine avea lacrimi în ochi. Acestea-i împăienjeneau şi-i împâcleau privirea.

Aşa că pentru-o clipă ea nu-şi putu crede ochilor ce zărea la umbra unuia dintre copacii de-afară, unde amestecul de lumină şi scoarţă şi iarbă şi frunze şi aşa era nedesluşit.

Apoi înţelese.

Strigă, cuprinsă de spaimă:

— Catherine! Owain! şi urmări unica formă mişcătoare pe care-o alcătuiseră amândoi desprinzându-se şi separându-se în două trupuri diferite, două perechi de mâini şi picioare; două chipuri îmbujorate, privind în jos.

N-avea rost să zică nimic. Avusese multe dezamăgiri în viaţă. Ştia că nu trebuia să-şi lase furia să-i iasă dintr-o dată la suprafaţă.

Avea nevoie de timp de gândire. Îşi plecă şi ea capul ca să dezlege dârlogii cailor.

Se ridică în şa.

— Haideţi, spuse ea cu răceală, fără să-i privească în ochi. O să-i prindem din urmă pe ceilalţi dacă ne grăbim.

Apoi îşi îmboldi propriul cal.

Christine călărea şi, în ritmul tropotului copitelor, se gândea întruna. După câteva mile, renunţă la primele ei gânduri furioase – că îi fusese înşelată încrederea; că Owain, pe care ajunsese să-l privească aproape ca pe un fiu sau ca pe un ucenic, pornise de la bun început cu intenţia de a întina nevinovăţia unei prinţese, şi că, dacă era dispusă să nu-i pese de fecioria ei şi de faptul că era de sânge regesc doar pentru a-şi satisface o poftă întâmplătoare, Catherine moştenise de la imorala ei mamă pornirea spre desfrânare.

Dar trecură multe sute de paşi prin pădure până ce Christine reuşi să înţeleagă că era mai furioasă pe sine însăşi decât pe oricare dintre cei doi copii. Ea fusese cea care-i adusese la un loc, până la urmă, la gândul că Owain le-ar fi putut arăta celor mai mici cum să-şi depăşească nefericirea. Privi acum la spatele celor doi care erau înaintea ei; la cele două capete tinere, plecate. Amândoi atât de lipsiţi de prieteni şi atât de frumoşi; amândoi atât de ciudat de lăsaţi pe dinafara vieţii pe care se treziseră siliţi s-o trăiască, lumi golite de oameni asemănători lor; reduşi la tăcere. Începuseră să-şi vorbească... Ar fi trebuit să-şi dea seama ce fel de alinare vor ajunge să caute unul de la celălalt, pe cale firească. Erau tineri... Nu putea învinui pe nimeni altcineva decât pe sine pentru asta. Slavă Domnului că reuşise să stârpească lucrul în faşă. Fără consecinţe. Nu trebuia să afle nimeni.

Într-o altă viaţă – dacă Catherine n-ar fi fost prinţesă de sânge, coborând din Carol cel Mare şi din regii Troiei, puritatea sângelui ei fiind un legământ sfânt cu Dumnezeu încă de la începutul vremurilor –, Christine şi oricine altcineva s-ar fi bucurat că se

întâmplase asta. Dacă n-ar fi fost nimic altceva în joc, dragostea dintre cei doi tineri i s-ar fi părut un lucru minunat.

Oftă şi îşi îmboldi calul, scoţându-l din amorţeală. Aşa ceva nu era să fie. Mai bine-ar reveni la realitate.

Owain călărea înainte, astfel ca nimeni să nu-i poată vedea chipul răvăşit.

Nu luă în seamă ramurile care-l loveau; îşi îndemnă mai departe calul la un trap grăbit, fremătând. Azi nu-i păsa că făcea spume la gură.

Purta în gând o discuţie furioasă cu Christine. În mintea lui, ea se preschimbase în întruchiparea unuia dintre acei englezi dispreţuitori pe care-i întâlnise cândva: „-Dar cum rămâne cu sângele *meu*?" striga propriul lui glas interior. „Sunt un urmaş al lui Ednyfed Fychan, seneşal al Regatului lui Gwynedd sub Llywelyn cel Mare. Mă trag din Iestyn ap Gwyrgant, ultimul Rege din Gwent. Sunt din familia baronilor de Hendwr şi a lorzilor de Penmynydd şi Englefield şi Iscoed şi Gwynioneth, căpeteniile din Anglesey. Sângele meu e la fel de nobil ca al oricui altcuiva. Am crescut ca văr al unui rege! M-aş fi putut însura cu orice prinţesă aş fi poftit... atunci... acum trei-patru ani, când totul era încă posibil..."

Dar ştia că era zadarnic să se împotrivească.

Parcă le auzea răspunsurile, strivitor de răspicate: „Un popor cucerit. Acum eşti un nimeni". Şi: „Chiar de-ai fi fost însuşi Prinţul Ţării Galilor – chiar dacă velşii n-ar fi fost cuceriţi de englezi – tot n-ai fi fost îndeajuns de bun pentru o prinţesă a Franţei.

Catherine ştia că ăsta avea să fie sfârşitul lui Owain. Avea să plece... Capul i se lăsă şi mai în jos. Şi orice speranţă avea să plece odată cu el.

Ce nătângă fusese. Ce proastă. Ar fi trebuit... Îşi dădu seama că ceea ce-ar fi trebuit să-şi spună acum era că ar fi trebuit să evite să aibă sentimente faţă de un bărbat cu care nu se putea mărita. El nu era de sânge regesc. Nici n-ar fi fost privit ca un bărbat; doar ca un slujitor. Dar tot ce simţea cu-adevărat era ruşinea – ce-i ridica

tot sângele-n obraji – că fusese atât de proastă încât s-o lase pe Christine să-i prindă.

Tremurase – tremurase de fericire. Doar pentru o clipă; se îneca în miere.

Nu, fusese fericită vreme de săptămâni întregi. Fiind împreună cu Owain, era de parcă i se dăduse drumul din închisoare. Alţi prinţi şi prinţese aveau propria lor viaţă la Curte – baluri şi rochii şi cheltuieli şi chiar să-şi facă curte. Dar asta nu începuse încă pentru Catherine şi Charles; şi chiar pentru cei cărora ea le era îngăduită, viaţa de Curte părea să mai existe zilele astea doar într-o formă şoptită, miniaturală, ascunsă în spatele uşilor închise. Copiilor li se păruse dintotdeauna că trăiesc într-un mare pustiu de tăcere, având doar căldura prieteniei dintre ei şi pe Christine ca să-i sprijine. Apoi, dintr-o dată, Catherine găsise un nou prieten cu care putea vorbi deschis. Găsiseră o cale să-şi vorbească. Nu fusese doar sărutul. Dacă nu avea să-l mai vadă pe Owain, nu vor mai putea sta de vorbă unul cu celălalt niciodată.

Rămase cu răsuflarea tăiată. Mintea ei se închise la gândul că s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată pe Owain. Privea la oblâncul şeii dinaintea ei şi încerca să nu se gândească la asta. Sângele-i alerga în vine.

Când copacii începură să se rărească şi ieşiră în câmp, erau aproape la Paris. Venea amurgul. O lună fantomatică se ridica pe cerul luminos; luceafărul de seară era pe-aproape.

Ea-şi îndemnă calul înainte. Vor avea măcar o clipă până ce Christine avea să se prindă; să îi prindă.

El se întoarse când ea ajunse în dreptul lui. Privirea lui era încordată şi plină de deznădejde.

— Venus... steaua ta, murmură el cu glas foarte scăzut, iar inima i se zbătu în piept lui Catherine la gândul că mai jucau încă jocul de-a n-o tulbura pe Christine. Când se întorsese, chipul lui era aşa de palid, aşa de mânios. Dar acum, cu ea aici, doar pentru o clipă, el căzu pradă focului chinuitor al speranţei.

— Nu ştiu ce-aş putea promite, spuse el. Dar întotdeauna voi...

Se opri, căutând ceva de făcut, ceva de spus. În acea tăcere o auziră pe Christine venind, chiar din spatele lor, trezindu-şi la viaţă cu un plescăit calul obosit.

Owain închise ochii, îşi duse mâna la tâmple şi-şi aduse chipul palid la o încremenire ca de hârcă.

Apoi, dintr-o dată, fără să privească în urmă, se depărtă în galop mic.

Catherine îl zări pe omuleţul îndepărtat din faţa apartamentelor reginei luând-o la fugă spre ea de îndată ce îi văzuse calul. Dar îl ignoră şi îşi îmboldi calul, la trap, direct către grajdurile regale. Va avea destul timp să vorbească mai târziu cu Charles. Trebuia să-şi revină mai întâi, să nu se mai simtă atât de copleşită de vină, să încerce să-şi şteargă din minte privirea rănită a Christinei şi capul plecat al lui Owain – şi tăcerea.

Dar auzi paşii îndesaţi ai lui Charles alergând spre ea. Acesta se aruncă în braţele sale de îndată ce puse piciorul jos din şa. Îşi îngropă capul la pieptul ei, tremurând. Era fierbinte şi roşu şi mucos. Avea ochii mari.

— I-am zis Sarazinei să-ţi spună c-am plecat! strigă ea dojenitor. Ştia!

Aceasta îl ului. O privi cu ochii mari.

— Mi-a zis, se smiorcăi el temător.

— Atunci de ce plângi? şuieră ea, încă pradă unei furii vinovate.

Ochii lui se umplură iarăşi de lacrimi. Nu era înspăimântat pentru că ea plecase. Nu se aşteptase nici să ţipe la el când avea să se întoarcă. Pricepuse totul pe dos.

Ea inspiră adânc şi încercă din nou. Îşi puse braţele în jurul umerilor lui tremurânzi şi îl legănă, înainte-înapoi, până ce el sfârşi de plâns.

— Îmi pare rău, spuse ea, iar şi iar. ...N-am vrut...

Când suspinele lui se mai potoliră, îi zise cu blândeţe:

— Ce s-a întâmplat, dragule, ia zi-mi?

Îşi fixă ochii mari, speriaţi asupra ei.

— Trebuie să mă însor! strigă el.

Se holbă şi ea la el.

— Cu cine? întrebă ea pe un ton neutru.

— Marie de Anjou, se văicări el, iar chipul i se încreţi iarăşi.

Catherine putea înţelege de ce. Verişoara lor, Marie, în vârstă de zece ani, era solemnă şi plină de ifose, întotdeauna prea îngrijorată să nu-şi strice hainele frumoase şi scumpe ca să vrea să se joace.

— Năsoasa! se văită Charles. Nici măcar nu-mi place de ea!

Dar Catherine înţelegea de ce mama ei şi-ar putea dori această căsătorie. Tatăl lui Marie era unul dintre cei mai importanţi prinţi ai Franţei, dintre cei care erau împotriva ducelui de Burgundia. Cunoscut drept regele Siciliei, tatăl lui Marie tocmai se întorsese – după ani de zile petrecuţi printre străini, bătându-se ca să dobândească teritoriile italiene la care avea pretenţii – pentru a jura solemn credinţă prinţilor aliaţi, aflaţi sub conducerea contelui de Armagnac, împotriva duşmanului lor comun, ducele de Burgundia. Trebuiau să-l îmbuneze oferindu-i o căsătorie bună (şi ce-ar putea fi mai bun decât o căsătorie cu fiul cel mai tânăr al regelui?) Situaţia era mai primejdioasă ca niciodată. Îi auzise pe pelerini bârfind despre asta, pe drum. Louis îi scrisese vărului ei de Burgundia, denunţând-o pe regina care îi arestase mişeleşte oamenii – şi invitându-l pe duce şi armata lui înapoi la Paris pentru a-l salva de mama lui. Fără îndoială că se pregăteau şi alte necazuri.

Gândind cu glas tare, îi zise lui Charles:

— Nu-i aşa de rău... ai putea chiar să-ţi aduci mireasa aici... putem fi pe mai departe împreună... şi dacă trebuie să te duci la ei, e doar peste drum, la Hôtel d'Anjou...

— Nu, scânci el, înspăimântat, îngropându-se din nou în braţele ei. Tocmai asta e! Mama zice că va trebui să plec de-aici! Chiar după logodnă! La curtea mamei ei! La Angers! Te-am căutat toată ziua! Dar nu erai aici! N-am avut cui să-i spun! N-am avut cui să-i spun!

Ea se agăţă de el, înmărmurită; din nou copil, simţind căldura fratelui ei, fixându-şi-o în amintire. Angers se găsea spre sud-vest, cale de două zile. N-avea să-l mai vadă niciodată pe Charles dacă se ducea acolo. Regretă amarnic că îl lăsase singur aici, acum că era silită să-şi închipuie cum ar fi dacă el ar pleca pentru totdeauna. Nu voia ca el să plece. Împreună erau în siguranţă. Erau aliaţi. Aveau încredere unul în celălalt; se iubeau. Nu-i mai rămânea nimeni altcineva. Owain avea să plece şi el. Nu va mai putea sta de vorbă cu nimeni. Ea închise ochii.

Nu voia să fie părăsită, să rămână de una singură.

ŞAPTE

În dimineaţa următoare, Christine ştiu ce avea să-i spună Owain de când acesta intră în scriptorium.

Anastaise rânji vesel spre el, gata să mai spună una dintre glumele ei despre studenţi. Apoi se opri. Era îmbrăcat în hainele lui de călătorie, nu în hainele vechi ale lui Jean. Avea bocceaua în mână.

Christine înaintă. Îl însoţi pe Owain până la fereastră, departe de Anastaise. Privi în jos, spre rămăşiţele casei arse de peste drum. Atâtea lucruri luaseră acolo o întorsătură greşită; părea locul potrivit pentru a asculta asta.

— Vă mulţumesc pentru toată bunătatea pe care mi-aţi arătat-o, spuse Owain, foarte ceremonios. Dar cred că în cele din urmă nu voi accepta acel loc pe care mi l-aţi găsit la Universitate.

Ea încuviinţă din cap. Ştia că el avea să plece.

Îi simţise furia de-a lungul întregii, tăcutei călătorii de întoarcere de la Poissy. Şi niciodată mai mult ca atunci când, îmboldindu-şi calul pentru a se aşeza între calul lui şi cel al lui Catherine, ca să fie sigură că nu se mai puteau atinge, îl auzise mormăind: „...înălţând ziduri în jurul Trandafirului".

Îşi zisese: acum citează. Ştiuse: cita din *Romanul Trandafirului*. Îl citise, în ciuda faptului că ea îl detesta. Voise ca ea să ştie că o înfruntase. O aşezase pe ea în rolul Geloziei ce construia un turn pentru a-l ţine departe de dragostea lui – o învinuia pe ea de cruzimea vieţii, în care ea n-avea niciun amestec.

Privirile pe care le schimbaseră atunci – furie tăcută, adâncă – fuseseră un rămas-bun. Restul era doar o chestiune de timp.

Înţelegea de ce el voia să plece. Owain trebuie să fi crezut pentru o vreme că, dacă venise să trăiască la Paris, putea fugi întru totul de povara pierderii rangului său. Ea, Christine, se grăbise poate să-l încurajeze în această credinţă a lui. Fusese atât de captivată de refuzul lui îndârjit de a se lăsa doborât de nenoroc, de optimismul care încălzea tot ce-l înconjura. Acum el pricepuse dintr-o dată că n-avea să poată niciodată fugi întru totul de soarta pe care i-o hotărâse războiul pierdut din Ţara Galilor. Alinarea pe care crezuse că avea să o afle la Paris dispăruse odată ce îşi dăduse seama că, chiar şi aici, tot nu era îndeajuns de bun pentru a avea ceea ce-şi dorea cel mai mult pe lume. Ceea ce, până la urmă, nu era studiul, nici prietenia, ci ţelul obişnuit al tinerilor aflaţi la începutul vieţii: o fată, o iubire – iar cea pe care şi-o dorea era de neatins. Trebuia să plece; trebuia să se zbată şi să-şi înfrunte de unul singur problemele. Ea şi-ar fi dorit doar să nu-şi simtă inima la fel de pustie cum părea scheletul carbonizat al casei de peste drum.

— Unde o să te duci? întrebă ea.

— Înapoi la stăpânul meu, răspunse el, la fel de scurt.

Îi părea atât de rău pentru el; şi era ea însăşi atât de tristă. Avea să-i lipsească. Dar nu mai era nimic de spus.

Se duse după el în curte.

— Aşteaptă, îi zise ea.

El se opri, temător.

Ea alergă înapoi în scriptorium, luă o carte din raft şi, încercând să nu ia în seamă privirea uimită a lui Anastaise, alergă înapoi pentru a i-o întinde înaltului galez.

Zise, cu sfioasă grabă:

— Eşti un om inteligent. Caută să devii într-o bună zi şi unul învăţat.

Şi o umbră de zâmbet îi răsări pe faţă.

Owain se înmuie.

— Aşa o să fac, spuse el încet; promit.

Apoi adăugă, mormăit:

— Şi-mi pare rău... despre... n-am vrut... să vă înşel încrederea...

N-avea să spună mai mult. Dar ea era recunoscătoare pentru cele câteva cuvinte auzite.

Ochii o usturau când închise poarta curţii după el. Era un om bun; un om nobil.

Owain avea încă în mână cartea atunci când vru să se urce pe cal.

O privi ca printr-o ceaţă deasă.

Era unul dintre poemele de dragoste ale Christinei, stranii, personale.

Deschise cartea chiar acolo, în grajd, neluând în seamă tropăitul neliniştit al copitelor animalului pe aşternutul de paie şi începu să citească.

...tânărul îndrăgostit nu avea nume; Christine îl numea doar Ducele Iubirii Adevărate. Era încă un copil atunci când se îndrăgosti dintr-o dată, adânc de o doamnă de sânge regesc, măritată, pe care o văzuse de o sută de ori fără să fi simţit nimic. Era iubirea în forma ei cea mai curată, credea el, căci era încă prea tânăr pentru a simţi dorinţa. Îşi convinse părinţii să o invite pe doamnă să rămână, ceea ce ea şi făcu, vara întreagă. Blondă cum e chihlimbarul, doamna stătea alături de el şi de mama lui la o întrecere dintr-o luncă, lângă un lac şi în prima zi erau cu toţii-nveşmântaţi în verde, iar în ziua următoare în alb şi în auriu. Tânărul îndrăgostit era prea sfios ca să-şi mărturisească dragostea, aşa că suferi în tăcere, ostoindu-şi simţămintele doar scriind poeme de dragoste pe care se sfia prea tare ca să i le înmâneze. În cele din urmă, soţul doamnei trimise după ea, cerându-i să se întoarcă acasă, iar băiatul căzu în deznădejde. Abia când vărului lui i se făcu milă de el şi îi povesti doamnei despre dragostea lui, ea pricepu de ce. Era măgulită şi mişcată şi, şoväind, îi scrise spunându-i că şi ea îl iubea.

...În chip tainic şi plin de desfătare, cei doi începură să se întâlnească şi să stea de vorbă... dar în cele din urmă, simţind că onoarea-i

era pătată, doamna îi ceru iubitului să o părăsească. Îndrăgostitul leşină când primi scrisoarea, fiind la fel de deznădăjduit ca şi ea. Era gata să plece şi să moară peste mări, dacă ea dorea asta; dar să-nceteze s-o iubească nicicând n-ar fi putut. El plecă departe... dar iubirea lor n-avea să se schimbe niciodată...

Când închise cărticica, inima lui Owain era cuprinsă de o caldă emoţie. Înfăşură cu grijă o pânză în jurul volumului şi-l strecură în desagii agăţaţi de şa. Poate că totuşi Christine nu-l condamnase întru totul pentru că se lăsase să cadă pradă unei iubiri imposibile. Poate că de la bun început ea îl înţelesese mai bine decât ar fi crezut.

N-avea să afle niciodată. N-avea s-o mai vadă şi nici să mai simtă amăgitoarea fericire a săptămânilor trecute. Răspunsurile pe care crezuse că le găsise aici erau prea simple.

Înaintea lui se întindea doar suferinţa. Nu putea îndura gândul la Catherine. Nu încă. Nu până ce nu era departe de-aici.

Dar voia măcar să creadă că acest dar era un gest de iertare.

Regina privea spre Catherine care stătea în biserică, încercând să nu plângă în vreme ce fratele ei, cu ochii înroşiţi, se logodea cu Marie de Anjou.

— Nu crezi că e timpul să încetezi s-o mai vezi atât de des pe acea nesuferită doamnă de Pisan? şopti Isabeau, puţin cam prea tare.

Nu era tocmai o întrebare. Atunci când litierele ajunseră la Hôtel Saint-Paul, Catherine văzu cum i se mutau lucrurile în apartamentele mamei ei. Vremea gustărilor în aer liber cu Christine se încheiase. Încetase să mai fie copil.

Catherine ştia că, mutându-se împreună cu mama ei, asta însemna că va avea mai puţine căi ca niciodată de a fugi de duşmănia mocnită dintre regină şi Louis (cu toate că, de când Isabeau îl silise pe Louis să-şi retracteze cererea scrisă către ducele de Burgundia de a veni cu o armată ca să elibereze Parisul de mama lui, iar în schimb ea îl lăsase să îi taie renta soaţei sale Marguerite,

pe care o trimisese să trăiască în sărăcie la Saint-Germain, focul urii lor se mai domolise – cel puțin deocamdată). Și totuși lui Catherine nu-i părea întru totul rău de această schimbare.

Ultima sa discuție cu Christine fusese chinuitoare. Știa că Christine încercase să fie la fel de fină și sensibilă cum erau însoțitoarele istețe din poemele ei de dragoste atunci când, chiar înainte de începerea slujbei logodnei, ea o luase pe Catherine deoparte și începuse să-i spună pe ocolite povestea cu viața nobilă și ce însemna să fii din familia regală. Căsătoria lui Charles era bună, căci era o uniune regească, în ciuda tuturor temerilor și a lacrimilor lui. Cândva, curând, și Catherine putea să se aștepte la o astfel de uniune regească, o căsătorie între egali. Sângele regesc era parte a unui legământ cu Dumnezeu. Prinții erau lucrul cel mai ales de pe lume. Sângele lor nu trebuia subțiat; întinat; murdărit prin contactul cu muritori de rând, căci Dumnezeu avea să se mânie. Catherine mai auzise asta. Nu voia s-o audă și acum.

Nu-i trecea prin minte ce-ar putea să răspundă. Clătină doar din cap sau încuviință, iar și iar, până când aprobările și negațiile se amestecară, iar ochii i se încrucișară, în încercarea de a fi politicoasă. În cele din urmă, văzând că Christine n-avea de gând să se oprească, Catherine plecase pur și simplu,.

— Trebuie să mă duc la Charles, mormăise ea.

Oare ce-o fi fost cu ea de-și închipuise că ceva ce-ar fi făcut din proprie voință i-ar fi putut schimba soarta? Faptul că fugise în pădure; că vorbise cu sora ei despre posibilitatea căsătoriei în Anglia; că stătuse atâta de vorbă cu Owain; că-l lăsase pe Owain... că se lăsase și pe ea... focul acelei îmbrățișări...

Era prea dureros să se gândească la asta. Acum știa mai bine; pecetea cunoștinței o însemnase, umilitor. Nimic din ce-ar face ea nu va fi vreodată în stare să schimbe ceea ce avea să i se întâmple. Nu era o Christine sau un Owain, ale căror vieți se puteau schimba prin acte hotărâte de propria lor voință sau minte. Nici n-ar trebui să încerce. Ea nu era altceva decât un receptacol pentru sângele ei regesc. Datoria ei de prințesă era să nu facă, în mod cuviincios, nimic. Era o lecție amară. Acum avea nevoie de timp ca să se

împace cu sine. Iar singurul lucru pe care avea să i-l asigure faptul că devenise o parte aproape uitată a exravagantei suite a mamei ei era un răstimp de singurătate.

Jean al Christinei, care (cu voia lui Dumnezeu) își găsise o slujbă permanentă pe lângă cancelarul Henri de Marle fu pus să ia parte la negocierea căsătoriei în Anglia. Poveștile cu care se întoarse acasă, pe când vara anului 1414 se închega într-o iarnă jalnică, îi îngroziră familia și mai ales pe Christine.

Stilul de negociere al noului rege al Angliei era un amestec necruțător de amenințări și promisiuni. După cum se temuse Christine, transforma negocierile într-o scuză pentru a porni un război de amploare cu Franța.

Henric al Angliei pretindea ca fiind după dreptate ale sale toate teritoriile franceze pentru care regii englezi din ultimul veac se luptaseră și care, după ce îl capturaseră pe bătrânul rege Ioan cel Bun, le fuseseră acordate pe hârtie – o treime din Franța. Dar acest Henric voia chiar mai mult decât ceruseră regii legitimi ai Angliei: cerea și ducatul de Normandia, care aparținuse cândva, cu secole în urmă, strămoșilor regilor englezi, și toate teritoriile din sud și vest care fuseseră vreodată sub stăpânire engleză – voia chiar și pământurile la care regii Angliei renunțaseră formal în urmă cu o sută de ani.

Jean de Castel își încreți fruntea povestindu-i mamei sale lista cererilor. Henric al Angliei voia să fie recunoscut ca senior de Normandia, Anjou, Touraine și Maine. Voia să primească omagiul Bretaniei și Flandrei. Voia să aibă suveranitate deplină asupra ducatului Aquitaniei, nu doar asupra fâșiei din Gasconia pe care englezii o dețineau de fapt, precum și asupra regiunilor Poitou, Quercy, Limousin și Agen. În nord, voia să adauge teritoriilor engleze ale orașului și mărcii de Calais și ținuturile Ponthieu, Guisnes și Montreuil. Mai voia și ținuturile nordice dintre râul Somme și Gravelines; jumătate din ținutul Provenței, în sud; și castelele și senioriile de Beaufort și Nogent.

Pe deasupra, voia opt milioane de coroane, bani gheață – o cifră fabuloasă.

După ce aveau să-i fie satisfăcute toate aceste cereri, avea să se însoare cu prințesa Catherine și să facă pace.

— Imposibil, spuse Christine sec.

— Sigur că e imposibil, încuviință Jean. Trebuie să-și dea seama de asta. Cum s-ar putea aștepta ca cineva să creadă că negociază cu bună credință? Dacă i-am zice da, n-ar mai rămâne nimic din Franța.

Își odihni capul obosit în palme.

— Și totuși, adăugă el cu amărăciune, va *trebui* să spunem da într-un fel sau altul. Suntem la ordinele reginei. Iar asta e ceea ce vrea ea.

Peste iarnă, regele Franței își reveni din boală îndeajuns cât să ia în propriile-i mâini negocierile cu englezii. Oferta pe care o făcură francezii în cele din urmă, în primăvara următoare, era de a ceda mai multe teritorii din sud, de la granița cu posesiunile engleze din Aquitania și 800.000 de coroane, dimpreună cu rochii, bijuterii și mobilă pentru Catherine.

— E mai mult decât merită, spuse Christine, atunci când ambasadorii porniră în ambele direcții.

— Tot n-o să meargă, răspunsese Jean.

Nu merse. Ambasadorii francezi fură întorși de la Londra. Ambasadorii englezi se întoarseră de la Paris fără să fi fost de acord cu vreo condiție.

Pe 7 aprilie 1415, Henric al Angliei îi scrise regelui Franței pentru a-i spune iarăși că era atât de hotărât să facă pace cu Franța și să se însoare cu prințesa Catherine încât era dispus să accepte mai puțin decât ceea ce i se cuvenea de drept. Dar de ce, adăugase el, plin de nevinovăție rănită, regele Franței trimisese la Londra ambasadori care-i spuseseră că nu aveau puteri depline să accepte cererile engleze? N-ar putea regele Franței avea bunăvoința să se grăbească să trimită niște ambasadori adevărați?

Pe 12 aprilie 1415, Henric al Angliei convocă un consiliu în care se decise că Anglia era în stare de război. Stabili soldele soldaților pentru o expediție către un loc necunoscut din Franța.

Pe 15 aprilie 1415, înainte ca regele Carol al Franței să fi avut timp să-i răspundă la scrisoare, Henric al Angliei scrise iarăși. Spuse că trimitea un salvconduct pentru o nouă ambasadă franceză de 360 de persoane. Ceru ca aceasta să vină repede, pentru ca mult dorita pace să se poată face cât mai repede.

Jean de Castel căută să evite să facă parte din delegația franceză.

— Nu vreau să fiu umilit, zisese el.

Dar Christine se străduí să-l convingă. Îi spuse că trebuia să facă tot ce putea pentru a preveni războiul. Folosi cuvântul „speranță". Nu luă în seamă privirea neclintită de pe chipul fiului ei. El plecă împreună cu ambasadorii pe 4 iunie.

Jean de Castel era frânt de oboseală, la urma cortegiului călare, zgâlțâit de la un han la altul, prin jalnicele sate englezești, pe drumurile pline de gropi. Vizitatorii englezi porniseră de la Dover spre Londra, de unde li se spusese că regele Angliei plecase la Winchester. Figura alb-rozalie a arhiepiscopului de Bourges se înroșise la auzul veștii, dar el știa care-i era datoria. Se întorseseră și îl urmaseră pe rege spre sud.

Trebuise să aștepte vreme de-un ceas la porțile orașului Winchester, urmăriți de priviri curioase, iscoditoare. Multă lume ieșea din oraș. Paznicii porții lăsară să treacă una după alta căruțe încărcate cu săgeți și arcuri, corturi și lănci. Nu-i lăsară pe francezi să intre până ce nu ieșiseră toate căruțele.

— Unde se duc toate astea? îl întrebase Jean de Castel pe unul dintre portari; engleza lui era îndeajuns de bună ca să vorbească cu localnicii. Omul râsese gros.

— La Southampton, zise el, cu grosolană veselie; ca și regele, după ce-o sfârși cu voi.

Regele Angliei stătea la palatul unchiului său, episcopul de Beaufort. Principalii ambasadori francezi fură și ei primiți aici, dar

nu era destul loc şi pentru suita lor; palatul era prea plin de soldaţi care era limpede că se pregăteau pentru războiul cu Franţa.

Jean găsi un pat la un han. Afară era un câmp. Privi antrenamentul de seară al arcaşilor: toţi aceşti bărbaţi prost hrăniţi care-şi strâmbau trupurile subţiri, chinuindu-se să tragă înapoi greutatea de o sută de livre a sforii, încovoindu-şi spatele. Nu se vindecau niciodată. Trăiau cu durerea arcurilor lor. N-aveau încotro. Antrenamentul cu arcul era lege în Anglia. Apoi îi urmări pe bărbaţii care se antrenaseră părăsind oraşul, pornind spre coastă.

— Spre Southampton? întrebă el.

Bărbaţii încuviinţară râzând. Sigur că mergeau la Southampton. Hangiul nu voi să stea de vorbă cu el, dar după un ceas de stat singur la han, trăgând cu urechea la ce vorbea lumea din jur, Jean ştia destule cât să fie sigur că şase mii de pedestraşi şi cinci mii de arcaşi urmau să se îmbarce cât de curând de la Southampton.

Când se alătură suitei de la palat, Jean îi găsi la fel de şocaţi cum era şi el. Fuseseră întâmpinaţi de unchiul lui Henric al Angliei, Henric de Beaufort, episcop de Winchester. Cuvintele de întâmpinare ale episcopului de Beaufort nu fuseseră nimic altceva decât un avertisment brutal: „Trebuie să vă terminaţi treaba şi să plecaţi până la sfârşitul săptămânii".

Delegaţia franceză era prinsă în capcana zădărniciei rolului ei împăciuitor. Predica arhiepiscopului de Bourges din acea noapte spunea: „Pace ţie şi casei tale". Dar Henric al Angliei – care, după cum aflară, era înalt şi lung şi brun-şoriciu la culoare, cu ochi mari, de fată, mărginiţi de gene lungi aşezate într-un cadru osos şi aspru – ascultă discursul cu o figură împietrită, bătând darabana cu degetele pe ceaslov.

Întâlnirea din sala de consiliu din ziua următoare nu fu nici ea mai caldă.

Henric al Angliei nu venise. Prezida episcopul de Beaufort (care avea şi el faţa ciupită, cu trăsăturile lătăreţe, ciudate, cioturoase ale Lancasterilor). Intrase în sală cu paşi mari, urmat de o suită învălmăşită de gărzi. Nu-şi dădu prea tare osteneala cu amabilităţile. Cu un glas subţire şi aspru cum îi era şi chipul,

prezentă o nouă listă de cereri imposibile. Anglia dorea să pună capăt disputelor cu Franța până la sfârșitul verii. Acesta era ultimul prilej pentru Franța de a le preda toate pământurile pe care Anglia le voia. Prințesa Catherine, bijuterii cât o vistierie întreagă și 600.000 de coroane urmau să fie aduse la Calais până la sărbătoarea Sf. Arhanghel Mihail*.

Episcopul de Beaufort era un negociator calm. După ce termină, se așeză și se apucă să-și privească unghiile. Se făcu că nu aude murmurele uluite din jurul mesei. Clătină doar din cap și îngădui unui ușor surâs dispreţuitor să-i mijească pe buze, atunci când Bourges încercă să-l facă pe episcopul de Lisieux să explice de ce aceasta ar fi fost imposibil; când acesta pasase întrebarea contelui de Vendôme; când Vendôme se întoarse spre baronul de Ivry; când Ivry mormăi: „Braquemont?" și în sfârșit, când Gontier Col arătă spre Jean și zise măgulitor, împreunându-și mâinile:

— Seniore episcop, colegul meu Jean de Castel poate să explice cel mai bine câteva dintre dificultățile tehnice...

Toate privirile se fixară asupra lui Jean. „Eu sunt un nimeni; de ce-mi încredințează asta mie?" se gândi el, cu un amestec de disperare și spaimă, urându-și mai-marii pentru laşitatea lor. Încercând să-și împiedice stomacul să i se întoarcă pe dos, își așeză mâinile dintr-o dată umede pe masă, pentru a le păstra nemișcate și se ridică în picioare. Era important să nu arate niciun fel de teamă.

Își plecă apoi capul și dintr-o dată, slavă Domnului, era atât de sătul de toți cei de față, fie ei englezi sau francezi, că-i fu ușor să spună adevărul.

— Seniore episcop, până la Sf. Mihail nu mai sunt nici trei luni, spuse el deschis. Curtea franceză nu poate nici măcar spera să pună mâna pe suficient aur ca să bată monezile pe care le cereți, dacă insistați că le vreți în septembrie.

---

* 29 septembrie, după calendarul catolic (N. tr.)

Se așează. Un alt șopot neliniștit străbătu restul delegației. Mâini tremurară; chipuri se strâmbară. El își păstră ochii ațintiți asupra degetelor lui albe.

— Seniore episcop, îl auzi el murmurând pe Bourges, tânărul meu coleg exagerează, mă tem. Desigur că am putea... dar desigur, *greutăți*... de necontestat. Într-adevăr. *Greutăți.*

Episcopul de Beaufort rânji, arătându-și dinții. Se ridică. La fel și gărzile lui.

— Stăpânul meu a auzit de multe ori despre aceste greutăți, spuse el. Toate discuțiile noastre par să se sfârșească cu acest cuvânt, *greutăți.* Puteți să-i vorbiți despre *greutățile* voastre la consiliul din seara asta, dacă vreți. Dar e timpul să vă dați seama că dacă e să facem pace, asta înseamnă ca voi să găsiți căi de a vă depăși greutățile.

Ieși furtunos.

— Ai zis ceva greșit, îi spuse arhiepiscopul lui Jean, cu acele fulgere în priviri pe care oamenii slabi le păstrează pentru cei pe care-i știu mai slabi decât ei.

Jean strânse din buze. Deci acum aveau să dea vina pe el?

Seara, la ceasurile șase, fură rechemați în sala plină. De data asta regele era acolo. Henric al Angliei încă nu vorbea. Continua doar să bată darabana cu degetele și să se holbeze la francezi.

Arhiepiscopul Chichele de Canterbury citi cu glas tare un memorandum în limba latină. În acesta erau descrise numeroasele încercări ale lui Henric al Angliei de a negocia. Spunea că acesta fusese ținut prea multă vreme departe de moștenirea lui din Franța. Îl învinuia pe regele Franței că n-ar fi căutat cu adevărat să facă o pace cinstită. Spunea că Henric al Angliei, „rănit de duplicitatea francezilor" se va considera de-acum înainte „obligat" să obțină ce era al lui de drept pe alte căi.

De îndată ce Chichele termină de citit, Henric al Angliei se ridică și părăsi încăperea, urmat de sfetnicii lui principali, apoi de plevușcă. Englezii și francezii nu mai schimbau niciun fel de

priviri bănuitoare sau pline de înțeles. Toți englezii priveau în altă parte. Înspăimântat, Jean de Castel înțelese că ochii feriți ai englezilor însemnau sfârșitul diplomației și începutul războiului.

***

Henric al Angliei mai scrise regelui Franței încă o scrisoare încărcată de reproșuri. Din Southampton, îi oferi regelui Charles să lase de la el 50.000 de coroane din zestrea lui Catherine, numai ca regele Franței să renunțe la refuzul lui de neînțeles de a face pace. Apoi Henric al Angliei se îmbarcă spre Franța, pornind la război.

Până ce regele Franței primi scrisoarea, ambasada trimisă în Anglia se întorsese la Paris. Portul Harfleur, asediat, era deja aproape în mâinile englezilor, iar când acesta căzu, lăsă descoperită în fața invadatorului mare parte din nordul Franței: Normandia, Rouen și Sena, principala cale de transport pe apă până la Paris. Văzând scrisoarea, arhiepiscopul de Bourges își clătină venerabilul cap.

— Ei bine, ce-ar trebui să-i răspund? zise regele Charles, neajutorat, iar ambasadorii clătinară din capete și se porniră să murmure. Mâinile regelui tremurau; scrisoarea flutura, gata să alunece din ele.

Răspunse Jean de Castel, din spate. Inima îi bătea cu putere.

— Să nu credeți o iotă din ce spune, Sire, zise el, iar ochii regelui îl fixară rugători. Nu vrea să se însoare cu fiica voastră. Vrea să vă cucerească țara. Nu e un om al păcii.

Răspunsul regelui Franței către Henric al Angliei era la fel de blând cum fusese și până atunci, declarând că era de acord că trebuiau să facă pace. Dar Jean de Castel fu încântat să vadă că ultima schiță a scrisorii, trimisă numai după ce regele îngrijorat se îmbolnăvise iarăși pentru scurtă vreme, mai cuprindea încă stropul de acid pe care spera că îl inspiraseră cuvintele sale. Acolo unde regele

vorbea despre cererile lui Henric al Angliei cu privire la Prinţesă, el scrisese: „Nu pare că mijloacele pe care le-aţi adoptat sunt cele potrivite, onorabile sau obişnuite în asemenea situaţii."

Mama lui Catherine organiză un bal pentru a sărbători întoarcerea la curte a nobililor reuniţi sub comanda contelui de Armagnac – facţiunea d'Orléans – după campania lor de vară menită să-l ţină la locul lui pe ducele de Burgundia. N-aveau să mai fie alte serbări: după acest unic bal, prinţii aveau să plece să apere Franţa împotriva invadatorului englez. Aşa că Isabeau se desfăşură în organizarea serii în stil mare, punând să fie omorâţi mai mulţi păuni pentru ospăţ decât fuseseră vreodată la o singură masă, precum şi mai mulţi muzicanţi, jongleri, acrobaţi, lumânări şi bijuterii laolaltă. Catherine era de-acum considerată adultă; mama ei pusese să i se coasă rochii noi. I se îngădui să asiste; să-şi facă vânt cu penele evantaiului; să-şi încerce mâna la şuşoteli de lume cu partenerii de dans.

Prima persoană cu care vorbi fu vărul ei Charles, tânărul duce d'Orléans, un tânăr blond, cu gura căzută, fermecător, care era şi un poet dăruit.

— Eşti frumoasă... foarte elegantă... dar slabă, spuse el binevoitor atunci când părăsiră împreună ringul de dans.

Părea mult mai în vârstă decât era înainte de luptele din vară, îşi zise ea; dar acum era mai înţeleaptă, aşa că păstră tăcerea.

— Trebuie că ai fost îngrijorată vreme de luni întregi, continuă el.

Îşi fixă asupra ei o privire plină de bunătate. Ea pricepu că voia s-o liniştească. El zise:

— Căsătoria în Anglia n-o să aibă loc niciodată, ştii.

— Sigur că ştiu, răspunse ea precaută, şi dintr-o dată se simţi atât de murdărită, atât de umilită amintindu-şi de trecutele clipe de încântare la gândul acelei călătorii şi la toate cele ce-i reveneau odată cu această amintire – celelalte amintiri, cele interzise, despre frumuseţea chipului lui Owain, înotând spre ea de undeva de

sus, şi căldura pielii lui lipită de a ei, şi atingerea gurilor şi a limbilor – încât se înroşi ca racul şi izbucni în lacrimi.

Charles d'Orléans o bătu îngrijorat pe umăr, cumplit de stânjenit, întorcând-o spre un colţ întunecat al sălii astfel ca nimeni să n-o vadă pierzându-şi cumpătul, neştiind ce să facă altceva. Ea apucă un colţ de fustă şi îşi şterse ochii. Reuşi să schiţeze, cu ochii umezi, un surâs şi rosti cuvintele vădit curajoase care spuneau ceea ce vărul ei voia să audă:

— Oricum nu mi-am dorit-o niciodată, zise ea.

PARTEA A II-A

Cartea Faptelor de Arme și a Faptelor Cavalerești

UNU

Ploua: era o burniță măruntă, rece, care-ți pătrundea în oase și-ți rănea ochii. Owain, ud până la piele, clipea des. Picioarele lui, obosite după o lungă zi călare, mai strângeau încă mecanic spinarea calului; dar înaintarea englezilor încetinise într-un mers anevoios și el nu credea că și-ar fi putut mâna nici calul, nici pe sine însuși ca să facă mai mult de-atât chiar dacă ar fi auzit răsunând trâmbițele pentru un atac. Trupul îi era atât de obosit încât risca să lase mohorârea acestei seri de toamnă să-i pătrundă și în inimă. Ceilalți cavaleri călăreau fără să se plângă alături de el, iar înaintea și în urma lui se mișcau umbre întunecate, adâncite în șeile lor, copleșite ca și el de cețoasa monotonie a șesului dimprejur și de însărcinarea lor cu neputință de împlinit. Nimeni nu vorbea – se mulțumeau să rabde. Frâiele-i alunecau din mâinile dureroase.

Când vântul încetă un pic, auzi îngrozit, de undeva dinaintea lor, izbucnind o cântare. Cornii. Îi luă o clipă să priceapă că nu anunțau înaintarea. Ușurat și uimit, își zise: asta e muzică. Erau și bătăi de tobe; și niște vaiete subțiri de flaut. Se întinse în șa, căutând să deslușească ceva prin întunericul ce se lăsa; își sili ochii și urechile să-l ajute să priceapă ce se-ntâmpla. Însă, chiar mai înainte de asta, văzu cum calul lui înainta, pășind cu forțe noi, în vreme ce sute de alții în jurul lui grăbeau și ei pasul și își îndreptau spatele. Auzi cântări de paradă; și un cor de glasuri răsunătoare, înveselite dintr-o dată și ritmul mai alert și răsunetul mai tare al pașilor grei ai arcașilor din spatele călăreților, urmând sunetul persistent al tobelor. Zloata nu părea să-i mai înfricoșeze. Owain

îşi dădu seama că fluiera chiar şi el. Ştia că muzica trebuie să fi fost poruncită de regele însuşi şi se trezi că era pierdut în admiraţia lui, cum fusese atât de adesea în cele trei luni ale acestei campanii, pentru perspicacitatea sa cu privire la atitudinea lor posomorâtă, pentru îndemânarea cu care ştia să le ridice moralul.

Când Owain recunoscu căpetenia grupului de călăreţi pe care îi zărea venind de-a lungul liniilor engleze, prin mijlocul râului de soldaţi, inima i se umplu de o bucurie adâncă, ca a copilului care-şi vede tatăl. Venea regele Henric, stăpânul lui, cu trupul stându-i în şa la fel de vioi ca şi cum n-ar fi călărit până acum vreme de zece ceasuri. Faţa îi lucea de apa care i se prelingea pe sub vizorul ridicat al coifului, dar ochii-i erau încă înflăcăraţi, iar chipul plin de-un zâmbet înţelegător când se oprea ici şi colo să bată pe spate câte-un soldat sau să-i strige altuia un cuvânt de încurajare.

Regele îşi ţinea în frâu armăsarul negru strălucitor în vreme ce Owain, ţinându-se drept şi mândru în şa, mergea înainte la trap, simţind forţa dogoritoare a acelor ochi mari, inteligenţi, regeşti.

— Tudor! auzi el şi îşi înclină bărbăteşte capul, încercând să-şi reţină zâmbetul strălucitor care porni să i se zugrăvească pe faţă atunci când se auzi chemat. Bravo, băiete; o să aşezăm tabăra ceva mai încolo, spuse regele vioi.

Glasul îi era adânc şi încrezător.

— E o pădurice. O să vezi. Ia vreo doisprezece din oamenii tăi şi aduceţi lemne de foc. Ceilalţi pot să înalţe corturi pentru toată lumea. Avem nevoie de nişte focuri mari, sănătoase. Să se usuce toată lumea. Să ne înveselească.

— Da, Sire! zise Owain şi, pe când călăreţii înaintau mai departe de-a lungul rândurilor, el lăsă zâmbetul să i se întindă pe chip şi începu să-şi închipuie ce focuri grozave avea să pună la cale.

Fusese rechemat de la studiile pe care regele îi îngăduise să le înceapă la Oxford ca să se alăture campaniei lui în Franţa, plecând din Southampton în vară cu flota strânsă ca să pornească la luptă spre o destinaţie necunoscută din Franţa. Nu voise să vină; nu voise să se bată; şi mai cu seamă nu dorise să se înfrunte cu trupele tatălui lui Catherine. Dar nu era chip să nu se supună

poruncii. Când John Bedford zisese că fratele său, regele, voia să-l aibă la îndemână în caz că în timpul campaniei ar fi fost nevoie să înceapă negocierile cu regele Franței (după trecuta lui călătorie la Paris se presupunea că Owain cunoștea Curtea franceză), îndrăznise să întrebe, cu o urmă de amărăciune:

— Dar o să mă pot întoarce după aia ca să-mi continui studiile?

Acum, trei luni mai târziu, abia își mai amintea de băiatul care putuse să se simtă rănit de răspunsul blând și firesc al ducelui John:

— Totul depinde de rege. Datoria e pe primul loc. Doar știi asta.

Acum știa. Știa cum e o bătălie: teama, euforia și nevoia de a urma poruncile primite. Fusese trimis în luptă la asediul din Harfleur; crezuse c-o să fie și aici potopit cu glume disprețuitoare pentru că era velș și c-o să fie groaznic. Dar descoperise iute că era considerat la fel de mult parte a oastei ca oricare alt englez adevărat, atâta vreme cât făcea tot ce-i stătea în putință; iar când demnitarii din Harfleur ieșiseră printre zidurile sfărâmate ca să se predea regelui, strigătele lui de bucurie răsunaseră la fel de tare și de vesel ca ale oricăruia dintre cavalerii englezi ai lui Henric. Acum nici nu-i mai trecea prin cap să stea pe gânduri față de o poruncă sau dacă războiul cu Franța era îndreptățit moral. Fusese dus de valul celor cu care era și al locului în care se afla. Nu-i mai păsa de nimic altceva. Ceea ce-l împingea să călărească până nu-și mai simțea picioarele nu mai era nici supunere, nici rațiune, nicio chestiune de principiu. Voia doar să simtă privirile aprobatoare ale lui Henric poposind asupra lui. Tânjea după rânjetul lui strâmb, energic; bătaia pe umăr. Ca orice alt soldat din oaste, asculta de porunci din simplă dragoste.

Armata franceză îi aștepta în spatele crângului în care-și așezaseră tabăra. În ultimele străluciri sure de lumină, Owain putu zări acoperișurile și fumul ce plutea dinspre satele Rousseauville și Azincourt.

— Sunt acolo în spate, spusese unul din soldaţii lui, ascunzându-şi cu grijă teama din glas. Şi încolo. Şi încolo.

Nimeni nu ştia de unde aflaseră; nimeni nu şi-ar întreba camarazii aşa ceva; dar nu trecu multă vreme până ce începu să se răspândească vestea că francezii de-acolo erau de trei ori mai numeroşi decât englezii de aici. Şi că erau cavaleri; sute şi sute da cavaleri puternici; în vreme ce mica trupă engleză era alcătuită în mare parte din arcaşi de rând, îmbrăcaţi în tunici de piele obişnuite şi care, în afară de arcuri, erau echipaţi foarte sumar – cu toporişti la cingătoare şi suliţe cu care să se descurce în lupte mai strânse.

Însă când întunericul se lăsă asupra trupelor engleze pe câmpurile şi dumbrăvile deschise, primejdioase, pe care Dumnezeu şi regele le hotărâseră pentru ei, Owain şi zeci de alţi cavaleri englezi – şi Owain Dwn, alt velş de vârsta lui, nepotul cu ochi strălucitori al lui Henry Dwn, un luptător ce se supusese, primind pacea lui Henric al Angliei – aduseră torţe aprinse de la uriaşele focuri de tabără. Owain se apropie cât putu de mult de flăcări, urmărindu-le trosnetul şi scânteile portocalii, jucăuşe, privindu-şi oamenii cum îşi întindeau braţele şi-şi frecau viguros picioarele ca să le readucă în simţiri; văzând cum deznădejdea i se ridica din trup precum aburii umezi ce-i părăseau ieşeau prin piele. Pământul de sub picioare avea un miros reavăn şi plin de viaţă. Ajutorul lui supraveghea deja primul grup de oameni care îşi curăţau şi ungeau şi ascuţeau săbiile pentru dimineaţa următoare. Aveau să aibă timp pentru toate: să se pregătească; să se odihnească; să mănânce; şi să se roage, aşa cum se întâmpla întotdeauna cu Henric. Mirosul iepurilor sfârâind şi al păsărilor vânate se ridica odată cu fumul. Preoţii treceau de la un colţ al taberei la celălalt, binecuvântându-i trupele. Atmosfera era animată de discuţii nerăbdătoare şi de nechezatul cailor ce parcă simţeau că se pregătea o bătălie; şi oriunde priveai, oamenii cântau şi băteau din picioare în ritmul muzicii. Nu aveai de ce să-ţi pierzi speranţa.

Owain scotoci în desagi ca să-şi ia cutia – cea cu pene şi cerneală în ea; cu bucăţi de pergament tăiate în bucăţi mici ca să poată fi duse uşor. Cealaltă dragoste a lui. Poemele terminate erau

acoperite cu o pânză; foile neatinse erau aşezate deasupra. Nu putea scrie aici. Era prea înnoroiat, prea nesigur. Dar îl va alina măcar faptul că avea să citească unele dintre miile de cuvinte scrise – despre Trandafir – în vremuri mai liniştite. Frunzări foile.

„Îndrăgostitul călăreşte-n întuneric", citi el, *„şi-n vânt şi ploi şi suferinţi. Însă oriunde-ar fi, el poartă-n inim-amintirea Trandafirului"*.

— I-am bătut la Crécy, i-am bătut la Poissy! intona vesel locotenentul lui din cortul unde se găseau armele; iar ostaşii care-i ungeau cu grăsime şaua îi zbierară în cor:

— Şi-o să-i batem şi-acuuuum!

Owain se închină auzindu-i. Dar chipul i se luminase într-un surâs. Chiar şi acea scurtă privire printre versurile nepricepute pe care se chinuise atât de tare să le compună – şi din pricina cărora dăduse de-atâtea ori de bucluc pentru că-şi pierdea timpul cu ele – îi aminteau despre adevăratul lui scop în viaţă, chiar dincolo de asta.

— Amin, murmură el şi, lăsând deoparte cutia, înaintă cu paşi mari spre cort pentru a se alătura cântării.

Charles, ducele d'Orléans, păşind în bezna din afara cortului comandantului francez pentru a se gândi la ordinul pe care îl primise, se întreba cum reuşeau englezii să facă atâta zgomot. Răsunau ca tunetul dintr-acolo, cum cântau, mâncau, beau, râgâiau, trăgeau vânturi şi strigau. Atâta cât putea distinge după formele lor, caii francezi legaţi lângă corturile franceze se întindeau în zare cât vedeai cu ochii. Ştia că trebuie să fi fost mulţi, mult mai mulţi soldaţi francezi pe-aceste câmpuri decât ar fi putut englezii să adune. Dar bărbaţii pe care-i putea distinge în apropiere –siluete adunate în jurul unor movilişe fumegânde de jar erau posomorâţi şi aplecaţi de spate. Aici nu cânta nicio muzică. (Conetabilul ar fi trebuit poate să-i lase să vină pe cei şase mii de oameni pe care-i oferiseră burghezii din Paris; poate că n-ar fi ştiut să se bată, dar mai mult ca sigur că s-ar fi priceput să găsească pe unul care să le zică-un cântec din fluier. Pe de altă parte, e-adevărat că nu poţi lua orăşenii la război; ce-ar putea şti despre războaie oamenii

de rând?) Caii cavaleriei franceze erau aproape cu totul tăcuți. Oamenii la fel; doar din mijlocul a două-trei grupuri pe lângă care trecu gândindu-se la ce avea de făcut, auzi niște glasuri groase mormăind: „de-acum ducă-se" și „să-ngropăm securea" și zări niște îmbrățișări țepene, pricepând că, de-a lungul câmpului întunecat, vechii dușmani căutau să se împace înainte de a-nfrunta moartea unii alături de ceilalți, în zori.

Deși știa fără urmă de îndoială că floarea cavaleriei franceze adunată aici ar fi trebuit să-i bată pe englezi, când își privi degetele lungi și slabe – mâini de poet, cum le numise soața lui; războiul nu-i era câtuși de puțin chemarea – ducele d'Orléans văzu cu uimire că tremurau.

Dreptatea e de partea noastră, își aminti el, întinzând mâna după rozariul atârnat în jurul gâtului. Dreptatea e de partea noastră. Floarea cavaleriei franceze s-a adunat ca să împlinească voia Domnului.

Ducele d'Orléans era – sau voia să fie, dacă mâinile-i nu l-ar fi dat pe față – un om al credinței simple și clare. Un uzurpator debarcase pe țărmurile franceze, cerând pe nedrept pământuri ale Franței. Dumnezeu și nobilimea franceză adunată sub sfântul stindard al Franței aveau să-l nimicească.

Dar, în vreme ce degetele-i atingeau boabele rozariului, iar buzele îi murmurau *Ave Maria* și *Pater Noster*, se trezi încercând să nu-și amintească de acele bătălii de demult în care nobilimea franceză fusese distrusă de crunta bunăvoință pe care Domnul o arătase față de armatele engleze ale regilor din trecut.

Iar când se gândi la ordinul pe care-l primise pentru ziua de mâine – ordin pe care tocmai i-l dăduse conetabilul d'Albret, conducătorul oștii în acea zi pentru că regele nu putea fi el însuși de față pe-acest câmp de luptă, nu-i veni să creadă că-i era frică.

Sigur că n-o să asculte de acel ordin. Nimeni altcineva decât regele însuși n-avea dreptul să-i poruncească unui prinț de sânge regesc să se poarte altfel decât eroic pe câmpul de bătălie.

N-avea de gând să stea în spate cu oamenii lui.

Avea să se alăture atacului.

În zori, Charles d'Orléans îngăduise doi valeți în cortul său ca să-l ajute să-și îmbrace armura. Odată ce urcase în șa, pornise în galop din împrejmuirea regală unde-și petrecuseră noaptea trupele lui. Nu era niciun foc; era prea departe de pădure; fețele soldaților erau cenușii precum cerul. Coifurile lor de piele erau ude și păreau la fel de grele ca armurile lor strălucitoare. Își zise: locotenentul e un mocofan. Ar fi trebuit să le găsească un adăpost mai bun. Dar își reținu supărarea și-i spuse politicos locotenentului să ia conducerea oamenilor lui în luptă.

— Eu o să mă alătur atacului, spuse el impasibil, refuzând să vadă teama de pe chipul lui.

Acum, cu o mână înmănușată peste ochi ca să țină departe ploaia măruntă de dimineață, stătea la adăpostul câtorva copaci de pe ridicătura de pământ, urmărind cum se ridica și restul armatei de mai jos. Era mai bine dispus decât fusese în cursul nopții. Trupele engleze care se mișcau de colo-colo ca furnicile prin noroi erau mult mai mici decât lăsase să se înțeleagă tot zgomotul din seara trecută. Abia dacă vedea câțiva cai. Englezii erau încercuiți; în pericol vădit; trebuie că sunt descurajați la vederea mării de soldați francezi dinaintea lor. Iar corturile lor erau cenușii-cafenii, pline de noroi; nimic din splendoarea echipamentului francez. Se îndoia că armele și caii lor obosiți de campanie mai erau buni la ceva.

Owain făcea parte din grupul de cavaleri chemați în cortul regelui la crăpatul zorilor ca să asculte liturghia. Moțăise puțin pe lângă focurile pe jumătate stinse – își amintea pe jumătate de fericirea din vis, simțind atingerea genelor ca niște aripi de fluture sărutându-i pielea și un trup moale de femeie în brațe – dar fâșiile umede de lumină albă pe care le văzu în zare și care îl făcură să tresară, trezindu-l marcau sfârșitul răgazului dinainte să-nceapă toate și-l umplură de groază. Era recunoscător pentru faptul că armura îi ascundea chipul palid și inima ce-i bătea înnebunită. Dar, stând înaintea cortului pătat al regelui, se simți îmbărbătat zărindu-l pe Henric, părând mult mai tânăr decât cei douăzeci

şi opt de ani ai lui, cu toţi muşchii încordaţi şi pregătiţi, trăgând de solzii de metal ai armurii, înjurând de mama focului – „îmi tremură nenorocitele-astea de mâini; mereu e-aşa, din pricina emoţiei" – apoi plecându-şi pios capul în rugăciune şi primind Sfântul Sacrament.

Tuturor ne e frică, îşi zise Owain, mai liniştit. Chiar şi lui. El ştie asta. Frica e firească. N-am de ce să-mi fie ruşine.

Dar Henrc nu mai făcu alte gesturi de frică. Se urcă liniştit pe calul lui sur de luptă şi începu să împartă porunci fiecărui cavaler. Trupa lui Owain avea să fie în spatele şarjei. Infanteria urma să fie în frunte; după ea, arcaşii. Alţi arcaşi pe flancul drept şi stâng.

Apoi regele porni călare printre oamenii care-şi înşeuau caii sau îşi agăţau pe umeri tolbele cu săgeţi şi toporiştile, întindeau corzile arcurilor, ajustându-le sau încercând tăişul armelor învelite în zdrenţe care să le apere de umezeală, legându-şi încălţările. Se oprea adesea ca să le vorbească, aplecându-se pe lângă grumazul puternic, lat, musculos al calului, spunând cu acelaşi glas vioi, direct şi calm, cu o urmă de râset în el, acelaşi lucru fiecărui grup de soldaţi cu care vorbea: *„Vedeţi bine în ce primejdie ne aflăm; singura cale de scăpare e să-nvingem"*. Owain, rămas în spate cu oamenii lui, îngrijindu-se ca toţi să fie înarmaţi cum trebuie şi gata înainte de a se urca pe propriu-i cal bălţat îşi încordă auzul ca orice alt cavaler sau pedestraş pentru a prinde vorbele rostite de glasul iubit. Iar inima lui se-alătură uralelor nervoase ale acestora de prima dată când el vorbi despre victorie. Uralele crescură în intensitate şi deveniră mai încrezătoare când Henric zise – ecou ritmat, legănat al cântecului din noaptea trecută:

— Nu uitaţi – i-am bătut la Crécy! I-am bătut la Poissy!

Din când în când, câte unul mai isteţ îi striga răspunsul:

— Şi-o să-i batem şi aaaaazi!

Iar regele îl bătea prietenos pe umăr şi mergea mai departe.

Dar inima lui Owain, ca a oricărui soldat englez, era gata să plesnească de devotament şi mândrie fără margini atunci când, după ce ajunsese în faţa oştii, Henric arătă spre masa fremătândă a călăreţilor francezi, gata să pornească la luptă, strigă

încă o dată câteva cuvinte de încurajare către întreaga oaste, apoi sări de pe cal.

Pe jos, ţinându-şi sabia în sus în faţă, strigă către veselii pedestraşi îngrămădiţi în spatele lui: „Henric! Henric!" şi, înainte ca Owain să priceapă că bătălia începuse, porni, conducând atacul, peste pământul moale, către francezi.

Continua să plouă. Apa picura în ochii lui Charles, ducele d'Orléans, prin coif. Alerga prin pădurile tomnatice, gâfâind ca un animal, la fel de ud sub armură ca toată mohorârea apoasă din împrejurimi. Alerga printre ramurile care răsăreau din ceaţă ca nişte braţe întinse, căutând să-l apuce, căutând să-i apuce sabia.

Nu mai putea respira. Se poticni; se opri; se târî la adăpostul nesigur al unui tufiş desfrunzit; şi zăcu acolo, uitând de lume, cu braţele deasupra capului, suspinând din greu, simţindu-şi inima bubuind de sub platoşă, neascultând zgomotele din spatele lui.

Ştia ce-avea să vadă dacă se uita înapoi. Un iad sur şi cenuşiu, zvârcolitor de muribunzi, cu englezii care săreau de pretutindeni asupra lor. Ştia şi ce-ar simţi el: o ruşine cenuşie şi sură şi fără margini.

Oamenii lui trebuie că erau încă pe undeva prin spate.

Ar fi trebuit să rămână alături de ei.

Toţi prinţii de sânge ar fi trebuit să rămână alături de oamenii lor.

Dar niciunul nu făcuse asta. Ignoraseră cu toţii ordinele conetabilului. Toţi îşi lăsaseră în urmă oamenii. Cu toţii se înghesuiseră în fruntea oastei în armurile lor grele, împingându-se, înghiontindu-se şi dându-se la o parte unii pe alţii ca să prindă un loc mai bun. Toţi pofteau să aibă parte de glorie.

Iar el simţise gloria asta, nici vorbă: când cornul răsunase, iar calul lui pornise înainte într-un galop furios, tropăind peste noroi, cu valtrapurile-i roşii şi aurii fluturând, în vreme ce el se aplecase peste oblâncul şeii, cu fălcile încleştate, cu ochii mijiţi, gata de luptă, gata de moarte. Gloria îi cursese în vine, îmbătătoare ca vinul; o ceaţă roşie înaintea ochilor lui.

Dar numai pentru o clipă.

Apoi calul lui căzuse în noroiul de dedesubt.

Reușise să se elibereze, rostogolindu-se. Dar trecuse o lungă clipă de înmărmurire până ce se ridicase, clătinându-se, în picioare, sprijinindu-se de lance. Genunchiul îl durea.

Abia atunci văzuse că atacul luase sfârșit. Toți ceilalți cai erau doborâți și ei în noroi, pretutindeni împrejur, cu sutele, schelălăind și urlând și dând din picioarele lor rănite. Iar unele țipete erau omenești.

Din pricina noroiului și a ploii mărunte și a confuziei și din pricină că totul din jur era așa de cenușiu și cafeniu, Charles d'Orléans nu pricepuse din prima clipă ce se întâmplase. Apoi văzuse o săgeată înfigându-se drept în pieptul calului său. Penele din coadă șuierau. Pegas înclinase capul, își dăduse ochii peste cap și murise.

Englezii nu atacau. Aerul era plin de moarte. Moartea oamenilor de rând. Aerul era plin de săgețile arcașilor englezi.

Se adăpostise după trupul cald al lui Pegas, nevenindu-i să creadă, așteptând să treacă primejdia. Era încă liniștit, încă în stare, vreme de o clipă, să-l disprețuiască pe dușman pentru că nu pornise la luptă cum o cereau legile cavalerești. Abia atunci când zări furnicile sure-cenușii târându-se pe câmp, în depărtare și năvălind spre el în cete atât de iute, încât, înainte să apuce să se dezmeticească, se preschimbaseră în rânduri strânse de țărani englezi agitând topoare si sulițe, sub călăuzirea unui zeu războinic în armură strălucitoare și auzi urletele ce-ți înghețau sângele-n vine de „Henric!" și „Sf. Gheorghe pentru viteaza Anglie!", Charles, ducele d'Orléans, nepot și strănepot al regilor Franței, în vinele căruia curgea nobilul sânge al lui Carol cel Mare și al lui Brutus, se înfricoșă și-și luă picioarele la spinare.

Știrea despre cele ce se petrecuseră la Azincourt se răspândi prin Franța ca vântul aspru de toamnă; stropii de ploaie băteau în ferestre ca niște lacrimi. Zece mii de francezi muriseră și o mie cinci sute fuseseră luați prizonieri. Între morți se număra

conducătorul oastei de-atunci, conetabilul d'Albret, şi cei doi fraţi ai săi, ducele de Bar şi ducele de Alençon. Tânărul duce d'Orléans care scrisese poezii atât de frumoase, în stilul doamnei de Pisan, fusese luat prizonier. La fel şi ducele de Bourbon, contele de Richemont, contele de Eu şi mareşalul Boucicault. Vaietul plânsetelor se auzea prin orice fereastră deschisă. În doar trei ceasuri, Parisul se preschimbase într-o cetate de văduve. Nicio casă nobilă din Franţa nu scăpă neatinsă de tragedie.

Chiar şi ducele de Burgundia – care nu se înrolase în armata regelui şi care îşi încuiase propriul fiu de cincisprezece ani ca să-l împiedice să fugă la război – îşi pierduse doi dintre fraţi.

Oraşul se umpluse de şoapte. Poporul Parisului simţise slăbiciunea cârmuitorilor săi. Chiar cuprinşi de durere, cei îndoliaţi înţeleseră că-i aşteptau şi alte necazuri.

DOI

Catherine asculta liturghia alături de părinții ei atunci când veni solul.

Se auzi o încăierare la poartă. Apoi vreo douăsprezece capete se arătară.

— Sire! rostiră glasurile.

Preotul privi în sus prin fumul de tămâie, în așteptare. Regele privi în altă parte. Catherine își dădea seama cât de mult detesta tatăl ei – încă fragil, mișcându-se cu greu și încercând să-și revină din accesul de boală –să fie întrerupt.

— Sire, îl chemară vocile cu insistență.

Le era tuturor limpede că veștile trebuie să fi fost proaste. Catherine simți cum inima începe să-i bată mai tare. Mama lui Catherine, gâfâind, se ridică în picioare. Întinse o mână spre rege, care își privea mâinile.

— După ce terminăm, nu? zise el jalnic, arătând către preot și către potir; dar ea se mulțumi să-i zică nerăbdător: „Haide" și începu să-l tragă de mână.

Când îi spuseră, el nu făcu nimic. Regina fu cea care năvăli afară din încăpere, cu lacrimi mari alunecându-i pe față, țipând: „Chemați consiliul" și „Trimiteți după prințul Louis!" și „De ce nu ni s-a adus la cunoștință mai devreme?" și „Condoleanțe văduvelor! O listă cu prețurile de răscumpărare! Slujbă la Nôtre Dame! Doliu mare pentru toată Curtea!" Solul și curtenii alergară după ea, protestând sau susținând-o sau agitându-se să facă sugestii, cu

zvon de larmă şi importanţă. Însă regele Charles se mulţumi să rămână aşezat pe bancă, cu ochii goi.

Sfioasă, Catherine întinse mâna şi-o puse pe mâna lui tremurătoare şi pătată. Capul i se învârtea. Dansase cu Charles d'Orléans chiar săptămâna trecută. Îi povestise despre calul lui de război. Pegas, îi zisese el dezinvolt; părea aproape ca un cal înaripat. Avea să-l doboare la pământ pe regele Angliei doar cu copitele.

— Visez să-l dobor eu însumi în încleştarea luptei, cu o singură lovitură de sabie.

Catherine îi admirase ambiţia. Charles d'Orléans fusese înveşmântat în catifea albastră cusută cu perle. Acum încerca să şi-l închipuie în lanţuri, târât prin noroiul din Calais şi îmbarcat fără menajamente pe-o corabie englezească, însă nu reuşi. Nu putea fi adevărat. Trebuie să fi fost o greşeală.

Tatăl ei smuci din cap şi nu zise nimic.

— E greu de crezut, murmură Catherine, mângâindu-i pielea ca de hârtie; amintindu-şi cum, doar cu câţiva ani în urmă, tatăl ei o urcase în copacul pe care-l vedea de la fereastră, hohotind de râs.

Ce puternic era pe-atunci. Şi ce tânăr. Acum părea un bătrân. Nu părea să asculte.

— O să fie în ordine, tată, nu trebuie să te îngrijorezi..., se avântă ea.

Era şocat, se gândi. Ce greu trebuie să fie să porţi toată povara asta de unul singur pe umeri; să fii rege în vremuri tulburi trebuie că-ţi frângea inima.

— O să strângem banii de răscumpărare. Henric al Angliei nu e un om rău. Ştie legile războiului. Chiar dacă o să dureze ceva vreme...

Liniştit, tatăl ei răspunse.

— Nu Henric al Angliei.

Dar nu era tocmai un răspuns. Ea pricepu că el se gândea la cu totul altceva. El o privi cu înţelegere. Rânji.

— Gheorghe.

— Gheorghe?

El rânji iarăşi.

— Eu.

Se holbă la el. Auzise greşit? El izbucni în râs. Apoi căpătă o privire şireată. Apoi surprinsă.

— Să nu-mi zici că nu ştiai, zise el şi-i făcu cu ochiul. Eu sunt Sfântul Gheorghe al Angliei.

Ea nu ştia ce să facă.

Nu înţelegea ce spunea.

Ştia doar că avea nevoie de ajutor. Tata avea nevoie de ajutor. Nu era stăpân pe sine.

Se dădu înapoi, uitându-se după careva dintre gărzi ca să-i cheme.

Dar înainte să-i poată atrage atenţia vreunuia dintre paznicii care aşteptau în prag, tatăl ei privi în jos la haina pe care o purta, ţesută cu crini.

Ea zări groaza de pe chipul lui; o groază atât de mare că îi veni şi ei să ţipe. Chipul regelui se strâmbă. Ochii aproape-i ieşiră din orbite.

— Păianjenii! Păianjenii! ţipă el, începând să tragă de ei, apucând de o margine a pânzei şi smulgându-şi-o de pe trup cu mâini care totuşi nu erau aşa de fragile şi de îmbătrânite.

Gărzile începură să se adune lângă el, părând speriate.

— Păianjenii! Luaţi-i de pe mine! schelălăia el, cuprins de groază.

— Nu sunt păianjeni, tată, zise ea încet, dar acum el se tăvălea pe jos, mârâind şi trăgând cu dinţii de material, cu saliva prelingându-i-se din gură, trăgând de stofă precum un câine ce-şi fugăreşte coada. Sunt crinii Franţei. Emblema ta.

Ceea ce pricepu, dincolo de ciudăţenia, de sentimentul de ireal a tot ce se întâmplase în dimineaţa asta era că deşi gărzile erau speriate, nu păreau surprinse de modul în care se purta tatăl ei.

Se plasau în jurul lui, gata să-l ridice. Dar nu-l ridicară. Nimeni nu îndrăznea să se atingă de persoana regelui. Aşteptau o poruncă. Cu groază crescândă, înţelese că aşteptau o poruncă de la ea.

— Nenorociții de crini-păianjeni ai Franței! auzi ea, în vreme ce se întorcea cu spatele.

N-avea voie să plângă. Își înghiți lacrimile. Zărind privirea căpeteniei gărzilor, încuviință din cap. Nu era nimic altceva de făcut.

— Spuneți-i mamei mele, zise ea, acoperindu-și ochii cu mâna ca și cum încerca să-i ocrotească de vânt.

Gărzile nu trebuiau să vadă o prințesă de sânge regesc ieșindu-și din fire.

Undeva în adâncul ființei ei trebuie că știuse. Înțelegând însă acum totul, era ca și cum toată ființa ei era frântă chinuitor în două. Nimeni în afară de ea nu era surprins, pentru că mai văzuseră asta. Așa era boala tatălui ei. Era nebun.

Catherine stătea încă în capela privată a mamei ei, câteva ceasuri sau clipe mai târziu, când o găsi Christine. Christine se hotărâse să vină s-o vadă de îndată ce auzise știrea despre Azincourt. Acum nu era vreme să-ți amintești de amărăciunile trecute, își zisese Christine hotărâtă, grăbindu-se spre Hôtel Saint-Paul; acum era vremea reîntâlnirii între vechi prieteni. De luni de zile îi lipseau vizitele ei. Catherine avea să aibă nevoie de ea.

Mangalul nu părea să dea niciun pic de căldură. Se părea că avea să se pornească o iarnă timpurie. Christine tremura pe sub blănuri, cutremurată de știrile de pe front; și o putea auzi chiar de-aici pe Catherine tremurând.

— Doamna mea are nevoie de mine, îi spuse ea soldatului care pășise automat înainte ca să-i taie calea oricui ar fi vrut să tulbure liniștea prințesei.

Ea îi aruncă o privire tragică.

— Ținând cont că sunteți dumneavoastră..., zise omul, zărindu-i poate ochii înroșiți.

O lăsă să treacă.

Catherine era îngenuncheată, singură. Își privea mâinile. Erau livide, alb-albastre. Christine își zise că probabil nu era așa pentru că se ruga.

Se lăsă și ea în genunchi lângă prințesă.

Când Christine îi întinse braţele, Catherine se afundă în ele.

— L-am văzut pe tata..., mormăi Catherine, ...când a început... ştii...

Christine o strânse mai tare. Nu aflase de asta. Vestea o lăsă cu răsuflarea tăiată. Nu s-ar fi gândit că s-ar fi putut întâmpla ceva şi mai rău pe ziua de azi.

— A zis că era Sfântul Gheorghe al Angliei. Şi-a sfâşiat crinii de pe haină. Zicea că-s păianjeni.

Christine mirosi parfumul greu al reginei, de ulei de trandafiri, în părul fetei; dar îi simţi şi prospeţimea tinereţii. Catherine ar fi trebuit să fie plină de speranţă. Dar erau şi multe lucruri de care să se teamă. Ce rău îi părea Christinei pentru fata asta care trebuia să înfrunte un necaz pe care nu-l putea nici măcar înţelege. Primul din atâtea altele, poate.

— Ar fi trebuit să ţi se spună mai dinainte, zise ea, prin „se" făcând aluzie la regină. Acum nu mai eşti copil.

— El e... nebun, zise Catherine, ridicându-şi ochii spre Christine; iar în ochii ei pierduţi Christine zări un hău fără fund de groază; demoni şi păianjeni târându-se. Posedat. Suntem blestemaţi. Cu toţii. Franţa e blestemată.

Era atât de-aproape de ce gândea Christine însăşi că-şi ţinu răsuflarea. Catherine era mai vitează decât se aşteptase – îi spunea pe nume lucrului de care se temea. Cu toate acestea, clătină din cap.

Catherine zise cu asprime:

— Dar tu ne-ai învăţat asta. Regele este capul corpului politic. Nobilii sunt mâinile şi braţele sale. Ţăranii sunt picioarele şi tălpile sale. Nu-ţi aminteşti?

Christine încuviinţă fără nicio tragere de inimă.

— Ei bine, oare asta nu-nseamnă că, dacă el înnebuneşte, şi ţara înnebuneşte odată cu el?

Tăcere.

— Asta era ceea ce se întâmplase de la bun început, nu-i aşa? zise Catherine.

Christine nu se putu îndura să fie de acord.

— N-au făcut altceva decât să-l închidă întotdeauna, zise Christine în cele din urmă, schimbând subiectul, dându-şi seama că părea incoerentă, dar fără să reuşească să-şi revină întru totul în fire. Ori de câte ori se întâmplă asta. Tuturor le e prea frică să recunoască faptul că a înnebunit. Mai demult era violent. Acum nu mai e. Mă duc să-l văd uneori. Are slujitorii cu el. Ştim asta. Dar îi e frică; îi e frică întotdeauna. Nu are cu el pe nimeni dintre cei pe care-i iubeşte.

— Şi mama mea?

Christine clătină din cap. Ştia că ar fi fost necinstit să nu-i povestească lui Catherine că, în nebunia lui, ori de câte ori îşi vedea soaţa, regele o ataca. Dar anii în care detestase tot ce avea legătură cu regina – sentiment pe care nu-l putea discuta cu Catherine – îi închiseră gura. Lăsă tăcerea acuzatoare să se adâncească.

— Dar *pe tine* te iubeşte, zise ea încetişor. Dacă *tu* te-ai duce la el... dacă nu ţi-ar fi frică... dacă ai sta să asculţi de ce-i e frică... cine ştie, poate că i-ar face bine? L-ar putea face întreg la... ar putea chiar să-l ajute să se vindece...

Catherine îşi ţinu răsuflarea. Îşi dădu seama că nici Christine, care îi sugera asta, nu credea că era mai mult decât o slabă nădejde. Îşi muşcă buzele. Zise, îngrozită:

— Vrei să zici că... eu... *să mă duc la el*?

Christine încuviinţă din cap.

— *Atunci când e...*, mormăi Catherine, privind în jos; strângând din pumni.

Christine o strânse mai tare în braţe; îşi puse mâinile peste ale ei; o lăsă pe Catherine să-şi îngroape capul la pieptul ei. Fata avea nevoie de alinare; avea s-o ajute să se hotărască. Apoi, inimă lângă inimă, Catherine murmură, foarte sigură pe ea:

— Da. Acum.

Era îmbrăcat într-o cămaşă albă, lungă. Era într-o odaie albă pe care ea n-o mai văzuse niciodată, cu paznici la uşă. Christine rămase lângă aceştia; o strânse de mână pe Catherine când deschiseră uşa înaintea ei.

El stătea pe marginea ferestrei, cu picioarele ridicate de pe podea, privind spre cerul alb.

— Mor de sete, îi zise, fără să o privească, cu glas de băiețel.

Dar când Catherine îi turnă apă dintr-un ulcior de pe masă, el n-o luă în seamă.

Ea aşteptă. Glasul începu să vorbească iar, de astă dată şiret:

— Nu mă păcăleşti tu pe mine. Te prefaci că eşti micuţa mea Catherine. Dar eu ştiu cine eşti cu-adevărat şi ce vrei de la mine. Vrei să-mi furi sufletul. Şi eşti crudă, crudă... ştii cât de sete mi-e... setea iadului... sufletul meu e-aşa de ars de sete şi deznădăjduit... încerci să mă păcăleşti cu apa ta... ştii ca nu pot s-o beau.

Catherine stătu foarte liniştită, simţind scaunul de sub ea. Îşi zise: trebuie să spun ceva. Spuse:

— De ce?

Se auzi un ciudat chicotit de râs.

— Pentru că dac-o beau, o să-mi furi sufletul, firește. Să nu-ţi închipui că nu ştiu. Dacă te las o dată să intri, o să-mi iei totul; n-o să-mi mai laşi nimic. Aşa faci mereu. Mi-ai furat şi sabia, nu-i aşa? Tu sau ea, sunteţi toţi la fel... Iar acum soarele s-a întunecat şi lumea se sfârşeşte şi tu ai să-mi furi şi sufletul.

Se opri. Cântă ceva încetişor ca pentru sine. Îşi apucă piciorul cioturos cu mâna noduroasă, ferindu-şi tot timpul privirile de Catherine.

După câtăva vreme, îi auzi glasul din nou, mai blând acum şi rugător.

— Da' nu te mai uita la mine, da? zise acesta. E primejdios să te uiţi la cineva care-i făcut din sticlă. Privirea trece prin tine, ştii. Îmi străpunge inima. O privire şi se-alege praful de mine. O să mă spargi în bucăţi dacă te uiţi la mine. Şi nu vrei asta, nu?

Ea clătină din cap, simţindu-şi lacrimile pe mâini. Apoi îşi aminti că el n-avea să vadă mişcarea. N-o privea.

— Nu, se smiorcăi ea, sperând fără sorţi de izbândă că el avea să-i audă deznădejdea din glas şi că o să se întoarcă, că o să alerge să-şi liniştească fetiţa; că o să se piardă în îmbrăţişarea

sa uriașă, simțindu-i căldura și uitând de toate astea. Nu, Papă, n-aș vrea asta.

Păru că trecuse o veșnicie până ce Catherine auzi niște zgomote dinspre ușă. Christine se strecură înăuntru; se uită atentă în jur, spre Catherine, trimițându-i o privire plină de căldură și de admirație și de înțelegere. În sfârșit, își zise Catherine, atât de ușurată încât simți că o iubea necondiționat pe Christine și uitând, în această clipă caldă, de trecuta răceală dintre ele.

Ea băgă de seamă cum Christine nici nu se uita la regele Franței, care avea mâinile încleștate de zăbrelele ferestrei, cu picioarele ridicate de la pământ. Dar îi spuse un „Bună dimineața" cu glas vioi, privind peste umăr.

Christine se așeză lângă Catherine la masă și își așeză o mână peste a ei. Era caldă. Era minunat de obișnuită. Catherine se agăță de ea. Dar își păstră chipul curajos.

— Ați apucat să vorbiți? întrebă Christine, ridicându-și glasul către cea de a treia persoană – tăcută – din încăpere. Voi doi?

Glasul începu. Plângăreț; melodios; bârfitor; înșelător. Tatăl lui Catherine n-ar fi fost niciodată așa. Ea-l ascultă, cu groază.

— Oh, e viclean, îi spuse Christinei cel ce nu era tatăl ei (și Catherine își zise dintr-o dată: poate că a avut un asemenea glas cândva, demult, când el și Louis și Christine erau doar trei copii care se jucau împreună prin grădini?). E foarte viclean. A venit aici la duhul din grădina cu buruieni... la vântul deșertului... ca să-mi fure sufletul. Zice că nu vrea asta, dar eu știu mai bine.

Christine îi strânse și mai tare mâna lui Catherine, de parcă-i simțea disperarea.

— Dar acum ești aici cu noi, îi zise ea senină glasului. Ești încă aici.

— Ba nu, răspunse el iute. Nu-s aici. M-am ascuns. Sunt fiare sălbatice în păduri. Stau liniștit. Foarte liniștit. N-o să mă vadă. Pot să mă fac că nu-s nimic. Liniște, liniște. Nu mai răsufla. Nicio mișcare. Nimic viu. Toate-s afară. Nu o să mă vadă aici. Sunt nimic. Nimic.

Împotriva voinței ei, Catherine își simți chipul crispându-i-se. Se concentră asupra mâinii Christinei, simțindu-i forța.

Dar nu putu să rabde. Un glas la fel de ciudat pentru ea cum era și glasul cântat al tatălui ei îi izbucni din gură:

— Ba nu! Ești regele Franței! Ești tatăl meu!

Glasul se opri. Christine scutura din cap. Era limpede că Christine credea că făcuse ceva greșit. Dar simți cum bărbatul de la fereastră căzu pe gânduri.

— Nu... așa zic ei, dar ăla nu-s eu, zise el în cele din urmă, foarte bine chibzuit. Ce e un rege? E-o coroană. Un corn. Un steag. Asta vor ei. Un simbol. Dar eu nu-s așa. Nu-s făcut din aur și purpură, nu? Nu-s făcut din metal. Nu-s făcut din nimic. Sunt o stafie. Nu-s vrednic să fiu altceva. Picioare de aur... ar fi înfricoșător să ai un stomac de aur.

Mâna încordată a Christinei se destinse. Dar apoi glasul țipă, iar bărbatul de la fereastră își acoperi capul cu mâinile.

— Sunt băiat bun! Fac ce mi se spune! zise glasul, alunecând într-o șoaptă. Ai grijă de el după ce-oi pleca; el e nădejdea mea de veșnicie; și e așa de tânăr. Ușuratic. Fă-l serios și înțelept ca Solomon. Citește-i filosofie.

Apoi zise vioi:

— Fă-l puternic și viteaz și îndrăzneț.

Și strigă:

— Un rege războinic! Să-i bată pe englezi! Dați-i armura! Sabia! Hai la vânătoare! Hai la luptă! Hai să ne iubim! Nu, hai să ne batem! Salvați sângele regesc! Vărsați sângele regesc! Faceți dragoste, nu războaie! Iubește-ți soața! Să ai copii! Du mai departe vița regească! Ia-ți iubite! Nu plânge când mor copiii! Pentru sângele regesc nu există durere! Nu plânge, dansează! Hai să dăm un bal! Cel mai mare din câte s-au văzut! Fântâni cu vin! Să le-arătăm cine suntem noi! Vindecă bolnavii! Regii vindecă bolile... regii și Iisus... Regii sunt unșii lui Dumnezeu! Vindecă! Însoară-te! Cheltuiește! Salvează! Luptă! Iubește! Urăște! Dansează! Ucide! Iartă!

Tatăl ei încetă să mai strige. Lacrimile i se prelingeau pe obraji. Scânci:

— S-a apucat de prostii, sigur că da; nu se mai gândeşte la nimic altceva decât la vânătoare şi la dansat noaptea întreagă. Ea nu-l iubeşte. Îl iubeşte pe fratele lui. Ăsta nu-i un bărbat adevărat, ca taică-său. Nicio speranţă, împotriva englezilor. Nu de la ăsta.

Plângăcios:

— Îmi iubesc fratele.

Îşi epuizase toată forţa. Se chirci tot, mormăind cuvinte pe care Catherine nu le putea auzi.

Cu tristeţe, dar liniştită, Christine clătina din cap.

Catherine tremura. Dar undeva, în adâncurile fiinţei ei, găsise milă. N-ar fi trebuit să-i spună că era regele. Asta îl pornise. Acum îşi dădea seama de asta.

— Îmi pare rău, zise ea, fără să privească spre Christine ca s-o îndrume. Te-am supărat. De fapt, voiam doar să-ţi spun că te iubesc.

Catherine o bătu pe mână, apoi spuse:

— Ea nu înţelege. Dar nu vrea să-ţi facă rău. Ştii că poţi să ai încredere în mine, nu-i aşa? Poţi să ai încredere şi în ea.

Mormăitul continuă.

— N-o să mă uit. N-o să-ţi fur sufletul, zise Catherine.

Dintr-o dată, îşi dori cu disperare să facă ceva ca să alunge mâhnirea din sufletul bărbatului bolnav. Voia să-i aline setea.

Se ridică şi îi duse acestuia cupa, la marginea ferestrei.

Îşi ţinu capul într-o parte.

Abia după ce se aşeză reuşi să-şi ia inima în dinţi şi să privească în sus spre chipul Christinei. În ochii femeii mai în vârstă se aprinsese speranţa. Ea ridică din sprâncene, dădu din cap şi şopti:

— *A băut-o.*

Catherine începu să vină zilnic în odaia albă.

Era locul unde se descopereau tainele. Tot ce nu înţelesese până atunci devenea limpede. Ceea ce nu pricepea ea însăşi, îi

explica Christine. Christine îi arăta lumea oamenilor mari – în sfârşit, adevărul pe care ea nu-l zărise decât pe jumătate. Catherine era când îngrozită, când recunoscătoare.

Christine spuse că ea credea că regele Franţei se ascunsese în nebunia lui pentru că se temea de moarte să înfrunte realităţile vieţii sale.

Fusese un rege-copil, un orfan fără de nimeni care să-l îndrume. Propriul lui tată ar fi vrut ca el să fie crescut ca să ajungă un filosof înţelept cum era şi el. Dar până la urmă copilăria lui Charles se petrecuse cu totul altfel – cu nobilii care se certau pe el ca să-i şterpelească puterea absolută ce-i era sortită şi apoi în viaţa ameţitoare, risipitoare de distracţii şi escapade cu sălbaticul, isteţul lui frate mai mic, Louis d'Orléans.

Apoi se însurase; şi pentru o vreme crezuse că-şi aflase izbăvirea în dragostea soaţei lui. Dar asta fusese şi ea o iluzie, ca şi dragostea tatălui lui. În tinereţe, regina Isabeau era o frumuseţe. Regele Charles fusese fascinat de ea de îndată ce o văzuse. Făcea tot ce voia ea. Ea era fermecătoare; îi plăceau petrecerile; balurile; îi plăcea să se distreze. Iar fetei care crescuse în liniştita Bavarie, căreia nu-i trecuse nicicând prin minte că avea să devină regina celei mai mari Curţi din Europa, nu-i venea să creadă ce noroc dăduse peste ea, făcând din ea cea mai importantă femeie din slăvita Franţă. I se urcase la cap. Balurile pe care le dăduse... petrecerile... iubiţii pe care şi-i luase... *prăpădul* pe care-l provocase. Regele nu protesta la nimic. Era robul ei. Ea îl înnebunise.

— Iubiţi? întrebase Catherine.

Christine se mulţumise să ridice din sprâncene, lăsând iarăşi să se-aştearnă o tăcere acuzatoare. Erau multe învinovăţiri tăcute în privinţa asta, începea să-şi dea seama Catherine. Ea simţi şi că datoria de a o lămuri cu privire la slăbiciunile reginei nu era una pe care Christine o găsea întru totul neplăcută.

Cea mai scandaloasă legătură a reginei Isabeau fusese cea cu fratele soţului ei, Louis d'Orléans, zise Christine.

Cei doi fraţi plecaseră împreună în Provenţa. Făcuseră un pariu despre care din ei avea să ajungă cel dintâi la Paris: cu barca,

călare, prin orice mijloace. Louis ajunsese primul – după cinci zile. În timp ce Charles era încă pe drumul spre casă, fratele lui se dusese direct la Isabeau.

Legătura aceea fusese cea care făcuse să se-aleagă praful de mintea regelui Charles, credea Christine. Nebunia regelui începu de îndată ce află despre asta. Se pierduse în soaţa lui; iar acum ea-l distrugea.

Charles şi Louis plecaseră la vânătoare câteva zile mai târziu. Era foarte cald; Charles, înveşmântat în catifea neagră, asudase. Dar nimeni nu se aştepta ca el să înceapă să strige că erau ochi care-l priveau din spatele copacilor... duşmani... şi să înceapă să-şi străpungă pajii cu lancea. Ucisese patru dintre ei până ce reuşiseră să-l doboare şi să-l liniştească.

Nebunia lui nu făcuse altceva decât s-o împingă pe regină înapoi în braţele iubitului ei. Iar favoritismele ei îl jigniseră pe ducele de Burgundia, rivalul lui Louis d'Orléans în lupta pentru putere. Aşa că ducele de Burgundia îl ucisese pe Orléans, iar cercul vicios al luptelor dintre nobili începuse. Intrigile reginei duseseră la crearea a două armate franceze, în luptă una cu alta, distrugându-şi ţara.

Acum un prădător din Anglia pândea şi el din urmă, iar Franţa era sfârtecată.

Dar regina era prea leneşă ca să încerce să îndrepte răul făcut. Singurul său răspuns fusese să îi aducă soţului ei o fată din rândurile burgheziei, numită Odette de Champdivers – pe jumătate dădacă, pe jumătate amantă – şi ori de câte ori avea un acces de nebunie, îi încuia pe amândoi într-o odaie şi chicotea că-i găsise o „micuţă regină" care să aibă grijă de el.

Regina, îi explica Christine lui Catherine, punând-o pe fată la curent cu istoria propriei sale familii, găsea cu cale să-l acuze pe rege de această lipsă de fidelitate ori de câte ori se supăra sau când îi era la îndemână să se simtă prigonită. Dar de îndată ce Catherine află şi începu să se ducă să-şi vadă tatăl, Christine puse ca Odette să fie alungată în linişte de la palat; şi încetă şi să mai încuie uşa de la odaia albă.

— Nu mai avem nevoie de *ea*, zise ea despre Odette, cu sumbră satisfacţie. Sau – scuturând din chei – de *astea*.

Regina n-avea să afle de schimbări decât dacă-i spunea cineva, căci Isabeau mai mult ca sigur n-avea să vină să verifice ea însăşi cât timp durau accesele de nebunie ale soţului ei.

Dar, chiar şi cu Christine şi Catherine în încăpere împreună cu el, regele nu se folosi de şansa că uşa era descuiată ca să iasă afară. Era prea speriat. Şi nu era de mirare, îşi zicea Catherine, începând să înţeleagă. Verii şi unchii lui Catherine îşi construiau fortificaţii în jurul caselor oriîncotro priveai, chiar şi în Paris. Drumurile de ţară eau pline de oameni înfometaţi şi de tâlhari; iar verdele ogoarelor se sălbăticise, umplându-se de buruieni. Nu-i de mirare că tatăl ei fugise, ascunzându-se în acel neant întunecat de groază şi închipuiri.

— O numim nebunie, dar întunericul în care se pierde el nu e departe de realitate, spusese Christine cu tristeţe. Cu toţii ne-aflăm acolo... o Franţă plină de teamă şi de stafii... doar că nu le vedem la fel de limpede ca el.

— De ce-o chinuieşti pe biata fată? o întrebă Jean de Castel pe Christine. N-are cum să-şi ajute tatăl.

Era târziu. Priveau tăciunii din vatră. Christine părea să se încăpăţâneze.

— De ce nu încerci mai bine s-o încurajezi pe regină s-o mărite şi s-o ajuţi să plece de-aici o dată pentru totdeauna? stărui Jean. Ce rost are s-o ţii aici şi s-o bagi în toată nebunia asta?

Ochii Christinei scânteiară.

— Asta nu-i vreme de măritiş, zise ea acră. Ştii bine. Tinerii prinţi cu care s-ar putea mărita sunt cu toţii prizonieri ai englezilor sau sunt plecaţi la luptă.

Ea se ridică, îşi îndreptă fustele, încercând să arate severă, însă Jean băgă de seamă că era pe-ascuns încântată de ceea ce făcea. Ea adăugă:

— Iar când va veni cu-adevărat pentru Catherine vremea să se mărite, n-o să-i strice deloc dac-o să se ştie că e aşa de apropiată de tatăl ei.

— De ce? întrebă Jean.

— În caz că s-or găsi nişte limbi ascuţite, răspunse Christine, cu o iuţeală care trăda faptul că se gândise foarte mult la asta. În caz că cineva îşi aminteşte cum legătura mamei ei cu Louis d'Orléans s-a sfârşit cu moartea lui, însă a început cu un an înainte să se nască Catherine. Nu le-ar lua mult ca să facă lumea să se gândească de două ori despre cum bavareza n-ar sta pe gânduri dacă ar fi să-i aducă în cuib nişte pui de cuc.

Jean clătină din cap.

— Îţi faci prea multe griji, zise el, mai destins. Nimeni nu zice aşa ceva.

— Bârfele apar de nicăieri, răspunse Christine. Când ai stat la Curte atâta vreme câtă am petrecut acolo eu, o să înţelegi asta. Şi Catherine şi Charles... crescuţi în umbră cum au fost... ar fi uşor să tragi o astfel de concluzie. N-aş vrea ca... îndoielile să-i strice lui Catherine şansa la o căsătorie bună.

Se uită sfidătoare la fiul ei.

— Pentru Charles nu contează. El e deja însurat – şi are doi fraţi mai mari. Nimeni n-o să se-ntrebe prea multe al cui sânge îi curge *lui* în vine, fiind abia al treilea la tron. Dar Catherine are toată viaţa înainte. Soţul ei va trebui să fie sigur de viţa ei. Pentru ea contează. Aşa că – las-o să aibă grijă de tatăl ei. Lasă lumea să vadă cât de puternică e dragostea care-i leagă. Tatăl şi fiica, împreună. Sângele nu minte.

— Şi dacă ea este într-adevăr bastardă? întrebă Jean, făcând pe avocatul diavolului. Şi dacă, lucrând la strângerea acestei legături, unelteşti în fapt ca să faci să treacă un copil din flori drept copilul regelui – şi poate să te faci vinovată de întemeierea unei căsătorii regeşti pe o înşelăciune? Nu crezi c-ar fi un păcat?

Dar Christine clătină din cap. O încântau aceste înfruntări cu fiul ei.

— Nu, spuse, rânjind la rândul ei. Cunoaşterea *acestui* lucru îi aparţine lui Dumnezeu, nu mie. Nu pot şti ce-i în mintea Lui; sunt doar un muritor. Pot să mă îngrijesc doar de cum ar putea arăta lucrurile pentru alţi oameni ca mine. Copiii ăştia doi au avut şi-aşa o viaţă grea încă de la început. N-au nevoie de alte necazuri. Vreau ca fata să aibă o căsătorie fericită, copiii şi dragostea pe care le merită. Asta e o cale de-a o ajuta să le obţină pe toate.

Jean de Castel strânse din umeri, recunoscându-şi înfrângerea.

— Eşti mult prea vicleană, zise el, în vreme ce ea-l săruta pe frunte şi pornea spre uşă.

Abia când Christine ajunsese deja în prag, el îşi aminti argumentul evident şi-l lansă:

— Dar oare Catherine a ta vrea măcar să se mărite? E vreun prinţ despre care vorbeşte? Are prieteni? Îi place de cineva?

El nu-şi amintea să fi auzit nimic de felul ăsta.

Christine se întoarse. Pentru o clipă văzu în ochii ei îndoiala.

— Ea spune că au şi-aşa destule griji cu regele, replică ea.

Privi în jos. Jean ar fi putut să jure că mama lui se simţea vinovată în legătură cu ceva, dar nu-şi putea închipui cu ce.

— Nu vrea să vorbească despre asta.

Regina nu ştia că fiica ei Catherine găsise calea către încăperea albă. Deşi Christine insista ca ea să-i ţină tovărăşie zilnic mamei ei, ea nu-şi găsi cuvintele ca să-i zică acesteia că aflase despre boala tatălui său.

Capul îi era plin de întrebări. Mintea-i era plină de imagini ale mamei ei – sau de o imagine mai tânără a ei, încă slabă, purtând unul din acele văluri enorme care-i plăceau pe-atunci, chicotind răutăcios la vreo glumă deocheată, afişându-şi sânii obraznici – sărutându-l pe unchiul de care Catherine îşi amintea doar vag: înaltul, blondul Louis d'Orléans, cu pletele şi cu ochii săi vicleni.

Oare mama ei chiar ar fi... cu fratele propriului ei soţ? Catherine găsea acest gând atât de îngrozitor că nu îndrăznea să-l creadă. Voia s-o întrebe pe mama ei, dar frica o făcu să-şi pună frâu gurii. Îşi putea închipui cum ar fi arătat chipul acesteia dacă

ar fi îndrăznit să întrebe. Gândul c-ar putea încerca să-i răspundă îi îngheța sângele-n vine. Rămase la locul ei, iar întrebările continuară să o frământe.

Așa că regina Isabeau era oarecum nedumerită de privirile acuzatoare pe care fiica ei i le arunca în alcovul său foarte încălzit, printre sobițele care răspândeau căldură și miresmele de ulei de trandafiri ce se ridicau dintre cărbunii ascunși în pântecele lor și printre frescele meșteșugite cu ținuturi împădurite și copii mâncând fructe, printre flori.

Regina își înfipse adânc degetele în bomboniere, gustând din fiecare fel, pe măsură ce doi pitici despachetau dulciurile și le rânduiau pe mese. Douăzeci de livre de drajeuri. Douăzeci de livre de bomboane cu coriandru. Douăzeci de livre de *paste du roy*. Câte douăzeci de livre de fondante cu gust de scorțișoară și de trandafiri. Patruzeci de livre de nuci zaharisite. Își linse zahărul de pe mâinile lipicioase. N-avea să fie niciun bal în iarna asta, fără îndoială. Dar câteva dulciuri nu făceau niciun rău.

— Bune, zise ea cu glas mieros. Cele cu zahăr de trandafiri – încercați și voi.

Piticii rânjiră cu poftă și începură să și le îndese în gură. Dar Catherine se mulțumi să clatine din cap și continuă să arate mohorâtă și posacă.

Regina Isabeau nu știa ce nu era în ordine cu Catherine. Fetele-s așa de misterioase. Nu era asemenea uneia dintre sărmanele ducese, alergând de colo-colo să-și pună în gaj averile ca să strângă banii pentru răscumpărarea soților lor.

Isabeau continuă să mestece, privind spre fiica ei, dintr-o dată iscoditoare. Doar dacă... Oare nu cumva, la o adică, ar putea fi îndrăgostită de vreunul dintre tinerii cavaleri luați prizonieri la Azincourt?

Clătină din cap. Catherine, pricepu ea, n-avea de gând să-i spună nimic. Prea bosumflată. Ei bine, n-are decât, ea pierde. Dulciurile erau delicioase. Își întinse două degete rozalii ca să mai apuce câteva.

A doua zi, când Catherine se duse în apartamentele mamei sale, văzu că erau goale. Tapiseriile de pe pereți dispăruseră; mobila nu mai era la locul ei. Dar era o scrisoare pentru Catherine; i-o dădu unul dintre soldați. Scria că Isabeau și suita ei părăsiseră Parisul pentru a se duce la castelul din Melun. Regina povestea fără griji că hotărâse să-și petreacă acolo Crăciunul. Parisul, plin de doamnele în văluri de doliu, vânzându-și una alteia și italienilor lucruri prețioase ca să strângă banii de răscumpărare pentru soții lor din Anglia, era prea întristător. După Crăciun avea să plece mai departe la Vincennes.

— Ce gest egoist. Ar fi trebuit să rămână, spuse Christine mânioasă, măcar în același oraș cu soțul ei. Ultimul lucru de care avem nevoie e zvonul că de-acum căsătoria regelui s-a sfârșit.

Dar Catherine se simțea ușurată în sinea ei de plecarea necugetată a reginei Isabeau. Cel puțin acum, își zicea ea, măcar pentru încă câtăva vreme, n-avea să trebuiască să-și mai bată capul cum să-i spună mamei ei totul și să vorbească despre cele întâmplate în trecut.

Din afară veneau doar vești rele. Toți acei zurbagii continuau să înainteze pe pământul bântuit al Franței, amenințând să năvălească în Paris, într-o baie de sânge. O armată engleză înainta prin nordul Franței. Armata personală a ducelui de Burgundia înainta și ea prin răsăritul Franței. În Paris, văduvele și cei câțiva prinți care mai rămăseseră de cealaltă parte franceză – prinții de partea orleanistă, sub conducerea contelui de Armagnac – tremurau de frică. Cerul era străbătut de stele cu coadă; molimele bântuiau Parisul; vijelii neașteptate răvășeau viile.

Înăuntru, peste palat se așternu tăcerea. Războiul, se trezi Catherine gândind, părea să fie ceva în legătură cu tăcerea; cu faptul că nu mai aveai cuvinte sau o limbă comună pe care să le împărtășești cu alți oameni. Acum, după ce regina plecase și mai rămăseseră doar slujitorii, o prințesă și un rege nebun, nu mai era niciun invitat la Hôtel Saint-Paul. Singura persoană care mai venea să vorbească cu Catherine și cu tatăl ei era Christine.

Uneori tatăl lui Catherine tăcea zile întregi. Uneori se distra singur. Alteori țipa. Alteori puțea. O dată, își făcu nevoile în fața ei, cântând batjocoritor:

— Uite! Rahat cu coroană de aur! Ce zici de-asta?

Dar Catherine simțea că era supusă unor încercări; și orice urmă de viață era mai bună decât tăcerea aceea lugubră. Așa că își păstră chipul liniștit și curăță ea însăși mizeria de pe podea cu niște cârpe și cu găleata de lângă ușă.

— Gata, zise ea senină către podeaua udă, după ce sfârși, acum e mai bine. Nu mai e niciun motiv de îngrijorare.

Iar tatăl ei, la fereastră, începuse să îngâne un cântec.

Începuse prin a se teme că avea să devină violent, mereu atentă la câți pași erau din locul în care se afla până la ușă. Dar asta nu se întâmplă niciodată. Ea încetă să mai aibă nevoie s-o țină Christine de mână (deși era întotdeauna copleșită de bucurie când o vedea pe Christine sau când vorbeau; era doborâtor să fie singură cu nefericirea tatălui ei). El nu era mânios pe ea. N-avea să se teamă de nimic din partea lui.

La scurtă vreme, regele începu să ia loc lângă ea la masă, în odaia albă. Se așeza grijuliu lângă ea, cu o privire care rămânea prevenitoare. Bea apă împreună cu ea. O dată mâncă împreună cu ea. O ținu de mână. O lăsă să poruncească să i se facă baie. O lăsă să-i schimbe cămașa împuțită. Și nu păru să se supere că era acolo atunci când el își puse capul pe masă, plângând neconsolat pentru pierderile pe care începeau să se obișnuiască să le accepte.

— Nu-i nicio alinare, nicio alinare, se văita el. Toți sunt pe moarte; pentru că eu am murit.

***

A doua zi începu să-și dea seama că el avusese dreptate. Mesagerul care veni spuse că fratele ei cel mai vârstnic, Louis – moștenitorul tronului – murise. Dintr-o dată, din pricina unei febre. Era o epidemie la Paris.

Ea şi Christine ieşiseră ca să afle veştile pe care le aducea solul. Oaspeţii din lumea din afară îl îngrozeau pe rege într-un asemenea hal încât trebuiau să-l ocrotească de orice nou-venit. Catherine nu-şi cunoscuse niciodată fratele cu adevărat; prinţul cu chipul palid şi ochi negri şi purtările lui dispreţuitoare faţă de soaţa lui era mai în vârstă cu mulţi ani şi nu avusese niciodată prea mult timp pentru ea. Auzise destule de la mama ei, despre caracterul rău şi cruzimea lui, ca să nu-l iubească prea tare. Dar era sânge din sângele ei şi cel dintâi dintre prinţii Franţei ce stăteau împotriva armatelor vărului ei de Burgundia; şi n-avea să-l mai vadă niciodată. Îi veniră lacrimi în ochi, usturătoare. Ea dădu din cap; îi mulţumi bărbatului; îl lăsă să plece; strânse din ochi, făcând să i se şteargă de pe chip clipa de îndurerare. Chipul Christinei era pământiu când intrară la loc în odaia tatălui ei.

Christine încercă să-i spună vestea cu blândeţe, zicând:

— Trebuie să fim puternici... şi ... o mare durere.

Dar nu folosi la nimic. O clipă mai devreme, tatăl ei stătea cu ele la masă şi spunea deschis, dar aproape întreg la minte:

— Sunteţi singurele cu care pot vorbi; sunteţi singurele care mă înţeleg; mă aflu într-un coşmar din care nu mă pot trezi şi nu mă poate ajuta nimeni; dar voi sunteţi aici cu mine... iar asta e o alinare...

Acum el se smulse dintr-o dată din îmbrăţişarea Christinei şi o zbughi la fugă în capătul celălalt al încăperii, înapoi în siguranţa adăpostului lui de lângă fereastră, privind afară:

— Au venit corbii, zise el ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Uite-i. Ne ciugulesc ochii.

Când următorul frate regal care ar fi trebuit să devină moştenitorul tronului muri, era în luna aprilie. Jean. Fusese omul ducelui de Burgundia, cu a cărui nepoată se însurase. Nu se întorsese la Paris de când devenise prinţ moştenitor. Rămăsese departe, lângă ducele de Burgundia. Era sânge din sângele lui Catherine; dar ea nici pe el nu-l cunoscuse. Catherine lăsă zvonurile – febră? Otrăvit de mama ei sau de prinţii Armagnac din sud, care se pricepeau la

otrăvuri? – să treacă pe lângă ea. Se simţea ca şi cum era undeva, departe. Nu avea lacrimi.

Gândul care îi trecu prin cap de data asta fu o ca o rază de lumină. Moartea lui Jean însemna că Charles – frăţiorul ei mai mic, care îi fusese cândva cel mai apropiat prieten – avea să devină prinţ moştenitor; avea să se întoarcă în curând la Paris. Charles nu era în niciun caz omul înfricoşătorului duce de Burgundia. Îl ura pe acesta la fel de profund ca şi – mai presus de orice raţiune, de orice logică – pe acel văr mai vârstnic, slab ca moartea, ai cărui ochi umbriţi şi piele ca hârtia şi cu glas rece le bântuise toate coşmarurile copilăriei. Charles crescuse cât se putea de departe de ducele de Burgundia, în inima sudului taberei de Armagnac: era un prinţ model pentru o Franţă care s-ar fi putut elibera în sfârşit de strânsoarea sufocantă a ducelui. Apropierea lui Charles de tabăra Armagnac o liniştea, dar nu asta o făcea pe Catherine atât de fericită atunci când se gândea la fratele pe care soarta îl aducea înapoi lângă ea. Tânăra femeie mai în vârstă, mai liniştită, mai descurcăreaţă care ieşea zilele astea din încăperea albă nu voia altceva decât să-şi regăsească prietenul din copilărie, prilejul de a fi din nou fetiţă şi să-şi reîntâlnească fratele cu care putuse întotdeauna să vorbească.

— Nu plânge, nu plânge, mormăi Catherine văzând umerii aplecaţi ai tatălui său, întrebându-se unde se ascunseseră lacrimile ei. Acum o să vină Charles ca să devină prinţ moştenitor. Micul Charlot.

Şi reuşi cumva să-şi facă glasul să răsune atât de încurajator, atât de iubitor, atât de plin de nădejde, încât tatăl ei, care era el însuşi în acea zi – nu făcut din sticlă sau doborât de un soare negru, ci doar suspinând de durerea morţii fiilor săi – privi în sus spre ea cu un zâmbet înlăcrimat.

TREI

Charles se strecură în splendidul său costum de catifea neagră şi se întoarse spre soacra lui, Yolanda de Aragon, aşteptându-i încuviinţarea. Noul prinţ moştenitor al Franţei – Delfinul, care purta şi titlul de duce de Aquitania, după numele acelor pământuri din sudul Franţei pe care Henric al Angliei le poftea pentru sine – ajunsese să se obişnuiască cu complicatele haine sudice, în vremea cât fusese plecat; cu manierele elegante ale castelelor cu trubaduri. Îi lipsea încântătoarea siguranţă pe care mirosul usturoiului sălbatic şi al rozmarinului i-o aducea în nări. Îl neliniştea profund faptul că se întorsese înapoi aici, la castelul din Vincennes, în afara Parisului, unde mama lui îşi aşezase curtea, pregătindu-se să îşi întâlnească din nou părinţii adevăraţi. Ploua. Casele ţărăneşti de afară aveau acoperişuri ude, de paie. Oriunde se întorcea, îi mirosea a noroi şi-a frică. Stomacul i se strânse, sumbru; se simţea de parcă era plin de sticlă pisată.

Yolanda îşi înălţă chipul drăgălaş, oacheş, de maimuţică, adresându-i un rânjet liniştitor. Aproape că-l făcu să râdă. N-ai fi ghicit niciodată după strâmbătura aceea că avusese tăria şi îndârjirea de a răspunde hotărât la scrisoarea reginei, de îndată ce primise porunca acesteia de a-i da drumul lui Charles să se întoarcă înapoi la curte, spunându-i că n-avea câtuşi de puţin de gând să-l lase pe tânărul care devenise fiul ei să se întoarcă înapoi în iadul din nord pentru totdeauna.

— Ce, să te las să te otrăvească sau să mori de ciumă ori de părăsire? zisese ea, cu accentul ei spaniol sâsâit, pe jumătate

indignată, pe jumătate râzând. Să te las să cazi în ghearele femeii aleia? Thigur că nu!

Aşa că venise şi ea în nord, chiar înainte de sfârşitul anului de doliu după soţul ei, ducele de Anjou, aducându-l cu sine pe puternicul conte Bernard d'Armagnac, cel cu chip de dulău, aliatul ei cel mai apropiat, ca să-i însoţească pe Charles şi pe Marie, soaţa lui. Se puseseră de acord între ei ca Charles să se întoarcă înapoi în sud sau măcar la Angers, reşedinţa Yolandei de pe Valea Loarei cât putea de repede.

Charles descoperise o mulţime de lucruri de când plecase. Acum ştia că tatăl lui era nebun. Nu-şi putea închipui cum se simţea sau cum arăta sau suna sau mirosea; tot ce-şi amintea despre tatăl lui erau rarele, fericitele plimbări prin grădină cu un bărbat înalt, vesel, plăcut care îl arunca în sus pe Charles şi care-i sculpta din rămurele nişte fluiere mici. Când şi-l închipuia pe tatăl lui nebun, zilele astea, imaginea lua chipul buhăit, beat al contelui de Armagnac. Era plăcerea lui Armagnac să caşte ochii mari ca să pară nebuni, trăgându-i în jos la colţuri, ca să li se vadă marginea roşie. Îşi lăsa gura să îi atârne fără rost în jos, ciufulindu-şi părul şi punându-şi hainele în dezordine, desăvârşindu-şi maimuţăreala urlând: „Bu-hu-HUUUUUU!" şi alergând prin încăpere. Charles se crispa de stânjenită groază la gândul că tatăl lui îşi putea pierde demnitatea regală şi să se transforme în acea fiară sălbatică. Dacă Charles nu pricepea cum putea să arate tatăl lui atunci când era nebun, înţelegea foarte bine că ăsta era un lucru rău pentru Franţa şi că numai un nou rege – bărbatul care era de-acum sortit el să devină – putea salva ţara de englezi şi de unchiul lui de Burgundia. Când ajunsese la el ştirea despre moartea fratelui său, pe când era în vizită la Yolanda, la Angers, lui Armagnac i se tăiase răsuflarea de emoţie – chiar şi în timpul slujbei solemne de pomenire a lui Jean – iar după aceea, în vreme ce dădea pe gât vinul lui gascon preferat, îl bătuse pe spate iar şi iar, zicând:

— Acum suntem cu toţii în mâinile tale, băiete; cu totul în mâinile tale.

În acelaşi timp, Charles descoperise, în mare parte tot de la Bernard d'Armagnac, că mama lui era rea. În privinţa asta, n-avea greutăţi încercând să şi-o închipuie. Avea atâtea amintiri dureroase din primii lui ani: cât erau de înfometaţi după ce Odette, bucătăreasa, plecase înlăcrimată pentru că nu fusese plătită pentru cele trei luni de când regele se îmbolnăvise, iar ea îşi sfârşise până la urmă economiile. Îşi amintea cum i se spunea că trebuie că furase toate dulciurile, deşi el nu fusese prin preajmă şi probabil mama lui fusese cea care le mâncase. Îşi amintea că n-avusese haine de îmbrăcat şi pe nimeni să-l îmbrace. Îşi amintea cum bătea la uşa mamei lui şi era alungat. Îşi amintea cum îi zicea Sarazina: „Du-te şi te joacă în grădină, mama ta e ocupată", şi cum nimeni nu băga de seamă că ploua, iar el n-avea altceva pe el decât o cămaşă ponosită.

Cu înţelegerea dobândită în viaţa lui cea nouă de cincisprezece ani, toate acestea îi reveniseră în amintire. Se amestecaseră cu şuşotelile şi chicotelile curtenilor din sud; cu poveştile oribile pe care Bernard d'Armagnac le spunea printre cupele cu vin, despre curvele de însoţitoare ale reginei care se îmbătau la cină şi se dezbrăcau pentru căpeteniile gărzilor, în vreme ce bătrâna şi grasa lor stăpână cotcodăcea încurajându-le. Erau poveşti pe care îi era prea ruşine să şi le repete sieşi, dar pe care nu putea să nu le creadă în parte. Asta ca să nu mai amintim de bârfele şi mai furioase despre miile şi miile de livre pe care le cheltuise pentru plăcerile ei; despre acuzele mormăite că distrusese Franţa de una singură; că era chiar şi mai primejdioasă decât ducele de Burgundia. Charles aproape că uitase de celelalte coşmaruri, de visele care îl tulburau într-atât când era încă un copil, la Paris, vise în care măcelari cu priviri sălbatice şi cu topoare îl fugăreau în sus şi-n jos pe coridoarele palatului; sau de cele în care privirea aspră, rece şi nasul de vultur al unchiului său de Burgundia priveau spre el cu furie mută, iar oţelul unei săbii şuiera în jos, spre el. Acestea se potoliseră şi se amestecaseră cu furia atotcuprinzătoare pe care o simţea faţă de mama lui.

Când se gândea la vremurile dinainte, ceea ce-şi amintea cel mai bine era faptul că se simţea întotdeauna vinovat. Acum

îi reveneau toate aceste amintiri, trezind în el un val de furie, făcându-l să clocotească de ură: pe-atunci îşi spunea că trebuie să fi fost vina lui; că el şi Catherine trebuie că făcuseră vreo năzbâtie că erau pedepsiţi. Îşi amintea glasul mamei lui: „Nu, tu ai primit-o pe cea *verde*", când el ştia foarte bine că nu existase niciuna verde, doar una albastră, iar aceea era în mâna ei şi ea n-avea de gând să i-o dea. Glasul ei acuzator: „Ai avut-o pe cea *verde* şi ai ascuns-o cu bună ştiinţă". Sau a pierdut-o, sau a stricat-o. Bătăile pentru greşeli inventate, pe care nu le săvârşise. Acum însă ştia că nu era cazul să se simtă vinovat. Ştia cu o furie sălbatică, de nestrămutat, aţâţată de fiece urmă a amintirilor din trecut care-i reveniseră în minte în această viaţă însorită, desăvârşit răsfăţată spre care fusese trimis, că toate acele sentimente copilăreşti de vinovăţie erau greşite; că el nu făcuse niciodată nimic rău. Că mama lui, cu colacii ei încrâncenaţi de grăsime şi cu firele întunecate ce-i tremurau pe bărbie şi cu ochii ei răuvoitori era de vină pentru toate.

Ştia că trebuia să se prezinte acolo, de dragul aparenţelor. Dar nu voia să-şi vadă tatăl mizerabil, nebun, frânt, despre care se zicea că fusese încuiat undeva, nebun furios, practic de când plecase el; şi în niciun caz nu voia s-o vadă pe *ea*.

— Tatăl tău a venit deja de la Paris, împreună cu sora ta, Catherine, îi şopti Yolanda, iar ochii îi străluciră a încurajare. Se zice că e sănătos; şi o să-ţi facă plăcere s-o reîntâlneşti pe ea.

Charles dădu cuminte din cap; dar nici măcar de asta nu mai era sigur. Într-o vreme, Catherine îi fusese singura ocrotitoare; sigur că da; se bizuia pe ea pentru orice. Trăseseră cu ochiul împreună la întrunirile consiliului, ascunşi după draperiile grele; se strecuraseră împreună după mâncare în bucătăriile mamei lor; se rugaseră de Christine să le aducă câte-o gustare. Dar acum, când găsise atâta iubire nestrămutată în noua lui lume, abia dacă-şi mai amintea de sora lui. Şi ea fusese doar un alt copil jerpelit, plin de nelinişti şi de teamă. Nu voia să mai simtă iarăşi toate astea. Voia să scape de ele.

Catherine privi calm în jos, spre mama ei – care nu se trezise încă; care nu se trezea niciodată, decât dacă n-avea încotro. Regina era tot aşa de splendid înveşmântată şi de bătută în nestemate ca întotdeauna şi tot ca întotdeauna, avea o vagă urmă de zahăr pe faţă. Catherine nu fu întru totul surprinsă când simţi, în ciuda voinţei ei, o pornire de dragoste faţă de ea. Ştia că doar o clipă mai târziu mama ei avea să-şi înfigă iarăşi degetele într-o bomboniera, mormăind: „drajeuri; foarte bune; încearcă-le", şi făcându-i complice cu ochiul.

Băgă de seamă chiar că aştepta cu nerăbdare aceste gesturi atât de predictibile. Putea să uite de tine de îndată ce nu te mai vedea; putea să te acuze că ai furat lucruri pe care ea le pierduse sau că ştiai lucruri pe care nu ţi le spusese niciodată sau că unelteai s-o împiedici să afle lucruri la care tu nu te gândiseşi niciodată, dar te puteai bizui pe faptul că Isabeau avea să fie dulce cu tine dacă erai în aceeaşi încăpere cu ea, atunci când era bine dispusă. Puteai să te bucuri de ceva împreună cu ea; să te prinzi într-un hohot de râs viclean împreună cu ea; şi Dumnezeu ştie că zilele astea aveai parte de prea puţine bucurii. Nu era de mirare că regina stătea aici cât era ziua de lungă, mâncând şi visând.

Liniştea sufletească de acum a lui Catherine îi venea din înţelegerea faptului că trecuse destul timp ca să mai fie nevoie de o discuţie dificilă despre trecut. Amândouă ştiau acum că cea care avea grijă de rege era Catherine; amândouă ştiau că acum probabil ea ştia totul. Dar faptul că avea grijă de tatăl ei o schimbase pe Catherine. Pe când punea la cale o întâlnire de familie la Vincennes, ea hotărâse că nu voia să rişte s-o supere pe mama ei sau să mai deschidă altă cutie a Pandorei şi să lase alţi demoni să scape. Zburau şi-aşa destui prin aer. Avea să lase trecutul deoparte. Trebuia să-şi păstreze atenţia asupra zilei de azi – să stârpească zvonul care se pornise despre faptul că regele şi regina trăiau separat, fără putinţă de împăcare; că nebunia regelui era permanentă; că un fiu slab, al cincilea, se pregătea să vină într-un regat împărţit, ruinat.

La început, nu-i fusese uşor s-o convingă pe Isabeau să lase restul familiei să i se alăture aici.

— Faptul că Charles se întoarce în nord e o şansă pentru noi toţi, îi spusese Catherine mamei ei, atunci când veni călare până la Vincennes ca să stea de vorbă cu ea despre asta. Putem să arătăm că familia noastră e puternică şi unită... să-l facem pe Papă să se simtă în siguranţă... să-l primim pe Charles îndeajuns de bine ca să-l încurajăm să rămână pentru totdeauna la Paris.

Mama ei strânsese din buze, părând să se îndoiască de cele spuse. Degetele ei înaintau, pipăind de-a lungul tăbliei mesei. Catherine împinse bomboniera spre ea.

— Avem nevoie ca Charles să fie aici, zise Catherine. Avem nevoie de un bun rege-în-pregătire. Papă n-o să fie niciodată îndeajuns de puternic. Tu şi Papă trebuie să-l întâmpinaţi împreună pe Charles. Tu şi Papă trebuie să trăiţi în acelaşi loc.

Nu încercă să-i explice. N-ar trebui să aibă de ce s-o facă. Isabeau trebuie să înţeleagă că era de datoria ei să fie lângă soţul ei. Dar regina se mulţumise să-i arunce fiicei ei o privire indiferentă.

— Huh, mârâi ea în cele din urmă. Presupun că ştii că mă atacă... ori de câte ori este astfel. A încercat să mă sugrume o dată. Nu-s în siguranţă dacă mă apropii de el. De ani de zile.

Nu părea supărată sau speriată; părea frivolă, ca şi cum îşi căuta o scuză ca să scape de o obligaţie socială nedorită.

Catherine îşi alungă din minte toate răspunsurile furioase pe care ar fi vrut să i le dea.

— Acum Papă nu e nebun, zise ea cu hotărâre. E fragil; dar e întreg la minte. Vorbeşte despre tine. Îi lipseşti.

Ori de câte ori Catherine era furioasă pe mama ei – iar asta se întâmpla adesea – ea încerca să-şi readucă în minte explicaţia pe care o găsise în ultimul an cu privire la excesele lui Isabeau. Era prea simplu, hotărâse Catherine, să crezi că regina adusese cu bună ştiinţă nenorocirea peste Casa Regală a Franţei – cu toate că mai toată lumea zicea ceva de genul ăsta. Concluzia mai blândă a lui Catherine era că aproape tot ce-avea legătură cu mama ei se putea explica prin groaza ei de sărăcie. Ştia că Isabeau de Bavaria

venise în Franţa fără să aibă asigurate niciunul din aranjamentele financiare pentru bătrâneţe care făceau de regulă parte dintr-un contract de căsătorie regal; familia ei fusese atât de încântată să obţină strălucitoarea ei căsătorie cu regele Franţei încât nu puseseră prea multe condiţii. Aşa că Isabeau devenise dintr-o dată regină peste ceea ce, cu un gest larg al mâinii, îi plăcea să numească „toate astea" – dar „toate astea" îi puteau fi smulse din mâini pe neaşteptate dacă regele murea. Iar boala regelui Charles trebuie că-i era o permanentă amintire a faptului că putea oricând să devină văduvă, şi încă una fără niciun sfanţ. Asta explica de ce Isabeau nu putea suferi să se uite la săraci – de ce îşi întorcea faţa de la cerşetori, cuprinsă de dezgust; de ce se ascundea de ei în spatele evantaiului sau al şalului; de ce nu dădea de pomană. Explica de ce ascundea mereu ca veveriţele micile comori de aur pe care îi făcea plăcere să le primească şi de ce le şterpelea ca o cioară atunci când nu le primea, punând să i se coasă diferite nimicuri în perdele sau îndesându-le în spatele fals al cuferelor sau pitindu-le, în pungi, prin ascunzişurile de la grajduri, gata de fugă.

Odată ce regele şi regina aveau să se reîntâlnească, îşi zicea Catherine, avea să-i ceară tatălui ei să-i acorde mamei ei o zestre potrivită. Asta ar putea fi de-ajuns ca s-o ţină pe regină departe de viaţa politică; avea s-o împiedice să se bată cu Charles pentru bani şi influenţă, cum făcuse cu Louis. Deocamdată, îşi amintea sieşi Catherine, dacă mama ei nu se putea împiedica să nu-şi însuşească lucruri, poate că asta nu era întru totul vina ei. Cu toată fiinţa ei corpolentă, cu toate ridurile, cu toţi perii ei din barbă, mama ei era, în unele privinţe, tot un copil căzut pradă unui coşmar. Dacă nu-şi putea stăpâni poftele, asta era din pricină că ele erau semne ale fricii. Lucrul cel mai important acum era să-i calmeze spaimele mamei ei; mai apoi ea va putea eventual să se poarte cu prezenţa de spirit care era de aşteptat de la o regină.

— Papà spunea chiar zilele trecute că ar fi timpul să-ţi rânduiască o zestre potrivită, murmură ea.

Isabeau stătea liniştită, molfăind o bomboană, dând din cap. Nu păru să-i ia în seamă spusele, dar Catherine îşi dădu seama că o auzise.

— Tu eşti cheia tuturor, zise Catherine. Te rog, Maman, spune-mi c-o să încerci; fă ca întâlnirea asta să fie un succes.

Atunci când veni, răspunsul lui Isabeau era rostit pe-un ton obişnuit:

— Ah, ştii că o să fac tot ce-mi stă în putinţă, zise ea, înghiţind bucăţica de bomboană. Fac orice, dacă e să ne aducă iarăşi pe toţi împreună – şi să-l alunge pe ticălosul ăla de Jean de Burgundia înapoi unde-i e locul. Dacă am văzut vreodată răul în faţă, apoi să ştii că l-am văzut în omul ăsta. Ochii ăia plini de întuneric. El e Distrugătorul, asta e. Cu toţii ştim unde-ar trebui să se afle. În iad.

Închise gura brusc; dar ochii-i fulgerau încă la amintirea duşmanului ei.

Totuşi, după ce mai luase o bomboană, Isabeau spuse plină de afecţiune:

— Şi, desigur, sunt încântată că vom fi iarăşi cu toţii împreună – eu, tu, Papà şi micuţul, dragul, bucălatul de Charlot, cu degetele mereu în bombonieră...

Pentru o clipă de exasperare, Catherine se întrebă dacă mama ei îşi amintea sau dacă îşi dăduse măcar vreodată seama că ea şi fratele ei îşi petrecuseră cea mai mare parte a copilăriei furând mâncare pentru că Isabeau nu se deranjase să se asigure că erau îngrijiţi cum se cuvenea. Trase aer în piept, hotărâtă să nu se lase deloc pradă mâniei. Erau prea multe în joc astăzi.

Isabeau oftă sentimental, căutând privirea lui Catherine. Catherine se sili să zâmbească.

— Ştii, dintre toţi copiii mei, cred că voi doi aţi fost întotdeauna preferaţii mei... Atât de drăgălaşi... atât de adorabili... şi aşa de fericiţi împreună... Ce bucurie că zilele acelea se întorc.

Tatăl lui Catherine, clipind des, cu vechea-i, potolita-i mirare şi privind în jur, în lumina soarelui, nu plecase de lângă mama ei de când se întâlniseră pe coridor. Isabeau se ridicase în picioare

și își pusese afectuoasă un braț în jurul soțului pe care nu-l mai văzuse de un an. Acum îi șușotea la ureche și îi făcea cu ochiul. Lui Catherine nici nu-i venea să creadă cât de copleșit de bucurie părea bătrânul, cât de bine se purta mama ei și cât de plină de speranță îi era inima.

— Hai să mergem la o plimbare, îi zise ea cu blândețe tatălui ei.

Aranjase ca Charles și suita lui să-i întâlnească în grădină; se gândea că verdele luminos al frunzelor și cântecul păsărilor avea să facă atmosfera mai plăcută pentru toți.

Își dorea ca toate să fie cât se poate de liniștite pentru întâlnirea cu Charles. Auzise despre scrisoarea dușmănoasă pe care soacra lui i-o scrisese lui Isabeau; știa că familia lui din sud era bănuitoare. Trebuie că era înspăimântat; probabil că-și petrecuse ultimii doi ani, de când plecase din Paris, așteptându-se să aibă un viitor pașnic în sud, iar nu să fie silit să conducă Franța și s-o scoată din război. Charles era sfios din fire; ea-și amintea de coșmarurile lui. Și avea doar cincisprezece ani. Voia să-l liniștească.

Putea spera la atâtea lucruri bune, dar ceea ce-i făcea inima să bată cel mai tare, pe când înaintau prin mijlocul florilor, era pur și simplu gândul că avea să-i vadă iarăși chipul.

Și iată-i – vreo doisprezece oameni, mergând pe aleea mărginită de tei, conduși de un tânăr înalt care o ținea de braț pe micuța, sprintena Yolanda de Aragon cea cu ochii negri. Catherine îl recunoscuse pe bărbatul înalt, îndesat ce se găsea chiar în spate, cel cu nasul rupt, ca fiind contele Bernard d'Armagnac. Cu toții erau înveșmântați, sobri, în negru; toți erau eleganți, cu grația inefabilă a străinilor. Ea pur și simplu nu reuși să-l vadă pe Charles. Își duse mâna la ochi și continuă să meargă, așteptându-se ca unul din chipurile neclare care înaintau spre ea pe sub copaci să ia contururile chipului micuț, fragil al lui Charles, cu pistruii și cu pielea lui de prunc și cu ochi albaștri. Când își dădu seama în cele din urmă că acesta trebuie să fi fost tânărul care era împreună cu Yolanda de Aragon – slab ca un țâr, cu glezne și cu genunchi și cu încheieturile mâinilor mari și cu chipul mai oacheș și mai aspru

decât şi le amintea, cu trăsăturile chipului schimbate şi alungite şi asprite când ajunsese la vârsta bărbăţiei şi cu un uriaş măr al lui Adam care-i sălta în gât, dar tot cu ochii albaştri solemni pe care şi-i amintea – ea aproape că râse de simplă uşurare.

— Uitaţi-vă, zise ea emoţionată către tatăl şi mama ei, acela e Charles – şi uitaţi-vă cât a crescut!

Şi o zbughi înainte, pocnind din călcâie, simţind că toate se aşezau în sfârşit la locul lor, cu soarele în spate, râzând tare în timp ce alerga spre ei.

Îi putu vedea ridicându-şi privirile ca s-o urmărească.

Ea crezu că Charles ar putea s-o vadă şi să înceapă şi el să alerge spre ea. Dar el nu făcu asta. El rămase încremenit pe loc, holbându-se.

Zburând mai departe pe lespezi, cu chipul cuprins de încântare, Catherine simţi o împunsătură de nelinişte, ca şi cum arătându-şi bucuria la vederea fratelui ei, încălcase vreo regulă de etichetă necunoscută.

Oare aşa era... oare ar fi trebuit să...?

Era prea târziu ca să mai schimbe ceva. Ajunse la grupul provensal; trecu printre ei repede, cu uşoare înclinări din cap şi plecăciuni; şi ajunse, cu răsuflarea tăiată, înaintea lui Charles.

Voise să-l îmbrăţişeze şi să-l învârtă roată-roată până ce el s-ar fi pornit să râdă cu ţipete. Tânjea să-l audă râzând. Dar privirea precaută din acei ochi ca de bufniţă o făcu să priceapă că nu trebuia să facă nimic care să-i ştirbească nou-găsita lui demnitate de adult. El nu dăduse drumul braţului Yolandei de Aragon; era vădit că n-avea niciun chef să fie învârtit. Aşa că, în loc de asta, ea-i puse mâinile pe umeri, zâmbi cât de vesel îndrăzni, dată fiind politeţea ţeapănă a acestui grup de străini şi se aplecă demn înainte ca să-l sărute pe amândoi obrajii.

— Soră, zise el şi făcu o plecăciune, apoi zâmbi.

Dar ea nu desluşi pe chipul lui nicio urmă de adevărată bucurie.

Ea îşi zise: „Se sfieşte".

Apoi gândi: „Pare aproape... *înfuriat.*"

***

Plimbarea făcu să se mai risipească din încordare. După ce Charles făcuse câte o plecăciune țeapănă față de părinții lui, care rămăseseră în urmă, părând neliniștiți, el i se alătură lui Catherine. Yolanda de Aragon se dădu elegant mai în spate, luând brațul contelui Bernard. Regele și regina, văzându-i ușurați amândoi că în frunte înaintau Catherine împreună cu fratele ei, care se făcuse atât de înalt și atât de străin, mergeau împreună cu ei. Suita venea în urma lor.

Catherine își strecură brațul pe sub cel al noului Charles, cel aproape adult; îi simți ciudata încordare a mușchilor de sub jiletca groasă. Încerca să nu fie dezamăgită. Un glas din capul ei îi zicea: *O să ia timp; au trecut doi ani; trebuie să ne obișnuim iarăși unii cu alții.*

Iar pentru o vreme, păru că asta se și întâmpla. Cum Catherine îl potopea pe înstrăinatul Charles cu întrebări despre călătorie, răspunsurile lui, din monosilabice, se transformară treptat cel puțin într-o pălăvrăgeală politicoasă. Într-un răgaz dintre întrebări, el o privi chiar pieziș și zise el însuși, cu noul lui glas de bărbat care părea atât de nefiresc:

— Nu te-aș fi recunoscut, să știi...

Asta o ului.

— Nu m-am schimbat, nu-i așa? zise ea, oarecum nesigură.

În ultimele luni nu avusese prea mult timp să se gândească la cum arăta; dar era mulțumită că îi vorbea măcar pe tonul acesta personal.

El dădu din cap:

— Arăți așa de serioasă. Ești mai slabă la față.

El râse, dar nu cu râsul la care visa ea, ci cu un lătrat scurt, distant.

— Pari mai în vârstă.

Ea nu știa cum ar fi putut să ia asta ca pe un compliment; dar dădu din cap, cu o oarecare tristețe, acceptând faptul că era probabil adevărat.

— A fost o perioadă grea, zise ea. N-a fost ușor cu Papà.

El încuviință și o privi cum se cuvine; iar ea văzu o scânteie de viață, poate chiar de înțelegere pe chipul lui. Dar ea nu voia să-i vorbească încă despre tatăl lor, așa că adăugă, mai senină:

— Mi-a fost așa de dor să te văd iarăși – și îl strânse de braț.

Ea se simți încurajată, văzând cum, fără voia lui, colțurile gurii i se ridicau într-un zâmbet.

Încercând încă o dată să trezească la viață șușotelile firești, libere, ascunse ale copilăriei, ea îi șopti:

— Și spune-mi, cum e să fii căsătorit? Marie de Anjou e tot așa de plină de ifose?

Pentru o clipă, el aproape că se relaxă; aproape chicoti. Râseseră prea mult împreună de nasul ridicat cu trufie pe sus al lui Marie d'Anjou; cum s-ar fi putut împiedica? Dar ea îl simți reținându-se:

— E o soață bună, zise el țeapăn. Sunt binecuvântat în noua mea viață.

Dintr-o dată își întoarse capul înapoi pentru a adăuga câteva cuvinte la discuția dintre Bernard d'Armagnac și soacra lui. Catherine văzu cum i se lumina chipul când se întoarse spre ei; un rânjet neastâmpărat îi miji pe buze. Pare atât de fericit cu ei, își zise ea; nu mai arată deloc ca o bufniță. Nu-mi amintesc ca el să fi arătat așa.

Pe neașteptate, se trezi că se umpluse de o emoție copilărească foarte îndepărtată de dispoziția veselă pe care voise s-o încurajeze. Se simțea lăsată pe dinafară. Charles își găsise o familie nouă; pe ei îi iubea cel mai mult acum. Era căsătorit, în vreme ce ea poate că n-avea să aibă parte de asta niciodată. Neconsolată, își zise: Nimeni nici nu se mai gândește măcar să mă mărite cu cineva; și n-aș putea pleca și să-l părăsesc pe Papă chiar dacă ei ar vrea...

Știind că acest sentiment era ilogic, Catherine îl lăsă deoparte. Ea era cea care refuza să vorbească despre căsătorie, până la urmă; care strângea din buze și pornea zorită la treburile ei ori de câte ori Christine începea să-i vorbească, aparent nevinovat, despre farmecul și talentele cutărui sau cutărui prinț, indiferent cât de des o descuraja Catherine, fie cu blândețe („O s-avem destulă vreme

după război"), fie, uneori, mai brutal („Oare n-avem deja destule pe cap cu Papà?"); şi ăsta era motivul adevărat pentru care Catherine n-o chemase la Vincennes la această întâlnire de familie. Ştia că probabil Christine se simţea dezamăgită că fusese lăsată în urmă, la Paris. Christine, ghicise ea, ar fi fost încântată să fie unul dintre primii oameni care-l vedeau pe Charles. Şi o respecta pe Christine pentru că fusese prea mândră ca să încerce să se invite singură. Atunci când conta, Christine dădea dovadă de stăpânire de sine.

În cinstea Christinei, ea îi atinse braţul lui Charles şi murmură:

— Christine îţi transmite toată dragostea ei...

Dar îşi dădu seama din răgazul prea lung pe care şi-l luă ca să se întoarcă cu faţa spre ea că, atunci când avea să se întoarcă, chipul lui va avea iarăşi acea mască politicoasă, încordată, ursuză; şi că avea să dureze ceva mai mult decât o plimbare pe sub copaci ca să facă să dispară distanţa dintre ea şi fratele ei.

Catherine nu ştia dacă era ceva adevărat în zvonul că cei trei comandanţi ai gărzii de onoare a reginei, de la Vincennes, îşi petrecuseră noaptea pierzând la joc ceea ce păreau să fi fost mari averi şi purtându-se în chip nepotrivit cu însoţitoarele mamei ei, în vreme ce Isabeau îi aţâţa pe toţi să se poarte cu necuviinţă, chicotind şi făcându-le cu ochiul. N-avea rost să o întrebe pe mama ei. Dar nu voia nici să lase lucrurile în voia lor, acum că veniseră aceşti oaspeţi cu chipuri ţepene şi priviri dezaprobatoare.

Aşa că, înainte de cină, îl chemă la ea pe Louis de Bosredon, un tânăr lenevos, chipeş, o fiinţă cu părul negru şi oase mari şi îi spuse, cu toată hotărârea de care era în stare, că gărzile aveau să-şi petreacă noaptea în afara sălii, iar ofiţerii aveau să ia masa la o altă masă decât doamnele.

Tânărul comandant nu era obişnuit cu asprimea; îşi lăsă genele să-i alinte insolent obrajii, clipind de parcă îi făcea cu ochiul. În cele din urmă, tocmai când ea se gândea că ar fi trebuit să-l pedepsească într-un fel oarecare pentru nesupunere, el rosti tărăgănat formula politicoasă: „Da, doamnă" şi plecă ţanţoş, aşa de încet

că îi putu vedea fiecare mușchi mare, proeminent al coapselor și dosului cum se umflau și se îndoiau, ca să transmită mai departe porunca ei.

Bărbații de pe lângă ea plecaseră la vânătoare pentru toată după-amiaza. Chiar și tatăl ei – care nu părea să sufere de nervii care o supărau pe ea; care arăta mai fericit decât și-l amintea de ani de zile, agățându-se de soața lui – plecase și el. Ea numără pe degete, plină de neastâmpăr; la cină urmau să aibă mistreț fript; patru feluri de pește; supă de migdale albe; un platou cu măcriș; și înghețată cu coniac. Toate felurile preferate ale lui Charles.

Se întoarse în odăile ei. Voia să arate bine; avea nevoie să-și păstreze buna dispoziție. Pe când femeile îi aranjau părul, ea își amintea despre picnicul de demult împreună cu Charles, undeva afară, lângă turnurile albe. Făcuse șiraguri de părăluțe.

Când îi vorbi despre picnic, la cină, Charles se mulțumi să spună:

— Nu-mi amintesc așa de bine – șiraguri de părăluțe? – a fost cu multă vreme în urmă.

Dar părea să se fi îmblânzit: îi turnă vin tatălui lor; vorbi politicos cu el despre vânătoare. Când văzu privirea plină de nădejde a lui Catherine, fu de acord la fel de politicos ca ea să-l ducă iarăși, de dimineață, la locul lor de picnic.

Așa că, la puțină vreme după răsărit, stăteau braț la braț, privindu-i pe ceilalți cum alergau de colo-colo, călare. Se plănuiau și alte vânători pentru suita lui Charles și pentru rege. Regina nu voia să iasă. Catherine știa că asta era pentru că abia putea răbda să privească chipul lătăreț, roșu al lui Bernard d'Armagnac cu smocurile de păr roșcat care-i răsăreau zburlite din nas și din urechi. („Așa de *urât*!" șușotise Isabeau cu glas pătrunzător despre aliatul cel mai apropiat al Coroanei din noaptea trecută „Așa a fost dintotdeauna; și *așa de* necioplit"). Catherine fu ușurată că regina explicase cu ceva mai mult tact în acea dimineață că o supăra guta și că voia să-și odihnească picioarele. Isabeau stătea pe o bancă, urmărind plecarea partidei de vânătoare, înfășurată în pături în

ciuda vremii foarte calde şi fără să ia seama la sudicii care cel puţin surâdeau văzându-l pe soţul ei. Poate că era mai bine că mama ei se ţinea deoparte. Catherine era bucuroasă să vadă că această întâlnire îi făcea bine tatălui ei. Călare pe cal, cu obrajii îmbujoraţi şi vântul ciufulindu-i părul, arăta aproape ca acel gigant, înalt, blond şi pornit pe râs pe care şi-l amintea. Gărzile care călăreau împreună cu Yolanda de Aragon şi cu Bernard d'Armagnac îl tratau cu cel mai mare respect. El zâmbea. Ea îi făcu cu mâna.

La poartă se auzi un tropot de copite. Ea privi în sus. Charles făcu la fel.

Trei călăreţi îşi îndemnau caii înapoi în galop, intrând grăbit pe poarta turnului de gardă şi pornind spre castel. Caii erau asudaţi şi cu ochii înceţoşaţi de îndelungă alergare. Cu o tresărire de neplăcere, ea-l recunoscu pe călăreţul din frunte ca fiind musculosul tânăr comandant al soldaţilor reginei care bătuse atât de necuviincios din gene ieri înaintea ei.

Louis de Bosredon, îşi aminti ea.

Era vădit că se grăbea să ajungă cel dintâi la castel; probabil că alergaseră prin pădure. Strigau şi-şi îndemnau caii cu cravaşa. Bosredon asuda şi rânea.

Cei trei tineri smuciţi, cu ochii aprinşi, zgomotoşi şi râzând, o luară chiar pe lângă suita călare gata să plece la vânătoare şi trecură în galop mai departe. Neliniştiţi, caii din partida de vânătoare începură să sară şi să fornăie. Catherine nu credea că acei călăreţi care dispăreau acum către grajduri îşi dăduseră măcar seama pe lângă cine trecuseră. Comandanţii gărzilor trebuiau să descalece ori de câte ori îl vedeau pe rege. Dar aceştia nu-şi scoseseră măcar pălăriile.

Catherine strânse din buze, simţindu-se oarecum şocată. Dar tatăl ei nu părea să fi băgat în seamă necuviinţa; se aplecase asupra coamei calului, şoptindu-i ceva liniştitor la ureche. Continua să surâdă. Iar reginei, care nu dădea o para chioară pe disciplină atâta timp cât oamenii se distrau, nu-i păsa câtuşi de puţin, văzu Catherine, îngăduindu-şi să se simtă uşurată. Isabeau rânjea cu afecţiune în urma lor. Probabil că avea să ridice din umeri şi să

mârâie: „Ah, nemerrrrnicii ăştia", iar peste o clipă întâmplarea avea să fie dată uitării.

Însă Catherine privi apoi în jur, zări chipurile celorlalţi şi îngheţă.

Charles stătea foarte liniştit, dar ea văzu că era furios de moarte. Cu chipul livid; cu buze subţiri; cu pete albăstrui pe marginea nasului. El se îndepărtă de ea. Când privi în jos, ea îl văzu încleştându-şi şi descleştându-şi pumnii.

Catherine nu-l văzuse niciodată atât de furios.

Yolanda de Aragon se holba şi ea după călăreţii dispăruţi. Chipul ei mic, de obicei vesel, plin de politeţe curtenească şi de glume elegante, nu mai avea nicio expresie. Părea profund şocată. Îşi îmboldi calul ascultător către Bernard d'Armagnac, a cărui faţă mereu roşie se făcuse aproape violet sub părul lui roşcat, cu ochii holbaţi aproape ieşindu-i din orbite.

Ea şuşoti. Apoi el îşi îmboldi calul şi porni iute spre Charles. Se aplecă în jos spre el şi îi şopti ceva lui Charles la ureche.

Charles încuviinţă din cap. Se întoarse spre Catherine. Ea începu să tremure zărindu-i privirea.

— Care-i e numele omului ăluia? zise el, iar glasul îi era îngheţat.

Ea mormăi:

— Bosredon.

Apoi, aşezându-şi o mână, rugătoare, pe braţul lui:

— Dar Charles, n-a vrut să facă niciun rău.

Apoi, când el se uită la ea, cu privirea plină de mohorârea miezului de iarnă:

— ...a greşit... ştiu... o să mă asigur că va fi mustrat.

Charles n-o asculta. Făcu un pas mai departe de ea, întorcându-şi umărul spre ea, astfel încât mâna-i căzu de pe braţul lui. Le făcu un semn gărzilor lui Armagnac. Patru din ei veniră spre el la trap, cu capul dezgolit, cu chipuri şterse şi-i făcură o plecăciune.

— Arestaţi-i pe oamenii ăia, zise el.

Toate câte urmară veniră ca o inevitabilă fatalitate. Încă de la primele replici dintre Charles şi mama lui, Isabeau, din cuibul ei de pături, îşi privea fiul cu căutătura ei cea mai cruntă, mai înspăimântătoare, şuierând:

— Băiat obraznic ce eşti – nu te-ai schimbat câtuşi de puţin – cheamă-i înapoi de îndată – cum îndrăzneşti să te atingi de gărzile mele!

Charles arătase iară şi pentru o clipă ca un băieţel înfricoşat. Dar apoi privise spre chipul imobil al Yolandei şi spre cel al lui Bernard. Părând să-şi găsească în ele liniştea, înaintase spre ea, încordat ca o plesnitură de bici, până ce ajunsese chiar lângă ea, aplecându-se spre banca ei, cu ochii fulgerându-i, aşa de mari că li se vedeau marginile roşcate şi pline de ură din jur, iar glasul îi clănţănea:

— Toate sunt adevărate, nu-i aşa? Târfă bătrână, nemernică şi desfrânată ce eşti. Tu...

Se opri. Clătinând din cap, se întoarse cu spatele spre toţi cei de faţă şi plecă după gărzile lui, înăuntrul castelului.

Catherine îi putea vedea capul, care continuă să se clatine într-o parte şi în alta până ce se îndepărtase mult, ca şi cum continua în minte o ceartă aprinsă cu mama sa.

Înfăşurându-se în pături, Isabeau clătina şi ea din cap, dar în mod plăcut, cu chipul încântat pe care Catherine şi-l amintea din vremuri de demult. Privirea ei spunea că, acum că-şi împinsese unul dintre copii ca să se poarte urât, avea să se delecteze disecându-i năzbâtiile şi caracterul urât împreună cu prietenii ei, cerşind observaţii compătimitoare despre cât putuse suferi crescându-l pe nerecunoscătorul ăla mizerabil, lucruri pe care avea să le repete mai târziu aceluia dintre copii care se purtase urât, ca parte a pedepsei sale.

Catherine închise ochii, simţind cum o cuprindea iar groaza de demult – şi odată cu ea şi o nouă spaimă.

Mama ei nici nu părea să fi băgat de seamă chipurile ursuze şi încremenirea meridionalilor care o urmăreau, în timp ce ea

deschise gura şi începu să spună, cu un glas greu de semnificaţii, ca de mormânt:

— Ei bine... nimic nu se schimbă, nu-i aşa... tot vechiu-i caracter rău, ca întotdeauna... şi ce necazuri am avut cu băiatul ăla...

— Madame, o întrerupse dintr-o dată Bernard d'Armagnac.

Catherine îşi deschise ochii la loc. Contele era plin de ifose şi roşu şi furios. Pentru prima dată văzu în el atât bruta cât şi bufonul, forţa şi furia ascunsă în acele membre proeminente; şi o cuprinse spaima.

Dar Armagnac nu spuse altceva decât:

— Vom pleca mai târziu la vânătoare; trebuie să ne ocupăm de stăpânul nostru acum. Sire...

Şi, făcând o plecăciune înaintea regelui, îşi întoarse calul şi îl duse demn de frâu până la grajd, cu Yolanda de Aragon plecând şi ea grijulie după el, urmaţi de restul gărzii, câte doi.

Catherine nu ştia ce să facă. Pentru un lung moment nu făcu nimic – se lăsă doar să simtă soarele care îi încălzea spinarea şi se gândi la împletiturile de părăluţe pe care voise să le facă şi se simţi amorţită.

Dar apoi îi apăru înainte chipul uluit al tatălui ei. Se adună. Zâmbi – un zâmbet prea larg şi prea fals; felul de zâmbet care ar face să te doară faţa dacă ţinea prea multă vreme.

— Nu te îngrijora, Papà, zise ea, prea senină; du-te înăuntru cu Maman; vrea să te înveţe un nou joc de cărţi. Poţi să mergi după-masă la vânătoare. Acum mă duc să-l găsesc pe Charles.

Şi, aruncându-i mamei ei o privire cruntă, prevenitoare – articulând un *Nu-l supăra*, atunci când credea că tatăl ei n-o vedea şi încercând să nu se îngrijoreze văzând sarcasmul din privirea cu care-i răspunse mama ei – îi urmă, pe jos, pe meridionali, peste iarbă şi steaguri, la grajduri.

Chipul lui era plin de sânge închegat şi de umflături şi de vânătăi albăstrui-roşiatice. Un ochi era închis. Din gură îi curgea sânge proaspăt. Chiar şi atunci când ochii lui Catherine se

adaptară la penumbra hambarului cu fân, îi luă ceva timp ca să priceapă ce vedea.

Puseseră o chingă de piele în jurul gâtului lui Bosrendon şi îl spânzuraseră pe jumătate de tavan. Acesta abia putea sta în picioare, în halul în care era, dar tot ce-l mai împiedica să fie cu totul sugrumat era faptul că se mai sprijinea cât de cât cu picioarele de o roată de căruţă ruptă. Scotea sunete ciudate, gâlgâitoare.

Nu era nici urmă de Yolanda de Aragon. Dar Bernard d'Armagnac se plimba în sus şi-n jos, sus-jos, foarte repede, foarte furios, prin faţa celor patru soldaţi încremeniţi. Era răvăşit; ca şi ei; dar ei păreau încă la locul lor.

Charles, cu bâtul în mână, era cel care nu era în ordine. Charles, cuprins de furie cum nu-l mai văzuse nicicând, cu nările fremătându-i şi ochii îngustaţi şi cu o ură adâncă, arzând în el ca o flacără palidă. Charles era plin de sânge şi de muci. Charles îşi dăduse jos jiletca şi era dezbrăcat, rămânând doar în cămaşa de pânză. Charles era cel care dădea loviturile; lovituri crunte, regulate, peste coate şi genunchi şi peste picioare, la sfârşitul fiecărei întrebări; de parcă întrebările nu erau chiar ele ca nişte lovituri.

— Se dezbracă de haine... jap – peste braţ – tăcere.

— Se urcă pe mese... jap – peste picior – tăcere.

— Dansează pentru tine... jap – peste glezne – geamăt.

— Îşi scutură ţâţele... jap – cealaltă gleznă – urlet.

— Te dezbracă... jap – peste picior – geamăt.

— Te sug.... jap – chiar între picioare – ţipete; un ţipăt atât de cumplit că-ţi îngheţa sângele în vine şi totul păru să se oprească timp de câteva minute, în afara freamătului înnebunit al picioarelor care încercau să-şi păstreze locul pe roată. Apoi Charles ridică iarăşi bâtul; apropiindu-şi faţa de masca însângerată care atârna.

— Mama mea e acolo, urmărindu-vă... jap – piciorul stâng – ţipăt; agitat din picioare; suspin.

— Nu-i aşa?

Slavă Domnului, fără jap. Tăcere.

— Nu-i aşa?

Un vaiet printre suspine se-auzi dinspre faţa lui:

— Ddd...

— Rânjind... – împunsătură – peste stomac – tăcere.

— Încurajându-i... – împunsătură – într-o parte – tăcere.

Bernard d'Armagnac se opri din fâţâiala lui furioasă, ca şi cum i-ar fi atras atenţia scăderea durerii torturii administrate de tânărul lui stăpân. Se întoarse şi îi aruncă sărmanului, înfumuratului comandant de gardă o privire de o rea-voinţă de nedescris.

— Hai, recunoaşte, scrâşni el, cu mâinile în şolduri; uriaş şi ameninţător; cu un glas ca rugina de pe fier, zeflemitor: O face şi ea, târfa bătrână. Toată lumea ştie. Dinţii şi gingiile alea negre; dezgustător; ar trebui să-ţi fie ruşine. O plăcere aparte, nu-i aşa? Mmmmm... Staţi la coadă pentru asta, nu-i aşa?

Glasul lui retrezi turbarea lui Charles. Acesta gemu; apoi se aruncă iarăşi înainte, trosnindu-l şi ciomăgindu-l ca un nebun. În vreme ce Catherine îşi închidea ochii îngrozită şi se îndepărta în tăcere spre ieşire, înapoi în siguranţa dimineţii, ea auzi alt rând de sunete – icnetele şi fornăielile gâtuite care arătau că Bosredon alunecase în sfârşit de pe roată.

Ea se aşeză pentru o vreme în locul de picnic de sub turnul de sud; ascultând păsările, simţindu-şi căldura mâinilor pe când degetele ei străpungeau fiecare tulpină a părăluţelor, legându-le una de alta, dar simţindu-se la fel de moartă pe dinăuntru cum spunea tatăl ei că se simţea în zilele lui cele mai rele.

Întâlnirea cu fratele ei n-avea să fie una plină de veselie şi să-i preschimbe familia într-un izvor de forţă şi de dragoste. Până la urmă asta n-avea să se întâmple. Charles îşi stăpânise furia pe care tocmai o zărise de când ajunsese aici. Ea pricepu asta acum. Nu putea răbda soarta care-l adusese înapoi în nord. N-o putea răbda pe maică-sa. Poate că nu-şi putea răbda nici tatăl sau sora.

Degetele ei zdrobiră următoarea floare. N-avea să mai poată să se uite niciodată la Charles fără să-şi amintească cum îl lovea pe sărmanul prins legat fedeleş; n-avea să mai uite niciodată oribila încântare a lui Armagnac. Îi strângeau inima. Cum puteau spune – gândi – asemenea lucruri despre femeia care era mama

lui Charles şi a lui Catherine? Se presupunea că noua familie a lui Charles era aliata cea mai apropiată a regelui. Dar trebuie că era vina lor. Ce-i făcuseră lui Charles de-l umpluseră de atâta furie?

Avea să fie nevoită să se întoarcă înăuntru cât de curând.

Părinţii ei jucau cărţi în camera de primire a mamei ei; mama ei chicotea şi îi oferea tatălui ei bomboane cu violete şi îl bătea pe mână. Era o mică grămăjoară de bani pe masă, în partea ei. Ea era bine dispusă. Îşi scosese coafa şi o lăsase neglijent pe podea. Catherine văzu că părul i se subţiase şi devenise sârmos şi sur, lăsând să se vadă ici şi colo pielea. N-o văzură pe Catherine care se oprise în pragul uşii, adunându-şi gândurile, privindu-i pe amândoi în voie.

Dintr-o dată, Catherine îşi dori din tot sufletul să-i poată ocroti de cruzimea lumii pe aceşti doi oameni îmbătrâniţi, fragili; să facă să fie cu putinţă ca ei să stea mereu aşa, departe de orice durere, mâncând bomboane şi râzând împreună ca nişte tineri îndrăgostiţi.

Dar în acelaşi timp ea ştia că aceştia trebuiau să fie mutaţi de acolo. Acum. Charles era prea supărat. Lucrurile groteşti pe care le spunea... Îl întorseseră împotriva lor, a tuturor. Era primejdios să rămână, atâta vreme cât el era aici, aşa pornit, cu bărbatul şi cu femeia aia lângă el. Ar trebui să dea zor şi să-i trimită pe amândoi înapoi la Paris. Se opri, încercând să se concentreze asupra chestiunii cailor şi căruţelor şi să se gândească şi cum să depăşească încetineala şovăitoare a părinţilor ei; ameţită de cât de grabnic erau toate de făcut.

Dacă le spunea că plecau pur şi simplu la o plimbare... prin pădure... erau la mai puţin de un ceas de Paris; o să fie în ordine şi fără răcoritoare... n-aveau de fapt nevoie de gărzi... drumul era bătut de-atâta lume... ar fi fost simplu ghinion să întâlnească tâlhari... ar putea trimite mai încolo după suita lor...

Ea înaintă. Întoarse spre ei o privire blândă.

— Fetiţă dragă, zise tatăl ei cu afecţiune.

N-o întrebă dacă se împăcase cu Charles. Lui Catherine i se părea că uitase de ceartă.

Nu se împotrivi când Catherine le spuse că aveau să iasă pe-afară. Îi mulţumi în gând lui Dumnezeu pentru ascultarea lor, în vreme ce ei se ridicară în picioare şi veniră în urma ei, târându-şi picioarele. Aproape că izbucni în râs când zări din colţul ochilor cum mama ei îşi strângea pe furiş câştigurile într-o pungă.

Însă Charles îi găsi.

Tocmai îi urca într-un car cu fân – „un mijloc de transport pentru un picnic! O aventură rustică!", exclama ea veselă, dându-şi seama de ciripitul îmbătător al păsărilor cântătoare în aerul văratic şi bucurându-se că tatăl ei încuviinţa din cap, vădit încântat – când auzi paşii.

Charles îmbrăcase iarăşi jiletca. Se stropise cu apă pe faţă. Nu era nici urmă de sânge. Dar el tot părea înnebunit de o furie abia stăpânită.

Îşi chemase cu el toate gărzile; toţi erau pe jos; dar acum ea le putu auzi caii mestecând lângă troaca de după colţ. Bernard d'Armagnac era lângă el, înalt şi sumbru; iar secretarul mamei ei, Laurent du Puy, un om slugarnic, mic ca un gândac, aplecat de umeri, frângându-şi mâinile ca întotdeauna, arăta în acelaşi timp neplăcut de agitat.

Charles înaintă cu paşi mari spre mama lui. N-o luă în seamă pe Catherine. Nu-l luă în seamă pe tatăl lor.

Rânji duşmănos la Isabeau. Zise:

— N-o să mai mergeţi la niciun picnic, Madame. Veţi pleca de-aici.

Catherine văzu cum regina, oricât de fiară bătrână şi vicleană era de obicei, era prea uluită ca să înţeleagă acestea de la bun început ca pe o ameninţare. Isabeau îşi băgase bine în cap că toată lumea trebuia să se poarte frumos; că era vremea de a face pace; că, în ciuda izbucnirii băieţelului ei de mai devreme, de dimineaţă, nimeni n-avea să-şi îngăduie să se ia la harţă, aşa că ea se mulţumi să-şi fluture mâinile durdulii până ce smaraldele de pe ele scânteiară şi zise plină de veselie:

— Plecăm într-o aventură rustică!

Catherine abia mai putea respira. Gândurile îi fulgerau prin minte: gânduri la întâmplare, gânduri îngrozite, vinovate. Își zise: ar fi trebuit să-i spun ce-i făceau comandantului gărzii ei. Ar fi trebuit s-o pregătesc. Ar fi știut ce să zică dacă îi spuneam. Apoi, adăugând spaimei ei un strop de milă: E prea bătrână ca să se prindă în luptă îndeajuns de repede. Apoi: Ar fi putut fi mai prudentă dacă n-aș fi bătut-o atâta la cap că ziua de azi e șansa noastră pentru viitor... dacă nu m-aș fi încrezut așa de mult în Charles.

Charles scrâșni:

— Nu. Veți pleca la Tours.

— Tours? zise regina, cu o urmă de îndoială strecurându-i-se în glas. Dar...

Se întoarse spre Catherine. Regele făcu la fel. Chipurile lor erau pline de dezamăgire și de neînțelegere.

— Cum rămâne cu picnicul nostru? sfârși regina jalnic; dar până atunci citise și pricepuse cele zugrăvite pe chipul lui Catherine.

Charles se întoarse spre Catherine.

— Nu te amesteca, îi zise el, ca și cum s-ar fi temut că ea ar fi putut să-i surpe autoritatea; apoi roși după ce, pentru o clipă groaznică, noul lui glas adânc îi alunecă în falset.

El tuși, arătând, dacă era cu putință, și mai furios.

Catherine încuviință, supusă. Nu putea face nimic.

— Vă așteaptă o trăsură, spuse Charles, întorcându-se înapoi către mama lui. Arătă cu un deget disprețuitor catre Laurent du Puy. O să meargă și el. I-am spus că el răspunde de voi. O să se-asigure că nu veți mai putea face nicio ticăloșie.

— Cum? Cum? bălmăji Isabeau; iar Catherine se simți aproape ușurată să vadă veninul ce izbucni din privirea lui Isabeau când aceasta își dădu în sfârșit seama pe deplin de faptul că era în primejdie.

Dar ea n-avea vreme să înceapă să arunce vorbe grele și să țipe la fiul ei. El își dăduse probabil seama că asta avea să urmeze, de îndată ce ea pricepea. Îi făcu un semn unui soldat din gardă.

Aceştia se strânseră în jurul lui Isabeau, cu lănciile scânteind şi, încet, dureros, o făcură să înainteze de-a lungul curţii.

Regina nu se împotrivi. Se lăsă dusă. Dar, înainte să dea colţul după care ea şi bărbaţii care o păzeau aveau să plece spre necunoscut, ea se opri şi aruncă în urmă, spre fiul ei, o privire groaznică. Se mulţumi să rostească doar, foarte liniştit:

— O - să-ţi - pară - rău.

Dar furia îngheţată din glasul şi de pe chipul ei o făcu pe Catherine să se înfioare.

În tăcerea îngrozitoare care urmă, ruptă câteva clipe fără sfârşit doar de cântecul păsărilor şi de răsuflarea zgomotoasă a lui Bernard d'Armagnac, Charles îi zise în cele din urmă surorii sale, cu brutalitate:

— Tu o să te întorci la Paris.

— Charles, murmură Catherine rugătoare, înaintând spre el, întrebându-se dacă va avea curajul să-l ia de mână, sperând chiar şi acum că ar putea spune ceva care să dea timpul înapoi. Maman... te rog...

Dintr-o dată, Charles îşi încrucişă braţele peste piept, cu răceală. Zise:

— Luaţi-l şi pe *el*. N-are ce să caute afară în starea în care este.

Şi îşi întinse iarăşi degetul, de data aceasta spre tatăl lor.

Îngrozită, Catherine îşi dădu seama că fusese atât de încremenită de lovitură că nici nu se uitase la tatăl ei, care stătea liniştit lângă ea, ca să vadă cum se desfăşura arestarea soaţei lui de către fiul său.

Acum văzu. Regele Franţei plângea; şiroaie de lacrimi tăcute i se prelingeau de pe obraji pe haină. Privirea-i era goală, de parcă nici nu ştia că plângea.

Dar poate că în cele din urmă îşi dădea seama că ajunsese în sfârşit în centrul atenţiei tutoror. Pe când ei se întoarseră să-l privească, regele Charles al VI-lea al Franţei începu să fredoneze; un bocet fără nicio melodie, cântat pe un glas ascuţit, tremurător. Arătă cu un deget tremurător spre cerul albastru fără nori, în care păsările îşi strigau încă din toate puterile bucuria de a fi în viaţă:

— Un soare negru... şi stafii... şi nori de corbi ce vin să ne ciugulească ochii, cânta el; apoi, uitându-se în jur cu o privire preocupată, şireată: dar o să vadă prin mine... sunt făcut din sticlă.

Râse; râse şi râse şi iar râse.

Charles se înfioră de ceea ce părea a fi silă. Catherine îl văzu întorcându-se spre Bernard d'Armagnac şi îl văzu pe Bernard d'Armagnac cum scutura în tăcere din cap şi îşi încreţea nasul şi ridica din umeri.

— Plecaţi, zise Charles, întorcându-se cu spatele.

Nu voia să întâlnească privirea surorii sale. Începu să se îndepărteze. Le zvârli peste umăr ultimele cuvinte:

— Luaţi o trăsură. Plecaţi acum.

Abia după ce trăsura îi trecu, zdruncinându-i, de poartă, cu tatăl ei ghemuit într-un colţ, cântând încă pentru sine, cu lacrimile-i neluate în seamă încă prelingându-i-se pe obraji, Catherine lăsă şi ea să izbucnească râul de lacrimi mari, amare, de dezamăgire şi de spaimă pe care le ascunsese până atunci – lacrimi urâte care-i zguduiau trupul şi o făceau să scoată şuierături silite şi urlete scurte, ascuţite de durere; care îi înmuiară chipul şi-l făcură roşu şi plin de suspine şi tremurând de deznădejde. Odată ce erau în siguranţă.

Toate o luaseră razna. Nu era nicio speranţă.

Chiar şi prinţii care se presupunea că erau aliaţi erau încărcaţi de ură unii faţă de ceilalţi. Chiar şi singura persoană de a cărui dragoste fusese sigură toată viaţa se întorsese împotriva ei. Trăiau cu toţii sub soarele negru al regelui, şi nimic n-avea să pună capăt acestei stări; nimic... Nu se putu opri nici măcar când simţi mâna sfioasă, tremurătoare a tatălui ei care, fredonând mai departe, încă ghemuit în propriu-i iad, îi mângâia părul de parcă ar fi vrut să-i aducă o alinare în groaznicul întuneric în care se treziseră amândoi.

— A pus să fie închisă mama ta..., murmură Christine a doua zi, clătinând din cap, mângâind-o pe Catherine.

Catherine încercă să nu mai înceapă să plângă iarăşi şi reuşi, dacă nu era să pui la socoteală uşorul tremur al buzelor. Dar nu

se simți în stare să-i povestească Christinei despre chipul lui Bosredon când se bălăngănea pe marginea aceea de roată. Nu se simți în stare să spună ce făcuseră Charles și bătăușul său prieten, contele d'Armagnac. Fugea de această amintire. Nu voia s-o păstreze în minte.

— Ăsta e un lucru rău, spunea Christine, cu blândețe și tristețe. Foarte rău. Nu ar fi trebuit să facă asta.

Catherine simți o oarece alinare la gândul că și Christine, care era cinstită și era și învățată, astfel că putea-i să-i respecți întotdeauna judecata, credea că Charles greșise.

Dar când Christine se ridică să plece, clătinând încă din cap, mormăia:

— Sărmanul, nerodul de băiat.

Iar când o sărută pe Catherine de plecare, îi șopti:

— ...îngrozitor... dar încearcă să-l ierți.

Catherine își mușcă buzele și nu răspunse. Nu-l putea ierta pe Charles. N-avea niciun rost să încerce.

PATRU

— O să te duci incognito..., spuse Henric, regele Angliei. Eşti omul potrivit pentru treaba asta. Ştii cum arată, ştii unde să-i găseşti; au să-şi amintească de tine. Şi eşti şi un om învăţat, oarecum.

Din spatele lui, ducele John Bedford dădea din cap – încă un frate al regelui, cu ochii bulbucaţi; semăna cu regele ca două picături de apă şi era prietenul lui cel mai apropiat. Owain nu-l cunoştea, dar auzise că ducele John era un stăpân bun. Se ştia că nu îl apuca niciodată frica în timpul luptei. Owain găsea prezenţa lui liniştitoare, cum era şi cea a regelui. Ducele avea o voce fermă şi mâini puternice.

— Regele e la Paris, cu fiica lui. Prinţul e acolo; însă în altă parte. La Luvru. Se spune că regele e nebun mai tot timpul acum. Aşa că omul cu care trebuie să stai de vorbă e prinţul Charles. Şi contele de Armagnac. El e cel care trage sforile prinţului.

— Şi regina? se aventură Owain. E şi ea cu ei?

Ducele John râse scurt.

— Nu. Ea e în temniţă. Se zice că lui Charles nu i-au plăcut zvonurile despre ea. A pus să fie închisă. Se spune că e înnebunită; nu ştie pe cine să urască mai tare, pe Armagnac sau pe propriul ei fiu. Dar nu încearcă să scape. Băiatul are o fire urâtă. Şi o urăşte. O gaşcă pe cinste, familia asta de Valois. Mai ales când îţi închipui că ar trebui să fie toţi de-aceeaşi parte!

Owain făcu ochii mari. Băieţelul ăla care părea aşa de neajutorat îndrăznise să-i facă asta mamei lui mereu puse pe harţă?

— Ce spun scrisorile? zise el, bătând cu mâna peste mănunchiul primit.

Ducele John strânse din umeri.

— Refac propunerea de căsătorie.

Owain nu zise nimic. Dar încruntătura lui rosti gândul pentru el: „Dar... au respins-o. Cu ani în urmă."

Ducele John îl bătu pe umăr, de parcă asta era o naivitate.

— Niciodată să nu spui niciodată, răspunse el vesel. S-ar putea să le fie mai ușor să spună da acum. Probabil că sunt înspăimântați. Sunt închiși într-un oraș unde n-au nici lemne de foc, nici grâne. Nici nu pot circula pe râu. Cu noi pe de o parte la un capăt și cu armata ducelui de Burgundia de cealaltă parte. N-au cale de scăpare. S-ar putea totuși să-și spună că e vremea să vorbim. Ți-am ușurat și ție treaba cu scrisorile – una e pentru ea; și ți-am dat cópii după alta către rege; către regină; și către prinț – așa că o să-ți folosești căpățâna, văzând la fața locului care e cea mai bună cale de a lucra.

Owain încuviință jalnic din cap.

— Ea cum arată? întrebă dintr-o dată regele Henric, ca și cum ideea nu-i mai trecuse niciodată prin cap până atunci.

— Pistruiată.

Asta e tot ce-i trecu prin cap lui Owain să răspundă. Își blestemă limba împleticită. Dar pe chipul lui era zugrăvită probabil admirația.

— Fată drăguță, ha? zise regele, nu lipsit de bunătate. Cu atât mai bine.

Owain era foarte în grațiile regelui de când îl găsise pe Charles d'Orléans cu fața în jos, îngropată în noroi, la Azincourt, alb la față de spaimă și de epuizare și îl dusese înapoi în tabăra engleză. Nimeni nici nu întrebase măcar ce căutase el, Owain prin tufărișul ăla, lângă Charles d'Orléans. Toată lumea știa că în luptă erau prea puțini eroi adevărați; și că unele întrebări mai bine nu le puneai. Dar Owain își amintea. Când zgomotele răsunau atât de tare că nu mai putea distinge un zgomot de altul în mulțime, își amintea că zărise un chip în talmeș-balmeșul de cavaleri francezi

dimprejur: un om care îşi ridica viziera ca să privească în jos la piciorul lui rănit. Un chip aspru, slab, oacheş, palid de durere, dar neclintit; chipul cuiva care mai îndurase şi altă dată suferinţa: era Henry Gwyn, care ar fi trebuit să fie senior de Llansteffan; care, îşi amintea el, fugise de porunca lui Henric al V-lea de a se alătura duşmanilor lui în Franţa. Îl cunoscuse cândva pe Henry Gwyn: pe când era copil, râdea şi se căţăra pe picioarele acelea musculoase şi era învârtit şi săltat în sus în braţele acelea subţiri. Îl zărise doar o clipă. Când se uită iarăşi, trecuse cu câţiva yarzi de Gwyn; chipul se pierduse în freamătul braţelor. Dar, cumva, Owain începuse să îşi dea seama, mai îngrozit ca niciodată, în iureşul acelui atac, că trupul lui era moale şi fragil şi uşor de frânt sub carcasa grea a veşmintelor; că toate erau atât de trecătoare; că se înfruntau lumi imposibile. Îşi amintea de chipul nefiresc în care toate din jurul lui păreau să încetinească, până ce chiar scânteile care ieşeau din săbii şi topoare păreau să se mişte prin aer cu încetineala fulgilor. Îşi amintea cum inima-i bătea gata să-i sară din piept când, după ce calul lui căzuse, se târâse stângaci spre adăpost. Oricât l-ar fi iubit pe rege, ştiuse din acea clipă că nu era făcut pentru război. În cei trei ani care trecuseră de atunci, avusese noroc: reuşise să evite să se bată; să se ţină departe de lupte; să se facă folositor la negocieri şi la lucruri care cereau învăţătură.

Dar nu voia însărcinarea asta. Dacă se ducea la Paris, asta însemna sfârşitul fugii lui ciudate, încordate, permanente, de simţămintele pe care nu voia să le lase să-l cuprindă: alinarea şi ascunzişul pe care i-l dădeau războiul. Dacă se ducea la Paris ca să încerce să negocieze căsătoria lui Catherine cu stăpânul lui, asta avea să-l silească să gândească. Nu voia să gândească.

— Ai grijă la drumuri, sfârşi ducele John calm, întinzându-i o pungă cu bani. Nimeni nu mai ştie ce şi al cui e în Franţa. E plin de ferme abandonate, de oraşe arse. De puncte de control. Armate personale. Hoţi la drumul mare. Ţinutul tâlharilor. Aşa că – ai grijă de tine.

Ar fi trebuit să se ducă direct la Luvru. Dar ceea ce voia să facă în loc de asta era să se ducă la casa modestă de piatră din strada Vieux Temple. Se zbătuse tot drumul până aici, încercând să nu-şi închipuie că se întorcea înapoi în propriu-i trecut. Nu prea mai ştia ce făcea atunci când mâinile traseră de frâiele calului ca să-l facă să se întoarcă spre răsărit, spre strada Saint Denis când de fapt ar fi trebuit să meargă mai departe, drept spre inima oraşului. Se îndrepta spre uliţele strâmte care duceau la casa Christinei.

Doar asta era în stare să facă pentru a ajunge la Catherine, a cărei amintire era acum un încântător amestec de ulei de trandafiri, frânturi de gene, buze, piept, gât, pistrui şi tăceri pline de bucurie. Catherine: frumuseţea însăşi şi în continuare rostul vieţii lui, însă cineva de a cărei realitate abia dacă-şi mai putea aminti. Dar, cum stătea înaintea casei Christinei, asta îl făcu să simtă că şi Catherine ar putea să-i fie, în sfârşit, iarăşi aproape.

Dar nu se putea duce la Christine. Se opri pe strada Vieux Temple, ceva mai jos de casa ei şi căscă ochii, pe jumătate sperând că cineva avea să intre sau să iasă: Anastaise cu un mănunchi de flori, ori Jean de Castel. Însă ştia că într-adevăr n-avea rost să stea aici, simţind nostalgia după vremurile mai bune din trecut; după acea primă izbucnire de lumină şi de muzică dinăuntrul catedralei; după micile pătrate de lumină şi culoare şi frumuseţe de pe pergament; sau după celălalt lucru – trupul lui Catherine lipit de al lui, lucrul pe care încercase să-l uite.

Trecutul era trecut. El acum era duşmanul; aşa ar vedea Christine lucrurile. N-ar trebui să fie aici.

Dar era obosit. Nu se putea duce la Luvru şi să-şi facă prezenţa cunoscută fără să se odihnească. Aşa că îşi duse calul până pe marginea râului şi până dincolo, pe Insulă, de unde putea vedea turnurile gemene ale catedralei; spunându-şi că avea să-şi găsească un culcuş peste noapte undeva la un han de pe Malul Stâng, printre studenţi.

Parisul nu mai arăta aşa de minunat de frumos ca înainte. Se trezi surprinzând vitrinele bătute în cuie ale prăvăliilor; grămezile de mizerii de pe străzi; cerşetorii; pretutindeni, paragină. Oare

aşa era şi înainte? se întrebă el. Sau întunericul din el era cel care făcea să vadă oraşul din juru-i atât de mohorât?

Nu intră în catedrală. Era prea tulburat; simţea că nu era vrednic de pacea binecuvântată pe care o făgăduia intrarea în acea lumină dumnezeiască. Însă o luă pe strada Nôtre Dame, pierzând vremea printre ateliere, lăsându-şi calul aproape să se oprească, sperând să întâlnească un chip cunoscut care să-l primească; neputând să se-mpiedice să spere că acesta va fi al Christinei.

Atelierul era plin de agitaţie; saci îngrămădiţi unul peste altul chiar la intrarea pe poarta curţii. Owain privi mai atent, încercând să înţeleagă ce se petrece. Când văzu că unul dintre cei care îngrămădeau, ocupaţi, la bagaje era un bărbat chel, aproape cocoşat, cu un cap plin de pistrui şi ochi spălăciţi – Jean Malouel, cel care îi arătase primul manuscris împodobit pe care îl văzuse vreodată – îşi îmboldi animalul, care n-avea nicio tragere de inimă, înainte şi făcu o plecăciune.

Malouel privi în sus spre el cu vioiciune.

— Băiatul Christinei, zise el, înclinându-şi capul într-o parte. Îmi amintesc de tine.

Dar era prea agitat ca să întrebe de ce Owain se întorsese la Paris. Era foarte posibil să nu fi ştiut măcar că Owain plecase vreodată.

— Mă pregătesc s-o şterg, continuă el, arătând spre grămezile de lângă el, prins de propria-i poveste. Vezi? O să ne aducă îndată caii.

Pe Owain îl înveseli fericirea omuleţului. Rânji în jos la el.

— Încotro mergeţi? întrebă el politicos.

Jean Malouel sforăi ca un cal gata de drum.

— Troyes, zise el; apoi, aruncându-i lui Owain o privire uşor batjocoritoare, ca şi cum nu înţelegea de ce ar fi avut cineva nevoie să pună o întrebare cu răspuns atât de evident: bineînţeles.

Owain nu ştia niciun motiv care l-ar fi împins pe meşter la Troyes. Zâmbi în sinea lui la preocuparea desăvârşită de sine a omului şi, făcându-i pe plac, întrebă:

— Şi ce e acolo?

Malouel îi aruncă de data asta o privire din care era vădit că nu-şi credea urechilor.

— Ai fost plecat sau ce? zise el bănuitor, ca şi cum toată lumea ar fi trebuit să ştie ce era la Troyes.

Owain încuviinţă.

Iar ceea ce îi spuse mai departe bătrânul îl făcu să-şi schimbe toate planurile. Politica franceză se întorsese iarăşi cu susu-n jos.

După ce Owain pornise spre Paris, regina găsise o cale să scape din închisoarea fiului ei. Reuşise să facă să ajungă o scrisoare la vechiul ei duşman, ducele de Burgundia, cerându-i s-o salveze. Ducele de Burgundia tocmai asedia oraşul Corbeil; însă renunţase la asediu şi venise de îndată cu armata lui. („Dar de ce? se bâlbâise Owain. Sunt duşmani de moarte. Iar bătrânul chicotise atotştiutor, răspunzându-i: „Ba nu, nu mai sunt; acum sunt prieteni la toartă. I-a iertat totul; bine, ar fi şi cazul, nu-i aşa? Iar pentru el e bine s-o aibă pe regină sub controlul lui.") Regina şi ducele de Burgundia porniseră împreună călare prin păduri şi se întorseseră împreună la Troyes. Cu o zi în urmă, regina se proclamase regentă; iar acum ea şi ducele de Burgundia chemaseră artizani şi magistraţi de la Paris ca să lucreze pentru cealaltă cârmuire şi pentru celălalt Parlament pe care îl stabiliseră acolo. Mai tot Parisul era dispus să-i urmeze).

Lui Owain i se învârtea capul. Trebuia să se lămurească ce-avea de făcut; cine pe cine controla; pe care-ar fi fost mai bine să-l vadă; unde să se ducă. Încercă să se adune. Dacă toate astea erau adevărate, s-ar putea ca Parisul să nu mai fie locul în care să negocieze căsătoria între regele Angliei şi prinţesa Catherine. S-ar putea să fie mai bine s-o pornească şi el spre Troyes; să le dea scrisorile reginei şi ducelui de Burgundia. Ducele de Burgundia era în negocieri cu englezii; ducele de Burgundia era aproape de partea englezilor.

— Unde se află regele? Şi prinţesa? întrebă el cu glas scăzut.

— Chiar aici, zise Malouel îndatoritor, la palat; nu că asta ar schimba ceva. E...

Clătină din cap şi făcu o strâmbătură de nebun.

— Ştii tu.

Abia după ce Owain continuă să întrebe:

— Dar prinţul Charles?, în ochii bătrânului răsări o privire duşmănoasă.

Scuipă şi arătă cu capul înapoi, spre Luvru.

— Cine, el? zise el, fără pic de afecţiune. Şi el e acolo, bine-înţeles; la Luvru, cu haita lui de prădători lacomi. Se zice că e la fel de soi rău ca şi tot restul; fire rea; nu ridică un deget. M-am săturat de toţi ăştia. De ce să mai stai în vizuina asta de iepuri plină de sânge, scurmând după lucru la prinţii ăştia care nu plătesc niciodată, neştiind ce-o să pun pe masă, când aş putea fi iarăşi mai-mare peste pictori pe lângă Înălţimea Sa? Mi-aş dori doar să scăpăm de el – arătă din cap spre prinţul Charles şi contele de Armagnac de la Luvru – şi aş putea să-l slujesc pe ducele meu aici, la Paris, fără să trebuiască să mă târăsc de colo-colo, bătând drumurile şi s-o iau de la capăt. Ei, dar cui îi pasă? Nu-i chiar aşa de rău, nu-i aşa? Abia aştept s-o şterg.

Ochii meşterului străluceau. Owain îi făcu o plecăciune de plecare.

— Cine ştie? zise Owain, sugerându-i ideea cu un glas cât mai obişnuit cu putinţă şi întorcându-şi calul. Poate că data viitoare când ne întâlnim o să fie la Troyes.

Owain rămase treaz până târziu într-o speluncă de pe partea râului dinspre Universitate, pe jumătate ascultând vorba presărată cu înjurături a studenţilor, familiar amestec de cântece şi ameninţări şi bârfe şi nemulţumiri; cu un grup deosebit de lăudăros care jura, la beţie, că aveau să se grăbească să i se alăture ducelui de Burgundia pentru atacul asupra Parisului, oricând ar fi venit el (Oare de-asta erau atâtea vitrine bătute în cuie? Oare jumătate din Paris îl aştepta pe ducele de Burgundia?) Owain lăsă deoparte zgomotele din jurul lui şi se porni iarăşi să se întrebe, neliniştit, dacă nu cumva ar fi fost mai bine să i se alăture, la crăpatul zorilor, lui Jean Malouel şi să pornească spre Troyes.

Chiar şi după ce se întoarse înapoi în odaia cu aşternut de paie unde avea să-şi petreacă noaptea, nu reuşi să adoarmă cu uşurinţă. Îşi scoase cutia şi se apucă să scrie o vreme: despre felia subţire de lună care se înălţa deasupra zidului palatului, despre zgomotele oraşului dimprejur, despre Îndrăgostitul ce rămăsese afară, plimbându-se în sus şi-n jos, tânjind să-şi zărească pentru o clipă Trandafirul, dar nevăzând altceva decât cărămida şi întunericul. Dar era prefăcătorie. Nu se simţea cu adevărat astfel. Nu ştia ce voia să zică asta. Rupse pagina.

Chiar şi după ce cântecul luă sfârşit, Owain rămase treaz, ascultând micile zgomote ale nopţii. Trebuie că ştirile pe care i le dăduse Jean Malouel îl tulburaseră mai mult decât ar fi crezut. Se trezea la fiecare dangăt din depărtare, după ce tăcură clopotele care anunţau stingerea; îşi zise că era probabil vreun oblon desfăcut sau un cal ce dădea din picioare în grajdul lui.

Când se ridică iarăşi, era întuneric beznă; el era perfect treaz şi cuprins de groază. Ar fi putut jura că auzea zgomot de paşi strecurându-se pe sub fereastra lui. Nu putea vedea nici la doi paşi înainte. Obloanele ferestrei erau închise. Dar chiar şi acum, când era treaz, cu trupul fremătând de o frică puternică, sunetele de afară păreau tot zgomote de paşi. Şi nu era doar vreun tâlhar care încălca consemnul stingerii. Era pasul liniştit, măsurat al unor soldaţi.

Nu îndrăzni să deschidă fereastra. Dădea direct la stradă. Ar fi putut să-l vadă cineva. Dar păşi, în vârful picioarelor, afară pe coridor, căutând scara, ca să poată trage cu ochiul mai în siguranţă de la o fereastră de la etaj.

Nu era singurul oaspete neliniştit. Alţi doi oameni – o femeie vârstnică şi un bărbat tânăr cu o lumânare în mână, pe care îl recunoscu drept băiatul hangiului – tropăiau şi ei pe coridor, părând înspăimântaţi.

Tânărul cu lumânarea îşi ridică sprâncenele spre el. Umbrele săltau drăceşte dinspre ele.

— Ai auzit? şopti el. Şi eu.

Îşi întoarse urechea spre zgomote.

— Sună ca şi cum ar veni dinspre poarta Saint-Germain. Se îndreaptă spre râu. Spre oraş.

Ochii bătrânei erau rotunzi şi îngroziţi:

— Stafii, rosti ea cu glas ascuţit, tremurător; nu mai avea dinţi. O armată de stafii; soldaţi fără capete, veniţi să ne pedepsească pentru păcatele noastre.

— Şşşş, bunico, mormăi tânărul. Nu-ţi face griji; nu-s stafii.

Dar lui Owain i se păru că acesta arăta şi mai neliniştit decât înainte când o împinse înapoi în odaia ei.

Până ce găsiră o fereastră la etaj, deznădăjduind din pricina scârţâitului pe care-l făcea oblonul deschizându-se, cei mai mulţi dintre acei oameni tăcuţi trecură deja de ei. Dar le puteau încă zări spinările, cum înaintau sub bătaia lunii, spre palatele episcopale de lângă râu şi spre podul Saint-Michel. Erau cu sutele; cu fâşii şi fulgere argintii la şold.

Nu se aştepta să fie îngrozit la vederea acelor fulgere argintii. Dar îşi aminti de asta sau de ceva asemănător. Pentru o clipă, era transportat în alte vremuri, într-un alt loc; ghemuindu-se în braţele unei femei, ascunzându-se de bărbaţii de afară. Mama lui, poate. Putea încă vedea şalul ei verde de stofă fină, cu ţesătura foarte aproape de privirea lui. Aproape că mai putea auzi încă bătaia înnebunită a inimii ei; un „şşşş" pe tăcute. Erau lângă Glyndwfrdwy, în vârful ascuţit al dealului împădurit, într-o scurtă după-amiază tăcută. Era un asfinţit luminos; şi-l amintea. Stele luceau printre frunzele tinere. Ea se întorsese la primul tropot al copitelor. În linişte, fără să-l sperie, ea-l dusese în coliba păstorilor, departe de cărare şi, legând calul înăuntru, împreună cu ei pentru ca străinii să nu-l vadă, se ghemuise jos într-un colţ, ţinându-l în braţe. Ocupaţi, bărbaţii trecuseră, călare, mai departe. Privind pe ascuns peste umărul ei, el numărase mai mulţi bărbaţi, cu toţii înarmaţi cu săbii sau topoare. Îşi aminti liniştea prelungă de mai târziu: învălmăşeala şi ţipetele ascuţite din depărtare; lumini pâlpâind. Ea îl lăsase jos, ducându-se până în pragul uşii.

— Putem merge mai departe acum? şuşotise el jalnic.

Îi era foame. Ar fi putut cina la Glyndwfrdwy. Ea stătea în pragul uşii. Clătinase din cap fără să se întoarcă, privind afară, credea el, spre luceafărul de seară, strălucind în cerul din ce în ce mai întunecat.

— Nu putem merge mai departe, şoptise ea. O să rămânem aici, aşa, în linişte şi o să plecăm acasă mâine dimineaţă.

Abia când ea se întorsese înapoi şi îl luase în braţe şi începuse să-l legene şi să îngâne un cântec despre luceafărul de seară el îi zărise lacrimile.

Pesemne că atunci arsese Glyndwfrdwy. Se spunea că mama lui murise de durere după Glyndwfrdwy.

Şi-ar fi dorit să-şi amintească chipul ei.

— Nu-s stafii, şopti el, ca să o liniştească pe această altă femeie înfricoşată din Paris, în noaptea asta, cu ani mai târziu; revenit în prezent, încercând să-i numere pe cei de-afară. După graba cu care înaintau oamenii aceia, dacă la pod nu-i oprea nimeni, aveau s-ajungă pe insulă în doar câteva minute. Mergeau spre palat. Regele era acolo. Catherine. Şi alte ferestre se deschideau acum, cu grijă, de-a lungul străzii; alte capete zbârlite şi alte priviri fixate pe spatele acelora.

— Burgunzii, răsuflă fiul hangiului; iar Owain putu vedea că ochii-i străluceau. Rânji la Owain, arătându-şi strungăreaţa. Adăugă, mult mai tare:

— Haide!

— Cer iertare că v-am trezit, spuse tânărul străin. Nădăjduiesc că Maiestatea Sa n-a fost prea speriat.

Fusese anunţat ca seniorul de l'Isle Adam. Catherine nu-l cunoştea. Nu cunoştea pe nimeni din Franţa burgundă – partea ei din umbră; pe niciunul din curtenii care juraseră credinţă celor de la Dijon, nu de la Paris. Dar ştia că apariţia acestui tânăr vestea venirea ducelui de Burgundia. Glasul lui era calm, însă ochii de pe acest chip înnegrit luceau de febra bătăliei. Avea mâna pe sabie.

Catherine, în cămaşă de noapte şi cu un şal pe deasupra, stând ocrotitoare lângă tatăl ei ce clipea des, uluit, înclină din cap. Slavă

Domnului că stăteau în palatul trainic fortificat de pe insulă, iar nu la nevinovatul, vulnerabilul Hôtel Saint-Paul. Poruncise să fie primită căpetenia soldaților de afară; nu fuseseră biruiți.

Când se întorsese la Paris, alesese palatul pentru a se proteja pe sine și pe tatăl ei de Charles, care altminteri și-ar fi ales drept reședință Luvrul cel bine fortificat. Catherine nu mai făcuse nicio încercare de a lua legătura cu fratele ei. Cu inima grea, stătuse de o parte acum chiar și în rarele prilejuri cu care întrunirile consiliului se ținuseră la palat. Nu se simțea în stare să facă nimic ca să-i împiedice pe toți să-și trăiască separat viețile înconjurate de fortificații, însingurate, construindu-și ziduri din ce în ce mai înalte în jurul inimilor. Nu putea să mai facă nimic ca să ajungă la Charles. Nici măcar Christine, care se dusese la Charles atunci când acesta ajunsese la Paris, nu fusese primită. Charles se izolase de toți – alesese să le fie ca un alt dușman.

De la întâlnirea cu Charles, în viața lui Catherine nu mai fusese loc pentru nicio speranță. Își petrecea zilele alături de tatăl ei. Avea grijă de el. Consiliul încă le mai trimitea bani pentru întreținere, însă acum că era vădit că regescul tată și fiul său nu se înțelegeau, aceștia abia le ajungeau. Dar nu conta; n-aveau niciun oaspete. Curtenii simțeau întotdeauna de partea cui era puterea; iar acum ea nu era aici. Drept care Catherine se descurcă și cu numărul redus de slujitori, și cu bani mai puțini pentru mâncare. I se părea ciudat de cunoscută cârpeala și încropeala asta, undeva la marginea luxului din palat. Ea și tatăl ei se plimbau sau stăteau prin grădini zilnic, simțind cum vara le încălzea spinările, îngrijorați. Regele Charles era întreg la minte acum, dar nu se putea gândi la altceva decât la temerile sale cu privire la soața lui. Când era întreg la minte, nu iubea pe nimeni mai mult și nu depindea de nimeni mai mult decât de Isabeau.

— Ea e bine? obișnuia el să zică, neliniștit. Pot să-i scriu? Unde e?

Catherine îi răspundea iar și iar:

— Am fi auzit dacă se întâmpla ceva, și: Te rog, Papà, nu-ți face griji.

N-avea rost să-şi facă griji. Şi totuşi, se simţea ca şi cum ea şi tatăl ei erau, ca şi Isabeau, în închisoare, şi încă într-una din care nu-şi putea închipui că ar putea scăpa.

Când, cu vreo două zile în urmă, Christine intrase alergând în odăile ei, aducându-i zvonul nemaipomenit (pe care fiul ei Jean de Castel îl auzise de la stăpânii lui, seniorii de Marles) cum că regina fugise din închisoare cu ajutorul ducelui de Burgundia, Catherine fusese pentru o clipă prea uluită ca să deschidă gura. Trebuie că e o glumă, îşi zisese ea. Dar Christine nu glumea niciodată aşa; nu era nici urmă de râs acum în ochii ei rotunzi.

— Nu, răsuflase în cele din urmă Catherine.

Ducele de Burgundia: cel mai groaznic duşman al lui Isabeau. Ce-ar putea avea în comun ei doi?

— Jur pe Dumnezeu şi pe toţi sfinţii, spusese Christine. Nici mie nu mi-a venit a crede urechilor.

Pentru o clipă, Catherine privise bănuitoare spre Christine – tot ce simţea ea la gândul că ducele de Burgundia ar putea reveni în viaţa ei era o profundă teamă copilărească, iar acum îi trecu prin minte că probabil Christine îşi ascundea emoţia.

Christine avusese o viaţă frumoasă sub ducele de Burgundia, mai demult; trebuie că avea amintiri frumoase despre el şi poate că ar fi încântată ca norocul lui să se schimbe acum în bine. Dar orice sentimente bune ar fi putut avea Christine faţă de ciudata schimbare a norocului reginei şi al ducelui de Burgundia, ele erau bine ascunse. Ba chiar Christine arăta şi ea îngrijorată: la urma urmei, fiul ei lucra acum pentru administraţia facţiunii de Armagnac. Tot ce spusese Christine era:

— Voiam să mă duc la Poissy s-o văd pe Marie; dar acum poate că ar trebui să aştept până la anul; ca să fiu aici dacă apare vreun necaz...

Glasul i se frânse.

— Nu, răspunsese Catherine, simţind că şovăiala celeilalte femei îi dădea putere, făcând acum faţă situaţiei pentru amândouă. Du-te. Ia copiii; ia femeile. E ultimul an în care o să-l mai lase înăuntru la Poissy pe nepotul tău, nu-i aşa? De la anul va fi

numărat cu bărbații. Așa că lasă-l să-și ia rămas bun de la Marie. Nu lăsa războiul să vă stea în cale. Du-te.

Abia după ce Christine, recunoscătoare, deși încă tulburată făcuse o plecăciune, ieșind din încăpere, Catherine își eliberase mintea de problemele de familie ale Christinei, întorcând-o asupra știrilor despre ducele de Burgundia și regină. Inima îi bătea cu putere. Undeva, în vârtejul de sentimente care o cuprinseseră, apăruse, împotriva voinței ei, admirația pentru prezența de spirit a mamei ei – Isabeau n-avusese nicio clipă de gând să se lase închisă pentru tot restul zilelor fără luptă. Poate că ea, Catherine, ar fi trebuit să arate și ea mai multă prezență de spirit, îmbunătățindu-și propria soartă de aici, de la Paris, în același chip. Dar Catherine simți și boldul neliniștii în fața primejdiei apropiate. Mama ei și ducele de Burgundia n-aveau să se mulțumească să rămână la Troyes. Aveau să facă o mișcare cât de curând.

Iar acum iată că ajunseseră aici – sau măcar oamenii lor. Noaptea târziu, înarmați și cu chipurile înnegrite. Nu crezuse că mama ei avea s-o pună pe ea și pe tatăl ei într-o asemenea primejdie vădită. Auzea ce se întâmpla probabil acum afară, pe Malul Drept: revolte; un măcel; gloata. Putea vedea cerul aprins și auzea strigătele. Dar era important să nu-și arate frica. Ridică dintr-o sprânceană.

— Am o scrisoare pentru Maiestatea Sa de la soața sa, regina, continuă seniorul de l'Isle Adam, cu aceeași politețe fără greș.

Dar Catherine auzea acum ușorul tremurat din glasul lui; aproape că putea simți încordarea ce-i străbătea trupul. Faptul că tânărul acesta înalt era și el tulburat o făcu să se simtă mai puternică.

— Pot să i-o transmit?

L'Isle Adam nu făcu nicio remarcă cu privire la faptul că cea care deschise și citi scrisoarea fu Catherine, iar nu tatăl ei.

— Papă, zise ea blând, îngenunchind înaintea tatălui ei ca să-l poată privi în ochii încețoșați și arătându-i scrisoarea, Maman ne cere să mergem la ea. Acum ea stă în ospeție la unchiul meu de Burgundia; iar acest gentilom ne va conduce până la ei. Nu

trebuie să-ți faci nicio grijă; o să mergem pur și simplu la Troyes, la Maman, și vom fi din nou împreună. Are nevoie de noi.

Dădea din cap, zâmbind, încercând să-l convingă să accepte inevitabilul.

Tatăl ei nu privi nicăieri în altă parte decât înapoi spre ea. Slab, încrezător, primi:

— Fată dragă... dacă zici tu...

Apoi începu să-și privească mâinile, îndoindu-le într-o parte și în alta.

— N-o să dureze mult, Papà; îl conduc pe însoțitorul nostru, apoi vin să împachetăm, zise ea cu glas dulce.

Afară, îi zise cu răceală lui l'Isle Adam:

— Nu știu ce se petrece afară, dar orice-ar fi, el nu trebuie să vadă nimic. Dacă într-adevăr nu ne vrei răul, trebuie să înțelegi cât e de important lucrul ăsta. Nu vreau să fie tulburat. Avem nevoie de o trăsură închisă până la poartă. Și străzi liniștite. Și o gardă potrivită.

El încuviință serios din cap. Ea își zise că omul era ușurat că îi acceptaseră porunca politicoasă atât de bine.

— O s-o luăm pe Malul Stâng, acceptă el, prin cartierul universitar. Către poarta Saint-Germain. N-am plănuit nimic pentru acolo.

Pentru o clipă, gândul lui Catherine zbură la toți cei de pe Malul Drept. Christine, poate; fratele ei Charles și soața lui; toți verii și prietenii și servitorii din casele din oraș, de pe lângă grădinile de desfătare de la Hôtel Saint-Paul, de-a lungul râului. Aveau să se găsească chiar în miezul lucrurilor.

Își strânse buzele. Închise ochii. Se simți ametită. Pentru o clipă înspăimântătoare, își închipui niște bărbați – nu niște bărbați anume, ci o gloată vie de haine de piele și coapse musculoase și de ochi îndrăzneți, rânjiți și de tăișuri scânteietoare – venind după ea. Suflându-i în față; lovind-o.

Dar nu se putea gândi la asta acum. Trebuia să rămână liniștită. Cum Christine plecase, era mai important ca niciodată ca ea să fie cea descurcăreață. Își deschise ochii.

Simţind poate cât de aproape trecuse de-a fi cuprinsă de spaimă, l'Isle Adam adăugă, cu ceva în glasu-i politicos ce semăna a ameninţare:

— Dar nu pot garanta că studenţii n-au să se trezească şi să ni se alăture şi ei. Aşa că vă rog să vă grăbiţi.

Owain se îmbrăcase şi îşi încinsese sabia şi-l urmase pe fiul hangiului şi pe toţi ceilalţi bărbaţi curioşi, temători, agitaţi – cu beţe şi pari şi bucăţi de lemn şi pumnale în mâini şi cu saci de braconieri în spate – către insulă; către palat; şi de-acolo mai departe. Podurile păreau să nu fie păzite. Bărbaţii înaintau de pretutindeni, la lumina lunii, iar obloanele se deschideau din toate părţile pentru ca femei cu chipuri înspăimântate să privească după ei. Spre uşurarea lui Owain, trecură dincolo de palat. Cel puţin, îşi zise el, Catherine era în siguranţă înăuntru. Dar încotro mergeau?

Abia după ce porniseră să înainteze, în spatele soldaţilor tăcuţi, peste podul schimbătorilor de bani [Pont du Change] spre oraşul de pe Malul Drept, începură zgomotele. Owain îşi încordă privirea ca să vadă ce se petrecea înaintea lor. În faţă la Chatelet aşteptau deja sute şi sute de soldaţi, trupele întâlnindu-se în piaţă. Iar de îndată ce se întâlneau, aerul se încărca de ţipete şi blesteme, iar roşul fantomatic al flăcărilor şi al sângelui începu să trezească la viaţă Parisul însetat de sânge.

Owain fu târât înainte împreună cu mulţimea zgomotoasă, spre răsărit, către Hôtel Saint-Paul şi către turnul St. Antoine. Dar era uşurat că era afară, în mijlocul nebuniei, înaintând încet, respirând uşor, cu sabia în mână. Strigătele erau despre Armagnac şi Burgundia, dar el înţelegea că de fapt asta era noaptea jafului şi a răzbunărilor personale. Vedea bărbaţi pătrunzând deja în prăvăliile vânzătorilor de vin şi în taverne, sub fluturatul nepământesc al steagurilor brodate cu X-ul roşu al crucii Sf. Andrei – stema ducelui de Burgundia.

Piaţa Grevei era plină de oameni înghesuindu-se unii în alţii, palizi şi fremătânzi precum crapii într-un butoi. Strada sticlarilor era plină de sticlă spartă şi de oameni care se băteau. N-avea un loc

anume unde să se ducă; nicăieri nu era mai în siguranţă; trebuia doar să rămână în picioare şi să se ferească. Se ţinu deoparte de spargeri şi de bandele de tâlhari ce atacau o victimă sau alta cu priviri piezişe, îmbătate, cu ţipete batjocoritoare şi ochi vestitori de moarte. Îşi lăsă picioarele să-l călăuzească spre strada Vieux Temple. Asta îi dădea o direcţie.

Chiar şi acolo era plin de lume. Cineva aprinsese un foc pe locul ars unde fusese demult o locuinţă. Owain putu vedea siluete dansând în juru-i, de o parte şi de alta, agitând încă un steag roşu marcat cu un X. Fumul îi atrase privirile.

Peste drum, uşa casei Christinei atârna într-o balama.

Owain se apropie, prin înghesuială; dintr-o dată destul de alert ca să pună mâna pe sabie, gata de luptă.

Zări o grămadă de bărbaţi îndesaţi ieşind pe uşa spartă, strigând şi aţâţând mulţimea. Împingeau trei prizonieri în cămăşi de noapte, ale căror feţe palide erau cuprinse de groază. Owain nu-l recunoscu pe cel mai vârstnic dintre bărbaţii mânaţi înainte cu grosolănie; dar un blond mai tânăr îi părea oarecum cunoscut, deşi Owain nu-şi amintea de unde. Însă tânărul oacheş de vreo treizeci de ani cu nasul său lung de italian şi cu păr negru ciufulit era mai mult ca sigur Jean de Castel, fiul Christinei.

Împinse şi înghionti în jur cât putu de mult şi reuşi să se apropie îndeajuns ca să meargă chiar alături de bărbaţii care-l ţineau pe Jean de Castel.

— Ce se petrece aici? urlă el – acum trebuia să urli ca să te faci auzit –, iar bărbatul cel mai apropiat, un bătăuş cu şorţ de măcelar şi cu nasul rupt se întoarse, îi aruncă o privire zănatică, plină de veselie, şi ţipă ca răspuns:

— Nenorociţi de Armagnaci! Legume mari! Uite, ăsta – şi făcu semn din cap către omul cel mai în vârstă – e doar nenorocitul de Cancelar, să mor de nu-i aşa!

Lui Owain i se făcu greaţă de la vârtejul întunecat de amintiri care-i potopiră mintea. Prietenul lui Jean de Castel, Jean de Marle, chipeşul tânăr blond care-l luase pe fiul Christinei la lucru la tatăl

lui, cancelarul. El trebuia să fie. Se ascunseseră în casa familiei de Pisan. Şi fuseseră prinşi.

Trebuia să facă ceva.

Se opri dintr-o dată, când alt gând îl izbi. Şi dacă era şi Christine acolo? Şi soaţa cea tânără, Jehanette? Copiii? Slujitorii? Ce-avea să le facă gloata asta? Neştiind nici el ce făcea, urlă:

— Nu-i nicio femeie pe-aici? şi îşi strâmbă faţa într-un rânjet de poftă.

Bătăuşul îi întoarse un rânjet complice.

— Nu, amice. Şi chiar am căutat. Asta e.

O grijă mai puţin atunci. Owain ţinu pasul cu mănunchiul de oameni care înainta poticnindu-se peste drum, către foc; dar erau atât de mulţi. Acum se apropiau din ce în ce mai mult de bătrânul de Marle; dar acesta era înalt şi puternic, în ciuda părului său sur, iar când cel dintâi dintre bărbaţi înaintă în cercul de braţe şi piepturi şi îi trase un pumn peste gură, el se clătină, dar rămase în picioare, aproape de flăcările ce jucau, cu o buză învineţită sub roşul ei firesc, având în ochi un amestec de şoc şi de furie. Apoi, cu un urlet, se aruncă asupra atacatorului său.

Atunci se dezlănţui iadul. Dintr-o dată, pretutindeni se vedeau bărbaţi bătându-se, rostogolindu-se, fornăind, gemând; dinţi şi ochi şi sânge şi zgomot; oameni trântiţi pe jos; cineva urlând pentru că se apropiase prea tare de flăcări şi-i luase foc o mânecă. Owain nu-l putea zări pe niciunul dintre cei doi de Marles, într-atât era de deasă mulţimea; dar dintr-o dată, pe când era împins rând pe rând în afara luptelor, se trezi îndeajuns de aproape de Jean de Castel ca să-l prindă de braţ şi să strige: „Ăsta e-al meu" şi să-l tragă deoparte.

Zări privirea bărbatului aţintindu-se asupra lui, căutând cel mai bun fel de-al doborî.

— Nu te zbate, articulă el; iar Jean de Castel îl privi din nou, cu un fulger de uimire şi de recunoaştere; şi dintr-o dată erau afară şi fugeau cât îi ţineau picioarele, departe de foc, departe de strada Vieux Temple, în jos spre uliţa dosnică spre care se avântase

Jean de Castel şi care, o clipă mai târziu, îi aduse pe înghesuita şi liniştita stradă a Maimuţelor.

— Unde... sunt.. femeile? gâfâi Owain când reuşi să-şi tragă cât de cât răsuflarea.

— Poissy... în siguranţă, gâfâi ca răspuns Jean de Castel, cu capul şi umerii sprijiniţi de zidul ulicioarei. S-o vadă... pe Marie... mulţumesc... Domnului.

Îşi înălţă capul; rânji. Răsuflă. Şi adăugă:

— Şi-ţi mulţumesc şi *ţie*.

Se lăsară purtaţi de mulţime tot restul nopţii. N-aveau chef să facă pe eroii. Ori de câte ori zăreau câte un cârd de oameni înaintând spre o victimă, se strecurau înapoi în umbră şi dansau neliniştiţi mai departe. Până ce se crăpă de ziuă, Owain şi Jean de Castel îşi făcuseră drum înapoi spre sud, peste poduri, printre dărâmăturile oraşului, peste sticla şi lemnul ars, trupurile şi casele prădate, monezile de aur împrăştiate şi nimicurile, bunurile casnice şi trupurile cu faţa în jos, moarte sau bete, către hanul de dincolo de poarta Saint-Germain.

Şi ameţiţi de simpla uşurare a faptului că erau în viaţă trecuse, acum că primejdia care îi pusese pe fugă, Jean alunecase într-o posomorâtă tăcere. Owain ştia că Jean avea să se învinuiască pentru că-şi lăsase prietenii în mâinile unei mulţimi dezlănţuite. Era foarte probabil ca cei doi de Marle să fie morţi.

— Nu puteai face nimic, zise el înţelegător.

Jean încuviinţă din cap. Dar dacă asta îi aduse vreo alinare, ea nu se putea citi pe chipul lui răvăşit.

Hanul era neatins, în afară de vreo două obloane sfărâmate de la parter. Fiul hangiului fusese înjunghiat în braţ şi era întins pe o bancă, iar bătrâna îl oblojea. Dar părea fericit, cu toate că era palid din pricina pierderii de sânge şi a lipsei de somn.

Când îl zări pe Owain, îi făcu cu ochiul.

— Te-ai descurcat, nu, amice? întrebă el vesel.

Owain dădu din cap, fără o vorbă.

— Îhî, continuă tânărul, ca şi cum Owain îi răspunsese; şi eu la fel. Am fost pe la aurari – pe partea ailaltă – ne-am dus aţă acolo – cel mai bun loc, zicea camaradul meu – şi nu ţi-ar veni să crezi ce-au ăia pe-acolo, unii din ei...

Se lovi peste buzunare. Se auzi un clinchet.

— Nişte ticăloşi bogaţi, zise el visător.

Apoi, ca şi cum îşi amintea care se presupunea că fusese rostul trecutei nopţi dezlănţuite, adăugă, mai sălbatic:

— Armagnaci, toată gaşca lor nenorocită. Ne-au furat ani de zile banii.

Owain îşi dădea seama de furia tăcută a lui Jean de Castel şi de strădania lui de a nu se lua la harţă tocmai cu genul de tâlhar care l-ar fi putut ucide aşa de uşor noaptea trecută. Owain îl bătu pe tâlhar pe umărul bun, întorcându-se cu spatele la privirile lui crunte, vinovate şi îşi luă prietenul deoparte, ca să-l facă să se aşeze.

Niciunul dintre ei n-avea prea multe de spus. Făcură schimb de poveşti, şuşotindu-şi-le fără tragere de inimă: scurte evocări ale vieţii lor din cei patru ani de când se văzuseră ultima oară. Owain fu uşurat să vadă că nu părea să jignească faptul că el fusese soldat în armata lui Henric al Angliei; la urma urmei, trebuia să faci ce ţi se poruncea; şi devenise şi tovarăşul lui Jean de Castel noaptea trecută. Dar discuţia lor părea să se poticnească mereu. Era vădit că Jean de Castel nu voia să vorbească despre familia de Marle – care fuseseră susţinători sinceri ai Armagnacilor – şi despre zilele petrecute cu ei în ultima vreme. Francezul era şi el stânjenit; viaţa îi fusese salvată de acest om pe jumătate străin, iar el nu-i putea mulţumi în niciun fel; n-avea în buzunare nici măcar cât să-i plătească un pahar de vin. Era deocamdată în grija lui Owain. În afară de asta, erau prea obosiţi ca să vorbească mult; şi prea posomorâţi. Iar pe măsură ce mulţimile de răsculaţi cu ochii înroşiţi intrau să ia o îmbucătură şi un pahar de vin roşu, ei traseră cu urechea.

Pe câte se spunea, contele de Armagnac era în temniţă – crezuse că era ascuns de mulţime, însă fusese trădat. Se spunea că cei mai mulţi nobili din facţiunea de Armagnac erau morţi sau puşi pe fugă. Se spunea şi că prefectul militar al Parisului, Tannguy du

Chastel, îi expediase pe prințul Charles și pe soața lui la Bastilia; că acum ieșiseră de-acolo și că se îndreptau spre Corbeil sau spre Melun, undeva în siguranță.

— Ăla și-a scăpat singur pielea, rânji un student hârșit.

Toată lumea izbucni în râs. Regele și fiica lui fuseseră prinși și duși de partea cealaltă – la ducele de Burgundia, la Troyes.

Din ce în ce mai des, printre căscaturi, se lățea ziua, începu să se audă că ducele de Burgundia și pionii lui regali – regele, regina și prințesa Catherine aveau să-și facă mai mult ca sigur intrarea înapoi la Paris, în triumf. Și ori de câte ori se repeta zvonul, aplauzele gălăgioase răsunau mai tare.

Războiul civil lua o întorsătură nouă, de rău augur pentru Armagnaci, acum că ducele de Burgundia avea de partea lui atâția dintre membrii familiei regale. Fără Armagnac însuși, Charles – slab, neîncercat, aproape un copil, dimpreună cu noile lui rude meridionale nu era în stare de prea multe, recunoscu bețivul din tavernă.

— Trăiască ducele de Burgundia! continua acum să strige vrăjitoarea bătrână pe care Owain o văzuse târându-se pe coridor noaptea trecută, înfricoșată de armatele de stafii.

Pe chipul ei era zugrăvit un zâmbet plin de încântare.

— Și-acum ce o să faci? îl întrebă Owain pe Jean de Castel cu glas scăzut, băgând de seamă că părul francezului, pe care și-l amintea de-un negru bogat, meridional, era acum argintiu; că avea riduri în jurul ochilor și al gurii; și că bărbatul din fața lui nu se mai simțea nici tânăr, nici norocos.

— Nu știu, spuse în cele din urmă Jean de Castel. N-ar fi înțelept să mă întorc înapoi acasă. Nu s-a sfârșit încă. Trebuie să-mi găsesc familia; trebuie să-i duc undeva în siguranță. Dar unde-ar fi asta...

Se opri.

Owain pricepu că se gândea la toate opțiunile posibile. Jean de Castel știa că acum el era un Armagnac în ochii unei mulțimi care trecuse de partea burgunzilorr. Familia lui era în siguranță, plecată din oraș; dar astăzi sau mâine aveau să pornească spre

casă. Şi cum o să-i găsească? Răzmeriţele aveau să se pornească din nou de îndată ce bărbaţii ce se îngrămădeau acum în spelunci, strigând şi râzând şi căscând aveau să-şi recapete energia de a se apuca iarăşi de spart case. Nu e de mirare că Jean de Castel arăta posomorât.

Cineva trebuia să ia lucrurile în mână.

— Dacă-mi îngădui o sugestie, spuse Owain, pricepând cât de mult îi folosea timpul petrecut în armată, când trebuia să răspundă zilnic la situaţii aparent fără ieşire, acum ar trebui să iei calul meu. Să te duci până la Poissy şi să-ţi găseşti familia – ar trebui să fie pe undeva pe drumul de întoarcere. Du-i la mănăstirea lui Anastaise, nu acasă la voi. Beghinele sunt destul de în siguranţă; nimeni de-acolo n-o să vă trădeze. Odată ce te întorci la Paris cu el, vom vedea ce-i de făcut mai departe.

Jean de Castel dădu din cap.

— Dar opţiunile tale sunt limitate. Gloata a hotărât că eşti un Armagnac. Aşa că o să te ia drept unul. Va trebui să-ţi duci familia oriunde va merge prinţul Charles – să părăseşti Parisul şi s-o luaţi de la capăt.

De Castel încuviinţă din nou.

— Avem nişte bani în păstrare la călugăriţele lui Anastaise, zise el, oprindu-se asupra chestiunilor practice. Destui cât să o luăm de la capăt, poate; dacă strângem punga.

Dar dintr-o dată îngheţă, ca şi cum abia îşi dădea seama de cât de groaznic era lucrul pe care începea să-l spună. Zise:

— Dar nu pot să-ţi iau calul aşa, pur şi simplu.

Şi se chirci, arătând şi mai îngrozit.

— Dar n-am cum să te răsplătesc. Nu pot...

Owain îşi înăbuşi nerăbdarea. Acum nu era vreme de falsă mândrie sau de paşi greşiţi. Fără îndoială că Jean pricepea asta. Trase în sus trupul încordat al bărbatului mai în vârstă ce stătea pe bancă şi începu să îl împingă spre spatele sălii.

— Uite ce e, eu am venit aici la porunca regelui meu pentru nişte treburi, îi zise Owain când ajunseră la lumina puternică a zilei, am tot ce-mi trebuie. N-o să am nevoie de cal vreo două zile.

Trebuia să îi duc nişte scrisori regelui. Dar trebuie să aflu unde e; şi dacă se întoarce la Paris. Aşa că... ia calul, şi ia şi asta, adăugă el, îndesându-şi mâna în pungă şi găsind zece livre de Tours, o sumă considerabilă.

Jean de Castel privi la monede şi clătină din cap. Dar până la urmă le luă şi le băgă în pungă.

Astăzi nu era niciun rândaş prin preajmă. Owain îşi scoase singur calul; găsi şaua şi frâiele şi desagii şi sticlele cu apă. Porunci să se aducă pâine şi brânză pentru călător. Jean stătea şi, clipind, privea la ceva din apropiere, mai degrabă decât direct spre Owain.

Când calul fu pregătit, Owain îl călăuzi pe bărbatul celălalt, punându-i o mână pe umăr. Trebui să îl urce el însuşi pe cal; Jean nu era în niciun caz în stare să-şi pună singur picioarele în scări. Owain îi aşeză frâiele în mâinile moi.

— Am stat cu voi câteva săptămâni, spuse Owain, răspunzând la întrebarea pe care Jean nu putea să i-o pună; pentru mine aţi fost ca o familie. Aţi fost mult mai buni cu mine decât era nevoie.

Râse; un râs scurt, bărbătesc, lăsând în urmă următoarea amintire preţioasă.

— Aproape că m-aţi trimis la Universitatea din Paris, tu şi mama ta, nu-ţi aminteşti?

Nu voia să-şi amintească ce furios era pe Christine atunci când plecase. Până la urmă, ea avea dreptate; de fapt el ştia asta. Nu putea râvni la dragostea unei prinţese a Franţei; nu era de nasul unuia care n-avea nici pământuri şi nicio situaţie oarecare, cum devenise el. Astea erau doar vise. Va trebui să-şi croiască de unul singur un viitor, fără ca măcar să se mai gândească la dragoste. Încercase să plece la război, dar nu era făcut pentru asta; ar putea să se descurce mai bine la negocieri. Orice s-ar întâmpla, trebuia să rămână cu picioarele pe pământ; să-şi păstreze sentimentele doar pentru poezii. Îşi călăuzi calul până în stradă şi îi dădu o palmă zdravănă peste crupă ca să-l facă să pornească. Asta era ceva suficient de practic.

— Vă sunt dator recunoştinţă, spuse el ferm. Vreau să-ţi găseşti familia.

În sfârşit, văzând că o pornise la drum şi că înainta, Jean păru să se retrezească la viaţă. Privi înapoi; lăsă în urmă o pală de vânt care-i ridică părul din creştet, făcându-l să danseze. Luă frâiele în mâini. Dădu din cap spre Owain.

— Vom fi la mănăstirea beghinelor până mâine la prânz, spuse Jean şi, înfigându-şi călcâiele şi genunchii în burta calului, plecă în goană.

Abia când Owain se găsi iarăşi singur în mijlocul străzii, el pricepu cât de mult se bizuise pe omul pe care-l ajutase pentru buna-i dispoziţie. Acum nu ştia încotro s-o apuce.

Unde să se ducă să-i înmâneze regelui scrisorile? Owain habar nu avea. Rămase la han, trăgând pe jumătate cu urechea, bând ca să-şi ascundă însingurarea, simţind trecerea timpului grea, ca o povară, aşteptând ca lucrurile să se limpezească. În Paris, nimeni nu mai era la cârmă. Administraţia prinţului fugise. Cea a ducelui nu era încă aici, în ciuda crucilor roşii burgunde ce atârnau de pe la toate ferestrele. Dar chiar dacă Owain ar mai fi avut calul, n-ar fi avut niciun rost să gonească spre Troyes, unde fusese dus regele, dacă ducele de Burgundia şi „oaspeţii" lui regeşti aveau de gând să revină în oraş.

Avea aşa de mult timp şi nu puteai să bei prea multă bere şi vin fără să ţi se facă rău sau să te adoarmă. Mai devreme sau mai târziu, când dimineaţa înaintă spre o după-amiază obosită cu ochi împăienjeniţi, toată încăpăţânarea lui Owain de a se ţine de lucruri practice se duse pe apa sâmbetei. Se trezi că nu era în stare să nu se-ntrebe cum trăise Catherine asta, cum arăta ea acum, patru ani mai târziu şi cum era tatăl ei, regele nebun, amândoi luaţi şi duşi la Troyes, aproape ca nişte prizonieri, sub pază înarmată. Oare ea plânsese? El nu-şi putea închipui aşa ceva; ea era prea demnă. Îşi putea închipui cum ochii ei verzi s-ar fi umbrit, în vreme ce chipul îi devenea rece, iar ea se îndrepta de spate. Dar trebuie că îi fusese frică, şi nu doar de zgomotele luptelor şi nebuniei de pe străzi.

Îşi aminti cum vorbiseră ea şi fratele ei despre ducele de Burgundia atunci, în grădină. Amândoi se temeau de el ca de foc,

mai presus de orice. N-ar putea să fie încântată de gândul că avea să trăiască de-acum sub controlul ducelui de Burgundia. Mai luă o gură de vin din cupă, mustrându-se în acelaşi timp că-şi lăsase mintea să bată câmpii astfel. La urma urmei, ce ştia el? Cum ar putea ghici? Era vădit că toate se schimbaseră de-atunci; adevărul era că nu ştia nimic despre ea şi nu putea afla nimic. Catherine şi Charles erau apropiaţi pe-atunci; dar acum erau de părţi adverse. Nu-şi putea închipui cum se întâmplase asta; cu toate că ar putea pune pariu că afurisita aia de viespe înfuriată care era maică-sa avea ceva de-a face cu asta. Poate că lucrurile se schimbaseră atât de mult încât Catherine era încântată de ideea de a fi împreună cu regina şi cu ducele de Burgundia. Ar putea chiar să creadă că ducele de Burgundia părea un pariu mai sigur decât Charles. Owain se scutură.

— Încetează, îşi zise el. Tot ce-ar trebui să te preocupe este cum ai putea să faci ca ea să se mărite cu Henric al Angliei; restul sunt prostii.

Îşi sfârşi vinul din cupă şi, târându-şi pe scări picioarele obosite, se prăbuşi pe aşternut şi adormi.

În dimineaţa următoare, capul lui Owain bubuia şi-l durea – nu era obişnuit cu băutura – însă el se trezi devreme şi ajunse la poarta mănăstirii beghinelor până-n prânz. Anastaise, cu chipul la fel de roşu, trupul tot mare ca un butoi şi inimoasă ca întotdeauna, îl îmbrăţişă cu căldură, mormăindu-i un: „măi, ce mare şi chipeş te-ai făcut" şi-l împinse în odaia văruită unde saltele şi desagi de călătorie erau îngrămădiţi pe lângă ziduri şi unde familia de Castel stătea liniştită, aşteptând, cei doi copii fiind ţinuţi în braţele mamei lor.

Christine – o Christine măruntă şi obosită – stătea pe un scăunaş de lângă fereastră, căscând ochii la ceva de foarte departe. Dar se ridică şi zâmbi cu adevărată căldură atunci când îl zări pe Owain. Înaintând spre el, îl sărută pe amândoi obrajii şi, privindu-l ţintă cu ochii ei frumoşi încărcaţi de lacrimi, spuse:

— Îţi mulţumesc că mi-ai salvat fiul.

Owain mormăi o replică smerită apoi trecu repede la treabă. Nu era sigur dacă, printre sentimentele amestecate pe care le avea pentru Christine, mai exista încă ceva din dușmănia pe care o simțise atunci, dar știa că voia ca ea să-l vadă făcând acum cu adevărat un bine.

— Se spune că prințul și Armagnacii se îndreaptă spre Bourges, zise el. Își vor așeza acolo propria curte. Așa că într-acolo ar trebui să porniți și voi.

Nu le spuse ceea ce petrecăreții veniți în dimineața asta la han povesteau încântați: cum că totuși contele de Armagnac însuși n-avea s-o pornească spre Bourges, pentru că alte gloate pătrunseseră în închisorile Parisului peste noapte, iar Bernard d'Armagnac fusese sfâșiat în bucăți. Charles avusese noroc că scăpase; ar fi avut parte de aceeași soartă dacă-l prindeau. Băiețelul mărunt, neliniștit pe care și-l amintea Owain nu putea să se fi schimbat chiar într-atât – trebuie că a fost îngrozit. Vreme de o clipă, lui Owain îi păru rău de Charles; apoi se întrebă ce ar putea face Charles, acum că era în siguranță, ca să se răzbune pe ducele de Burgundia. Apoi se reținu. Tot ce trebuiau să știe acum Christine și familia de Castel era încotro s-o ia ca să ajungă undeva unde să fie în siguranță.

Jean încuviință din cap. Owain văzu că luase deja mica pungă cu bani de care familia avea nevoie din depozitele mănăstirii. Jean și-o legase la cingătoare. Își recăpătase hotărârea acum, fiind împreună cu familia lui:

— Am pregătit niște cai, spuse el iute, și fără îndoială că vom găsi acolo prieteni. Așa că putem porni de îndată ce vom fi gata.

Jean îi puse lui Owain înapoi în mână zece livre de Tours – un gest de încheiere.

— Îți mulțumesc pentru ăștia, zise el. Calul tău e aici în grajd; cei de-aici știu că trebuie să ți-l dea înapoi.

Owain pricepu că abia aștepta să pornească. S-ar simți ușurat să-și vadă familia pornind spre un loc unde să fie în siguranță.

Aşa că, atunci când Christine spuse, cu glas foarte scăzut, de pe scaunul ei de lângă fereastră: „Eu nu vin", cu toţii se întoarseră spre ea făcând nişte ochi mari, uluiţi.

— Maman, nu ne face greutăţi, spuse Jean, prea aspru. Te rog. Trebuie să ducem copiii de-aici.

— Ştiu, spuse Christine liniştită, ca şi cum, după o lungă şovăială, luase în sfârşit o hotărâre. Voi trebuie să plecaţi. O să vă conduc. Dar eu rămân aici.

— E primejdios, spuse Jean.

— N-o să fie nicio primejdie. Nu pentru o femeie bătrână ca mine, răspunse ea ferm. O să rămân aici cu beghinele până se potolesc lucrurile. Pe urmă, mai vedem.

Privi în sus spre Owain:

— Şi Owain mă poate ajuta să ajung la voi dacă trebuie, ceva mai încolo...

— De ce? întrebă Jean de Castel.

Nu se certa. Ştia că era pierdere de timp să încerce să-şi convingă mama să se răzgândească. Însă nu înţelegea.

Owain crezu că el pricepea. Dacă Christine pleca spre sud, la Bourges împreună cu fiul ei ca să-l urmeze pe prinţ şi să ia parte la întemeierea curţii rivale cu cea a regelui, alegea pe faţă una din părţi. Se rupea, poate pentru totdeauna, de fiica ei de la Poissy din apropierea Parisului. Asta nu era o alegere pe care voia s-o facă acum. Dacă rămânea aici, chiar şi în cel mai rău caz, cum era acum, ea tot mai avea de făcut această alegere.

Christine se ruşina poate să-şi explice mai caldele-i sentimente materne. Se mulţumi să spună:

— Nu e bine s-o zbughim toţi ca iepurii. Ştiu că tu trebuie să pleci, Jean; şi trebuie să-i iei pe copii de-aici. Dar cineva trebuie să rămână aici, pe lângă casă. Lucrurile ar putea să se schimbe... Prinţul s-ar putea întoarce acasă, să facă pace cu părinţii lui, cum ar trebui să şi facă. Iar prinţesa mea se va întoarce şi ea în curând înapoi; şi o să aibă nevoie de mine.

Cu fiecare cuvânt, părea din ce în ce mai hotărâtă.

— Dar transmite-i salutările mele prinţului Charles.

Începuse să-l numească „prinţ" pe Charles de când acesta o arestase pe regină; de când încetase să se mai poată gândi la el ca la copilul agitat care trebuia liniştit.

— Cele mai calde salutări.

Nu putea spune chiar cuvântul „dragoste". Ştia diferenţa. Dragoste era ceea ce simţea pentru familia pe care poate că o pierdea acum.

Jean oftă. Nu te puteai bate cu Christine când era vorba de simţul onoarei şi al datoriei. Jehanette îşi ridică ochii spre el şi ridică uşor din umeri, cu braţele încă întinse peste copiii ei ciuciţi, transmiţându-i: *Acceptă ceea ce spune; trebuie să plecăm.*

Două săptămâni mai târziu, când ducele de Burgundia şi membrii familiei regale care erau cu el intrară în sfârşit în Paris – un oraş spălat şi ferchezuit în grabă, cu sângele frecat şi cu toate trupurile îngropate zorit la marginea cimitirului şi în care singurele urme de roşu care se zăreau erau de la petalele de trandafiri risipite pe străzi şi de la stindardele cu crucea Sf. Andrei – Owain făcea parte din mulţimea veselă de la Nôtre Dame, aşteptând cele două litiere regale să înainteze, clătinându-se, spre mulţime, urmate de restul paradei triumfale a ducelui de Burgundia. Lângă el, demnă, în albastru şi alb curat, stătea Christine.

De pe calul ei ce înainta în pas solemn, Catherine îi urmărea pe tatăl şi mama ei, aşezaţi în litierele ce mergeau una lângă alta, ţinându-se de mână. Regele Franţei râdea la ceva ce-i şoptea soaţa lui. Lui Catherine abia dacă-i venea să creadă cu cât calm îndurase toată alergătura de colo-colo din ultimele câteva zile. Era fericit ori de câte ori regina era bună cu el, iar ea, biruitoare prin fuga ei şi înfrângerea fiului său, era cum nu se poate mai drăguţă. Papă abia dacă lua în seamă uralele mulţimii adunate de-o parte şi de alta pe străzile Parisului. Catherine se închină.

Poate că se speriase prea tare atunci când se petrecuse asta. Poate că tatăl ei avea dreptate s-o ia mai liniştit. Străzile înguste care se întindeau în spate, pornind dinspre Nôtre Dame, pe care le zărea

acum, erau exact aşa cum şi le amintea: nici urmă de sânge, nimic nelalocul lui; doar flori şi soare şi zâmbete pretutindeni. Poate că Charles fusese cel care greşise să se sperie şi s-o ia la fugă.

Nu... Şi, fără să vrea, Catherine aproape izbucni în râs. Charles nu greşise că fugise, acum că mama lor ieşise din închisoarea în care o aruncase. Revăzu în minte furia sforăitoare care o cuprindea pe mama lor doar când se gândea la el.

— Ruşine că am adus aşa ceva pe lume, obişnuia Isabeau să se vaite, ori de câte ori era amintit numele lui Charles. Ar fi trebuit sugrumat la naştere. Nu-l consider fiul meu.

Slujitorii care-şi ţineau răsuflarea; dezaprobarea de pe buzele subţiri ale ducelui de Burgundia; dojenile blânde, îngrijorate ale tatălui ei: „Ei hai, draga mea". Nimic din astea n-o potolea pe Isabeau. Le arunca tuturor privirea ei cea mai înspăimântătoare, asigurându-se că asculta toată lumea înainte ca ea să-i zică soţului ei, cât de tare şi de provocator putea:

— Ei bine, eu nu-l consider *al meu*; şi *mai mult ca sigur nu e al tău*. Ar trebui să se gândească de două ori înainte s-o ia la fugă zicându-şi că tronul e dreptul lui din naştere.

Acestea ar fi sunat mult mai adevărate dacă Isabeau nu şi-ar fi petrecut toată tinereţea lui Louis spunându-i de fiecare dată când se certau că îl putea înlătura şi pe el din poziţia de viitor rege al Franţei. Dar aşa, chiar şi tatăl lui Catherine se mulţumea să ţâţâie întristat la pornirile necugetate de furie ale soaţei lui şi să privească spre fereastră, dându-i timp să-şi recapete demnitatea. Însă chiar şi după ce ducele de Burgundia îi spusese pe un ton subţire, mustrător: „Destul, Madame", Isabeau continuase să privească sălbatic în jur, ca şi cum căuta aprobare pentru afirmaţia ei că strecurase nişte bastarzi în Casa Regală a Franţei.

Catherine îşi aţinti privirea asupra ducelui de Burgundia, care se afla ceva mai înainte pe stradă împreună cu fiul său Filip, amândoi plecându-se şi făcând cu mâna mulţimii. Ducele era astăzi adevăratul cârmuitor al Parisului. Purta veşminte de catifea brodată cu crucea roşie în diagonală a Sfântului Andrei pe care cei

şase sute de burghezi ai Parisului care îl întâmpinaseră la poartă i-o aduseseră pentru acest marş prin centrul oraşului. Veşmintele atârnau, largi, pe trupul lui slab, agitat, smucit. Dar chipul lui – prelung, osos, cu ochi umbriţi, arzători peste nasul lui mare, coroiat, ca de vultur – era aproape destins, de această dată; aproape că zâmbea.

Catherine nu se putu stăpâni. În ciuda căldurii aparente a zilei, o cuprinse un fior. Era la fel de îngrozită de ducele de Burgundia ca întotdeauna. Ori de câte ori ducele o privea pe sub pleoapele lui grele, inima aproape că înceta să-i mai bată. Crescuse cu teama de el; şi ea, şi Charles. Şi chiar dacă mama lor, care le şuşotise ea însăşi poveştile acelea, părea acum pe jumătate îndrăgostită, vărul ei îi făcea pielea ca de găină. Îi era peste putinţă să se controleze, chiar dacă poveştile alea erau aiureli, cum ea ştia că se putea prea bine să fie.

Faptul că era sub controlul ducelui de Burgundia o făcea să se simtă mai rău, îşi zicea Catherine, decât aproape orice i se întâmplase până atunci; oricât de politicos era; oricât de demn. Nu voia să fie aici cu el. Dar n-avea cale de scăpare, decât prin Charles, iar acea cale îi era şi ea închisă pentru totdeauna. Charles era mort pentru ea. Acum era, mai mult ca niciodată, prizonieră.

Mai degrabă ca să uite de groaza unchiului ei de Burgundia decât pentru orice altceva, ea îşi întoarse privirile în jos spre mulţimea care striga urale de după şirul de soldaţi.

Privi din nou. Inima îi tresăltă. Se frecă la ochi. Zâmbi.

Era ca o dorinţă împlinită. Christine era acolo, ca de obicei, într-o rochie albastră şi cu o bonetă albă, modestă. Vie. Îi făcea cu mâna şi îi zâmbea şi ea lui Catherine, cu binecunoscuta-i privire pătrunzătoare.

Catherine înclină din cap; răsuflă; îşi îmboldi calul mai aproape. Christine era în siguranţă, şi era aici. Avea un prieten în mulţime. Dintr-o dată, chiar şi obiceiurile mai puţin plăcute ale Christinei – încercările ei privind prinţii gata de însurătoare; ciudatul, enervantul ei simţ al datoriei, fie cu privire la datoria ei sau la ale altora – i se păreau înduioşătoare; le simţea ca pe un acasă

şi ca şi cum era parte din familie, salvată. Catherine nu-şi dorea nimic mai mult decât să o aibă pe Christine lângă ea; să vorbească cu ea despre cele întâmplate săptămânile trecute şi lucrurile să se întoarcă la normal. Catherine susţinu privirea Christinei şi articulă, în larma înconjurătoare:

— Vino la mine! Te rog! Curând!

Abia după ce înaintă, capul calului trecând dincolo de şirul de gărzi, aşa de aproape că, dacă se apleca înainte, ar fi putut atinge capul Christinei – şi întinse mâna, sperând că palmele lor se vor atinge în treacăt, până ce va trebui să meargă mai departe cu restul procesiunii, văzu că Christine nu era singură.

Chiar lângă ea stătea un gentilom tânăr, înalt, bine clădit, izbitor de chipeş care o privea şi el ţintă. Avea ochi albaştri şi părul negru.

Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Dar era Owain Tudor.

Nu simţi niciun pic de ruşine văzându-l. Nu mai era cazul. Se întâmplaseră prea multe; nu mai era aceeaşi persoană cu acel copil care-l sărutase cândva, prin păduri. Probabil că nici el nu mai era acelaşi: era mai înalt şi mai îndesat. Probabil că uitase...

Dar era aici. Iar ea era atât de flămândă după fericire că lăsă s-o cuprindă iarăşi amintiri izgonite: strigătele păsărilor şi căldura celuilalt soare de dimineaţă ce-i încălzea spinarea; huruitul glasului lui şi obrajii lui aspri; amintirea tuturor speranţelor pe care le avusese cândva, demult.

Îşi dădu seama că rămăsese cu gura căscată. Îşi puse o mână peste gura deschisă. Dar nu se putea împiedica să nu-l privească. Owain Tudor o privea şi el, iar chipul lui era blând ca întotdeauna, iar colţurile gurii i se ridicau în sus.

PARTEA A III-A

Plângerea nenorocirilor Franței

UNU

Hârşit în luptă, însângerat, oraşul Paris înainta împleticindu-se într-un viitor controlat de ducele de Burgundia. Asta îşi doriseră răzvrătiţii. Dar acum că dobândiseră ceea ce pofteau, nimeni nu părea să fie încântat. În căldura sufocantă de iulie, pieţele începură să se redeschidă, deşi mulţi dintre negustorii cei mai prevăzători rămaseră acasă, iar bunurile scoase la vânzare erau cele mai ieftine şi cele de care le era cel mai uşor să se lipsească, în caz de ceva. Luntraşii se porniră din nou pe râu. Casele care mai erau încă locuite erau pline de grupuri de muncitori care reparau ferestrele sparte şi uşile trântite la pământ. Dar mult mai multe case şi taverne rămaseră închise, bătute în cuie. Străzile aurarilor şi cele ale meşteşugarilor de cărţi lucrau doar în spatele ferestrelor zăbrelite, şi mai toate casele elegante în care trăiseră membrii parlamentului erau închise. Universitatea nu mai funcţiona. Multă lume părea să fi părăsit oraşul. Străzile, cu petecele lor de vopsea şi lemn şi piatră proaspete, cu sângele frecat bine şi cu grădinile lor arse păreau şi mai dărăpănate decât înainte. Păreau nefiresc de liniştite. Cei care mai ieşeau pe-afară păreau să tragă mereu cu ochiul, privind peste umăr, la auzul unor sunete închipuite. Erau mai mulţi câini şi animale părăsite decât de obicei, care urlau pe străzile mai strâmte; bisericile răsunau. Răsăriseră zvonuri de ciumă.

Atunci când crainicii vestiră că ducele de Burgundia avea să facă pace şi o alianţă solemnă cu englezii împotriva prinţului Charles şi a prinţilor din facţiunea de Armagnac din sud, parizienii rămaşi se mulţumiră să ofteze şi să clatine din capete. Dacă

asta era ce voia ducele, murmurau ei cu îndoială; englezii erau niște lupi, însă Armagnacii erau niște câini. Poate că avea să fie în ordine.

Toată stăpânirea de sine a lui Owain, cu greu dobândită, dispăruse de îndată ce o revăzuse pe Catherine.

Își petrecuse noaptea de după întoarcerea familiei regale la Paris singur în odaia lui de la han, transfigurat de amintirea ei. Nu putea dormi, nu putea mânca, nu se putea gândi la nimic altceva. Ea arăta poate ceva mai slabă, mai înaltă și mai prevăzătoare decât și-o amintea. Dar ar fi recunoscut gâtul acela, umerii aceia dintr-o mie. Iar când ea chiar se întorsese și-l privise drept în ochi... tremura doar amintindu-și. Se apucă cu mâinile de păr. Aproape că urlă de durere.

Îi era rușine – mai rău decât rușine – să se simtă iarăși ca un băiețel bolnav de dragoste. Asta era ceva cu mult mai rău decât înainte; mai știutor și, în același timp, mai lipsit de orice speranță. Își făgăduise să nu facă asta și să nu simtă astfel. Să-și lase inima să o ia pe coclauri încă o dată era un lucru fără niciun viitor. Acum își știa locul în viață; îl acceptase. Era slujitorul stăpânului său englez și era aici ca să pună în mișcare pregătirile pentru o căsătorie regală. Această femeie pe care o cunoscuse cândva, măcar un pic, avea să devină poate mireasa lui Henric. Nu voia să se umple de această nebunie. Trebuia să și-o smulgă din carne.

Dar nu putea. Nu se putea împiedica. Nu se putea controla. Nu putea face asta.

Owain știa că avea s-o poată vedea din nou pe Catherine. Avea scrisorile de la Henric și avea poruncă să le înmâneze personal regelui (sau reginei, sau prințului, sau contelui de Armagnac, după cum era situația) și lui Catherine însăși.

Nu știa dacă sinele său nebun sau cel întreg la minte îmbrățișa acest gând din toată inima, râzând.

Owain privi spre capul plecat al ducelui de Burgundia și se gândi, surprins: Dar e un bătrân.

Ducele, înveșmântat în catifea neagră, era livid și avea un nas coroiat. Owain îl mai văzuse cândva – la o întâlnire cu Henric pe

câmpul de luptă, când Henric încercase (fără succes, pe-atunci) să-l convingă să-şi unească forţele cu englezii împotriva celorlalţi prinţi francezi. Owain îl recunoscuse fără probleme pe bărbatul ăla înalt şi mohorât ca o sperietoare, cu mişcările lui dezlânate şi ochii reci de şopârlă. Dar ducele părea să fi intrat la apă. Pielea îi părea uscată şi tăbăcită. Încremenirea lui nu te mai făcea să te gândeşti la un şarpe gata să atace, ci doar la mişcările prudente ale bătrânilor.

Dar ducele încă mai avea putere. Nu fu de niciun folos protestul lui Owain, când acesta zise:

— Dar... dar una dintre aceste scrisori îi este adresată Maiestăţii Sale regelui, iar cealaltă este pentru prinţesa Catherine. Mi s-a spus să le transmit personal..."

Ducele nu-l luă în seamă. Întinse doar mâna plină de inele şi îşi aţinti, fără măcar să clipească, privirea asupra lui Owain şi aşteptă ca trimisul să înceteze să vorbească.

Owain intrase în încăpere abia fiind în stare să mai respire din pricina inimii care-i bătea puternic. Se aştepta să o găsească pe Catherine în sala de audienţă, dar ea nu era de găsit. Iar ducele nu zisese nimic care să sugereze faptul că avea să fie chemată. În vreme ce ducele citea, Owain trase aer în piept şi răsuflă de câteva ori încet, regulat, încercând să-şi recapete stăpânirea de sine.

Nu putea citi nimic pe chipul ducelui în vreme ce acesta citea scrisoarea. Dar Owain era aproape sigur că nu putea accepta propunerea de căsătorie pe care o adusese cu el, chiar dacă tocmai făcuse o alianţă cu englezii împotriva prinţului Charles. (Cât de tare trebuie că se urăsc Charles şi ducele de Burgundia, îşi zise Owain, privind curios spre chipul neclintit al bărbatului mai în vârstă; nu-şi putea închipui pe nimeni din cercul strâns al fraţilor şi verilor regelui englez trădându-se unul pe altul într-un asemenea fel.) Termenii englezilor pentru această căsătorie arătau şi mai multă lăcomie decât înainte; Owain ajunsese la vârsta la care putea recunoaşte asta. Îşi spusese că-şi va considera misiunea drept un succes neaşteptat dacă reuşea măcar să înmâneze scrisorile. Avea să primească cu tărie respingerea îngheţată a propunerii de căsătorie a lui Henric de care ştia că ducele de Burgundia avea

să se ocupe cât de curând. Dar dacă ar putea măcar s-o vadă pe Catherine, chiar şi numai pentru o clipă, înainte de a pleca. Doar o privire, cât să-i înmâneze scrisoarea.

Ducele întoarse spre Owain un surâs mohorât. Asta era.

— S-ar putea să ştii sau să nu ştii, spuse ducele, iar Owain se întrebă cum de glasul acela subţire, pe nas, uşor bâlbâit avea atâta putere încât să-i facă inima să tremure şi să se ofilească, că eu tocmai am încheiat o alianţă militară cu Henric al Angliei împotriva prinţului Charles. Desigur, asta e altă poveste. Dar ar trebui să ştii că aş privi cu bunăvoinţă la o asemenea căsătorie; şi, desigur, la un acord de pace între Franţa şi Anglia. Dacă t-t-t-termenii ar fi cei potriviţi.

Ducele de Burgundia se aştepta ca Owain să zâmbească, să pară copleşit de bucurie, să facă o plecăciune în semn de recunoştinţă. Owain, conştiincios, făcu ce se aştepta de la el şi îşi plecă şi capul, şi spinarea. Se bucura că asta îi ascundea măcar privirea.

Ar fi trebuit să fie încântat. Dacă ar fi fost un bun diplomat, ar fi fost încântat. Acest răspuns neaşteptat de blând însemna că s-ar putea ca până la urmă să se întoarcă la Henric cu promisiunea de a primi o soţie.

Dar era peste puterile lui Owain, care de fapt se simţea tulburat de parcă înghiţise sticlă pisată, să se arate acum copleşit de bucurie. Era ca şi cum primise un pumn peste faţă; sau ca şi cum i s-ar fi tăiat picioarele.

Nu era niciun om pe lume pe care să-l admire... să-l venereze... să-l adore... mai mult decât pe stăpânul lui. Dar nu voia să se gândească la căsătoria lui Catherine cu Henric al Angliei. Simpla idee că altcineva ar fi putut-o atinge şi cu atât mai puţin s-o aibă ca soaţă înaintea lui Dumnezeu îl umplea de o furie adâncă, plină de duşmănie şi de gelozie. Nu mai rămăsese nimic, în cele ce le simţea acum, din poeziile pe care le meşterise din dragostea lui copilărească – toate rândurile alea pline de dor despre lună şi trandafiri şi un fel de sfioasă tânjire. N-avea să mai scrie niciodată vreun vers. Voia s-o ia în braţe, şi ducă-se dracului toţi îndrăgostiţii ăia palizi, oftând de dragoste curtenească.

Când se ridică la loc, după plecăciune, rămase cu ochii în jos. Nu voia ca ducele să-i poată citi gândurile.

— N-n-nu-i nevoie să-i întâlnești deocamdată pe regele sau pe regina Franței, îl auzi el spunând pe ducele de Burgundia, cu același zâmbet rece jucându-i pe față, dar cu o lumină nepământească în ochii lui de culoarea lupilor; glasul lui subțire părea foarte îndepărtat. Și nici pe prințesă. O să discut eu termenii cu ei. Poate că-i vei cere stăpânului tău să se mai gândească la asta. Sunt sigur că vom găsi o cale să ne punem de acord.

Înclină din cap, îngăduindu-i să plece. Owain făcu încă o plecăciune și ieși. Nu reuși să se-adune ca să deschidă gura.

Catherine îl zări când era deja în curte, cu piciorul pe scăriță, urcându-se pe cal. O luă la fugă pe scări, sărind câte două-trei trepte deodată, cu fustele ridicate până la genunchi – din nou ca o fetiță.

El o văzu alergând prin curte. Soarele îi bătea în ochi. Și duse o mână la frunte și căscă ochii.

Ea îi apucă frâiele în mâini. Un zâmbet uriaș aproape că îi rupea fața în două. Rânji și ea spre el.

— Era să te pierd, zise ea, sfioasă dintr-o dată, privind în jos, cu răsuflarea tăiată de la fuga ei lipsită de demnitate pe coridoare și pe scări și peste pietrele de pe caldarâm. Calul îi fornăi în ureche, neliniștit de viteza ei. Ea îl bătu pe coamă și se suci de pe un picior pe altul, stânjenită.

După ceva ce păru ca o lungă tăcere, ea auzi o șoaptă:

— Catherine...

Apoi forma călare se prelinse jos, așa de iute că se poticni când ajunse pe pământ. El îi puse o mână pe umăr; apoi, îndreptându-se, și-o smulse așa de repede de parcă îl ardea.

Dar acum era jos și ea-l putea vedea, departe de strălucirea orbitoare a soarelui – privirea-i era blândă.

Rămaseră foarte liniștiți, privindu-se. Ea nici nu știa măcar de ce alergase atât de tare ca să-l găsească. Rușinoasă, șovăind, ea zâmbi.

— Mă bucur atât de mult că eşti în siguranţă, zise el în cele din urmă. Eram la Paris în acea primă noapte. Mi-am făcut griji pentru tine.

Ea fu surprinsă de strălucirea blândă a recunoştinţei care o cuprindea. Nimeni altcineva nu-i mai spusese asta.

— Christine zice că i-ai salvat familia, răsuflă ea, întrebându-se dintr-o dată cum o fi fost să fii pe străzi în mijlocul acelor...

Ea se cutremură la amintirea torţelor care pâlpâiau, a strigătelor, a fumului amărui.

— E atât de recunoscătoare, continuă ea iute, voind să-l întrebe mai multe – oare Owain fusese speriat? Fusese în primejdie? -, dar deodată îşi simţi limba încântător de împleticită.

Culmea era că-şi amintea cum ea şi Owain stăteau de vorbă atât de încrezători încât nu se întrebase niciodată dacă avea să-şi găsească cuvintele. Şi totuşi nu conta; chiar şi în această tăcere stânjenită, se simţea mai fericită decât îşi amintea să fi fost de multă vreme. Privi spre cal, surprinsă să vadă că ţinea încă frâiele animalului agitat.

El zâmbi; zâmbetu-i semăna oarecum cu vechiul lui rânjet lipsit de griji.

— Credeam că va trebui să plec fără să te văd, zise el, iar ea se pierdu iarăşi în acel rânjet, fericită doar să fie aici, mutându-se de pe un picior pe altul, sub soarele amiezii. Am fost să-l văd pe duce, spunea Owain, privind-o atât de scrutător că o sili să-şi plece ochii de sfială. Am crezut – am sperat – că avea să trimită după tine. Dar n-a făcut-o.

Ea articulă:

— De ce?

Asta voia să zică:

— De ce ar fi trimis după mine?

El pricepu îndată.

— Căsătoria, zise el, şi chipul i se posomorî. Stăpânul meu pune iarăşi problema căsătoriei.

N-ar fi trebuit ca ea să-şi dorească această căsătorie. Dar simţi un imbold: începutul unei noi şanse.

— Ca parte a noii păci..., zise ea, ca un fel de întrebare.

El pricepu că pentru ea ideea de căsătorie era o propunere abstractă, ceva ce însemna chestiuni de stat şi sume legate de dotă şi înzestrare pentru văduvie. Ea adăugă, cu un început de dezamăgire, întrebându-se ce voia să însemne figura dintr-o dată întunecată a lui Owain.

— ...dar el a zis că nu?

Owain păru îngrijorat, apoi privi în jur. Nu era nimeni în jur care să-i audă. Argaţii şi gărzile aveau treabă. Ea îi pricepu privirea: însemna că n-*ar trebui să-ţi zic nimic, dar de ce nu ţi-aş spune*? Cu glas scăzut, el continuă:

— Ducele de Burgundia nu e împotriva căsătoriei, în principiu. În fapt, pare să fie ceva mai bine decât înainte.

Asta o surprinse. Ea întrebă:

— De ce?

Ştia că englezii încetaseră de multă vreme să mai bombăne despre dreptul îndoielnic la tron al lui Henric al Angliei. În ceea ce-i privea pe englezi, anii de victorii în Franţa erau dovada că Dumnezeu era cu el; nimeni nici măcar nu mai şoptise de ani de zile, de la Azincourt încoace, că era fiul unui uzurpator. Dar biruinţele lui Henric în lupta împotriva francezilor nu erau în niciun caz o dovadă pentru francezi că el era regele dăruit de Dumnezeu al Angliei şi al Franţei. Nu?

Owain se foi, stânjenit. Ea pricepu că se purta ca o proastă. El zise:

— Nu cred că Înălţimea Sa de Burgundia mai e îngrijorat cu privire la legitimitatea regelui meu. Până la urmă sunt aliaţi...

Ea încuviinţă în grabă şi se simţi ruşinată că fusese aşa de înceată la minte. Tot mai găsea această schimbare ciudată. Atât ducele de Burgundia cât şi englezii fuseseră de atâta vreme duşmanul însuşi pentru toţi cei din jurul ei, iar ei i se spusese întotdeauna că sângele lui Henric nu era sânge regesc. Acum numai Charles se mai îndoia de dreptul lui Henric la tron, şi cel care era acum duşmanul era Charles. Charles, ale cărui armate mărşăluiseră spre nord, ai cărui oameni continuau să cucerească oraşe

precum Melun, oraşe în care ea, Catherine sau mama ei fuseseră de curând sau prin care ar fi putut să treacă; locuri înspăimântător de apropiate de casă.

Oare Owain pricepea că se simţea ca o proastă pentru că nu reuşea să stăpânească acea nouă logică cu susu-n jos a acestei ultime etape a războiului? Dacă înţelegea, glasul tainic pe care el şi-l luă mai departe era ca un semn de bunătate ce o făcu să-şi recapete încrederea în sine.

— După părerea mea, dacă ea are vreo valoare, seniorul duce de Burgundia o să se întindă după câştiguri teritoriale importante în Franţa de Nord, atât pentru sine cât şi pentru regele meu. Dar, odată ce le va avea, simt că se va învoi să propună ca Franţa şi Anglia să înainteze spre un acord de pace complet. Cu tot ce presupune asta, desigur – inclusiv căsătoria.

Se opri. Chipul lui se strâmbase din nou la cuvântul „căsătorie".

Dar Catherine se simţea ameţită de toate celelalte lucruri pe care i le spusese. Când pricepu câte intrigi şi uneltiri se desfăşurau în jurul ei, se simţi ca şi cum pietrele caldarâmului i se mişcau sub picioare. Ea îşi zise: Iată-mă iarăşi zicându-mi că ne lăsăm cu toţii duşi de val, însă de fapt toată lumea, în afară de mine, îşi face planuri despre cum să câştige cât mai mult pentru sine din situaţia asta. Şi eu ar trebui să fac asta; să nu stau doar şi s-aştept. Ar trebui să mă gândesc ce anume vreau şi cum pot obţine asta, acum.

Dar ce anume-şi dorea? Pentru o clipă, privind spre Owain, nu-şi dorea nimic mai mult decât să fie acolo, stând liniştit de vorbă în curte. Apoi, împreunându-şi mâinile şi silindu-se să-şi închipuie ceva mai ambiţios, îşi zise: Ce vreau eu e să scap de toate *astea*.

Nu ştia dacă „astea" de care voia să scape însemnau ducele de Burgundia sau războiul sau nebunia tatălui ei sau uneltirile mamei ei sau duşmănia fratelui ei ori însăşi Franţa. Dar ea îşi zise că era câte puţin din toate astea. Ştia că singura scăpare pe care i-o îngăduia sângele ei regesc era una într-o altă ţară, printr-o căsătorie regească. Îşi amintea întotdeauna că Owain îi spusese cândva că Anglia era o ţară aşezată şi demnă, cuviincioasă şi liniştită şi că regele Angliei şi fraţii şi unchii lui domneau împreună,

cu înţelepciune şi în înţelegere desăvârşită şi că poporul îi iubea pe toţi. Demult, când sângele regesc al lui Henric era pus la îndoială, toate astea nu fuseseră de-ajuns ca să-i îngăduie acestuia o căsătorie franceză, dar acum? Dacă ducele de Burgundia îl considera drept un rege legitim? Catherine nu-şi putea închipui nimic mai încântător decât o asemenea bună înţelegere. Îşi dorea să nu mai trăiască în frică, când toate erau aşa de triste şi de nestăpânit.

Dacă asta era ceea ce îşi dorea, îşi zise ea... poate că ar trebui să facă tot ce-i stătea în putinţă ca să încurajeze căsătoria cu Henric al Angliei. Asta ar fi calea de-a scăpa de toate lucrurile care o înspăimântau aici; iar asta i-ar aduce şi Franţei pacea. Dacă ajutam la întemeierea păcii cu Anglia... ăsta e cel mai adevărat bine pe care l-aş putea face cu viaţa mea... cine s-ar putea împotrivi păcii?

Simţi că mintea i se limpezise. Toate i se păreau dintr-o dată simple. Privi în sus spre Owain Tudor. Oarecum şovăitoare, ea zise:

— Ei bine, pacea e o ţintă bună.

El îi aruncă o privire plină de îndoieli.

Dar bătaia mai iute a inimii, pâlpâirea neobişnuită a unui sentiment pe care îi luă o clipă ca să-l recunoască drept speranţă nu se porniseră din gândul la căsătorie sau la pace. Tocmai îşi amintea – iar gândul o făcu să-şi ridice un pic colţurile buzelor – că o dată, demult îl sărutase pe Owain Tudor, că odată fusese un copil cu capul sucit, iar el un băiat chipeş, şi aerul era plin de cântarea păsărilor.

Ea clătină din cap la propria-i zăpăceală. Nu mai era o nevinovată dintr-o dată îndrăgostită. Ziua aceea era doar o amintire; o clipă de nebunie. Ceva de care să râzi stând la foc şi povestindu-le copiilor şi nepoţilor, o viaţă mai târziu.

— În orice caz, mă bucur că te-au trimis pe tine, spuse ea cu îndrăzneală. M-am întrebat adesea. Cum erai. Ce s-a ales de tine. După...

Dar asta era prea îndrăzneţ. Nu putea merge mai departe.

El clătină din cap:

— Ce copii eram, mormăi el.

Însă el o privea la fel de neclintit cum îl privea și ea. Ea se apropie de el, așa de aproape că-i putea simți răsuflarea ridicându-i pieptul. Nu se uita nimeni. Gâtul șarg al calului și umerii lui puternici stăteau între ei și paznicii porții. Un nor negru începea să întunece soarele, purtând cu el prevestirea ploii, iar rândașii din curte priveau în sus și trăgeau de sacii cu fân pe care îi umpluseră ca să îi pună la adăpost în grajduri înainte ca aceasta să se pornească.

Ea privi în sus, văzând cum norul strălucea întunecat, acoperind soarele, apoi făcu un semn din cap spre cal, făcându-i semn lui Owain să se urce. Privind încă spre ea, Owain se urcă la loc pe scară și sări pe cal.

Se urcă și ea pe scăriță, în vreme ce el, în șa, se apleca înainte ca să apuce frâiele slab înnodate. Voia să-l sărute pe obraz, ca pentru un rămas-bun frățesc.

El se întoarse când o simți săltând, ușoară, lângă el. Nu-i venea să-și creadă ochilor.

— Du-mă de-aici, răsuflă ea. Doar un pic.

Era lângă el pe cal, pe locul din spate, cu desagii care fuseseră așezați pe perna din spate atârnând și lovind-o peste genunchi. Își ținea mâinile pe șoldurile lui. Spatele lui se ridică drept înaintea ei; el era așa de aproape că trebui să privească în sus ca să-i zărească ceafa. Calul șarg de sub ei pornise în buiestru spre râu; spre podul St.-Michel și spre Malul Stâng și spre Universitate. Strada era pe jumătate plină de negustori și de animale, strigând și fornăind sub greutatea poverilor lor. Parizieni văzându-și fiecare de treaba lui. Niciunul dintre călăreți n-avea idee încotro mergeau; numai calul știa că se ducea acasă.

Când începu ploaia – cu stropi mari, deși, grei și calzi, cu tunetul bubuind și lovind și zdrăngănind obloanele – îi făcu pe toți să alerge la adăpost. Dar nu și calul lui Owain. În vreme ce străzile se goleau, în vreme ce apa ce turna zgomotos cu găleata din înălțimi îl udă și pe el și pe pasagera din spatele lui, pe care n-o putea vedea, ale cărei mâini și le simțea pe șolduri, pe care o putea auzi

râzând cu răsuflarea tăiată ori de câte ori se făcea auzit tunetul, Owain îşi ţinu animalul mergând la pasul lui elegant.

— Ce bine e să fii afară, îi zise ea la ureche.

Vântul îi acoperi cuvintele. Se prea poate ca ea să fi strigat ca să acopere răpăitul ploii, însă el abia dacă o putea auzi. Ea se aplecă spre el, mai aproape. Ea zise, gâdilându-i faţa cu părul care i se desfăcuse:

— Arată-mi unde stai.

Owain era prea uluit ca să-i răspundă. Se simţea ca şi cum, pentru o clipă, el şi Catherine porniseră călare în afara realităţii, într-o viaţă de vis, un loc la fel de desăvârşit şi de colorat cum erau miniaturile lui Anastaise. Sângele îi bubuia în vine mai tare decât răpăitul ploii de pe străzi. Mâinile de pe şoldurile lui erau calde şi mici şi surprinzător de puternice. El îşi ţinu spatele drept. Încuviinţă din cap. Îndemnă calul mai departe. Era muiat; părul i se turtise pe ochi, pârâiaşe de apă caldă i se prelingeau pe gât. N-avea de gând să pună întrebări. Avea să întindă clipa asta oricât şi-ar fi dorit ea.

Auzi iarăşi o frântură din glasul ei plin de veselie:

— ...leoarcă!

O auzi râzând. De data asta râse şi el, lăsându-se s-o urmeze în necunoscut.

Pe tot drumul până la odăile lui Owain din Saint-Germain, Catherine privea în jur la talmeş-balmeşul maidanelor Parisului: căscând ochii la ferestrele bătute în cuie şi la locurile părăsite unde obişnuiau să se ţină pieţe. Dar nu pe acestea le observă. Era prea conştientă de netezimea aurie a calului de sub ea, de ploaia care bătea peste spatele lui, de gâtul său lung întins, îndepărtat de spatele înalt al lui Owain şi de răsuflarea lui şi de chipul în care mâinile îi tremurau pe trupul lui şi de cum nu se putea opri din râs. Liberă. Aşa, pur şi simplu: doar plecând călare, ca şi cum n-ar trebui să se mai întoarcă niciodată.

Ştiuse dintotdeauna că se putea încrede în Owain. Era prietenul ei. Ştia că el avea s-o ia cu el; că o să-i îngăduie să guste din libertatea după care tânjea; şi să nu-i pună întrebări nelalocul lor.

Când intrară pe străduța care ducea la grajduri, privi curioasă în jur. Owain descălecă, apoi o ajută să coboare, cu un chip care era la fel de prins de această aventură cum era pesemne și al ei, chiar dacă pălăria și hainele muiate i se lipiseră de trup, iar ploaia i se prelingea pe obraji. Owain duse calul în grajd, îi dădu jos șaua și frâiele și trimise după rândaș. De îndată ce auzi zgomotul grăbit de pași, își înclină vesel capul spre Catherine și, cu o mână care aproape-i atingea cotul, îi arătă calea spre intrare.

Dintr-o dată ieșiseră din ploaie într-un semi-întuneric. Înăuntru era foarte cald; focul ardea mereu la han, oala era mereu pe foc, iar parfumul legumelor și al ierburilor, cu o urmă de pui se răspândea, delicios ca întotdeauna, prin încăpere. Doi bărbați mai în vârstă stăteau la o masă dintr-un colț întunecat, dând din cap. Owain o auzea prin ușă pe bătrâna care striga după nepotul ei.

Owain și Catherine rămaseră în prag, obișnuindu-se cu tăcerea neașteptată.

— ...Ceva de mâncare, doamnă? șopti Owain vesel. Până trece furtuna? Tocană de pui?

Privirile le jucară și se porniră să râdă pentru o clipă. Catherine privi în jos. Apa picura din hainele ei muiate. Acolo unde mătasea cafenie a rochiei ei atingea podeaua se formă o băltoacă. Înfrigurată, ea își puse mângâietor brațele în jurul umerilor.

— Da, răsuflă ea, întorcându-și gropițele spre Owain, cu bărbia cuibărită lângă mâna care îi îmbrățișa unul dintre umeri, te rog... crezi că aș putea să-mi pun și rochia asta la uscat în timp ce mâncăm?

Catherine mâncă înfășurată în păturile aspre pe care Owain le adusese jos din cămăruța lui, cu rochia lângă ei, întinsă pe un scăunel de lângă foc, scoțând aburi. Când veni să le aducă pâinea și supa și vinul, bătrâna se aplecă încântată și o bătu pe Catherine pe brațul învelmântat în albiturile umede:

— O fată drăguță ca tine, mormăi ea pe sub buzele-i încrețite de bătrânețe, tocmai ce-i trebuie. E un băiat de treabă.

Owain, care se schimbase într-o haină și niște pantaloni uscați și-și storsese mai toată apa din păr, stătea acum în picioare, fâțâindu-se în jurul lui Catherine, asigurându-se că-i era bine. O împinse cu blândețe de umeri afară pe bătrâna stânjenitoare, trimițând-o la treaba ei. Dar Catherine se mulțumi să zâmbească și ea spre bătrână, cu ochi strălucitori.

Când Owain se așeză de cealaltă parte a măsuței, Catherine zise:

— Nu știu de ce-am făcut asta doar de două ori în viață; și, zâmbind și mai tare, cu strălucirea aceea de drăcușor în ochi: adică să plec, să mă urc pe cal și să plec – pentru că e minunat să scapi de toate, când îndrăznești.

Owain amuțise. O privea prostește, cu ochii plini de adorație. Ea îi întoarse privirea și sfărâmă între degete o bucățică de pâine tare. Amândoi își trântiră lingurile în supă. Mai apoi, amintindu-și de tăcerea pierdută care se lăsase asupra lor la masă, Owain n-avea idee dacă vreunul din meseni își ridicase în fapt vreodată lingura la gură.

Rochia scotea aburi. Băură vinul. Se îndepărtară de masă și se așezară pe lavița de lângă cămin, privind în adâncimile lucitoare, nu unul la celălalt, ascultând trosnetele și bolboroseala, cu mâinile așezate pe lemnul aspru al laviței, aproape atingându-se.

— Ar trebui să te duc înapoi, zise Owain, poate mult mai târziu. S-a oprit ploaia.

Ea se întinse un pic.

— Așa de cald aici... somn, mormăi ea.

Dar se ridică.

— Pot folosi odaia ta ? întrebă ea, luând în mână rochia umedă. O să-mi ia ceva timp ca să-mi pun asta la loc...

El o conduse în sus, pe scări. Îi trecu prin minte să spună:

— O s-o trimit pe bătrână sus ca să te ajute.

Nu știu cum se făcu de cuvintele nu-i mai ieșiră din gură. Că, îndată ce ajunseră la capătul scărilor, pe când el se întindea spre ușă, ea era în brațele lui și se sărutau.

— Trebuie să te oprești, șopti ea, dar visătoare, cu ochii doar pe jumătate deschiși și râdea și se mișca sub el.

— Nu pot, zise el neajutorat, râzând și el. Știi că nu pot.

Se trezi. Nu era singur. Nu era un vis. Catherine era ghemuită lângă el, în odaia lui de la han cu căldarea lui pentru acoperișul care picura, iar ea șoptea și îi mângâia ritmic părul. Ea părea fericită. Chiar încântată.

— Știai. Te-ai întors. Am știut întotdeauna c-așa o să faci. M-ai dus de-acolo. A fost ușor. Și am putea merge mai departe. Să luăm niște bani. Să pornim călare. Am găsi noi o cale, nu-i așa? Țara Sfântă. Veneția. Chiar și Țara Galilor, auzi el.

Gemu. Se ridică. Își îngropă capul în mâini.

Glasul ei somnoros, mulțumit încetă.

Se așternu tăcerea, întreruptă doar de stropii de ploaie ce picurau în găleată.

El își legănă capul, înainte-înapoi; își ridică ochii în sus, încleștându-se. Nu putea suferi să se gândească la ce făcuseră – la ce făcuse el. Nu putea îndura să o privească.

— ...sau doar ceva pe-aici pe undeva... un domeniu liniștit din Guyenne... ceva de genul ăsta... dragostea găsește întotdeauna o cale, o auzi el agățându-se de visul ei, reîncepând să-l mângâie în ritmul cuvintelor, chiar dacă mai putea ajunge cu ușurință doar până la piciorul lui, dar cu glasul începând să-i șoväie. Am găsi noi o cale.

El își petrecu mâinile pe după capul care-i bubuia, ca s-o poată vedea; ca ea să-i vadă chinul.

Pe chipul ei era zugrăvită o jumătate de zâmbet sfidător, și era cel mai frumos chip din lume, chiar și atunci când el o ridică aproape brutal, așezând-o lângă el și îi puse o mână peste umeri și privi pieziș spre ea, știind ce trebuia să spună ca s-o împiedice să zică ce zicea acum.

Căci o iubea, fără îndoială, dar încotro? Adevărul era că era imposibil s-o iubească. Era cea mai mare doamnă nemăritată din întreaga Europă. Iar el era cine era: un nimeni și nimic altceva

decât un gentilom englez mărunt, născut velş, care-şi trădase stăpânul ce-i arătase bunătate; un stăpân pe care îl iubea, de asemenea. N-ar trebui să fie aici; n-ar fi trebuit să aibă acele gânduri care îl duseseră până aici. Chiar şi poveştile de dragoste se sfârşeau tragic dacă îndrăgostitul reuşea să o ducă pe doamnă până în patul său. Cavalerul credincios al lui Guinevere, sir Lancelot, îi pusese coarne regelui Arthur; acea dragoste nelegiuită sfârşise prin a distruge întregul Camelot. În viaţa reală nu se întâmpla nimic de felul ăsta; nu se putea.

Nu se mai putea întâmpla niciodată.

— Ce tot zici acolo? spuse el.

Ea îl privi iarăşi cu acel zâmbet pe jumătate sfidător, pe jumătate supus.

— Am putea, zise ea.

Apoi, şovăind, ca şi cum abia începea să priceapă adevărul:

— Nu-i aşa?

El clătină din cap. Îşi împietri inima chiar şi atunci când ea începu să tremure şi îi aruncă o privire plină de dragoste şi teamă ce-ţi frângea inima.

— Cum am putea? zise el, deznădăjduit. N-are niciun sens. Jumătate din creştinătate s-ar porni să te caute înainte de apusul soarelui. ...*Nu* există nicio cale.

Ea nu spuse nimic. Dar ochii i se umplură de lacrimi.

El îşi întoarse privirea. Cum ar fi putut s-o aline?

— Eu nu te pot ajuta; tu nu mă poţi ajuta – iar asprimea glasului lui îl surprinse şi pe Owain. Destinele noastre sunt diferite. Nu putem fugi de ele. Tu ar trebui să te măriţi cu stăpânul meu, nu cu mine. N-ai nevoie să-ţi spun eu asta. O ştii şi tu.

Apoi se ridică în picioare.

Ar fi vrut să-i spună că-i părea rău; dar nu era adevărat. Ar fi vrut să-i spună că-şi va aminti toată viaţa că fusese cu ea aici şi că nu va uita niciodată chinul faptului că acum trebuia s-o alunge. Dar nu-i putea spune nimic din toate astea şi cu atât mai puţin nu putea să-i spună cât de mult o iubea.

— Trebuie să pleci, spuse el brutal, dintr-o dată disperat, încercând s-o silească să accepte fără să se împotrivească faptul că despărţirea asta era definitivă.

Dacă ea vorbea, era pierdut. O văzu dând înapoi când îi auzi răceala din glas. El îşi închise ochii.

— Te rog, îmbracă-te.

O aşteptă de cealaltă parte a uşii, clătinând încă din cap, copleşit încă de nebunia care-i cuprinsese. Când ieşi, ea privea în pământ. Lumina de pe chip îi dispăruse. Se strecură pe lângă el, evitându-i privirea.

El o urcă înapoi pe cal. Luă căpăstrul şi porni înapoi pe jos, printre bălţoace, sub soarele de după-amiază. Nu putea merge şi el călare. Nu putea îndura gândul că s-ar atinge. Nu putea suferi să se gândească ce se va alege de el după ce avea s-o ducă înapoi la palat.

Când zăriră poarta palatului, ea sări singură de pe cal, fără să aştepte să i se dea mâna sau să aducă o scăriţă. Îşi netezi rochia, nesigură. El simţi cum îi căuta privirea.

— Nu trebuie să ne mai întâlnim, spuse el, privindu-şi vârful picioarelor.

Vorbi hotărât, ca să-şi ascundă tulburarea; ca să se împiedice să o cuprindă în braţe şi să-i aştearnă pe cap o ploaie de săruturi.

Mergând, un gând începu să i se contureze în minte. Dacă se întorcea în Anglia, dacă se întorcea la studiile lui, putea merge mai departe decât să-şi termine studiile la Universitate, cu călugării. Putea să se călugărească şi el. Putea să făgăduiască să trăiască toată viaţa în curăţie; să se închine citirii şi scrierii de cărţi şi culesului liniştit, smerit şi nevinovat al fructelor, al grânelor şi al mierii; să trăiască o viaţă de rugăciune. Dar, se întrebă el, nevoind să se întoarcă după ce nu mai auzi paşii ei, oare asta l-ar putea măcar vindeca de dragostea lui?

Se întoarse totuşi să o mai zărească o clipă, o ultimă dată. Desigur. Şi privi cu sete după ea, până ce spatele ei foarte drept şi capul pe care-l ţinea cu demnitate în sus dispărură dincolo de poartă. Rămase multă vreme pe loc, holbându-se la locul pe unde

trecuse ea, pierdut în gânduri, până ce calul lui începu să fornăie și să se smucească și să-l împingă de braț.

Apoi încălecă. Nu mai putea rămâne la Paris. Nu-și putea lua rămas-bun de la Catherine. Vinovăția i s-ar fi zugrăvit prea limpede pe chip. Era timpul să se întoarcă la Henric să-i raporteze cum mersese misiunea lui. Dar atunci ar trebui să renunțe la cariera de diplomat; ar trebui să se întoarcă la Oxford și să se roage să fie izbăvit.

Catherine se duse în odăile ei. Îi mai putea simți mirosul pe haine. Porunci să i se încălzească apa pentru o baie.

Îi opri să mai parfumeze apa cu petale și cu ulei de trandafir.

— Nu-mi mai place parfumul, zise ea. Aruncați-l.

Își puse deoparte albiturile umede:

— Ardeți-le, îi zise ea celei care adusese apa.

Rochia ei cafenie avea o dungă de noroi la poale, de la ploaie, până la gleznă. I-o dădu însoțitoarei ei.

— Ia asta, zise ea: vezi dacă o poți repara, să-i scoți petele. Dar păstreaz-o tu.

Apoi ceru să fie lăsată singură în vană, lângă focul de vară. Nu voia să fie silită să vorbească.

Se simțea bolnavă pe dinăuntru, dar își păstră chipul rece și aspru ca să nu i se facă rău când intră în apă. N-avea să se mai gândească niciodată la Owain Tudor. Crezuse că era singura persoană cu care putea vorbi întotdeauna deschis; singura relație a ei cu cineva care nu era înăbușită și amuțită și ucisă de război. Îi dăruise inima ei; trupul ei; speranțele ei. Nu se putu împiedica să nu se înroșească violent și nici valurile de umilință la amintirea felului în care el îi răspunsese.

Așa că își frecă tare fiecare bucățică de piele, cu furie, până ce deveni roșie și dureroasă, ca și cum voia să îndepărteze de pe ea toată rușinea acelei zile – își îndepărta propria-i prostie, pe Owain și pe oricine altcineva în care-și pusese vreo fărâmă de zadarnică speranță de scăpare.

Nu mai rămăsese nimeni care s-o ajute. Se ridică şi se înfăşură în cearşaf. Simţi cum strângea din dinţi. Era timpul să aibă ea singură grijă de ea.

— Trebuie să te măriţi cu stăpânul meu, nu cu mine, îi zisese el, şi o dăduse la o parte.

— Foarte bine, răspunse ea acum, în gând. Aşa o să fac. O să mă mărit cu stăpânul tău.

DOI

— Ce anume voia trimisul englez? murmură Catherine în seara aceea, masând părul sur lipit de cap al mamei ei, dorindu-şi ca pe căldura asta să nu mai ardă mangalul.

Isabeau se înfioră de plăcere; îi plăcea să fie răsfăţată.

— Ah-h-h..., gemu ea, a venit iarăşi cu propunerea de căsătorie în Anglia..., toarse ea, fără să stea pe gânduri dacă nu cumva ăsta era un secret.

Catherine continuă să maseze capul bătrân al mamei ei ce începuse să chelească.

— Şi ce crede despre asta vărul meu de Burgundia? întrebă ea, după o scurtă tăcere.

Glasul lui Catherine pluti în sus ca parfumul uleiului de trandafiri:

— Ei... dragul de Jean e foarte prevăzător, desigur... zice că se lăcomesc... că vor prea mult, firește, dar na, aşa-s englezii...

Catherine se opri din masaj şi îşi împreună mâinile. Trase aer în piept. Apoi ocoli trupul masiv al mamei ei şi se aşeză înaintea ei, la picioarele lui Isabeau, pe podea. Luă mâinile mamei ei într-ale ei şi o privi în ochi pe Isabeau. Inima-i bătea cu putere.

— Eu îmi doresc această căsătorie, zise ea.

Cuvintele rămaseră suspendate în aer, iar când îşi auzi glasul rostindu-le, pricepu cât de mult se schimbase. Nu rostise niciodată o dorinţă proprie înaintea mamei ei.

Ochii mamei ei luceau. Nimic nu-i plăcea lui Isabeau mai mult decât o intrigă sănătoasă. Uşurată, Catherine văzu că mama ei era

deja încântată acum la gândul unor mici uneltiri pe seama căsătoriei – un plan în care fetele puse pe joacă, şuşotind, se arătau mai isteţe decât proştii, soldăţoşii de bărbaţi; biruinţa dragostei. La urma urmei, asta avea să fie simplu.

Isabeau dădu din cap de mai multe ori. Zâmbetul ei se lăţi aşa de mult că parcă-i tăia faţa în două.

— Hm, mormăi ea încântată, atunci va trebui să ne ocupăm de asta. Ştii că asta a fost întotdeauna ceea ce mi-am dorit pentru tine.

Apoi regina murmură linguşitoare:

— Pe unde-or fi bomboanele alea cu anason pe care le-au cumpărat azi-dimineaţă?

Şi, cu o scânteiere în ochi, împinse bomboniera spre ea şi adăugă:

— Încearcă-le.

Apoi, pe un ton mai milog:

— Nu începuseşi să-mi aranjezi părul ceva mai devreme?

Aşteptară toată iarna.

Pentru ducele de Burgundia fu o iarnă plină de dezamăgiri. Cu toate că se declarase prietenul englezilor, Henric al Angliei, presupusul lui aliat continuă să înainteze până ce Parisul însuşi – un Paris obosit, înfometat, dărăpănat, care nu mai era cel mai mare oraş din lume, dar care era încă cel mai important atu în războiul civil – ajunse în bătaia armatelor engleze. Ducele nu făcu nimic; se mulţumea să se arate întristat, îşi îngusta şi mai tare buzele subţiri şi îşi împreuna palmele. Lui Catherine aproape că îi păru rău pentru el, văzându-l cum suferea, aşa ţeapăn şi sec şi înfăşurat în frustrarea lui, închipuindu-şi cât de încurcat şi de furios trebuie că se simţea. Ştia că ducele de Burgundia era cunoscut pentru faptul că reuşea întotdeauna să tragă din umbră sforile, făcând ca toţi cei din jurul lui să se certe şi să se bată, împingându-i pe alţii să facă nebunii pentru ca el să poată înainta mai apoi în linişte, câştigând de pe urma dezordinii. Dar acum părea la fel de încremenit ca şi ceilalţi, prins între încăpăţânarea prinţului Charles – care era încă la Bourges, alături de Curtea lui rivală şi de războiul

Armagnacilor împotriva armatelor ducelui de Burgundia şi care nu voia să stea de vorbă cu el ca să negocieze pacea între francezi – şi forţa englezilor.

Privind la ridurile de pe faţa şi mâinile tăbăcite şi mohorâte ale ducelui de Burgundia, simţind cum îi pălea frica necontrolabilă faţă de el, Catherine se gândi că poate vârsta începuse să-i tocească uriaşa ambiţie. Poate că era pur şi simplu prea obosit, că se simţea prea uzat ca să mai continue lupta. Dar firea unchiului ei era prea inaccesibilă pentru a-i îngădui să-i înflorească vreun sentiment mai cald. Tot se mai simţea nelalocul ei în prezenţa lui.

Înăuntrul zidurilor Parisului bântuia din nou ciuma: obloane şi rugăciuni şi mirosul fricii. Înăuntrul palatului, Catherine îşi petrecea zilele cu părinţii ei, ascultând-o pe mama ei cum pălăvrăgea despre trecut sau urmărindu-i pe cei doi bătrâni, unul aplecat de spate şi slab, celălalt aplecat de spate şi smiorcăit, cum şuşoteau, jucând cărţi.

O dată sau de două ori pe săptămână, Christine venea de la mănăstirea beghinelor la palat, încercând s-o încurajeze pe Catherine să citească împreună cu ea. Deschizând cartea, Christine încerca apoi de fiecare dată să aducă, cu tact, vorba despre Charles şi despre viaţa lui în ţinuturile din sud, despre nevoia de a lăsa trecutul în urmă şi de a face pace cu familia regală. Iar Catherine încuviinţa din cap şi se încăpăţâna să nu răspundă; apoi întorcea pagina. Catherine n-avea chef de cărţi, cum n-avea chef nici de predici despre nevoia de a-l ierta pe Charles. Dacă reuşea să ia iniţiativa, o scotea pe Christine la o plimbare prin grădină, dacă era cât de cât însorit; sau stătea împreună cu ea lângă foc, dacă vremea era ploioasă, şi întreba despre copiii Christinei. Christine ofta şi se făcea mică. Catherine ştia că acesta era motivul stăruitoarei nădejdi a Christinei într-o pace între Bourges şi Paris. Avea atât de puţine ştiri de-acolo, şi totuşi speranţa nu o părăsea niciodată. Catherine pricepu că ceea ce Christine voia era să fie împreună cu Jean şi Jehanette, Perrette şi Jacquot şi îşi dădu seama că acum, când lucrurile stăteau aşa cum stăteau, n-avea niciun rost să vorbească despre căsătoria în Anglia.

Chiar dacă nimeni altcineva nu se mai îndura să facă altceva decât să aştepte, Catherine se puse pe treabă, pe tăcute, căutând să se ajute singură.

Într-o bună dimineaţă de decembrie, o întrebă pe Christine dacă Anastaise n-ar putea veni la palat ca să-i facă un portret în miniatură. Christine încuviinţă cu însufleţire. Atelierul de Pisan din vechea locuinţă a Christinei nu se mai deschisese, după răzmeriţe; Christinei nu-i făcea plăcere s-o recunoască, dar se temea să se mute înapoi de una singură. Spunea că voia să închirieze casa, dar că acesta nu era momentul potrivit; nu avea forţa de a o pregăti ca să primească un chiriaş. Dacă pregătea casa, asta ar fi însemnat să recunoască în sinea ei faptul că familia ei se dusese, ca şi atelierul; iar ea nu reuşea să îndure asta. Christine nu voia nici măcar să recunoască faptul că încetase să mai scrie. Despre ce să mai scrie în aceste vremuri nefericite? N-avea nimic de spus. Între timp, talentele lui Anastaise se iroseau.

Începând de-atunci, Christine o aduse pe Anastaise la palat zilnic, cu sacoşele şi coşurile şi cutiile şi sticlele ei cu vopseluri şi cu foiţă de aur, iar firea dintr-o bucată şi veselă a lui Anastaise încălzea odaia în care stăteau mai straşnic decât orice foc. Ea o învăţă pe Catherine un cântec studenţesc deşucheat, de beţie. Îi arătă cum se aşeza foiţa de aur. Îi aduse o floare timpurie de primăvară. Lăsa mizerie pretutindeni pe unde trecea; o făcea pe Christine să răsufle cu greu, pe nas şi să spună că Anastaise era o lamie, una dintre ielele acelea care intrau noaptea prin case ca să golească butoaiele, să se uite prin oale, să arunce copiii din leagăn, să aprindă lumânările stinse şi să-i înfricoşeze pe cei ce dormeau. Lui Catherine îi plăceau poveştile cu zâne; o făceau să se simtă ca un copil fericit ce se joacă pe lângă o vatră ţărănească. Simţea că acestea îi aduceau alinare şi Christinei (iar ea voia s-o vadă pe Christine alinată, pentru că vedea cum bătrâna ei prietenă se făcea pe zi ce trece mai mică, sfrijindu-se şi devenind tot mai jerpelită în rochia ei albastră cu alb, părând mai bătrână şi mai firavă decât o văzuse vreodată în vremea când îşi avea familia cu ea). În lumea ţărănească, nepământeană a lui Anastaise, toate aveau un sfârşit fericit.

Anastaise ştia atâtea poveşti. Îşi făcea de lucru cu vasele sau îşi pisa culorile sau aplica încă un strat la schiţa pe care o făcuse sau o chema pe Catherine s-o ajute – ea nu prea credea în demnitatea regală –, iar glasul ei continua să curgă.

— Ei, iar în ceea ce priveşte ielele, zicea ea, iar Catherine se simţea din nou alinată de cântecul de leagăn îngânat de glasul acela aspru, toată lumea ştie că pot lua formă omenească şi să apară în locuri publice fără să le recunoască nimeni. De fapt, ele trăiesc în adâncurile râurilor – dă-mi şi mie pensula aia, aşa, drăguţă – şi prind oameni, mai ales femei şi copii, care înoată pe marginile râurilor lor, prefăcându-se în inele sau pocale de aur care plutesc în apă. Doar să întinzi mâna să le apuci, şi s-a zis cu oricine-a văzut nimicurile alea scânteietoare. De regulă fură mai ales mamele care-şi alăptează copiii ca să le pună doici la copiii ielelor – acum stai şi tu locului – dar după şapte ani doicilor le e îngăduit să se întoarcă în lumea noastră, şi întotdeauna au fost răsplătite frumos şi ah, ce poveşti spun despre palatele ielelor, nişte palate minunate chiar sub ţărmurile râurilor!

Ultimul strat de vopsea al micului tablou se uscă până la sfârşitul lui martie. Arăta o Catherine visătoare, drăgălaşă şi dulce, ţinând în mână un trandafir şi cu părul şi veşmintele împodobite delicat cu aur.

Acesta fu singurul lucru bun care se întâmplă în acea iarnă. Niciuna din încercările de a se ajunge la negocieri între englezi şi francezi nu dusese nicăieri. Englezii nu erau de acord cu nimic. Toţi erau acri.

Când Isabeau auzi sugestia pe care fiica ei i-o susură la ureche atunci când îi oferi tabloul, bătrâna regină dădu de câteva ori din cap:

— Eşti şi o fată deşteaptă, nu doar o frumuseţe, şuieră ea căzând pe gânduri. Oh, ce binecuvântare sunt fiicele mele... – şi un fulger mânios îi trecu prin ochi; poate că se gândea la mulţii ei fii rătăciţi, morţi cu toţii, în afară de unul. Apoi îi făcu lui Catherine cu ochiul.

— Fii drăguţă şi cheamă-l pe omul ăla, draga mea. Diacul.

Aşa că, la începutul lui aprilie 1419, portretul fu trimis regelui Angliei împreună cu o scrisoare oficială cuprinzând salutări din partea reginei Franţei.

Catherine se simţea întrucâtva vinovată că nu-i spusese Christinei sau lui Anastaise la ce-i trebuia portretul. Dar, îşi zise ea, dacă ar fi ştiut, asta ar fi înfuriat-o pe Christine. Spre deosebire de regină şi de ducele de Burgundia, Christine încă îi mai ura pe englezi şi încă nu-l accepta pe Henric al V-lea ca rege de drept. N-ar fi vrut să aibă nimic de-a face cu trimiterea de daruri care o înfăţişau pe prinţesa ei visătoare, drăgălaşă, dulce şi bună de măritat. Probabil că fusese mai bine să nu spună nimic, îşi zise Catherine, ci mai degrabă să facă ceva.

Trebuie că regelui Angliei îi plăcuse cum arăta Catherine. În orice caz, peste numai câteva zile se stabili o întâlnire între cei doi monarhi.

TREI

Isabeau se arătă nemulţumită de aranjamentele făcute de îndată ce văzu câmpia de la Meulan. Făcu o tură neaşteptat de iute prin cortul care se afla în mijlocul câmpului şi unde avea să aibă loc întâlnirea, cu cele două tronuri de aur identice pentru ea şi regele Angliei, cu tapiseriile lui, împungând cu degetul şi încruntându-se. Parcurse toţi cei o sută de paşi, mergând pe podeaua de scânduri, până la tabăra franceză. Ducându-şi mâna peste ochi, sub soarele de mai şi privind spre tabăra celorlalţi, zise îmbufnată:

— E la fel de departe de corturile englezeşti, de cealaltă parte. Imposibil. Pur şi simplu imposibil.

Ducele de Burgundia făcuse tot ce-i stătea în putinţă ca să se asigure că n-avea să izbucnească nicio ceartă între negociatori sau între gărzile lor. N-avea să lase nimic să otrăvească atmosfera. Partea engleză îşi petrecu noaptea la Mantes; francezii şi burgunzii la Pontoise, în apropiere. Ambele delegaţii trebuiau să ajungă aici la crăpatul zorilor, fiecare în tabăra ei de pe câmpul din Meulan, în sunetul muzicii; apoi, la timpul convenit, în sunet de corn, aveau să intre în cortul din mijlocul câmpului unde avea să se ţină întâlnirea.

Dar Catherine îşi dădu seama că toată această prevedere şi grijă nu-i era pe plac mamei ei.

Şovăitoare, întrebă:

— Maman, ce s-a-ntâmplat?

Mama ei fusese atât de încântată când ducele le spusese că vor avea loc discuţii, că o potopise pe Catherine cu o lungă serie

de probe la croitori şi lucrători de broderii şi bijutieri. Catherine nu-şi putea închipui de unde se găsiseră dintr-o dată atâţia bani pentru asta. Christine, care pricepuse de la bun început că toată această pompă şi ostentaţie erau menite să-l prindă pe Henric al Angliei în capcana unei căsătorii care să întărească acordul de pace şi alianţa cu casa de Lancaster, strânsese din buze, luându-şi un aer nemulţumit la fiecare probă. Catherine se bucurase s-o lase în urmă, la Paris. Cel puţin Christine credea că Catherine era silită să intre într-o căsătorie pe care nu şi-o dorea; cel puţin ea nu-şi dădea seama în ce măsură Catherine însăşi o împingea pe mama ei să meargă înainte cu acest plan. La despărţire, cuvintele Christinei fuseseră:

— Ai grijă.

Iar apoi, cu o privire neliniştită pentru care Catherine îi fusese ciudat de recunoscătoare, în ciuda iritării:

— Nu-i lăsa să te împingă să faci vreun lucru de care nu eşti sigură că e corect.

Între timp, Catherine fusese cuprinsă din ce în ce mai mult de neastâmpăr din pricina amestecului de teamă şi încântare care o cuprinseseră – ştiind că ea însăşi trebuia să se folosească de aceste discuţii şi să-l facă pe regele Angliei să se îndrăgostească de ea, dacă era să iasă din punctul mort în care se ajunsese şi să facă să înainteze negocierile de pace şi cele privind căsătoria. Ştia atât de puţine lucruri despre cele ce făceau ca viaţa să fie o desfătare. Nu ştia ce ar putea să-i facă plăcere.

Devenise atât de neliniştită cu privire la modul în care ar fi cel mai bine să încerce să-l farmece pe regele pe care nu-l cunoscuse – cu priviri galeşe sau râsete zgomotoase, cu nori de satin şi străluciri de diamante sau cu glume isteţe – că nu-şi mai putea închipui ce-ar fi putut să-i tulbure pe ceilalţi în ajunul acestor discuţii. Cu atât mai mult nu putea pricepe ce anume ar fi putut s-o supere atât de tare pe mama ei la tronurile de aur îmbrăcate în ţesături de aur de aici, din acest loc de întâlnire bogat şi meşteşugit împodobit. Lui Isabeau nu păru să-i placă nici măcar cortul mai mic ridicat special pentru regină în tabăra franceză,

lângă care fusese ridicat un cort şi mai mic pentru prinţesă şi unul încă şi mai mic pentru o însoţitoare.

Isabeau, iar nu soţul ei, avea să stea pe tron în timpul discuţiilor. Ca urmare a călătoriei, regele nu se simţea bine. În odăile lui, la Pontoise trecea de la o sănătate firavă la una din crizele lui de nebunie; şi nimeni nu şi-ar fi dorit să-l vadă începând să ţipe dintr-o dată ca un vultur sau să se-apuce să alerge prin încăpere şi să-şi smulgă hainele de pe el în prezenţa lui Henric al Angliei. Aşa că ducele de Burgundia hotărâse că era mai bine ca el şi regina să reprezinte Franţa în locul regelui. Dar ducele de Burgundia făcuse tot ce-i stătea în putinţă ca să se asigure că gustul extravagant al reginei era satisfăcut şi să o copleşească cu onoruri vădite.

— Totul e în regulă, nu? continuă Catherine, neliniştită. Nu-ţi place?

Isabeau se mulţumi să se strâmbe răutăcios la ea, de parcă zisese cine ştie ce mare prostie, şi să bombăne.

Henric al Angliei privi în jur, în încăpere. Avea la îndemână vreo şase secretari, dar n-avea încredere în nimeni aşa cum se încredea în Tudor. Îi făcu un semn. Îşi scoase din deget un inel şi i-l întinse tânărului velş; rubinele de pe el scânteiară.

Ca şi ochii lui Owain Tudor.

— Tudor, am o treabă pentru tine şi pentru darul tău de a nu fi văzut, spuse Henric vesel. Du-i ăsta prinţesei, la Pontoise, şi spune-i că-i mulţumesc pentru portretul cel drăgălaş şi... îîî... tot ce ţi s-ar mai părea potrivit... vorbe de dragoste. Numai nu trâmbiţa asta peste tot, de-acord?

Velşul încuviinţă din cap. Dar nu părea să se fi prins în joc. Avea chipul încordat.

Henric continuă să fluiere încetişor, urmărindu-l pe Tudor cum pleca, călare. Dar nu prea-i plăcu privirea lui. Îi plăcea ca oamenii lui să-şi facă treaba cu însufleţire.

Tudor nu voise să vină la aceste discuţii, îşi aminti el. Toată iarna se rugase să-l lase să se întoarcă înapoi în Anglia. Poate că de-asta avea privirea aia posomorâtă. Îi fusese de folos în Franţa;

și se descurcase prea bine la primele negocieri cu ducele de Burgundia ca să-l lase încă să plece. Dar, în curând, va fi vremea să-l lase să se ducă. Nu mai era un băiețel. Era înalt și zdravăn; destul de mare ca să aibă o soție și copii.

Henric al Angliei se întoarse înapoi spre portret, uitând de Owain Tudor și rânji. Prințesa franțuzoaică, care avea o mamă așa de băgăreață, chiar era o fată foarte drăguță. Nu-i venea a crede ce noroc dăduse peste el.

***

Owain porni călare până la han, unde descălecă din șa, cu chipul tot ca o furtună; intră și scrise câteva cuvinte ca din partea lui Henric, care să însoțească inelul. Îl rugase pe rege de destule ori și îndeajuns de des să-i îngăduie să plece acasă. Nu primise încuviințarea. Credința și ascultarea erau una, însă nu putea să slujească drept sol de dragoste către Catherine.

Își așeză toate lucrurile înapoi în desagii de la șa. Privi în jur. Răsuflă ușurat. Îl zărise pe vechiul lui tovarăș, Owain Dwn, care bea într-un colț. Slavă Domnului pentru velși, își spuse el.

— Dwn, zise el, fă-mi un hatâr. Du-i asta prințesei, la Pontoise, în locul meu și o să te las să bei pe socoteala mea cât poți tu de mult cât timp or dura negocierile.

Dwn îi aruncă o privire neîncrezătoare.

— De ce? spuse el.

— *Cer i'r diawl**, omule, nu pune întrebări idioate. N-o să stau să-ți explic un hatâr. Ia desagii și gata.

Dwn strânse din umeri.

— Tu ești fraierul, zise el vesel. S-ar putea să rămânem aici săptămâni întregi. Ai idee cât pot să beau eu în câteva săptămâni, dacă altcineva plătește?

Owain îi întinse desagii.

* „La dracu'"; în velșă în text. (N. tr.)

— Ai aici un inel şi o scrisoare, spuse el pe scurt; n-avea acum chef să stea prietenește la băutură. De la rege. Dă-i-le personal.

Abia după ce Dwn plecase deja la trap spre Pontoise, Owain îşi dădu seama că fusese atât de nerăbdător să scape de inel încât îi înmânase desagii cu totul, aceştia cuprinzând şi mai toate lucrurile lui – cuţitul şi lingura, caseta cu poeme şi un schimb de rufărie. Spera că Dwn n-avea să se îmbete pe-acolo şi să le uite pe undeva.

Catherine făcu ochii mari. Regele Angliei nu era foarte bine clădit şi nici prea înalt; avea părul de o culoare şobolănie şi un chip slab, palid, cu ochi bulbucaţi, foarte depărtaţi, întocmai ca fraţii lui. Păru-i era sur pe la tâmple. Chipu-i era brăzdat de linii adânci care porneau de la nas spre gură, ale cărei buze prea roşii şi prea pline se lăţeau statornic într-un rânjet vesel. Îi plăcea întrucâtva rânjetul lui. Dar nu semăna deloc cu prinţul la care se aştepta ea.

Trebui să se silească să-şi amintească faptul că omul acesta întruchipa Anglia, iar Anglia era tot ceea ce ea ar fi trebuit să-şi dorească pentru sine – linişte şi bună rânduială, demnitate şi bună cuviinţă, într-un loc unde nu va trebui să-i mai fie frică niciodată – şi însemna totodată şi, foarte probabil, pacea pentru Franţa.

Încercă să-şi lase privirile să-i alunece, să înoate năucite de lumina soarelui şi de strălucirea ţesăturii de aur din afara cortului. Voia să simtă că inima înceta să-i bată, iar răsuflarea-i devenea rapidă şi uşoară. Mai simţise asta odată, demult. Dar acum nu simţea nimic. El se afla aici, bărbatul cu care ea urma să încerce să se mărite, şi tot ce reuşea să simtă era că se simţea îngrozitor de inconfortabil în rochia ei roşie cu auriu, în vreme ce inelul cu rubin pe care el i-l trimisese îi zgâria degetul, şi era stânjenită la gândul că, lângă ea, chipul mohorât al unchiului ei de Burgundia era probabil ca tăiat în două de strâmbătura pe care o afişa drept zâmbet.

Îşi amintea toate scenele pe care şi le închipuise cu privire la viitorul ei soţ, ca regină a Angliei, refăcându-şi în gând imaginea nunţii – care încă mai avea să aibă loc la abaţia Westminster, care

va arăta întocmai cum era și catedrala Nôtre Dame –, astfel încât mirele de lângă ea să nu mai aibă părul negru și înălțimea și grația pe care nu reușea să și le șteargă din minte, ci acest bărbat ciudat de asemănător cu un șobolan, cu ochii lui stranii. Reconstitui și cele ce urmau. Cina. Momentul lepădării veșmintelor. Era o prostie să se simtă dezamăgită. Oare la ce se așteptase?

La un moment dat, în timpul negocierilor de dimineață – discursuri lungi și pompoase, omagiale, cărora Catherine nu reuși să le dea atenția cuvenită –, Catherine își dădu seama că ceva se întâmpla cu mama ei. Isabeau punea ceva la cale. Își chemase pe partea cealaltă o însoțitoare și îi șoptea porunci. Catherine se simți neliniștită atunci când, câteva clipe mai târziu, femeia părăsi cortul și se îndreptă spre partea franceză a câmpului. Mama ei rămase pe loc, părând foarte încântată de sine.

Isabeau rânduise ca muzicanții să vină să cânte în cortul ei după luptele cavalerești care puseseră capăt întâlnirii de dimineață.

Catherine nu știa dacă faptul că regele Angliei câștigase această luptă cu sabia împotriva fratelui său, încărunțitul duce de Bedford, luptă care se purtase în mijlocul câmpului, sub cerul liber, era sau nu o făcătură, însă îi admiră sincer priceperea. El lupta concentrat. Stătea practic nemișcat, apoi lovea ca un șarpe atunci când vedea o ocazie. Era mult mai impresionant atunci când era împreună cu bărbații decât îl găsise Catherine când stătuse de vorbă cu el.

Când lupta se termină, iar regele și fratele lui, transpirați și râzând, își lăsară deoparte săbiile și se bătură pe spate, Catherine înaintă spre ei, încercându-și norocul cu o cochetărie. Făcu ochii mari și-și preschimbă glasul într-un șuierat admirativ și îi zise:

— N-am mai văzut niciodată pe cineva așa de priceput ca voi.

Fu încântată să vadă cum pielea lui, deja strălucitoare, se mai îmbujoră un pic în semn de încântare.

Șireată, Isabeau fu cea care îi invită pe rege și pe fratele său în cortul ei ca să se răcorească, încălcând regula strictă stabilită de ducele de Burgundia conform căreia nimeni, sub nicio formă, nu trebuia să treacă de partea opusă a câmpului. Ducele de Bedford,

cu o privire ciudată, se scuză şi se îndepărtă, însoţit de ducele de Burgundia, care strângea din buze, pornind spre masa pe care fusese aşezat un prânz frugal pentru cele două delegaţii. Însă Henric, îmbujorat şi triumfător, făcu o plecăciune plină de şi mai mare încredere decât înainte şi răspunse, cam prea tare:

— Cu mare plăcere!

În cortul lui Isabeau se găseau o grămadă de perne şi broderii, precum şi o măsuţă pe care erau aşezate vinuri şi bucăţi de carne şi, desigur, multe bomboniere pline de dulciuri. Ea insistă să-i arate regelui Angliei broderiile şi-l pofti să mănânce şi să bea, chicotind vesel şi povestindu-i cum cele mai frumoase perne se aflau în cortul fiicei ei.

Roşind aşa de tare încât credea că aveau să-i ia foc obrajii, Catherine îşi dădu seama ce porunci primise în acea dimineaţă însoţitoarea reginei, şi anume să ia mai multe perne şi covoare din cortul principal – care părea încă prea îndesat şi căptuşit cu ele oricui nu era obişnuit cu gusturile reginei, dar care cuiva căruia cunoştea bine obiceiurile lui Isabeau i-ar fi apărut ca lipsit de câteva sute de livre de obiecte de lux. Probabil că pernele fuseseră duse în cortul lui Catherine.

— Rămâi şi ascultă nişte muzică, îi porunci Isabeau lui Henric, plină de vervă. Probabil că eşti obosit. Atâtea discuţii. Odihneşte-te. Culcă-te dacă vrei. Cortul se poate închide. Fiica mea va avea ea însăşi grijă de tine.

Era prea târziu ca să se împotrivească. Trimiţându-i fiicei sale un sărut vesel din vârful buzelor, Isabeau se îndepărtă plutind, lătăreaţă, împreună cu slujitorii ei, înaintând pe podeaua de lemn aşezată de-a lungul câmpului, înapoi spre cortul unde se ţineau negocierile. Ea şi regele Angliei rămaseră singuri în cortul reginei, care avea încă perdeaua ridicată, privind afară, spre muzicanţi.

Henric stătea la câteva picioare distanţă de ea, căscând ochii spre Catherine cu un amestec de profundă plăcere şi nelinişte. Fără îndoială că nici el nu se aşteptase la asta mai mult decât ea. Dar ea se arătase atât de binevoitoare încât să vină spre el şi să-l laude fără nicio jenă, când îi văzuse priceperea la luptă; iar acesta

era doar încă un pas înainte în aceeași direcție; și probabil că ar fi trebuit să se aștepte la asta din partea mamei ei.

Henric al Angliei rânji din nou. Ea simți că o cuprindea spaima, dar era greu să-ți fie teamă de rânjetul acela.

— Ei bine, spuse el stângaci, n-ai obosit de atâta mers?

Ea zâmbi și se apropie de el, spunându-și, pe de o parte, foarte detașată: *Ei bine, probabil că e și asta o cale de-a merge mai departe,* iar pe de altă parte nemaisimțind nimic altceva decât șuierul și bubuitul sângelui în vine și răsuflarea-i agitată.

El lovi ușor cu mâna pernele care se găseau cel mai aproape.

— Hai să stăm aici, spuse el, iar ea îl auzi cum încerca să-și înmoaie glasul, cuceritor.

Poate că-i era și lui la fel de frică ca și ei.

— Să ne cunoaștem ceva mai bine.

Cortul mai mic era ca un cuib al dragostei. Se gândiseră la toate. Nu erau doar perne și vinul așezat cu istețime în spatele perdelelor trase. Erau și o căldare cu apă și niște ștergare; iar cineva rânduise pe o masă mai multe agrafe și perii cu care ea să-și prindă părul și rufăria ruptă.

El o sărută înainte de a pleca, ca la un ceas mai târziu. O ținu lângă el – liniștit, fără urmă din graba sălbatică ce-l cuprinsese mai devreme, dar foarte strâns – atât de strâns încât ea abia mai putea respira. Muzicanții de afară continuau să cânte.

Reuși să-i zică doar câteva cuvinte stângace:

— Nu mi-aș fi închipuit c-o să fii așa o fată drăguță.

Dar ei îi plăcu privirea dulce pe care o surprinse în ochii lui în vreme ce rostea aceste cuvinte lipsite de inspirație: era o privire care o făcu să-și spună că, după ce avea să înceteze s-o mai doară toate și să se poticnească și să descopere vânătăi și urme de mușcături ori de câte ori făcea vreo mișcare, și-ar fi dorit să se întoarcă înapoi în brațele lui. La început, trebuise să închidă ochii și să-și închipuie că el arăta altfel; era surprinsă și dezamăgită când îi atingea părul sârmos; dar acum, la urmă, când văzuse cum era să fii în brațele acestui bărbat, nu voia să-și mai aducă aminte că

începuse prin a-şi dori să-şi închipuie un păr negru şi ochi albaştri şi un om mai tânăr.

Propriul ei trup răspunsese acestui străin cu o sălbăticie la care ea nu se aştepta. Acum ea simţea o uimire leneşă, încrezătoare la gândul că ştia unde se ridicau venele pe trupul lui; că îi simţise muşchii în mâini; că ştia cum perii de pe corp i se răsuceau; şi ştia ce-l făcea să ofteze, încordat şi să strige. Avea o aluniţă pe umărul stâng. O sărutase. Se îmbujoră la amintirea pielii lui. Era prea confuză ca să fie sigură de asta, dar îşi zise că se simţea mândră de asta. O făcuse. Gustase păcatul şi puterea. Devenise un singur trup cu Henric al Angliei. Începea să-şi dea seama că asta avea să schimbe totul. Mama ei avusese dreptate s-o împingă la asta. Regina nu era proastă. Acum nu mai era cale de întoarcere. Trebuiau să ajungă la un acord... privind căsătoria şi pacea. Întreaga Franţă avea să-i fie recunoscătoare când căsătoria ei avea să pună capăt războiului, îşi zise Catherine, întrebându-se de ce trebuise să se străduiască să se convingă pe sine de asta. Făcea mai mult decât să se ajute pe sine.

La uşa cortului îl aştepta un sol.

Henric privi supărat în altă parte când omul, privindu-şi vârful picioarelor, mormăise:

— Sire, seniorul meu, ducele de Bedford ar dori să ştie...

Nu era de mirare că omul părea nefericit. Mesajul cu care fusese trimis n-avea niciun fel de conţinut. Henric ştia că fratele lui, John de Bedford voia doar să-i arate că ştia ce se petrecuse în cort.

Şi totuşi nu era vina trimisului.

— Îţi mulţumesc, Tudor, spuse Henric cu obişnuita-i scrupulozitate.

Porni spre cortul principal.

Pe când mergea, îşi aminti cât de bolnăvicios de palidă părea uneori pielea celtului aceluia, sub părul lui negru.

— *Ei bineeee?* şuşoti mama ei de pe tronul ei de aur, cu un rânjet nerăbdător; tot chipul ei se mişca, agitat. *Ia spuneee...*

Cele două suite intrau, în ordine, în cort. Se auzea un zumzet de discuţii cu glas jos; de mişcări agitate în preajma perdelelor cortului; de oameni care căutau un loc unde să se aşeze. Catherine se simţea împărţită între stânjeneală şi exasperare şi râs: oare cum putea mama ei să se-aştepte să stea la genul ăsta de bârfă grăbită, tainică pe care şi-o dorea vădit – *aici şi acum?*

Dar, pe când se aşeza cu grijă, ea făcu ochii cât de mari putea şi îi aruncă lui Isabeau un zâmbet scurt – un fel de răspuns la semnele ei. Vor avea timp mai târziu să şuşotească, să-şi lase ruşinos ochii plecaţi, să încuviinţeze din cap, zăpăcită, să surâdă timid, să ofteze şi să roşească. Mama ei avea să scoată totul de la ea, ştia bine.

Între timp, n-o supără deloc când mâna lui Isabeau înaintă târându-se pe marginea tronului şi o bătu uşor pe braţ, în mijlocul schimburilor plictisitoare de complimente care se recitau în acea după-amiază în franceză şi în latină.

În dimineaţa următoare, Catherine îl zări pe Owain Tudor. Îi fusese groază de acest moment. Dar acum văzu că nu era chiar aşa de rău.

Când se văzuse alungat dinaintea cortului, acesta păruse înnebunit de îngrijorare.

— N-am poruncă să te las să intri, îi răspundea automat căpitanul, fără ca de fapt să-l privească. Nu apari pe lista mea astăzi.

— Dar e nevoie de mine! Trebuie să mă primiţi! Lăsaţi-mă! răspundea Owain bâlbâit.

Era foarte palid. Slăbise. Avea cearcăne întunecate, bolnăvicioase sub ochi. Ea văzu cât de destrămată era ţesătura hainei lui şi ce uzate-i erau ghetele.

Catherine îl privi cu răceală de sus până jos. Ce tânăr e, îşi zise ea. Se simţea mai încrezătoare ca niciodată, la amintirea – care-i era atât de prezentă în minte – a îmbrăţişărilor regescului ei iubit, deşirat şi agil. Nu avea de ce să-i pese.

Fără să-l salute pe Owain Tudor sau să-l ajute ca să poată intra în cort, ea pătrunse liniştită înăuntru, întorcându-i spatele nefericitului velş şi problemelor lui.

Pe măsură ce săptămânile treceau, ajunseră la o anumită rutină. În fiecare dimineaţă, plecau de la Pontoise şi porneau spre câmp, timp în care mama lui Catherine îi făcea cu ochiul şi-i arunca, din litieră, priviri scăpărătoare. Urmau nişte încăierări ciudate, la întâlnirea celor două suite, cu gărzile şi căpitanii de la ambele intrări sărind la oricine ar fi încercat să intre pe o altă uşă a cortului decât trebuia şi perindarea chipurilor resemnate ale tuturor celor cărora li se cerea să-şi spună numele şi cărora li se luau armele.

Odată ce toţi cei care contau intraseră înăuntru, urmau discursurile – uneori usturătoare, uneori tensionate, deşi intenţiile lor erau atât de învăluite în formulări diplomatice încât Catherine abia dacă-şi dădea seama de ce negociatorii din partea franceză, de lângă unchiul ei de Burgundia, începeau să murmure. Veselă, i se părea că toate astea oricum nu prea contau, dat fiind că rezultatul discuţiilor era de-acum bine cunoscut; şi doar era firesc ca bărbaţii care se războiseră atâta vreme între ei să fie bănuitori unii faţă de ceilalţi atunci când reîncepeau să stea de vorbă. Mintea ei zbura în altă parte. Spre prânz, urma drumul pe jos, pe podeaua de scânduri, spre mica tabără a mamei ei; iar înăuntru o aştepta Henric.

Nimeni nu părea să-l fi văzut venind sau plecând. Nimeni nu amintea nimic despre acest aranjament; nimeni nu lăsa să se înţeleagă nici măcar printr-un gest cât de mic că ştia care era situaţia. Slujitorii mamei ei veneau şi aduceau cu iuţeală de mâncare pentru Catherine şi Henric, apoi dispăreau. După aceea, se mai auzea doar muzica de afară, din spatele uşilor cortului, iar ei doi rămâneau singuri unul cu celălalt. Râdeau în hohote în timp ce Henric trăgea draperia jos şi îşi deschidea braţele ca s-o primească; se topeau unul în celălalt, lăsând mâncarea pe farfurii, neatinsă, iar toată răspunderea care apăsase atâta vreme pe umerii ei dispărea dintr-o dată, ca foşnetul mătăsii.

Ei nu-i venea să creadă cât de liberă se simţea. Crezuse că va trebui să fugă undeva ca să afle libertatea, dar aceasta fusese aici dintotdeauna, aşteptând ca ea să-şi găsească ţelul potrivit, ceva care să facă să i se deschidă fără trudă toate uşile, cum se întâmpla acum... Nu mai fusese nicicând atât de fericită. Nu mai simţise niciodată, ca acum, că era nevoie de ea. Ochii lui n-o părăseau nicio clipă. Îl surprindea privind-o cu desfătare, cu ochii lui depărtaţi, pe când ea se întindea alene pe perne sau tremura la plăcerea atingerii lui sau înainta pe trupul lui, sărutându-i pieptul. O privea pur şi simplu. El nu vorbea mult, iar ei îi plăcea şi asta; faptul că nu trebuia să-şi cântărească şi să-şi supravegheze fiecare cuvânt era şi el parte a desfătării.

O dată sau de două ori ea îşi îndoise braţele, aşezată la pieptul lui, simţindu-se în siguranţă la auzul bătăilor inimii lui, sub ea şi, privind în sus, îl întrebă:

— Ce crezi, o să-mi placă în Anglia?

El se mulţumea să râdă.

— Ca un pisoi, răspundea el blând; iar altă dată: Mai fă o dată aşa, pune-ţi mâinile sub bărbie... eşti adorabilă.

Şi o săruta, iar cuvintele-i zburau de pe buze ca şi cum n-ar fi fost; ca un miorlăit de pisoi.

Ea uitase deja că şi-l închipuise cândva altfel; că fusese dezamăgită la vederea lui. Nu se mai putea gândi la nimic altceva decât la faptul că voia să fie cu el.

O singură dată se simţise stânjenită când era cu Henric. Asta fusese în ziua în care, cum stăteau ei întinşi pe perne, el voise să stea de vorbă cu ea şi o întrebase, cu o privire curioasă:

— Se spune că fratele tău Charles e la Melun – la doi paşi – şi că vrea să înceapă negocierile cu vărul tău de Burgundia; de partea voastră e cineva care ar putea fi de acord cu asta?

Ea ştia că armata lui Charles cucerise Melun („De ciudă", zisese Maman supărată, când auzise că acum castelul ei preferat era în mâinile duşmanului: „A făcut asta ca să-mi facă în ciudă"). Dar Catherine nu ştia să fi existat vreo invitaţie la negocieri.

Ducele de Burgundia nu spusese niciodată că Charles ar fi vrut să deschidă tratativele.

— Eşti sigur? Ce-ar avea ei de discutat? răspunsese ea cu răceală. Se urăsc.

Nu-i plăcu privirea pe care i-o aruncă Henric: liniştit, cântărind situaţia şi vag amuzat, ca şi cum ar fi privit la o luptă de cocoşi sau la un ţăran care se purta necioplit.

— Sunt veri; sunt francezi amândoi. Aşa că ar avea multe de vorbit, nu? S-ar putea gândi să-şi unească forţele ca să mă împiedice să mă însor cu tine, de exemplu..., zise el, ridicând o sprânceană.

Alarmată, ea şuieră:

— Nu! N-ar putea face asta, nu-i aşa?

Îşi dorea atât de mult viitorul pe care-l vedea acum deschizându-i-se înainte. Se bucura deja de sentimentele de siguranţă şi complicitate pe care i le adusese şi avea să i le dăruiască şi pe mai departe relaţia ei cu Henric. Voia să se refugieze în căldura unei vieţi în care ea şi acest bărbat aveau să se cunoască îndeajuns de bine ca să-şi împărtăşească unul altuia secretele şi gândurile cele mai ascunse; o viaţă plină de copii care să vorbească şi să râdă; o viaţă în care pereţii să nu-i întoarcă priviri tăcute, bătându-şi joc de ea. Nici nu voia să audă de faptul că Charles – omul îngrozitor şi violent în care se transformase Charles – ar fi putut să-i fure asta în viitor.

Henric se mulţumi să râdă.

— Nu se ştie niciodată, răspunse el neglijent. Nu-i aşa?

Putea pricepe oarecum ce-l îngrijora pe Henric. Se spunea întotdeauna că el şi fraţii şi unchii lui de Beaufort purtau împreună războiul, în desăvârşită înţelegere. Trebuie că-i era aproape cu neputinţă să înţeleagă ura care domnea în sânul familiei regale franceze; şi mai ales cea dintre fratele ei Charles şi ducele de Burgundia, pe care o putuse şi el pricepe cel mai bine.

Ea nici nu ştia de unde să înceapă să explice echivocul şi suspiciunea care marcau toate relaţiile celor din propria ei familie cuiva care nu putea pricepe cum putea o familie să se poarte astfel. Nici

măcar ea nu înţelegea de unde veneau toate sentimentele astea încurcate. Ştia doar că fuseseră întotdeauna acolo şi că aşa vor rămâne; şi, la rândul ei, nu-şi putea închipui că familia regală engleză putea fi atât de strâns unită. În adâncul inimii lor, îşi zicea ea, nu e nicio îndoială că toţi fraţii şi unchii ăia regali englezi trebuie că se urau şi ei unul pe altul.

Chipul lui Henric se întorsese în sus, cu un zâmbet iscoditor, lipsit de căldură:

— Dar pe *tine* nu te interesează ce vrea să facă Charles? întrebă el, nu fără blândeţe. La urma urmei... e fratele tău. Aţi crescut împreună. Iar într-o bună zi el o să fie regele Franţei. Dacă e să facem o pace trainică, de durată între Anglia şi Franţa, nu crezi că şi el ar trebui să ia parte la întemeierea ei?

Ea clătină din cap, încrâncenată.

— De ce s-ar purta negocieri de pace cu Charles? întrebă ea.

Pe când cuvintele-i zburau de pe buze, ea încercă să-şi lămurească gândurile. Sigur că-şi dorea o pace trainică şi de durată între Franţa şi Anglia; asta era ce-şi spunea în fiecare zi. Binecuvântarea păcii pentru ţara ei era motivul pentru care dorea să obţină această căsătorie. Dar de ce i s-ar da ocazia lui Charles – omul îngrozitor şi violent în care se transformase fratele ei – să strice totul acum?

— Charles nu este rege – e doar fiul regelui. Tatăl meu este singurul rege cu care trebuie să stai de vorbă, continuă ea cu aprindere, lăsând deoparte faptul pe care-l ştiau amândoi, anume că de partea franceză negocierile erau conduse nu de regele Franţei, care era bolnav şi care în realitate nu era câtuşi de puţin în stare să poarte negocieri de pace, ci de regină şi de ducele de Burgundia. Tot ce-ar trebui să facă Charles ar fi să se întoarcă la tatăl meu şi să-şi ceară iertare pentru că s-a pus în fruntea unei armate care luptă împotriva regelui său. Ar trebui să-i ceară iertare şi mamei mele – pentru faptul că a trimis-o la închisoare.

Catherine se opri. Încercând să-şi dea seama cum îi apărea iubitului ei, ea îşi dădu seama că obrajii-i erau în flăcări şi că strângea din dinţi. Probabil că părea mult prea furioasă, îşi zise ea,

străduindu-se să surâdă şi să ridice din umeri, în vreme ce trupul ei se apropia molatic de trupul lui Henric.

Apoi, îngăduindu-şi să creadă că în adâncul inimii oricine putea pricepe rivalităţile tăcute şi ura ce se ascundea în sânul oricărei familii, ea râse uşor şi îl privi pe Henric drept în ochi.

— Cu toate că mama mea s-ar putea să nu-l ierte prea uşor pe Charles, adăugă ea, străduindu-se să pară glumeaţă. Firește... după atâtea luni în închisoare... el a făcut atâta rău... cu toate că şi ea... e greu de lămurit. Dar ea e încă atât de supărată pe el încât săptămâni la rând a zis că, dacă a făcut ce-a făcut, Charles nu e fiul ei şi nici fiul tatălui nostru.

La ultimele cuvinte, ea râse din nou. Ştia că prin asta voia să-şi arate propria-i exasperare şi dușmănia exagerată care o caracteriza pe mama ei. Se aştepta ca şi Henric să priceapă rostul râsetului ei. Dar ochii lui străluceau. Acum el o asculta cu atenţie. Nu spuse niciun cuvânt despre ce-ar putea-o împinge pe o mamă ca, din pură răutate, să pună la îndoială legitimitatea naşterii propriului ei fiu – şi prin asta să recunoască implicit că se făcea vinovată de adulter. Henric era mult prea interesat de ceea ce spusese Isabeau ca să stea să-l preocupe prea mult de ce o făcuse.

— Ea chiar spune asta? Serios? întrebă el apăsat. Regina Franţei spune că Charles e un bastard?

Dintr-o dată, Catherine înţelese ce însemna afirmaţia din punctul lui de vedere. Dacă singurul bărbat moştenitor al tronului Franţei era un bastard, dacă sângele regesc al tatălui său nu-i curgea în vene, atunci Franţa nu avea niciun moştenitor. Asta ar fi deschis calea... de fapt oricui... care ar fi vrut să cucerească tronul Franţei. Nu era de mirare că regelui Angliei, care venise aici ca să negocieze un acord de pace, după ce cucerise mai tot nordul Franţei pe câmpul de luptă, îi luceau ochii.

Râsul ei se ofili un pic. Doar nu spusese nimeni la modul serios că Charles ar fi fost un bastard; doar nu lăsase să se înţeleagă asta, nu-i aşa? Fuseseră doar exagerările lui Isabeau, nu?

— Așa se poartă ea, adăugă ea cu glas încet, simțindu-se dintr-o dată, în mod neplăcut, prinsă în cursă, asociată cu răutățile mamei ei și încercând să se scuture de ele.

Poate că el *chiar* nu înțelegea că într-o familie nefericită oamenii se luptau între ei? Poate că lucrurile erau într-adevăr altfel cu familia de Lancaster?

— Noi nu-i dăm deloc atenție, de fapt... Ea spune adeseori lucruri din astea...

Henric începu să dea din cap. Și începu să se îmbrace.

— Desigur, desigur, zise el, dând din cap cam prea repede, părând în același timp dezamăgit și ușor amuzat. Doar o mică glumă a ei... înțeleg.

Dar continuă să rânjească în vreme ce se îmbrăca.

Îi făcu o plecăciune, pregătindu-se să iasă din cort.

— Și totuși, spuse el, ca pentru sine, de la ușă, dacă ar fi vorbit serios... despre Charles. Lucrurile ar fi fost mult mai simple.

Rânjetul – aproape o strâmbătură – pe care nu reușea să-l împiedice i se întinse iarăși pe chip.

— Pe mâine, zise el printre dinți, străduindu-se din răsputeri să nu izbucnească în râs.

Și plecă.

Catherine își petrecuse diminețile în cort, visând la întâlnirea următoare. Își petrecuse după-amiezile visând iarăși la șușotelile lor și la sărutările lipicioase ca mierea.

Așa se făcea că, în ultima după-amiază a săptămânii, ea rămase surprinsă s-o vadă în timpul negocierilor pe mama ei întorcându-se și atingând-o pe mână, fără să-i arunce obișnuita privire încântată, vicleană, pe care Catherine ajunsese s-o aștepte de la ea – privirea cuiva obișnuit cu desfătările care izbutise să-i deschidă calea copilei ei spre plăcerile cărnii – ci mormăind, cu ochii îngustați, șuierând mânioasă printre dinți:

— Ce-i trece prin cap omului ăstuia? Ai auzit ceva? *Ceva* trebuie să ofere. Nu putem pur și simplu...

Dar Caterine nu era atentă.

— Ce s-a întâmplat? şuşoti ea.

Dar mama ei o îndepărtă cu un gest. Se uita furioasă la vorbitorul din partea engleză: fratele lui Henric, John de Bedford. Asculta cu atenţie şi răsufla greu. Nu voia să fie întreruptă. După încă câteva fraze în latină, rostite cu voce de bas şi pe care Catherine, în ciuda strădaniilor Christinei, nu era în stare să le urmărească până la capăt, Isabeau ridică mâna.

Peste delegaţia engleză, înşirată ca un evantai la capătul celălalt al mesei, se aşternu tăcerea. Câteva capete se ridicară; vreo doi bărbaţi se aplecară spre tronul lui Henric, şoptindu-i ceva.

Nefericită, Catherine îşi dădu seama că ceva nu era în ordine.

— Seniori, spuse Isabeau în franceza ei sacadată, furioasă. Vă cer iertare. Dar fiica mea, prinţesa nu se simte bine şi vă roagă s-o iertaţi, dar va trebui să se retragă. Poate că, până pleacă ea, ne-ar fi de folos tuturor o scurtă pauză în care să ne adunăm gândurile?

O împunse pe Catherine care, uluită că era alungată, dar ascultătoare, se ridică de pe scaun şi privi spre uşa din partea franceză a cortului. Isabeau îl fixă pe Henric cu o privire oţelită. Adăugă sacadat încă câteva cuvinte:

— Un prilej să medităm la virtuţile compromisului?

Henric dădu din cap, însă nu într-un fel care să lase să se înţeleagă că era gata să descopere virtuţile compromisului. Bătea darabana cu degetele pe tăblia mesei. Nici nu o privi pe Catherine când aceasta începu să înainteze, foarte încet, spre lumina zilei.

Ea ajunsese aproape de uşă când ducele de Burgundia se ridică în picioare. Sub genele lor umbrite, ochii unchiului ei erau de culoarea cremenei. Se ridică în picioare, drept, cât era de lung. Se holbă şi el la Henric.

— Nu putem fi de acord cu ceea ce v-v-voiţi, spuse el, cu un glas ca de gheaţă.

Dar începuse să se bâlbâie.

— N-are niciun rost să stăm aici dacă nu sunteţi de acord să c-c-căutăm şi alte căi. Nu putem face Franţa bucăţi doar ca să v-v-vă dăm satisfacţie.

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Catherine se opri la uşă şi privi înapoi. Îl văzu pe Henric înălţându-şi şi el spinarea şi clătinând foarte

ușor din cap. Însă gărzile, care erau acum atât de aproape încât ea putea simți mirosul lor de vin și de carne grasă, se dădeau deja la o parte ca s-o lase să treacă. Nu mai putea face nimic altceva decât să înainteze, clipind des, în lumina de-afară.

Ajunsese deja afară când auzi următoarele vorbe ale unchiului ei: era încă liniștit, dar tremura de furie mocnită. Își putea închipui cum arăta acum privirea lui.

— Schimbați-vă cererile, sau n-are niciun rost să discutăm nimic nici... d-d-despre vreo căsătorie, scrâșni el.

Apoi urmă haosul.

Auzi răsturnându-se un scaun și strigăte furioase din partea cealaltă a încăperii – în franceză, nu în latină, dar ea pricepu că era glasul lui Henric:

— Nu-ncercați să-mi dictați mie termenii! țipa el, iar ea auzi zgomotul unui pumn lovind masa și foșnetul unor hârtii care cădeau de pe ea. N-aveți de ales! O să faceți ce-o vă spun eu, nenorociților, sau v-alung din Franța cu tot cu regele vostru – și-o să vă iau oricum fata!

Iar acum se auzea de pretutindeni zgomot de scaune lovindu-se de covoare și toți săriseră în picioare, strigând și gesticulând și înaintând amenințător spre dușman, oriunde l-ar fi văzut în acea învălmășeală, iar Isabeau se chinuia să se ridice de pe tron, urlând, cu o privire cumplită:

— Liniște! Liniște!

Dar nimeni n-o asculta.

Gărzile de la ușile cortului nu mai stăteau nici ele drepți; se holbau înăuntru, cu priviri pline de groază. Catherine rămase în spatele lor, mulțumindu-i lui Dumnezeu că unchiul ei de Burgundia avusese atâta minte cât să se asigure că toți erau dezarmați înainte de a intra în cort pentru negocieri.

Înăuntrul cortului, Henric al Angliei înainta spre ducele de Burgundia, care stătea spre marginea mesei, atât de iute și de amenințător încât părea gata să-l lovească. Apoi, ca revenindu-și în fire, își zvârli brațele în sus și trecu mai departe. Se opri lângă tronul lui Isabeau și făcu o plecăciune.

— Madame, zise el, scrâşnind din dinţi, înainte de a ieşi pe uşa din partea franceză, pe lângă Catherine, atât de aproape că numai nu o atinsese, atât de aproape încât ea parcă îi simţi privirea sumbră. El n-o văzu – sau, în orice caz, asta nu-l făcu să se oprească.

Scandalul se mai prelungi o clipă. Apoi restul delegaţiei engleze ieşi şi ea pe uşa de pe partea lor, avându-l în frunte pe John de Bedford.

Ducele de Burgundia închise ochii şi rămase încremenit la locul lui, aşteptând să simtă întreaga umilinţă. Abia mai răsuflând, restul negociatorilor francezi aşteptau. Isabeau se lăsă doborâtă pe tronul ei. Era roşie la faţă. Ridică o mână ca să-şi facă vânt. Dădu ochii peste cap.

— *Ei bine,* zise ea. După toate astea...

Ducele de Burgundia deschise ochii.

— Luaţi toate astea de-aici, zise el.

Glasul îi era sacadat. Nu se mai bâlbâia.

— Negocierile s-au încheiat.

Fără să privească în jur, ori spre gărzi, ori spre Catherine, el ieşi. Nimeni nu mai părea s-o vadă astăzi. Dar ea îl zări. Chipul lui era palid ca de mort.

Catherine stătea dreaptă în litiera ei. Orice zdruncinătură, orice poticneală o făcea să tresară.

Totul se sfârşise atât de brusc. Toate merseseră bine până azi. Ce se întâmplase? Nu se putea ca ăsta să fie sfârşitul. Nu-i aşa?

El zisese:

— Şi o să vă iau oricum fata!

Se agăţă de asta. Şi-o repetă în sine, ca pe un rozariu: *„O să mă ia oricum, o să mă ia oricum"*. Îl făcuse s-o iubească. Nu putea pleca pur şi simplu din patul unei prinţese a Franţei. Nu-i aşa?

Dar trecuse pe lângă ea fără un cuvânt. Fără o privire. De parcă nici n-o văzuse.

De parcă n-avea de gând să se mai întoarcă.

— O să se întoarcă, zise Isabeau hotărâtă, pe când își începeau călătoria înapoi spre Paris, amărâți și uluiți. Nu face altceva decât să negocieze. Să ceară mai multe. De fapt nimic nu s-a schimbat – ăsta e lucrul de neînțeles – a început pur și simplu să ceară mai multe, ca din senin. Dar e un om lacom. Întotdeauna a fost așa. Așa că nu-ți face griji.

Apoi regina Franței zise:

— *Trebuie* să se întoarcă. El... tu... la urma urmei...

Era de neînchipuit. Făcând dragoste cu Catherine, Henric lăsase să se înțeleagă că avea de gând să se însoare cu ea. Dacă pleca, încălca cele mai elementare reguli ale onoarei.

Catherine dădu din cap. Strângea din buze. Nu plânsese. Se simțea rece, înghețată până în măduva oaselor. Nu voia să se gândească la faptul că s-ar fi putut ca iubitul ei să se folosească de faptul că o deflorase, că o dezonorase doar ca parte a unei încercări cinice de a obține cât mai multe din negocierile de pace cu Franța. Dar nu se putea gândi la nimic altceva.

Chiar dacă se întorcea, Catherine nu s-ar mai fi simțit niciodată în siguranță cu el, cum își închipuise ea cândva că era cu putință.

Stătea doar liniștită în litiera ei, zdruncinându-se, alături de litiera mamei ei, adunându-și gândurile. Avea nevoie să se mărite cu Henric. Așa că trebuia să-și dea seama cum l-ar fi putut aduce înapoi. Pe ce răsplată în plus pusese ochii Henric, de părăsise furtunos negocierile în încercarea de a obține mai multe?

Dintr-o dată, pricepu.

— Maman, mormăi ea, i-am spus lui Henric ce ai zis tu despre Charles – că nu-l consideri fiul tău; și că fără îndoială că nu e fiul lui Papà...

Ea înghiți în sec.

— Iar Henric a făcut urechile mari. Și când i-am zis că n-ai spus-o la modul serios... că era doar un fel de a vorbi, pentru că Charles se purtase așa de crud cu tine... el a zis – făcu o pauză – „Păcat".

Își ținu ochii în jos. Își privi mâinile. Își dorea mai mult ca orice să privească în sus, spre chipul mamei ei și să priceapă dacă

dorința lui Isabeau de a duce negocierile la bun sfârșit, de a face pace cu Henric și de a-și căsători fiica în Anglia ar fi fost îndeajuns ca s-o convingă să-și denunțe fiul și să dezonoreze Casa Regală a Franței. Însă nu îndrăzni.

După o tăcere care i se păru fără sfârșit, auzi un geamăt din litiera cealaltă. Isabeau se întorcea, oarecum inconfortabil, cu spatele la ea.

Rece și brutal, regina Franței îi spuse, peste umăr, fiicei ei:

— N-am spus niciodată asta. Niciodată n-am spus așa ceva. Charles, un bastard? Nu știu despre ce vorbești.

Catherine oftă. Știa că n-avea niciun rost să-i reamintească mamei ei că atât regele Franței și ducele de Burgundia, cât și mai multe zeci de servitori îi auziseră cuvintele, rostite cu glas răsunător în sala mare, la masă. Mereu se întâmpla așa: Isabeau prefera să uite unele lucruri pe care le făcuse și de care se rușina mai târziu, așa că amintirea trebuia să dispară – să iasă din mintea tuturor martorilor. Într-un fel, era păcat, își zise Catherine, știind că era cinică, dar fără să-i pese: un anunț solemn că Charles era un bastard l-ar fi adus imediat înapoi pe Henric, fără îndoială. Dar ea înțelegea și de ce mama ei nu voia să facă un astfel de anunț. Un asemenea gest ar fi acoperit-o pe Isabeau de rușine în ochii lumii întregi și pentru totdeauna.

Isabeau își lăsă capul în jos.

— Sunt sfârșită de oboseală, zise ea. O să încerc să mă culc.

Și trase perdelele litierei, ca s-o împiedice pe fiica ei să-i zărească privirea.

PATRU

Desagii ieşiră la iveală când slujitorii se apucară să despacheteze casetele şi cuferele lui Catherine.

Din pat, Catherine dădu din cap, absentă:

— Lăsaţi-i, zise ea, o să mă uit mai târziu.

Când îi deschise, crezu mai întâi că ajunsese printre lucrurile ei din greşeală. Trebuie că era a negustorului din Pontoise în casa căruia stătuseră. Era un săculeţ murdar, de piele, pe care un bărbat l-ar fi pus pe cal. Nu era mare lucru în el – doar o cămaşă peticită, o lingură şi un cuţit şi o casetă.

Caseta n-avea nici ea nimic deosebit, la prima vedere. O deschise. Înăuntru era o sticluţă cu cerneală. Câteva pene vechi de scris. Câteva foi de pergament, tăiate în bucăţi îndeajuns de mici ca să încapă înăuntru.

Fără tragere de inimă, ridică foile de deasupra. Nimic. Erau file albe. Dar dedesubt mai erau şi alte pagini, câteva sute, care erau scrise. Luă una, o privi. Nu era o scriere frumoasă. Era măruntă şi chinuită. Abia dacă o putea citi. Se duse până la fereastră, în cămaşă de noapte. *„Îndrăgostitul..."*, descifră ea. Apoi: *„Trandafirul..."*

Ţinu pagina la lumină, dintr-o dată interesată, fără voia ei. Era o poezie.

Erau multe poezii, îşi dădu ea seama peste câteva clipe, după ce se uită la mai multe. Poezii scrise la multă vreme unele după altele, la câteva luni sau chiar ani distanţă. Toate aveau însă aceeaşi temă: iubirea pierdută. Îndrăgostitul, silit să trăiască mai departe singur, în vreme ce obiectul adoraţiei lui, Trandafirul, era încuiat

undeva dincolo de zidurile înalte ale palatului, dincolo de strălucirea și agitația râului, la lumina lunii...

Era ca în *Romanul Trandafirului*. Își aminti dintr-o dată că citise asta cândva împreună cu Owain Tudor; își aminti de chicotelile pe care și le înăbușiseră când Christine se întorsese în bibliotecă. Alungă gândul.

Ceea ce-i atrase atenția fu faptul că se vorbea despre lei... lei în cuști, tânjind după gloria lor apusă. Apoi ceva despre Trandafirul care roșea, lângă zidul unei mănăstiri. Își ținu răsuflarea. Știa povestea asta. Orice poet ar putea scrie despre iubiți și despre trandafiri, însă numai Owain Tudor ar fi putut vorbi despre lei și despre mănăstiri. Dacă el era Îndrăgostitul din toate aceste poeme, atunci trebuie că Trandafirul cel de neatins era chiar ea, pricepu ea, cu o înduioșată pornire de uimită recunoștință.

Le citi pe toate, cu mare atenție. Nu se pricepea îndeajuns la literatură ca să-și dea seama dacă Christine ar fi putut considera că poemele erau bune. Dar însuși faptul că erau scrise pentru ea o făcu să fie atentă la cele scrise – faptul că cineva, faptul că el se gândea la ea ori de câte ori rămânea singur, de atâtea ori și vreme de atâția ani.

Chiar dacă Owain sfârșise prin a... Ea nu reuși să-și ducă gândul până la capăt. Nu putu să cheme în amintire chipul lui. La amintirea ultimei lor întâlniri i se făcea rău. Dar cel puțin el o iubise, sau crezuse că o iubise când scrisese astea.

Își lăsă degetele să frunzărească micul vraf de foi de pergament. Inima i se înmuiase de-un simțământ pe care nu-l cunoștea. Poemele erau ca un balsam pentru mândria ei rănită de plecarea lui Henric.

Când în ochi i se iviră lacrimi potolite, pentru prima dată de la sfârșitul brusc al negocierilor de pace, ea își îngădui să se afunde cu capul în perne și să plângă, zicându-și că plângea după Henric. Dar nu era sigură că asta era adevărat.

Știu că avea să păstreze caseta pentru totdeauna.

Christine veni la palat ca s-o vadă pe Catherine de îndată ce află că familia regală se întorsese la Paris. Dar nu se putu împiedica să nu se ducă mai întâi să-l vadă pe rege, ca să-l salute pe prietenul ei din copilărie.

Christine nu mai dormise de săptămâni întregi, îngrijorată de cum mai mergea războiul. Voia ca Jean să se întoarcă la Paris. Voia să se întoarcă acasă, în strada Vieux Temple. Numai dacă regele ar fi fost de acord să facă o altă pace – o pace între francezi, iar nu acea pace nedreaptă cu dușmanul englez pe care se străduise s-o obțină până acum. Și atunci ea, Christine, ar putea să-și vadă venind înapoi copiii și nepoții. Dacă Charles și ducele de Burgundia se aliau, atunci nimic nu l-ar fi putut împiedica pe Jean și pe copiii lui să se întoarcă acasă, la Paris, împreună cu restul curții de la Bourges. Numai dacă regele ar fi încercat să facă această pace franceză, ar fi fost mult mai bine și pentru propria lui familie. N-ar mai fi fost nevoie să se gândească s-o mărite pe biata, curajoasa, greu-încercata Catherine cu uzurpatorul de Lancaster și s-o condamne la o viață îngrozitoare printre englezi. Căci, oricât de curajoasă îndura Catherine toate, ăsta nu era un viitor potrivit pentru o fată crescută civilizat în Franța. Numai dacă regele Charles ar fi înțeles ce-i cerea răbdătoarei, stoicei lui fiice. Numai de-ar fi înțeles cât de mult își dorea fiul lui pacea. Jean îi scrisese chiar Christinei, din sud, ca să-i spună că prințul Charles ceruse să aibă o întrevedere cu ducele de Burgundia, dar că acesta nu-l luase în seamă. Dar acum, când povestea cu englezii o luase razna, oare nu era momentul potrivit?

Așa că își zise că era o providențială coincidență faptul că, pe când se grăbea să o întâmpine pe Catherine la întoarcerea ei la Paris și să o consoleze pentru eșecul negocierilor de pace cu englezii, îl zări pe rege stând singur la o masă, la doi pași de ea. El stătea în mijlocul grădinilor înconjurate de ziduri, cu un pachet de cărți de joc așezat în fața lui. Însă de fapt nici măcar nu-l privea. Nu-i stătea mintea la joc, dacă nu era Isabeau prin preajmă ca să-i amintească regulile. Trebuie că ea tocmai plecase și avea să se întoarcă cât de curând. Între timp, regele privea îngrijorat

schimbarea gărzii. Asculta cum căpitanii trupei îşi lătrau poruncile de parcă voiau să-i declare lui război.

— Charles, spuse ea blând, abătându-se din drum şi înaintând spre el cu obişnuita-i viteză. Se aşeză pe locul reginei.

El dădu din cap şi zâmbi spre ea, părând parcă mai uşurat.

— Draga mea prietenă, răspunse el.

O ştia aproape dintotdeauna, iar în vremea când o cunoscuse, el era mereu fericit. Amintirile din copilărie-i erau de departe cele mai puternice.

— Îmi pare rău că negocierile cu englezii au mers aşa de prost, zise ea.

Imediat, el se nelinişti iarăşi.

Ea privi în jur. Cât de curând, regina avea să se întoarcă, ca să-şi reia jocul de cărţi.

— Dar, dragul meu, zise ea afectuos, liniştitor, prinzând momentul, poate că era un semn. Poate că Dumnezeu vrea să faci un alt fel de pace? ...O pace franceză? Cu fiul tău?

Owain Tudor fusese lăsat deoparte. Îşi petrecuse zilele zăcând pe întuneric – oh, aproape de la începutul nenorocitelor ălora de negocieri fără rost. Nu că ar fi părut că ceva era în neregulă cu el: n-avea nici febră, nici bube, nici dureri de maţe – mai nimica limpede. Dar nu mai mânca. Acum că descălecase, Henric al Angliei văzu că era slab ca o sperietoare. E clar că ceva nu era în ordine.

Henric îl privi, gânditor.

— Te simţi mai bine? întrebă el, nu fără bunătate.

Tudor încuviinţă. Era un băiat de treabă; măcar se străduia. Dar se vedea că nu era adevărat.

— Mă gândeam să te trimit înapoi acasă, continuă regele Angliei. Ar cam fi timpul, nu-i aşa?

Văzu în ochii lui o licărire de speranţă. Chipul alb-pământiu al lui Owain Tudor prinse puţină culoare.

— Dar nu pot. Nu încă. Toate astea...

Henric făcu un gest larg cu mâna, arătând spre interiorul jerpelit, afumat, înţesat de purici al hanului de la Mantes în care englezii

erau încă înghesuiți, la câteva zile după întreruperea negocierilor; vreo două sute de soldați rămăseseră pe-afară, în corturi. De-acum ajunseseră cu toții să urască Mantes. Voiau cu toții să plece. Dar Henric îi ținuse pe loc.

— Balamucul ăsta îngrozitor ne-a dat peste cap toate planurile. Așa că am nevoie să mai faci încă un lucru pentru mine. În ordine?

Tudor încuviință din nou. Henric văzu cum încerca să-și ascundă dezamăgirea.

— Ai fost la Pontoise, nu-i așa? continuă Henric. Când gașca francezilor era acolo?

— Da, spuse Tudor, cu glas înăbușit.

Henric văzu cum de pe chipul acestuia se ștergea orice expresie. Ciudat. Dar neimportant acum. Zise iute:

— Atunci se cheamă că ții minte drumul. Vreau să pornești într-acolo cu o trupă în după-amiaza asta. Avangardă. Cu scări de cățărat. Noi o să va urmăm în zori, ca să pornim atacul.

Era limpede că reușise să-i capteze atenția băiatului. Acesta sări în picioare. Pontoise era un oraș bogat. Aveau grâu în hambare cât pentru întreg ținutul – și era poarta către Paris. Henric rânji. Henric își făcuse planul ăsta încă de când auzise că ducele de Burgundia călcase înțelegerea lor și plecase în fugă la micul prinț Charles de la Bourges. Era încântat de plan. Dacă vor război, o să le-arate el război.

Henric era încă supărat de cum încercaseră să-l cumpere cu prințesa lor. Nu că n-ar fi fost o fată foarte drăguță: pistrui, sânii moi, ochii mari. Și totuși nu era cinstit să i-o dea pe ea în locul Normandiei și Aquitaniei. Ce, îl luau drept prost?

— Dar nu era un armistițiu...? începu Tudor, încercând să pună cap la cap poruncile amănunțite: câțiva oameni prin vii, peste noapte; alți câțiva în șanțurile goale din jurul zidurilor; să ridice scările după ce gărzile de noapte pleacă la culcare, înainte de zori; apoi să-i lase să intre pe oamenii lui Huntingdon de îndată ce treceau peste ziduri și puneau mâna pe poartă.

— Niciun armistiţiu, spuse Henric, cu necruţătoare veselie. Gata. Ne-apucăm iar de război. Le-am scris să le spun că armistiţiul s-a încheiat odată cu negocierile. Evident, unul n-are niciun rost fără celelalte. Sigur că n-au primit încă scrisoarea; am trimis-o abia azi-dimineaţă. Dar asta nu e vina mea.

Gura lui Tudor se deschise. Henric rânji şi mai larg.

— Oricum, spuse el cu bunătate, m-am gândit că ăsta e genul tău de misiune. Sub acoperire. Apoi – dacă vrei – înapoi la Oxford.

Privea atent chipul băiatului; văzu că voia să plece.

— Dar, lucrul cel mai important, te simţi în stare să faci asta?

Băiatul se schimbă dintr-o dată: se făcu parcă de două ori mai înalt.

— Aşa te vreau, încheie Henric, bătându-l pe spate. Şi-acum du-te şi bagă ceva în tine înainte să te-apuci să faci pregătirile.

— Englezii sunt la Pontoise, zise Christine, pe un ton tragic, intrând în dormitorul lui Catherine. Nimănui nu-i vine să creadă că l-au cucerit aşa de uşor. De acolo ar putea ataca *oricând* Parisul.

Făcu ochii mari şi răsuflă adânc, îngrijorată.

— Ce *viclenie...*, adăugă ea, lăsându-şi glasul să răsune prelung. Fără îndoială că a venit în sfârşit vremea de a face un alt fel de pace?

Catherine aşteptă. O mai auzise pe Christine vorbind aşa în ultimele câteva zile.

— ...o pace între francezi? continuă Christine.

Catherine înţelesese felul de a se purta foarte diplomatic al Christinei. În mai multe rânduri, cu o privire nevinovată, Christine începuse să depene când o amintire, când o alta, de pe vremurile când se plimbau prin grădini împreună cu Charles. Catherine o ştia pe Christine dornică să o îndemne să-şi ierte fratele; doar că ea nu prea ştia de unde să înceapă.

— Slavă Domnului, continuă Christine, în vreme ce Catherine oftă încet, că Charles şi Alteţa Sa de Burgundia s-au pus măcar de acord să se întâlnească şi să stea de vorbă. M-am rugat îndelung,

în fiecare ceas şi-n fiecare zi – şi ea se închină iute de trei-patru ori – ca întâlnirea lor să fie rodnică.

Ochii lui Catherine erau umbriţi. Nu se închină şi ea. Îşi zise: Christine crede că dacă îmi spune de destul de multe ori că întâlnirea asta e bună, o să fiu de acord cu ea.

Sfidătoare, Catherine îşi sfârşi gândul: Dar n-o să fac asta. Nu-l vreau pe Charles înapoi. Nu-l vreau nici pe ducele de Burgundia. Vreau să mă mărit cu Henric al Angliei şi să scap de toţi.

CINCI

Într-o după-amiază mohorâtă de septembrie, în vreme ce un cârd de ciori se rotea pe cer, ducele de Burgundia descălecă. Ajunsese în apropierea podului de piatră de la Montereau. Gărzile lui se pregătiră să-l urmeze. Îi opri ridicând mâna, în tăcere. Era aici ca să-i aducă omagiul său viitorului său rege. Călare, ei aşteptară în linişte, urmărindu-l.

De o parte şi de alta a podului se găseau bariere – porţi grele de lemn care se încuiau.

Se înţeleseseră ca Charles şi ducele de Burgundia să se întâlnească la mijlocul podului. Oamenii lor urmau să aştepte în spatele barierelor.

Însă Charles, care ajunsese la locul întâlnirii mai devreme, avea cu el în ţarcul din mijlocul podului trei sau patru dintre tinerii săi însoţitori.

Ducele de Burgundia, care era om de cuvânt şi care luptase în războaie cu mult înainte ca vreunul dintre tinerii care aşteptau aici să se nască, nu se lăsă neliniştit doar de atâta lucru. Înaintă spre barieră. Afişa un calm desăvârşit. Ochii-i păreau a fi aproape închişi, cu pielea-i bătucită întinsă bine pe nasu-i încârligat. Era mai deşirat şi mai ameninţător ca niciodată.

Charles îl privi apropiindu-se. Încerca să-şi păstreze calmul. Nu voia să se uite la ducele de Burgundia şi să-şi aducă aminte. Acesta e omul care m-a alungat, pe mine şi pe Tanneguy, care e şi el aici, din Paris, în noaptea aceea. Pe Tanneguy de Chastel, fostul prefect

de poliție al Parisului, răspunzător cu respectarea legii și ordinii. Charles nu voia să-și amintească groaza din noaptea aceea.

Charles își petrecuse dimineața singur, în rugăciune, cerând călăuzirea lui Dumnezeu. Știa că trebuia să rămână calm. Știa că trebuia să se împace cu familia lui. Știa că toate lucrurile care-i despărțeau deschiseseră calea pentru înaintarea englezilor în Franța. Anunțase prin proclamații publice că nu-și dorea nimic mai mult decât să conducă marea armată franceză unită în luptă și să-i distrugă pe invadatorii englezi. Dar acesta nu era singurul motiv pentru care acceptase să vină aici. Avea și motivele lui personale. Clipe de bruscă limpezime la care ajunsese în mijlocul mocirlos și nefericit al vreunei bătălii sau în liniștea nopții; gânduri pe care începuse să-i vină mai ușor să le accepte după moartea lui Bernard d'Armagnac și a încetării bârfelor lui Bernard despre rudele lui Charles. Voia s-o vadă pe Catherine. Îi era dor de tatăl lui. Uneori voia să-și vadă chiar și mama. Voia să trăiască în pace.

Dar acum, la vederea unchiului său – înspăimântător și inflexibil cum și-l amintea din copilărie – îl cuprindea neliniștea. Se simțea iarăși ca un copil. Era un act de curaj din partea ducelui de Burgundia să înainteze pe pod singur ca să-l întâlnească pe Charles și pe prietenii lui; dar poate că și această demonstrație de curaj era doar o amăgire. Poate că ducele de Burgundia pur și simplu nu-l vedea pe Charles ca pe o amenințare. Am șaptesprezece ani și am văzut și eu ceva bătălii, își aminti el dârz, în vreme ce pașii măsurați înaintau spre el, pas alert după pas; n-am niciun motiv să-mi fie frică. Dar asta nu-l împiedică să-și dea seama că, pe sub surtucul de piele și pălăria de catifea, se înmuiase și se îmbujorase și căzuse dintr-o dată pradă temerilor sale din pruncie.

Lângă el, Tanneguy de Castel își sucea trupul mare și roșu ca un butoi așa încât toporișca agățată la brâu i se lovea zgomotos de picior, parcă cerând îngăduința să rupă tăcerea. Tanneguy era un om curajos și un bun luptător. Își lua măsuri înțelepte înainte de a-și asuma vreun risc; astăzi, de exemplu, insistase ca ei să ajungă la întâlnire cu un ceas mai devreme. Dar Tanneguy era nevoit să

ia aceste înţelepte măsuri de prevedere, pentru că era atât de vădit gata să explodeze în orice clipă, cuprins de o furie de nestăpânit.

— N-ar fi trebuit să-l aduc aici, îşi zise Charles, cuprins dintr-o dată de o presimţire sumbră.

Iar gândul îl făcu să privească în lături, la timp ca să vadă că Tanneguy era într-adevăr pe cale de a se lăsa pradă unei furii covârşitoare; fără să vrea, asta îi dădu însoţitorului său ocazia să vorbească.

— A întârziat, zise Tanneguy – scoţând un mormăit, dar de o cumplită intensitate.

Dar noi suntem cei care am ajuns mai devreme, îşi zise Charles. El a venit la timp.

Îşi întoarse privirile; mormăi un răspuns:

— Linişteşte-te.

— Ucigaşul ăla nenorocit a întârziat, repetă Tanneguy, ceva mai tare, de parcă n-ar fi auzit porunca lui Charles.

Tanneguy făcea ceea ce el se străduia să evite: îşi amintea de groaza fugii lui în miezul nopţii pe străzile Parisului plin de ucigaşi burgunzi.

— Ţine-ţi gura, zise Charles.

Glasul lui Tanneguy se frânse. Dar nu se opri cu totul. Adăugă, cu glas egal:

— Niciun – pic – de – respect.

Apoi continuă să caşte ochii în jos, într-o parte a podului, spre firele de apă alburie de dedesubt. Tanneguy deveni atât de tăcut încât nu se mai auzeau decât ciripitul păsărilor şi paşii ducelui de Burgundia apropiindu-se. Dar Charles aproape că-l putea auzi fierbând de furie.

La începutul formalităţilor, Tanneguy nu deschise gura. Nici nu privi în sus atunci când ducele de Burgundia, aplecându-şi capul descoperit de îndată ce ajunsese îndeajuns de aproape ca să vorbească, rosti, privindu-l neclintit pe Charles:

— Alteţa Voastră, vă sunt recunoscător că-mi acordaţi această şansă de a mă alătura vouă în lupta împotriva străvechilor noştri duşmani, englezii.

Glasul lui fusese întotdeauna aspru şi monoton, îşi amintea Charles, însă sunetul lui îi zgâria acum urechile, înfuriindu-l.

Charles îl avea lângă el pe Tanneguy şi alţi trei oameni mai în spate.

Nu se putu împiedica. Spuse cu amărăciune:

— Străvechii duşmani? Englezii? Dar ei nu sunt străvechii *voştri* duşmani de multă vreme, nu-i aşa?

Însă când ducele continuă să se uite la el cu privirea lui calmă, ca de şarpe, îşi dădu seama că ieşirea lui păruse timorată. Copilărească. Tocmai ce nu voia să pară. Îşi muşcă buzele. Îl văzu pe Tanneguy privind în sus şi-l văzu făcându-se roşu ca racul. Şi-l zări şi pe ducele de Burgundia, cel atât de urât, şi corectitudinea în care-şi învăluia ambiţiile, acum mai mult ca oricând.

Ochii de şarpe clipiră. Cu o eleganţă detaşată, rezervată, ducele de Burgundia se lăsă în genunchi, dându-şi în acelaşi timp la o parte sabia.

Ceea ce Charles îşi amintea era felul cum privea atunci, plin de ură şi de ciudă, gestul acela elegant, zicându-şi că omul dinaintea lui n-avea să facă niciodată vreun pas greşit.

Îşi amintea asta tocmai pentru că, exact în acel moment, ducele de Burgundia făcuse, în sfârşit, un pas greşit.

Nu mai era tânăr, aşa că, aşezat pe genunchii lui osoşi, începuse să tremure.

Ducele de Burgundia nu era un om care să se facă de râs căzând grămadă în faţa acestor tineri luptători. Cu demnitate, căutase să se ţină de ceva. Îşi întinsese mâna dreaptă, căutând un punct de sprijin. O aşezase pe mânerul sabiei.

Charles se înşelase crezând că Tanneguy era cel care avea să-i facă necazuri. Robert de Loir fu cel care, trăgând aer în piept atât de iute şi de zgomotos încât tresăriră cu toţii – erau toţi cu nervii întinşi –, scrâşni apoi:

— Ce? Scoţi sabia de faţă cu prinţul?

Însă Tanneguy fu cel care, în răgazul lăsat de uluirea tuturor la auzul acelui scrâşnet, îşi scoase toporişca de la brâu şi, învârtind-o deasupra capului, urlă:

— Acum!

Toporişca lovi. Foarte încet, ducele de Burgundia şovăi şi începu să se prăbuşească. Totul se făcu roşu. Charles îl văzu căzut într-o rână, punând mâna pe sabie şi încercând s-o scoată din teacă. Dar era prea târziu. Aluneca în sângele care-i curgea din rana de la cap; şi tăbărâseră cu toţii pe el, toţi tinerii pe care îi adusese cu el pe pod. Era bătrân, pricepu Charles, cu o sclipire de înţelegere matură – prea bătrân ca să se mai mişte la fel de iute ca duşmanii lui; iar, printre fulgerele de oţel, Robert de Loir şuiera:

— Ucideţi!

Îngheţat, Charles rămase la câţiva metri distanţă de luptă, privindu-i, uluit de coerenţa gândurilor care-i treceau încă prin cap. Îşi zise, pe bună dreptate: Trebuie că ştia că asta avea să păţească într-o bună zi. Încă de când l-a ucis pe unchiul meu d'Orléans şi a scăpat nepedepsit, trebuie că se aştepta ca cineva să se răzbune. Au fost prea multe crime.

Lui Charles i se păru că trecuse deja mult timp, când îşi mai zise: nu vreau să se întâmple asta. Privi în jur, aşteptând parcă ajutor de undeva. Oamenii ducelui de Burgundia alergau spre bariera de pe partea podului dinspre ei. Dar aceasta era încuiată, iar stăpânul lor era deja nemişcat şi înţepenit, la picioarele atacatorilor săi.

Oamenii ducelui de Burgundia se întorseseră fără a-i aduce măcar trupul înapoi. L'Isle-Adam nu-i povesti lui Catherine anume faptul că oamenii lui se speriaseră şi o luaseră la fugă. Dar lucrul era limpede.

Poate tocmai de aceea regele nu înţelese. Regele se mulţumi să caşte ochii spre locotenentul prăfuit al ducelui de Burgundia, care se bâlbâia, şi să spună cu glas şiret:

— Ah, l-a cuprins întunericul. Asta ne aşteaptă pe toţi.

Apoi adăugă, dintr-o dată cu îngrijorare:

— Nu te uita la mine. Nu sunt aici. Sunt şi eu în întuneric.

Apoi Charles al VI-lea îşi dădu drumul: îşi smulgea bucăţi din haine, alerga prin colţurile încăperii, se ascundea după tapiserii.

Catherine îl privi alergând. Pentru o vreme, care i se păru tare îndelungată, ea nici nu se mişcă. Se simţea undeva departe de toată scena din această încăpere: departe de soldaţi şi de chipurile mohorâte şi de umbrele care se lungeau. Toată viaţa-i fusese o nebunie: nu doar nebunia tatălui ei, ci aceea care-i cuprinsese pe toţi; fiecare îi uimea pe ceilalţi scufundându-se încă şi mai adânc; şi erau cu toţii blestemaţi să sfârşească prost.

Şi ea sperase că aceste negocieri n-aveau să izbutească. Dar nu se aşteptase nici măcar de la Charles ca acesta să-l omoare pe vărul lor, un om aflat la o vârstă atât de înaintată şi care venise la el în pace. Cum ar fi putut să prevadă o asemenea josnicie?

— Chiar fratele meu a făcut asta? îl întrebă ea pe L'Isle-Adam, care uitase de orice tact şi diplomaţie şi se holba cuprins de îngrozită fascinaţie la năstruşniciile regelui. Fratele meu l-a... ucis?

L'Isle-Adam fu nevoit să facă un efort ca să-şi întoarcă privirile spre ea. O privi atât de lipsit de expresie încât ea nu ştia dacă măcar înţelesese ce-i spusese. Însă atunci când vorbi, acesta părea foarte sigur pe el.

— Da, spuse el. L-am văzut. Delfinul Charles a spus: „Ucide". L-a înjunghiat în inimă pe ducele nostru. N-am putut face nimic.

Catherine se întoarse cu spatele, amintindu-şi cum Charles îl torturase pe Bosredon; furia de care era cuprins atunci.

— Îţi mulţumesc, spuse ea.

L'Isle-Adam plecă iute.

Lui Catherine i se făcu rău. Nu mai era niciun om de onoare în toată Franţa. Abătută, le făcu semn soldaţilor care-i aşteptau semnalul să-l ia pe rege de acolo. Azi nu putea să-l ademenească pe tatăl ei să vină de bună voie în adăpostul lui alb. Era prea obosită. Orice-ar fi crezut Papă, nu era făcut din sticlă neagră; adevărul era că n-aveau să-l spargă, oricât de des l-ar fi atins. Va trebui să se înveţe să trăiască cu spaimele lui. Niciunul din ei n-avea scăpare. Îi lăsă să-l încolţească şi să-l târască afară, ţipând.

La căderea nopţii, în oraş izbucniră răzmeriţe. Oamenii şi-ar fi dorit să fie pace între francezi; dezamăgirea lor se manifesta violent. Fură trimişi soldaţi ca să stingă revoltele. Dar urletele şi

flăcările şi zgomotul armelor continuară întreaga noapte; luminile de la ferestre nu se mai stinseră.

Rudele cele mai apropiate ale ducelui de Burgundia (în afară de fiul său Filip, care urma să ajungă a doua zi) rămaseră toată noaptea în capelă, cu privirile pierdute în flăcările lumânărilor, ascultând puritatea nepământească a cântărilor, cu gândurile aiurea, în vreme ce priveau spre locul în care, într-o lume aflată în mai bună rânduială, profilul coroiat, nemişcat al ducelui ar fi trebuit să zacă sub un giulgiu alb, curat.

Gândurile împâclite ale lui Catherine alergau de colo-colo, de la chinuitoarea imagine a lui Charles lovindu-l pe căpitanul de gardă, la Charles împletind cununi de părăluţe, lângă cuşca leului, cu degetele lui durdulii, de copil. Văzu privirea rece a ducelui de Burgundia poposind asupra fratelui ei Louis în vreme ce măcelarii Parisului îşi croiau drum, printre strigăte, în sala de bal; pe Charles trezindu-se dintr-un coşmar, suspinând; pe tatăl ei ţipând de la fereastra lui. Niciunul din ei n-avea vreo speranţă de fericire. Nici vorbă de Trandafiri, de Lună sau de Îndrăgostiţi; soarta lor era alta. Regele străin despre care crezuse că avea s-o salveze îi răpise doar virtutea – sau ce mai rămăsese din ea – şi plecase mai departe fără ca măcar să se mai uite înapoi. Aceasta era soarta sângelui ei regesc, dintotdeauna poate: să audă zgomotul răzmeriţelor la fereastră; trădarea fără sfârşit a rudelor; aerul împâclit. Nu-şi mai putea închipui c-ar mai fi putut fi vreo cale de scăpare.

Îşi dădea seama că, de sub o altă lumânare, scăldată în propria-i aureolă de lumină palidă, Isabeau o urmărea. Isabeau nu se ruga şi nici măcar nu se prefăcea că se roagă. Regina dădea sumbru din cap de parcă-şi pusese ceva în gând şi mormăia în şoaptă cuvinte care – vădit – n-aveau nimic de-a face cu Dumnezeu.

— Nu e fiul meu, mormăia Isabeau veninos atunci când Catherine o prinse din urmă pe coridor, după liturghie, pe când răsărea soarele, iar ele se îndreptau spre odăile lor. Ucigaşul ăla nu-i fiul meu.

Catherine o privi provocator.

— ...Și mai mult ca sigur că nu-i fiul lui Papà, zise ea, încercând marea cu degetul, completând fraza rostită de mama ei și dându-și seama că acum era timpul să vadă dacă n-ar fi putut-o convinge totuși pe Isabeau să declare sus și tare că Charles nu făcea parte din familia lor. Știu. Ai mai zis asta.

Glasul lui Catherine era liniștit, dar hotărât. Se gândise bine la asta. Trebuia să-i ceară ceea ce voia. Acum era momentul.

Îi captase atenția lui Isabeau. Nu-și putea permite să pară temătoare, își zise ea.

— Maman, spuse ea, m-am tot gândit. Nu-l poți iubi pe Charles... după tot ce ți-a făcut și ție, iar acum și... – șovăi, dar se sili să meargă mai departe; nu era vreme să dea înapoi – ...și sărmanului, dragului nostru văr Jean. Și chiar Franței.

Ochii mici ai lui Isabeau luciră. Ea clătină din cap.

— Trebuie ca acum să-i răspunzi la ce-a făcut, spuse Catherine. La crima pe care a comis-o... la faptul că a vărsat sânge regesc. Ai auzit răzmerițele de aseară... și multă lume și de prin alte părți o să fie de părere că ceea ce a făcut Charles e o blasfemie, un sacrilegiu... că săvârșind această crimă a pierdut harul lui Dumnezeu și dreptul de a urca pe tronul Franței. Toți vor aștepta răspunsul tău. Așa că viitorul e de fapt în mâinile *tale*.

Isabeau trase aer în piept, atât de adânc încât toată strălucirea ei verde – grăsime, mătase, giuvaieruri, pleoape – se clătină.

— Dacă tu și Papà l-ați renega acum pe Charles..., răsuflă Catherine, dacă ai spune în auzul lumii întregi ceea ce mi-ai spus mie...

Așteptă. După o lungă pauză, Isabeau încuviință iar din cap, părând mai aspră și mai răzbunătoare decât până atunci.

— ...Atunci Charles n-ar mai deveni regele Franței niciodată, zise Catherine, ispitind-o: rostea astfel dorința cea mai scumpă a lui Isabeau, o spunea cu glas tare, îi dădea viață, numind-o. L-ai putea împiedica.

Urmă o pauză.

— Ar trebui să trimitem trupe în sud care să pună capăt rebeliunii lui, zise Catherine, adăugând cu dispreț: Ce-a mai rămas

din ea. Aşa că nu s-ar face pe loc pace. Dar asta ar fi destul de uşor de făcut. Pentru că, odată ce-l vei fi renegat pe Charles, Henric al Angliei s-ar întoarce imediat înapoi ca să reia negocierile de pace cu tine. Iar dacă ai avea la dispoziţie armatele *lui*, n-ar dura mult ca să termini cu Charles.

Ea zâmbi. Ştia că era un zâmbet aspru. Simţi că acum câştiga teren.

— Iar dacă am avea un acord cu Henric al Angliei, ar urma o căsătorie. Aş fi regina lui..., spuse Catherine – acesta era argumentul ei hotărâtor. Iar nepotul tău ar fi regele Angliei.

Isabeau nu zise nici acum nimic. Regina dădea încă din cap. Dar, dintr-o dată, Catherine nu mai fu aşa de sigură că mama ei era de acord cu ea; se prea poate ca ea să-şi fi cântărit pur şi simplu opţiunile.

Catherine ştia unde era buba. Oricât de mult şi-ar fi dorit mama ei să-l împiedice pe Charles să urce pe tron, ea nu voia să plătească preţul necesar, recunoscând înaintea lumii întregi că era o adulteră, o păcătoasă care-şi încălcase jurămintele de la căsătorie, luându-şi un iubit...

Ei bine, îşi zise ea brutal, nici Isabeau nu-şi putea permite să dea înapoi. Dacă voia să ia răsplata, regina va trebui să-i plătească şi preţul.

— Ştii că-mi doresc această căsătorie, sfârşi Catherine, întrebându-se cum de reuşea să fie atât de curajoasă şi unde-i dispăruse străvechea-i teamă de mama ei. Orice altceva ar fi o dezonoare. Sunt deja a lui Henric. Ştii şi tu asta. Aşa că, dacă stau să mă gândesc, ceea ce mă întreb este: tu ce-ţi doreşti mai mult – fericirea lui Charles sau a mea?

Buzele lui Isabeau erau strânse. Se retrăsese în carapacea ei.

Catherine nu reuşea deloc să-şi dea seama la ce se gândea.

Când mama ei deschise în cele din urmă gura, Catherine se aplecă înainte, cu răsuflarea tăiată, ca să-i prindă cuvintele din zbor.

— Nu-ți face griji, îi spuse regina fiicei ei. Știu exact ce-am de făcut.

Apoi Isabeau dispăru; în vreme ce ea cobora scara în spirală, în urma ei se mai auzea doar un gâfâit.

Calul lui Owain era deja înșeuat, gata de întoarcerea în Anglia, când îl chemară în cortul regelui. Tocmai îi scoteau boccelele din cort. Aveau să le pună pe cai cât de curând.

Plecă de îndată, croindu-și drum prin noroi, fără ca măcar să mai vadă așezarea taberei și focurile pe care se pregătea masa și oamenii care ungeau șeile cu grăsime pe toate părțile; gândul lui era deja pe drumul liniștit spre casă. Nu-și făcuse griji că fusese chemat. Știa că era pe picior de plecare. Henric se mulțumise să râdă atunci când acesta refuzase oferta regelui de a fi făcut cavaler, după Pontoise.

— Eu nu-s soldat, îi spusese el regelui, iar voi îmi acordați cea mai mare răsplată la care aș putea spera – îmi dați drumul acasă.

Acum era gata să-și ia rămas bun.

Dar nu-l chemaseră ca să-și ia rămas bun. Regele stătea pe un scăunel grosolan, râzând împreună cu fratele lui, John de Bedford; două perechi de palme lovindu-se de trupurile lor, de parcă ar fi avut muște pe coapse; două perechi de ochi bulbucați, căscați mai tare ca niciodată, plini de veselă uimire.

— N-o să-ți vină să crezi, Tudor, zise ducele de Bedford.

Apoi se opri ca să sughită și nu se putu împiedica să nu izbucnească iarăși în râs.

Owain se holbă la el.

— Prințul l-a ucis pe ducele de Burgundia! reuși să spună ducele de Bedford, cu ochii aproape ieșindu-i din orbite. Chiar în timpul negocierilor dintre ei! De necrezut! S-a zis și cu pacea dintre francezi!

Owain își zise: trebuie că râd de ușurare. Trebuie că se speriaseră. Henric hohotea de râs și fornăia.

— Iar acum regina și noul duce de Burgundia – fiul celuilalt – au trimis în toate orașele din Franța o proclamație prin

care-l denunţă pe Charles! Chiar pe fiul reginei! Şi spun că asta dovedeşte că el nu-i potrivit să domnească! reuşi să articuleze regele Angliei.

Ducele de Bedford se strânse singur în braţe.

— Oh, oamenii ăştia! Oftă el. Dacă n-ar exista, ar trebui inventaţi!

Henric continuă:

— Şi-acum urmează partea cea mai bună! Tocmai am primit un trimis care spune că regina a început chiar să spună oricui stă s-o asculte că Charles nu poate domni peste Franţa, pentru că – se opri, încercând să-şi înăbuşe un chicotit; îl lăsă să-i scape; continuă – pentru că... ea spune... că fiul ei e un bastard!

Bedford hohoti iar. Bolborosi:

— Nu pare să-i pese... că lumea întreagă s-ar putea întreba... dacă Charles e un bastard... cine e tatăl... şi ce-nseamnă asta pentru ea?

— N-au deloc nevoie de noi pe-aici, nu-i aşa? îi zise Henric fratelui său când se mai potoliră – de parcă nu-l stânjenea prezenţa uluită a lui Owain sau parcă uitase cu totul de el. Sunt în stare să distrugă Franţa de unii singuri, chiar dacă noi n-am fi aici... au geniul auto-distrugerii...

— Geniu! încuviinţă Bedford, iar cei doi fraţi începură iarăşi să se zguduie de râs.

Owain aşteptă până ce râsul lor molipsitor se mai potoli un pic. Dat fiind că îşi pusese în gând că avea să plece acasă şi chiar dacă refuza cât putea de îndârjit să încerce să-şi închipuie cât de groaznic trebuie că se simţea Catherine cu privire la ultima răsturnare de situaţie, el îşi dădea seama că asta era o veste bună pentru campania engleză. Sigur că erau încântaţi. Aveau dreptate. Apoi, dregându-şi vocea ca să le atragă atenţia asupra sa, făcu un pas înainte şi zise:

— Înălţimile Voastre îşi amintesc că astăzi urmează să plec; am venit să cer Maiestăţii Voastre îngăduinţa de a mă porni la drum...

Henric se opri din râs. Dar avea încă un zâmbet pe buze când se ridică și veni până alături de Owain, își puse un braț pe după umărul slujitorului său și-i spuse, strângând din buze:

— Se refuză, Tudor. Se refuză.

Owain încercă să nu pălească prea vizibil. Dar simțea că-i fuge pământul de sub picioare.

— Nu-i cu putință să te lăsăm să pleci acum, spunea ducele de Bedford de undeva de lângă el. Ăsta e momentul pe care-l aşteptam. E șansa noastră: să pescuim Franța prin gaura din țeasta ducelui de Burgundia. Sunt în haos. De-acum nu-l mai pot lăsa pe prinț să devină rege. Nu mai e nimeni în peisaj. Regele e nebun de legat. O să fie de acord cu orice. Vom spune: Henric se însoară cu fiica lui; Henric devine regele Franței. Iar ei o să spună da, fără nicio îndoială. Am câștigat războiul; suntem pe cale să câștigăm și pacea!

Henric adăugă:

— Tocmai am primit și veşti proaspete de la regină. Francezii ne cer să reîncepem negocierile. Așa că ne pornim la drum, ca să ne-ntâlnim cu ea la Troyes. Și tu la fel. Tu te pricepi la negocieri. E genul tău de treabă. O s-avem nevoie de tine.

Dădu din cap, hotărât. Dar era un stăpân destul de bun ca să-și amintească de ce-l lipsea pe Owain. Adăugă:

— Cărțile tale o să fie tot acolo și peste câteva luni. Oxfordul nu pleacă nicăieri.

Se uită din nou spre fratele lui și, ca la un semnal secret pe care Owain nu-l putea înțelege, trupurile lor începură iarăși să se zguduie de râs.

PARTEA A IV-A

Viziunea Christinei

UNU

Toate păsările din jur cântau. Catherine stătea pe o brazdă de mușețel, bucurându-se de parfumul frunzelor zdrobite și de părăluțele în formă de stea, încercând să desluşească ştirile primite.

Englezii fuseseră de acord să reia negocierile, la două zile de la asasinarea ducelui de Burgundia și la numai o zi de la proclamația lui Isabeau că Charles nu era vrednic să domnească și că era ilegitim. Aveau să se întâlnească la Troyes cu toții, peste trei zile – cât de curând posibil.

— Gata cu întâlnirile pe ascuns, se încruntase ghiduşă Isabeau. Știu eu cum sunteți voi, fetele.

Catherine începu să protesteze, indignată, dar se potoli. Ar fi fost lipsit de eleganță să-i amintească lui Isabeau că ea fusese cea care-și împinsese fiica în patul regelui Angliei. Isabeau îi adusese acum pe englezi înapoi, iar Catherine ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare. Isabeau adăugase, cu triumfător cinism:

— Mai bine că e înfometat. O să te ținem în odăile tale de data asta. Să-l facem s-aștepte.

De data asta, cu ajutorul mamei ei, fără îndoială că totul avea să meargă bine. Cât de curând, Catherine avea să intre înăuntru ca să se apuce să împacheteze. Deocamdată, cu soarele bătându-i pe spinare, era încântată să se piardă în visare.

— ...Știam c-o să te întorci, avea să-i şoptească ea lui Henric când o să-l vadă iarăși, într-un umbrar de trandafiri înrourați, moleșitori, strălucind. ...Știam c-o să vii să mă salvezi.

Iar el avea să surâdă foarte tandru şi avea s-o ia în braţe şi s-o sărute...

— Nu poţi să nu te-ntrebi ce-o fi apucat-o oare pe mama ta? spuse Christine, îndrăznind să-şi ridice ochii spre chipul lui Catherine cu acel ceva ce semăna a timiditate care o cuprinsese odată cu vârsta şi cu greutăţile vieţii.

Încă nu-i venea să creadă ce spusese regina, şi încă în public – la fel cum nu-i venea să creadă că ducele de Burgundia fusese ucis. Bavareza nu era doar o ruşine, îşi zise Christine dezarmată, era mult mai rău: era un... un *scandal. Abominabil.*

Catherine ridică din umeri şi mai puse încă o rochie peste grămada de veşminte ce trebuiau călcate şi atârnate. Şi-ar fi dorit ca Christine să lase baltă această întrebare grea. Îşi dorea totodată ca să nu mai arate aşa de fragilă şi bătrână şi neajutorată cum o vedea. O făcea să se simtă aşa de... aproape vinovată.

Catherine ştia foarte bine de ce Isabeau se hotărâse în cele din urmă să-l renege pe Charles şi să spună că acesta era un bastard: pentru că fiica ei îi ceruse să facă asta. Lucrul în sine nu-i prea tulbura lui Catherine conştiinţa. Îi era recunoscătoare mamei ei că făcuse acest pas. Destul de recunoscătoare, în orice caz: căci ştia totodată că mama ei voise să se răzbune pe Charles tot atât de mult pe cât îşi dorise s-o salveze pe fiica ei. Dar rezultatele erau mai importante decât motivele, îşi zicea Catherine. Isabeau preferase să-i facă un viitor fiicei ei mai degrabă decât fiului ei – şi avusese dreptate să facă asta. Charles făcuse tot ce putuse ca să-şi distrugă mama şi petrecuse ani de-a rândul arătându-şi disprețul pe care-l resimţea faţă de sora lui. Nici el n-ar trebui să se aştepte ca vreuneia dintre ele să-i pese prea mult de ce-avea să se aleagă de el.

Nu-i părea rău pentru Charles. Îşi merita soarta. Cu cât se gândea mai mult la asta, Catherine ajungea să creadă că răutatea lui Charles şi lipsa lui de loialitate faţă de rudele lui de sânge erau ele însele un motiv suficient ca să fie îndepărtat de la tron. Fusese crescută în credinţa că Dumnezeu îi alegea ca regi ai Franţei doar pe oamenii cei mai înţelepţi şi mai virtuoşi; printre strămoşii

ei se găseau sfinți și împărați. Crescuse cu certitudinea că, prin urmare, și ea trebuia să fie virtuoasă și nobilă și să facă tot ce-i stătea în putință ca să se arate vrednică de sângele ei regesc. Fără îndoială, Dumnezeu n-ar fi îngăduit ca un ucigaș – cineva care nesocotise această datorie sfântă și alesese păcatul – să fie uns ca făptură aleasă a Sa. Asta ar fi fost o batjocură pe seama regalității. Iar Charles era un ucigaș, nu era nicio îndoială. Îl văzuse ea însăși ucigând pe cineva. Acum știa că-și ucisese și vărul, cu propriile-i mâini. Se prea putea, își zicea ea, ca fratele ei să fi vărsat sânge tocmai pentru că propriu-i sânge era el însuși impur – pentru că el era de fapt rodul vreunei legături dintre mama ei și unul dintre iubiții ei mai degrabă decât fiul legitim al regelui Franței. Faptele pe care le cunoștea îi erau de-ajuns.

— Oh, de parcă poate ști cineva ce-i trece prin minte lui Maman! spuse Catherine neglijent. Ea zice atâtea...

— Ei bine, nu trebuie s-o crezi, răspunse Christine, cu mare blândețe, ca și cum Catherine ar fi fost un copil care se julise la genunchi. Nici măcar o clipă. Și încearcă să nu fii prea tulburată că a zis-o. Cred că... poate... a zis-o de dragul tău... are intenții bune... doar că nu înțelege ce mare greșeală e... să spui asemenea lucruri...

Fără să vrea, din pricina iritării, glasul lui Catherine se înăspri. Ce-o făcea pe Christine să fie așa de sigură de ea? Cum de-și închipuia Christine că avea întotdeauna răspuns la toate?

— Și dacă e adevărat? zise ea. Și dacă el *este* un bastard?

Își dădu imediat seama că greșise spunând asta. Chiar fără să privească în sus, pricepu schimbarea care se petrecea cu Christine. Bătrâna pufnea ca un curcan înfuriat.

— Nu se poate să crezi că e adevărat, spuse Christine furioasă, iar aerul ei oropsit dispăru, devenind iarăși femeia formidabilă și dintr-o bucată pe care Catherine și-o amintea din copilărie. Doar nu-ți poți închipui că o regină a Franței i-ar îngădui vreunui iubit să fie tatăl copilului ei?

Catherine ridică mâinile, de parcă încerca să oprească marea de cuvinte furioase pe care o simțea revărsându-se spre ea.

Dar în sinea ei își zicea, sfidătoare: Ei bine, și de ce n-ar fi adevărat? Dacă toți știau că regina avusese mulți iubiți, între care și pe fratele regelui, de ce e Christine atât de furioasă la gândul că un copil s-ar fi putut naște dintr-un accident? Oricât ai fi de atent, oricâți bureți muiați în oțet și acoperitori din băşica porcului ai avea și oricât ai sta să citești în stele, se mai întâmplau și greșeli. Toată lumea zicea asta. Pe-atunci nimeni n-ar fi avut motiv să se gândească la faptul că băiatul care era poate rezultatul unei greșeli, al unei legături ilicite ar fi putut fi chemat să devină stăpânitorul Franței. Charles era al cincilea fiu al lui Isabeau și al unsprezecelea copil; pe-atunci ar fi fost foarte departe de tron.

Christine continua să vorbească foarte repede și furioasă.

— Pentru că dacă ți-ai *îngădui* să crezi asta despre mama ta, ai accepta și posibilitatea ca ea să fi făcut același lucru și cu tine – că și tu ai putea fi din flori. În locul tău, eu m-aș gândi bine înainte să...

— Te rog, zise Catherine nerăbdătoare. Desigur că eu nu-s bastardă.

Christine se opri, părând șocată. De ea însăși, își zise Catherine; așa-i și trebuia, la ce sugestie absurdă făcuse.

În noaptea dinaintea începerii negocierilor, cele două părți se întâlniră ca să ia cina împreună.

— Poți veni măcar la cină, spuse Isabeau, cu un rânjet încântat. Poți cocheta un pic cu Henric al tău. După care pleci.

Gândul că avea să-l vadă iarăși pe Henric – după ultima dată – o încânta și o îngrijora în același timp pe Catherine. O concedie pe Christine și-și petrecu întreaga după-amiază împreună cu însoțitoarele ei, îmbăindu-se și alegându-și hainele și așezându-și părul și încercând să se liniștească.

Dar când intră în sală și se duse să se așeze la locul ei de pe estradă, ea văzu că oaspetele de onoare englez nu era Henric, ci John, ducele de Bedford, fratele lui. Nu voia să întrebe unde era Henric. Lasă-l flămând, îi zisese mama ei. Dar poate că el nu venise

aici la cină pentru că se gândise la acelaşi lucru? Mama ei, aşezată la patru locuri mai încolo, era prea departe ca să-i poată vorbi.

Neliniştea ei se mai potoli atunci când privi de-a lungul mesei şi-l văzu printre oaspeţii englezi pe Owain Tudor. Părea mai bătrân, mai slab şi mai dur decât înainte, cu chipul asprit. Când ajunse să-şi spună că schimbarea îl prindea, îşi sili privirile să treacă mai departe.

Trebuia să se concentreze – să facă tot ce putea în această singură apariţie publică de aici. Trebuia să-şi dea seama care era cel mai bun mijloc de a-l fermeca pe ducele de Bedford în seara aceasta, ca el să plece de-acolo convins că ea era stăpână pe situaţie. Şi ea voia să se simtă stăpână pe situaţie. Dintr-o dată, înţelese ce putea face.

După ce-şi trimise pajul în odăile ei după cutia de care avea nevoie, se întoarse, cu zâmbetul ei cel mai cochet, lăsând să i se întrevadă dinţii, către ducele de Bedford. Acesta părea stânjenit. Niciunul dintre regeştii fraţi englezi nu se pricepeau la femei. El se fâţâia pe scaun, ascunzându-se pe lângă Isabeau, apoi, privind îngrijorat în jur după fiecare povestire deocheată pe care regina i-o şoptea la ureche, începea să chicotească.

Catherine îl lăsă în pace. Dar, în hărmălaia creată în vreme ce se strângea felul doi şi se aduceau la masă dulciurile şi gustările de la felul al treilea, Catherine îşi ridică glasul, adresându-i-se, peste masă, posibilului său viitor cumnat:

— Domnia-Ta, ciripi ea dulce.

Bedford privi precaut în spate.

— Fără îndoială, aţi auzit de străvechiul nume al curţii franceze drept Curte a Dragostei? continuă Catherine cu glas cântător. Şi despre tradiţia noastră de a scrie poeme despre iubirea curtenească? Despre credinţa cavalerului faţă de doamna venerată, dar pe care nu o poate atinge niciodată?

Bedford îşi drese glasul, stânjenit. Ea înţelese că poezia nu era genul lui.

Dar lui Catherine nu-i păsa. Lăsă să-i scape un început de râs.

— M-am gândit că acum v-ar face plăcere să vă destindeți un pic, continuă ea. În stilul curții franceze. Pentru a sărbători începutul discuțiilor despre încheierea unei căsătorii la Curtea Dragostei...

Scoase apoi pe masă cutia și, cu gesturi largi, o deschise.

Printre oaspeți străbătu ca un zvon de încântare în așteptarea unei reprezentații; se auziră clinchetele cuțitelor și ale cupelor, apoi o tăcere nerăbdătoare; ea privi în jur la mulțimea chipurilor îndreptate spre ea din întreaga sală. Catherine își dădu seama totodată că și mama ei surâdea încântată. Isabeau nu se așteptase la asta.

Ea își ridică glasul, ca să pătrundă până în fundul sălii. Voia s-o audă toată lumea.

— Le-aș citi eu însămi... dar, desigur, aceste poeme sunt scrise de un cavaler către doamna lui... așa că vom avea nevoie de un cavaler, ceru ea.

Ducele păru dintr-o dată foarte îngrijorat, temându-se că ea avea să-i ceară *lui* să se facă de râs citind cu glas tare vreun poem de dragoste franțuzit.

Ea-i făcu un semn din cap, liniștindu-l.

— De aceea, îi ceru ea ducelui, știind că toate privirile erau ațintite asupra ei, aș putea oare să vă supăr cu rugămintea de a numi pe cineva din suita voastră care să citească acest modest poem de dragoste?

Ducele se poticni. Nu era un om de lume. Era vădit că nu-i trecea prin minte niciun englez care să fi vrut să citească un așa caraghioslâc molâu.

Ea privi din nou spre sală, ca și cum ar fi vrut să-l ajute. Încheie, adresând mulțimii o privire radioasă, înainte de a propune un nume:

— Poate Owain Tudor?

Pentru o clipă, se lăsă tăcerea. Ea-și păstră privirea ațintită asupra ducelui. Acesta se holbă, căscându-și spre ea ochii bulbucați, în vreme ce închidea și deschidea gura ca un crap.

Apoi izbucni în râs; un hohot prelung, grosolan, uşurat, de râs, plin de voioşie soldăţească.

— Tudor! fornăi el, iar toţi ceilalţi i se alăturară, într-un val de râsete şi de cupe ridicate. Grozavă idee! Lasă-l pe velş s-o facă! Velşii ăştia sunt poeţi cu toţii!

Ea lăsă din mână mica foaie de pergament. Aceasta porni în josul mesei, din mână în mână. Toţi băteau din picioare, strigând:

— Bardul! Bardul! Bardul!

N-avea nevoie să-l privească pe Owain printre umbrele agitate ca să ştie că acesta se făcuse alb la faţă, apoi roşu, apoi iarăşi alb, recunoscându-şi propriile efuziuni sentimentale ce se întorceau înapoi la el. Le vedea pe toate cu ochii minţii.

Dar, auzind zgomotul pe care acesta-l făcu ridicându-se, departe, în josul mesei fremătânde, se uită totuşi – îl privi drept în ochi, cu un zâmbet aspru, arătându-şi dinţii.

El se ridică. Ţinea în mână poemul. Privea spre ea, îngrozit: dorindu-şi ca poemele să nu se afle la ea; dorindu-şi ca ea să nu facă asta.

Ea continuă să zâmbească spre el. Aşa că Owain începu să citească. Din coada mesei, glasul lui scăzut, disperat, abia dacă se putea auzi din pricina englezilor care băteau veseli din picioare şi fluierau – n-aveau pic de respect pentru artă, englezii ăştia. Abia mai străbătea câte un cuvânt disparat: „Îndrăgostitul" sau „Castelul" sau „Luna" ori „Trandafirul". Ascultându-l, Catherine îşi împietri inima. El se opri la sfârşitul paginii; făcu, alb ca varul, o plecăciune şi se aşeză în tăcere. Pentru alte câteva clipe, englezii continuară să strige:

— Haide!

Şi:

— Du-o până la capăt, omule!

Şi:

— Hai s-auzim partea în care pune mâna pe fată!

Dar el nu mai avea nimic de spus.

După ce fluierăturile încetară, Catherine se întoarse spre ducele de Bedford, cu zâmbetul ei îndrăzneţ şi înclină şi ea din cap.

— Sper că v-a făcut plăcere acest fragment din tradiția noastră franceză, spuse ea, tot cu glasul ei cel mai dulce, mai puternic și mai convingător. Și sper că-mi veți da crezare și atunci când vă voi spune că – oricât de mult aș iubi țara în care m-am născut și întreaga strălucire a civilizației ei – lucrul după care tânjesc cel mai mult astăzi este acela de a-mi părăsi locul de prințesă la curtea iubirii imposibile, ca să devin regina voastră – soția regelui vostru. Într-un ținut mai fericit, unde visele se împlinesc. Iar-îndrăgostiții-trăiesc-fericiți-până-la-adânci-bătrâneți.

Francezii și burgunzii de la masă aplaudau. Englezii băteau iarăși din picioare, în semn de mulțumire. Mama lui Catherine chicotea veselă și dădea din cap încântată de sentimentul pe care fiica ei îl exprimase într-un chip atât de drăgălaș. Bedford rânjea și încuviința din cap, uluit că așa o pricăjită de fată reușise să țină un discurs atât de lung și de înflorit.

Ea se ridică în picioare și înălță cupa:

— Pentru succesul negocierilor voastre! închină ea veselă, iar aplauzele deveniră și mai zgomotoase.

Își spuse că acel gust acid, metalic pe care-l simțea în gură era gustul succesului. Tăia orice legătură cu trecutul.

Când lăsă jos cupa și privi pentru ultima oară în josul mesei, văzu că Owain dispăruse.

DOI

La Troyes, toamna veni şi trecu. În acea noapte de decembrie în care anunţară în sfârşit că între Anglia şi Franţa se ajunsese la un acord de pace, Christine îşi croi drum spre grajduri şi ceru să i se înşeueze calul, ca să fie gata de plecare de cum mijeau zorii.

— Unde mergeţi, Madame? întrebă argatul, politicos.

— Poissy, răspunse ea.

Şi oftă.

— Nu vreţi să rămâneţi pentru serbări? întrebă băiatul. Se spune că mâine o să fie artificii, şi fântâni cu vin...

Fălcile ei clănţăniră, închizându-se scurt peste cuvântul:

— Nu.

Isabeau avea în mână o cupă bătută cu nestemate. O agita în aer şi râdea de privirea plină de neîncrezătoare încântare de pe chipul fiicei ei.

— Ţi-am spus că ştiam exact ce era de făcut, zise ea plină de sine. De la bun început. Nu-i aşa?

Catherine – care alergase imediat spre odăile mamei ei când auzise că negocierile se încheiaseră; când auzise primele şoapte despre ce s-ar fi stabilit – nu-şi găsea cuvintele. Încuviinţă din cap.

— Anglia e un lucru foarte bun, adăugă Isabeau. Regina Angliei... e un titlu îndeajuns de potrivit. Dar – nu la fel de potrivit ca Franţa. M-am aşteptat dintotdeauna ca nepotul meu să fie regele Franţei. Aşa că mi-am zis – dacă fiul meu n-are să fie regele Franţei – la aceste cuvinte i se lăţi pe faţă un rânjet – de

ce n-ar fi fiica mea regina Franței în locul lui, iar fiul ei să fie următorul rege?

Catherine încercă să împiedice să i se contureze în minte imaginea lui Charles, cu ochii injectați și tremurând, când solul avea să-i ducă această veste. O făcea să se simtă nelalocul ei. Ar fi mai bine să nu se gândească deloc la el. Așa că-și fixă mai degrabă privirea asupra mamei ei, ce clătina acum din cap, amintindu-și de lunile de dispute care acum se încheiaseră, în sfârșit.

— Și totuși... se lasă greu Henric al tău, încheie Isabeau cu amărăciune.

Era cât se poate de adevărat. Henric al Angliei nu se lăsase până ce nu îi silise pe francezi aproape să-i dăruiască toată Franța. Tratatul de la Troyes prevedea că Henric avea să păstreze toate teritoriile franceze pe care le cucerise în ultimii cinci ani, iar ăsta era doar începutul. La moartea regelui Charles, o singură dinastie – a lui Henric – avea să domnească atât peste Franța cât și peste Anglia. Regelui Charles i se îngăduia să păstreze, formal, controlul asupra Franței pe toată durata vieții lui, însă Henric era recunoscut drept urmașul lui, iar prințul Charles, care se afla la Bourges, urma să fie lipsit de toate drepturile sale de moștenire. Acordul îi lăsa lui Henric libertatea de a-și continua războiul în sud, pe teritoriile rămase încă loiale prințului Charles și să cucerească tot sudul Franței, dacă era nevoie. Între timp, toate comunitățile religioase și universitățile care nu voiau să-i jure credință lui Henric al Angliei aveau să se trezească cu toate fondurile și privilegiile tăiate. Henric avea să fie regentul Franței în perioadele de boală ale regelui Charles. Iar prințesa Catherine avea să se mărite cu Henric de îndată ce acordul de pace era încheiat oficial. Ea urma să devină regina Angliei imediat, iar ceva mai târziu regina Franței.

Isabeau sorbi din vin. Dădea din cap cu o figură preocupată și toate inelele și mătăsurile ei străluceau.

— Așa că du-te în odaia ta, draga mea... s-ar putea să ai o vizită în seara asta..., șopti ea, bătându-se cu un deget pe o parte a nasu-

lui, cu obişnuitu-i gest de vulgară confidenţă. Şi, te rog, alung-o pe nesuferita doamnă de Pisan înainte să înceapă serbările...

Catherine surâse, cu oarece tristeţe. Maman îi zicea de luni de zile că figura Christinei era aşa de acră de putea să-nchege laptele cu ea. Avea dreptate. Catherine începuse să plece de una singură în plimbări lungi ca s-o evite pe biata Christine – Christine nu mai putea merge foarte bine, o dureau genunchii şi şoldurile. Zi după zi, Catherine îi adusese Christinei mici mănunchiuri de frunze de toamnă sau frăguţe târzii, cerându-şi astfel iertare că nu-i mai arăta aceeaşi afecţiune.

— Oh, răspunse acum Catherine, cred că n-o s-o mai vedem de-acum pe Christine. Ea a fost cea care mi-a spus că negocierile s-au încheiat. Mi-a zis că se apucase să împacheteze. Cred că vrea să plece cât de curând.

Întorcându-se de la grajduri, Christine fu aproape doborâtă la pământ de o formă întunecată ce străbătea alergând curtea înghe-ţată, neluminată, în sens invers.

Petrecuse atâta timp în odăile lui Catherine, cosând, rugându-se, stând cu ea (deşi nu atât de des pe cât şi-ar fi dorit) şi adunându-şi curajul să recunoască în sinea ei că dacă negocierile reuşeau, după cum se părea, n-avea să-şi mai vadă niciodată fiul şi pe copiii acestuia şi că nici nu cunoştea măcar chipurile celor mai mulţi din tabăra engleză.

Dar figura asta umbrită o cunoştea.

— Owain Tudor? zise ea, nevenindu-i să creadă.

Nici nu-şi dăduse seama că el era încă aici. Auzise că fusese aici într-o noapte, la început, că citise poezii de dragoste şi că-l necăjiseră. Dar după aceea nu-l mai văzuse şi nu mai auzise nimic de el.

— Dacă aş fi ştiut... Ai fost aici tot timpul?

El ridică din umeri.

— Când şi când, îi răspunse.

Ea îşi dori să fi fost mai multă lumină. Sunase atât de posomorât; dar ea nu-i putea vedea chipul.

— Trebuie să plec mâine dimineaţă ca să-i duc vestea ducelui de Bedford.

Şi adăugă:

— Nu mă mai întorc.

— Nici eu, spuse Christine, la fel de posomorâtă. Plec mâine la fiica mea, la Poissy. Nu mai am niciun rost aici... cu toţi burgunzii ăştia... şi cu englezii. Nu e de mine. Trebuia să plec de mai demult.

Owain privea spre ea îngrijorat. Ea nu voia ca lui să i se facă milă de ea. Ca să înlăture orice eventuale întrebări despre fiul ei, despre situaţia ei financiară sau despre lunile dureroase pe care le petrecuse aici, cu Catherine care o ocolea, ea adăugă, cu o lăudăroşenie atât de străvezie încât se simţi ruşinată afişând-o:

— Sărmana Catherine. Îmi pare aşa de rău pentru ea. Am fost aici cu ea, încercând s-o pregătesc... ea e cea sacrificată, desigur... e recompensa, sărmana fată... dar s-a închis aşa de mult în ea...

Owain nu răspunse. Dar adăugă, după o tăcere:

— Nu pot să nu mă gândesc la băiatul acela – micul tău Charles. Era aşa de mic şi de speriat când l-am cunoscut. Uneori îmi pare rău pentru el.

Ea încuviinţă, mişcată de gândul lui bun.

Îi atinse braţul, ştiind că acesta era un rămas-bun.

— Unde-o să te duci mai departe? întrebă ea cu glas scăzut.

Pentru o clipă, aproape speră că el avea să se lumineze şi o să-i spună vreo poveste despre o fericire de zi cu zi, care să-i amintească de faptul că asta mai exista încă undeva, în alte locuri, pentru alţii: poate o mireasă drăgălaşă care-l aştepta acasă; sau vreun conac aşteptându-şi seniorul să se întoarcă acasă şi să-şi pună rânduială în acareturi. Apoi îşi dădu seama ce nebunie sentimentală era asta; el era velş şi îşi pierduse toate pământurile familiei şi depindea întru totul de favoarea regelui său pentru a supravieţui; şi că şi el fusese ţinut departe, în toţi aceşti ani, de orice speranţă de a duce o viaţă obişnuită.

— Ar trebui să te însori, zise ea; să ai fii şi fiice. Să fii fericit alături de o soţie. Pentru asta-i făcută viaţa, nu pentru război.

Dar el clătină din cap și se strâmbă ca și cum gândul acesta-l durea.

— Nu-s făcut pentru asta, mormăi; nu e ce a voit Dumnezeu.

Îi aruncă încă o privire chinuită. Apoi zise, pe neașteptate:

— În toată vremea asta... bântuit de Catherine... bântuit.

Ea nu știu ce să răspundă la asta; rămase doar căscând ochii la el. Oare se putea ca un singur sărut – cu vreo șase sau șapte ani în urmă – să fi însemnat într-adevăr atât de mult? Abia dacă-i venea a crede într-un asemenea devotament, în statornicia inimii lui Owain Tudor. Totul părea a fi de-o ironie atât de amară – că o salvase pe Catherine de acest băiat atât de bun doar pentru ca fata să poată fi sacrificată în numele unei păci rușinoase cu lupii aceia de englezi.

— În noaptea aceea, la petrecere, m-a pus să citesc poemul meu. Al meu, pentru ea. Am scris sute. Îndrăgostitul, Trandafirul. Ea le-a găsit.

Christine continua să se holbeze la el, abia venindu-i să creadă, începând să-i priceapă umilința lui sau cruzimea lui Catherine – doar Catherine n-ar fi putut să știe, n-ar fi putut pricepe? – iar în ea își făcea loc, chiar și în bezna în care se găsea ea însăși, o pornire de milă față de el. Erau atâtea lucruri pe care ea nu le știa. Îi prinse brațul cu mai multă putere. El clătină din cap, îndârjit, învinuindu-se de un lucru pe care ea uitase că-l spusese vreodată:

— Ai avut foarte mare dreptate. N-ar fi trebuit să citesc toate prostiile alea. Cu Trandafirii și Îndrăgostiții. Dacă aș fi stat departe de toate astea, se scutură el amărât, cine știe?

Trase aer în piept.

— Așa că nu – înapoi la studiile mele, continuă el, zâmbindu-i printre lacrimi și schițând ceva ca o plecăciune resemnată – străduindu-se ca asta să pară un lucru obișnuit. Oxford. Călugării. Am să mă alătur și eu lor, dacă mă primesc.

Cu un glas care amintea de vocea ei hotărâtă cu o clipă în urmă, el se îndreptă de spate și zise:

— E timpul să-mi țin făgăduința și să devin un om cu adevărat învățat, nu-i așa?

După ce Christine plecă, Owain rămase încă o vreme drept, pe întuneric. Își putea vedea răsuflarea, iute și alburie. Zărea pătratele de lumină străbătând zidurile. Auzea ovațiile și chiotele dinăuntru.

N-avea să se alăture lor. Nu era nicio bucurie adevărată în aceste serbări – ci doar acea prefăcătorie care-i lua locul în vreme de război. Iar el se săturase de toate astea.

Încercă să-și amintească de ultima dată când văzuse vreo urmă de generozitate, de speranță sau de bunăvoință în ochii cuiva. Dar nu reuși. Războiul, care dura aproape de pe când mai tânăra Catherine îl sărutase acolo, la Poissy, rosese sufletele tuturor celor de care se atingea, precum rugina roade metalul. Era mult mai rău decât doar bătrâna regină înrăită care rânjea în vreme ce își abandona întreg regatul și-și distrugea familia ca să-i facă fiului ei în ciudă. Ceva mult mai grav pătrunsese pe ascuns în întreaga Franță; o drăcească alchimie întunecase orice suflet. De-acum era fiecare pentru el, prieteniile mureau, de vechile loialități se-alegea praful și din toate părțile răsăreau tăceri noi și misterioase. Tot ce puteai vedea în orice pereche de ochi ca de fiară ce te fixau era teamă sau calcul sau neîncredere. Nu puteai aștepta mărinimie de la oameni care aveau motive să se teamă că aveau să fie siliți să se despartă de familiile iubite sau care-și îngropaseră copiii înainte de vreme sau care fuseseră trădați de oameni în care se încrezuseră sau jefuiți fără scrupule de ceea ce credeau că era al lor pentru totdeauna. Toți acești supraviețuitori fuseseră îndepărtați unul de celălalt de suferințele lor, și fiecare din ei se simțea singur în întuneric, cu fricile sale. Oamenii care trebuiseră să trăiască prin ură uitaseră să iubească. Nici măcar nu-și mai puteau vorbi. Războiul le răpise nevinovăția. Poate că niciunul dintre ei n-avea s-o mai regăsească vreodată.

El își aminti de cearcănele de sub ochii Christinei și de pomeții ei ieșiți; de privirea ei înfrântă din seara asta. Era copleșit de milă pentru singura femeie la care se putea gândi ca la cineva care nu-și pierduse încă puterea de a iubi. Christine avea o viziune a unui viitor în care speranța și onoarea și generozitatea erau încă posibile. Dar și ea îi pierduse pe cei pe care-i iubea și viața pe care o

preţuise. Ea ştia că n-avea să-şi găsească locul în pacea pe care avea s-o aducă ziua următoare. Îşi îndura cu mult curaj pierderile. Era prea târziu acum ca să-i mai spună cât de mult o admira. N-avea s-o mai vadă niciodată.

Îşi frânse mâinile, plin de furie neputincioasă înaintea zădărniciei atâtor strădanii, a vărsării de sânge, a atâtor ani pierduţi. Încercând să se potolească, trase adânc în piept, în mai multe rânduri, putoarea familiară a grajdurilor. Îşi spuse că amărăciunea care-l cuprinsese îi venea din faptul că el niciodată n-avusese într-adevăr inimă de soldat – sau de diplomat. Asta era realitatea: avea să se trezească, la crăpatul zorilor, în căpiţa de fân de la ieşirea de la grajduri, avea să-şi adune paiele de pe haine şi din păr şi avea să-şi înceapă călătoria înapoi spre Anglia, spre cărţile lui, ca să încerce să-şi recapete liniştea sufletească; să-şi găsească în sfârşit rostul în viaţă.

Nu ştia de ce gândul ăsta nu-i aducea nicio alinare, nici de ce nu se putu împiedica să nu-i vină lacrimi în ochi.

Ochii lui Catherine străluciră în oglindă. Aprinseseră zeci de lumânări în odăile ei.

Când auzi uşa, porni în grabă spre ea, cu buclele-i strălucitoare căzându-i pe spate prin mătasea subţire şi olanda fină, ca să-şi întâmpine iubitul pe care-l aşteptase atâtea luni de zile.

Dar era Christine.

— Am venit..., începu Christine, cam agitată.

Voia să-şi ia rămas bun, să se roage un pic împreună cu Catherine, să o laude pentru curajul ei, să-i ureze să aibă puterea de a răbda necazurile care o aşteptau în viaţă.

Dar, de îndată ce privirea ei cuprinse întreaga scenă – uleiul de trandafiri, fundele, mătăsurile şi chipul îmbujorat, strălucitor al tinerei fete, ea se opri. Dintr-o dată înţelese. Fata aştepta un iubit.

Asta nici nu-i trecuse prin cap. În ea se căscă un puţ întunecat, fără fund. Trebuie că era din pricina uluirii. Fusese atât de oarbă. Erau atât de multe, pretutindeni – atât de multe lucruri pe care nu le ştia.

Trebuie că era vorba de Henric al Angliei. Nu-şi dădu seama de ce nu îi trecuse niciodată prin cap că şi Catherine şi-ar putea *dori* să se mărite cu Henric.

Privi mai atentă la viitoarea mireasă; la viitoarea regină a Angliei şi a Franţei. Strălucirea se ştersese de pe chipul lui Catherine. Aceasta privea în pământ. Îmbujorarea-i era vinovată. Seninătatea-i dispăruse.

— Dă-mi binecuvântarea ta, mormăi Catherine, dar fără să îndrăznească să privească în sus. Te rog. Urează-mi ca totul să fie bine.

Cu mare blândeţe, Christine luă mâna prinţesei, simţind în acelaşi timp că acestea fuseseră făcute mai catifelate şi date cu parfum, pentru întâlnirea care urma.

— Fată dragă, şopti ea, îţi doresc tot binele din lume, ca întotdeauna... sigur că da... şi întotdeauna asta-ţi voi dori... dar nu pot binecuvânta căsătoria ta.

Simţi mai degrabă decât văzu privirea pe care Catherine i-o aruncă pe furiş.

Amintindu-şi de vocea îngheţată a lui Owain Tudor de lângă grajduri, Christine adăugă, visătoare:

— Mi-aş fi dorit să te fi măritat mai degrabă cu cineva fără sânge regesc decât s-o faci astfel. Aş fi fost mai fericită să te văd alături de velşul acela. Măcar ăsta ar fi fost un lucru cinstit.

O trase spre ea pe Catherine, care nu se împotrivi, rugându-se ca fata să fie ocrotită de toţi demonii pe care mama ei – trebuie că mama ei era de vină – îi dezlănţuise în juru-i.

— N-o să ne mai întâlnim niciodată, şopti ea, fixându-şi în amintire căldura acelui trup tânăr, iubit, lipit de al ei. O să mă rog pentru tine.

TREI

Sub strălucirea soarelui de iunie, în veşminte de aur, Catherine descălecă de pe cal într-o explozie de lumină şi splendoare. Intră în întunericul bisericii, închizând ochii şi trăgând adânc în piept parfumul bogat de tămâie, apoi privi cu nesaţ lumina mulţimii de lumânări aprinse, de parcă era gata să se abandoneze unei vieţi întregi de extaz ce-avea să urmeze la capătul acestei ceremonii. Înaintând spre altar – nu era o procesiune prea lungă, căci Saint-Jean era o biserică mică, mai potrivită pentru cununiile între negustori decât pentru însoţirea unor regi –, ea-şi ţinea ochii plecaţi. Dar îşi dădea seama în acelaşi timp de prezenţa soţului ei, de profilul lui care înainta alături de ea – şi el ca un turn de aur bătut cu nestemate: nasul lui drept; ochii lui mari. Era copleşită de dragoste şi de izbândă; era îmbătată de fericire.

Acesta era ceasul triumfului ei desăvârşit.

Privi în jur. Nu recunoştea mai niciunul dintre aceste chipuri de englezi şi burgunzi. Licărirea unei amintiri o tulbură o clipă: se vedea, mai tânără, stând întinsă pe iarbă, într-o zi fierbinte, plină de fericire, înainte de război, alături de Christine şi Charles şi Owain, vorbind alene despre ziua în care, în haine aurite, avea să se mărite, iar ei aveau să fie cu toţii acolo şi aveau să o aclame. Dar aici nu avea niciun prieten.

N-avea importanţă. Îi salută pe mama şi pe tatăl ei ce stăteau înaintea altarului, bătrâni şi fragili, pe tronurile lor, dar tatăl ei era iarăşi, în sfârşit, în toate minţile şi-i arunca o privire lungă, blândă, iar mâinile lor îmbătrânite se ţineau strâns una de cealaltă.

Ea trimise priviri iubitoare, pline de speranţă către doamnele ei însoţitoare engleze, frumoasele străine care bătuseră drumul până în Franţa ca s-o slujească astăzi şi care aveau să-i devină prietene şi confidente în viitorul liniştit, devenind poate, marile doamne ale strălucitei curţi engleze pe care urma s-o întemeieze împreună cu Henric.

Lângă ea, Henric îşi înăbuşi un căscat.

Henric al Angliei era sfârşit de oboseală. Încă o ceremonie plicticoasă, îşi zise el, încercând să-şi ţină ochii deschişi în timp ce episcopul recita jurămintele solemne de căsătorie; încă o petrecere fără haz, apoi va putea să tragă un somn bun.

El şi cei şaisprezece mii de englezi ai săi plecaseră din Rouen de o lună întreagă, de la începutul lui mai. I se păruse important să le demonstreze francezilor toată înfricoşătoarea forţă militară engleză. Îşi pusese oamenii să mărşăluiască într-un semicerc strălucitor în jurul Parisului, iar el plecase să se roage la abaţia regală Saint-Denis, cum făcuseră dintotdeauna regii Franţei. O bună aluzie simbolică, îşi zisese; iar asta avusese în plus avantajul că le îngăduise parizienilor slabi şi jerpeliţi să se cţere pe zidurile oraşului şi să caşte ochii la sulițele şi coifurile soldaţilor cărora li se predaseră. După Saint-Denis, armata engleză mărşăluise pe câmpiile din Brie, pe lângă câteva fortăreţe inamice ale prinţului Charles, lăsând câte o garnizoană permanentă pe lângă podurile strategice. Fuseseră întâmpinaţi în Champagne şi la Troyes de tânărul duce de Burgundia şi de toţi demnitarii francezi şi burgunzi pe care acesta izbutise să-i adune.

Mai avuseseră câte ceva de furcă la Troyes, ca să se asigure că nu puteau cădea în nicio capcană. Tânărul duce de Burgundia îi încartiruise pe oamenii lui Henric în partea de jos a oraşului. Dar pe întortocheatele străduţe pietruite nu era nici pe departe loc pentru şaisprezece mii de oameni. Majoritatea urmau să-şi aşeze tabăra în afara zidurilor oraşului. Henric nu voia ca oamenii lui să fie împărţiţi în două, aşa că pusese să se dărâme zidurile oraşului.

Abia după ce se asigurase că englezii nu erau vulnerabili acceptă să se apuce de treaba pentru care se găsea aici, anume acordul de pace.

Cu două săptămâni în urmă, acordul fusese proclamat solemn, cu surle şi trâmbiţe. Avusese loc o strălucită ceremonie în catedrala Saint-Pierre din centrul oraşului Troyes: Henric mergea la braţ cu cumnata lui, ducesa de Clarence, piaţa era îndesată cu patruzeci de lorzi şi cavaleri englezi, cu regina Franţei, ducele de Burgundia şi patruzeci dintre sfetnicii acestuia.

Viitoarea lui mireasă fusese şi ea acolo, desigur. După ce ascultaseră proclamarea solemnă a tuturor punctelor acordului de pace, continuaseră ziua cu o ceremonie de logodnă care se prelungise până seara.

Apoi urmaseră două săptămâni de sărbătoare. Două săptămâni în care, în vreme ce lorzii lui se făceau de râs bând şi închinând pahare şi zburdând de colo-colo în toată splendoarea lor, treaba mai importantă a proclamării acordului de pace mergea mai departe, fiind proclamată în franceză şi în engleză în întregul oraş; faţă de armata engleză; apoi în toată ţara. În acelaşi timp, Henric se ocupase şi cu treaba la fel de importantă de a accepta jurămintele de credinţă ale francezilor şi burgunzilor care trecuseră de partea lui.

Iar la sfârşitul zilei, când totul se sfârşea, o avea pe micuţa Catherine. Se făcuse mai drăgălaşă şi mai vădit senzuală ca niciodată. Se terminase şi cu strecuratul în cortul reginei sau prin odăile altora. Nopţi întregi, cum se cuvine, în odăile lui, în patul lui. Fără întreruperi.

În fapt, erau căsătoriţi, cel puţin trupeşte, de aproape un an. Era o fată bună. Avusese mare noroc. Şi totuşi era timpul să încheie toată povestea asta. O cununie rapidă, la doi paşi de odăile lui. Ca să fie totul pus la punct. Să revină totul la normal.

Henric nu avusese niciodată prea multă vreme pentru poveştile astea curteneşti, pentru dansuri şi pentru împodobit, lucruri care nu făceau decât să-l reţină de la viaţa reală de pe câmpul de luptă. În vreme ce episcopul îi dădea înainte cu slujba lui, Henric îşi lăsă gândurile să-i zboare cale de vreo optsprezece mile, la

Sens, unde contele de Huntingdon îi asedia pe oamenii prinţului Charles. Huntingdon va avea nevoie de întăriri cât de curând. Regele Angliei ardea de nerăbdare să se întoarcă în cortul lui, la oamenii lui, la francheţea războiului.

La căderea serii, Catherine le lăsă, ca într-un vis, pe noile, frumoasele ei surori, doamnele engleze, cu chipurile lor lungi şi demne, să se agite binevoitoare în juru-i. Una după alta, ele îi îndepărtară toate bijuteriile şi hainele cu degetele lor fine, dându-le mai departe, la lumina lumânărilor, doamnelor de rang inferior, care urmau să împăturească şi să se îngrijească de toate comorile ei cu toată ceremonia potrivită la curte pe timp de pace; doamne care, la rândul lor, aveau să dea mai departe altora, de rang şi mai jos, lucrurile care trebuiau spălate sau curăţate sau reparate. Aşa ar fi trebuit să fie lucrurile dintotdeauna, îşi zicea ea visătoare, în vreme ce părul îi era pieptănat, iar ele îi făceau chipul şi trupul mai catifelat cu balsamuri şi parfumuri. Şuşotind melodios una către alta în engleză – o limbă pe care nu o înţelegea, deşi începea să încerce s-o facă, pentru că trebuia să înveţe limba viitorului ei cămin, străduindu-se să înveţe zilnic cuvinte noi – doamnele îi aşezară uşor pe umeri cămaşa de noapte albă, fină, şi îi luminară calea spre camera nupţială, împodobită cu stofe regeşti, de aur, parfumată cu petale de trandafir şi levănţică.

Ele dădură cuvertura la o parte. O ajutară să se urce în pat. Îi aşezară părul pe perne. Apoi făcură o plecăciune solemnă şi se retraseră când Henric apăru în pragul uşii – şi el curat şi ferchezuit, cu suita lui de sfetnici. Soţul ei. Regele ei.

— Puteţi pleca, le spuse el solemn oamenilor săi.

Şi ei se traseră înapoi în tăcere. El închise uşa şi veni la marginea patului. Rămase privind-o, cu un chip fără expresie. Ea spera că avea să-i spună ce frumoasă era, mai frumoasă ca niciodată, în această zi când devenise regina lui; că era giuvaierul coroanei lui; că o va iubi mereu. Însă el se mulţumi să se scarpine în cap. Apoi îi surâse cam neglijent, iar ea se topi la vederea încreţiturilor prietenoase de la marginile ochilor lui.

— Of, slavă Domnului că s-a terminat, zise el, oftând din toată inima. Am mâncat destule limbi de ciocârlie cu sos de miere cât să-mi ajungă pentru toată viaţa, nu crezi?

Fără să-i aştepte răspunsul, el se urcă în pat şi trase pătura. Ea nu aşteptă ca el s-o tragă spre el. Îi potopi trupul, lăsându-şi părul să alunece, greu, pe chipul şi pe umerii lui, când se aplecă să-l sărute. Era noaptea nunţii lor. N-avea nevoie de mai mult; ştia cum avea să răspundă trupul lui.

Dar nu se întâmplă aşa. El închise ochii; rânji, nu fără bunăvoinţă, dar fără interes şi rămase ţeapăn sub ea; o împinse uşor de umăr de parcă ar fi vrut s-o desprindă şi mormăi în franceză, ca întotdeauna, deşi se presupunea că ea vorbea în engleză cu doamnele ei:

— Obosit...

Apoi, ca un ecou pe jumătate adormit a ceea ce trebuie să fi fost o glumă grosolană a soldaţilor englezi:

— Nu pot cuceri Franţa în noaptea asta...

El nici măcar nu-i văzu tresărirea. Dormea dus.

Isabeau îndreptă spre Henric o privire în care suspiciunea firească se lupta cu hotărârea ei de a-l iubi. Ea se aplecă înainte, vărsând bomboane peste cărţile de joc, dorindu-şi ca ginerele ei să nu stea atât de insolent, sprijinindu-se de cămin şi căscând; dorindu-şi să mai fi avut încă puterea să intimideze dintr-o privire.

Spera că n-avea să se lase la fel de greu convins în ceea ce privea serbările de nuntă cum fusese şi în vremea negocierilor din aceste ultime şase luni, când la fiecare ceas mai pronunţa încă şi încă o nouă pretenţie fantezistă, până ce regina Franţei, care nu fusese niciodată o femeie răbdătoare, era gata să înceapă să ţipe şi să-l plesnească peste faţa lui lungă şi înfumurată.

Peste câteva clipe, Catherine avea să ajungă aici împreună cu Charles, iar ea va fi nevoită să înceteze să-i mai şuiere instrucţiuni noului ei ginere. Cel mai bine ar fi să pună totul la punct mai dinainte, îşi zise ea.

— Aşa deci. Turneul de azi după-amiază. O să porţi culorile lui Catherine, desigur... şi o să câştigi, spuse ea, cu un glas hotărât, ispititor, adăugând, după o clipă de gândire – fiul meu drag.

Catherine stătea cu tatăl ei preţ de un ceas în fiecare dimineaţă şi se plimba cu el prin grădină. Nici ziua de azi nu era o excepţie. Şi de ce-ar fi fost?! Cât de curând, avea să pornească spre noua ei viaţă, în Anglia. Nu mai avea mult timp de petrecut împreună cu tatăl ei. Nu voia să piardă niciuna din clipele preţioase care-i mai rămăseseră. În dimineaţa aceasta, se plimbau pe o cărare pietruită, în umbra brăzdată de raze de lumină, printre norii de flori albastre şi albe. Îl ţinea de braţ şi îi vorbea cu glasul ei cel mai potolit şi mai blând, de parcă încerca să liniştească un cal. Acum asta făceau: depănau împreună amintiri. Uneori, când era lucid, îi povestea lucruri din copilăria lui. Cum, odată, pe când avea cinci ani, tatăl lui îl pusese să aleagă între o carte şi o armură completă, făcută pe măsura lui; iar el alesese armura şi toţi cei de la bal îl aclamaseră. Ea râsese. El îi zisese, cu regret:

— Am vrut dintotdeauna să fiu un erou. Dar ar fi trebuit să aleg cartea.

Dar astăzi el nu voia să-şi amintească de clipele fericite.

— Unde e Christine? întrebă posomorât.

N-o uitase.

Catherine răspunse cu seninătate:

— S-a dus la Poissy, Papà – la mănăstire; s-o vadă pe Marie a ei – şi pe Marie a noastră.

Dar tatăl ei nu luă în seamă veselia din glasul său, ci se mulţumi să repete: „S-a dus... s-a dus...“ – şi să clatine trist din cap, la fiecare cuvânt nostalgic.

Buchetelul de nu-mă-uita pe care Catherine îl culesese pentru el îi căzu de la guler. El nici nu băgă de seamă.

— O să te duci şi tu, îi zise, şi tot ce era de spus se vedea limpede în privirea pe care i-o aruncă fiicei lui – i se frângea inima. Nu-i aşa? Vă duceţi cu toţii...

Ea îl îmbrăţişă; rămase aşa: îl simţea tremurând.

— Papà, o să fiu fericită, zise ea, cu tot curajul de care era în stare; şi într-o bună zi o să ai un nepot care o să fie regele Angliei, şi apoi şi regele Franţei... şi când va împlini cinci ani o să primească o armură, ca şi tine, şi o să fie un erou... şi o să fim cu toţii o familie iubitoare, pentru totdeauna.

El încuviinţă din cap. Ea privi la prospeţimea orbitoare a florilor de ranunculus, dorindu-şi ca toată tristeţea lui să dispară; dorindu-şi ca toate necazurile lui să dispară; dorindu-i să-şi găsească pacea.

Dar pe obrajii lui se prelingeau lacrimi.

— Or să te ducă şi pe tine de-aici, scânci el.

— Oh, Papà, nu face asta, se rugă ea. Nu plânge.

El îşi puse capul pe umărul ei şi suspină.

Ea şopti:

— O să mă întorc, promit. N-o să mă pierzi.

Ea voia în primul rând să-l liniştească; dar îşi zicea şi că era adevărat. Că Henric îşi va dori să vină adeseori în Franţa.

— Iau cu ei totul...

Îi întrerupse şirul gândurilor, cu glasul lui nefericit, tremurând, în falset.

— Şi ce-o să se aleagă de Charles? Unde e micul meu Charlot?

Ea îl strânse şi mai tare. Nu putea să se gândească la Charles.

— Nu te gândi la Charles, Papà. Charles a fost un băiat rău, murmură ea, mângâindu-l pe umeri.

Dar asta îl făcu pe rege să izbucnească de-a binelea în plâns.

— Bietul Charles, se smiorcăi el. Bietul Charles...

Catherine nu ştia dacă el plângea pentru fiul său sau pentru sine.

Regele se înveseli, sau cel puţin aşa se părea, când Catherine împleti un lanţ de flori de ranunculus şi i le atârnă de gât, apoi făcu încă unul şi şi-l prinse la încheietura mâinii şi îl sărută, ca să-l facă să înceteze din plâns. Apoi îl conduse înăuntru, la Henric şi la mama ei şi pe urmă afară, la cina cavalerilor, care avea să continue cu turnirul din curte, unde fusese ridicată pentru doamne o

platformă care fusese împodobită cu steaguri și stofe și flori și pe care fuseseră așezate perne.

— Ah, ce-s prostiile astea? zise Isabeau, însă cu blândețe, când se așezară la masă, iar ea zări lanțul de flori, lăsându-și în jos mâna pe care o înfipsese în cele două coarne ale coafei ei, ca s-o protejeze de vântul care flutura prin vălurile-i transparente. Catherine văzu că și ea avea astăzi o privire duioasă. Își cununa ultimul copil, iar asta era în sine o piatră de hotar. Catherine își dădu seama că mama ei avea să arate înțelegere față de melancolia tatălui ei, pentru că o împărtășea și ea. Regina Franței se agită în jurul soțului ei, netezindu-i hainele; dar lăsă șiragul de flori la locul lui.

Cei doi regi se așezară de o parte și de alta a lui Isabeau. Catherine era încă uluită și recunoscătoare că i se îngăduia să șadă la stânga lui Henric, în văzul tuturor, și că lorzii care-i vorbeau i se plecau, numind-o regina Angliei, și că era soare și cânta muzica.

Prea amețită de căldură și de fericire ca să-și amintească să mai mănânce din cele ce-i erau puse în farfurie, ea stătea și privea zâmbetele curtenești, sorbind din pocalul ei bătut în nestemate. Își aminti dintr-o dată. Mama ei îi dăduse o mică fundă galbenă de mătase pe care trebuia să i-o dea lui Henric ca să o poarte la turnir.

— O să vrea să poarte culorile soției lui, mormăise Isabeau insistent: va fi recunoscător pentru asta.

`Ea înfășură funda în jurul brățării de flori galbene ce începeau să se ofilească și, atingând brațul puternic și musculos al soțului ei, i-o întinse, cu o privire plină de speranță.

El se uită absent la grămăjoara galbenă.

— Culorile mele, murmură ea, întrebându-se o clipă dacă nu cumva zicea ceva greșit – pentru turnir. Să le porți...

El dădu din cap, luă funda și o puse în punga de la brâu. Apoi arătă malițios din cap în direcția lui Isabeau și-i șușoti:

— Aha, înțeleg... ți-a vorbit despre turnir, nu-i așa?

Și o bătu ușor peste mână. Cu blândețe; însă era genul de blândețe neglijentă pe care i-ai arăta-o unui câine sau unui copil. El nu

era copleşit, cum sperase c-ar fi putut fi; şi nici n-avea să rostească vorbe dulci de îndrăgostit despre cum era gata să moară luptând în onoarea ei. O clipă mai târziu, el se întinse şi atinse braţul unui paj în trecere ca să-i amintească să umple pocalul regelui. Ea amuţi – şi încercă să nu pară jignită.

De îndată ce cupa-i fu umplută, Henric se ridică în picioare. Zumzetul petrecerii se mai auzi o clipă, apoi se lăsă liniştea. Lorzii şi cavalerii englezii îl priveau cu toţii plini de devotament; erau gata să facă orice le-ar fi poruncit. Zărind privirile lor pline de veneraţie, Catherine se simţi mândră de soţul ei. Îşi zise, uşurată: „Deci vrea să ţină un discurs... şi eu l-am întrerupt... nici nu mi-a trecut prin cap... Se gândea la altceva mai important..."

Amintirea florilor ofilite şi a fundei galbene o făcu să roşească; ce copilărie.

Henric îşi drese glasul.

— Am fost chemaţi aici pentru a sărbători însoţirea dintre ţările noastre printr-un turnir, strigă el suficient de tare încât să-l audă toată lumea, schiţând în timp ce vorbea o plecăciune solemnă faţă de regina Isabeau şi de soţul ei.

Chipul i se întunecă.

— Dar cât timp noi stăm aici, veselindu-ne, duşmanul strânge rândurile din ce în ce mai mult, continuă el sumbru. Asediul de la Sens a ajuns într-un moment hotărâtor.

Sens, îşi zise Catherine zăpăcită – oraşul unde erau fortificate trupele lui Charles, înconjurate de oamenii lui Henric, aşteptând întăriri. Sens era la mai puţin de patruzeci de mile depărtare; dar se afla la un milion de mile de serbările în cinstea căsătoriei ei. Ce-avea Sens de-a face cu ce se întâmpla astăzi?

— Noi, cu cavalerii şi ostaşii noştri, am putea hotărî soarta acestui asediu, continuă glasul lui Henric. Dacă am fi acolo.

Dinspre câţiva dintre englezii din cealaltă parte a curţii, care se pregăteau de turnir, se făcură auzite, în neorânduială, câteva ovaţii. Henric ridică mâna ca să-i potolească. Nu era încă vremea lor. Trebuia să termine mai întâi cu formalităţile. Aceştia amuţiră

la loc, însă Catherine văzu că ochii tuturor englezilor străluceau de speranță și nerăbdare.

— Cu îngăduința Maiestăților lor franceze, continuă solemn regele Angliei, făcând încă o plecăciune adâncă față de Isabeau și Charles – iar acum, trăgând cu ochiul, Catherine văzu cum chipul mamei ei schimonosit de o privire plină de o furie răzbunătoare atât de monstruoasă încât ea se înfioră și-și întoarse iute privirea înapoi în farfurie –, aș vrea să le poruncesc oamenilor mei și să-i implor pe oamenii regelui Franței să fie gata să ni se alăture, la asediul de la Sens.

Tăcerea care se lăsă acum era plină de noi înțelesuri. Toți seniorii francezi și burgunzi erau vădit uluiți. Anumite lucruri erau sfinte. Nimeni nu putea întrerupe banchetele regale. Nimeni nu putea schimba planurile regelui Franței. Nu așa. Nu pentru așa ceva. Dar englezii nu știau asta. Toți lorzii englezi se întorceau, se foiau, trăgeau aer în piept, se priveau unii pe alții și rânjeau, bucurându-se de schimbarea de ritm, gata să pornească de îndată ce li se poruncea.

— Mai bine o victorie adevărată pe câmpul de bătălie decât să ne arătăm degeaba vrednicia aici în curte! spuse Henric, aproape strigând, ațâțându-i, astfel că ropote de aplauze și urale începură iarăși să străbată mulțimea ce se apropia de masa banchetului. Acolo vom putea să pornim la atac și să ne batem și să ne arătăm îndrăzneala și curajul! Căci nu e faptă de curaj mai mare pe lume ca pedepsirea celor ce se fac vinovați de răutăți, pentru ca oamenii sărmani să poată trăi!

Iar acum nimic nu-i mai putea reține pe englezi. Călcând în picioare toate regulile etichetei franceze, aceștia se ridicau în picioare, ridicau pocalele, băteau în mese și în picioarele acestora și râdeau în gura mare și strigau: „Sens! Sens!" și „Henric!"

— Foarte bine. N-avem timp de pierdut. Să ne pregătim de drum, sfârși Henric simplu, învăluind sutele de oameni din curte cu un zâmbet aprobator.

Catherine, uluită, îl simți sărutând-o pe creștetul capului. Apoi plecă, mergând foarte repede și hotărât înapoi spre palat, iar peste

tot era haos. Englezii începură cu toţii să se adune în jurul comandanţilor mai cunoscuţi, plini de entuziasm, cerând instrucţiuni sau îngrămădindu-se spre grajduri şi spre cazarmă ca să ducă porunci şi să pregătească armele şi bagajele şi proviziile. Masa era deja pe jumătate goală. În câteva minute, mulţimea în neorânduială dispăruse. Numai francezii mai rămăseseră la masă, în veşmintele lor somptuoase, cu figurile lor lungi, îngrozite, afişând o disperată demnitate, neştiind ce să facă.

— Sire? i se adresă tânărul duce de Burgundia regelui Franţei.

Dar pe chipul regelui curgeau iarăşi râuri de lacrimi tăcute. El murmura: „Bietul Charles, bietul Charles" şi, o dată în plus, Catherine nu ştia dacă plângea pentru fiul său ori pentru sine însuşi.

Isabeau sfârşi prin a lua comanda. Ridicându-se în picioare cât era de lată, neagră la faţă de furie neputincioasă, împotriva voinţei ei, regina lătră porunca de care aveau nevoie seniorii francezi.

— Turnirul e anulat. Urmaţi-l pe regele Angliei.

În după-amiaza aceea, cerul părea atât de jos şi de ameninţător de parcă i-ai fi putut atinge vălătucii mari, cenuşii. Pretutindeni era noroi: pe fiecare soldat murdar care se târa pe lângă tine, lipit de burta şi de picioarele tuturor cailor, în corturi, în cizmele ei, pe fustele ei înnoroite până la genunchi. Era singură, în căsuţa pe care Henric o construise pentru ea aici, pe cel de-al treilea câmp de luptă unde-l urmase: o cocioabă amărâtă făcută din pământ şi paie şi care era plină de zgomotele şi clinchetul războiului.

— Sigur c-o să vii şi tu – vreau ca mireasa mea să-mi fie alături, spusese Henric simplu.

Era o declaraţie de dragoste, aşa cum o înţelegea soţul ei. Acum făcea dragoste cu ea în fiecare noapte. Nu mai era obosit. Dar tot acum ea văzu că lucrul care-l însufleţea era câmpul de bătălie, nu ea. Înţelese – prea târziu – că, atunci când voise să devină englezoaică, alesese de fapt să devină o parte a maşinii de război a regelui.

Lui Catherine nici nu-i trecuse prin cap că războiul arăta astfel, văzut de-atât de aproape.

Chiar şi atunci când cei doi regi, două regine, patru duci şi mii de alţii de rang mai mărunt porniseră pe neaşteptate spre Sens, imediat după nunta ei, chiar şi asta păstrase ceva elegant şi ceremonios, ceva asemănător nobleţei turnirurilor cu care era obişnuită din copilărie. Erau flamuri şi baniere şi luciri de argint şi fier. Sens se predase după o zi-două, într-o zi însorită. Viaţa în corturi păruse a fi o aventură; şi nici măcar vederea prizonierilor care treceau în lanţuri pe lângă ea, cu feţele lor mohorâte, n-o înspăimântase.

Dar mai târziu armata engleză mărşăluise mai departe spre Montereau, lăsând armata franceză şi pe Isabeau în urmă. Doamnele engleze fuseseră trimise înapoi la Calais – dar nu şi Catherine. Apoi începuseră pedepsele îngrozitoare. Henric poruncise să se înalţe un ştreang chiar la poalele zidurilor. Poruncise ca târgoveţii să fie târâţi unul câte unul ca să-l implore în genunchi pe seniorul de Guitry să se predea, să deschidă porţile castelului şi să le scape astfel viaţa. Catherine n-avea să uite niciodată cum chipul lui Henric rămăsese impasibil atunci când, după fiecare tăcere ce se lăsa din spatele zidurilor, îşi ridica iarăşi mâna şi privea cum, unul după altul, prizonierii cu chipuri pământii se cutremură de groază când li se punea ştreangul de gât. N-avea să uite niciodată zgomotele; felul în care se zvârcoleau; cum dădeau din picioare.

Iar acum erau la Melun, unde, în ciuda ploilor nesfârşite, soldaţii englezi săpau tuneluri şi şanţuri în jurul oraşului. Se băteau prin şanţuri. Se băteau în tuneluri. Pe întuneric. Şi erau cu toţii plini de noroi. Pretutindeni era noroi. Nesfârşit ca marea. Adânc ca iadul.

— După ce luăm Melun, ne putem întoarce la Paris, îi repeta Henric. Atunci restul teritoriilor o să fie în siguranţă. Parisul o să fie în siguranţă.

Ea încuviinţa din cap, amărâtă. N-avea încotro. Dar nu credea că el avea de gând să se oprească.

Presimţea că, după Melun, după Paris, Henric avea de gând să continue lupta; să înainteze, oraş după oraş, sat după sat, spre sud, străbătând Franţa, până ce-l va fi alungat pe Charles şi

din sud. Pentru asta trăia. Nu-şi dorea cu adevărat să se întoarcă înapoi în Anglia. Aşa că nici nu-l putea privi în ochi atunci când venea noaptea la ea. Ştia deja că a doua zi de dimineaţă avea să se trezească şi să vadă că el plecase – întotdeauna pleca înainte de ivirea zorilor –, iar ea se cuibărea sub aşternuturi, singură, auzind doar glasurile îngrijorate de afară şi vântul care bătea în ferestre şi bubuitul şi răsunetul tunurilor.

PARTEA A V-A

Închisoarea vieții omului

UNU

Abia după câteva luni Henric se lăsă îndepărtat de pe câmpul de luptă destulă vreme cât să-şi poată duce soţia înapoi în Anglia. Ideea întoarcerii nu fusese nici măcar luată în considerare până după Crăciunul lor englez sobru, milităresc – într-un Paris care, deşi acum era sărăcit şi jerpelit, era măcar la adăpost (sau aproape la adăpost) de atacurile Armagnacilor.

Primul Crăciun ca regină a lui Catherine nu se ridică la înălţimea aşteptărilor sale de după întoarcerea în mijlocul civilizaţiei, cu toate că era o plăcere să poţi păşi pe coridoarele de piatră şi să nu calci prin noroi cât era ziua de lungă. Dar n-avuseseră niciunul din acele ritualuri din vremea Crăciunului cu care era obişnuită: nici dansurile, nici liturghiile, nici mâncărurile de Crăciun sau întâlnirile cu poporul Parisului la care ea se aştepta. Crăciunul englezesc era unul practic: o masă încărcată cu mâncare, câteva dansuri, multă bere şi câteva daruri ieftine de Anul Nou. Părinţii ei erau închişi în Hôtel Saint-Paul, care, atunci când îl vizită – o singură dată – i se păru şi el ciudat de tăcut. Nu mai erau nici curteni, nici baluri, iar Anastaise, care acceptase rugămintea lui Catherine de a-i purta de grijă regelui, era la fel de îngrijorată ca şi mama lui Catherine de unde vor primi următorii bani ca să supravieţuiască de pe o zi pe alta. Deşi pe Catherine o încânta – sau cel puţin remarca şi găsea asta ciudat – faptul că slujitorii de la Luvru, unde stăteau englezii, îi spuneau „Maiestate", îşi dădea în acelaşi timp seama că englezii nu aveau acel obicei de a face plecăciuni şi temenele înaintea reginei lor şi de a-i arăta acel respect exagerat

care îi fusese dintotdeauna acordat mamei ei. Accepta saluturile lor scurte şi plecăciunile lor reţinute cu ceva ce semăna a nedumerire. Se străduia să se bucure de noua rânduială a lucrurilor. Şi zâmbi – doar un pic fără vlagă – atunci când Henric îi făcu primul ei cadou, aşa sărăcăcios cum părea – o brăţară de aur foarte simplă, cu o singură podoabă: literele H şi C, împletite.

Chiar şi după ce pusese Parisul la adăpost de Armagnaci, Henric n-ar prea fi vrut să părăsească Franţa. Engleza lui Catherine era mai mult decât şovăielnică – nu se putea obişnui nici măcar acum cu adevărat cu ideea de a articula cuvinte în altă limbă decât franceza –, însă chiar şi ea era în stare să urmărească strigătele rare, stăruitoare ale fraţilor soţului ei în serile când aceştia beau prea mult şi se apucau să bată cu pumnii în masă ca ţăranii şi să strige unii la alţii. Într-o noapte, când zgomotele răsunau mai tare ca niciodată, ea se ridică în pat şi ascultă.

— Trebuie să pleci acasă. Nu mai ai niciun ban. Nu-ţi poţi permite încă un asediu, îl auzi ea lătrând pe Thomas Clarence.

Ducii ăştia englezi vorbeau întotdeauna despre bani, de parcă erau nişte funcţionari mărunţi care trebuiau să-şi pună socotelile în ordine. N-aveau nimic din măreţia, din acea *gloire* la care era învăţată să se aştepte de la o familie regală. Strâmbă din nas a dezgust.

— Şi ce să fac? zicea acum Henric, părând la fel de ameţit ca şi fratele lui după vreo carafă-două de vin roşu de Île-de-France. Suntem în avantaj. Nebunie ar fi să nu mergem mai departe.

— Ţi-am tot spus ce să faci. E limpede. Du-ţi fata acasă şi pune-i o coroană pe cap, striga Thomas. Atunci o să primeşti zestrea. Trebuie să-ţi faci timp pentru asta. Nu trebuie să dureze mult. Cu banii ăia am putea merge mai departe. Ţi-am zis de o mie de ori.

Atentă dintr-o dată, ea se încordă ca să audă răspunsul lui Henric. Numai de-ar fi de acord să plece în Anglia... Dar glasurile scăzură într-un murmur nedesluşit, iar ea simţi cum i se închideau ochii.

Când Henric veni în pat, un ceas mai târziu, zgomotul pe care-l făcu acesta când se trânti pe pat, complet îmbrăcat, o trezi iarăşi. Soţul ei o văzu deschizându-şi ochii şi o sărută. Mirosea a vin. Avea un aer pocăit de om ameţit.

— Te-am ţinut aici prea multă vreme, mormăi el. Nu-i aşa? Thomas mi-a tras o săpuneală. Pe bună dreptate. Mi-am neglijat datoria... îmi pare rău. Dar e vremea să-ţi vezi şi tu noul cămin... şi să te încoronăm... aşa că... acasă, la Westminster... în curând.

N-o deranja să ştie că Henric voia s-o ducă în Anglia în primul rând ca să poată pune mâna pe banii de zestre. Era nerăbdătoare să plece, să-şi înceapă noua viaţă, nu încropeala asta de cazarmă. Soţul ei făcea ce se cuvenea ducând-o în sfârşit în Anglia, chiar dacă motivele lui nu erau cele ideale; întotdeauna avea să facă până la urmă ce se cuvenea. Încântată, îl cuprinse în braţe şi încercă să găsească cuvintele potrivite pentru a-şi exprima recunoştinţa. Cel puţin cu Henric şi cu fraţii lui care fuseseră crescuţi vorbind franceza cu propria lor mamă franceză, nu trebuia să se chinuie (cât erau încă în Franţa măcar) să găsească aceste cuvinte potrivite într-o limbă străină.

Dar nu mai era timp de asta. Un sforăit uşor îi dădu de veste că Henric adormise în braţele ei.

Se trezi în curând în Anglia, chiar înainte să apuce să uite de lacrimile vărsate la despărţirea de părinţii ei, înainte să apuce să tragă adânc în piept mirosul mării care o purta pentru totdeauna spre depărtări.

Poarta spre Anglia îţi apărea înainte de îndată ce reuşeai să-ţi croieşti drum prin mlaştinile pustii din preajma oraşului Calais. Înăuntrul înaltelor fortificaţii ale oraşului, Calais arăta ca orice altă aşezare de pe coasta de nord: case de pământ şi nuiele, localnicii plini de noroi şi apa sărată lucind printre trestii. Dar aici totul suna străin. Nu mai era nici urmă de vorbitor de franceză sau olandeză. Ultimul rege al Angliei care se războise cu francezii, Edward al III-lea, îi alungase pe toţi localnicii şi colonizase oraşul

Calais cu oamenii lui. Ea auzea doar murmurul de glasuri străine care şuşoteau.

Catherine, cocoţată pe cal, se uita în jos la ei. Abia mai asculta răpăitul tobelor ce răsunau în vreme ce cavalcada îşi croia drum spre castel. Dincolo de tobe şi fluiere, se străduia să asculte glasurile acelea ca pe o dovadă a faptului că o porniseră în sfârşit la drum, peste mări, chiar înainte să apuce să simtă că părăsise Franţa cu adevărat. Cât de ciudat era totul.

— Aşadar – în sfârşit în Anglia! spuse Henric vesel, când cina obligatorie la guvernatorul castelului luă sfârşit, iar regele şi regina Angliei se retraseră. Am văzut ce atentă o priveai când am venit. Ce părere ai?

În sinea ei, ea îşi zise: slavă Domnului că n-o să fie peste tot aşa: aer sărat, mâncare de campanie şi noroi. Se simţea onorată c-o întrebase. Zise:

— E o fericire să fiu aici.

Probabil că sinceritatea din glasul ei era vădită. Când o trase spre el, zări în ochii lui o strălucire veselă.

Dar avea să mai aibă încă parte de mult noroi. Noul ei cămin de la palatul Westminster stătea cu spatele la un mal al Tamisei, spre o mare mlaştină împânzită de trestii ce mărgineau firele de apă, despre care se spunea că era plină de raţe şi gângănii şi miasme şi aburi şi friguri şi de febră de cum dădea căldura. Priveliştea dinspre răsărit, spre îndoielnicele lăcaşuri de plăceri din Southwark şi cea dinspre apus, spre mai nevinovatele păduri din Surrey, era destul de plăcută. Dar iarna, printre docurile şi funiile şi bărcile localnicilor în cafeniu şi cenuşiu care le foloseau ca să pornească după somon şi crap şi biban, malul cel mai apropiat al râului se umplea de lebede stranii, cu crestături pe ciocuri care arătau ale cui erau, de şobolani care mişunau prin papura cafenie, şi de ceaţă.

Nu-i venea să creadă cât de mică şi de provincială era Londra – pe sfert cât Parisul: un târg fortificat, cale de vreo două mile în susul râului, dominat de silueta Turnului şi cu un singur pod ce ducea spre sălbăticia docurilor şi cocioabelor şi pădurilor şi spre

drumurile de pe malurile râului dinspre sud, înțesate de prostituate. Nici clădirile turtite ale bisericilor și așezămintelor religioase ale orașului propriu-zis nu aveau prea mare farmec – nici pe departe la fel de frumoase cum erau clădirile colegiilor sau turlelele ascuțite ale Universității din Paris.

Palatele episcopilor și ale nobililor de pe marginea râului Strand care legau orașul propriu-zis de Westminster erau castele uriașe, masive, privind spre râu, construite pentru apărare, nu de frumusețe. Unul dintre ele, Savoy, era o ruină înnegrită, iar printre pietre creșteau acum copacii. Se spunea că niște răsculați îl arseseră cu multă vreme în urmă, și fusese lăsat așa cum era, ca să amintească de cât de schimbătoare e soarta și cât de fragilă e bogăția. Gândul la răsculați o făcu să se înfioare. Ca și noroiul și ceața.

Pâcla pătrundea peste tot; la fel și vântul mușcător. Nu reușea să scape de mirosul de umezeală. Întreg palatul era o uriașă cazarmă în care trăgea curentul din toate părțile, doar cu un număr infim de tapiserii și paravane care să mai țină frigul la distanță, atârnate de ziduri care păreau să fi absorbit, ca niște bureți înghețați, veacuri de înfrigurare. Catherine se apucă împreună cu doamnele ei să coasă câteva tapiserii noi, după modele franțuzești elaborate, reprezentând scene de vânătoare, modele pe care doamnele ei engleze declarau în felul lor solemn că le admirau, însă se înfioră gândindu-se la cât timp avea să le ia ca să le termine. Între timp, ardeau eroic o mulțime de candele și lumânări și torțe. Dar părea cu neputință să te încălzești, oricât de multe focuri erau aprinse.

Desigur, Catherine nu voia să se plângă de nimic. Nici n-ar fi putut s-o facă, nici măcar în clipele când se simțea cel mai nelalocul ei și mai însingurată printre străini. Intrase în vigoare o nouă regulă tacită, despre care ei nu-i zisese nimeni, conform căreia ea nu mai avea voie să vorbească în franceză nici măcar cu cei cu care vorbise dintotdeauna în propria-i limbă. De-acum înainte – numai în engleză; dacă încerca să vorbească în franceză, începând cu Henric și continuând cu toți ceilalți, aceștia își luau o privire liniștită și răspundeau în engleză. Ea își dorea să se fi străduit mai tare câtă vreme era în Franța. Engleza ei era încă atât de proastă,

iar ea nu voia să se facă de râs şi să deschidă gura doar ca să nu reuşească să se facă înţeleasă, încât simţea cum se chircea tot mai mult într-un fel de mască a ei înseşi, mereu surâzătoare, aprobatoare, mereu concentrându-se, mereu surprinsă, mereu mult prea politicoasă. Văzuse cu câtă satisfacţie cârmuia toate în Franţa mama ei. Dar o regină străină care nu reuşea să se facă înţeleasă cum trebuie nu părea să aibă prea multe şanse să aibă vreun pic de putere în Anglia.

Şi nu doar cu regina era aşa. Toate englezoaicele păreau mai cuminţi şi mai neîngrijite decât franţuzoaicele şi fără îndoială că aveau şi mai puţină putere, atât acasă cât şi la curte. Iubirea doamnelor nu era considerată aici o înaltă artă, cum era la curtea Franţei, nici nu era celebrată în cântece şi poezie, arte care, pe cât îşi putea da seama, în limba engleză abia dacă existau. Acesta era un loc unde serbările de la curte păreau să nu prea fie altceva decât ceasuri întregi în care se mânca şi se bea în tăcere, cu participanţii îmbrăcaţi în veşminte simple de culorile malurilor Tamisei – verde umed şi cafeniu murdar şi pâclă înnoroită – urmate de acele dansuri grosolane, ca de pe altă lume, pe o muzică ţărănească, şi ea ca de pe altă lume, cu bărbaţii ale căror glasuri erau schimonosite de bere sau de vin şi ale căror trupuri alunecau înainte şi înapoi aproape fără legătură cu ropotul primitiv al cântecelor.

Dar cel puţin acum îl avea alături pe Henric care organiza şederea lor în Anglia ca pe încă o campanie militară, iar pe Henric îl ascultau cu toţii, aşa că toţi cei pe care-i întâlni se purtau foarte respectuos cu ea şi nimeni nu păru să bage de seamă că ea se mulţumea să încuviinţeze prosteşte şi să dea din cap şi să se simtă ca o caraghioasă pentru că era singura străină aflată în contrast vădit cu masa uniformă de culori terne ale englezilor.

Iar Henric era un om de cuvânt. Îşi puse de îndată oamenii la treabă, ca să-i pregătească încoronarea. Aceasta urma să aibă loc înainte de sfârşitul Postului Mare, pentru că trebuiau să se grăbească. După ce avea să fie încoronată, el voia s-o ia cu el prin Anglia ca s-o arate poporului, înainte să se întoarcă la Westminster în mai, la deschiderea Parlamentului.

Ea ezită să pună întrebări cu privire la ce-ar fi trebuit să poarte în toate aceste ocazii solemne. Nimeni nu sugeră că ar trebui să i se facă rochii noi, după moda engleză. Îşi zise că probabil se aşteptau ca ea să poarte rochiile franţuzeşti pe care le adusese cu ea. Asta n-o supăra prea tare: rochiile franţuzeşti, strălucitoare ca nestematele, de catifea şi mătase erau mult mai frumoase decât orice văzuse în jurul ei. Dar ei n-ar fi preferat oare moda engleză? Oare nu le păsa că nu se îmbrăca în felul lor?

Se părea că nu. Poate că ducii englezi nu doreau să scoată din pungă alţi bani ca să facă şi hainele reginei lor să arate la fel de englezeşti cum se presupunea că avea să fie limba pe care o vorbea. Poate că pur şi simplu nu se gândiseră la asta înainte să pornească la drum.

Chiar şi în ceea ce privea încoronarea, Catherine îşi dădu seama că erau o grămadă de lucruri pe care nu reuşea să le priceapă.

Abia la sfârşitul unei întruniri a Consiliului în care Henric îi explicase cu grijă orarul final stabilit pentru cele două zile ale ceremoniei ei de încoronare, începând cu şederea peste noapte în apartamentele regale din Turn, continuând cu barca masivă ce avea să o poarte în josul râului, cu serenadele, cu stofele de aur, cu artificiile şi până la ceremonia şi la serbarea de la palatul Westminster, ei îi trecu prin minte să întrebe (găsindu-şi şovăielnic cuvintele în engleză):

— Dar *tu* unde o să fii?

Henric o privi uimit, apoi râse când îşi dădu seama ce voia să spună.

— Nu împreună cu tine, zise el, nu fără bunătate. E încoronarea ta. O să fii de una singură.

— Dar..., se poticni ea, neştiind cum să-şi exprime teama.

Făcu ochii mari; trase aer în piept.

N-avea niciun rost.

Henric o bătu uşor peste mână.

— Aşa e obiceiul nostru, spuse el liniştit.

Nu mai era nimic de zis.

Când veni vremea, ceremonia îi plăcu, în realitate. La urma urmei, n-avea de ce să-şi facă griji. La fiecare pas era cineva care să o îndemne, politicos, dar ferm, să facă următorul lucru pe care trebuia să-l facă. Gândiseră totul pentru ea. Nu lăsaseră nimic la voia întâmplării. Când ajunse să se aşeze la masă, la banchetul de post de la palatul Westminster şi să-i privească pe supuşii soţului ei – *acum şi supuşii ei*, se certă ea când se surprinse gândind astfel – înfigându-şi dinţii în somonul, calcanul, sturionii, racii, porcii de mare, melcii, mrenele şi linii de pe masă, tremura toată de uşurare.

Între un fel şi altul, apăru de fiecare dată câte o surpriză de cofetărie, o sculptură din fire de zahăr întărit. Când erau aduse în sală, izbucneau cu toţii în ovaţii şi urlete ca de lup. Cel mai grozav fu un tigru splendid, cu dungi de zahăr galbene şi negre, călăuzit de Sfântul Gheorghe. La vederea lui, sala era în delir – toţi strigau şi băteau cu picioarele pe sub masă.

De obicei, găsea obiceiul englezesc al bătutului din picioare ciudat şi oarecum ameninţător. Dar acum se lăsă cuprinsă de euforia generală. Catherine deschise gura să râdă. Apoi, privind în jur, îşi dădu seama că nimeni nu era dispus să o privească, ca să se veselească împreună cu ea. Toţi se bucurau de acest moment împreună cu altcineva. Nesigură, privind pe furiş dintr-o parte în alta, înainte să-şi întoarcă privirile înapoi spre tigru, ea afişă un zâmbet hotărât. Era fie un surâs regal, fie surâsul unui străin fără de prieteni. Sau poate că cele două erau unul şi-acelaşi lucru.

— Te-ai purtat bine, îi zise Henric în noaptea aceea.

Glasul îi era cald. Catherine era încântată.

Îşi dorea atât de mult să se poarte bine acum, de dragul lui. Se simţea singură; dar de soţul ei cel puţin era îndeajuns de legată ca să fie sigură că, atunci când o privea, avea să-i vorbească, să se asigure că înţelegea ce se întâmpla în jurul ei şi să o răsplătească apoi cu aprecierea lui, dacă ea reuşea să facă faţă cu bine. Poate că tocmai această căldură pe care o inspira Henric ori de câte ori alegea pe cineva ca să-i arate pentru o clipă minunată aprecierea

lui era ceea ce-i făcea pe soldaţii şi slujitorii lui atât de devotaţi, îşi zicea ea – atât de pregătiţi să-şi înfrunte temerile, de dragul lui. Acum împărtăşea şi ea devotamentul lor. N-avea de cine altcineva să se ataşeze. Trăia pentru surâsurile lui aprobatoare; se ofilea când o uita.

Înfăşurându-se în jurul ei, pe jumătate dansând, pe jumătate împingând-o spre pat, el îi şopti la ureche:

— Mâine – St. Albans.

O împinse în jos pe pături. Ea râse privind în sus, spre el, uşurată să-şi vadă sentimentele reflectate pe chipul lui surâzător. El adăugă:

— Iar în curând, un moştenitor.

După St. Albans, urmară multe alte oraşe şi reşedinţe, vreme de opt săptămâni. Mai întâi se duseră la Bristol şi Shrewsbury şi la castelul Kenilworth. Plecară apoi către nord, la Coventry şi Leicester, Nottingham şi Pontefract, York şi Bridlington. Porniră spre sud şi spre est, către Lincoln şi Lynn, la altarul sfânt din Walsingham şi la Norwich, înainte ca procesiunea să se întoarcă înapoi la Londra, la timp pentru întrunirea Parlamentului de la Westminster.

Catherine nu mai mersese niciodată atât de mult călare. La fiecare popas, purtase aceleaşi trei rochii franţuzeşti. Nimeni nu spuse nici măcar un cuvânt cu privire la ce purta. N-aveau vreme de frivolităţi.

— Să-mi spui dacă e prea mult pentru tine, îi spunea Henric serios, cu bunătate, la fiecare popas. Nu vrem să facem nimic care ţi-ar putea afecta sănătatea.

Şi îi arunca acea privire întrebătoare – oare zămislise deja un prunc? – dar fără să întrebe direct sau s-o facă să se simtă prost pentru că nu era încă grea. Îi era atât de recunoscătoare lui Henric pentru tactul lui; era atât de plină de admiraţie pentru el. Delicateţea lui o făcu să se roage, cu din ce în ce mai multă smerenie, să zămislească băiatul de care aveau nevoie.

Şi totuşi se simţea din ce în ce mai nelalocul ei. Discuţiile publice de la fiecare popas o nelinişteau. La fiecare banchet, în discuţiile cu toţi primarii şi cu toţi lorzii, Henric avea un singur subiect de discuţie: cum să strângă mai mulţi bani pentru război. Iar dorinţa regelui Angliei de a se întoarce la războiul de dincolo de mări deveni şi mai vizibilă după York, unde îi ajunse vestea că fratele lui Henric, Thomas, ducele de Clarence, fusese ucis în Franţa, lângă Anjou. Nu că Henric şi-ar fi jelit fratele în faţa lui Catherine sau a oricui altcuiva. Însă el se închisese în odaie o zi întreagă şi amânase plecarea cu două zile şi poruncise să se ţină la catedrala din York o liturghie solemnă. Iar după aceea nu se putea împiedica să nu vorbească pretutindeni, cu aprindere, despre războiul în care murise Clarence.

— Desigur, am obţinut multe, spunea el, privindu-şi cu modestie mâinile, în timp ce le număra pe degete victorie după victorie, începând cu Azincourt. Cel puţin deocamdată, Parisul e în siguranţă.

Dar apoi chipul lui se asprea, iar toţi cei care îl ascultau se aplecau înainte, cuprinşi deja de nerăbdare, gata să-l ajute.

— Dar Parisul nu e cu totul sigur, continua Henric. Delfinul Charles tot şi-ar mai putea desfăşura forţele pe o arie vastă în jurul oraşului. Trebuie să izolăm de el toată Franţa de Nord înainte să reuşim să-l urmărim şi în sud şi să terminăm cu el.

Iar în acel moment baronul sau ducele locului, oricare ar fi fost el, încuviinţa din cap şi calcula câţi oameni sau câţi bani ar putea strânge de pe pământurile lui ca să-l ajute să ducă la bun sfârşit cucerirea Franţei.

Henric nu plecă din niciun oraş fără o promisiune solemnă de ajutor.

Se întoarseră la Londra tocmai la timp ca să vadă cum se strângeau arborii de mai, cu fundele lăsate să atârne în neorânduială. („La anul", îi zisese Henric, urmărindu-i privirea, „o să vedem dansurile anul viitor; o să-ţi placă") –, în noaptea dinainte de întrunirea Parlamentului. Intrară în sala mare a palatului mână în mână, iar acolo fură primiţi de o mare mulţime de oameni în veşminte

întunecate. Catherine zâmbi și salută din cap, ascunzându-se pe jumătate în spatele lui Henric. La scurtă vreme după aceea, i se îngădui să plece.

Avea nevoie să fugă de ceremonii și de discursurile bărbaților. Era extenuată. Și era plină de o tainică speranță. Sângerarea ei lunară întârziase cu o zi. Cât timp dura întrunirea Parlamentului, voia să se ducă la mănăstire și să se roage să aibă un băiat, dacă doamnele ei engleze aveau s-o lase.

Parlamentului îi luă doar zece zile ca să ratifice Tratatul de la Troyes, prin care erau confirmate victoriile de până acum ale lui Henric în Franța, să oficializeze recunoașterea căsătoriei lui cu Catherine și să-i dea mai mulți bani. Urma să primească o zecime din veniturile clerului și o zecime din cele ale lorzilor laici. Cu cele 38.000 de lire împrumut pe care putea conta – dintre care jumătate proveneau din turul regelui și al reginei prin Anglia, îi explică el – banii aveau să-i ajungă pentru încă un sezon de campanie, fără să se atingă de zestrea lui Catherine, pe care probabil avea să mai dureze până ce o primea.

— Și cealaltă jumătate a împrumutului de unde vine? îndrăznise Catherine să întrebe.

Nu-și dăduse seama cât de repede se puteau strânge banii – cât de repede Henric ar putea să plece iarăși la război.

— Oh, răspunse Henric, iar pentru o clipă zări o lucire veselă în ochii lui. De la cel mai bun sprijinitor al meu – unchiul meu, episcopul de Beaufort.

Catherine îl întâlnise pe Beaufort, dar nu reușise să-l distingă clar din grămada de rude regale.

— Grozav de alunecos. Nu e de încredere. Voia să fie cardinal. Am pus eu cruce la asta; așa că acum încearcă iarăși să-mi intre în grații strângând averi pentru mine. Și-i sunt recunoscător... Sigur că-i sunt recunoscător, îi făcu el cu ochiul. Dar tot n-o să-și primească pălăria de cardinal.

Henric era foarte preocupat de discuțiile din Parlament. Abia dacă putea sta locului. Se plimba în sus și-n jos, pe gânduri, seara, după ce ședințele din Parlament luau sfârșit; chema slujitorii,

punându-i să trimită mesaje unor oameni pe care Catherine nu-i cunoștea, chiar și după cină; chiar și în zori.

Ei îi era ușor să-și păstreze taina. Henric era prea ocupat cu Parlamentul ca să mai facă altceva decât să se trântească noaptea pe pat, să facă rapid dragoste cu ea și să adoarmă aproape fără să-și spună vreun cuvânt. Ea avea neplăcuta bănuială că până și faptul că mai făcea dragoste cu ea lui îi apărea poate acum ca o datorie.

Catherine stătea foarte liniștită toată ziua, cosând la colțul ei de tapiserie, fără să stea de vorbă cu doamnele ei care îi vorbeau numai în engleză și rugându-se să-i poată da lui Henric de veste că era însărcinată înainte ca acesta să plece.

Vedea cum soțul său îi acorda din ce în ce mai puțină atenție, iar asta-i frângea inima. Pricepea că mintea lui era deja pe drumul spre Franța. Ea nu voia să se întoarcă pe câmpul de bătălie. El nu-i ceruse asta; iar dacă era însărcinată, nici n-ar fi putut. Dar nici nu voia să fie lăsată singură aici.

Așa că se simți surprinsă și onorată când, în dimineața însorită dinainte de ziua închiderii Parlamentului, Henric trimise după ea, cerându-i să-l însoțească în afara palatului ca să vadă o întrecere între slujitorii de la palat și târgoveții din Westminster.

La întrecere era o mare mulțime de oameni. Ghemurile de oameni din jurul lui Henric se întoarseră îndată și veniră spre ea și spre doamnele ei. Henric îi făcu o plecăciune, apoi o luă de braț și o conduse prin mulțime, în timp ce suitele lor se uneau și-i urmau. Catherine simți razele strălucitoare încălzindu-i spinarea și încălzindu-i și inima, când văzu cu câtă generozitate o întâmpina stăpânul ei. Cea mai isteață dintre doamnele ei, Elizabeth Ryman, îi explicase deja regulile întrecerii: era un joc în care jucătorii atacau pe rând un om de paie îmbrăcat ca un sarazin cu turban, încercând să lovească scutul atașat de brațul lui stâng. Catherine își înăbușise îngrijorarea la gândul că probabil nu înțelesese bine, pentru că jocul părea atât de primitiv și grosolan încât nu părea vrednic de prezența familiei regale. Acum, când primul membru al echipei palatului începu să alerge spre acesta, Henric îi arătă râzând manechinul din mijlocul câmpiei – un monstru

înalt de opt picioare și jumătate, cu un turban colorat, înfipt pe un pivot. Pe lângă scutul prins de brațul stâng, avea și o sabie de jucărie, din lemn, legată de mâna dreaptă.

— Trebuie să fii atent cum ținteşti cu lancea, începu el, dar explicația lui fu întreruptă de evenimente.

Lancea slujitorului trecu pe lângă ținta desenată pe scut și destabiliză manechinul. Acesta se întoarse iute pe loc, în locașul său, atât de repede și de brutal încât, atunci când sabia din mâna lui dreaptă îl izbi pe nefericitul slujitor, îl făcu să cadă grămadă.

Henric hohoti de râs, ca toată lumea, când omul se sculă ameţit în picioare, cu fața plină de noroi. Șovăitoare, nereușind să priceapă ce era de râs, dar voind totuși să facă și ea ca ceilalți, Catherine chicoti și ea.

Slujitorii de la palat pierdură întrecerea. Târgoveții primiră premiul: un păun cu coada lui verde-albastră atârnând încă maiestuos, deși cam caraghios de trupul lui jumulit, fără viață. Henric li-l oferi el însuși, în râsetele și ovațiile celor două echipe.

Ce grosolan, își zise Catherine, încercând să nu se bosumfle. De ce și-o da atâta osteneală?

Dar începu să-și zică totuși că ar putea înțelege motivul pentru care, după prezentarea premiului și după ce echipa slujitorilor se retrăsese în palat, Henric își adună oamenii în jurul lui și le dădu fiecăruia câte o monedă din punga pe care o avea la cingătoare, mulțumindu-i cu un rânjet fiecăruia dintre oamenii ce-i stăteau recunoscători înainte și strângându-le mâinile.

Era doar câte o monedă la fiecare. Dar bucuria lor era atât de intensă. Dintr-o dată, Catherine își dădu seama că nu-și amintea să-i fi văzut vreodată pe părinții ei plătind ei înșiși pe cineva; nu știa dacă simplul gest de a plăti pe cineva ar fi putut aduce și pe chipurile francezilor aceleași zâmbete radioase. În Franța, își spunea ea, se vorbea mult mai mult despre faptul că trupul regelui era o minune și că regele însuși era în stare să facă minuni, vindecând bolnavii cu atingerea mâinilor lui vindecătoare și se mai vorbea despre regi ca fiind sfinți. Dar se vorbea prea arareori despre lucruri atât de simple precum plata soldei, chiar și prin

intermediari – şi absolut niciodată direct. Poate că n-aveai nevoie de un alai de nori de slavă cerească pentru a domni bine. Poate că tot ce-i trebuia unui rege era să te poţi bizui pe el.

Aşa era foarte adesea Anglia, pricepu ea, simţindu-se dintr-o dată încântată că se găsea aici. Nu era la fel de frumoasă sau de elegantă sau de fastuoasă cum şi-ar fi dorit; mai plicticoasă şi mai urâtă şi mai provincială decât Franţa în aproape orice privinţă, de fapt; dar nu mai era aşa de groaznică când te obişnuiai cu ea. Poate că pacea era întotdeauna plicticoasă. Ce era important era că Henric muncea din greu ca să păstreze pacea şi se îngrijea de oamenii lui şi îi făcea să fie fericiţi. Iar ăsta era un lucru impresionant, în felul lui discret.

Henric urma să pornească spre Canterbury îndată după închiderea Parlamentului, împreună cu reprezentanţii acestuia, gata să plece spre Franţa în câteva zile. Trupele şi proviziile îl aşteptau acolo.

Catherine şi doamnele ei urmau să călătorească separat, un ceas mai târziu, ca să li se alăture şi să-i conducă.

În orice caz, ăsta era planul. Catherine privea cuferele şi sacii rânduiţi pentru călătoria ei călare din după-amiaza aceea şi asculta cum procesiunea bărbaţilor înainta pe strada de sub fereastra ei.

Dar dintr-o dată se trezi pe podea, cu capul ocrotit de mâinile doamnei Ryman, întrebându-se de ce se simţea atât de ameţită.

— Aţi leşinat, îi spuse doamna Ryman, în timp ce chipul ei se mişca îngrijorător dintr-o parte în alta, deasupra ei.

Capetele celorlalte doamne erau şi ele aplecate în jos spre ea, cu privirile lor flămânde pline de o unică speranţă. Însă numai doamna Ryman îndrăzni să-i dea glas:

— Aţi rămas grea?

Doamna Ryman îi spuse că nu avea voie să pornească spre Canterbury, nici măcar în litieră.

— Dar – vreau să-i spun soţului meu..., zise Catherine. Că sunt...

Nu știa cuvântul englezesc pentru „însărcinată". Pauza pe care o făcu încercând să găsească un mod mai hotărât de a-și exprima gândul o făcu să piardă disputa.

— Puteți să-i scrieți, spuse doamna Ryman. Așa veți fi mai în siguranță.

Doamna Ryman luă scurta scrisoare a lui Catherine către soțul ei prin care îi anunța vestea. Catherine se gândise că s-ar fi putut ca Henric să-și amâne plecarea, să se întoarcă înapoi la Londra, călare, ca să se bucure împreună de această veste și să-și ia rămas-bun. Dar nu fu așa. El nu făcu nimic mai mult decât ce se cuvenea. Îi dărui doamnei Ryman o recompensă mare – un conac pe undeva. Și trimise poruncă să se înalțe rugăciuni pentru o naștere ușoară.

N-ar fi avut de făcut mai mult de o zi călare, își zise Catherine, neconsolată.

Dar n-avea rost să se plângă. Știa că prioritatea lui Henric era războiul, întoarcerea în Franța. Știa că doamnele ei ar fi crezut-o îngrozitor de răsfățată dacă se plângea. Așa că porunci să se țină liturghiile și își păstră pentru sine sentimentele rănite.

DOI

Catherine zăcuse astfel ziua întreagă, ceasuri întregi, privindu-şi pruncul – complet sleită de puteri, dar şi pe deplin împăcată.

N-o supărau nici durerile, nici junghiurile sau săculeţul moale de piele care încă-i atârna pe oase şi nici măcar reflexia straniu de urâtă a unei femei mult mai bătrâne, cu cearcăne întunecate la ochi şi o cu bărbie informă, care privise spre ea din oglinda pe care i-o aduseseră. Le alungase atunci când încercaseră să-i împletească părul şi să o facă frumoasă, după baie. N-avea nevoie să i se împletească flori în păr. Era curată şi-i era cald şi bine şi nu mai avea febră; îi venea laptele; asta era tot ce conta. Asta şi mica fiinţă care privea spre ea.

Îşi făcuse datoria. Îşi meritase coroana engleză. Avea un fiu: un rege pentru Anglia.

Dar adevărul era că nu-i păsa de sângele regesc al fiului ei. Era prea copleşită de uimire pentru simpla sa existenţă. Pruncul ei avea ochi mari, albaştri, întrebători şi degeţele mici, desăvârşite, care se strângeau rozalii în jurul degetelor ei şi o ţineau strâns atunci când ea îşi punea degetul uriaş în palma lui. Trupşorul lui se transforma într-o morişcă de mâini şi picioare neliniştite dacă ea se mişca prea repede. Când dormea, tresărea şi fornăia de parcă visa; dar despre ce-ar fi putut oare visa o fiinţă atât de proaspătă, atât de tânără şi care nu ştia nimic despre lume? Era atât de înconjurat de taină. Era atât de mic, de neajutorat; nici nu se putea mişca singur. Însă dacă îl punea pe pat la distanţă de ea, într-o clipită îi simţea trupul micuţ abandonându-se moale, sprijinit de

trupul ei: reușea cumva să se târască până la ea – fără ajutorul mușchilor, fără să înțeleagă ce făcea, plin doar de firească-i nevoie copilărească de căldură și dragoste. Creștetul capului îi mirosea a lapte – a fericire, își zicea ea, trăgându-l spre el ca să-l mai sărute o dată, știind că avea să-i dăruiască toată căldura și dragostea pe care și le-ar putea dori un copil în fiecare zi a celor șapte ani pe care-i va petrece în grija mamei sale, și pentru tot restul vieții lui, chiar și după ce aveau să-l ia ca să-l învețe să devină bărbat. Nu-și putea închipui acel viitor; dar, pentru prima dată în viața ei, era pe deplin încredințată că acesta avea să fie plin de fericire. Avea să facă ea în așa fel încât să fie. Cât de frumos era.

Nu se obosi să-și întoarcă privirea atunci când veniră să se îngrijească de ea. Nu cunoștea numele moașelor sau ale doicilor. N-avea nevoie să le știe. Avea tot ce-i trebuia chiar aici, în această încăpere. Nu-și dorea nimic mai mult decât să fie lăsată să-și petreacă împreună cu pruncul cele patruzeci de zile ale lăuziei ei, până în ziua când avea să fie îmbisericită și să se întoarcă în lume. Nu-și dorea altceva decât să învețe să-l cunoască, netulburată.

Prima tulburare veni cu mult înainte de sfârșitul celor patruzeci de zile.

Într-o dimineață, Catherine își ridică privirea și o descoperi pe doamna Ryman care stătea hotărâtă în pragul ușii mormăind un „Vă rog..." și un „Dacă Înălțimea Voastră ar avea bunătatea...", până ce Catherine, împotriva voinței ei, fu nevoită să accepte această prezență străină.

Privi în sus. Doamna Ryman era una dintre acele englezoaice cu picioarele pe pământ, cu o față lată, rozalie, încreștită, ca un măr. Întâlnind privirea lui Catherine, ea se înroși și făcu o scurtă reverență, cu un rânjet ciudat care-i ascundea doar pe jumătate firea de dădacă bătăioasă. În cele nouă luni care trecuseră de la plecarea lui Henric, Catherine sfârșise prin a o urî pe doamna Ryman. Dar doamna Ryman știa cum să aibă mereu ultimul cuvânt înaintea stăpânei ei – știa că stăpânei sale nu-i plăcea să fie nevoită să încerce să vorbească în engleză nici acum, după atâtea luni; știa cât de tare ura să se trădeze de fiecare dată când deschidea gura

prin cuvintele care-i ieşeau din gură strâmbe şi şovăielnice şi faptul că propriu-i glas o făcea să se simtă ca o caraghioasă. Doamna Ryman aştepta până ce Catherine greşea un cuvânt. Apoi, când o vedea pe Catherine că dă înapoi, îi spunea, cu solemnitatea ei făinoasă, ce avea de făcut – îi repeta de o mie de ori, dacă trebuia, dar întotdeauna politicos – până ce Catherine o asculta.

— A sosit un sol, Maiestate, îi spunea acum femeia, insistând să vorbească rar, strâmbându-se de parcă vorbea cu un idiot, aducând veşti de la Maiestatea Sa regele, din Franţa.

Catherine zâmbi. Aşadar Henric aflase că avea un fiu. Aceasta era clipa pe care o aştepta. Întinse mâna, aşteptând scrisoarea.

Femeia clătină din cap.

— Vrea să v-o înmâneze el însuşi, spuse ea cu glas îndoit. Spune că aceasta este voia regelui.

Imposibil. Bărbaţii nu puteau intra aici, în încăperile unde născuse, nu? Nu înainte ca ea să fie îmbisericită. Sprâncenele lui Catherine se ridicară. Zise, în engleza ei nearticulată, cu o undă de întrebare în glas:

— Dar... eu... nu-l... pot... primi.

Englezii aveau obiceiurile lor; nu voiau să calce cumva strâmb. Iar ea greşea întotdeauna, ştia bine; o punea mereu pe doamna Ryman într-o poziţie stânjenitoare.

Nu, pricepu ea, înainte să apuce să termine ce-avea de spus: s-ar fi gândit la asta. Nimeni nu încălca poruncile regelui, aşa că aveau să găsească o cale să se convingă singuri că se cuvenea ca acest oaspete să fie primit de Catherine; sigur că asta o să facă. Femeia purta deja pe braţ o mantie lungă, brodată în care s-o înfăşoare. Desigur că o adusese ca s-o îmbrace pe Catherine ca să-şi poată primi oaspetele. Ea se ridică ascultătoare şi se lăsă îmbrăcată, amintindu-şi dintr-o dată de chipul palid şi rotund care se holbase la ea din oglindă, dorindu-şi să-şi fi lăsat totuşi doamnele să-i împletească şi să-i împodobească părul.

— Vom merge aici, Maiestate – în cabinet. Mult mai potrivit să-l primiţi pe oaspetele vostru acolo, spunea femeia, încă articulând excesiv, chinuitor de rar fiecare cuvânt.

Apoi porni spre pat ca să-l ia în braţe pe micul prinţ care se strecurase de sub pătura lui şi stătea acum gol, înfăşurat doar cu un şervet mototolit, străbătut de o rază de soare.

Oricât de supusă fusese până acum, Catherine n-avea de gând să îngăduie şi asta. Păşi cu abilitate înaintea femeii şi îşi luă ea însăşi fiul în braţe; îi înfăşură cu grijă pătura peste mâini şi picioare; îi sprijini capul şi gâtul pe un braţ. Avea să-l ţină chiar ea.

Femeia îşi muşcă buzele, dar nu zise nimic. Am mai săvârşit încă o crimă împotriva etichetei engleze, îşi zise Catherine, legănându-şi pruncul sprijinit de ea, bucurându-se de căldura acestei noi vieţi care ieşise în chip atât de tainic din propriu-i trup. Dar nu-i păsa. Era copilul ei. Vestitorul va voi să-l vadă. Avea să-l poarte ea însăşi în braţe.

Femeia o conduse. Catherine îşi pusese amândouă braţele în jurul pruncului al cărui trup se potrivea atât de firesc pe trupul său. Îl privea încă pe micul Harry, fixându-şi în amintire expresia din ochii lui, când trimisul, de la celălalt capăt al cabinetului, începu să-i facă o plecăciune adâncă.

Ea continuă să-şi legene pruncul şi să aştepte, fără s-o supere prea tare întreruperea. Cel puţin aici era simplu să faci ce se aştepta de la tine. Totul mergea bine, dacă făceai de fiecare dată exact ce ţi se spunea.

Îşi zicea că nimic n-ar fi putut să tulbure liniştea care o cuprinsese.

Îl recunoscu însă cu surprindere, când acesta-şi încheie plecăciunea, pe bărbatul din faţa ei, înalt şi lat în umeri, înaintând prin penumbră, purtând un document cu pecete care trebuie să fi fost scrisoarea lui Henric şi rostind:

— Un băiat frumos şi sănătos.

Rostise cuvintele cuviincios şi liniştit, dar fără vreun strop din căldura şi afecţiunea din glasurile tuturor femeilor pe care le auzise spunând cam acelaşi lucru în ultimele două săptămâni. El îşi fixase privirile spre mânuţele agitate şi spre degeţelele care se îndoiau şi se dezdoiau pe lângă nasul lui, iar nu asupra mamei pruncului. Avea buzele strânse, de parcă n-ar fi vrut să se găsească

acolo, rostind aceste cuvinte. Dar cel puţin vorbea în franceză. Asta era o bucurie. Nu mai auzise vorbindu-se franceză de luni de zile.

— Owain Tudor, zise ea, cu un surâs.

Poate că sunetul limbii ei materne o impresionase, sau poate încrederea pe care i-o dădea faptul că-şi împlinise scopul în viaţă în pruncul pe care-l ţinea în braţe. Sau poate că era doar însingurarea de care-şi amintea acum atât de dureros – acel junghi în spinare care-i amintea că privirea neprietenoasă a doamnei Ryman era ca întotdeauna aţintită asupra ei. Iar doamna de onoare clătina din cap în spatele ei auzind cuvintele pe care trimisul le murmurase în limba franceză.

În orice caz, se trezi privindu-l pe Owain cu toată căldura regăsirii unui prieten vechi demult pierdut. Trupul ei încă doborât de chinurile naşterii nu-şi putea aminti şi nici măcar închipui vreo dorinţă trupească, fie şi pentru acest bărbat care fusese cândva, pentru scurtă vreme, iubitul ei; dar Owain era un om care-i fusese apropiat, care-i amintea de o vară nebună, de parfumul uleiului de trandafiri, de tinereţe şi de sunetele Parisului. Iar în Anglia avea atât de puţini prieteni, în întunericul de decembrie.

El nu-i răspunse la zâmbet.

Îi întinse doar scrisoarea.

Trecu ceva vreme până-şi aminti de ultima dată când se văzuseră; de cruzimea copilărească cu care-l umilise în public, în acea seară când îl silise să-şi citească singur poemele, cu glas tare. O răzbunare prostească, înţelegea ea acum, pentru că singurul motiv pentru care fusese furioasă pe el era faptul că el îi înţelesese soarta şi o făcuse să se întoarcă la ea. Ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare. Acum, când înţelegea că-şi primea soarta cu bucurie, ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare. Şi să-i fie ruşine.

El îi ţinea întins încă pergamentul.

— Maiestate, aţi dori să citiţi scrisoarea soţului vostru? spuse Owain răbdător, când ea nu făcu nimic ca să rupă tăcerea.

Catherine încuviinţă, păstrându-şi ochii mari aţintiţi asupra lui, ca o bufniţă, sperând că va avea prilejul să-i ceară iertare şi

sperând că el avea să primească. Căci până la urmă toate acele tulburări se petrecuseră parcă într-o altă viață.

Luă scrisoarea. Văzu, uluită, că el era îmbrăcat în veșminte monahale, negre, cu glugă. Veșminte de augustinian – un frate laic, pricepu ea, pentru că era încă în lume, mergând de colo-colo, nu închis pe undeva într-o mănăstire. Un smerit călugăr augustinian.

De ce? se trezi ea întrebându-se prostește. Fără îndoială că nu e călugăr. Oare trăiește cerând de pomană; sau are grijă de albine? De ce e îmbrăcat astfel?

Nu reușea să-și închipuie. Sigur că nu putea avea nimic de-a face cu... poemele? Cu ea?

Rupse pecetea.

Pentru că ea nu dădea semne că ar fi vrut să înceapă să citească, Owain Tudor adăugă:

— Acesta dorește să vă transmită că a primit vestea nașterii fiului vostru cu smerită bucurie și cu preacucernică și vie mulțumire sufletească, fericirea sa fiind împărtășită de întreaga oaste engleză... și voiește să luați cu evlavie parte cât de curând la o liturghie în cinstea Preasfintei Treimi, rugându-vă cu umilință ca faptele și căile lui să fie îndreptate, fericit decurgând una din cealaltă, spre mărirea și slava lui Dumnezeu.

Ea încuviință. Dintr-o dată, se lăsă pradă nerăbdării pe care încercase să și-o înăbușe de când Henric dispăruse în Franța, netrimițându-i nicio scrisoare, niciun dar, nimic altceva decât înștiințări militare și instrucțiuni ca să facă toate cele cuvenite. Dintr-o dată, fu copleșită de pica pe care i-o purta doamnei Elizabeth Ryman, care stătea atât de enervant în spatele ei, ascunsă vederii. Elizabeth Ryman, care avusese în grijă, atunci când îi venise vremea să nască, racla purtând giuvaierul de argint în care era ferecat prepuțul Domnului nostru. Era renumit în Franța pentru că ajuta femeile la naștere. Henric se îngrijise să i-l trimită la timp, înainte ca ea să se închidă în odăile ei. Era exact acel fel de detaliu de care Henric se îngrijea neabătut: acel soi de a-și arăta grija față de ea făcut să câștige inimile oamenilor de pe ambele maluri

ale Mânecii. De fapt, ea nu voise să aibă relicva cu ea în încăpere atunci când îi veni vremea, cu împletiturile şi colţurile de argint ale somptuoasei racle de argint lucind şi pâlpâind la lumina focului, răspândind miros de tămâie şi de lemn putred; dar Elizabeth Ryman insistase. Era încăpăţânată ca un catâr. Cuvântul regelui era lege. Dorinţele personale ale lui Catherine nu contau pentru ea. Trebuise să se dea bătută.

Acum Henric îi scria să se îngrijească de îmbisericirea lui Harry, iar Owain Tudor, care îi fusese prieten, îi citea poruncile regelui cu acel glas oficial şi solemn pe care-l foloseau aici cu toţii.

Sigur că pusese ca pruncul să fie botezat şi confirmat la câteva ceasuri de la naştere. Fuseseră ţinute tot felul de liturghii solemne. Ştia ce avea de făcut. N-avea nevoie de toate aceste instrucţiuni detaliate de la soţul ei. Cât de proastă o credea ca să-şi închipuie că trebuia să-i amintească să-şi păzească pruncul de primejdia osândei veşnice?

— Te rog, spune-i Maiestăţii Sale, răspunse ea foarte formal, privind pe furiş la nesuferita doamnă Ryman, care se aşezase pe un scăunel în pragul uşii, potrivit vreunei idei englezeşti despre buna cuviinţă şi care nu dădea niciun semn că ar fi avut de gând să plece, că dorinţele sale au fost împlinite. Şi că toate clopotele Londrei au bătut în ziua naşterii şi în fiecare biserică s-au înălţat rugi de mulţumire.

Owain răspunse la fel de solemn, de parcă erau amândoi paiaţe dintr-o piesă de teatru:

— Maiestatea Sa voieşte totodată să aflaţi că asediul său de la Meaux merge bine.

Ea-şi înclină capul cu toată mândria ţeapănă englezească pe care acum o deprindea.

— Cu voia Domnului, răspunse Catherine solemn, Meaux se va preda curând în mâinile seniorului meu.

— Aşadar, ai pornit iar la luptă în Franţa, Owain? întrebă ea cu un glas mai cald, ridicându-şi ochii spre privirea lui ferită, dorindu-şi ca discuţia lor să nu fie atât de poticnită, încercând

să-l facă să i se deschidă un pic, fără să-i lase doamnei Elizabeth Ryman sentimentul că se petrecea o necuviinţă.

El clătină din cap.

— Nu. Acum am părăsit Oxfordul; episcopul de Beaufort m-a primit printre oamenii lui până ce mă voi hotărî să depun voturile sfinte.

Aşadar, nu era călugăr – nu încă, cel puţin. Pentru motive pe care nu le pricepea, se simţi uşurată să afle asta. Şi totuşi încercarea de a-l face să vorbească mergea de parcă încerca să stoarcă sânge din piatră seacă. El n-avea chef de vorbă. Fără îndoială că era încă supărat pe ea. Ea îl îndemnă să se aşeze, dintr-un gest. El rămase în picioare.

Ea zise:

— Dar ai fost în Franţa?

El răspunse scurt:

— Stăpânul meu m-a trimis la Meaux cu scrisori pentru Maiestatea Sa. Am avut fericirea să fiu purtătorul veştii naşterii fiului său.

El făcu o plecăciune. Părea gata de plecare.

Ea se întoarse spre Elizabeth Ryman şi îi arătă dintr-un gest spre pruncul din braţele ei. Femeia veni grăbită, nerăbdătoare să pună sfârşit discuţiei.

— Te rog, spuse Catherine, încercând să rostească cuvintele cu destulă demnitate şi politeţe, dar fără să greşească pronunţia – ia-l. Trebuie schimbat...

Apoi, atingând încă o dată uşor cu buzele căpşorul moale al fiului ei, i-l încredinţă.

Apoi îi spuse grăbită lui Owain:

— Îmi pare rău... atât de rău... pentru tot ce-am făcut... Am vrut să ţi-o spun de cum ai intrat... am fost atât de rea... nu mi-am dat seama ce făceam. M-am purtat ca un copil. Te rog, iartă-mă.

Chipul lui încremeni. El închise ochii. Dădu din cap, ţeapăn. Ea pricepu că asta nu-l ajutase cu nimic. Dar tot nu voia să-l lase să plece. Fără el, avea să fie înconjurată doar de doamne Ryman.

Stătură aşa în tăcere vreme de câteva minute. Ori de câte ori Catherine îndrăznea să privească în sus spre el, el îşi întorcea privirea. Ea se străduí să găsească alte întrebări. Nu reuşi. Dar nici el nu plecă.

Dinspre uşă se auzi un sunet. Elizabeth Ryman stătea în prag, cu pruncul înfăşat şi în scutece noi, cu o privire scrutătoare zugrăvită pe chipul ei îmbujorat.

Cu grijă, neluând-o în seamă pe doamna Ryman care clătina din cap auzind-o vorbind în franceză, Catherine spuse:

— Presupun că nu se-aude că Maiestatea Sa ar urma să se întoarcă în Anglia?

Ştia răspunsul la întrebare fără să fi fost nevoie să întrebe. Henric nu proceda aşa. El era un rege care avea un vis – şi era un vis în care soţia lui nu prea încăpea.

Owain o porni spre uşă. Catherine îl urmă, după ce-l luă pe Harry din braţele doamnei de onoare, uşurată că-l avea din nou în braţe.

— Mi-aş dori ca soţul meu să-l vadă, zise ea, aplecându-şi capul spre creştetul lui Harry, liniştită de mirosul lui lăptos; şi părinţii mei, la o adică.

Adăugă cu tristeţe, privind spre doamna Ryman, de parcă se aştepta să fie certată:

— Deşi ştiu că nu se poate. Nu pot pleca. Desigur.

El începu să se joace cu centura, verificând că avea tot ce-i trebuia. Ea pricepu că se pregătea să plece, să se întoarcă la viaţa lui, s-o lase singură cu femeile acelea neînduplecate.

Dar, la aceste cuvinte, el privi în sus. Poate că-i auzise disperarea, îşi zise ea.

— Aţi putea, zise el, cântărindu-şi cuvintele, însă tot fără vreun pic de căldură.

Din politeţe faţă de doamna Ryman, căreia îi făcea o curtenitoare plecăciune de rămas-bun, trecu pe engleză.

— Să plecaţi în Franţa. De ce nu? După ce va trece vremea lăuziei, n-ar avea ce să vă împiedice.

Ea făcu ochii mari. Chiar se putea? Nu-i stătea nimic în cale?

— Sunteți regina Angliei. Viitoarea regină a Franței. Soțul vostru este în Franța. Părinții. Duceți-vă fiul la ei. Cine v-ar putea condamna? Ei sunt familia voastră.

Văzu în ochii lui o strălucire, iar în glas avea o amărăciune pe care Catherine nu putu să n-o bage de seamă. Apoi el plecă.

— Dar un nou-născut, zise Humphrey, ducele de Gloucester, încă unul dintre cumnații ei mătăhăloși, cu ochi bulbucați și care n-avea timp pentru femei.

El clătină din cap. Nu voia s-o privească în ochi pe Catherine. Privi pe fereastră, de parcă-și dorea ca ea să dispară.

— N-ai putea călători cu un nou-născut.

— Fiul meu are acum trei luni de zile, protestă Catherine, cu glas slab. I-a ieșit și un dinte.

— N-am mai auzit de așa ceva, adăugă ducele Humphrey de Gloucester mai hotărât. Moștenitorul tronului. Riscant.

— Moștenitorul tronului Franței, ca și al Angliei..., replică Catherine.

Nu putea da înapoi.

— Și ăsta e un lucru nemaiauzit... va trebui să învețe cum merg lucrurile în Franța, pentru ca supușii lui francezi să-l iubească...

Îi surâse cuceritor cumnatului ei. Dar Humphrey de Gloucester se mulțumi să clatine iarăși din cap și norul de bucle roșcate de deasupra ochilor lui fremătă.

Catherine, dezamăgită, simți printre gene înțepătura lacrimilor. Îi luase atâta vreme ca să-și ia inima-n dinți și să întrebe. O refuzase fără să stea pe gânduri măcar. Și totuși nu era un om lipsit de bunătate, își zise ea. Era doar încăpățânat și obișnuit să poruncească. Îi făcu chiar cu ochiul în felul lui ciudat, ca de urs, de parcă tocmai îi trecuse prin cap o veste bună.

— Asta nu înseamnă că *tu* nu te-ai putea duce, adăugă el dintr-o dată. Să ne arăți tuturor că de-acum înainte toată Franța e engleză. Nu doar Calais. O lecție pentru toți. Sigur că da. Să-ți iei și o suită cu tine. Lasă băiatul aici. Cu doamna Ryman – femeie de treabă – pe mâini bune. Între timp, tu – vreo lună-două cu

părinții tăi. Îți vezi și soțul. Deși... câmpul de bătălie... nu-i chiar pe gustul tău, nu?

El chicoti și-i ciufuli părul. Plecă în grabă. Părea ușurat că discuția luase sfârșit.

Ea nu voia să-l părăsească pe Harry. Dar acum că prinsese ocazia, își dorea atât de mult să se ducă acasă, măcar pentru o vreme.

— O să-mi fie dor de tine, îi susură ea băiețelului ei, strângându-l atât de tare în brațe că el începu să se răsucească și să scâncească, iar peticele de un roșu aprins de pe obrajii lui se înroșiră și mai tare. Va fi de parcă lipsește jumătate din mine. Dar cu doamna Ryman o să fii în siguranță.

Râse în sinea ei la gândul că-și dorea atât de mult asta; ea, care încercase din răsputeri să ajungă la adăpost, în Anglia care acum i se părea atât de înăbușitoare. Își închipuia deja grădinile de la Hôtel Saint-Paul. Își amintea de rânjetul mamei ei, de mâna care se strecura spre bomboniera, de râsul ei lasciv la auzul glumelor deocheate. Își închipuia profilul chipeș al tatălui ei și spatele lui încovoiat și ochii lui pierduți.

Voia să-și vadă soțul. Voia să împărtășească cu el bucuria de a avea un copil. De-asta pleca. El avea să vină s-o vadă la Paris, când războiul avea să-i dea răgazul s-o facă.

Dar uneori se trezea visând și la călătorie: la cum o va călăuzi pe sub verdele însorit al copacilor Owain Tudor, ai cărui ochi aveau să strălucească iarăși de căldura prietenoasă de demult.

Încerca să nu se gândească la asta. Nu de asta voia să plece. Owain Tudor îi dăduse ideea plecării. Dar el nu intra în planurile ei.

***

Episcopul de Beaufort, impresionant în magnifica sa robă purpurie, fu ușor de convins.

— Sigur, draga mea, sigur, zise el binevoitor. Pe oricine recomandă Humphrey. Zona dintre Calais și Paris e destul de liniștită.

Ca să fii în siguranță, nu cred să ai nevoie de mai mult de câțiva cavaleri. Și, cum ziceai și tu, Tudor, omul meu, tocmai s-a întors din Franța și știe drumurile din nord ca-n palmă. Și ție ți-e cunoscut. O să fie o călăuză bună.

Catherine se simțea stânjenită că se străduise atât de mult ca să-l aducă pe Owain Tudor înapoi în Franța, cu ea, când fusese atât de vădit că el nu-și dorise această întâlnire. Dar faptul că-l văzuse aici, în Anglia o făcuse să lase frâu liber amintirilor. Owain părea să-și fi găsit calea spre următoarea parte a vieții lui – veșmintele acelea călugărești. Doar n-avea să-i poarte pică pentru totdeauna? Își amintea că se simțise atât de apropiată de Owain. Voise să-i ceară iertare; să-i arate că trecutul rămânea trecut; să-l câștige înapoi măcar ca prieten. Avea nevoie de prieteni. Dacă ea, ca regină a Angliei alesese să ceară ca un soldat pe care-l cunoștea să-i conducă suita în călătoria lor de la Calais la Paris, ce era rău în asta?

Era oare ceva misterios în privirea noului ei unchi? Se întreba el oare de ce era atât de interesată să-i împrumute anume această călăuză, când Curtea engleză era plină de tineri care cunoșteau și ei nordul Franței ca-n palmă?

Nu, își zise ea, alungându-și tresărirea stânjenită. Episcopul de Beaufort – învățat, civilizat și cu un glas minunat – era mai asemănător cu un nobil francez decât toți cei pe care-i întâlnise la această curte. Catherine simțea că-l înțelegea. Probabil că, ajutându-și noua nepoată cu atâta bunăvoință, el spera doar ca ea să-l îndemne pe regescul ei soț să-i ierte crima care-i atrăsese cinci ani de dușmănie înăbușită din partea regelui Henric – faptul că i se oferise pălăria de cardinal, iar el fusese silit de către nepotul și regele lui s-o refuze. Henric nu accepta niciun fel de lucru care mirosea a lipsă de loialitate. Cu toții trebuiau să slujească o singură cauză.

— Am să-i spun soțului meu, zise Catherine cu recunoștință, cât de grabnic m-ați ajutat. Sunt sigură că vă va fi recunoscător că ne-ați ajutat să fim iarăși împreună.

Ea îi strânse mâna puternică, albă, strălucind de rubine. Știu că avusese dreptate atunci când zări în ochii lui lucirea de recunoștință așteptată.

Suita pregătită pentru plecarea în Franța creștea. Până ce Catherine se porni la drum, primăvara era pe sfârșite, iar însoțitorul ei de rangul cel mai înalt în această călătorie era John, ducele de Bedford, fratele regelui, al doilea în ordinea vârstei.

Ea călători împreună cu micul Henric și cu toate doamnele ei până la Dover. Acesta făcuse primii pași chiar în preziua plecării lor. Ea nu mai văzuse niciodată o bucurie atât de fără margini. Acum, înghesuit împreună cu mama lui în litiera care-l zdruncina, el plângea neconsolat.

— Mi-aș dori să poți veni și tu, mi-aș dori să vii și tu, mormăi ea, dar el începu să plângă și mai tare.

Ea blestemă încăpățânarea ducelui Humphrey.

— Data viitoare... data viitoare o să mergem împreună, adăugă ea, sperând că el avea să priceapă ce voia să spună și să se lase alinat.

Își spunea că toată atenția ei, mintea și inima îi erau cu totul absorbite de durerea despărțirii de fiul ei, clipă care avea să vină cât de curând. Spaima și suspinele care o potopeau erau cât se poate de adevărate; neliniștea care îi strângea inima de fiecare dată când micul Henric plângea era mai puternică ca niciodată. Dar dincolo de asta, în ea mai fierbeau încet și fiori de nerăbdare. Poate că tocmai gândul că avea să-și vadă pământul natal o făcuse să îmbrace veșmintele de un albastru ca noaptea împodobite cu o puzderie de flori de argint. Cu voia Domnului, într-o zi-două avea să călărească pe colinele verzi, liniștite ale Normandiei, cu vântul Franței învolburându-i părul.

Când doamna Ryman îl luă pe Harry de lângă ea, după ceasuri întregi parcă, el tot mai plângea – scâncete subțiri, agitate care umpleau văzduhul și o făceau pe Catherine să stea încordată ca un arc. Tot ce-și dorea Catherine era să stea puțin liniștită și să-și revină. Dar nu era timp de asta. Suita care o însoțea urcase deja la bord și o aștepta. Ea zărise privirile dezaprobatoare ale doamnei Ryman la vederea veșmintelor bogate de catifea și știu exact ce gândea aceasta: prea somptuoase pentru călătorie. Dar nu-i păsa ce

credea doamna Ryman. Aruncă pânza mototolită, pătată de lacrimi pe care o pusese grijulie între ea și Harry. Nu mai era vreme să trimită după vreuna dintre doamnele ei ca s-o ajute să șteargă urmele călătoriei. Trebuia să aibă singură grijă de ea. Își scoase pieptănul și oglinda pe care fusese destul de prevăzătoare ca să le aducă cu ea și începu să-și îndrepte coafa cu două coarne și să-și ciupească obrajii obosiți ca să le redea culoarea. Trebuia să arate cât mai bine.

Își dădu seama că își închipuise că, la bord, avea să-l aibă alături pe Owain – amândoi atenți la smuciturile și împunsăturile antrenante ale valurilor, urmărind pescărușii care planau în așteptarea corăbiei, privind peste bord, aruncându-le coji de pâine, râzând, cu dureroasa stânjeneală dintre ei dispărută ca prin farmec – doar atunci când îl zări în locul lui pe John de Bedford care-i oferea mâna lui uriașă ca s-o ajute să traverseze pasarela. Simțea prezența lui Owain, plecându-și capul, de departe, de lângă restul doamnelor și al cavalerilor. Avea privirile ațintite asupra ei. Crezuse că el avea să se bucure s-o vadă, dar expresia lui era una rănită. Nu răspunse la privirile ei discrete. Nu voia să se afle acolo. Ea înțelese că n-avea câtuși de puțin de gând să se apropie de ea.

— Bine-ai venit la bord, draga mea, tună vesel ducele John.

Ea-și înclină capul și zâmbi, încercând să nu se simtă descurajată. Ar fi trebuit să fie încântată că avea să călătorească alături de ducele John. Acesta era cumnatul care o deranja cel mai puțin: cel cu cel mai mult spirit și bunăvoință împletite cu neatrăgătoarele virtuți militare ale regeștilor frați englezi. Îi vorbea în franceză. Așa că probabil că de fapt mișcarea nesigură a podelei de sub ea era cea care-i strângea măruntaiele ca într-o gheară și care o făcu s-o usture ochii.

— Englezi, auzea ea zicându-se, pe când treceau prin sate și orașe. Englezi – din guri ascunse și capete plecate – toate privirile ferite cu grijă.

Nimeni altcineva nu părea să bage de seamă cât erau de dușmăniți. Poate că însoțitorii ei englezi nu auzeau. Sau poate că nu le păsa.

Niciunul dintre ţăranii ăştia nu părea să ştie că ea, regina Angliei, era o franţuzoaică, ca şi ei. Poate că în mintea lor nici nu mai era aşa. Poate că le părea englezoaică, cum erau şi ceilalţi.

Catherine îşi plecă capul.

Dar fu mândră de noua ei identitate atunci când, cu escorta de patru oameni pe care i-o dăduse ducele John, porni la pas iute spre Luvru, străbătând Parisul, printre mirosurile cunoscute, printre privelişti ştiute, spre casa părinţilor ei de la Hôtel Saint-Paul. Parizienii care o vedeau îşi dădeau ghionturi şi ziceau cu glas tare: „regina Angliei!" şi ştiau că era franţuzoaică. Rânjeau spre ea şi-şi ridicau pălăriile şi pumnii şi uneori o aclamau zgomotos.

Fu încă şi mai mândră să fie anunţată, la Hôtel Saint-Paul, în sunet de corn şi cu strigăte solemne, de bas, ca „Maiestatea Sa regina Angliei!". Iar când păşi în sala cea mare, zări, în mijlocul mulţimii de slujitori îmbătrâniţi adunaţi s-o vadă pe prinţesa lor întorcându-se acasă ca femeie măritată şi ca mamă, privirile tatălui şi ale mamei ei: chipurile lor fixate asupra ei atât de pline de dor de parcă ea era o vedenie minunată, un înger coborât pe pământ.

— Pânze de păianjen peste tot, zise ea.

Îşi trecu degetul prin praf, iar acesta se ridică dansând în aer. Când atinse o draperie, mătasea se rupse şi se frânse în mâinile ei în dreptunghiuri mici, ca nişte bucăţele rupte de pergament.

— Ei, toate-au îmbătrânit, îi răspunse resemnată Anastaise, iar Catherine zări fire sure şi prin părul negru al beghinei. Lucrurile... ca şi oamenii – fără vlagă. Fac ce pot.

Catherine se bucura că o rugase pe Anastaise să se mute la Hôtel Saint-Paul şi să se îngrijească de rege. Era o bună înlocuitoare pentru Christine: era bună la inimă. Dar nici măcar Anastaise nu mai era animalul rotofei de odinioară. Era slabă ca un fus şi fără vlagă.

Nimeni nu prea mai trecea pe la regele Franţei, la Hôtel Saint-Paul. Curtenii Franţei nu se mai deranjau. Regele englez îşi luase pentru sine toate cele patru fortăreţe ale Parisului: pe malul drept Luvrul, pe malul stâng Hôtel de Nesle, înăuntrul

porţii Saint-Antoine avea Hôtel Saint-Antoine, iar în afara porţii Saint-Antoine şi a oraşului în sine avea castelul de la Vincennes. Oricine avea de făcut negoţ se ducea acolo, la străinii care se plimbau drepţi şi ţanţoşi ca nişte armăsari, în vreme ce francezii din jurul lor mureau de foame.

— Niciun englez de-aici n-ar plăti să construiască un zid, sau să picteze o bucată de lemn sau să cultive un rând de grâu, spuse Anastaise cu amărăciune.

Nu mai erau negustori. Nu mai era nevoie de ei. Negustorii de obiecte de lux care slujiseră cândva Franţa îşi închideau prăvăliile şi plecau – spre Burgundia sau aiurea. Cu toată încântarea care o cuprinsese când călărea prin Paris, Catherine văzuse şi ea asta cu ochii ei: străzi întregi ale giuvaiergiilor, miniaturiştilor, brodeurilor sau ale meşteşugarilor de cărţi erau goale, bătute în cuie, ferecate. Gunoiul împins de vânt de pe străzile pietruite. Haitele de câini. Scânduri care băteau în ferestre, pe unde intraseră hoţii încrezători sau vagabonzii. Nu era de lucru aici. Pe câmpuri, vremea recoltei abia începea. Cu doar câteva săptămâni în urmă, îi zise Anastaise, flămânzii erau recunoscători şi pentru resturile rămase de la porci. Devenise un lucru obişnuit ca lupii să fie şi ei îndeajuns de flămânzi şi de primejdioşi ca să-şi uite teama de oraş, să înoate noaptea pe Sena şi să scormonească şi să scoată trupurile de curând îngropate în cimitire. Când reuşea, Anastaise şterpelea micile comori care mai zăceau prin Hôtel Saint-Paul ca să-i cumpere lui Isabeau migdalele zaharisite şi jeleurile de trandafir. Chiar şi grădinile de la Hôtel Saint-Paul se sălbăticeau. Frunzele împungeau ferestrele, ameninţătoare, ascunzând lumina.

Nu se mai auzea zumzetul şi freamătul slujitorilor; nu mai erau nici sudoarea şi clinchetul frâielor şi nechezatul cailor. Nu se mai auzea nici măcar răgetul leilor.

— Au murit, zisese Anastaise indiferentă, când o întrebă. Şi leii îmbătrânesc.

Isabeau se uscase şi ea: grăsimea ei se preschimbase într-un rând de pliuri ca guşa de găină, pudrate în roz. Nu se ridică în picioare văzându-şi fiica, nici măcar la început, dar îşi deschisese

brațele și cloncănise aprobator când Catherine venise s-o îmbrățișeze. Și, deși râsul ei era la fel de plin de veselie grosolană ca întotdeauna, privirea i se înmuiase. Regele Charles tremura și el. Stătea cocoșat pe pernele lui, scheletic-slab, cu pielea atârnând pe el. Catherine își așeză foarte blând mâinile pe umerii lui și îl îmbrățișă, simțindu-i în mâini coastele fragile și ieșiturile umerilor și nodurile spinării. El nu-i răspunse; arăta doar îngrijorat și se scutură, și plângea, pricepu ea când se trase cu blândețe înapoi și-i zări obrajii uzi de lacrimi.

— Eu sunt, Papà, șopti ea.

El încuviință. Ea nu credea că o înțelesese.

Isabeau dădu deoparte toată dărăpănarea din jur cu un gest magnific, regal, și îi spuse radioasă:

— Arăți minunat. Mai frumoasă ca niciodată. Iar acum povestește-mi *imediat* totul despre dragul meu nepot...

Dintr-o dată, Catherine nu se mai gândi la nimic altceva decât la Harry. Când sfârși să i-l descrie, câtăva vreme mai târziu, ea încercă să-i povestească viața ei din Anglia astfel încât să fie cât mai pe potriva așteptărilor mamei ei. Făcu din dansurile țărănești ceva mai strălucitor; numi bătutul din picioare și cântarea lor grosolană poezie engleză; frigul aspru și culorile șterse le preschimbă într-un regat de gheață, strălucitor. Dar, pe când vorbea și zâmbea, copleșită de bucuria de a se găsi iarăși alături de familia ei, nu reuși să lase cu totul deoparte numeroasele mici umilințe de care avusese parte în ultimele câteva zile.

Una din acestea venise atunci când englezii ajunseseră la Luvru, cu o zi în urmă. Catherine nu primise niciun mesaj personal de la soțul ei, care se afla încă la Meaux. Se mulțumise să-i trimită vorbă prin ducele John, care i-o transmise după ce sfârși o discuție cu glas scăzut cu o ordonanță militară. Henric avea să vină la Paris abia după ce Meaux avea să cadă, îi zise ducele John. Între timp, îi trimitea salutul lui. Catherine știa că nimeni nu voia s-o umilească. Pur și simplu așa se purtau englezii.

Cealaltă amintire pe care încerca s-o rabde în liniște era cea a privirii lui Owain. Fixată asupra ei, pe corabie, atunci când ea privea

în altă parte – priviri nemişcate pline de întuneric –, dar lunecând în lături de îndată ce ea se apropia; retragerea lui în spatele unei măşti de politeţe reverenţioasă. Privirile unui duşman. Iar ea nu putea face nimic altceva decât să rămână aşezată pe pernele ei, privind pescăruşii ce se roteau, ascultându-le strigătele, simţind cum nerăbdarea cu care îşi începuse călătoria se preschimba în amărăciune şi se usca; privind la spatele lui întors. Găsise o cale de a petrece câtăva vreme cu el, în noua ei viaţă engleză; dar nu-l putea sili să reia o veche prietenie. Nu putea să alerge după el pe corabie. Mai avusese un scurt moment de speranţă când ducele John îl invitase pe Owain, singura ei cunoştinţă de la bord în afară de doamnele ei, să ia cina cu ei. Însă, la masă, Owain răspunse la întrebările ei cât se putea de scurt şi de politicos. Da, dormise. Nu, avea rareori rău de mare. Mai fusese la Paris în ultima lui călătorie? Din păcate nu. Se întorsese însă de bunăvoie spre ducele John ca să discute despre asediul de la Meaux. Îi povestise acestuia cu mult mai multă pasiune decât pusese în răspunsurile lui către Catherine că, în ceea ce privea oraşul Meaux, era numai o chestiune de timp până ce acesta avea să cadă în mâinile unui soldat de nivelul lui Henric. Povestise în amănunt despre oamenii şi maşinile desfăşurate pe câmpul de luptă cu o lună în urmă, despre chestiuni de strategie şi tactică.

— Ţii minte totul foarte bine..., îi zisese ducele John, admirativ.

— Desigur, răspunsese Owain, sunând întru totul ca englezul soldăţos în care se preschimbase, pentru că-mi iubesc regele; şi nu admir la el nimic mai mult ca priceperea lui în luptă – şi dăduse din cap spre Catherine, cu răceală.

Aceasta fusese singura dată în întreaga călătorie, care durase trei zile, în care o privise în ochi de bunăvoie.

TREI

Meaux se predase, dar oraşul încă fumega. Soldaţii englezi reparau găurile uriaşe pe care le făcuseră în ziduri.

— Fără execuţii, spunea ducele John, în lumina strălucitoare a unei zile toride. Au suferit destul.

Ducele John venise în vizită de la Paris împreună cu Owain şi cu compania lui, gata să-l însoţească înapoi pe rege pentru ca acesta să-şi poată reîntâlni soţia, acum că acest asediu lung şi obositor luase sfârşit. Ducele John era nerăbdător să pornească la drum. Îi părea rău pentru tânăra regină care-şi aştepta soţul la Paris, atât de neconsolată, întrebând atât de politicos dacă nu putea ajuta la planificarea ceremoniei de reîntâlnire. Fiind un nou-venit pe câmpul de bătălie, ducele nu purta în el amărăciunea războiului – dorinţa de a-i pedepsi pe învinşi, la capătul a luni de zile de asediu şi de primejdii şi de oboseală şi de miros de fum în păr.

Însă Henric o purta. Petrecuse aici atâtea luni de zile; nu-şi văzuse fiul nou-născut din pricina lui. Dacă se predau cu câteva luni în urmă, toate astea puteau fi evitate. Voia ca supravieţuitorii din Meaux să-şi amintească de el cu groază.

— Ei bine... dacă nu-i putem executa, zise el alert, cu brutalitate, ce-ar fi să le dezgropăm măcar sfântul?

Privi întrebător în jur la chipurile supte, aspre, obosite, de parcă era gata să izbucnească în râs.

— Şi să-l luăm cu noi în Anglia? adăugă el.

Nimeni nu râse împreună cu el. Lui Owain i se păru că vede tresăriri de teamă pe chipurile celorlalţi.

Sfântul ocrotitor al poporului din Meaux era Sfântul Fiacre. Se zicea că era un irlandez care venise în Galia cu sute de ani în urmă şi îşi făcuse o sihăstrie în apropierea oraşului. Lângă sihăstrie apăruse un sat. Sfântul Fiacre îi ocrotea pe grădinari şi pe bolnavi, mai ales pe cei bolnavi de trânji. Cât era în viaţă, era cunoscut ca un om foarte iute la mânie. Localnicii spuneau că acesta avea să potopească cu nenorociri pe oricine voia să-i profaneze sanctuarul şi să-i mute moaştele.

Să vorbeşti despre mutarea moaştelor Sfântului Fiacre, fie şi în glumă, părea un lucru necugetat. Cea mai groaznică dizenterie purta numele de boala Sfântului Fiacre – ce te făceai dacă sfântul cel aprig te lovea cu aşa ceva? Sau cu vreuna din mulţimea de bube umilitoare şi dureri şi beteşuguri pentru care era cunoscut? Şi Owain îşi zicea că această cruzime nu era stilul lui Henric. Cel mai atrăgător lucru la regele englez fusese întotdeauna moderaţia lui. Moderaţia lui Henric fusese cea care pusese până la urmă capăt tulburărilor din Ţara Galilor, făcându-i chiar şi pe rebelii cei mai înverşunaţi să iasă din ascunzişurile lor şi să ceară iertarea regelui şi îngăduinţa de a trăi în pace alături de englezi. Şi tot moderaţia lui Henric fusese cea care-l convinsese pe Owain să înceapă să se gândească la el însuşi aproape ca la un englez, sau cel puţin ca la cineva care putea să aibă un viitor printre englezi. Owain nu voia să-l audă pe Henric vorbind atât de brutal.

Regele era probabil sfârşit de oboseală dacă vorbea aşa, îşi zicea Owain, iertându-şi stăpânul preaiubit. E bine că trebuie să mai ia o pauză acum, să plece la Paris. E sleit de oboseală. După ce-o să se mai odihnească, o să se calmeze.

Apoi, dezamăgit, îşi zise şi: sau poate că devenim cu toţii mai cruzi, cu vârsta.

Foarte slab, ducele John clătină din cap spre fratele lui. Dar Henric păru să nu ia în seamă sau să nu se lase descurajat de dezgustul fratelui său. Se mulţumi să rânjească şi să se legene uşor pe picioare. Era mai slab decât îl văzuse Owain vreodată. Şi mai deşirat.

— Ei, poate ai dreptate. N-o să luăm încă o hotărâre. Hai să vedem ce-o să mai zicem când ne vom întâlni iarăşi, spuse el, ca şi cum n-ar fi vrut să renunţe la dorinţa lui de a-l dezgropa pe sfânt, ca să le provoace oamenilor din Meaux o şi mai mare durere. Mai vorbim după Paris.

Catherine înţelese acum pentru prima oară că a fi regina Angliei – chiar aşa o regină tăcută şi cu limba împleticită şi începătoare cum se simţea ea – însemna şi că avea o anumită putere.

Când se întorsese de la Luvru, după ce-şi văzuse părinţii, îl întrebase pe ducele de Exeter dacă nu s-ar fi putut ca părinţii ei să primească draperii noi. Cele vechi se făcuseră praf, zise ea. Ducele de Exeter, care era unul dintre unchii lui Henric, fratele isteţului şi alunecosului episcop de Beaufort, era prea deştept ca să nu răspundă repede. Până a doua zi trimisese deja oameni la Hôtel Saint-Paul ca să măsoare ferestrele.

Catherine mai aminti la Luvru şi că proviziile din bucătăria părinţilor ei erau pe terminate. Coşuri întregi cu găini, şuncă, ouă, smântână, făină, dulceţuri şi o roată întreagă de brânză o însoţiră înapoi.

Anastaise supraveghea despachetatul. Făcuse ochii mari.

— Uitasem că se poate să fie aşa de multe... aşa de multe, zise ea incoerent.

Înşfăcă un alt borcan, desfăcu capacul şi îşi băgă un deget în el. Îl linse apoi şi zise veselă:

— N-ar fi trebuit să flămânzim niciodată....

Şi:

— Ei au mâncat aşa toată iarna?

Apoi o luă dintr-o dată în braţe pe Catherine, strângând-o aşa de tare că o duru, şi adăugă:

— Eşti o fată de treabă... chiar dacă te-ai făcut englezoaică. Să ai grijă de noi în felul ăsta. Orice-ar... ei, oricum n-are importanţă. Chiar eşti o fată de treabă.

Catherine izbuti să se elibereze, râzând, din îmbrăţişarea femeii. Dar se întrebă ce voise să spună Anastaise, înainte să-şi ia

seama. „Orice-ar zice Christine?" O parte din ea își dorea să aibă curajul s-o întrebe despre Christine. Dar, își spunea ea, ce rost ar avea? Anastaise nu avea de unde să știe. Și s-ar fi simțit stânjenite amândouă dacă Anastaise ar fi știut ceva despre răceala care se strecurase spre sfârșit în relația dintre Catherine și Christine. Și așa Anastaise lăsase să-i scape în fața lui Catherine o remarcă îngrozitor de lipsită de tact: auzind în trecere mormăielile unui slujitor care spunea că armata lui Charles va trebui să se predea la Meaux, pentru că era comandată de un bastard, Anastaise aproape că-i strigase:

— Ah, nu zice că băiatul e bastard până nu știi sigur. Sângele apă nu se face; o să se arate el; dă-i numai un pic de timp!

Abia când văzuse privirea îngrozită a lui Catherine ațintindu-se asupra ei, ea roșise și spusese, cu glas rușinat și de data asta fără să facă pe grozava:

— Iertare, Madame.

Nu că Anastaise n-ar fi iubit-o pe Catherine. Nu era ceva personal. Dar Catherine înțelese că Anastaise își dorea ca Charles să fie următorul rege al Franței.

Încercă să nu se gândească la asta. Anastaise era bătrână și cu mintea poate un pic dusă și era lipsită de importanță, și făcea o treabă grozavă când era vorba să se îngrijească de bătrânul rege și de regină. Cel puțin acum aveau de mâncare. Catherine își zise, ușurată, că reușise să facă măcar un lucru bun de una singură. Dacă stau aici o lună sau două, își mai spuse în sine, pot să mă asigur că totul va fi în ordine cu ei. Și dacă n-ar fi avut alt motiv să vină până aici, ar fi meritat efortul și dacă ar fi făcut doar asta.

În seara aceea, când Catherine se întoarse la Luvru, nici nu se mai aduse vorba despre cererile părinților ei. Nu mai era timp. Ducele de Exeter, unchiul lui Henric, scoțându-și pălăria, zâmbind strălucitor și dându-și pe spate coama sură îi spuse că Henric pornise spre Paris împreună cu ducele John. Ea urma să-și întâlnească soțul la castelul de la Vincennes, iar de acolo aveau să intre împreună în Paris. Avea să fie o solemnitate mai mare și mai

strălucitoare decât Crăciunul pe care-l petrecuseră împreună aici, zise ducele. Henric voia să facă din această întâlnire o ocazie pe care întreg Parisul s-o țină minte. Aveau să sărbătorească Rusaliile cu fast. Sperau ca și Catherine să îi ajute să organizeze serbări potrivite pentru Franța.

Abia dacă-i venea să creadă. Aveau să se întâlnească, în sfârșit; și, dacă era să-l creadă pe ducele cel binevoitor, asta se va petrece într-un fel care sugera că soțul ei se gândise și cum să-i facă pe plac.

N-o supără faptul că Henric nu-i trimisese niciun mesaj personal. În curând, aveau să aibă timp și pentru asta; aveau să regăsească tot ce pierduseră în acest an atât de lung.

Cu răsuflarea tăiată, murmură un: „Mulțumesc..." și „n-am deloc poftă de mâncare" și alergă în odăile ei ca să aleagă ce-avea să poarte la întâlnire, gândindu-se la ce să-i spună.

Vor fi Rusaliile. Ea va fi înveșmântată în verde și auriu. Aflase anul trecut că englezii serbau Rusaliile la fel ca orice altceva: bând bere, organizând curse de cai și punând să se joace mistere. Aceasta era șansa ei să-i arate lui Henric frumusețea tradițiilor franceze de Rusalii. Avea să-l ducă la bisericile îmbălsămate de mireasma ramurilor verzi și a ghirlandelor proaspete de primăvară timpurie. Avea să-i arate cum, în timpul sfintelor slujbe, în Franța, sunetul trâmbițelor le amintea credincioșilor de puternica suflare de vânt – Duhul lui Dumnezeu care-i umpluse pe ucenicii lui Hristos. Spera că, arătându-i cu grijă lui Henric câte ceva din frumusețile Franței, l-ar putea îndemna astfel să cultive și să ocrotească această civilizație despre care ea crescuse crezând că era cea mai grozavă din lume, dar pe care o vedea acum dispărând sub ochii ei. Știa că s-ar putea să nu mai aibă o asemenea șansă. Că asta ar putea fi ultima ei vizită în țara ei natală.

Apoi ea se trânti pe pat, își puse bărbia în mâini și începu să se legene dintr-o parte în alta, simțindu-se plină de dragoste și de încântare, în extaz; ca însuși Duhul Sfânt.

Nu-i păsa că putea să-i arate ceva. Voia doar să-l vadă pe Henric. Fusese atât de singură.

Pe tot drumul spre Vincennes, sub razele soarelui, ea-şi lăsă calul să se cabreze şi să zvârle din picioare. Ea şi ducele de Exeter, al cărui cal păstră aceeaşi direcţie precisă, acelaşi ritm de-a lungul întregii călătorii, călăreau în mijlocul unei suite de o sută de cavaleri. Ea se ocupase de tot. Nu fusese vreme pentru tot fastul pe care şi l-ar fi dorit, dar verdele era culoarea dominantă; cu toţii purtau centuri verzi; pusese să fie ţesute flori în coamele şi în cozile cailor. Iar ea era o apariţie minunată, în aur şi în verde.

Credea că inima avea să-i plesnească de fericire când văzu turnurile albe şi zidurile castelului de la Vincennes. Arătau chiar mai frumos decât şi le amintea. Putea vedea şi auzi cealaltă coloană de călăreţi – şi ei într-o explozie de culoare şi sunet de trâmbiţe – ieşind din castel ca să-i întâmpine şi să-i însoţească înăuntru.

Se simţea ciudat, luând parte la o procesiune cu oameni pe care încă-i simţea ca pe nişte străini. Printre englezi erau atât de puţine chipuri cunoscute: doar tânărul Thomas de Exeter, încă unul din unchii de Beaufort, i se alăturase şi undeva spre mijlocul agitaţiei din curtea plină de oameni, John, ducele de Bedford şi ceilalţi însoţitori ai ei. Şi Owain Tudor, poate; nu întrebase ce se mai întâmplase cu el. Şi, aşteptând-o sub baldachinul pe care-l zări de îndată ce intrară pe poartă, Henric.

Inima-i bătea mai tare decât tobele şi trompetele. Ochii ei îl căutaseră din prima clipă, de cum văzuse baldachinul. Zâmbea mai larg ca niciodată, atât de larg încât o dureau fălcile.

Dar atunci când îl zări, în sfârşit, în mulţime şi îşi aţinti privirea asupra lui, încercând astfel să-i atragă privirile asupra ei, imaginea lui îndepărtată păru mai măruntă şi mai puţin impunătoare decât îşi amintea.

Un răpăit puternic de tobe răsună atunci când ea înaintă sub baldachin. Henric, acum aproape de ea, ieşi în faţă dintr-o ceată de englezi şi-i făcu o plecăciune. Catherine îl ridică, râzând tare, uşurată că se afla lângă el şi încântată să-i vadă ochii mari, îndepărtaţi, nasul lung şi subţire şi buzele lui roşii puţin cam prea pline – nimeni nu auzea nimic din pricina tobelor, aşa că nu conta cât de

tare râdea. Apoi înaintă spre el ca să-i dea sărutarea ceremonioasă și îmbrățișarea pe care erau datori să le schimbe.

Chipul lui Henric se apropie de ea, trecu mai departe; se îndoi să primească sărutul. Mirosea la fel, iar ea recunoscu ușorul surâs detașat al soțului ei. Dar chipul din spatele acestui surâs era descărnat ca o tigvă și pielea-i era de un alb nesănătos. De ce era așa de slab?

Răpăitul tobelor răsună iarăși și iarăși. Cavalerii îi aclamau și-și zdrăngăneau săbiile în teacă.

Ce palid era. Și se legăna.

— Henric, te simți bine? strigă neliniștită, iar strigătul său se auzi doar ca o șoaptă pe sub răsunetul surlelor și al tobelor.

— Mai bine ca niciodată, articulă soțul ei, cu privirea lui veselă, neastâmpărată.

Era o minciună, după cum se văzu aproape de îndată, când chipul lui se schimonosi dintr-o dată. El își îngropă capul în umărul ei, ca nimeni să nu-l vadă. Se sprijini apăsat de ea. Îi auzea respirația șuierătoare, când el trăgea aer în piept. Simțind că el nu voia să-și arate slăbiciunea, ea își puse brațele în jurul lui, iar cavalerii aclamară și zdrăngăniră din săbii încă și mai tare.

Ea le făcu o plecăciune, zâmbind atât de larg că-și dezgoli dinții și gingiile, apoi se retrase în spatele draperiilor, pe jumătate târându-l înăuntru.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă de cum rămaseră singuri. Mă sperii.

Dar el o dădu la o parte și începu să-și caute drumul de-a lungul zidului spre scara largă care ducea spre odăile lui.

— Nimic, zise, grăbindu-se nesigur spre scări, concentrat.

Pe pielea lui verzuie se zăreau stropi de sudoare.

— M-a pălit soarele... ceva ce-am mâncat... în regulă în câteva minute.

Se întoarse abia cu câteva minute înainte de clipa când suita trebuia să pornească la drum. Arăta sleit, dar nu mai era atât de verde. O tulburare a măruntaielor, pricepu Catherine. Dar el se mulțumi să spună:

— Urât.

Apoi, după ce trăsese iarăşi aer în piept:

— S-a terminat acum.

Încerca să se poarte normal.

— Îţi mulţumesc că m-ai acoperit acolo, afară, zise el ceva mai coerent.

Reuşi chiar să schiţeze un rânjet slab. Adaugă:

— Nu scapi tu de mine aşa uşor.

— Slavă Domnului pentru asta, zise Catherine.

Apoi, mişcată de binecunoscutul lui fel de a vorbi repezit, adăugă, într-un acces de afecţiune:

— Mi-ai lipsit.

Iar când el îşi încreţi ochii şi zise: „Şi tu mi-ai lipsit", ei îi crescu inima-n piept de credea că avea să plesnească. Credea că era adevărat.

Aveau atât de multe să-şi spună. Despre Harry: despre ochii mari, albaştri ai băieţelului, despre felul în care zâmbea, se târa, privirea de pe chipul lui când mâncase pentru prima dată un ou, despre forma degetelor lui (ca ale lui Catherine) şi a picioarelor (ca ale lui Henric). Avea atât de multe să-l întrebe. Trecuse mai bine de un an.

Iar el era încă atât de palid.

— Tot nu ţi-e bine, zise ea. Se vede. Nu poţi merge călare la Paris. Hai să cerem două litiere.

Dar el nu se învoi. Se mulţumi să râdă, iar ea râse împreună cu el văzând dezgustul din ochii lui.

— Eu, într-o litieră, zise el cu glas mai puternic, scuturându-se de ideea absurdă.

Înţelese că lui nu i se părea că aceasta ar fi fost un vehicul potrivit pentru un războinic. Aşa că îl lăsă să meargă călare, iar ea ceru litiera reginei.

Urcându-se în litieră, aşteptând ca perdelele din jurul ei să fie trase, ea chicoti de uşurare la amintirea râsului lui şi se aşeză comod pe sprijinitoarea de mătase. Henric se întorsese – ocrotitorul ei, prietenul ei – şi toate erau bune pe lume. Calităţile lui

Henric îi părea acum cunoscute: felul lui de a fi direct, umorul lui reţinut, ambiţia ascunsă sub el, pasiunea lui pentru război. Privindu-şi acum soţul, simţi că ajunsese să-l cunoască pe deplin de când îl luase drept soţ. Calităţile lui erau cele mai bune pe care şi le putea dori pentru tatăl lui Harry – micul Harry, devenit acum centrul lumii ei, de care-i era dor în fiecare clipă a fiecărei zile, care era atât de tânăr şi de vulnerabil şi de minunat – şi care, ani de-a rândul de-acum încolo, va avea nevoie de un bărbat puternic care să-l ocrotească. Chiar şi încăpăţânarea lui Henric putea s-o ajute să-l ocrotească pe fiul ei. Deşi Catherine ştia că putea să-şi privească soţul, să-l atingă, să-l sărute fără ca inima ei să facă vreunul din lucrurile înduioşătoare, copleşitoare pe care le descria cu desfătare poezia de dragoste, toate astea nu mai păreau să conteze. Iubirea romantică era pentru copii entuziaşti, pentru domniţe şi puştani, pentru tineri, sub luna plină. Ea avea douăzeci de ani – era o femeie în toată puterea cuvântului, şi era mamă; lăsase în urmă toate astea. Îi plăcuse Henric şi îl admirase mai mult decât pe oricine altcineva dintre cunoscuţii ei. Asta era o iubire de oameni mari. În taina litierei ei, stând întinsă şi zâmbind la gândul că avea în viaţa ei şi un soţ, şi un fiu, pe Henric şi pe Harry, Catherine se simţea mai mulţumită ca niciodată – se simţea binecuvântată.

***

Făcură mai multe opriri pe drumul spre Paris. Din litiera ei, Catherine nu ştia întotdeauna de ce. Abia când ajunseră înapoi la Luvru ea văzu că Henric nu se simţea bine nici acum.

Se retrase cu soaţa lui în apartamentele regale.

— A trecut prea mult timp, zise el, prinzând-o de talie şi râzând în jos spre ea.

Catherine râse, încântată la gândul că avea să facă dragoste cu soţul ei; fericită că Dumnezeu fusese atât de bun cu ea, încă din viaţă.

El începu să-i smulgă hainele de pe ea de îndată ce trecură pragul; nerăbdător; mormăindu-i cuvinte dulci, grăbite în ureche.

Flatată, ea își zise că intensitatea dorinței era cea care îl împingea să se grăbească. Abia după ce se despărțiră, iar ea se întinse languros pe pat, gata să stea de vorbă cu el, pricepu că nerăbdarea lui ar fi putut avea și alte motive. Chipul lui se făcuse iarăși palid ca moartea. El nu voia să stea la poveşti, întins lângă ea – sau nu putea. Îi întrerupse de mai multe ori povestirile despre Harry, zbughind-o spre closet. Și se încăpățâna să se prefacă că nu era nicio problemă.

— Cheamă un doctor, zise ea.

El dădu din mână, înlăturând gândul, și-i răspunse cam prea neglijent:

— Oh, doctorii... Toți niște șarlatani. Un cârd de babe.

Asta însemna nu, pricepu ea; însemna că bărbații adevărați se vindecau de unii singuri. Își înăbuși nerăbdarea.

— De câtă vreme ești așa? îl întrebă un ceas mai târziu, când văzu că lucrurile nu se îmbunătățeau.

El se strădui să râdă.

— E ticălosul de Saint Fiacre, zise el. Se răzbună pe mine. Asta o să se spună, nu-i așa?

O privi în ochi, ca și cum ar fi îndemnat-o să se facă și ea ecoul râsului lui disprețuitor. Dar veselia lui fu întreruptă înainte ca ea să i se poată alătura: el se prinse iarăși de burtă și se chirci, pălind din nou.

— Ce vrei să spui? întrebă ea.

— Toți generalii mei au zis că n-ar trebui să fie executii după ce am cucerit Meaux. Dar am stat acolo luni de zile... am pierdut mulți oameni și o grămadă de timp, mormăi Henric printre accesele de spasme. Trebuia să fac un lucru prin care să-mi arăt neplăcerea. N-am vrut să creadă francezii că m-am înmuiat. Așa că am pus să fie dezgropat Sfântul Fiacre. O să-l duc înapoi în Anglia.

Catherine își făcu cruce și se înfioră. Nu știa dacă credea cu adevărat că un sfânt s-ar răzbuna pentru o înjosire ca aceea de a fi dezgropat; dar toate poveștile despre Sfântul Fiacre te duceau la gândul că acesta trebuie să fi fost încă din viață un sfânt cam țopârlan și răzbunător. Era sfântul ocrotitor al trânjilor. De ce să riști?

— Cum, ducele John şi ceilalţi generali ai tăi au fost de acord că era o idee bună să dezgropi moaştele unui sfânt? întrebă ea, nevenindu-i să creadă că fuseseră cu toţii atât de proşti şi de nechibzuiţi.

Henric clătină din cap.

— Niciunul, mormăi el. Aşa că am zis c-o las baltă până după pauza asta petrecută la Paris. Apoi, în dimineaţa asta... m-am gândit... ce să mai pierdem timpul?... Şi-am dat totuşi porunca.

El izbucni în râs văzând expresia zugrăvită pe chipul lui Catherine. Asta păru să-l facă să se simtă mai bine. Se ridică.

— Păi, trimite altă poruncă acum, zise Catherine.

Încăpăţânarea lui Henric nu era o calitate bună; nu în cazul ăsta.

— Spune-le să înceteze.

— Ahhhh, doar nu crezi şi tu în asta, zise el.

Se aplecă spre ea, o apucă de bărbie. Îi zâmbi sfidător.

— Cu toată ştiinţa ta de carte, să fii la fel de superstiţioasă ca....?

Nu află niciodată cu ce fiinţă superstiţioasă avusese de gând s-o compare. El se opri; se apucă de burtă; se înecă; şi o zbughi spre uşă.

Dispariţiile lui Henric continuară şi în timpul banchetului de la Luvru din noaptea aceea. Durerile îl mai lăsară, îngăduindu-i să doarmă, dar el refuză totuşi să împartă patul cu Catherine. Puse să i se aducă un pat de scânduri aproape de closet. Durerile reîncepură înainte de liturghia din zori de la Nôtre Dame. Regele Angliei nu era deloc în stare să observe interiorul catedralei, împodobit cu verdeaţă şi cu funde în culorile vesele ale începutului de vară, alese de regina lui.

La prânz, urmă o altă întârziere, înainte de procesiunea lorzilor englezi prin Paris, în vreme ce aceştia aşteptau în curtea de la Luvru ca să poată porni, cu regele lor în frunte. Ei străbătură oraşul spre Hôtel de Nesle, pe malul stâng, unde un grup de mimi parizieni oportunişti şi plini de speranţă învăţaseră să joace prea

puţin cunoscutele mistere ale Sfântului Gheorghe, ca să fie pe placul publicului lor străin.

Henric plecă înainte de sfârşitul piesei.

— Vin şi eu, mormăi Catherine când acesta se ridică.

El clătină din cap. Asuda iarăşi.

În ziua următoare, ea stătea în grădină, sub un tei, pe jumătate adormită, părându-i îngrozitor de rău pentru soţul ei. Henric stătuse treaz toată noaptea la closet, încercând să-şi ţină gura, încercând să nu se vaite. Ea îl urmase acolo. Îi alungase servitorii. Pusese apă şi cârpe acolo unde el putea ajunge la ele. Dar, de fiecare dată când ea întreba prin uşă: „Henric, pot să te-ajut?", el încerca să vorbească normal şi-i zicea: „Du-te la culcare..." şi „Nu-i nimic grav..." şi „...aproape gata".

Nu-i era recunoscător. Îşi voia slujitorii înapoi. Nu putea s-o lase să-l vadă dând semne de slăbiciune.

Oftând, dorindu-şi ca el să-i fi ascultat sfatul în legătură cu Sfântul Fiacre, ea îi chemase înapoi pe oamenii lui.

El plecase în zori. Plecaseră cu toţii. Porniseră la drum spre un nou asediu împotriva lui Charles, la Cosne-sur-Loire. Când veni s-o sărute de plecare, îi şopti că nu conta dacă-i bolborosea încă burta. Aşa se întâmpla cu orice soldat pe câmpul de luptă. Avea să-i treacă.

— Mai stai vreo două zile, se rugase ea. Să te odihneşti. Să-ţi laşi trupul să se refacă.

Dar el nu făcuse decât să râdă iarăşi, cu acel râs nepăsător – râsul unui om care avea o treabă de făcut.

— Dacă n-am grijă, o să mă trimiţi la luptă într-o litieră.

După plecarea lui, când încă mai putea vedea dovezile trecerii lui pe acolo – aşternuturile mototolite, o cămaşă de noapte uitată, mirosul de sudoare de bărbat şi un closet în care prefera să nu intre, Catherine zăcea pe pat, privind la razele strălucitoare de lumină care păreau să ardă în jurul marginilor obloanelor. Se simţea dezamăgită şi singură şi lipsită de importanţă.

Își zicea că nimeni nu observase ramurile verzi din catedrală, farmecul rochiei ei verzi cu auriu, despre care el nu zisese nimic, eleganța nebăgată în seamă a florilor țesute în toate coamele și cozile cailor. Se gândea la sfaturile ei cu privire la doctori și la Meaux, și ele disprețuite. Ea clătină din cap. El era bolnav; dar nici el n-avusese timp pentru ea. Cum n-avusese niciodată. Oare cum reușise să se convingă că totul era perfect? Numai de soțul ei ar fi ascultat mai atent ce zicea și ce gândea ea. Numai dacă...

Zăcea acolo, nevoind să se trezească și să născocească lucruri cu care să-și umple ziua de azi și ziua următoare și încă multe alte zile – povara tuturor acelor zile fără rost care o așteptau, pustii – făcuse toate astea doar ca să poată justifica faptul că se găsea aici fără Henric – și fără Harry. Poate că ar fi trebuit să rămână alături de copilul ei de la bun început și să-și lase soțul și pe rudele acestuia să aibă singuri grijă de ei. Catherine se trezi simțindu-se la fel de neștiută și de fantomatică și de însingurată ca în acele zile de demult, de la palat, când se îngrijea de tatăl ei. Doar că acum era și mai rău – era și mai invizibilă și mai fantomatică și mai însingurată, pentru că aici nu mai avea pe nimeni cu care să vorbească. Nu mai avea nicio confidentă – nicio Christine.

Măcar părinții ei încă mai aveau nevoie de ea. Măcar se mai putea duce la Hôtel Saint-Paul. Putea să mai petreacă acolo câteva zile, acum că nu mai era nimic altceva de făcut.

Dar nici măcar asta nu-i aducea prea multă consolare acum, ca mai înainte.

În seara aceea stătea singură sub teii din grădinile de la Saint-Paul, privind asfințitul, când sosi trimisul regelui.

Știu că trebuie să fi fost Owain Tudor. Cine altcineva ar fi știut s-o caute aici, în fundul acestei grădini?

El avea răsuflarea tăiată; calul fornăia în spatele lui. Căldura acelei zile minunate dura până târziu. El își șterse fruntea înainte să-i facă plecăciunea cuvenită; își scoase pălăria și o ținu cu amândouă mâinile. Părea precaut, de parcă se silea să nu lase garda jos, își zise ea.

Rănită, ea abia dacă-l salută. Înclină doar din cap şi ridică o sprânceană.

Când îi spuse că regele se oprise la Corbeil ca să-şi recapete puterile, ea se mulţumi să dea din cap.

— I-a trimis pe ceilalţi mai departe, continuă Owain.

Avea câţiva pistrui pe pometii obrajilor. Capul lui gol era asudat şi ciufulit. Îi plăcea felul în care părul lui negru îi cădea pe gât. Nici vorbă, cu *el* ar avea parte de poezii şi de lumina lunii; fusese o vreme când atribuise modului în care-i cădea părul pe ceafă o asemenea importanţă încât până şi-acum asta o făcea să i se împleticească limba şi să-i ia foc obrajii. N-ar fi trebuit niciodată... numai de şi-ar putea şterge din minte pentru totdeauna amintirea aceea...

Ea înclină iarăşi din cap. Îşi dorea ca el să plece. Dar el rămase, mutându-se de pe un picior pe altul, de parcă ar mai fi avut şi altceva de zis.

Ea privi în sus.

— Nu trebuie să vă faceţi griji, zise el, şi pentru o clipă ea văzu în ochii lui blândeţea de demult; auzi căldura din glasul lui. Chiar dacă ştia că Owain avea să-i spună doar că şi el era îngrijorat pentru sănătatea regelui sau aşa ceva, însuşi faptul că el voia s-o liniştească era liniştitor.

Ca o floare întorcându-se spre soare, ea se aplecă recunoscătoare înainte, oftă şi surâse. Dar chiar şi o schimbare de atmosferă atât de delicată se dovedi a fi prea mult pentru el. El se trase înapoi şi încălecă iar.

— Plec mâine dimineaţă devreme, zise printre dinţi. Dacă doriţi să iau cu mine înapoi vreo scrisoare...

Uluită, ea zise:

— Unde te pot găsi? Ai nevoie de-un loc unde să stai?

— Nu. La Luvru, zise el scurt, lăsându-şi calul să salte, ca o scuză ca să poată pleca.

Nu voia să ducă scrisori din partea ei, pricepu ea. Oricum nu putea scrie o scrisoare şi să i-o ducă la Luvru până mâine

dimineaţă; ar fi trebuit ca el să se ofere să treacă pe-aici pe drumul lui de întoarcere, spre ieşirea din Paris.

Ea zise întristată:

— Atunci... nicio scrisoare.

Căldura lui iunie nu se domoli. Recoltele se ardeau pe câmpuri. Izbucnise molima vărsatului. Anastaise spunea că o întâlneai mai mult printre englezi, dar Catherine îşi zise că asta era doar în mintea ei. Izbucnise şi dizenteria: cea mai rea dintre toate, boala Sfântului Fiacre. Cea de care avea şi Henric. Acum acesta avea doctori care se îngrijeau de el, auzi Catherine vorbindu-se în Paris. Trimitea zilnic pe cineva la Luvru sau se ducea ea însăşi acolo ca să afle ştirile de îndată ce acestea veneau. În felul ăsta recunoştea şi înaintea englezilor de cât de puţină preţuire se bucura: ştiau cu toţii că veştile despre sănătatea regelui nu mergeau niciodată mai întâi la soţia acestuia.

În luna iulie, bisericile Parisului începură să se roage pentru sănătatea lui. Erau mai mulţi vestitori. Însă cu următorul prilej cu care Owain se întoarse, la mijlocul lui august, acesta venea de la Vincennes. Arăta de parcă ura sarcina pe care şi-o rânduise singur, dar Catherine îi era recunoscătoare că el, cel puţin, se încăpăţâna să o caute şi pe ea după ce dăduse raportul înaintea ducilor, ca s-o ţină la curent în privinţa sănătăţii soţului ei.

Regele nu era deloc mai bine, zise Owain, aşa că părăsise Corbeil şi plecase, cu barja, spre confortul castelului de la Vincennes. Încercase să călărească în ultima parte a călătoriei, însă nu reuşise. Era prea slăbit, aproape la capătul puterilor.

— L-au aşezat într-o litieră, zise Owain.

Catherine îşi muşcă buzele. Trebuie că era grav.

După o clipă, Owain adăugă:

— Ducele de Bedford şi ducele de Exeter au fost chemaţi la Vincennes.

Vincennes se afla doar la un ceas călare. Cu umilinţă, Catherine întrebă:

— Dar eu? Trebuie să merg și eu?

Distant, Owain răspunse:

— N-am instrucțiuni în această privință.

— Owain...., se rugă ea. Te rog... spune-mi. E soțul meu. E pe moarte?

La auzul acestor cuvinte, Owain păru uluit. Poate că, aflat mereu pe drumuri, în șaua calului, nu avusese timp să se gândească la sfârșitul lui Henric. Întoarse spre Catherine o privire ce se umplea treptat de groază.

Foarte încet, el încuviință.

— Cred că... da.

Acum el nu mai avea în glas nimic din fereala de odinioară – doar sinceritate îngrozită.

— Se poate să mă iei cu tine, la întoarcere? întrebă ea. La Vincennes?

Ea se gândea numai la Henric. Își zicea: oare nici acum, când poate că trage să moară, n-o să aibă timp pentru mine?

Owain își lăsase deoparte distanța și dușmănia surdă cu care se înarmase. Dar clătină totuși din cap.

— A trimis doar după ceilalți ca să-l ajute să pună la punct documentele, explică el, englez până în vârful unghiilor și până la capăt ucenic devotat al lui Henric al Angliei: un testament, planuri de război, planuri privind cine are să cârmuiască Anglia și Franța dacă se întâmplă ca el să moară înainte ca fiul lui să crească. E o întâlnire de lucru... n-a trimis după voi... nu e gata să-și ia rămas-bun...

Părea chinuit. Ea își dădea seama că el își putea închipui prin ce suferințe trecea și că probabil îi era și milă de ea, pe lângă adulația lui pentru soțul ei. Apoi el spuse grăbit:

— Nu vrea să se simtă vulnerabil. Dacă ar ști că sunteți aici, nu s-ar mai putea simți ca un bărbat. S-ar putea să se facă bine. Nu pot să vă iau acum cu mine. Dar am să mă întorc să vă iau... dacă... – ridică din umeri, cerând parcă iertare – dacă sunt ultimele clipe.

El îşi puse mâna pe braţul ei.

— Promit.

Catherine se simţi ruşinată că, până şi în acea clipă, percepuse atât de acut atingerea lui Owain.

În noaptea aceea, îi păru bine că se găsea la Hôtel Saint-Paul. Ea voia să se simtă acasă, să-i aibă în preajmă pe cei dragi. Înainte de revărsatul zorilor, se duse la capelă şi aprinse douăsprezece lumânări, lăsând vreo două înclinate, ca să poată admira ceara prelingându-se în pârâiaşe repezi peste marginile lor.

Coborâse după ce îi auzise pe călugări sfârşind de cântat slujba de dimineaţă. Era cald şi aerul era plin de parfum de tămâie.

Nu reuşise să adoarmă.

Dacă Henric murea, dacă în Anglia avea să domnească un prunc, îşi zicea ea, oare cât ar dura până când ceata aceea unită de fraţi şi unchi regeşti avea să se rupă, cum se întâmplase şi cu cele mai mari familii din Franţa în urmă cu o generaţie? John de Bedford, Humphrey de Gloucester, unchii de Beaufort... cât de curând, cu toţii aveau să caute să apuce fiecare partea lui din moştenirea pruncului. Regatul Angliei avea să se distrugă singur, din pricina lăcomiei; avea să se preschimbe în acelaşi iad ca şi Franţa de-acum. Iar în Franţa se mai găsea încă Charles, aşteptând să pună mâna pe titlul şi pe viitorul lui Harry.

O să fie nimiciţi cu toţii.

Harry avea doar nouă luni. Dar amintirea obrajilor şi a picioruşelor lui durdulii, a ochilor lui încrezători o îmbolnăvea de dorul lui şi de nevoia de a-l ocroti.

Dar cum? Catherine nu avea câtuşi de puţin influenţa pe care o avusese cândva ca regină mama ei. Englezii nu aveau timp de femei. Sau de francezi. Anglia era plină de prizonieri francezi. Ca unchiul ei de Bourbon, care nu reuşise să strângă răscumpărarea. Ca vărul ei Charles d'Orléans, alt prizonier şi care îşi petrecea zilele scriind poezii de dragoste către nimeni anume. Ca mama

vitregă a soţului ei, regina Ioana de Navarra, ale cărei pământuri şi rentă fuseseră confiscate la scurt timp după căsătoria lui Henric cu Catherine (oficial, sub suspiciunea că ar fi încercat să-l omoare pe Henric prin vrăjitorie; neoficial, oricine ştia că regele pur şi simplu avea nevoie disperată şi de ultimul ban pe care putea pune mâna).

Nu putea spera să câştige niciuna din bătăliile pe care le-ar fi purtat în Anglia. Şi totuşi, dacă Henric murea într-adevăr, dacă era într-adevăr nevoie, va trebui să găsească o cale de a-şi depăşi neputinţa. Va trebui să lupte pentru fiul ei.

Nu avea stare; o cuprinsese frica. Îşi trase fustele ca să poată îngenunchea. Numai de n-ar fi fost atât de singură.

Îi luă câteva clipe să priceapă că nu era chiar singură, cel puţin acum, aici, în capelă. Mama şi tatăl ei erau deja îngenuncheaţi, închinându-se, iar buzele li se mişcau. Anastaise era în spatele lor. Mama ei privea deja în sus, agitând spre ea degetele-i pline de inele strălucitoare.

Zări pe chipul mamei ei o umbră a vechiului ei surâs viclean.

— Nu dormim prea mult, îi explică ea, într-o şoaptă pătrunzătoare. Suntem bătrâni. Ne rugăm pentru Henric al tău.

Când Catherine plecă în odăile ei, oarecum alinată de prezenţa părinţilor ei alături de ea, cerul trecea de la un albastru palid la strălucitor. Primul lucru pe care îl auzi fu un zgomot puternic la fereastra ei. O ramură. O pietricică.

Înaintă spre ea. Dedesubtul ei stătea Owain, privind în sus, cu mâna dusă la ochi. Primul ei gând fu un fior de bucurie a recunoaşterii: De unde ştia că asta era odaia mea? Al doilea gând i se contură abia după ce băgă de seamă figura lui mohorâtă, sfârşită de oboseală. Ca şi ea, era încă îmbrăcat cu hainele din ziua trecută. Trebuie că a călărit toată noapptea – până acolo şi înapoi. Aducea veşti proaste.

— Să vin acum? întrebă ea încet. Sunt îmbrăcată. N-o să dureze mult ca să se pregătească alţi cai.

El clătină din cap.

— Îmi pare rău, zise, iar ochii lui înroşiţi se întoarseră în sus spre ea, reflectând în ei groaza ei de viitor. E prea târziu.

Pentru o clipă se gândi, într-un moment de spaimă, la fiul ei, atât de tânăr şi lăsat singur la mila rudelor sale engleze. Apoi, cu un alt fior de spaimă, se gândi că Owain urma să plece. Îi auzea calul undeva în spate, cu capul plecat spre iarbă; clinchetul frâielor. Probabil că se grăbea.

Îi strigă: „Aşteaptă!" Îşi aminti foşnetul grăbit al mătăsii pe coapse, tensiunea şi fiorul de spaimă care o cuprinse în vreme ce alerga în jos pe scări. Erau cu toţii aruncaţi în voia valurilor, în această nouă furtună. Şi nimeni nu ştia încă asta. Nimeni în afară de ea şi de acest bărbat.

Ea dădu buzna afară, suspinând, cu răsuflarea tăiată, în răcoarea plăcută a dimineţii. O pasăre cânta undeva deasupra lor.

— Aşteaptă, îi strigă din nou.

Dar acum pricepu că glasul ei răsunase mult prea tare. El era chiar aici.

Ea şopti:

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

Capul îi bubuia de gânduri, fiecare atrăgându-i atenţia: ceva ce nu voia să creadă, despre care ea îşi zise că avea să se schimbe în jalea după soţul ei; porniri de *Trebuie să plec acasă*, şi *Harry*... Dar gândul asupra căruia se opri era acesta: Owain Tudor îi adusese mai întâi ei această veste. El ştiuse că ea era aici, la Hôtel Saint-Paul. Se oprise să-i spună. Îi adusese acest omagiu. Era pe drumul lui, dinspre apus, când străbătea oraşul spre Luvru. Era un ocol de numai câteva minute. Iar ea era soţia... regina... văduva lui Henric. Merita asta, fără îndoială. Dar nimeni altcineva nu s-ar fi deranjat. Niciunul din englezi nu şi-ar fi adus măcar aminte de ea.

El se străduia să-i spună ceva, dar ea nu reuşi să-i priceapă cuvintele. Ce-ai putea spune ca să explici moartea cuiva?

El plângea. Ea vedea că şi obrajii lui erau umezi, iar lacrimile îi curgeau nestăpânite, pe lâna sumbră a nepotrivitului său veşmânt de augustinian, udându-l.

— S-a dus, spunea Owain, cu jalea unui copil care-şi pierduse tatăl iubit. S-a dus, pur şi simplu.

În următoarea clipă ea era în braţele lui; îl ţinea, îl alina. Şi apoi erau două trupuri strânse unul lângă altul, tinere şi pline de viaţă, în umbra morţii, tot mai aproape, sub roua dimineţii de vară târzie, nebăgând de seamă foşnetul frunzelor răscolite. Şi se sărutau.

Moartea avea un ritm al ei şi propria-i rânduială. Măruntaiele lui Henric fuseseră probabil deja îndepărtate. Cât de curând, aveau să-i fiarbă trupul ca să separe carnea de oase pentru lunga-i călătorie spre Westminster. Ea avea să urmeze această procesiune, întorcându-se în patria ei adoptivă. N-avea cum să scape de această realitate. Owain trebuia să ducă vestea morţii regelui administraţiei engleze de la Luvru. Trebuiau să înceapă doliul. Să bată clopotele.

Lasă-i să aştepte, se gândi ea, strângându-se mai aproape de trupul lui Owain, ţinându-i o mână pe ceafă şi cu cealaltă coborând pe spinarea lui. Lasă realitatea să aştepte.

Îi şoptea ceva. Voia doar să-i susure un „Mulţumesc". Îi era atât de recunoscătoare.

N-ar fi trebuit să vorbească. N-ar fi trebuit să-i amintească de această încercare a amândurora de a ţine în loc frumuseţea trecătoare a vieţii, prefăcându-se în acelaşi timp că nu ştiau ce făceau.

El se dădu înapoi; îşi luă mâinile de pe spatele ei; îşi trase trupul la o parte şi-şi puse capul în mâini. „O, Doamne", îl auzi ea văitându-se, „ce-am făcut?" Apoi, atât de iute şi cu glas atât de scăzut încât ea abia-i putu înţelege cuvintele strecurate printre dinţii încleştaţi: „Jurămintele mele. Trădate". Îşi trase mâinile de pe ochi; privirea pe care o fixă într-a ei era în acelaşi timp îngrozită şi acuzatoare. Şi, ca şi cum ultimul gând care îl izbi era încă şi mai grav decât trădarea jurămintelor pe care voia să le facă, adăugă: „Stăpânul meu, trădat".

— El s-a dus, zise ea blând, încercând să-l aline ca pe un copil. Nu l-ai trădat. Henric a murit.

Oare asta era prima dată când recunoştea lucrul acesta cu glas tare? Când pricepu greutatea vorbelor ei, calmul lui Catherine se risipi. Ea adăugă, în grabă: „N-ai trădat nimic. N-ar fi trebuit să..." Se scutură de sărutul lor de parcă nu însemnase nimic pentru ea; de parcă abia dacă-şi dăduse seama de dorinţa lui – sau de a ei. „Un sărut. O greşeală. Nu ştiam ce făceam". Dar apoi îl apucă de braţ. Dacă pleca, avea să rămână singură. Ţinându-l strâns, ea termină, cu un firicel de glas: „...Mi-e atât de frică."

Probabil că păruse destul de înfricoşată. Owain o luă iarăşi în braţe, o îmbrăţişare stânjenită, stângace – îmbrăţişarea unui frate, de această dată – sau cel puţin aşa se prefăcea a fi. „Desigur", zise el, cu un glas înăbuşit, pocăit, venind parcă de undeva de sus; şi o legăna, ţinând-o totuşi la o distanţă mai cuviincioasă. „E firesc să fie aşa".

O mustrare. Ea îşi îngropă capul în umerii lui, respirând mirosul lui. Furând o amintire a fiinţei lui, o parte din sufletul lui, în caz că n-avea să mai aibă nimic altceva.

— Tatăl meu a fost un rege-copil, zise ea, pierzându-se în mişcarea lui legănată. Cu toţii spun că războaiele au început după ce el a înnebunit – pentru că unchii şi verii şi fraţii ştiau că nimeni n-avea să-i mai poată împiedica să apuce de ici, de colo încă nişte putere, încă o bucată de pământ. Dar nu e adevărat. Războaiele au început cu mult înainte ca el să înnebunească. Unchii şi verii şi fraţii erau deja obişnuiţi să pună mâna pe orice şi-ar fi dorit, încă de pe-atunci. Făceau asta de când el era doar un copil. Bietul Papà... a crescut privindu-i cum făceau cu toţii asta, pe faţă, chiar sub nasul lui. Ce-ar fi putut face un copil ca să-i ţină în frâu pe cei mai puternici oameni din ţară? N-a învăţat niciodată să-şi folosească autoritatea ca să-i împiedice. Ei se mulţumeau să râdă de el şi să-l trimită pe băiat la încă câteva turniruri, la încă câteva plimbări pe munte, să se îmbete la încă vreun bal mascat – să se irosească cât mai mult. Iar el alerga de colo-colo ca un nebun, dorindu-şi să placă, ca orice copil, gata să le facă voia. De-asta a păţit-o aşa.

Alergătura de colo-colo; un copil neajutorat înaintea unor adulți, dar care ar fi trebuit să domnească peste ei. Neajutorarea. Asta l-a făcut să înnebunească.

Owain o legăna încă.

— Îți zici... că va trebui să faci ceva ca nu cumva și fiului tău să i se întâmple una ca asta, mormăi el după o vreme.

După încă o pauză, zise:

— Și te întrebi cum.

Ea încuviință. Îi era atât de recunoscătoare că încerca să afle care era situația ei. Nu voia ca această clipă de căldură să ia sfârșit. Nu putea îndura ideea că el trebuia să plece iarăși.

— Știu atât de puține despre Anglia, zise ea nefericită. Nu pot să le conving nici măcar pe doamnele mele să facă ce vreau eu. Mi-aș dori să am pe cineva care să mă călăuzească.

Owain începea poate să vadă de firele străvezii pe care ea le țesea în jurul lui. În orice caz, încetă s-o mai legene și făcu un pas înapoi – de data asta nu un salt plin de furie înspăimântată, ci liniștit, de parcă simțea că era timpul să plece.

— O să găsești o cale, zise el. Ai găsit o cale să-l aduci pe tatăl tău înapoi din nebunia lui... ai găsit o cale s-o aduci pe mama ta înapoi la el... ai găsit o cale – iar aici glasul i se aspri puțin – spre căsătoria pe care ți-o doreai. Ești în stare s-o faci.

El își chemă calul, iar când acesta refuză să răspundă, continuând să mestece liniștit din stratul de verdeață pe care se găsea, întinse mâna și-l luă de frâu.

— Acum sunt văduvă, insistă ea. Văduva lui Henric. Și tu știi ce înseamnă să fii văduvă. Nu-ți amintești cum se plângea Christine că nimeni nu le ia în seamă pe văduve, sau le păcălește, sau le fură – sau toate trei la un loc? Amândoi știm asta. Nu pot avea grijă de Harry – nu pot nici măcar să am grijă de mine – fără ajutor.

Se pregătea să-i spună: „Am nevoie de tine". Dar chiar când buzele ei se pregăteau să articuleze aceste cuvinte, văzu că el clătina din cap.

Îl pierduse.

Owain spuse:

— Trebuie să plec.

El își strecură piciorul în scăriță; încălecă. Apoi continuă, privind în jos, de parcă se simțea mai în siguranță vorbind de acolo, de sus:

— Suferim amândoi. Fiecare în felul său. L-am pierdut pe stăpânul nostru.

Ea văzu pe chipul lui că el n-avea de gând să accepte consolarea pe care i-o oferise, prefăcându-se că acel sărut nici n-avusese loc. Era din nou furios. Adăugă, cu o urmă de amărăciune în glas:

— Mi-aș dori ca noi... ca eu... să nu-l fi dezonorat, când el nici nu se răcise bine.

Ea își zise că poate avea să plece fără să mai privească înapoi, însă el se opri în pragul ușii. Avea în glas ceva ce semăna aproape a părere de rău când îi spuse:

— Cu privire la ce-ți rezervă viitorul, nu te pot ajuta. Ești regină. N-aș putea fi altceva decât slujitorul tău. Și nu pot fi slujitorul tău.

Ea zise:

— Te rog.

Nu găsise altceva de spus.

Owain răspunse cu o hotărâre care arăta că se gândise la asta de mai demult:

— Asta m-ar distruge. Am ales o viață pe care s-o pot trăi.

Veșmântul acela ponosit. Nu se putea să-și dorească cu adevărat să fie călugăr. Și nu se poate să fi fost din pricina ei...

Ea deschise gura ca să spună iarăși „Te rog", dar el plecase deja.

Ducele John pricepu sentimentul de părăsire care o încerca pe Catherine și încercă să o aline cât de cât.

— Ar fi trimis după tine, zise ducele. După ce termina cu hârtiile.

O bătu peste mână, însă era zadarnic.

— Dar avea atâta treabă de făcut mai întâi. Nu se gândise niciodată c-ar fi putut să moară atât de tânăr şi având un fiu atât de tânăr. A trebuit să lămurească toate astea... chiar atunci, pe loc...

El clătină din cap. Nu-i plăcea să-şi amintească groaza acelor încăperi fetide de la Vincennes: purgaţiile; găleţile; cârpele; putoarea. Ochii lui Henric, arzând în capul lui slab, încercând să formuleze fiecare clauză a testamentului cât mai atent, astfel încât moştenirea băieţelului lui să nu poată fi ciuntită. Oasele lui ieşite în afară. Calculele şi limbajul avocăţesc, întrerupt de vomă şi de mirosul lui de moarte. Îngrijirile; preoţii; scârţâitul pe sulurile de pergament. Rugăciunile. Ducele John ar fi dat oricât ca să fi fost scutit de priveliştea sfârşitului mizerabil, lipsit de eroism al fratelui său. Îşi zicea că fata avusese noroc că nu aflase cât de urât fusese totul.

— Dar n-a întrebat de mine? nu reuşi Catherine să se împiedice să întrebe. N-a zis nimic personal?

Ducele John o bătu iarăşi peste mână.

— A făcut toate astea pentru tine, zise el sincer; pentru băiatul tău.

El nu vedea nicio diferenţă. Dar pricepu din privirea ei că se simţea rănită.

— A făcut aranjamente foarte bune, adăugă el, neştiind ce altceva i-ar putea aduce alinare. În privinţa asta poţi să stai liniştită.

Ea încuviinţă din cap, simţindu-se înfrântă. Ducele John deja îi explicase în detaliu aranjamentele făcute în ceea ce-i privea pe Catherine şi pe Harry. Ducele John avea să fie regent al Franţei şi urma să rămână la Paris ca să continue războiul, în vreme ce fratele lui, ducele Humphrey urma să fie lordul protector al Angliei, răspunzător de soarta lui Catherine şi a lui Harry.

Mama şi fiul urmau să locuiască împreună în castelele regale de pe valea Tamisei în primii ani de viaţă ai lui Harry, gospodăriile lor suprapunându-se. După ce regele avea să împlinească şapte ani, trecând astfel de vremea prunciei, influenţa lui Catherine avea să scadă. Atunci aveau să fie desemnaţi pentru acesta profesori şi tutori bărbaţi, pentru ca Harry să înveţe să devină bărbat, să

deprindă arta războiului şi să fie încoronat. Catherine nu întrebase, iar ducele nu-i explicase care urma să fie rolul ei ca Regină-Mamă după ce Harry împlinea şapte ani, iar gospodăria ei avea să fie separată de cea a fiului ei. Ea presupuse că până atunci probabil avea să se fi remăritat. În orice caz, nu se sugera nimic. Dar nu conta. Asta avea să vină după mai bine de şase ani. Părea prea departe ca să-şi poată închipui ce va fi atunci.

Îşi înfipse unghiile în palme, aproape până la sânge. Mânioasă, îşi zise: N-am nevoie de aranjamente bune. Era recunoscătoare, mai mult decât recunoscătoare, sigur că da, pentru că o îngrozea haosul care putea să vină peste ei toţi în orice clipă; iar această rânduială pusă în ultimul moment în situaţia lui Henric, chiar dacă nu era perfectă, o lăsa măcar într-o situaţie mai bună decât cruda alunecare în văduvie, ruină financiară şi haos legal de care avuseseră parte atâtea altele şi despre care scrisese şi Christine. Dar îşi dorea ca soţul ei să-i fi lăsat şi altceva – o rugă finală, un cuvânt, un bilet, un sărut, o poruncă – ceva, orice care să-i arate că se gândise şi la ea, nu doar la datoria lui.

Acum era prea târziu pentru aşa ceva; prea târziu pentru orice altceva decât un viitor lipsit de ocrotirea lui Henric.

Liturghiile fură celebrate în tot Parisul, şi se făcură aranjamentele necesare pentru a trimite trupul lui Henric înapoi acasă.

Catherine, cumnatul ei ducele şi unchiul ei ducele, în negrul cel mai simplu, plecară spre catedrala Nôtre Dame, urmaţi de o suită de englezi.

Catherine, mama şi tatăl ei şi Anastaise se rugară împreună în liniştea capelei de la Hôtel Saint-Paul pentru sufletul soţului ei.

Catherine îşi zise că erau poate singurii francezi care făceau asta, cu toate că ducii porunciseră să se tragă clopotele în tot Parisul. Şi nici măcar Anastaise nu se ruga pentru regele englez decât făcându-şi datoria de a urma dorinţele stăpânilor ei.

Cortegiul funerar al regelui Angliei părăsi Parisul două săptămâni mai târziu, într-o dimineaţă întunecată, vântoasă. Vara se sfârşise. Vremea se schimbase. Mai mulţi bărbaţi în alb, purtând

torțe, înconjurară catafalcul. Urmau slujitorii palatului, în negru, apoi marea procesiune a lorzilor, ce venea în spatele lor. Între aceștia se găsea și regele Scoției, care venise în Franța ca să-l slujească pe regele Angliei. Abia la sfârșitul procesiunii, la vreo milă-două depărtare de catafalc stătea regina Catherine, în doliu, în litiera ei.

Pe sicriu, vizibilă pentru mulțimile ce se strângeau pe marginea drumurilor sau care umpleau bisericile la fiecare din cele o sută de liturghii care se țineau pe drum era așezată o imagine din piele fiartă făcută după asemănarea lui Henric, cu păr cu tot. Aceasta era îmbrăcată într-un veșmânt de purpură mărginit cu hermină. În picioare avea sandale din fir de aur. Pe cap avea o diademă de aur bătută cu pietre scumpe; în mâna dreaptă purta un sceptru, iar în stânga o cruce și un glob. Catherine se cutremurase văzând-o – o imagine de coșmar a lui Henric, genul de imagine pe care ai vedea-o ieșind, lipăind, dintr-o mlaștină întunecoasă într-o noapte fără lună. Fusese făcută la porunca ducelui John, cu scopul de a-i sili pe francezi să se supună, îngrozindu-i. Ducele John era un om de treabă, dar n-avea pic de gust. Ea își ținea ochii în pământ. Îi părea bine că era departe de figura aceea îngrozitoare. Noaptea, când se opreau, purta un văl peste față.

Aveau să ajungă la Londra abia în noiembrie. O oprire importantă aveau s-o facă la Saint-Denis, sfânta abație închinată sfântului ocrotitor al regilor Franței, unde fuseseră înmormântați toți regii Franței, de la începutul veacurilor. Frații și unchii englezi dezbătuseră intens ce avea de făcut Catherine la Saint-Denis. Trebuia să mijlocească pentru Henric pe lângă abate. Trebuia să ceară o binecuvântare pentru soțul ei care, deși nu era el însuși regele Franței, era tatăl celui care avea să fie următorul rege al Franței și domnise el însuși peste o parte considerabilă a Regatului Preacreștin, cu binecuvântarea actualului rege, Carol al VI-lea. După ce avea s-o obțină (și avea s-o obțină, fără îndoială, pentru că abația sfântă de la Saint-Denis era acum în mâinile englezilor), procesiunea engleză avea să pornească mai departe prin Rouen, Abbeville și Hesdin,

oprindu-se de mai multe ori între oraşe ca să înalţe rugăciuni, iar apoi spre Calais şi spre Anglia.

Catherine se supuse în linişte, de la bun început, vârtejului de planuri şi de ritualuri. Se mutase, aşa cum i se ceruse, de la familia ei de la Hôtel Saint-Paul, privind cu ochii îngheţaţi la mama şi tatăl ei – tatăl ei pierdut în propria-i confuzie, mama ei părând şi ea mai mică, încercând s-o consoleze, neajutorată.

— N-am crezut că o s-o iei aşa de rău, zisese Isabeau, ciudat de tăcută şi atât de înţelegătoare încât Catherine simţi că n-avea să-şi mai poată păstra poza demnă pe care o afişa în ciuda ochilor ei roşii. Dar ai un fiu; ai să-ţi găseşti în el forţa, crede-mă. Orice altceva s-ar întâmpla, copiii noştri sunt marea noastră bucurie, consolarea noastră...

În ziua în care Catherine plecă, tatăl ei nu se simţea bine. Urcă până în odaia lui ca să-l sărute de rămas-bun şi îl găsi stând aşezat pe pat, neras, cu un început de barbă albă pe bărbia-i tremurătoare şi holbându-se la vălătucii mari de nori cenuşii care se adunau afară, pe cer.

— Toţi se duc, zisese el neliniştit, de parcă se aştepta ca duhul lui Henric să vină la el dintre nori.

Dar ea nu dorea să aibă cu el o discuţie fără sens; nu acum, când ea pleca. Îi tăie vorba.

— Roagă-te pentru mine, Papà, îi şopti ea, îmbrăţişându-l. O să fac la fel pentru tine.

El se mulţumi s-o privească, apoi zâmbi – un zâmbet rugător.

— Îţi aduci şi băiatul data viitoare? întrebă.

— Sigur că da, făgădui ea, înduioşată, rămânând încă în braţele lui, mişcată la gândul că el tânjea să-l vadă pe micul Harry şi să-şi ţină nepotul în braţe.

Trebuia să plece. Dar îi aruncă încă o privire tatălui ei, din pragul uşii. Acesta se holba iarăşi la nori, iar buzele i se mişcau.

— Bietul Charles, zicea el. Bietul Charles.

Isabeau ieşi, însoţită de Anastaise, ca s-o ajute să se aşeze în litieră şi să-i dea binecuvântarea de plecare. Catherine le privi agitându-se în jurul ei, aşezându-i veşmintele. Ştiau cu toţii că

probabil n-avea să se mai întoarcă – probabil n-aveau să se mai vadă în această viaţă. Ea spuse totuşi:

— Am să mă întorc. Cu voia Domnului. O să-l aduc pe Harry cu mine.

Trebuia să mintă. Cu toţii trebuiau să mintă. Nu putea plânge pentru această despărţire. Avea atâtea alte lacrimi de vărsat; şi dacă-şi dădea drumul, oare s-ar mai putea opri? De îndată ce litiera ei începu să înainteze, zdruncinându-se, pe drumul Saint Antoine, spre Luvru, Catherine îşi întoarse ochii de la mama ei, a cărei privire nu era înlăcrimată, ci părea bântuită. Se simţea îngheţată; abia dacă se mai putea mişca, împovărată cu o teamă ce trecea dincolo de lacrimi.

Nu părea să deranjeze pe nimeni dacă ea nu făcea mare lucru sau dacă se retrăgea foarte devreme sau dacă, atunci când apărea la cină – la fiecare banchet improvizat al regilor şi ducilor – ea rămânea acolo fără un cuvânt şi fără să mănânce. Se presupunea că avea inima frântă de durere. Era în ordinea lucrurilor. Marea maşină a statului era construită ca să facă faţă durerii şi să meargă mai departe.

Nu ştia ce se întâmplase cu Owain. Nu îndrăznea să întrebe unde fusese trimis acesta; dacă era şi el în cortegiu pe undeva, evitând-o, sau se întorsese la luptă sau înapoi în Anglia. N-avea niciun rost să se mai gândească la Owain, care nu voia să ştie de ea, acum când totul era pierdut. Încercă să se gândească numai la soţul ei pierdut. Încercă să se roage.

Owain ar fi dat orice ca să dispară din Paris, după ce-i îngăduise trupului să-l trădeze astfel, în acel sărut chinuitor. Încă de data trecută de când se întorsese din Franţa, cu doi ani în urmă, făcuse tot ce-i stătuse în putinţă ca să se asigure că n-avea să se mai lase niciodată prins în această capcană. Cel puţin aşa crezuse. Şi iată la ce-a ajuns.

Pe atunci, planul lui părea limpede: să uite poezia, răsfăţul lui tineresc şi să urmeze mai degrabă exemplul ascetic al Christinei, devotându-se învăţăturii. Voia să străbată pas cu

pas marile cărți clasice de istorie, filosofie, știință și teologie, pentru ca, mai devreme sau mai târziu, neliniștea îngrozitoare din inima lui să pălească, iar el să câștige înțelepciune și pace sufletească. Atunci, când se va fi cunoscut pe deplin, va putea să depună jurămintele definitive.

Iar acum? Fiecare din cele o sută de zile petrecute la colegiul St Mary's – în chilia lui de piatră mierie, în bibliotecă, la capelă – irosite. Toate acele hotărâri luate după ceasuri întregi, nesfârșite, în genunchi, privind la pâlpâirea lumânărilor – încălcate.

Ea îl văzuse, își zicea el, și, ca o pisică ce vede un șoarece, se gândise că ar fi vrut să-l cheme înapoi, ca să se joace cu el. Îi străpunsese armura. Ce prost a fost. Iar ea: atât de crudă, atât de crudă.

Fusese atât de sigur că ajunsese la stăpânirea de sine.

Trecu Marea Mânecii într-un pachebot ce transporta lână, stând în cală pe baloții unsuroși, împuțiți de lână, mormăind rozariu după rozariu, cuprins de nesfârșite mustrări de conștiință, ce nu păreau să găsească alinare, ci deveneau mereu mai cumplite cu fiecare ceas chinuitor. Se ura pe sine însuși și chiar pe ea, pentru că toată tulburarea asta nu-l lăsa să simtă singurul lucru care ar fi trebuit să-l intereseze – durerea pentru stăpânul lui pierdut.

Chiar și când adormi, în vis nu-i apăru amintirea lui Henric, ci gânduri nebune despre cum pornea în galop până la Ierusalim, într-un pelerinaj care să-i smulgă din inimă păcatul.

De nu la Ierusalim, își zise el, trezindu-se sub cerul întunecat, cu stâncile albe abia zărindu-se – acele maluri de cretă din sudul Angliei care acum erau „acasă" –, avea să se închidă măcar undeva, într-un act de teribilă penitență, de pedepsire a trupului. O cămașă de păr, biciuiri, post negru de patruzeci de zile. Avea să-i ceară episcopului să-i hotărască penitența, își zise el, înfierbântat.

Apoi se gândi la chipul inteligent, lumesc, al episcopului, cu gura lui lată – o gură care tremura adesea, gata să izbucnească într-un râs răutăcios –, întorcându-i privirea, când avea să-i facă această rugăminte. Spre deosebire de ceilalți frați și unchi regești, pe care îi supărase dorința lui Owain de a pleca de la război și a se

întoarce la Oxford, episcopul, care era un om mai rafinat, se arătase interesat de întrebările pe care şi le punea despre sine însuşi tânărul velş, de dorinţa lui de a găsi felul cel mai onorabil de a-şi trăi viaţa (sau poate că episcopul voise doar să-şi întărâte şi mai tare rudele luându-l la el pe Owain). Dar, dintr-o dată, Owain reuşi să-şi închipuie răspunsul amuzat, pe nas al episcopului, dacă avea de gând să se apuce să-i ceară să fie supus la pedepse îngrozitoare:

— Prea multe pedepse, nu? ...ce-ai fi putut face atât de grav ca să justifice asemenea chin... nu cumva te iei prea în serios... lăsându-te purtat de păcatul mândriei, băiete dragă?

Strâmbându-se la gândul umilinţei pe care şi-ar fi atras-o singur, el clătină din cap. Va trebui să încerce să găsească o altă cale. Va trebui să aştepte până după ce mesajul care-i fusese încredinţat va fi dus la Westminster, apoi să se roage şi să se răsplătească cu o noapte întreagă de somn binecuvântat. Poate că, odată ce nu va mai simţi că i se învârte capul de nesomn şi de durerea pierderii stăpânului său, sau că rămâne paralizat la amintirea *ei*, cea la care nu voia să se gândească, dar de amintirea căreia nici nu se putea despărţi, îi va fi mai uşor să înţeleagă pe ce cale trebuia să apuce.

PATRU

Dangătul clopotelor răsuna deja la Saint-Denis cu mult înainte ca procesiunea să ajungă la porţile mănăstirii. Catherine, pe care o durea capul de la aerul stătut din litiera ei închisă, trase perdelele şi i se păru că putea aproape să vadă valurile asurzitoare de tristeţe încovoind şi aplecând copacii. Însă era doar vântul.

O ceată de ţărani stăteau pe marginea drumului. Plângeau. Mai veneau şi alţii de pe câmpurile înnoroite, cu fân în păr şi purtând încă furcile în mâini. Nu veniseră să se uite la imaginea regelui Angliei, care era ca la o milă înaintea lor. Priveau drept spre ea: iar cei care nu suspinau şi nu se văitau aveau priviri bântuite.

Catherine se îndreptă de spate.

— Dumnezeu să-l odihnească, auzi ea văicărindu-se un glas de femeie.

Dumnezeu să-l odihnească.

Până acum nu văzuse pe nimeni vărsând lacrimi. Ce francez ar fi deplâns cu adevărat moartea regelui Angliei? Zărise doar uimirea înaintea vieţii trecătoare, a liniştii morţii. Pe unele din-tre chipurile care se perindaseră pe dinaintea ei văzuse teama de schimbare; văzuse priviri neliniştite; dar fără durere. Începu să asculte cu atenţie. Asemenea şi slujitorii care-i purtau litiera. În vreme ce aceştia îşi suceau gâturile ca să se uite, litiera sălta şi se apleca.

Cortegiul principal ajunsese deja la poarta mănăstirii. De departe, ea îl putu zări pe ducele John făcând drumul din centrul procesiunii înapoi spre ea, călare, în galop mic, plin de demnitate,

urmat de trei cavaleri. Ea căscă ochii spre ei, poate cumva vreunul ar fi fost... Dar niciunul dintre ei nu era Owain.

Urmări chipul ducelui John înaintând spre ea, imaginea lui neclară conturându-se treptat într-un întreg cu ochi cenuşii ca agrişele. Părea îngrijorat, de nu mai rău. Ea se aplecă înainte, dând la o parte perdelele. El îşi scoase pălăria, dintr-un gest.

— Tatăl Înălţimii Voastre, Maiestatea Sa, regele Franţei, rosti ducele John, fără să mai adauge nimic.

Însă ea pricepu că tatăl ei murise. Înţelese, pentru că dăduse la o parte perdelele atât de mult încât putea vedea chipurile a trei dintre slujitorii ce-i purtau litiera, iar pe obrajii tuturor se prelingeau lacrimi tăcute.

Nimeni nu s-ar fi aşteptat ca doi regi să moară în acelaşi timp.

Ducele John petrecu mai puţin de un ceas la Saint-Denis înainte de a porni călare spre Paris, ca să supravegheze pregătirile pentru cealaltă înmormântare care se pregătea acum acolo. El şi mama lui Catherine aveau să conducă cortegiul funerar la înmormântarea regelui Franţei.

Catherine întrebase:

— Pot veni şi eu? Ca să mă ocup de tata? Să-l jelesc împreună cu mama?

Dar el clătină din cap. Nu era loc aici de sentimentalisme copilăreşti.

— Locul tău e aici, cu soţul tău. Ai fost regina lui. Du-l acasă. Fiul tău are nevoie de tine.

Ea începu să zică:

— Dar...

Ducele John îi zise, prevenitor:

— ...Fiul tău Harry, regele Angliei, este acum şi regele Franţei.

Titluri pe care nu le mai deţinuse nimeni, niciodată în acelaşi timp, înţelese ea: cele mai înalte titluri din lume. Ambele aparţineau acum unui prunc de nouă luni, îşi zise ea, uluită. Nu era de mirare că privirile ţăranilor erau înspăimântate.

— Dar n-o să ştii cum să faci înmormântarea tatălui meu, stărui ea.

Fu mirată să-şi audă glasul tremurând. Toate temerile ei copilăreşti înaintea englezilor îi reveniră dintr-o dată. Englezii n-aveau cum să priceapă cât de sfinte erau ritualurile pentru care francezii trăiau şi mureau. Îşi dădea seama de ce ducele John nu voia ca ea să rămână. Nu voia să se facă prea mare caz de moartea regelui Franţei. N-avea să se facă nicio încoronare în niciuna dintre cele două ţări până ce Henric (Harry cel mic) nu va fi trecut de vârsta de şapte ani. Între timp, mai mult ca sigur, ducele John şi-ar fi dorit să insiste pe continuitatea puterii mai degrabă decât pe schimbare, care ar fi provocat nelinişte. Dar, oricât de important spusese el că era ca ea să ducă acasă trupul lui Henric, oricât de important ar fi fost să se întoarcă acasă la Harry, nu putea lăsa ca rămăşiţele pământeşti ale lui Papă să rămână pe mâinile necunoscătoare ale acestuia.

— Papă era bătrân, şovăi ea. Şi a fost rege încă din leagăn. Şi atât de mulţi din marea – din marea *noastră* nobilime franceză au murit. S-ar putea să nu mai fi rămas nimeni care să-şi amintească de cum trebuie îngropat un rege... cum se cuvine...

Ducele John ridică la început din umeri, cu nepăsarea lui englezească ce te scotea din sărite, de parcă un asemenea lucru n-ar fi contat câtuşi de puţin; de parcă puteai să încropeşti pur şi simplu o solemnitate oarecare şi totul avea să fie mai mult sau mai puţin în ordine, şi Dumnezeu o să ierte totul, şi nimănui n-o să-i pese prea mult. Dar el se opri când îi văzu chipul încreţindu-se. În străfundul fiinţei lui, era un om bun, chiar dacă nu putea pricepe de ce un ritual ca acesta ar fi fost atât de important. Văzând cum trupul i se chircea şi ochii i se umpleau în sfârşit de lacrimi, iar pieptul îi tresălta şi se zguduia de suspine, el îşi puse un braţ stângaci în jurul ei. Ducele John nu era cu totul lipsit de imaginaţie. Cel puţin avea măcar o idee despre cum s-o consoleze.

O însoţi prin mijlocul mulţimii, în curte. Aici era ca un stup în care tocmai fusese vârât un băţ. Ducele de Exeter striga, cerând să se facă linişte, alungându-i pe lorzi în odăile lor, ca să pună

capăt murmurelor şi zumzetului discuţiilor îngrijorate. Dar conţii englezi reuşeau până la urmă să-i scape printre degete, plimbându-se de colo-colo în grupuri de câte doi sau trei oameni, şuşotind. Jumătate dintre conţii şi ducii Angliei erau aici, alerţi, cu nările fremătând ca ale armăsarilor de luptă, amuşinând primejdia care plutea în aer.

Acum, când Catherine începuse să plângă, se întâmplă exact lucrul de care se temea: nu se mai putea opri. Nu putea privi în sus. Nu-şi putea deschide ochii. Se îneca; nu reuşea să-şi de-a drumul îndeajuns de repede.

— Să pierzi un părinte... nimic nu seamănă cu asta. Mai ales când tocmai ai pierdut un soţ, auzi ea glasul ducelui John rostind, stânjenit, de undeva de departe, deasupra ei. Gata, am ajuns... aici o să te simţi acasă. Intră în biserică, spune o rugăciune pentru tatăl tău. O să te-ajute să te linişteşti.

— Ar trebui să rămân aici şi ca să-l înmormântez, spuse ea din nou, dar atât de înlăcrimată încât nu mai conta drept o continuare a discuţiei. E tatăl meu...

— Nu, zise ducele John cu blândeţe, dar foarte hotărât. Locul tău e alături de generaţia următoare. O să te întorci în Franţa când va veni vremea încoronării fiului tău, nu mai înainte de asta. Aşa că spune-ţi rugăciunile pentru bătrânul tău tată acum; acum ai prilejul s-o faci. După aceea va fi treaba mea să închei socotelile cu trecutul.

Catherine se făcu mică în penumbra familiară a abaţiei, departe de zgomotele englezilor, în aerul parfumat al acestui loc ce reprezenta tot ce era mai sfânt în Franţa şi în regalitatea ei. Se strecură într-un colţ, departe de capele şi rămase acolo suspinând până ce-şi vărsă tot amarul.

Aici, cel puţin, era în siguranţă, între ai ei. Aici nu erau nici priviri duşmănoase, nici nu ridica nimeni din umeri în semn că nu dădea doi bani pe tine, şi n-aveai nevoie să explici nimic. Regii Franţei fuseseră mereu din aceeaşi familie şi aşa aveau să rămână pentru totdeauna. Dumnezeu binecuvântase pe veşnicie această

dinastie. Sângele sfinţit al lui Carol cel Mare şi al urmaşilor lui curgea prin vinele ei şi prin cele ale lui Harry: *purus, clarissimus*, cum se spunea, şi era de un purpuriu mai întunecat, mai bogat decât sângele oamenilor de rând. Şi toţi viitorii regi aveau să vină aici în vecii vecilor, cum venea şi ea acum, ca să ceară ocrotire de la Sfântul Denis, care mijlocea către Dumnezeu pentru prinţii din această viţă sfântă.

— Domnul să-i păzească pe toţi, şopti ea.

Şi avea să-i păzească. Ea ştia asta sigur.

Sfântul Denis, convertit la creştinism cu multă vreme în urmă de către însuşi Sfântul Pavel, devenit mai târziu episcop de Atena şi cel care îi creştinase pe francezi, devenind după sfinţita sa adormire sfântul ocrotitor şi păzitorul regilor Franţei – era cel mai puternic sfânt din calendarul francez. El ocrotea trupurile regilor Franţei de răni şi de boală. El apăra de rău sufletele tuturor regilor şi venea la căpătâiul lor în ceasul morţii. Cu ajutorul lui, regii Franţei scăpau de iad şi de purgatoriu şi de moarte, fiindu-le asigurată intrarea în paradis.

Toate sfintele simboluri franceze se aflau aici, în această mănăstire. Flamura abaţiei, numită Oriflamme, o fâşie de mătase stacojie agăţată de un par din lemn de cedru era steagul pe care francezii îl purtaseră dintotdeauna în toate bătăliile mai importante, ca să fie siguri că aveau să fie binecuvântaţi de harul dumnezeiesc. Tot aici se păstra sfânta coroană a lui Ludovic cel Sfânt, o cunună înaltă din aur, dintr-o singură bucată, având în mijloc o singură nestemată mare şi frunze tăiate adânc în metal de care erau prinşi spini şi câteva fire de păr din sfinţita cunună de spini a lui Hristos. Aici era şi coroana lui Carol cel Mare, cu cele patru părţi ale ei prinse în balamale şi cu crinii ei. Tot aici se găsea şi marea sabie a împăratului, Joyeuse, cea bătută în nestemate. Aici bătea cel mai tare inima Franţei; aici era lăcaşul ei, alături de Sfântul Denis.

Ea îl rugă cu smerenie pe Sf. Denis să mântuiască sufletul tatălui ei şi s-o ocrotească pe biata ei mamă, rămasă singură la Paris şi să mijlocească pentru sufletul ei, atunci când avea să-i vină şi ei vremea şi, ce era mai important, să-l ocrotească pe fiul ei, al

cărui viitor depindea și el de bunăvoința sfântului, acum că era și rege al Franței. Abia după aceea și nu fără un oarece simțământ de rușine, Catherine mormăi o rugăciune către sfânt ca să binecuvinteze și sufletul soțului ei adormit. În adâncul inimii ei, cu toate că acum abația era în mâinile englezilor, ea nu era sigură că sfântul avea să se arate prea binevoitor față de Henric – iar aceasta nu doar pentru că Henric cotropise Franța, regatul preacreștin, ci în general pentru că fusese cârmuitorul unui neam necuviincios care avea obiceiul să-și măcelărească regii care nu-i erau pe plac oricând le plăcea, disprețuind legământul sfânt dintre Dumnezeu și rege. Englezii, brutali și cu sânge rece, se mulțumeau să râdă pe înfundate înaintea celor mai mărețe tradiții și a celor mai sfinte credințe. Nu înțelegeau și nu respectau Cuvântul Domnului și nici sfințenia sângelui regesc.

Cu francezii era altfel. În miezul fiecărei predici pe care o ascultase se găsea ideea că sângele regesc era binecuvântat.

— Prinții de sânge sunt parte a trupului vostru și acestuia îi aparțin, îi spunea fiecare predicator tatălui ei, regele, la toate ceremoniile la care asistase în copilărie. Prinții de sânge sunt ochii și trupul statului și veghează neîntrerupt asupra sa. Pentru el au o dragoste deosebită și îi păstrează o noblețe și o desăvârșire aparte.

Cât venerase această credință, când era copil... ce plină de uimire era, privind în sus spre bolțile albastre spuzite cu stele aurii, la gândul că ea era ochii și trupul Franței. Îi plăcuse ideea că sfințenia sângelui regesc și sfințenia Franței se întrepătrundeau. Regii Franței domneau peste regatul preacreștin în virtutea sângelui lor curat, purpuriu și sfințit – acesta era un tărâm unde credința era transfigurată; unde, cum spusese Sfântul Ieronim, nu trăiau nici șerpi, nici iudei, nici păgâni; un loc unde sângele regesc nu putea fi vărsat decât în apărarea Franței și a credinței sale.

Dar apoi totul se schimbase, chiar sub ochii ei, când prinții de sânge din Franța începuseră să se distrugă unul pe altul și să-și verse sângele între ei, fără rost.

Poate că tocmai aceste crime din familia regală, care se petrecuseră sub ochii ei – îngrozitoare crime de lezmajestate și

sacrilegiu în același timp – făcuseră ca puterea Sfântului Denis să scadă. Sfântul nu vindecase nebunia tatălui ei. Flamura sfântă Oriflamme nu ocrotise armata franceză la Azincourt. Frații ei Louis și Jean nu fuseseră înmormântați între aceste ziduri, rămânând fără ocrotirea sfântului; la vremea morții lor, în Franța era prea mare tulburare ca ei să poată fi aduși aici.

Fratele ei Charles, care încă mai trăia, n-avea să fie nici el înmormântat la Saint-Denis, își zicea Catherine. El vărsase sânge regesc. Nu mai putea intra în acest pământ sfințit.

Ea se închină pentru ultima dată și se ridică în picioare. Chiar amintindu-și toți acești ani descurajanți în care ocrotirea Sfântului Denis nu mai păruse să funcționeze, o liniști faptul că se găsea aici, în acest străvechi refugiu, unde se știa că existența ei făcea parte dintr-o rânduială mai înaltă, mai sfântă a lucrurilor, un loc unde sfinții și arhanghelii aveau s-o ocrotească pe ea și pe toți ai ei.

Ea își zise: sângele impur al lui Charles... brutalitatea atât de puțin regească a lui Charles... fuseseră motive întemeiate ca el să fie alungat. Dar Sfântul Denis avea s-o păzească pe ea, Catherine, și pe cei pe care-i iubea. Fără îndoială că Sfântul Denis avea să-l păzească pe tatăl ei și în moarte și că avea să-l trimită în paradis.

Chiar dacă ducele John nu știa nimic altceva despre cum trebuia îngropat cum se cuvine un rege al Franței, își zise ea mai liniștită, înaintând spre mulțimea zgomotoasă a englezilor de afară, cel puțin putea să se asigure că avea să aducă trupul lui Papă și să-l așeze spre odihnă veșnică aici.

După ce își duse datoria la îndeplinire, Owain urcă într-o barcă, pornind de la Westminster către reședința episcopului de Beaufort de la Southwark, spre cele două odăi modeste care-i fuseseră păstrate pe durata plecării lui. Acestea erau pentru el „acasă".

Din pricina oboselii, gândurile încetaseră în sfârșit să-i fugă în toate direcțiile. Era atât de murdar, și-l dureau toți mușchii. Privea amorțit curgerea râului. Clinchetele dimineții începeau deja: clopotele bisericilor își băteau, pe-un singur ton aspru, durerea. Îi auzea pe luntrași și pe călătorii din barca lui și din toate celelalte

care alunecau pe râu întorcându-se, ascultând şi începând să vorbească foarte repede şi neliniştiţi. Nu se prea putea înţelege ce vorbeau din pricina clopotelor, dar se putea bănui ori citi pe buzele lor. Cuvintele „mort" şi „rege" şi „prunc" şi „Ce-o să se-aleagă de noi?" şi „Domnul să ne păzească pe toţi" erau uşor de desluşit. El refuză să le asculte. Chiar şi în miezul verii – iar aceasta era o după-amiază fierbinte – apa râului era cenuşie. Şi puţea. Iar el avea nevoie de somn.

Poate, îşi zise – iar gândul, în epuizarea lui amorţită, nu mai avea forţa de a-i pricinui vreo suferinţă – Catherine nu dorise să fie crudă. Poate că era pur şi simplu înspăimântată: agăţându-se de un chip familiar, de o pereche de braţe pe care le cunoştea, pentru că, spre deosebire de londonezii ăştia cu chipurile lor îngrijorate şi care încercau să-şi ghicească viitorul, Catherine ştia foarte bine ce o aştepta, acum că era văduvă.

Owain ştia la fel de bine ca şi Catherine. Niciunul dintre ei n-avea nevoie să ghicească. Christine făcuse foarte limpede nenorocirea văduviei, atât de amănunţit încât nu mai lăsase niciun loc închipuirii: cum, din clipa în care deveneai văduvă, deveneai dintr-o dată invizibilă tuturor foştilor prieteni... iar singurii oameni care mai păreau în stare să te vadă erau cei care profitau de faptul că erai fără apărare, pretinzând că le erai datoare cu ceva. *„Greutăţile m-au încolţit din toate părţile: plângeri şi judecăţi m-au înconjurat de parcă ele ar fi datul firesc al văduvelor,* scrisese Christine. *„Lipitoarea Fortunei nu a încetat să-mi sugă sângele vreme de paisprezece ani, aşa încât dacă o nenorocire înceta, se pornea un alt chin, în aşa felurite chipuri că ar fi prea lung şi prea chinuitor ca să povestesc măcar jumătate. Nu a-ncetat să-mi sugă sângele până ce n-am mai rămas cu nimic".*

Catherine, care ştia atât de puţine despre Anglia şi care era atât de obişnuită să fie tratată de toată lumea cu respect şi cu deferenţă, probabil că nici nu-şi închipuia cât de flexibilă şi gata să se adapteze va trebui să devină ca să poată supravieţui şi pentru a putea trăi cum se cuvine. Owain, care ştia totul despre ce însemna să te adaptezi, să te pleci, să ascunzi faptul că erai velş sau să-l pui

în evidență, era foarte sigur de asta... Sigur că avea să fie neajutorată, fără ocrotirea soțului ei. Ani de-a rândul n-avea să mai existe nimeni care să-i pună la locul lor pe toți ducii ăștia încăpățânați.

Fără să-și dorească asta deloc, Owain simți cum se strecura în el mila și odată cu ea el începu să întrezărească o nouă posibilitate. Dorința lui era desigur un păcat, o crimă care merita pedepsită, însă furia lui, penitența lui trebuiau să fie îndreptate spre sine însuși, nu spre Catherine. Ea avea să aibă și așa destul de furcă.

Ar trebui să-și îndrepte strădaniile spre ajutorarea celor aflați în nevoi. Pedeapsa lui ar trebui să fie pe potriva crimei.

Owain nu și-ar fi recunoscut nicidecum vărul. Erau cam de aceeași vârstă, ceea ce însemna că nu-l mai văzuse pe ultimul fiu al lui Glyndwr rămas în viață de vreo cincisprezece ani – din vremea aceea cu fum care-ți intra în ochi, vremuri de loialitate și speranță și de noptatice călătorii în șaua calului, când totul părea a fi mai adevărat ca niciodată de-atunci încolo. Pe-atunci erau încă pe jumătate copii, cam pe undeva între cinci și zece ani, își amintea vag Owain – pe vremea când erau cel mult mesageri, alergând sau pornind uneori călare de la unul la altul, apoi fălindu-se de isprava lor înaintea celorlalți copii vreme de luni întregi; însă cel mai adesea nu făceau decât să urmărească îngroziți luptele ce se dădeau în jurul lor. Nu mai rămăsese nimic acum din băiatul isteț și curajos care, își amintea Owain, fusese vărul lui, în acest Maredudd ap Owain Glyndwr pe care-l zări la hanul din Southwark pritocindu-și cana cu bere și ranchiuna. Acest bărbat în toată firea care se furișase în casa episcopului pe o mârțoagă bătrână și obosită, întrebând de Owain Tudor – și norocos să-l găsească la doar câteva ceasuri după ce acesta se întorsese din Franța – era scund și arăta ca un șobolan, fără nimic din prezența seniorială a tatălui său. Maredudd avea o privire prevăzătoare, iar fruntea și chipul lui erau brăzdate de linii adânc împovărate de necazuri, pe jumătate ascunse de pălăria lui uriașă, informă, de provincie. Părea mult mai bătrân decât cei douăzeci și doi de ani ai săi.

— Dar de ce-ai venit aici? întrebă iarăşi Owain, încercând să nu lase să i se vadă dezamăgirea.

Maredudd şi tatăl lui dispăruseră printre dealuri cu treisprezece ani în urmă, după ce căzuse Harlech. Englezii nu reuşiseră niciodată să-i prindă, deşi pe capul lui Owain Glyndwr fusese pusă o recompensă uriaşă. Oficial nu se ştia ce se întâmplase cu Owain Glyndwr. Owain prefera să creadă povestea cea mai răspândită – aceea că tatăl şi fiul se adăpostiseră în casa surorii lui Maredudd, Alys, dincolo de hotar, în Anglia, în Herefordshire şi că ea şi soţul ei englez îi adăpostiseră pe rebelii din familia ei cu complicitatea tacită a aproape întregii regiuni din zona de graniţă. Se spunea că Owain Glyndŵr „devenise" duhovnicul familiei prin alianţă a lui Alys, seniorii Scudamore de Monnington Stradel – prefăcându-se a fi un călugăr franciscan numit Siôn Cent, cunoscut pretutindeni ca un pehlivan şi un şiret fără pereche, ca cei din basmele velşe. Ceea ce dădea şi mai mult farmec poveştii era faptul că soţul Alysiei Scudamore, John, era şeriful de Herefordshire, numit de însuşi Henric al Angliei. Pentru Owain, ceea ce-i dădea acestei istorii încă mai mult farmec era faptul că Henric însuşi cunoştea povestea care spunea că s-ar fi putut ca vechiul lui duşman să se fi aşezat chiar sub nasul omului Coroanei engleze din ţinutul velş al Mărcilor şi că fusese îndeajuns de încrezător în mărinimia cu care se purtase în Ţara Galilor ca să nu fi încercat niciodată să afle dacă în spatele acesteia se afla vreun strop de adevăr, poruncind arestări sau expediţii de căutare.

Cine ştie? Ar fi putut fi adevărat. Owain Tudor, care nu reuşise să-şi smulgă întru totul din inimă orice urmă de simpatie ascunsă pentru fraţii lui velşi, sperase întotdeauna în taină că era adevărat. La urma urmei, povestea asta era ultima scânteie de speranţă pentru un velş. Toate celelalte rude închise în Turn, femeile din neamul Mortimer şi fratele mai mare al lui Maredudd, Gruffydd ap Owain Glyndŵr – erau cu toţii morţi, cu mult înainte de vreme. Şi rudele apropiate ale lui Owain – toţi copiii bunicului său Tudur, toţi erau sortiţi pieirii ca şi cei din neamul lui Owain Glyndŵr; copiii şi copiii copiilor din clanul lui plăteau şi ei preţul răzvrătirii

înaintaşilor lor împotriva Coroanei engleze. Chiar dacă rămăseseră în viaţă şi trăiau pe ce mai rămăsese din pământurile lor, era limpede că familia apropiată a lui Owain n-avea să-şi mai recapete nicicând puterea de odinioară. Iar el, Owain, n-avea să mai vadă nici acele chipuri, nici acele pământuri. N-avea dreptul să mai calce niciodată în Ţara Galilor. N-avea dreptul să stăpânească pământ nici în Anglia, nici să-l ia în arendă de la vreun englez. Trăia modest din cele douăzeci de lire pe an pe care tânărul rege Henric al V-lea i le rânduise pe când era încă copil: era destul ca să întreţină un scutier – cu cai, armură şi veşmintele de cuviinţă pentru un gentleman – dar nimic mai mult. Orice ar fi vrut mai mult de-atât trebuia să-şi câştige singur. Iar velş fiind, asta avea să-i fie întotdeauna aproape cu neputinţă. Asta era moştenirea lui otrăvită; asta-i adusese sângele lui. Dat fiind că, potrivit poruncii regelui, nu-i era îngăduit să se întoarcă în ţara lui natală şi nici căsătoria nu-i era la îndemână, din pricina legii englezeşti potrivit căreia el era nevoit să ceară pentru aceasta o autorizaţie oficială, iar la acestea toate se adăuga şi cruda nesupunere a inimii lui, el îşi dăduse seama că, dacă voia să scape de otrava ranchiunei – ori el chiar asta voia – trebuia să-i mulţumească lui Dumnezeu că avea o aplecare spre învăţătură care avea să-i îngăduie în cele din urmă să-şi croiască o situaţie înfloritoare în Biserică. Găsise o cale.

Şi totuşi oricine putea să viseze; ar fi prea cumplit să nu-ţi îngădui măcar din când în când să mai visezi cu ochii deschişi. Aşa că Owain petrecuse ani întregi gândind – cel mai adesea cam în dorul lelii – cum într-o bună zi neamul Glyndŵr avea să se întoarcă iarăşi înapoi de dincolo de dealuri şi că avea să mai vină o dată vremea de a călări ca vântul spre libertate şi spre-un viitor. Dar pentru ca asta să fie cu putinţă, Glyndŵr însuşi ar fi trebuit să fi supravieţuit sau măcar ca vărul Maredudd să fi fost şi el un erou ca şi tatăl său, în stare să-şi călăuzească poporul prin pustie către noul lor Israel. Dar omul acesta – scund, întunecat, uscat, în veşminte vechi şi ponosite, cu ochii plini de amărăciune, dar şi de calcule ascunse – nu semăna deloc a erou. N-avea nimic de sperat de la Maredudd.

— A murit, zise Maredudd. Tata. L-am îngropat.

Zări o lucire de viclenie în rânjetul lui, ca un fel de „nu-mă-ntreba-unde" şi cu un fel de privire care spunea: „n-ai-suferit-împreună-cu-noi-aşa-că-nu-ne-poţi-afla-tainele". El adăugă:

— Şi-atunci m-am gândit: şi-acum ce-o să se aleagă de mine?

Maredudd vorbea în şoaptă, privind în jos, aruncându-i din când în când câte o ocheadă scurtă, ca de pasăre, apoi îşi ridică nasul din cană. Dar Owain îşi dădea foarte bine seama că lumea din jurul lor trăgea cu urechea, că ici şi colo capete se întorceau pe furiş spre ei, apoi priveau în altă parte. Aici erau totuşi în Southwark. Neguţătorilor ăştia grosolani de la sud de Londra poate că nu le-ar fi păsat dacă auzeau câteva cuvinte în siciliană sau flamandă ori în franceză – dar în velşă? Era încă interzisă, era încă limba primejdiei.

— Dumnezeu să-l odihnească, spuse Owain în engleză, ceva mai tare, ca să-şi liniştească ascultătorii tăcuţi, simţind, cu groază, o undă de înţelegere faţă de ei. Vărul său părea atât de... străin.

Maredudd, cu o nesocotinţă născută din neînţelegerea a ce însemna să fii velş în Londra, repetă ceva mai tare, în velşă:

— Şi-atunci mi-am zis: şi-acum ce-o să se aleagă de mine?

Oftând, Owain lăsă capul în jos. Numai de Maredudd ar fi vrut să-şi coboare iarăşi glasul.

— Aşa că m-am hotărât: sunt gata să primesc iertarea.

Owain făcu ochii mari. Cu ani în urmă, regele Henric îi oferise lui Maredudd iertarea, sperând să-l ademenească pe fiul lui Glyndŵr, făcându-l să iasă din ascunziş şi să-l părăsească pe tatăl lui. Propunerea lui nu primise niciodată niciun răspuns. Dar acum – nu se poate ca Maredudd să fi pornit direct spre Londra de lângă mormântul tatălui lui doar ca să răspundă acelei propuneri de demult.

— Cum? zise el prosteşte, clătinând din cap. De-asta...? Dar...

Maredudd era pus pe ceartă. Fierbea de vinovată ranchiună; dădea pe-afară. Cuvintele îi zburară şuierând de pe buze.

— Nu mă privi aşa. În niciun caz. Crezi că e uşor să fii fiul unui răzvrătit? zise el foarte repede şi furios. Nu poţi nici înainta, nici nu poţi scăpa – ce, crezi că mie mi-a plăcut să mă ascund în

straiele alea, prefăcându-mă că eram altceva decât sunt şi mereu înfricoşat?

În furia lui, îşi zburase de pe cap pălăria aceea ciudată. Owain văzu (cu ascunsă mulţumire) urmele unei tonsuri. Aşa deci, îşi zise el, era adevărat: *chiar* v-aţi ascuns în straie de franciscani. Dar n-avea niciun rost să-l întrebe pe Maredudd, care se văita, cu un glas subţire, flămând:

— Vreau să fiu iarăşi bărbat. Să-mi ţin capul sus. O nevastă, copii; nişte pământ. Să ies undeva călare fără să-mi fie teamă că în orice clipă o să mă urmărească şi-o să mă prindă cineva. Vreau o viaţă normală.

Cu blândeţe, gânditor, Owain clătină din cap. Era vădit că Maredudd n-avea habar de legile împotriva velşilor care erau în vigoare aici, dacă credea c-ar fi aşa de uşor să-şi refacă viaţa. Încă nu ştia că sângele lui era mânjit, familia lui ruinată, iar el însuşi era blestemat, orice-ar fi făcut. Owain începea deja să-şi dea seama cum avea să decurgă seara aceasta. Avea să-i facă cinste vărului său cu multe căni cu bere şi avea să-l asculte pe Maredudd cum se afunda din ce în ce mai mult în autocompătimire, apoi avea să-l care pe velş până acasă. Avea să promită să-l găzduiască pe vărul lui pentru câteva zile şi avea să-i aranjeze o audienţă la episcop. Abia după aceea, mai târziu şi după emoţia primirii iertării oficiale, Maredudd avea să înceapă să priceapă cumplitul adevăr. Owain îşi zise: m-aş fi lipsit de asta, după câte s-au întâmplat.

Maredudd abia dacă aminti de faptul că regele nu mai era printre cei vii. Nu părea să-l tulbure gândul că moartea lui Henric i-ar fi putut afecta în vreun fel vechea ofertă de iertare. Nici nu-i trecu prin cap să-l întrebe pe Owain dacă era întristat de pierderea stăpânului lui. Nu părea să vadă cât de obosit era Owain.

— Nu cer aşa de mult, nu? spunea Maredudd. O căsătorie şi-o bucată de pământ? Sigur, pot să înţeleg că n-o să primesc niciodată vreun titlu, pentru că sunt velş. În privinţa asta nu-i nimic de făcut. Uită-te la tine – jucăria englezilor, jumătate din viaţa ta.

Owain tresări, dar vărul lui clătină din cap şi continuă neglijent:

— Na, acum n-o lua ca pe o jignire. Figură de stil. Nu că n-ar fi adevărat. Şi totuşi am urmărit tot ce ţi s-a-ntâmplat de când ai plecat în Anglia. Ai fost bun în război. În Franţa. Se zice că l-ai prins pe ducele d'Orléans la Azincourt de unul singur?

Stânjenit, Owain încuviinţă din cap. Nu spusese nimănui de isprava asta; ştia că pentru ceea ce făcuse atunci nu-i trebuise cine ştie ce curaj. Dar Maredudd clătină din cap, cu sumbră încântare, văzându-şi prejudecata confirmată.

— Şi nu te-au făcut nici măcar cavaler. Nici măcar pentru aşa ceva. Vezi, ca velş n-ai nicio speranţă. Char dacă eşti cel mai bun, nesfârşit mai bun decât oricare altul, tot n-ai nicio speranţă. O să te treacă cu vederea toată viaţa.

Deci Maredudd ştia câte ceva despre problemele pe care le întâmpinai ca velş, îşi zise Owain, părându-i dintr-o dată rău pentru el, înţelegând câte alte neplăcute descoperiri îl aşteptau în săptămânile şi lunile următoare.

Maredudd se aplecă înainte, rânjind de parcă gândul că-i era interzis accesul la viaţa obişnuită a unui om de onoare îi făcea un fel de plăcere morbidă, şi-l bătu pe Owain pe umăr.

— Aşa că ce ne trebuie nouă, verişorule, e câte o căsătorie bună. Aşa cum stau lucrurile, noi n-avem nicio speranţă. O să ne pună piedici la fiecare pas. „Nenorociţi de sălbatici velşi" sau aşa ceva. Dar o nevastă englezoaică cumsecade pentru fiecare... eh? O fată de familie bună, şi o zestre. Asta e ce-o să ne pună pe picioare. Să lăsăm o generaţie între tatăl meu şi un viitor cuviincios. Să facem copii care să poată spera.

Nici nu părea să se fi uitat la vărul lui din Londra cu destulă băgare de seamă cât să vadă că, pe sub pelerina lui neagră, Owain purta straie negre de călugăr. Gândul acesta îl înfurie pe Owain. Oare Maredudd petrecuse atâta vreme gândindu-se că sutana era ceva ce purtai ca să te-ascunzi încât nu le mai vedea deloc sau cel puţin nu le putea privi ca pe un semn al unei adevărate râvne de a fi privit ca un slujitor al lui Dumnezeu? Oare omul chiar nu putea vedea dincolo de lungul nasului?

Mai rău, Maredudd începuse să vorbească tare. Prea tare. Privea în jur cu un aer triumfător; apoi, ameţit, se împiedică. Oamenii de la cârciuma din Southwark renunţaseră să-şi mai întoarcă privirile de la ei. Vreo douăsprezece chipuri priveau spre el cu ochi mari, cântărindu-l din priviri ce păreau puse pe harţă.

— Velşi, nu? zise hangiul.

Dinspre oaspeţii lui se auzi un murmur; oameni îndreptându-se de spate şi încordându-se. Trupurile lor spuneau că nu le plăceau velşii.

Maredudd făcu ochii roată. Îi privi, părând să se întrebe dacă se putea bate cu toată gaşca şi părând chiar încântat de idee. Dar nu puteai să-ţi iroseşti viaţa luându-te la harţă prin cârciumi pentru onoarea Ţării Galilor, o ţară care acum nu mai exista. Împăciuitor, Owain răspunse:

— Nu, nu. Bretania. Saint-Malo. Bretonă.

Bretona suna la fel ca velşa; se făcuse mai mult sau mai puţin înţeles în Bretania. N-aveau de ce să nu-l creadă. Îl privi drept în ochi pe hangiu, descoperindu-şi dinţii într-un zâmbet pe care se strădui din răsputeri să-l facă să pară naiv, dar despre care-şi zicea că probabil arăta caraghios; însă trucul funcţionă, potolind furia bărbatului; apoi îi întinse acestuia o monedă.

— Poftim, adăugă el, ştiind că gestul avea să liniştească orice bănuială în rândurile micii gloate pe care căuta s-o păcălească. Hai să le facem cinste cu o băutură prietenilor noştri din Londra.

Oamenii se întoarseră cu spatele la ei, adunându-se în jurul cârciumarului cu o nerăbdare tăcută în care Owain desluşi stânjeneala, precauţia şi încântarea de a primi ceva pe degeaba.

Toată povestea asta ruşinoasă, cu nevoia de a trăi în lumea în care se afla acum îl obosea. Avea parte de asta atât de des: micile minciuni şi fuga în numele – lipsit de orice glorie – al liniştii şi păcii.

— Haide, mormăi el, iar Maredudd, care îl privea şocat, îl urmă afară.

Nu-şi mai vorbiră, ci se grăbiră înapoi spre palatul episcopului de Winchester. Owain îşi dădu seama că Maredudd se gândea

la viitorul care îl aştepta – o viaţă în care trebuia adesea să te prefaci că erai breton ca să nu fii luat la bătaie de vreun bandit din Southwark.

Dintr-o dată, în întunericul din jur, simţind mirosul de seu de balenă pe care o adiere de vânt îl aducea de la un butoi din stradă, mila pe care Owain o simţea pentru Maredudd îl copleşi, iar el întinse braţul şi îl aşeză pe umărul vărului lui. Sărmanul Maredudd, care probabil că făcea ce trebuia atunci când alegea să facă pace cu lorzii englezi, dar care avea să urască atât de tare concesiile pe care va fi silit să le facă dacă pornea pe acest drum. Maredudd, care încă nu pricepea că nu va avea niciodată parte de viaţa de lord englez la care spera. Maredudd, care s-ar putea să reuşească să încropească un fel de însurătoare, însă fără îndoială că nu căsătoria onorabilă pe care şi-o dorea. Maredudd, care încă nu înţelegea că, dacă voiai cu adevărat să-ţi găseşti pacea, ca fiu al înfrângerii, trebuia să te retragi cu totul din lume şi să laşi deoparte orice dorinţă de a fi tată al unor prunci care să fie şi ei siliţi să plătească preţul crimelor părinţilor şi ale bunicilor lor împotriva Angliei.

Owain putea să întrevadă nesiguranţa, suferinţa, înţelegerea faptului că avea să meargă din rău în mai rău şi toate acestea aveau să împovăreze şi mai tare umerii încordaţi ai celuilalt. Dar, pentru prima dată, simţi în propria lui inimă aşezându-se pacea la gândul că acceptase faptul că sângele lui era mânjit şi că tot ce mai avea de făcut de-acum înainte era să trăiască şi să-şi pună încrederea în Dumnezeu.

— Eu mi-am ales calea, iar aceasta n-are să fie însurătoarea, şopti el.

Acum erau mai în siguranţă, vorbind în velşă pe stradă, în liniştea nopţii, înaintând atât de repede. Maredudd, acum mai potolit, încuviinţă din cap, îndemnându-l să continue, ascultându-l pentru prima dată cu adevărat. Owain arătă din cap spre straiele lui şi văzu cum vărul lui începea să-şi dea seama cum erau croite şi ce însemnau ele.

— Am ales lumea frumuseţii şi a contemplaţiei; nu asta. Când va veni vremea, o să mă alătur augustinienilor de la St. Mary's din

Oxford, continuă el. Mi-au păstrat un loc acolo; totul e aranjat. Dar trebuie să aştept şapte ani. M-aş duce şi mai devreme, ca să scap cât mai repede de toate astea, dacă n-ar mai fi încă o singură însărcinare care mă leagă de această lume.

Maredudd se întoarse spre el, privindu-l mai îndeaproape.

— Am primit să am grijă de fiul regelui meu pe durata prunciei lui, zise Owain, continuând să meargă, dar simţind, tulburat, alături de el privirea aceea adâncă, întoarsă spre el.

Se sili să adauge pe glasul cel mai nepăsător de care era în stare:

— ...şi de văduva lui. Am să mă alătur casei acesteia.

Maredudd nu-şi întoarse privirile. Era rândul lui Owain să se simtă nelalocul lui. Nu-şi dădu seama de ce se simţi atât de tulburat cât să adauge:

— Regele mi-a cerut să fac asta. Ultima lui dorinţă.

Ştia că spunea o minciună.

— De ce nu pleci acum la Oxford? Ce-ţi pasă ţie de ultima dorinţă a regelui Angliei? zise Maredudd, iar în glasul lui şi în cuvintele-i aspre nu era nici urmă de jignire, ci doar un fel de uluire – de parcă Maredudd se întreba ce se întâmplase cu vărul lui, tânărul veleş curajos pe care şi-l amintea.

Gândindu-se la Henric, Owain clătină din cap, pierdut într-o admiraţie pe care n-o putea rosti în cuvinte. Furia drumului îl părăsi pe nesimţite, lăsând în urmă doar oboseala. Simţi că ochii i se muiau şi i se umezeau.

— El a fost...

Glasul i se frânse. Se opriră amândoi din mers.

— Din bunătate. Şapte ani, spuse Owain atunci când îşi recăpătă glasul. Nici n-o să ştii când au trecut.

CINCI

Două luni mai târziu, odată cu prima zăpadă ce cobora prin aerul mohorât de noiembrie, Catherine şedea înaintea ducelui Humphrey şi asculta neliniştită declaraţia pe care acesta o pregătise cu privire la viitorul ei.

De fapt nu conta ce-i spunea ducele cel roşcat, se gândea ea, încercând să respire adânc şi să continue să-i adreseze uşoru-i zâmbet politicos. Nimic nu mai conta, acum că-l recăpătase pe Harry; un Harry care, la unsprezece luni, ştia să meargă bine şi să răcnească vesel „Nu!" către oricine îi ieşea în cale. De cum o văzuse prima dată, la sfârşitul verii, îi spusese „Mama" cu un glas plin de atâta tremurătoare adoraţie că-i frânsese inima şi-i adusese lacrimi în ochi încă dinainte să se arunce unul în braţele celuilalt şi să se învârtă până ce ameţiseră amândoi, râzând şi plângând şi pălăvrăgind în acelaşi timp.

În ultimele două săptămâni, între liturghiile solemne şi înmormântare, Catherine şi fiul ei fuseseră inseparabili – oricât de mult se încăpăţânase doamna Ryman să se ţină după ei, şuierând şi ţâţâind şi mormăind dezaprobator că regele obişnuia să facă cutare şi cutare lucru la cutare oră şi că rânduielile pe care le stabilise erau importante pentru bunăstarea copilului şi că răsturnarea lor nu putea decât să-i facă rău.

Era ciudat să fie înapoi în Anglia – nu ca regină, având măcar posibilitatea de a câştiga respectul supuşilor ei (deşi ea niciodată nu simţise că asta ar fi fost foarte probabil), ci ca regină-mamă – în rolul unei bătrâne, îşi zicea ea uluită, şi a cărei importanţă avea să scadă cu fiecare an; ca o recunoaştere a faptului că, la douăzeci

și unu de ani, cea mai frumoasă parte a vieții ei luase sfârșit. Într-adevăr, lucrurile încă nu păreau a fi foarte diferite față de vremea când era regină – fusese ignorată sau cicălită și înainte ca Henric să moară. Singura diferență era că acum lumea era ceva mai liberă și s-o ignore, și s-o cicălească, deși erau încă foarte politicoși cu toții; iar ea știa că nu va avea cui să se plângă dacă încetau să mai fie politicoși.

Dar, în chip ciudat, ei îi era de-ajuns faptul că-l regăsise pe Harry, după bizara stare de pustiire în care se găsise de-a lungul acestor luni în care fuseseră departe unul de celălalt. Aveau înainte aproape șapte ani de petrecut împreună, fiecare cu mica lui gospodărie. Fiecare zi avea să fie o binecuvântare. Gândurile ei nu voiau încă să străbată mai departe, dincolo de această perioadă; nu încă. Dacă era să fie sinceră cu ea însăși, ea nu reușea să-și închipuie cum avea să fie viața ei dincolo de următoarele săptămâni sau luni – în afară de mica speranță, ascunsă undeva în inima ei, că va reuși să găsească cumva o cale să scape de nesuferita doamnă Ryman. (Doamna Ryman era plină de idei neplăcute și severe: îi plăcea să-l înfășeze seara pe Harry atât de strâns încât acesta abia dacă se putea mișca, ca să-l facă mai ascultător; și insista că era necuviincios și nedemn de o regină să se așeze pe jos, cum făcea Catherine, ca să se joace cu fiul ei.)

Catherine știa totuși că trebuia să rămână puternică și atentă la ceea ce se petrecea în afara camerei copilului. Încăierările dintre duci, despre care ea bănuise că aveau să urmeze, începuseră deja. Consiliul Angliei citise doar pe diagonală diata lui Henric și se și hotărâse că a-l lăsa pe mai brutalul, mai capriciosul, mai tânărul frate regal care era ducele Humphrey să aibă controlul integral asupra persoanei micului Harry și asupra Angliei așa cum hotărâse răposatul rege însemna s-o cauți cu lumânarea. Așa că trecuseră peste testamentul lui Henric. Asta se întâmplase îndeosebi pentru că ducele John le scrisese din Franța foarte limpede că nu voia ca fratele lui mai mic să dobândească prea multă putere în Anglia și nimeni nu voia să-l supere pe mai vârstnicul duce de viță regească. Episcopul de Beaufort fusese cel care pusese totul la cale și făcuse Consiliul să restrângă puterea ducelui Humphrey. Conform

noilor reguli schițate de către episcop și Consiliu, nimeni – iar asta însemna ducele Humphrey – nu putea lua hotărâri în numele regelui până ce regele însuși nu ajungea la vârsta la care putea exercita de unul singur autoritatea regală. În loc ca ducele Humphrey să fie considerat Lord Protector, Consiliul și Parlamentul aveau să cârmuiască Anglia împreună. Ducele Humphrey avea să deschidă și să închidă Parlamentul în luna următoare, iar acesta avea să recunoască oficial faptul că micul Harry moștenise tronul; însă lucrurile se petrecuseră astfel doar pentru că ducele John era plecat, iar Consiliul îl autorizase pe Humphrey să facă aceasta în numele nepotului său încă prea tânăr.

Nu asta era ceea ce-și dorise ducele Humphrey. Catherine îl văzuse cum suferea când îi fu luată puterea absolută. Vedea asta în mișcările pleoapelor lui ieșite în afară; în atenția sporită cu care el îi făcu o plecăciune și o conduse până la jilțul ei și o întrebă de sănătate, apăsat și cam pompos, încercând să dea impresia de autoritate și curtuoazie, deși asemenea lucruri îi erau complet străine. Era un bărbat îndesat, greoi, cu chipul ars de soare, cu glas tunător și cu obiceiul de a se băga într-o discuție ca să-și exprime un punct de vedere întotdeauna exprimat cu convingere, dar care nu era întotdeauna înțelept. Își dădea seama și-l stânjenea gândul că felul în care era clădit putea să pară caraghios în ochii unora: capul lui mare ca de leu și glasul lui adânc; picioarele lui scurte și butucănoase. Nu ura nimic mai tare ca gândul că ar fi putut fi luat în derâdere.

Și totuși el era omul de care ea era nevoită să asculte și față de care trebuia să se arate binevoitoare când făcea asta. Nu că poruncile pe care le auzea acum i-ar fi fost prea neplăcute. Se instalase deja la Windsor împreună cu Harry și începuse deja să caute soluții ca s-o înlocuiască pe doamna Ryman. Tot ce-i spunea el acum era că avea să fie silită să plătească pentru acest privilegiu din propria ei dotă de văduvă.

Abia atunci când el îi spuse cât de mult trebuia să plătească, ea avu un șoc:

— Fratele meu v-a înzestrat foarte bine, îi spunea ducele Humphrey. Vă veți păstra propria suită, distinctă de cea a Maiestății Sale, dar gata în orice clipă să-l slujească pe Maiestatea Sa până

când acesta va împlini vârsta de şapte ani. Întrucât veţi împărţi odăile cu acesta, va trebui să contribuiţi la cheltuielile gospodăreşti cu câte şapte lire pe zi.

Catherine răsuflă uşurată la gândul că scaunul ei avea un spătar solid de care să se sprijine. Şapte lire pe zi. Asta însemna mai mult de 2500 de lire pe an – sau mai mult de o treime din totalul veniturilor pe care ea le primea de la diferitele-i moşii din Anglia şi Franţa, cu care fusese înzestrată. Era îndeajuns ca să plătească cheltuielile amândurora. Probabil că avea să plătească din punga proprie toate cheltuielile casei regelui, scăpând vistieria de o cheltuială pe care, după dreptate, ar fi trebuit s-o plătească.

Ea nu ştia dacă asta fusese cu adevărat dorinţa lui Henric sau dacă nu era doar încercarea ducelui Humphrey de a face un târg brutal şi cam necinstit în interes propriu. Nu-i arătaseră diata lui Henric, aşa că n-avea cum să-şi dea seama. N-avea de ales. Supusă, încuviinţă din cap.

Luminat la faţă şi rânjind pentru prima oară – nu reuşi să rămână stăpân pe sine până la capăt, destul cât să-şi ascundă uşurarea că ea primise cuminte totul – ducele Humphrey continuă:

— Acum, după cum sunt convins că ştiţi, datoria voastră de căpătâi va fi să-l creşteţi pe Maiestatea Sa astfel încât el să înţeleagă regatul Franţei pe deplin, ca şi pe cel al Angliei... vorbiţi-i în franceză... spuneţi-i.... – el şovăi, îşi drese glasul - ...ei bine, poveşti franţuzeşti. Cântaţi-i cântece franţuzeşti. Lucruri de felul ăsta.

Ea îşi lăsă capul în pământ. Buzele îi tremurau. Se întreba dacă Humphrey avea idee cât de multe cântece şi poveşti şi istorisiri erau despre englezi sau cât de puţin atrăgător erau aceştia zugrăviţi în ele. Dar îşi zise că n-ar fi dat dovadă de tact povestindu-i asta. Aşa că se mulţumi să încuviinţeze iarăşi din cap. Simţi uşurarea lui văzând cu câtă bunăvoinţă îi asculta poruncile.

Poate ca o răsplată pentru ascultarea ei, el continuă:

— Am... noi am alcătuit nişte liste cu membri ai ambelor suite. Dacă vreţi să adăugaţi sau să lăsaţi deoparte vreun nume, vă rog să-mi comunicaţi preferinţele voastre.

Îi întinse un teanc de hârtii. Privind la prima foaie, ea văzu şiruri de nume, cu plata pe care o primeau – ale femeilor care-l

slujeau direct pe rege. După numele doamnei Ryman, ea citi: „Joan Astley, doică, £20 pe an. Matilda Fosbroke, £10..."

— Doamna Ryman, începu ea șovăind, încercând să vadă ce însemna oferta lui.

Poate că până la urmă va putea începe să capete un pic de control asupra propriei vieți.

— A fost de mare ajutor cât am fost plecată. Dar acum că vin atâtea altele, oare mai e nevoie de doamna Ryman? Doar eu m-am întors.

Dar ducele Humphrey se mulțumi să dea din cap și să pară vag iritat.

— Treabă excelentă în ultimele șase luni. Bună menajeră. O să aveți nevoie de ea, zise el scurt, amintindu-și să surâdă la jumătatea frazei.

Deci n-avea loc de manevră. Catherine își înghiți oftatul pe care l-ar fi lăsat să-i scape dacă era singură și aprobă tot restul numirilor, vădit gândite ca să-i umple suita de oamenii ducelui Humphrey, nefăcând altceva decât să privească în diagonală fiecare foaie și să încuviințeze din cap, chiar dacă știa că lui Sir Robert Babthorpe, numit aici ca intendent al ei, i-ar fi fost greu să-și facă treaba, având în vedere că el se găsea de fapt în Franța ca trezorier al armatei engleze, însărcinat cu plățile, iar Lord Fitzhugh, fostul lord al tezaurului Angliei, numit pe listă drept șambelan al lui Harry era prea bătrân ca să mai poată face asta. Atunci era adevărat ce se zicea despre ducele Humphrey: că îi plăcea să controleze totul, dar că nu prea se pricepea s-o facă.

Abia când ajunse la lista ceva mai puțin politică a personalului din propria ei suită ea zări un nume care o ului. Acolo, sub numele cunoscut al lui Walter Beauchamp, vechiul ei intendent și sub George Arthurton, capelanul ei și sub alții pe care ea și-i amintea măcar pe jumătate, fusese adăugat un nume. Era o adăugire târzie, făcută de o altă mână decât cea care scrisese mai tot restul listei.

— Ahh... cineva nou? zise ea precaută, întinzându-i documentul, însă cu grijă să nu-l uimească pe ducele Humphrey sau să-l lase să creadă că îi punea în vreun fel la îndoială autoritatea.

Ducele Humphrey luă pergamentul şi rămase o vreme tăcut, încercând să descifreze numele.

— Ah, da... Tudor, o asigură el, iar zâmbetul lui prea larg păru prelungit artificial. Omul unchiului meu de Beaufort. Episcopul de Beaufort, vreau să zic. Unchii mei au fost foarte dornici să vă ajute să vă alcătuiţi suita; au pus şi câţiva dintre oamenii lor pe listă. Ca să fie toată lumea fericită. Echilibrul puterii. Tudor s-a oferit singur.

Humphrey lăsă să-i scape un sunet răguşit care sună pe jumătate ca un oftat, pe jumătate ca un hohot de râs.

— Nu prea era el soldat, Owain Tudor. Mai demult credeam c-avea să fie; a prins un peşte mare la Azincourt.

Humphrey făcu o pauză, amintindu-şi poate că prizonierul despre care vorbea cu atâta lipsă de respect era probabil rudă cu Catherine, poate un văr apropiat, cineva pe care poate-l iubea. Adunându-se, el continuă:

— Dar după asta – nimic. Acum se gândeşte să depună voturile, dar nu se poate hotărî să facă pasul. Cam uşuratic.

Următorul gând îl amuză teribil pe ducele Humphrey. Pufni:

— E şi poet! – şi o privi în ochi pe Catherine, zguduindu-se de râs în vreme ce rostea, ca pe o ultimă glumă: Şi velş din cap până-n picioare.

Îşi luă iarăşi figura serioasă, dar nu rezistă să nu adauge, în derâdere:

— Ei, ce să vă mai spun? Un velş, dar unchiul meu a prins drag de el.

Ea îi întoarse zâmbetul.

— Îl cunosc, spuse ea cu blândeţe – un pic.

— Bun cu hârţogăraia; s-ar putea să fie un administrator acceptabil, încheie ducele Humphrey binevoitor. L-am trecut ca supraveghetor al casei tale. Desigur, doar dacă-l vrei.

Mintea lui Catherine era plină de cuvintele: „s-a oferit". Răsunau ca nişte clopote. Ea nu reuşi să înţeleagă cum de mai stătea aici, vorbind curtenitor cu bufonul ăsta ameninţător, de parcă soarele şi luna nu s-ar fi întors din drum; de parcă în micul ei

univers singuratic, plin de umbre, n-ar fi început dintr-o dată să strălucească ceva mai multă lumină. *S-a oferit.*

La încuviințarea ei nepăsătoare, ducele Humphrey se apropie de ea, venind din spatele mesei uriașe încărcate de hârtii. Chipul îi strălucea încă, acum parcă ceva mai firesc.

— Bine, atunci așa rămâne, observă el mulțumit. Totul e rezolvat.

Se apropie mai mult, oferindu-i brațul ca s-o ajute să se ridice de pe scaun.

— Cel puțin pe moment.

Ea se ridicase deja în picioare, dar el nu se dădu la o parte. Ea-i simți în chip neplăcut prezența; porii mari de pe fața lui; adierea de miros de ceapă și de grăsime de vită. El își apropie capul încă și mai tare de al ei, încă rânjind. Prezența celor doi copiști care scriau de zor la capătul celălalt al mesei o făcu să se simtă mai în siguranță.

— Deși cât de curând va trebui să-ncepem să ne gândim la măritișul Reginei Mame, nu-i așa? zise el, chicotind iarăși, până ce firele de pe bărbia lui aproape că-i atinseră obrazul.

Catherine se reținu să nu se tragă înapoi înainte de a-l flata spunându-i, pe un ton neutru:

— Voi asculta sfatul Alteței Voastre. Desigur. Când va veni vremea. Când nu voi mai fi în suferință pentru pierderea seniorului meu.

Asta era tot ce putu să facă. Când ea își coborî privirea și își strânse fustele, pregătindu-se să părăsească încăperea, el își strânse brațul în jurul taliei ei, o bătu stânjenit pe mână și spuse, cu brutalitatea omului neobișnuit să facă curte:

— ...păcat că așa un chip drăgălaș să fie ascuns prea multă vreme în spatele vălurilor.

Ea abia dacă-l auzi. Plutea. Vechiul meu prieten, își zicea ea, aproape cântând de ușurare și de încă un lucru pe care prefera să nu-l numească și la care prefera să nu se gândească. *S-a oferit.*

Se plimbau în grădina de trandafiri, printre scheletele răsucite ale tufelor, neluând în seamă zăpada. Owain era îmbrăcat în negru. Gluga ascuțită a scapularului îi cădea pe spate. Avea capul ras. Ea

își dădea seama după mâneci din ce stofă aspră-i era și rufăria. Știa că el purta aceste veșminte de când îl văzuse pentru prima dată în Anglia. Dar acum le percepea mai limpede prezența. Ceva se schimbase în el; devenise mai inflexibil, iar rasa monahală părea să semnifice distanța pe care voia s-o așeze între ei.

Cu sfială, privi pieziș și în sus, spre chipul lui acum osos, lipsit de moliciunea și optimismul tinereții. Nu-i venea să creadă cât de covârșită de ușurare se simțea numai văzându-l.

— M-am gândit mult la tine, zise el, iar dacă vorbele îi erau blânde, felul în care le rosti n-avea nici urmă de blândețe. Ești văduvă, într-un loc pe care nu-l cunoști, în vremuri tulburi. Știm amândoi de ce lucrul ăsta e înspăimântător. Mi-ai spus cât de vulnerabilă te simțeai; mi-ai cerut ajutorul. Dacă încă îl mai vrei, ți-l pot oferi. Dacă voiești, episcopul meu e încântat să mă trimită să mă alătur casei tale pentru toți cei șapte ani în care vei trăi împreună cu Harry – adică până de-acum în șase ani.

Ea înclină din cap, atât de tematoare că ar putea spune ceva greșit încât își dădu seama că glasul îi scăzuse aproape într-o șoaptă. Zise:

— Da... ducele Humphrey mi-a spus... am primit cu plăcere...

Îi surâse. El nu-i răspunse, ci privi în lături.

— Însărcinarea mi se potrivește, adăugă el, în chip de lămurire, îi datorez totul...

Glasul lui Owain se frânse. Se închină posomorât și sfârși:

— ...regelui Henric. M-a ajutat atunci când eu însumi am trecut prin vremuri tulburi; mi-a arătat calea spre o nouă viață. Mi se pare că se cuvine ca eu să-i slujesc acum pe fiul și pe văduva lui.

Atitudinea lui aspră, pragmatică, o îngheță și o surprinse întrucâtva. Îi spunea limpede că luase o hotărâre bărbătească. Îi spunea că nu era aici pentru că o iubea, ci pentru că-l iubise pe Henric.

Și totuși se simțea norocoasă că el era aici. Se simțea ocrotită. El avea s-o povățuiască; aveau să vorbească; vreme de ani la rândul va avea un om în care să se încreadă. Poate că vor putea să devină prieteni.

Ea încuviință din cap, recunoscătoare. Cu răsuflarea tăiată, nerăbdătoare să găsească o cale de a se arăta ascultătoare față de noile reguli pe care el le hotărâse, ea începu să se străduiască să râdă împreună cu el.

— Apoi, continuă cu asprime glasul lui Owain, te vei mărita. Îți vor găsi pe cineva de rangul tău.

Glasul lui era lipsit de orice urmă de curtoazie, de dorință. Nu mai rămăsese nimic din toate astea. Părea mai degrabă iritat. Poate că i se păruse că și chicoteala ei pe nerăsuflate era o cochetărie și că era deplasată. El adăugă, pe față:

— Ca să nu fie nicio neînțelegere... – își întoarse privirile înainte să sfârșească – ...n-avem să fim amanți.

Cuvântul „amanți" o lovi ca o palmă peste față. Dar își ascunse tulburarea; își coborî privirea. Pentru o clipă, se simți străbătută de fiori de indignare. Sigur că nu făcuse nimic care să merite... să sugereze... doar nu voise să... cum îndrăznea... Apoi oftă. Ba o meritase. Existase acea... cum i-ar putea spune... indiscreție... Simți cum mintea ei se străduia să nu-și amintească. Iar dacă ar fi fost într-adevăr sinceră cu sine însăși, s-ar putea să-i fi trecut prin minte că poate și în viitor... Avea să-i fie întotdeauna greu să-i vorbească acestui bărbat fără un gând sau fără măcar o amintire a dorinței trupești. Însă dacă voia să-l păstreze pe acest om și bunăvoința lui – de care avea nevoie, căci n-ar mai fi găsit pe nimeni altcineva care să nu vrea să se folosească de ea acum, când era atât de neputincioasă – va trebui să lase toate astea deoparte. Avea nevoie de toți prietenii pe care-i putea găsi.

Ea mormăi:

— Desigur.

Se înfioră. Simți că el nu plănuia să-i fie nici măcar prieten, ci doar un slujitor îndatoritor, așteptând liniștit ziua în care va putea să plece. Însă chiar și asta era mai bine decât nimic. În vremuri ca acestea trebuia să se descurce cu ce găsea.

PARTEA A VI-A

Cartea corpului politic

UNU

Şi Catherine, şi Owain ştiau că în casa noii Regine Mame a Angliei n-avea să fie loc pentru îndrăgostiţi.

În primele câteva luni petrecute de tânărul rege şi de mama lui împreună cu noua lui suită la Windsor şi Wallingford şi prin celelalte castele de pe valea Tamisei, în lumea lor strâns înfăşată în pruncia regelui, în lapte şi scutece şi izolaţi de orice se petrecea oriunde altundeva la curtea Angliei drept distracţie pentru adulţi, abia dacă părea să fie loc de o prietenie.

Catherine încă abia dacă-i cunoştea pe cei mai mulţi dintre slujitorii ei, iar încetineala cu care le învăţa obiceiurile şi limba o ţinea şi mai tare la distanţă. Singura persoană pe care o cunoştea, Owain, se ţinea la o distanţă politicoasă faţă de ea. Catherine îşi umplea zilele ocupându-se de fiul ei, petrecându-şi cât de mult timp putea, peste zi, împreună cu Harry, în odăile lui, încercând să scape pe cât putea de des de doamna Ryman. În afara timpului petrecut cu îndatoririle sale, Owain îşi ocupa vremea cu studiile sau cu rugăciunile lui. Sau cel puţin asta era nevoită să presupună Catherine, căci Owain se închidea în odăile lui sau undeva unde ea nu putea să-l vadă şi nu ieşea niciodată.

Dar Catherine nu se lăsă cu totul descurajată. Îşi zise că acest Owain mai sobru se ocupa de educaţia lui Harry, aşa cum îi ceruse ea. Trebuia să fie recunoscătoare pentru tot ce primise. Iar dacă el găsise altceva de aşezat în centrul vieţii lui – dorinţa de a-L sluji pe Dumnezeu, nu pe ea –, trebuia să-i respecte dorinţa. Acum Catherine ştia, şi de fapt ştiuse dintotdeauna că Owain avusese

dreptate de la bun început cu privire la propunerea ruşinoasă pe care i-o făcuse cândva. Sângele ei regesc avea să fie întotdeauna ca un zid între ei; nu l-ar fi putut iubi mai mult decât un câine ar fi putut iubi o pisică. Se purtase ca un copil. Îl urâse pentru că o respinsese şi se răzbunase cu cruzime, dar el avusese dreptate, pentru că ştiuse care-i era locul şi îi amintise asta şi ei.

Ea încerca să ţină minte asta şi să fie mulţumită cu soarta ei.

Pe măsură ce trecea primul an, intuiţia ei – că a-l avea pe Owain aproape era mai bine decât deloc şi că le rămânea măcar posibilitatea de a se consola fiecare cu prezenţa celuilalt, odată ce aveau să-şi depăşească amândoi ruşinea cu privire la cele câteva clipe din trecut pe care probabil şi le aminteau amândoi – părea să nu treacă testul realităţii. Catherine era impresionată să vadă că, după cum remarcase atât de dispreţuitor ducele Humphrey, Owain era un bun administrator. Pentru un om atât de simplu şi deschis, păstra extraordinar de bine ordinea. Nu ridica niciodată glasul şi nu părea niciodată să-şi iasă din fire, iar gospodăria lui Catherine mergea ca pe roate. Ţinea registrele în ordine, dulapurile pline cu mâncare şi cu rufărie, mobila reparată, slujitorii cu plata la zi, grădinile cultivate, legumele culese şi toate dorinţele sau nevoile materiale ale lui Catherine erau anticipate şi satisfăcute ca prin minune, până la petalele de trandafiri şi levănţică, încântător parfumate, presărate în baia ei, sub muselina străvezie.

Şi lucrurile mergeau chiar şi mai bine de-atât. Chiar dacă nu era niciodată altfel decât politicos în rarele lui discuţii cu Catherine, Owain era atât de afectuos cu micul Harry – se juca şi cânta cu el, îi sculpta şi împletea mici jucării – încât mamei acestuia îi sălta inima. Treptat, după ce Harry împlini un an, apoi doi, între ea şi intendentul casei ei se instală o altă atmosferă. Nu era tocmai una de afecţiune, nici tocmai de prietenie. Nimic care să-i fi adus vreo mulţumire sentimentală, dacă Catherine n-ar fi fost deja atât de prinsă cu creşterea copilului. Dar era cel puţin căldura unor oameni care lucrau împreună.

După cum Harry învăţa să vorbească, Catherine şi Owain învăţau şi ei gesturile întovărăşirii: surâsuri la opririle pe scări şi

pe coridoare, discuții precaute, dar nu neprietenoase, conversații obișnuite, întrebându-se de sănătate, de cum dormiseră sau observații despre purtarea copilului. Pentru că trăiau în aceeași casă, puteau vorbi de mai multe ori pe zi, chiar dacă fiecare conversație era scurtă.

În fiecare săptămână, el îi aducea registrele de cheltuieli. Din ce în ce mai mult, el o îndemnă să vorbească în engleză, până ce în sfârșit ei nu-i mai fu teamă să deschidă gura de frică să nu spună ceva greșit. Din când în când, când îndatoririle lui Owain i-o îngăduiau, puteau citi împreună. O dată, Owain îi citi învățăturile dascălului ordinului lui, Sfântul Augustin de Hippona, care spunea că era întotdeauna bine să urmărești, cu inteligență, ceea ce iubeai:

— „Nimic altceva nu biruiește decât adevărul, iar biruința adevărului este dragostea", îi citase el, și de aceea augustinienii caută cunoașterea prin cărțile lor.

Apoi, cu atâta răceală că ea nu putu face nimic altceva decât să înghită în sec și să privească în lături, cu un surâs chinuit, el adăugase:

— Și asta am ajuns să înțeleg că este dragostea cea mai adevărată.

Uneori se rugau împreună, dacă ea reușea să ajungă în capelă câtă vreme el era acolo. Mergeau împreună spre sala mare, la masă, când nu avea oaspeți care s-o însoțească. Acolo Owain îi slujea chiar el la masă, de două ori pe zi. Rasa lui Owain și politețea lui înghețată îi păzeau de limbile răutăcioase.

Pe nesimțite, fără să-și dea seama ce se întâmpla, Catherine începuse să prețuiască aceste clipe. Era lucrul cel mai apropiat de o prietenie pe care-l avusese vreodată. Știa, dacă stătea să se gândească, că începuse să se trezească socotind în fiecare dimineață cât timp avea de așteptat până ce aveau să se întâlnească în acea zi și că se culca în fiecare seară amintindu-și cu drag de toate micile gesturi din acea zi – nu doar de ceasurile petrecute alături de fiul ei, ci și de timpul petrecut alături de intendentul casei ei.

Dar atunci încerca să nu se gândească la asta; să nu recunoască așa ceva față de sine însăși.

Când îl așezară pentru prima dată pe băiețel pe cal, iar el își agită mânuțele durdulii într-un comic amestec de încântare și groază, Catherine privi la încântarea amuzată zugrăvită și pe chipul lui Owain și, luându-și inima-n dinți, îndrăzni ceva mai mult: o confidență.

— Nu crezi, îndrăzni ea, că o să-l agite prea tare călăria?

Owain privi în jur, revenindu-și în fire, în vreme ce-și întorcea distrat privirile spre ea, până ce orice umbră de afecțiune și de bucurie i se șterseră de pe chip, acestora luându-le locul politețea.

— Să-l agite prea tare? repetă Owain.

— Mă tem... șovăi ea. Se zice că tatăl meu a înnebunit pentru că a fost mereu silit să se agite prea tare atunci când era prea mic... și nu vreau ca Harry...

Owain își întoarse privirile spre Harry, care era așezat destul de sus ca ochii lor să fie la aceeași înălțime. Băiețelul încerca să mângâie cu o mână coama calului și spatele lui puternic, iar cu cealaltă se ținea cât putea de tare de hamuri. Se concentra cu totul asupra animalului, cu buzele strânse peste dinții lui de lapte și cu brațul întins înaintând foarte încet. Picioarele i se agitau neputincioase pe spatele întunecat, ca un butoi, al calului.

Owain râse și-și puse un braț în jurul copilului, cu afecțiune. Ridică unul din picioruşele durdulii ale regelui cu o mână, care se lăsă ridicat prea repede, și îi zise:

— Va trebui să te ții mai strâns de-atât, sau o să cazi.

Apoi, întorcându-se spre Catherine, adăugă, cu glas serios și calm:

— Fără îndoială că faptul că învață să călărească nu-i poate face decât bine.

Ea încercă mai departe să-și potolească temerile. Și reuși, cel puțin până cu două minute mai târziu, când Owain luă un bici și îl puse în mânuța băiatului.

— Uite, adăugă el, mângâindu-l pe Harry, care luase biciul în mână, să zicem că asta e sabia ta.

— Vai, nu! strigă ea, smulgându-i biciul.

Harry o privi crunt şi începu să se smiorcăie. Ea îl sărută şi-l luă în braţe, dar continuă să clatine din cap.

— Of, dragule, zise ea amărâtă, eşti mult prea mic ca să te gândeşti la săbii.

Simţind cum lacrimile fierbinţi, de furie ale lui Harry îi udau spatele rochiei, ea privi mustrător spre Owain.

— Vreau să fie cât de liniştit se poate, zise ea, aproape în şoaptă, mângâindu-l încă pe Harry. Credeam că ai înţeles. Nu vreau săbii. Nu sunt sigură nici de călărie. E atât de mic.

Văzu cum Owain întorcea ideea pe toate părţile, în gând.

— Ducii au să-ţi preschimbe fiul într-un rege războinic, cât de curând vor putea, zise el după o clipă. Nu te ascunde de realitate.

— Foarte bine, zise ea răzvrătită, simţindu-se caraghioasă, dar în acelaşi timp pe deplin hotărâtă să nu lase ca mintea lui Harry să fie tulburată într-atât cât să ajungă la nebunia care-l lovise pe tatăl ei, atâta vreme cât singurul lucru de care era nevoie ca să nu se întâmple asta era să-l împiedice să facă prea multe şi prea de timpuriu; dar n-au pus încă mâna pe el. E al meu până la şapte ani. Iar până atunci o să aibă parte de linişte şi pace.

Owain încuviinţă din cap.

— Linişte şi pace să fie, zise el, fără să se împotrivească. Gata cu săbiile până ce o să crească mai mare.

Puse o mână pe părul lui Harry. Lăsă amintirea surâsului pe care i-l adresase lui Harry să i se ivească iar pe chip.

— Dar, adăugă el, provocând-o pe Catherine să fie mai curajoasă, caii îi plac.

Ea râse tare, iar Harry privi în sus, printre suspine, ca să vadă ce era de râs.

— Da, zise ea, cuprinsă de o uşurare ce-o încălzea ca o rază de soare, e timpul să înveţe să călărească.

În cursul acelei discuții, ea simți începutul unor mici pași spre prietenie; simți cum între ei încolțea încrederea. În timp ce se căznea, nesigură, să-și pună la punct engleza și să învețe să se descursce în propria-i gospodărie și în propria-i țară, câteva clipe cum era aceasta – plăcute și însorite – aveau să-i fie de-ajuns.

Chiar și cu ajutorul discret pe care Owain i-l dădea, ajutând-o să înțeleagă această nouă lume, chiar și după ce cunoștințele de limbă engleză ale lui Catherine începură să se îmbunătățească, odată cu acestea crescând și capacitatea ei de a face distincția între diferitele chipuri palide și membre deșirate ale curtenilor englezi și de a înțelege obiceiurile, dansurile, mâncărurile și certurile lor, ea tot nu reușea să acționeze pe plan politic de una singură. Oricât de pricepută ajunsese în a se purta ca o englezoaică, ea se simțea în continuare la fel de expusă și de vulnerabilă ca un animal exotic – ca un leu, să zicem, sau ca un tigru ascuns printre tufele de ferigi verzi-cenușii din Anglia. Nu reușea să-și facă singură curaj pentru a încerca măcar să exercite o oarecare influență politică altfel decât printr-un ocrotitor.

Însă acum își putea găsi un protector. Iar la câteva luni după întoarcerea ei în Anglia, cel mai puternic motor al schimbării din viața lui Catherine deveni episcopul de Beaufort, stăpânul lui Owain.

Episcopul de Beaufort, unchiul răposatului rege nu era neapărat înconjurat de o mireasmă de sfințenie. Era curtean până în măduva oaselor, în felul lumesc al francezilor. Înalt și aplecat de spate și foarte slab, avea chipul supt, sub ochii bulbucați care erau trăsătura distinctivă a Lancasterilor și o gură mare, urâtă, cu colțurile întotdeauna răsucite în sus, gata să schițeze un zâmbet. Dar impresia pe care o lăsa nu era una de urâțenie. Dincolo de acida bună dispoziție zugrăvită pe chipul lui și de frânturile de glume cu tâlc pe care le rostea și de lucirile de șiretenie pe care le putea surprinde din când în când, în ochii lui ea citea o noblețe pe care o aprecia. Episcopul era învățat, rafinat și manierat. Îi arăta întotdeauna lui Owain o respectuoasă curtenie, în ciuda rangului

său mult mai înalt; Catherine își zise chiar că acesta îi era poate recunoscător, în ascuns, lui Owain pentru că-l adusese în preajma Reginei Mame. La rândul ei, și ea îi era la fel de recunoscătoare lui Owain pentru că o ajutase să intre în relații strânse cu acest cleric a cărui ținută echilibrată avea s-o ajute în vremea prunciei lui Harry. Nu era de mirare că Papa voise să-l fure pe episcopul de Beaufort și să-l ducă la Roma ca să-i pună pe cap o pălărie de cardinal, își zicea Catherine. Se simțea în siguranță în prezența lui, cum i se întâmpla și cu Owain.

Episcopul insista să vină și el să locuiască oriunde se așezau Regina Mamă și regele și să slujească liturghia în capela ei. Mânca – era un om al Bisericii, însă nu se înfometa – și râdea, însă numai un pic spre deosebire de lăcomia brutală după vin și femei a ducelui Humphrey. Catherine râdea și ea, pentru că povestioarele lui glumețe o făceau să-și amintească de trupul ducelui Humphrey, mult prea apropiat de ea și de cât de inconfortabil o făcuse să se simtă. Episcopul de Beaufort îl urmărea pe micul Harry cum mergea clătinându-se pe podele și cum se legăna, țipând de bucurie, de mânecile lui largi, brodate. Îl mângâia pe copil pe cap. Îl întorcea cu capul în jos și îl legăna, ținându-l de labele picioarelor, până ce Harry, sleit de puteri de atâta râs, chițăia „Gata, Uncu' Bobo!", iar Catherine râdea în hohote. Cânta pentru Harry la micul fluier pe care Owain îl sculptase pentru el melodii vesele care făceau să strălucească de uimire ochii copilului și aduceau în încăpere o clipă de liniște. Îi aducea lui Harry cozonăcei și o corabie de argint pe roți pe care o putea plimba pe podea.

Când Catherine reuși să-și ia inima în dinți și să se plângă că ducele Humphrey alesese prost servitorii casei regale și că îi plătea prea puțin pe cei câțiva slujitori ai lor credincioși, episcopul de Beaufort o ascultă cu atenție. Apoi dădu din cap.

— Și pe cine ai vrea într-adevăr alături de tine? întrebă el.

Catherine se poticni. Nu se gândise la asta. Dar n-ar trebui să fie atât de neajutorată. Mai avusese și înainte în jurul ei oameni de treabă... Căută nume.

După o clipă, spuse:

— Mi-ar plăcea să-l avem alături pe Sir Walter Hungerford, fostul intendent al regelui şi pe Alice Butler, din suita mea dinainte de moartea lui Henric şi pe Sir Lewis Robessart... Şi pe seniorul Bourgchier, care a fost port-stindardul lui Henric, care e din Hainaulter şi care vorbeşte franceza.

Episcopul de Beaufort încuviinţa din cap. Căpătând curaj, adăugă, vorbind din ce în ce mai repede pe măsură ce-şi amintea alte nume:

— Şi mi-ar mai plăcea să fie George Arthurton, care a fost capelanul meu personal, ca să fie duhovnicul lui Harry; e un om bun, un om cinstit. Şi l-aş mai vrea pe Sir Walter Beauchamp, intendentul casei mele...

Episcopul râdea şi îşi ridică mâinile în sus.

— Destul! zise el cu blândeţe. Roma n-a fost construită într-o singură zi. Să vedem ce putem face.

Catherine nu ştia cum reuşise. Dar, în aproximativ o lună, slujitorii pe care îi numise erau la posturile lor, iar plata femeilor care îl slujeau pe Harry fu dublată. Şi, lucrul cel mai bun din toate, doamna Ryman dispăru pentru totdeauna. Oare ghicise episcopul? Oare îi spusese Owain? Ea nici măcar nu-i ceruse asta.

Privind la mâinile lui Owain cum lăsau jos hârtia pe care erau înscrise toate detaliile cu privire la plata noilor-veniţi şi situaţia fiecăruia, băgă de seamă cât de şovăitor ţinea el documentul – la o oarece distanţă, de parcă avea rezerve în a accepta realitatea pe care episcopul lui o crease pentru ea.

Owain nu era la fel de mulţumit ca ea.

— Ai grijă, îi zicea el posomorât, fluturând lista de plăţi. Episcopul e şiret – te foloseşte ca să-l întărâte pe ducele Humphrey. Ştii că nu se plac unul pe celălalt. Dintotdeauna. Dar se străduiesc din răsputeri să trăiască în pace. Aşa că nu-l lăsa pe ducele Humphrey să creadă că ai luat partea cuiva împotriva lui. Nu te lăsa atrasă în cearta lor.

Ea îl privi o clipă surprinsă, apoi izbucni un râs. Un râs lipsit de griji. Şi ea îşi făcuse cândva toate grijile astea fără rost. Dar acum că începea să priceapă cum mergeau lucrurile în Anglia, începu

să-şi spună că greşise. Până la urmă în Anglia nu se va prăbuşi totul, ajungându-se la vărsări de sânge de îndată ce nu mai exista un singur om puternic care să-şi împiedice oamenii să-şi sară la beregată. Şi îi era drag episcopul de Beaufort. Zise:

— Ei, hai să nu ne facem prea multe griji. Episcopul de Beaufort e un om de lume. Ne-a dat ce ne-am dorit. Îi place să zgândărească oamenii, atâta tot.

Dar Owain era mai abil decât îşi dăduse ea seama. Oricât de prudent ar fi fost în a se încrede în episcopul de Beaufort, Owain fu cel care reuşi să păstreze bunăvoinţa episcopului atunci când Catherine fu cât pe-aci să-l îndepărteze din nebăgare de seamă.

De Crăciun, Catherine îi restituise mica sabie bătută în nestemate pe care episcopul voia să i-o dăruiască micului rege. Ea zise:

— O să aibă destul timp ca să se bată. Lasă-l să mai trăiască încă puţină vreme în pace.

Episcopul ridicase din sprâncene. Catherine simţise că-i veneau lacrimi în ochi.

— Fată dragă, îi zisese el cam mustrător, într-o bună zi, fiul tău va fi autoritatea supremă de aici, de pe pământ, pentru supuşii lui.

— Ştiu, zisese ea.

— Va trebui ca ei să-l vadă. Să vorbească cu el. El este cel care va hotărî asupra certurilor dintre ei – va fi războinicul lor, pe vreme de război ca şi pe vreme de pace. Personalitatea lui, mai mult decât orice consiliu sau parlament va fi hotărâtoare pentru felul în care va trăi întreaga ţară.

— Ştiu, repetase ea, dându-şi seama că buzele-i erau mai departe strânse, a încăpăţânare.

— Şi ca să poată face toate astea, va trebui ca englezii să-l respecte. Iar englezii sunt obişnuiţi să fie cârmuiţi de eroi. Rugăciunile nu te ţin prea mult. Şiretenia şi o minte ageră pot ajuta, dar n-au să fie îndeajuns. Va avea nevoie de forţă şi de rezistenţă fizică... de o prezenţă îndeajuns de maiestuoasă ca să inspire credinţă... şi de

un respect născut din priceperea lui în arta războiului. Va trebui să învețe să poarte sabia.

Episcopul dădea din cap, insistent. Ea clătina din cap. Încăpățânată, cu glas tremurător, ea zise iarăși:

— Și totuși. Vreau ca el să crească în pace.

Owain fu cel care interveni acum.

— Sabia își va intra într-adevăr în drepturi, zise el, așezându-se alături și un pic mai în spatele episcopului, ca de obicei, dacă Maiestatea Sa ar avea și alți copii de rangul său cu care să se joace – copii al căror respect pentru el îl va ajuta să învețe să se poarte regește. Nu credeți, milord, că un prim pas minunat pentru a-l învăța pe Maiestatea Sa arta cârmuirii ar fi să faceți posibil acest lucru?

Catherine își mușcă buzele. Pentru o clipă, se simți trădată, văzând că Owain pleda în favoarea sabiei. Dar apoi își aminti de dorința pe care și-o exprimase față de Owain cu o zi-două în urmă ca Harry să aibă câțiva tovarăși de joacă. Ea era prea arțăgoasă; el se folosea doar de acel gând ca să rezolve problema lor de acum.

Episcopul îl asculta pe omul lui. Catherine pricepu, zărindu-i lucirea din ochi, că ideea unei școli pentru nobili, creată de episcopul însuși, îl prinsese.

— Cine? întrebă el.

Owain se gândise și la răspuns.

— Pupilele regale, răspunse el. Toți orfanii de sânge nobil care-l au pe rege ca tutore. Eu știu vreo șase. James Butler, moștenitorul contelui de Ormond – are cinci ani. John de Vere, contele de Oxford – cincisprezece. Lordul Thomas Roos – șaisprezece. Micul duce de York, Richard – el are vreo treisprezece ani.

El se întoarse spre Catherine.

— Casa Regală ar trebui să se ofere să le plătească cheltuielile câtă vreme vor locui aici; fiecare cu preceptorul lui, plătit de rege.

Episcopul încuviința din cap, iar pe chipul lui se zugrăvea un zâmbet larg.

Owain luă sabia copilului și o cântări în mână.

— O lucrătură minunată, zise el admirativ, înainte să o aşeze cu grijă la o parte, pe un cufăr.

— La vremea potrivită, odată ce şcoala va începe să funcţioneze, sunt sigur că Maiestatea Sa regina va fi de acord că Maiestatea Sa vă va fi profund recunoscător pentru ea.

Episcopul dădu din cap preocupat, mica sabie rămânând aproape uitată în spatele noii idei. Catherine încuviinţă şi ea, recunoscătoare. Tinerii aceia, cu toţii cu mult mai în vârstă decât Harry, n-o să vrea să încrucişeze săbiile cu un copil mic. Aveau să treacă ani de zile până atunci, de fapt, exact cum îşi dorea. Harry putea să copilărească în pace şi nimeni n-avea să se simtă jignit. Isteţimea lui Owain reuşise să salveze pacea.

DOI

În Anglia nu erau prea multe sărbători. Dar ducele Humphrey ţinu un banchet la un an de la moartea regelui Henric, în august, după ce suita regală se întorsese de la slujba ţinută pentru londonezi în catedrala St. Paul şi de la încă o liturghie ţinută la abaţia din Westminster.

Catherine, ieşind pentru prima dată după un an întreg din hainele ei negre şi cafenii de doliu purta veşminte bogate din mătase roşie şi o coafă înaltă cu două coarne acoperită cu un văl de borangic ce strălucea şi flutura în bătaia vântului. Ajunsese la Westminster împreună cu Harry şi cu suitele lor în urmă cu două sau trei zile, venind călare de la abaţia Waltham din Essex, unde stătuseră până atunci, ca să se pregătească. În viaţa ei de zi cu zi, ocupată cum era în odăile copilului şi neavând să ia seama decât la veşmintele-i de doliu, Catherine nu prea mai avusese nevoie de alte doamne. După ce scăpase de nesuferita doamnă Ryman, se descurcase mai tot anul doar cu ajutorul discret al doamnei Alice Butler, care îşi luase obligaţia de a o ajuta pe Regina Mamă să se îmbrace şi să se dezbrace. Dar Catherine voia neapărat să facă un efort aparte pentru această cină – praznicul în amintirea lui Henric după care ea avea să iasă oficial din prima perioadă a doliului, iar înaintea ei se puteau ivi zorii unor lucruri noi. Aşa că îi ceruse ducelui Humphrey să-i găsească doamne potrivite care să o slujească pe timpul cât era la Westminster, şi îl pusese pe Owain să se ducă la episcop ca să-i ceară să-i trimită croitori care să-i ia măsurile pentru o nouă rochie. Era o enormă mantie plisată

după moda franceză, mărginită cu blană întunecată, care nu mai putea fi considerată a fi după moda franceză, pentru că şi unele dintre doamnele engleze începuseră s-o poarte în locul demodatelor rochii ajustate sau al cojoacelor mărginite cu blană care îi aminteau lui Catherine de felul în care se îmbrăca Christine. Asta era singura concesie pe care era dispusă s-o facă faţă de gustul englezilor, se hotărî ea, surprinsă să vadă câtă plăcere îi făceau aceste pregătiri. N-avea de gând să-şi cheltuiască banii pe stofe în vreuna din culorile cerului englezesc de iarnă, cenuşiu sau cafeniu-mâlos. Avea de gând să-şi păstreze gusturile proprii în ceea ce privea culorile, alegând splendida nuanţă a unei nestemate. Şi avea să poarte bijuteria de rubin care fusese cel dintâi dar al lui Henric pentru ea, cu multă vreme în urmă: era un omagiu potrivit. Şi avea să scoată minunat în evidenţă rochia.

Abia după ce ajunse în apartamentele regale din Westminster, după ce-l instală pe Harry şi îşi aduse servitorii şi după ce porunci să fie desfăcute cuferele (găsind odăile de-aici – chiar şi în august, chiar şi cu rogozul parfumat presărat pe jos şi cu o tapiserie nouă pe perete – la fel de umede şi de mohorâte), îi fură prezentate doamnele care aveau să-i fie alături pe toată durata şederii ei aici. Ea văzu de îndată că ducele Humphrey, care în calitate de gazdă şi de holteiul de rangul cel mai înalt de la Curte avea să fie însoţitorul Reginei Mame pe durata întregii seri, îi alese o foarte bizară pereche de însoţitoare care s-o ajute să se pregătească pentru banchet.

Amândouă doamnele purtau rochii în culori aprinse pentru Anglia, iar stofele strălucitoare erau brodate cu aur, cum erau şi veşmintele ei – una purta o rochie strânsă pe corp din mătase aurie, mărginită cu blană, iar cealaltă o rochie şi mai frumoasă dintr-o mătase de un verde foarte pal, cu model cu flori orientale. Dar una dintre doamne era bătrână şi scofâlcită, cu ochi albaştri strălucitori, dar tulburi pe o figură cam cenuşie, cu pete de mâncare pe haine şi cu fire de păr aspru, ca de bărbat, sur, ieşindu-i în neorânduială, ca o claie de fân, de sub coafa transparentă şi de pe bărbie. Cealaltă era mai tânără decât Catherine – abia devenise femeie. Era nefiresc de înaltă – cel puţin la fel de înaltă ca cei

mai mulţi dintre bărbaţi – şi, deşi era subţire, blondă şi frumoasă, privirile ei erau de acel soi înfricoşător, înfumurat, lipsit de orice zâmbet, de culoarea oţelului care o făceau pe Catherine să se gândească la poveştile cu vrăjitoare şi regine ale gheţurilor.

Dar amândouă înaintară de cum o văzură pe Regina-Mamă şi se aplecară asupra mâinii lui Catherine cu o graţie şi iscusinţă surprinzătoare. Surprinzătoare pentru englezoaice, în orice caz; însă, după cum îşi dădu seama Catherine de îndată ce ele deschiseră gura şi începură să-şi mormăie cuvintele de prezentare, înţesate cu complimente, amândouă aveau ca limbă maternă franceza.

Plecându-se şi ea, surâzând, murmurând: „Ce onoare, ce plăcere" şi „Nu m-aş fi aşteptat niciodată", Catherine se trezi că se gândea cu foarte mare bunăvoinţă la cumnatul ei, ducele Humphrey, care trebuie că intuise cât de mult îi lipsise să audă vorbindu-i-se în limba ei maternă, chiar dacă acum şi engleza ei se îmbunătăţise, şi care se dăduse peste cap ca să găsească undeva pe domeniile lui nişte doamne franceze şi să i le trimită cu ocazia acestei vizite.

După cum află mai târziu, doamna mai în vârstă era regina Jeanne de Navarre, mama vitregă a lui Henric, pe care el o acuzase cândva de vrăjitorie ca să poată pune mâna pe zestrea ei. Catherine auzise despre ea, dar nu o întâlnise niciodată. Ea ştia că Henric se simţise probabil vinovat de ce făcuse, pentru că nu le îngăduise niciodată celor două franţuzoaice, soţia şi mama lui vitregă să se întâlnească şi să stea de vorbă. Dar mai ştia şi că Henric, pe patul de moarte, găsise timp ca să îi dea reginei Jeanne înapoi măcar destui bani cât să poată supravieţui – probabil că atunci, la urmă, conştiinţa îl mustra foarte tare. Dar faptul că primise acei bani nu-i îmbunătăţise prea tare soarta bătrânei regine: stigmatul impopularităţii şi otrava acuzaţiei de vrăjitorie nu dispăruseră. Nimeni nu-şi dorea să o cunoască. Se găseau întotdeauna scuze. Lumea zicea că devenise ciudată cu trecerea timpului; că nu voia să-şi părăsească deloc casa – conacul Langley din Essex, unde îşi petrecea mai tot timpul singură într-o odaie împreună cu papagalul ei favorit, privind pe fereastră. Dar Catherine îşi dădu seama că

bătrâna doamnă era arareori invitată undeva. Simți asta din încântarea cu care privirea cenușie a reginei Jeanne sorbea cu lăcomie tot ce o înconjura, ca și în felul distrat, uluit în care ea clătina din cap, de parcă nu-i venea să creadă că fusese lăsată să iasă.

Dar doamna tânără, cea mai înfricoșătoare, oare ea cine era?

— Jacqueline de Hainault, Olanda și Zeeland, murmură fără vlagă regina gheșurilor, ridicându-se, cu privirile plecate și cam ursuză, din reverența ei grațioasă, dar neglijentă. Uimită, Catherine recunoscu în Jacqueline varianta mai vârstnică a înaltei fetițe băiețoase, protejata lui Henric, pe care o întâlnise de câteva ori mai înainte. Pe atunci, Jacqueline era o copilă-contesă care, își amintea ea vag, fusese crescută în Anglia (fusese pupila lui Henric) și ar fi trebuit să se mărite cu fratele lui Henry, John Bedford – asta până când seniorul ei, ducele de Burgundia, hotărâse să o mărite mai degrabă cu propriul lui văr, ducele de Brabant. Catherine își amintea de vremea când Jacqueline fusese trimisă peste mări ca să se mărite... oh, nu trecuse atât de multă vreme – la scurt timp după nașterea lui Harry, cam așa trebuie să fi fost, pentru că, dacă-și amintea bine, Jacqueline fusese și ea între nașii lui Harry (care singuri făceau cât o mică armată). Un an, sau câteva luni în plus... deci ea n-ar trebui să fie în Brabant, alături de soțul ei? De ce se întorsese în Anglia?

— Oh, ce frumoasă te-ai făcut, zise Catherine șovăitoare, sperând că aveau să se împrietenească și că gheața din privirile tinerei femei avea să se topească. Acum că te-ai făcut mare, abia dacă te-am recunoscut... acum ești ducesa de Brabant...?

Chiar în clipa în care rosti cuvintele, își dădu seama că era pe cale să comită o gafă.

Într-adevăr, Jacqueline trase aer în piept, își plecă genele și mai tare, până ce din ochii ei nu mai rămase deschisă decât câte o fantă îngustă, furioasă de o parte și de cealaltă a nasului ei elegant. Îndreptându-se de spate, țeapănă, ea privi spre Catherine cu ceva ce nu putea fi descris altfel decât ca dispreț.

— Regret să spun, rosti tărăgănat fata cea înaltă, aruncându-i priviri ucigătoare, că acea căsătorie nu era pentru mine. Nici

ducele de Brabant. I-am scris Papei, cerând anularea căsătoriei. Rămân contesa de Hainault, Olanda şi Zeeland.

Neştiind dacă să se simtă şocată de atitudinea dispreţuitoare a fetei sau să se mulţumească să zâmbească în sine văzând furia copilărească pe care Jacqueline nu reuşise să şi-o ascundă cu răspunsul ei mândru, Catherine îşi muşcă buzele şi privi în jos, murmurând ceva încurajator. Ce neştiutoare era cu privire la poveştile curţii, închisă cum era în creşa ei itinerantă, îşi zise ea. Ar trebui să fie mai bine informată; ar trebui să urmărească dramele de la curtea engleză. Ar fi trebuit să ştie că Jacqueline avea să se grăbească să se întoarcă la Londra, unde se simţea acasă, ca să fugă de ai ei. Când Harry avea sa mai crească, avea să aibă mai multă energie; atunci când va veni vremea să se gândească la o nouă căsătorie...

Dar îi era deja limpede un lucru care o făcu să zâmbească amar, în sinea ei. Între degetele nepricepute ale bătrânei şi rătăcitei Jeanne de Navarre şi rânjetele ostile ale Jacquelinei de Hainault, avea să se descurce mai bine dacă se îmbrăca singură pentru banchet sau dacă avea s-o cheme în ajutor pe doamna Alice Butler.

Cina luase sfârşit. Ducele Humphrey începuse să transpire când se ridică şi îi întinse mâna lui Catherine, ajutând-o şi pe ea să se ridice. Catherine pierduse numărul puişorilor pe care el îi înfulecase. Nu era de mirare că devenise cam corpolent. Dar se dădea peste cap ca să se facă plăcut, astfel că seara fu un succes strălucitor. Catherine era încântată.

Erau focuri şi torţe pretutindeni şi sclipiri de lumină, ca peştii în apele râurilor, dinspre giuvaieruri şi de la vasele de cositor, aur şi argint de pe masă. Erau de faţă mai mult de două sute de oameni.

În engleza ei cea mai bună, Catherine îi mulţumi din nou lui Humphrey, cât de drăgălaş era în stare, pentru grija cu care îi rânduise nişte însoţitoare franţuzoaice. În vreme ce-i mulţumea, o zări pe Jacqueline de Hainault, la câteva locuri distanţă, între episcop şi un alt senior pe care nu îl cunoştea. Fata era mai frumoasă ca niciodată. În seara asta era învesmântată în albastru

şi aur şi avusese destul timp să-şi facă toaleta: îi trimisese vorbă lui Catherine că nu se simţea bine şi că nu avea s-o poată ajuta pe Regina Mamă să se îmbrace. Poate că de-asta se holba acum la Catherine; poate că se simţea vinovată? Lui Catherine nu i se părea că asta era pricina. Privirea pe care i-o arunca Jacqueline nu părea deloc vinovată. Era întunecată, concentrată şi plină de ură.

Înfiorându-se pe moment, Catherine îşi întoarse privirile. Trebuie că Jacqueline de Hainault era puţin nebună, îşi zise ea. Privirea ei era cea a unei rivale.

— Primul dans, zise amabil, neglijent, ducele Humphrey, într-o clipă. După ce mă duc să le spun două vorbe muzicanţilor. De acord?

Catherine încuviinţă din cap, aşteptând cu nerăbdare să danseze – chiar şi un dans englez. Dar simţea încă de peste masă cum genele Jacquelinei de Hainault se plecau, iar buzele i se strângeau de parcă până şi acel moment de recunoaştere din simplă politeţe ar fi fost o crimă.

Lăsată singură pentru câteva clipe, în timp ce ducele Humphrey punea la cale felul în care avea să se desfăşoare seara, ea se înclina şi surâdea primind reverenţele formale, stânjenite ale lorzilor şi doamnelor engleze care treceau plutind pe lângă ea. Unii dintre ei păreau destul de eleganţi în seara asta, în veşmintele lor întunecate. Începea să recunoască câteva figuri. Poate că în curând va avea vreme să înveţe mai multe.

De îndată ce bucatele aveau să fie strânse, iar mesele împinse la perete, urma dansul.

Îl zărise o clipă pe Owain când mâncau, departe, în josul mesei, în întuneric, despărţit de ea de o armată de paji şi de servitori. În vreme ce oaspeţii mestecau şi vorbeau sau pe când păşea prin sală, spre cină, ea ştiu mereu unde se afla el, simţindu-se alinată de prezenţa lui îndepărtată: un cap acoperit cu o glugă neagră.

— Draga mea, zise un glas, foarte aproape.

Glasul unui om învăţat. Ea se întoarse, uimită. Episcopul stătea chiar în spatele ei, de parcă apăruse brusc acolo, fără să fi înaintat spre ea, de parcă simţise că nesuferitul lui nepot, Humphrey, avea

să lipsească pentru câteva minute, lăsându-le timp să vorbească. Împreună cu el se găsea însoțitoarea lui de la această cină: slavă Domnului, nu înțepata de Jacqueline de Hainault, ci o doamnă înaltă, destul de frumoasă, de vârstă mijlocie, cu păr negru, ondulat, cu nasul drept și o gură largă, surâzătoare și cu ceea ce probabil fusese cândva o piele minunată, dar care acum începuse să se usuce în pliuri ca de pergament. Ochii ei șireți străluciră prietenește spre Catherine, în vreme ce ea se plecă într-o reverență adâncă, fără greș. Catherine o plăcu de la bun început.

— Margaret, acum ducesa de Clarence, spuse episcopul în chip de introducere, punându-și o mână pe umărul lui Catherine și pe cealaltă pe umărul Margaretei și trăgându-le cu el la o plimbare, braț la braț, spre marginea sălii, de-a lungul meselor pe lângă care forfoteau pajii. ...însă mai înainte a fost măritată cu iubitul meu frate John de Beaufort, contele de Somerset, odihnească-se în pace.

Se închinară cu toții în amintirea răposatului conte de Beaufort.

— Eu și Margaret ne considerăm încă frate și soră, continuă episcopul, fără să pară prea doborât de durere; însă firește, își aminti Catherine, fratele lui murise cu mai bine de doisprezece ani în urmă, iar cei șase copii ai lui Beaufort erau acum mari.

Margaret aruncă încă o privire prietenoasă spre Catherine.

— O onoare, o bucurie – cele mai încântătoare doamne din Anglia, sfârși episcopul. Sper că ne vom vedea cu toții mai des, acum că perioada doliului mare a luat sfârșit... acum că la curte vom putea avea parte de ceva mai multă veselie...

Catherine știa că obrajii i se îmbujoraseră, iar inima îi bătea mai tare decât de obicei. Surprinsă, își dădu seama că aștepta și asta cu nerăbdare: vânătoarea și turnirurile și dansurile și ceremoniile, locuri unde putea să se găsească printre adulți ca ea, care o vor privi cu privirea înțelegătoare pe care i-o adresa această doamnă; oameni împreună cu care ar putea să se distreze.

Episcopul și Margaret de Clarence se îndepărtară, cu o plecăciune, pentru a conduce solemnul *basse danse*. Humphrey încă nu se vedea pe nicăieri. Catherine se sprijini de mese, în umbră, până

când şi ultimii paji, ocupaţi ca furnicile, îndepărtară şi ultimele farfurii cu carne şi privi cum perechile începeau să înainteze în josul încăperii.

Nici nu băgă de seamă prezenţa alături de ea a altui bărbat înalt, până ce acesta n-o bătu pe umăr, iar apoi, când ea se întoarse temătoare spre el, îi făcu o plecăciune adâncă, cu toată eleganţa franceză.

— Surioară, zise el în franceză, cu un glas care-şi pierduse încrederea în sine, dar cu chipu-i subţire luminat de plăcere. Văd că te-ai făcut mai frumoasă ca niciodată, în ciuda tuturor nenorocirilor pe care le-ai îndurat.

Se holbă la el atât de plină de bucurie că nu reuşi să spună niciun cuvânt. Era vărul ei Charles d'Orléans, pe care Henric refuzase să-l elibereze în schimbul unei răscumpărări, după ce fusese prins la Azincourt. Charles îi fusese dintotdeauna drag. El era fiul unchiului ei asasinat, Louis d'Orléans; dar îi spunea „soră" pentru că fusese însurat pentru scurtă vreme cu sora mai vârstnică a lui Catherine, Isabelle, care murise, ca de altfel şi a doua lui soţie. Catherine nu-l întâlnise niciodată de când venise în Anglia, cu toate că ştiuse dintotdeauna că el se găsea pe aici pe undeva. Fusese închis într-un castel, la ţară, în scurta vreme cât ea fusese în Anglia ca regină, iar în acest ultim an de doliu, singură cu copilul şi cu suita ei, preschimbând castelele Windsor şi Wallingford în creşe, nu se gândise la el nici măcar o dată. Oare chiar îl lăsau să ia parte la banchetele de la curte, ca pe oricare alt nobil liber? Oare chiar el era...?

— Charles? se bâlbâi ea, înainte de a uita de orice urmă de demnitate, prinzându-l în braţe.

Demult, când îl cunoscuse, pe când ea era o fetiţă, iar el un tânăr splendid, cu părul auriu, însurat cu Isabelle de Valois, Catherine îl venerase ca pe un erou, destul cât să asculte cu atenţie toate povestirile despre nenorocirile lui trecute. Cât de bine îşi revenise, şopteau slujitorii, şi cât de chipeş se făcuse, dacă te gândeai la ce umbră pitică şi nefericită era când tatăl lui a fost ucis. Ascunzându-se pe sub mese sau pe după tapiserii şi trăgând cu

urechea cu neruşinare ori de câte ori n-o vedea nimeni, Catherine aflase că Charles d'Orléans, devenit dintr-o dată orfan de tată, trebuise să facă tradiţionalul jurământ de răzbunare împotriva ducelui de Burgundia care-i ucisese tatăl, iar apoi, năucitor, trebuise să-i făgăduiască regelui Franţei că n-avea să se răzbune; iar după aceea trebuise să vadă cum mama lui se stinsese treptat, murind de durere şi de ruşine. Când, câţiva ani mai târziu, Charles îşi găsise fericirea alături de Isabelle, se bucuraseră cu toţii pentru el. Întreaga curte franceză jelise alături de el când mireasa lui murise la naştere; Catherine nici nu-şi putea închipui cât de mult trebuie că suferise când, la scurtă vreme după aceea, el fusese luat prizonier, iar a doua lui soţie, Bonne, fiica contelui de Armagnac, murise şi ea. Dar el era născut cu soarele-n vine. Nimic nu-i putea distruge optimismul. El se-apropia probabil de treizeci de ani, iar părul lui blond se subţiase. Arăta aproape străveziu. Dar avea încă acea fermecătoare capacitate de a se lăsa transfigurat de bucurie.

Ţinându-se strâns la braţ, ei înaintară spre masă. Catherine uită de orice altceva – uită de ducele Humphrey, uită să mai ţină seama unde se găsea Owain – în vreme ce-l asalta cu întrebări pe vărul ei şi se bucura de răspunsurile lui surâzătoare şi pline de un farmec firesc. Încă mai scria poezii. Scrisese versuri frumoase şi mai înainte, îşi aminti ea.

— La urma urmei, nu prea ai altceva de făcut pe-aici, se văită el. Ceva vânătoare; se vânează bine la Wallingford, nu crezi? Am petrecut câtăva vreme pe-acolo acum vreo doi ani. Şi slavă Domnului că-mi plac vânătoarea şi poezia – pentru că cred că o să-mi petrec tot restul zilelor cu ele. Soţul tău, Dumnezeu să-l ierte, a refuzat dintotdeauna să îngăduie să fiu răscumpărat, ca nu cumva să trec de partea fratelui tău... la Bourges... de parcă asta aş avea de gând... şi cine-o să stea să se mai gândească la situaţia mea acum, până ce n-o creşte mare fiul tău? Ceea ce înseamnă c-o să rămân aici pentru totdeauna, cred eu... dar cel puţin îmi place să-mi umplu zilele scriind.

— Dar, zise ea, uluită la gândul că existenţa lui era atât de lipsită de speranţă şi că el îşi accepta pedeapsa atât de uşor, nu e nimic de...?

Se opri. Şi ea era prizoniera sorţii, îşi zise. Cu toţii erau aşa. Ea ce putere ar fi avut să schimbe soarta acestui prizonier?

El ridică din urmei şi surâse, cu doar o urmă de tristeţe.

— Nu vreau să mă plâng, zise el nepăsător. Nu într-o noapte care mi-a adus reîntâlnirea cu tine. Vreau să fiu recunoscător pentru asta!

El îi făcu încă o plecăciune, îi şopti: „Mai vorbim, sper din toată inima; poate c-o să şi dansăm", dar fără să încerce să-i smulgă o promisiune pe care ea ar fi fost poate stânjenită s-o ţină, pricepu ea, mişcată de delicateţea lui – apoi dispăru la locul care îi fusese rânduit. În ciuda rangului lui strălucit, ea văzu cu tristeţe că fusese aşezat mai jos de scaunele prinţilor englezi de sânge.

Fusese atât de prinsă în această ultimă discuţie că-l scăpase din vedere pe Owain, îşi dădu ea seama după ce fu lăsată singură. Gândul o surprinse. Chiar dacă nu-şi petrecea prea mult timp peste zi vorbind cu Owain, ştia aproape întotdeauna unde-l putea găsi dacă avea nevoie de el; de parcă el era punctul ei de reper. Faptul că nu ştia de unde să-l ia o dezorienta. Privi scrutător de-a lungul mesei, în jos, la capetele întunecate ale celor ce stăteau pe margine mai degrabă decât spre cei ce dansau, în speranţa că avea să-l vadă. Nu fu cu totul surprinsă când, o clipă mai târziu, o altă mână o atinse pe umăr.

Ea se întoarse, gata să-l întâmpine cu un surâs plin de căldură.

Surâsul îi rămase suspendat nesigur pe buze când văzu că nu era Owain.

Cum de nu-şi dăduse seama? Mâna de pe umărul ei era mare şi groasă – nici pe departe ca atingerea grijulie a lui Owain – şi o apucase de umăr de parcă-şi înşfăca prada. Humphrey de Gloucester era cel ce stătea, înalt, lângă ea, cu o mână încă încleştată de umărul ei gol.

Zâmbetul lui era oarecum posesiv şi vag ameninţător. Tot pentru prima dată ea văzu că el era ameţit sau chiar mai rău – lucru care nu fusese evident în timpul mesei – şi că avea o privire lascivă. Complimentele lui grosolane de la cină, ciudatele lui tăceri trecuseră. Vinul îl făcuse să se simtă pe deplin încrezător. Acum,

îşi dădu ea seama, el părea să creadă că putea să vină pur şi simplu şi să pună mâna pe ea, fără alte fasoane.

Ăsta era ultimul lucru pe care şi l-ar fi dorit. Ridicându-şi colţurile gurii ca să schiţeze un surâs, ea privi iute în jos, dar pudoarea nu-i oferi nicio scăpare. Ochii ei plecaţi nu puteau vedea altceva decât umflăturile picioarelor lui groase ca trunchiurile de copaci şi ale părţilor ruşinoase. Cu obrajii în flăcări, ea privi iarăşi în sus.

— Regăseşti prieteni vechi, ha? îi zise cumnatul ei, arătând din cap spre Charles d'Orléans. Greoi, se sprijini de masa de lângă ea.

Nu era deloc nevoie, îşi zise Catherine, cuprinsă iarăşi de un val de ruşine, ca ducele Humphrey să se aşeze atât de aproape de ea.

Abia după câteva minute de mustăceli şi de conversaţie greoaie, puţind a ceapă, când ducele Humphrey se proptise practic chiar în faţa ei, întrebând-o despre cum îi mergea gospodăria, lucru pe care uitase să-l facă mai devreme, mormăind dezaprobator că fusese o greşeală s-o concedieze pe doamna Ryman şi ce rost avea femeia aia, Butler, şi oare velşul ăla era cu totul incompetent, şi după ce o bătu de mai multe ori peste mână şi pe braţ şi îi lăudă rochia de catifea roşie, ea zări uşurată că episcopul de Beaufort, dansând elegant, îi arunca ocheade pline de un râs tăcut, batjocoritor la care o invita să se alăture. Ea îi surâse, arătându-şi gropiţele, şi văzu cum colţurile buzelor lui se ridicau în sus. Dintr-o dată lucrurile nu mai păreau chiar atât de rele. După alte câteva clipe, când ducele Humphrey se ridică dintr-o dată şi porni spre un cotlon umbrit ca să se uşureze, aproape împiedicându-se de un câine în cale, Catherine reuşi să identifice prezenţa ţeapănă, întunecată, atentă a lui Owain. Era cam pe la jumătatea mesei, aşezat pe o bancă, privind spre dansatori. Trebuie că-i simţi privirea aţintită asupră-i. Făcu un scurt semn din cap în direcţia ei. Nu zâmbea.

Ducele Humphrey n-o lăsă să-i scape din ochi şi nu încetă s-o pipăie toată seara. Dar abia după ce reuşise s-o convingă să danseze cu el şi când, transpirând din greu, conducea dansul, îi şuşoti zgomotos la ureche: „Ar fi vremea să te gândeşti să te măriţi din nou, acum c-ai ieşit din doliu, nu crezi?" – şi îşi lăsă să-i alunece mâna transpirată de pe spate în jurul taliei şi în sus spre pieptul ei.

Ea se trase înapoi şi, prefăcându-se că-şi ajusta decolteul, îi înlătură mâna.

— Oh, mormăi el, cu un început de gâfâit obscen, nu-i nevoie de aşa ceva; priveliştea-i frumoasă aşa cum e.

Neluând în seamă ultima lui remarcă impertinentă, ea spuse, fără prea multă căldură:

— E prea devreme ca să mă gândesc la căsătorie. Amintirea soţului meu îmi este încă la fel de dragă cum este pentru vărul meu amintirea soţiei lui, care a murit demult, în Franţa.

Arătă din cap spre Charles d'Orléans, care dansa alături de Jacqueline de Hainault.

— Drăguţă fata aia, zise Humphrey neglijent, şi, spre uluirea lui Catherine, el păru să-şi lingă pur şi simplu buzele în timp ce privirile lui o urmăreau pe Jacqueline de Hainault. Una dintre cele mai bune. Sper că francezul ăla nu se gândeşte... – şi îi aruncă lui Charles d'Orléans o privire cruntă.

Oare nu era nicio diferenţă în modul în care englezii îi tratau pe prinţii de sângele cel mai nobil din toată creştinătatea şi dispreţul pe care l-ar fi arătat unor sclavi sau unor târfe? Ea clătină viguros din cap, de parcă ideea lui fusese fermecătoare, dar absurdă, însă în sinea ei nu se putu împiedica să nu fie cuprinsă de furie faţă de această lipsă de respect.

Apoi, desfăcându-se cu grijă din strânsoarea lui, adăugă:

— Binevoiţi să mă iertaţi, milord... atâta agitaţie după un an de singurătate... sunt sleită de puteri.

Şi îl lăsă în mijlocul ringului de dans, cu gura căscată.

Nu că ducele Humphrey rămase nedumerit pentru prea multă vreme. Până ce apucă ea să înainteze printre dansatori spre marginea sălii pline, dansul luase sfârşit. Charles d'Orléans nu era de găsit. Când privi în urmă, Catherine fu amuzată să vadă cum ducele Humphrey pusese deja mâna pe umărul contesei Jacqueline şi se apleca spre ea, privind fix spre pieptul ei, rânjind.

Discret, din atât de puţine mişcări încât, în ciuda rasei negre, puteai să-ţi dai seama cât de agil era, Owain o urmă afară. Owain împreună cu o mână de servitori mai mărunţi urmau să doarmă în

apropierea odăilor ei. Catherine râdea aproape isteric amintindu-şi cum scăpase de duce. Începu să-i spună chicotind toată povestea:

— ...nici nu-ţi închipui cum mă privea... se holba... se holba şi la Jacqueline de Hainault... ce *vulgar* era."

Dacă aştepta ca răspuns tot un râset, fu dezamăgită. Chipul lui Owain rămase întunecat:

— Ar fi o greşeală să-ţi faci un duşman din ducele Humphrey, se mulţumi el să zică. Chiar dacă nu vrei să te măriţi cu el... tratează-l cu respect. Nu merge prea departe.

Făcându-i o plecăciune de la o distanţă sigură, în vreme ce-i cerea Reginei Mame îngăduinţa să se retragă şi încercând să nu se lase mişcat de încrederea oglindită în privirea ei prelungă, minunată, Owain îşi încleştă pumnii pe sub rasă şi se rugă, cerând să primească tărie sufletească. Găsise un fel de pace în rânduiala previzibilă care se instalase în anturajul regal. La orice castel s-ar fi mutat, aceste rânduieli, mereu întocmai aceleaşi, erau liniştitoare. Catherine, atât de neajutorată, atât de prinsă în rolul ei de mamă, avea nevoie de el. Ca şi băieţelul. Lucrurile astea erau îndeajuns de simple pentru ca el să creadă că nevoile cărnii puteau fi biruite, iar dorinţele inimii lăsate deoparte. Dar aici, în splendoarea de la Westminster, oamenii şi întâmplările îl asaltau dureros, iar el se simţea neputincios – la fel de plin de amărăciune şi de invizibil ca şi bietul Maredudd.

Acum când ea plecase, iar el rămăsese singur, Owain recunoscu zvârcolirile şi răsucirile chinuitoare ale geloziei care-i ardea măruntaiele. Era atât de limpede că întreaga serbare fusese astfel rânduită încât ducele Humphrey să-i poată face curte lui Catherine, ca s-o poată cere în căsătorie cât de curând îngăduia buna cuviinţă. Mult prea devreme pentru a vorbi cu adevărat despre cuviinţă, după părerea lui Owain; doar femeia la care poftea ţapul ăsta nerușinat era soţia răposatului lui frate. Oare n-avea pic de respect omul ăsta?

Iar ea fusese atât de încântată de venirea ei la Westminster – trimisese după croitori, insistase ca mai toată suita ei să o însoţească la dans. Ca un copil cu o jucărie strălucitoare.

Oare chiar nu ştia ce se petrecea?

Nu era de mirare că Humphrey se îmbătase în halul ăla şi începuse s-o pipăie cu mâinile lui de măcelar. Humphrey luase faptul că ea se îmbrăcase în stacojiul ăla strălucitor, culoarea păcatului, şi se împodobise cu giuvaierurile ei de nuntă la fel ca toată lumea din sală – ca un semn că avea să-i accepte avansurile, atunci când acestea aveau să vină.

Dar nu-i acceptase avansurile. Dansase cu el toată seara, apoi se simţise jignită pentru vreo prostie şi-l umilise lăsându-l baltă în faţa întregii curţi. Abia acum el reuşi să înţeleagă că ea nu era stricata drept care o luaseră cu toţii. Dar oare era chiar atât de naivă?

Owain mergea atât de repede încât i se părea că plutea. Când ajunse la scara în spirală care ducea la apartamentele lui, le urcă din patru în patru.

Mai rău, se aruncase practic de gâtul francezului. Owain nu fusese niciodată mândru că-l luase prizonier pe Charles d'Orléans, cu ani în urmă. Îi plăcuse figura subţire, sensibilă a francezului şi simţise aceeaşi teamă de luptă ca şi el. Doar un noroc chior îi îngăduise să ajungă după el în crângul ăla uitat de Dumnezeu, unde francezul era deja prins în noroi şi în buruieni şi să se joace de-a vânătorul în vreme ce omul celălalt se poticnea înaintea lui şi îl legase cu o sfoară. Când se întorsese în Anglia, Owain citise versurile melancolice ale ducelui francez şi le găsise elegante. Se ferise întotdeauna de Charles d'Orléans în Anglia, de fiecare dată când s-ar fi putut întâmpla să se întâlnească, de teamă ca acesta să nu se simtă umilit de întâlnire sau chiar de faptul că fusese prins de un om de rang inferior. Şi totuşi şi-ar fi dorit ca lucrurile să fi stat altfel, iar el şi acest bărbat care putea vorbi cu atâta graţie să fi stat cândva de vorbă. Punea pe seama urâţeniei războiului faptul că nu putea face asta.

Dar în seara asta, când o văzuse pe Catherine cum îl mânca din ochi pe Charles d'Orléans şi părul lui blond spălăcit, cu ochi flămânzi, trăgându-se mai aproape de el...

Owain trânti uşa în urmă-i. Tremura de furie. Acum îşi dorea să fi avut destulă minte atunci la Azincourt cât să ia sabia şi s-o împlânte în inima nenorocitului ăluia.

Nici măcar episcopul de Beaufort, căruia de regulă îi plăcea să facă câte o glumă răutăcioasă la adresa lui Humphrey nu părea atât de liniştit pe cât s-ar fi aşteptat Catherine atunci când se întâlniră, în ziua următoare.

— Va trebui totuşi să te măriţi, spuse el serios, intrând în odăile ei în acea dimineaţă fierbinte, în timp ce ea privea cum începea împachetarea lucrurilor în cufere şi lăzi.

Aveau să plece spre Windsor puţin după prânz.

— Eşti o partidă. Vor exista peţitori. Iar Humphrey vrea să te ia el de soţie. E-adevărat, face asta în parte ca să-i dea cu tifla ducelui John, dar s-ar putea să se simtă groaznic de jignit dacă îl refuzi prea brutal. Aşa că ai grijă.

Cam uluită, Catherine încuviinţă din cap. Nu se gândise la riscuri.

— Trebuie să te gândeşti serios la asta, insistă episcopul, privind-o fără o urmă din obişnuitul lui surâs sardonic. Recăsătorirea este probabil cea mai importantă decizie pe care va trebui s-o iei vreodată. Dacă ai pe cineva în cap şi pe care ai vrea să-l alegi, bagă-ţi bine în cap ideea asta. Alege-l pe cel pe care îl preferi, dacă există vreunul. Lasă fasoanele de domnişoară; uită de pudoare. Nu risca să te trezeşti măritată cu un om pe care nu-l vrei.

El se aplecă înainte.

— Gândeşte-te, insistă el, fără să zâmbească. E cineva pe care l-ai alege?

Ea simţi acut prezenţa lui Owain, undeva în umbră, în spatele episcopului, cu un picior aşezat peste genunchiul celuilalt, cu braţele strânse unul peste celălalt, închis în sine, încruntat. Negru

și albastru și ascuțit, din cap până-n picioare. Arăta ca un zeu mânios. Ea nu știa de ce părea atât de furios.

— Dacă nu e niciunul, continuă episcopul, însă tot ai prefera să nu te măriți cu Humphrey, ar trebui să găsim un alt pretendent... e întotdeauna mai bine să alegi singură...

Catherine continuă să se străduiască să nu se uite la Owain, cu buzele strânse, amuțit, așezat în spatele episcopului. Nu știa de ce se simțea atât de vinovată.

Oare? Primise încă de la prima oră a dimineții un mesaj de la Charles d'Orléans, trimis printr-un servitor. Era un poem numit „Întoarcerea primăverii". Cuvintele lui încântătoare, vesele îi dansau încă în minte.

„Acum când timpu-și leapădă veșmântul
De vânt, de ploi, de-ngheț, ca hermelina
Și în veșmânt brodat l-înveșmântează
Cu soare strălucind și cer albastru...
Și râu, izvor, pârâu clipocitor
Ca stropi de giuvaieruri argintii
În haină nouă veseli se arată..."

Episcopul ridica din sprâncene, încercând s-o facă atentă.

— Dacă nu..., zise el.

Ea nu răspunse direct. Dar, cu un mic surâs zugrăvit pe față, încă nevoind să lase deoparte gândurile de care minții ei îi plăcea să se lase purtată, ea zise:

— L-ați văzut pe vărul meu seara trecută? Charles d'Orléans? E prima dată când îl văd de... de demult... din Franța.

Se opri. Crezuse că voise să-l întrebe pe episcop dacă chiar nu se putea face nimic ca să-l ajute pe bietul Charles d'Orléans să se întoarcă în Franța. Dar acum ea înțelese că rostindu-i numele acum, în discuția aceasta, lăsase cumva să se înțeleagă că ar fi vrut să i-l sugereze ca pretendent.

Poate că asta nu fusese complet neintenționat, își zise ea, o clipă mai târziu. Poate...

— Sinucidere, răspunse iute episcopul de Beaufort, răspunzându-i la ambele întrebări. Nebunie. Nici să nu te gândești la asta. Nici să nu vă scrieți. Se prea poate ca tu să vrei doar să-l ajuți, dar ai irosi astfel toată bunăvoința pe care ai început s-o câștigi aici dacă ai începe să te-agiți că vrei să te măriți cu un prizonier francez. Nu te lăsa prinsă în capcana... franțuzismului. Nu te irosi degeaba. Vechea familiaritate pe care o simți față de vărul tău nu înseamnă nimic; deși e foarte ușor să confunzi amintirile comune din tinerețe cu dragostea.

Îi făcu cu ochiul, cu bunătate, dar ea primi gestul ca pe un avertisment.

— Nu ăsta e genul de însoțire de care ai nevoie.

— Dar, se bâlbâi Catherine, Charles d'Orléans e sânge din sângele meu. Vărul meu. A fost fratele meu.

— Ai încredere în mine, zise episcopul.

Refuză să discute subiectul mai departe.

— Ai încredere în el, confirmă Owain, iar chipul lui era ascuțit și rece ca oțelul. El este păzitorul cinstei tale.

Catherine își plecă capul. Găsi un fel de plăcere ascunsă în renunțare. Vedea înțelepciunea argumentului lor. N-avea să-și continue prietenia cu tristul, încântătorul, îndelung-încercatul ei văr, își zise ea; mai sigur așa. Ea își dădu seama că un astfel de lucru ar fi fost răstălmăcit, lăsând să se înțeleagă că ea nu voia să devină într-adevăr englezoaică. Și n-avea să-i mai treacă prin cap ideea de a se mărita cu Charles d'Orléans doar ca să se simtă acasă. Probabil că n-ar trebui nici măcar să-l caute ca să-i mulțumească pentru poem.

A doua zi, pe când verifica fiecare colțișor al palatului de la Westminster înainte de a urca în șa ca să pornească spre Windsor, în caz că fusese uitat vreun lucru mărunt, ea găsi o nouă bucată de pergament aruncată într-un colț.

O desfăcu. Era încă un poem pentru ea, de la Charles d'Orléans.

„Iubirea mea,-ntăreşte-mi al inimii castel, Şi c-o frântură de dulceaţă-ajută-mi, Căci Gelozia şi cu toţi ai ei, În vechiu-i turn acum au asaltat-o", scrisese Charles d'Orléans – nicio scrisoare, niciun cuvânt prietenesc, de zi cu zi, doar o implorare. Era gelos. O dorea. Îi cerea răbdare şi perseverenţă ca să-l ajute să ajungă la ea.

Inima lui Catherine se frânse gândindu-se la sărmanul ei văr curtenitor şi la situaţia lui fără scăpare. Nu ştia de ce această misivă nu ajunsese la destinaţie, dar îşi putea închipui că episcopul o luase ieri de la un trimis, o citise şi, văzând în ea o primejdie la care el, episcopul, nu credea că era cazul s-o expună, o azvârlise într-un colţ.

Sau... Pentru o clipă, se întrebă: N-ar putea să fie a lui Owain?

Pe toată durata drumului spre Windsor, Catherine se gândi, oarecum temătoare, dar nu fără o oarecare plăcere, la posibilitatea de a se mărita din nou. Se gândea la asta teoretic. Nu-şi putea imagina cu adevărat clipele intime pe care le-ar petrece cu un bărbat cu contururi reale, al cărui chip s-ar întoarce spre el, zâmbind sau şoptindu-i – în afară de Owain: şi-l putea închipui oricând pe Owain; însă Owain era mereu acolo, în faţa ei; în imaginaţia ei toţi bărbaţii aveau ceva din ţinuta mohorâtă, liniştită, înaltă a lui Owain. Când Catherine se gândea la căsătorie, se gândea în primul rând la ideea de a avea o viaţă publică mai activă, mergând la dansuri şi la banchete cum fusese cel organizat de Humphrey, unde fusese surprinsă de cât de mult se bucurase la vederea şi auzul atâtor adulţi de rangul ei adunaţi laolaltă, vorbind şi râzând. Ar fi putut să-i placă să aibă un nou titlu, să devină, de nu regină iarăşi, căci nu putea părăsi Anglia şi pe Harry, atunci poate o prinţesă sau ducesă a unui duce englez şi să aibă oaspeţi pe care să-i invite şi alianţe de care să se îngrijească pentru soţul ei.

Atâta vreme cât soţul nu era ducele Humphrey, îşi zicea ea. O viaţă întreagă cu răsuflarea lui mirosind a carne de vită şi cu părul acela roşu ieşindu-i din nări şi din urechi şi cu vorba lui grosolană erau ceva ce merita să te străduieşti să eviţi.

Până la urmă însă Catherine nu fu nevoită să se avânte în vreun plan de căsătorie defensivă ca să îndepărteze atenţiile amoroase ale ducelui. Ducele Humphrey se însură pe neaşteptate cu altcineva. Mireasa lui era Jacqueline de Hainault. Iubiţii primiseră binecuvântarea papală pentru căsătorie – însă nu de la Papa Martin din Roma. Hotărâseră că le era de ajuns dispensa îndoielnică a rivalului lui, Benedict al XIII-lea din Avignon, ale cărui hotărâri nu erau recunoscute în Anglia. Imediat după slujba cununiei, ţinută la Essex, ducele şi noua lui ducesă fugiseră împreună pe continent. Se părea că ducele Humphrey plănuia să se bată în locul ei ca să-l silească pe ducele de Burgundia să accepte că precedenta căsătorie a Jacquelinei cu ducele de Brabant era nulă şi neavenită.

Catherine îl privea cu ochii mari pe episcop, care fusese încântat să fie purtătorul acestei veşti şi care o privea cu veselie, surâzând, plin de o enormă, vădită mulţumire.

— Cum... a plecat? se bâlbâi ea. De tot? Pur şi simplu?

Zâmbetul episcopului se lăţi şi mai tare.

— Pur şi simplu, încuviinţă el.

Catherine şi-l putea închipui cum se gândea la cât de simple aveau să devină pentru el întrunirile Consiliului, acum că ducele Humphrey nu mai era acolo ca să tragă sforile şi să sară să apuce o felie de putere mai mare decât ar fi voit să-i dea Consiliul –, ceea ce îi îngăduia episcopului să rânduiască lucrurile în felul lui mai diplomat. Într-adevăr, ducele Humphrey, impulsiv, lăsase Anglia pe mâinile episcopului. Nu era de mirare că episcopul părea încântat.

Dar episcopul nu spuse nimic din toate astea. El zise doar cu bunătate:

— Acum o să avem ceva mai multă vreme să-ţi găsim o căsătorie bună, de parcă nu-l preocupa nimic altceva decât binele lui Catherine, şi o strânse de mână. Asta o să-ţi facă plăcere.

Catherine privi cu coada ochiului la Owain, care stătea în spatele episcopului. Învăţase să se încreadă în reacţiile lui Owain, să vadă Anglia prin ochii lui şi să pună preţ pe ajutorul lui. Era unul din puţinele lucruri de care era sigură în viaţa ei de aici, îşi zicea ea,

recunoscătoare pentru faptul că atât ea cât şi Owain Tudor trecuseră peste sentimentele lor năvalnice de altădată, ajungând la afecţiunea mai sobră, mai reţinută, mai trainică de acum. Îl considera prieten. Voia să vadă cum primise el vestea plecării lui Humphrey şi a faptului că recăsătorirea ei era acum în mâinile episcopului de Beaufort. Dar privirile lui erau aţintite asupra episcopului de Beaufort, iar trăsăturile lui erau lipsite de orice expresie. Oricât se strădui, nu reuşi să vadă dincolo de impasibilitatea studiată a chipului lui întunecat.

Trecură luni de zile până ce episcopul aminti iarăşi de chestiunea căsătoriei lui Catherine – luni fericite, liniştite în care, sub blânda călăuzire a episcopului, treburile Angliei păreau să meargă destul de bine, departe de lumea copilărească a lui Catherine şi a lui Harry, iar Catherine uită de scurta tresărire de interes pe care o simţise la gândul întoarcerii ei în lumea adulţilor.

Următoarea dată când fu amintită căsătoria veni abia după ce Harry făcuse o primă călătorie, zdruncinată de le trecuse os prin os, de patru zile până la Londra, cu opriri la Staines, Kingston şi Kennington, înainte de a intra călare, în poala mamei sale, prin Londra, până la Westminster, pentru a fi adus înaintea Parlamentului, în ovaţiile tuturor. S-a întâmplat abia după Crăciunul petrecut la castelul Hertford, unde se găsea acum întreaga şcoală a pupililor regelui. Distracţiile fuseseră organizate de Owain, cu trupa de actori a lui Jack Travaill şi Evreii din Abingdon, cu daruri de Anul Nou pentru rege – mătănii de coral, o broşă de aur şi un inel cu rubin de la ducele John, din Franţa.

În fapt, Harry avea aproape trei ani când episcopul de Beaufort îi însoţi la capelă şi deschise din nou discuţia. Privind capul plecat în rugăciune al băieţelului, în capelă (spre uşurarea lui Catherine, copilului îi plăcea solemnitatea lumânărilor şi a vitraliilor şi a cântărilor şi petrecea de bunăvoie ceasuri întregi în genunchi – mai bine, îşi zicea ea, să-şi petreacă timpul în pace, în rugăciune, decât să se grăbească să se bată), el zise:

— Dacă tot ai mai fi înclinată să te recăsătorești... m-am gândit mult la asta... și ar fi un posibil pretendent...

El o privi pieziș.

Catherine își dorea ca Owain să fi fost cu ei. Dar el era ocupat cu îndatoririle lui. Simțindu-se cam însingurată, își netezi fața și mâinile; privi insistent în sus, spre episcop, cu binevoitoare atenție, ca și cum ar fi fost gata să-l asculte. N-avea nevoie de Owain, își zicea ea. Era apropiată de episcop. Putea să aibă încredere că episcopul îi găsise pretendentul cel mai potrivit, nu-i așa?

— Edmund de Beaufort, murmură episcopul, privindu-i chipul.

Catherine se simțea amețită. Nu-l întâlnise pe Edmund de Beaufort – el era prizonier în Franța – dar auzise despre el. O întâlnise pe mama lui, își aminti ea – acea fermecătoare, elegantă Margaret de Clarence, cu părul negru, pe care episcopul i-o prezentase cu un an în urmă, la banchetul de la Westminster. Își aminti de profilul încântător al ducesei și de mișcările ei grațioase, mlădioase. Un fiu care ar fi semănat cu o asemenea mamă nu prea ar fi putut să fie urât, își zise ea ușurată.

Dincolo de ce putea ghici, ea își dădu seama că știa prea puține lucruri despre Edmund de Beaufort. Era mai tânăr decât ea cu vreo cinci ani – avea vreo nouăsprezece ani acum. Și era prizonier de război – un fel de Charles d'Orléans pe dos. Al patrulea fiu al contelui de Somerset, mai avea încă un frate și fusese unul dintre lorzii englezi prinși în urmă cu câțiva ani la bătălia de la Baugé. Fusese ținut prizonier la Bourges de fratele lui Catherine, Charles, începând de-atunci, cu toate că în cazul lui se ajunsese la un acord în privința răscumpărării, iar el avea să fie eliberat cât de curând și lăsat să se întoarcă în Anglia.

Știa că episcopul și ducesa Margaret își făcuseră planuri despre cum să sărbătorească întoarcerea lui Edmund de Beaufort. Oare căsătoria cu Catherine ar fi fost parte a acestor sărbători?

— Ce părere ai? șopti episcopul.

— Nepotul vostru, răspunse ea cu glas tărăgănat. Îmi sugerați să mă mărit cu nepotul vostru?

Chiar în vreme ce cuvintele îi zburau de pe buze, Catherine se trezi gândindu-se că dacă accepta această căsătorie organizată de unul dintre membrii clanului de Beaufort cu un alt membru al clanului de Beaufort, ea ar arăta astfel Angliei întregi că atât ea cât și fiul ei regele erau una cu familia Beaufort. Nu era deloc propunerea de căsătorie neutră pe care ea se așteptase ca episcopul să i-o propună, după insistențele lui despre cum trebuia să-și găsească un soț ca să evite să-l supere pe ducele Humphrey. Avea să-i înfurie atât pe ducele Humphrey cât și pe ducele John din Franța dacă se mărita cu un Beaufort. Sigur că da – i-ar împinge pe frații regali încă și mai departe de rege și ar înlocui definitiv influența lor cu cea a episcopului de Beaufort. Ar fi o căsătorie strălucită – pentru familia Beaufort. Dar oare ar fi ea la fel de strălucită pentru Catherine de Valois, Regina Mamă a Angliei?

Și totuși... poate că era nevoie să aleagă între diferitele alianțe. Poate că nu trebuia să-și petreacă întreaga viață dându-se deoparte. Poate că familia Beaufort ar fi fost mai bună pentru ea decât frații.

Numai de-ar fi Owain aici, își zise ea, cuprinsă în adânc de panică, dar răspunzându-i episcopului cu un surâs ca să ascundă fierberea gândurilor contradictorii cu ceva ce spera că putea să apară ca un interes suficient de mare cât să fie politicos, dar nu cu o căldură care să semnifice acceptarea deplină.

Cu un fior de ușurare, își dădu seama că știa cum plănuise Owain să-și petreacă după-amiaza: supraveghind tăierea ultimilor trandafiri din acea vară din grădina închisă, aceștia urmând a fi preschimbați în pot-pourris și în ulei de trandafiri, precum și tăierea restului de frunze ale acestora pentru iarnă.

Ridicându-se din genunchi și ridicându-l și pe Harry, uimit, din rugăciune, zicându-și în sinea ei că n-avea rost să stea în capelă dacă aveau de gând să discute doar între ei și că în cazul ăsta n-aveau decât să se bucure de ultimele raze ale soarelui de vară, cât mai avea să dureze, ea zise, ceva mai tare:

— O idee interesantă... Aș vrea să aflu mai multe... ce-ar fi să mergem să ne plimbăm prin grădină?

Catherine se simți ușurată de îndată ce reuși să dea peste Owain și peste slujitori în grădină, iar episcopul mormăi în felul lui politicos:

— Ce plăcere... însoțește-ne la o plimbare, dacă ai câteva minute.

În lumina soarelui, Owain se strecurase în poziția în care ajunsese să se simtă confortabil de-a lungul vremii petrecute în slujba prelatului, pășind chiar în spatele umărului bătrânului, cu o privire îngândurată. Dar când Owain auzi despre ce se discuta, el nu voi să-i ofere niciun sfat. Chipul îi deveni țeapăn. După o scurtă plimbare pe alei, ceru îngăduința să se retragă și se întoarse la treburile lui.

În sinea ei, Catherine se simți cuprinsă de panică atunci când îl văzu plecând. Episcopul nu băgă de seamă. Continuă să vorbească blând, cu insistență: descria farmecul lui Edmund de Beaufort încă de când era copil – „nepotul meu preferat", zise el surâzând amintirii –, frumusețea lui fizică, curajul extraordinar de care acesta dăduse dovadă încă de când abia ieșise din copilărie, la bătălia de la Baugé.

— Curajul lui merită răsplătit. Am ridicat problema în Consiliu și cred că pot conta pe membrii Consiliului că se vor hotărî să-i ofere – oh, cel puțin titlul de conte...

Catherine făcu ochii mari, sperând că arăta destul de încântată de perspectivă. Chiar și fără călăuzirea lui Owain, ea mirosi că ceva nu era în ordine. Așadar, își zise ea, Edmund de Beaufort n-avea niciun titlu.

— Și pământuri pe potriva unui conte... sau a unui duce, adăugă episcopul, ispititor. Și venituri.

Catherine surâse și încuviință din cap. Dar în sinea ei își zicea: prin urmare, Edmund de Beaufort n-avea nici bani.

Ea știa că mai era încă o problemă cu Edmund de Beaufort, problemă pe care episcopul nu o amintise. Întocmai ca toate puternicele lui rude de Beaufort – între care chiar și episcopul –, Edmund nu era chiar întru totul de sânge regesc. Era rezultatul

relației prințului John de Gaunt, cu o generație-două în urmă, cu iubita lui, Katherine Swynford. Această relație sfârșise, după douăzeci de ani, într-o căsătorie. Copiii rezultați din această uniune erau considerați până la urmă legitimi într-o anumită măsură, însă le era oprită pentru totdeauna posibilitatea de a urca pe tronul Angliei. O căsătorie regală cu Catherine, o prințesă adevărată, ar fi fost o alianță înțeleaptă pentru Edmund de Beaufort. Rangul lui avea să crească astfel, îndeajuns poate pentru a îngădui familiei de Beaufort să depășească, cândva în viitor, acea supărătoare oprelişte care stătea în calea celor mai înalte ambiții ale clanului.

— S-a lăsat frigul, zise Catherine, privind în sus, de parcă cerul s-ar fi umplut de nori, simțindu-se mai puțin sigură decât de obicei că îi plăcea episcopul, care îi arunca priviri hotărâte, binevoitoare și care voia ca ea să-l ajute pe el și pe rudele lor să dobândească ranguri mai înalte prin această căsătorie. Haideți să intrăm în casă.

Însă până când, mult mai târziu, episcopul plecă, Catherine se lăsase pe jumătate convinsă că Edmund de Beaufort era un om de viitor, unul dintre marii războinici ai nobilimii engleze și prin urmare un posibil pretendent demn de ea.

Ceruse un portret. Fusese de acord să se gândească la posibilitatea de a primi o scrisoare. Îndrăznise chiar să întrebe:

— Ce părere credeți că ar avea Humphrey despre căsătoria mea cu un Beaufort?

Și ascultase răspunsul prefăcut al episcopului, care ridicase din umeri rostindu-l:

— A, Humphrey – o putere apusă de-acum, nu crezi... mă îndoiesc că o să-l mai vedem încă mulți ani de-acum înainte.

— Bine... dar ducele John? insistase ea.

Dar episcopul ridicase iarăși din umeri.

— În ceea ce-l privește pe John, aș zice că *el* are destule pe cap cu conducerea războiului din Franța. Nu mai merge așa de bine ca înainte. Ar fi trebuit să sfârșească demult și cu ultimul soldat din Bourges, însă nu pare să fie în stare să se apropie de sud.

Apoi rânji, cu prietenoasă șiretenie.

— În afară de asta, acum îl mai are şi pe Humphrey pe cap care se agită prin Ţările de Jos, făcându-se de râs. Dacă poţi să-ţi închipui – se zice că Humphrey l-a provocat pe ducele de Burgundia la duel ca să hotărască definitiv problema căsătoriei Jacquelinei! Aşa că... bietul John... are multe pe cap. N-o să-şi bată prea tare capul dacă tu o să te măriţi cu tânărul Edmund.

Episcopul chicoti. Mai liniştită, Catherine chicoti şi ea. Începea să lase să i se strecoare în minte imaginea unor seri amuzante, de bârfă, petrecute lângă foc cu o versiune mai tânără şi mai chipeşă a episcopului, vorbind franceza cu un englez care îşi petrecuse jumătate din viaţă la curtea rebelă a fratelui ei; un om care, făcut duce de către Harry, avea să urce pe culmile gloriei. Un om pe care Harry să-l poată iubi.

Următoarele două zile, Owain ceru să fie iertat de la îndatoririle sale. Febră, spusese el. În absenţa lui, un slujitor mai mărunt îi servi masa lui Catherine.

Dar ea îl găsi în a treia zi în capelă, în genunchi. Era foarte palid. Avea cearcăne la ochi. Părea supărat şi era încruntat.

Îngenunche lângă el, încercând să-i întâlnească privirea. Văzu cum nările îi tremurau şi pe chip îi apăruseră adâncituri albe. El îşi întoarse privirile de la ea.

Ei nu-i păsa. De data asta n-avea să respecte taina rugăciunilor lui. Avea nevoie de sfatul lui.

El închise ochii. Îi deschise apoi şi îi întoarse spre ea, încercând vădit să se stăpânească:

— Dacă vrei să vorbim, zise el, am putea ieşi din capelă?

Afară, ea abia reuşi să ţină pasul cu el, pe lungile coridoare răsunătoare, trecând pe lângă arcade. Picioarele lui făceau paşi de uriaş.

Cu răsuflarea tăiată, ea zise:

— Ce părere ai?

Owain continuă să meargă; expresia lui o înfricoşă.

— Despre ce? întrebă el, deşi era limpede că ştia la ce se referise ea.

— Despre soțul pe care mi l-a ales episcopul, zise ea liniștită – cât de liniștită putea, având în vedere viteza cu care trebuia să alerge ca să țină pasul cu Owain.

Apoi:

— Se spune că e un soldat viteaz?

Owain se opri atât de brusc încât ea aproape că dădu peste el. Chipul lui era negru de furie.

— Edmund de Beaufort. Un băiat complet nechibzuit a cărui singură faptă de vitejie a fost să se lase luat prizonier. Ce-ai vrea să spun în apărarea lui?

Ea căscă ochii la el.

Cu ochii fulgerând, Owain ridică un deget după altul și turui mai departe, cu o logică implacabilă:

— Fără titlu. Nicio speranță să primească unul. Al patrulea fiu. De sânge nu tocmai regesc. Și fără bani. Ar trăi pe banii tăi. Sigur că Beaufort vrea să te măriți cu cineva din familia lui. Dar Edmund?

Buzele lui Owain se strânseră.

— Ar fi o prostie. N-ai câștiga mai mult alături de el decât alături de mine.

Se holbară unul la celălalt. Nu mai văzuse niciodată atâta dușmănie în ochii lui. Ea își dădu seama că amândoi aveau răsuflarea agitată.

Își zise, copilărește: „Nu e cinstit. Nu merit așa ceva. Nu eu m-am gândit la asta..."

Trăgând adânc aer în piept, încercând să-și păstreze glasul împăciuitor, încercând să insiste asupra problemei specifice a șanselor de viitor ale lui Edmund, ea stărui:

— Dar o să-și câștige răsplata în război. Episcopul se ocupă deja să îi obțină un titlu... pentru serviciile lui de până acum – un titlu de conte ori de duce.

Pentru motive pe care Catherine nu le înțelese, asta păru să-l înfurie și mai tare pe Owain. El ridică mâinile într-un gest care voia să pară resemnat, dar care nu arăta deloc astfel.

— Ei bine... hotărârea ta e luată, atunci, zise el cu răceală.

Se întoarse cu spatele, de parcă voia s-o zbughească la fugă.

Catherine clătină din cap.

— Ba nu, ba nu, nu m-am hotărât, răspunse ea, iar acum furia începu să se strecoare și în glasul ei.

Ea fu surprinsă de cât de tare vorbea.

— Vreau un sfat, pur și simplu. Am nevoie de ajutorul tău.

Ea se holbă iarăși la Owain, privindu-l drept în ochi. N-avea niciun drept, își zise ea, niciun *drept* să fie atât de furios; nu făcuse nimic ca să-l jignească.

— Vrea să te înșele, nu-ți dai seama? zise Owain țeapăn. Crede că ești atât de plictisită de viața asta petrecută cu creșterea copilului încât o să vrei s-apuci orice șansă de a-ți găsi un soț. Crede că o să ți-l dorești pe acesta îndeajuns cât să-l înalți la rangul tău ca să-l poți lua drept soț. Și că astfel o să asiguri viitorul întregului clan de Beaufort. Nu fi *atât de proastă*.

Glasul lui era tot scăzut, însă fierbea de mânie. Îi întoarse spatele, dar ea n-avea de gând să-l lase să plece. Își întinse mâna și o puse iute pe brațul lui.

Dacă crezuse că acea atingere avea să-l țină în loc sau măcar să-l potolească, se înșelase. El sări ca ars, atât de repede și de dureros de parcă atingerea ei îl frigea. Își ridică brațul în aer ca să-i dea mâna la o parte și își trase trupul până unde ea nu-l putea atinge. Privirea lui era plină de groază sau de ceva ce semăna a panică.

— Ia mâna de pe mine! strigă el tare.

Prea tare.

Apoi urmă o lungă tăcere. Aproape că mai puteau auzi amândoi ecoul glasului lui răsunându-le în amintire.

În cele din urmă, Owain clătină din cap și lăsă să-i scape un suspin adânc. Stătea încă prea țeapăn și răsufla pe nările agitate. Nu ceru iertare că țipase la ea spunându-i să nu-l atingă. Dar își făcu glasul să răsune iarăși potolit.

— Acesta e sfatul meu, zise el. Dacă tot m-ai întrebat. Nu văd de ce-ar fi nevoie să te măriți din nou și atât de repede. Așteaptă până ce Harry va împlini șapte ani. De ce să te grăbești? Mai ai de petrecut încă patru ani alături de el. Bucură-te de ei.

Privirile lor se întâlniră din nou. Catherine nu știa ce se aștep-tase să spună el, însă, după urletul acela chinuit, ea își închipuise că era ceva mai grav. Deci asta voia Owain – ca lucrurile să rămână exact așa cum erau cât se putea de mult, pentru toți cei patru ani care-i mai rămăseseră. Putea înțelege asta.

Ea își zise că mai înțelegea și altceva din asta. Dacă tot ce-și dorea Owain era să-l vadă pe Harry crescând încă o vreme, lui nu i-ar fi păsat dacă, într-un fel sau altul, casa ei avea să aibă un nou stăpân. Lui Owain nu putea să-i pese de asta decât dacă el se afla acolo în primul rând din pricina ei. Trase adânc aer în piept, apoi lăsă să-i scape un suspin de încântare. Cu tot calmul și stăpânirea lui de sine, poate că Owain era gelos.

Dar, înainte ca ea să fi apucat să schițeze surâsul pe care se pregătea să i-l adreseze, el îi făcuse o plecăciune și se făcuse nevăzut.

TREI

Episcopul, presimțind o mare victorie prin această căsătorie, deveni mai încrezător, mai afabil ca niciodată și imposibil de evitat.

Catherine nici nu făcu prea mari eforturi ca să-l evite. Era întotdeauna atât de fermecător; iar ideea de a face parte dintr-o familie puternică, după chipul și asemănarea lui, nu i se părea de lepădat. Se trezi gândindu-se la posibilele obiecții față de căsătorie ca fiind obiecțiile lui Owain, nu ale ei; și gândindu-se dacă să respingă sau să meargă mai departe cu propunerea de căsătorie cu nepotul episcopului de Beaufort.

În orice caz, i-ar fi fost greu să-l oprească pe episcop. Tocmai pe când ea se agita ca să găsească cea mai elegantă soluție de a se ocupa de chestiunea pretendentului propus de el, episcopul de Beaufort se întoarse la ea cu o scrisoare de o pagină de la Bourges care cuprindea un portret în miniatură al lui Edmund de Beaufort.

Probabil că le obținuse înainte ca măcar să se fi pus problema de a-i cere un portret lui Edmund de Beaufort. N-ar fi avut cum să fi trimis după el în Franța într-un timp atât de scurt. Stânjenită, Catherine își dădu seama că o trăgea ca pe un pește cu undița.

El scoase imaginea ca să i-o arate în timpul unei alte vizite la capelă, când Owain nu era de față. Rezistând ispitei de a privi pe furiș în jur – la urma urmei, de ce s-ar fi simțit vinovată și dacă Owain putea s-o vadă? – Catherine privi portretul. Bărbatul din imagine era înalt, oacheș și zvelt. Pe cât se părea din tablou, era chipeș. Era în armură, gata de bătălie, ținând în mână o sabie. În spatele lui era un castel, în culori aprinse. Bourges? Nu fusese

niciodată la Bourges. Alături de el era un tânăr cu ochii roşii, purtând un turban.

— Oh, zise Catherine surprinsă, privind îndeaproape miniatura, dar cu privirile ei alunecând direct spre omul cu ochii roşii, dar ăsta e fratele meu... Charles...

Amuţi. De obicei nu-i plăcea să se gândească la Charles, însă nu se aşteptase să-l vadă aici. Se opri la timp înainte să adauge: „...şi ce trist pare."

Oare Charles arătase întotdeauna atât de nefericit? Ori necazurile din anii maturităţii îl făcuseră să capete aerul acela nefericit?

Ea îşi ridică privirile spre episcop. Acesta surâdea răbdător şi ridică un deget spre pagină ca să-i călăuzească privirea spre imaginea potrivită.

— Da, e fratele tău, zise el, iar *acesta* e nepotul meu.

Supusă, Catherine o privi. Dar chipul necunoscut nu însemna nimic pentru ea şi rămânea pe pagină, fără viaţă. Ar fi putut fi Owain sau oricare alt bărbat înalt, cu părul negru. Chipul care i se întipări în minte fu cel al fratelui ei, cu ochii lui roşii.

Se părea că nimic nu putea ciunti încrederea nemăsurată a episcopului de Beaufort – nici măcar întoarcerea furioasă la Londra a ducelui Humphrey.

Ducele John îşi trimisese fratele acasă, după ce îl împiedicase să-şi ducă până la capăt ideea duelului cu ducele de Burgundia. Se spunea că soaţa ducelui Humphrey născuse un prunc mort. Se spunea că acum, la întoarcere, ducele Humphrey o părăsise şi se întâlnea iarăşi cu vechea lui amantă, Eleanor Cobden. În orice caz, contesa Jacqueline nu era de găsit, iar ducele Humphrey era într-o dispoziţie cruntă – era pus pe harţă.

Întoarcerea lui Humphrey fusese pentru Catherine o uşurare, dintr-un anumit punct de vedere. Aceasta însemna că episcopul încetase să mai vină atât de des călare la Eltham, unde se găsea Casa Regală, ori de câte ori avea chef să-i mai amintească câte ceva despre calităţile remarcabile ale lui Edmund de Beaufort. Era distractiv, într-un fel, să aibă imaginea unui pretendend fluturată

ispititor înaintea ochilor ei. Săptămânile astea fuseseră mult mai plăcute decât îşi amintea să fi avut de multă vreme. Dar începea să se simtă oarecum încolţită. Simţea totodată şi privirile suspicioase ale lui Owain aţintite asupra ei la fiecare vizită a episcopului. Simţea nevoia să aibă răgazul de a se hotărî de una singură.

Niciunul dintre ei nu-şi dădu seama la timp că întoarcerea lui Humphrey avea să le aducă necazuri. Episcopul de Beaufort, simţind poate că el câştigase deja bătălia împotriva nepotului său, renunţă la diplomaţia sa obişnuită şi se strădui din răsputeri să-l umilească pe Humphrey. Când Humphrey şi cei trei sute de soldaţi înarmaţi care îl însoţeau intrară în Londra, la început episcopul de Beaufort refuză să le îngăduie să se instaleze în apartamentele oficiale din Turn. Episcopul spuse că acţiona astfel în numele Consiliului Angliei, iar Humphrey era un risc la adresa siguranţei lor.

Următorul trimis care intră în galop pe porţile castelului de la Eltham, unde întreaga casă a lui Catherine aştepta veşti, neajutorată, aduse ştiri şi mai rele. Oamenii ducelui Humphrey, înaintând dinspre oraş şi armata episcopului de Beaufort, venind dinspre reşedinţa lui somptuoasă de la Southwark duceau o încrâncenată bătălie lângă London Bridge. Negustorii din Londra îl susţineau cu lăncile şi arcurile lor lungi şi cu halebardele lor pe ducele Humphrey. Pe pod, casele ardeau. În aer zburau scântei.

Catherine se duse în linişte în odaia lui Harry şi se aşeză, cu lumânarea în mână, ca să-l privească dormind – cu obrajii lui îmbujoraţi, cu un surâs mijit pe buze când visa, cu o mânuţă durdulie ieşind de sub pătură. Astea erau tulburările de care se temuse atâta vreme; cum de nu-şi dăduse seama că erau pe cale să înceapă? Te rog, imploră ea – şi nu ştia dacă înălţa această rugăciune lui Dumnezeu sau ducelui şi episcopului – nu-l lăsa să fie târât în aşa ceva. Puneţi-i capăt.

Şi lupta se opri. Arhiepiscopul de Canterbury înaintă, printre săgeţi şi fum, printre tăciunii caselor arse de pe pod şi printre trupuri care gemeau şi negocie o încetare a focului.

— Nu s-a sfârşit, zise Owain mohorât atunci când Catherine îi povesti.

Ea ştiu că el avea dreptate. Strânse din dinţi şi aşteptă, temătoare, alte veşti.

***

Următorul vestitor fu însuşi ducele Humphrey, plin de noroi şi brutal, care intră zgomotos în sala mare de la Eltham la vremea cinei în fruntea unei cete de cavaleri, cerând ca regele să facă un tur al Londrei călare, în semn de pace.

Catherine se ridicase iute în picioare la zgomotele de pe coridor. Încercând să nu-şi ia în seamă inima care-i bătea nebuneşte, ea îi făcu o plecăciune de bun venit şi spuse:

— Vom merge împreună.

Dar ducele Humphrey îi aruncă o privire în care ea citi numai dezgust şi plictiseală. Curtoazia lui de demult dispăruse pentru totdeauna.

— Nu-i nevoie de asta, zise el cu asprime. E băiat mare.

Se întoarse cu spatele la ea şi lătră, fără să se adreseze cuiva anume:

— Aduceţi-l jos pe Maiestatea Sa.

Catherine îşi muşcă buzele. Owain, ţinându-se drept şi liniştit înaintea ei, având încă în mână o farfurie cu carne de iepure, încuviinţă din cap, aproape imperceptibil. N-avea rost să se împotrivească.

Îl putură auzi pe Harry protestând cu mult înainte să-l zărească în pragul uşii.

— Nu vreau să plec dacă nu pot să iau corabia cu mine! se văita el, târându-şi picioarele şi apucându-se cu mâinile de cufere şi scaune şi tapiserii, agitând din mâini în vreme ce doamna Butler, albă ca varul şi îngrijorată, îl împingea înainte. Vreau să mă joc cu bărcuţa!

Ducele Humphrey înaintă spre el. Se apropie de el, privindu-l de sus.

— Liniște, spuse el amenințător.

Harry îi aruncă unchiului lui o privire îngrozită, apoi izbucni în lacrimi. Nimeni nu-i mai vorbise vreodată atât de aspru.

Ducele Humphrey se aplecă spre el, îl apucă pe copil de amândoi umerii și îl scutură brutal. Ieșindu-și din fire, Catherine se pregăti să alerge spre el ca să-l oprească. Dar Owain și farfuria cu mâncare de iepure îi stătură în cale.

Harry își înghiți lacrimile. Făcu ochii mari, îngroziți spre ducele Humphrey,

— Poartă-te cum se cuvine, îl mustră ducele Humphrey, tot cu asprime. Plângi ca o fetiță. Ce rușine. O să te întorci mâine. O să-ți recapeți corabia atunci.

Încă amuțit, cu ochii mari, Harry dădu iarăși din cap.

Ducele Humphrey lătră spre slujitorimea adunată:

— Sabia. Armura. Calul.

Urmă o clipă de agitație, un ropot de picioare supuse. Catherine lăsă să-i scape:

— Nu are armură.

Humphrey îi aruncă o privire dezagreabilă.

— Răzgâiat. Nu-i de mirare că e așa un papă-lapte. V-ați neglijat îndatoririle, doamnă.

Cu răutate, adăugă:

— Desigur, ați pierdut prea multă vreme aranjându-vă căsătoria.

Catherine căscă gura. Ce putea Humphrey să știe despre vreun plan de căsătorie? Doar nu existase niciun adevărat plan de căsătorie. Întreaga idee nu fusese altceva decât o licărire din ochii episcopului. Nu-i plăcu privirea aspră a lui Humphrey. Își dorea ca el să nu fi zis asta.

Owain lăsase din mână farfuria. Înaintă.

— Mă duc eu să-i aduc sabia, milady, îi zise el cu glas tare lui Catherine.

Apoi, calm, ducelui Humphrey:

— Armura i-a rămas mică, Înălțimea Voastră.

Niciunul dintre băieții sau profesorii sau slujitorii de acolo nu văzuseră vreodată mica sabie, darul episcopului de Beaufort. Fusese închisă de la bun început într-un colț. Ascultau cu toții uluiți cum pașii hotărâți ai lui Owain se îndepărtau, apoi reveneau ca prin minune, purtând în mână micuța armă cu lucrătura ei fină.

Îngenunchind înaintea micului rege, Owain îi încinse sabia la brâu. Catherine văzu cum el îl bătu ușor pe spate, încurajator; mica lui înclinare din cap, aprobatoare. Îl văzu pe Harry făcându-și curaj și răspunzându-i cu o încuviințare din cap.

Humphrey strâmbă din nas, dar fu oarecum înduioșat la vederea sabiei. Nu era un om rău, își zise Catherine, străduindu-se să creadă asta; nu e ca și cum ar fi avut de gând să-i facă vreun rău lui Harry. Încercă să și-i închipuie pe ducele Humphrey și pe episcopul de Beaufort călărind unul lângă altul pe străzile Londrei, de-o parte și de cealaltă a arhiepiscopului, încercând să lase deoparte cearta, învățând să-și vorbească iarăși. Încercă să vadă partea bună a faptului că Harry avea să fie și el acolo, învățând cât de importantă era pacea.

Și totuși nu-i plăcu faptul că, în vreme ce cavalerii îl urmau tropăind pe ducele Humphrey, Harry evită atât privirea ei cât și pe a celorlalți binevoitori care-l priveau chinuiți, neajutorați, de-a lungul sălii. Privea absent înaintea lui, lăsându-și sabia să i se bălăngăne fără rost la cingătoare și îngâna ceva cu glas scăzut și deloc melodios.

Când, în seara următoare și de data asta fără ducele Humphrey, cavalerii i-l aduseră înapoi pe Harry, băiețelul așteptă, cu gura căscată și privirea absentă, până ce aceștia plecară, apoi se aruncă în brațele ei și se agăță de ea atât de strâns că abia mai putea respira.

— Gata, gata..., îl liniști ea, tulburată, plimbându-l de colo-colo, legănându-l ca să-l aline. Îl băgă ea însăși în pat, fără ajutorul doamnei Butler.

El nu vru să se joace cu corabia. Nu rosti niciun cuvânt cât îl dezbrăcară și îl spălară, ci doar scânci și continuă să gângurească tare, în felul acela ciudat, repetitiv. Se opri abia când ochii lui erau grei de somn, iar ea îndrăzni să-l întrebe:

— A fost frumos să-l vezi pe unchiul Beaufort?

Băiatul îl iubea pe episcop. Ea își zisese că această parte a călătoriei i-ar fi trezit cele mai puține amintiri neplăcute. Nu se așteptase ca figura lui să se încrețească, iar el să izbucnească în lacrimi la auzul întrebării. El se întoarse și își îngropă capul într-o pernă, suspinând.

— Uncu' Bobo nu era acolo, auzi ea. Ziceau că a fugit. Ziceau că e un laș.

— Unchiul Humphrey a zis asta? întrebă Catherine, simțind că bunele ei sentimente față de duce înghețau.

— Nu... toată lumea, se smiorcăi băiatul, cu glas scăzut. Când am trecut de cheiurile cele mari de la Vintry... toată lumea ieșea din han ca să se uite la noi... și strigau... spuneau lucruri urâte... ziceau că o să-l arunce pe Uncu' Bobo în râu... să-l învețe să înoate, cu aripi.

Episcopul de Beaufort nu mai apăru pe la Eltham sau Wallingford sau Windsor. Se spunea că se ascundea la Southwark, temându-se pentru viața lui. De curând, ducele Humphrey ceruse ca episcopul să fie judecat de parlamentul care se ținea în Leicester. Îi luară sigiliul cel mare de cancelar și îl îndemnară să plece peste mări într-un pelerinaj prelungit. După ce părăsi Anglia, ducele John făcu un gest de împăcare, îngăduindu-i să accepte pălăria de cardinal pe care Henric i-o refuzase întotdeauna. Dar cardinalul de Beaufort nu era așteptat prea curând acasă.

Acum Catherine nu se mai aștepta să-l întâlnească pe Edmund de Beaufort. Dar, printr-o ironie a sorții, ea îi fu totuși prezentată de către mama lui, la sfârșitul furtunoasei ședințe a Parlamentului de la Leicester. Catherine călătorise până acolo împreună cu Harry pentru ca băiatul să poată apărea la deschiderea și închiderea Parlamentului. Beaufort era înalt și oacheș, cum lăsase să se înțeleagă și portretul; puțin musculos și îmbrăcat elegant; era spiritual și plin de umor ca și unchiul lui. Făcu o plecăciune adâncă deasupra mâinii lui Catherine și îi aruncă o privire dulce cu ochii lui verzui, plini de demnitate, dar șireți.

— Oh, zise el fermecător şi cu părută sinceritate, dacă ar fi fost aranjată la timp căsătoria noastră...

Apoi, cum amândoi ştiau că tocmai atunci episcopul era alungat în grabă din apartamentele lui ca să-şi înceapă mai repede călătoria peste mări, el ridică uşor din umeri:

— Cât de fericit aş fi fost.

Vorbea o franceză fără cusur, observă ea. Mama lui se agăţase de el, plesnind de mândrie.

— Nu pot să cred că s-a întors, zicea ea iar şi iar. Nu-mi vine a crede cât de norocoşi suntem.

Catherine continuă să-l urmărească pe tânărul acela desăvârşit multă vreme după ce mama şi fiul se retraseseră de-a lungul sălii. Ea îşi dădu seama că episcopul avusese dreptate: Edmund de Beaufort promitea foarte mult şi fără îndoială că avea să ajungă cineva. Dar nu era de ea. Fu surprinsă să descopere că lucrul n-o deranja deloc. Cu sau fără soţ, rămânea ciudat de mulţumită de soarta ei.

Dar lui Catherine îi era dor de episcop. Îi era dor de încântarea lui când crezuse că s-ar fi putut ca ea să se mărite cu nepotul lui. Îi lipseau eleganţa şi farmecul pe care le adusese în viaţa ei.

Nu mai era loc de glume spirituale, de distracţie, de lipsă de griji, acum că ducele Humphrey îşi recăpătase puterea.

Darul de Anul Nou al ducelui Humphrey pentru Catherine fu o lege. Aceasta stabilea că Regina Mamă nu avea dreptul să se mărite fără acordul explicit al Consiliului Angliei.

Acum, când Humphrey controla totul, asta însemna că ea, Catherine, nu avea voie să se mărite fără permisiunea explicită a lui Humphrey. Va trebui să se roage de el. Mai mult ca sigur, el avea să o refuze. Era o pedeapsă. Era dovada resentimentului. Era răzbunarea lui.

— Eşti sigur? întrebă Catherine la început, când Owain îi aduse vestea. Au dat într-adevăr legea asta?

Nu-i venea a crede. Nu se putea ca Humphrey s-o trateze cu atâta dispreţ încât să-i ia singura-i libertate – aceea de a-şi alege un nou soţ – fără să se deranjeze măcar s-o prevină. Sau se putea?

— E cât se poate de reală. Copistul care tocmai s-a întors de la Londra a auzit proclamaţia acolo. Zicea că toată lumea vorbea despre asta, îi răspunse Owain franc.

Adăugă:

— Probabil că a auzit de planul cu Edmund de Beaufort.

Glasul lui răsunase complet lipsit de tonul acuzator pe care ea s-ar fi putut aştepta să-l simtă.

Trebuie că Humphrey văzuse portretul, îşi zise Catherine, chinuindu-se să înţeleagă ce putea să însemne asta. Sau poate că i-a spus cineva ceva. Numai de s-ar fi pronunţat de la început mai clar faţă de propunerea episcopului. Numai de i-ar fi zis de la început că nu-l voia drept soţ pe băiatul ăla chipeş.

Fusese aşa de proastă. Fusese prea slabă; prea doritoare să facă tuturor pe plac. De ce nu s-o fi gândit mai bine?

Dar acum era prea târziu pentru regrete; prea târziu pentru orice. Ea clătină din cap.

— Aş vrea să te fi încurajat să te măriţi cu tânărul Beaufort cât mai repede, zise Owain, spărgând tăcerea. Cât mai era timp. Poate că te-am sfătuit rău. Îmi pare rău dacă e aşa.

Ea fu atât de mişcată de cuvintele lui încât fu gata să întindă mâna şi să-l strângă de braţ. Dar amintirea modului în care el reacţionase la asta singura dată când încercase să-l atingă îi reveni la timp. Îşi lăsă mâna să-i cadă moale pe lângă ea.

Continuară să meargă unul lângă celălalt.

— Humphrey n-o să fie niciodată de acord cu nicio căsătorie pe care mi-aş dori-o eu, zise ea posomorâtă. O să-mi taie orice cale spre viitor.

Owain strânse din umeri. Când vorbi, glasul lui era neutru, controlat:

— Mai devreme sau mai târziu, interesele de stat vor cere să te măriţi. Eşti de prea mare preţ ca să te poată trece cu vederea. Va trebui să cedeze.

Catherine clătină din cap.

— De ce? zise ea. Mă urăşte.

Aşteptă ca Owain să se împotrivească, să-i spună că nu, lucrurile nu stăteau atât de prost. Dar el rămase tăcut. Nu se mai auzea decât răsunetul paşilor lor, înaintând în acelaşi ritm pe pământul de ianuarie, tare ca piatra.

La porunca lui Humphrey, pedeapsa nu se abătu doar asupra lui Catherine, ci şi asupra lui Harry. Ducele trimise vorbă ca de-acum înainte Harry să aibă parte de ceva mai multă disciplină potrivită pentru un bărbat şi de mai puţin răsfăţ.

Femeile delicate cu care Catherine îl înconjurase pe Harry fură alungate. Cocoloşeală, lătră ducele Humphrey şi îl trimise în locul lor pe Richard Beauchamp, contele de de Warwick, un bărbat slab ca un ţâr, deşirat şi cu o figură răutăcioasă pe care Catherine îl găsi nesuferit de cum îl zări, pe care-l însărcină cu educaţia regelui, în calitate de tutore şi preceptor.

— I-am dat personal autoritatea să-l bată pe băiat dacă nu se poartă cum se cuvine, îi spuse ducele Humphrey lui Catherine la ceremonia ce avu loc chiar înainte ca Harry să împlinească cinci ani şi la care îl făcu pe Harry cavaler – iar Harry, la rândul lui, atinsese şovăitor cu sabia lui de jucărie umerii a treizeci şi opt de alţi tineri nobili. Catherine se pregăti să protesteze, dar ducele Humphrey îi tăie vorba. Ridicându-şi glasul, adăugă:

— Şi să nu mai aud de prostia asta că nu trebuie să se bată. Băiatul e rege. Ar fi timpul să înveţe să se poarte ca atare.

Îndârjită, Catherine spuse:

— Dar abia împlineşte cinci ani. E în grija mea până la vârsta de şapte ani. Până la sfârşitul protectoratului. Aşa s-a stabilit.

Ducele Humphrey îi aruncă o privire ucigătoare. Neluând-o în seamă (regulile privind protectoratul fuseseră inventate ad-hoc şi puteau fi răsturnate de Consiliu, iar acum, după ce scăpase de episcopul de Beaufort, ducele Humphrey era conducătorul Consiliului), el încheie:

— Şi i-am spus lui Warwick că poate înlătura pe oricine din anturajul vostru. Aşa că – să n-aud că cineva îi pune piedici, mă-nţelegeţi? Aveţi grijă ca poruncile mele să fie ascultate.

Cu o plecăciune scurtă, neprietenoasă, el se îndepărtă.

Catherine privi cu duşmănie în urma cumnatului ei, lăsându-şi gândurile să-i alerge prin cap. O asemenea lipsă de respect era ceva ce nu s-ar fi petrecut niciodată în Franţa, îşi zise ea, amintindu-şi cu mândrie de Curtea Dragostei, de farmecul rafinat al prinţilor, şi încercând să nu-şi amintească de războaiele cărora le dăduse naştere aceeaşi mândrie franceză.

Răspunsul înfierbântat, necugetat care îi veni mai întâi în minte fu că n-avea să-l lase niciodată pe Warwick să-l atingă pe fiul ei nici cu un deget şi că ar fi bine ca lui nici să nu-i treacă asta prin cap.

Dar Owain o sfătui să lase deoparte orice gând de a se împotrivi schimbărilor impuse de Humphrey. La început, când auzi că noul conducător al casei regelui avea să fie contele de Warwick, Owain amuţi. Apoi, după o scurtă pauză, când îşi recăpătă glasul, îi spuse grăbit lui Catherine:

— S-ar putea ca lui Harry să-i priască. S-ar putea chiar să fi ajuns la vârsta la care să-i placă să aibă în preajmă mai mulţi bărbaţi. S-ar putea ca asta să-i facă mai mult bine decât crezi. Warwick e un om aspru – un soldat. Nu vrei să ţi-l faci duşman degeaba. Aşa că supraveghează totul cu atenţie; dar, dacă poţi, caută să obţii cât mai multe din asta.

Catherine nu era sigură că trebuia să se încreadă în judecata lui Owain, de obicei atât de pătrunzătoare, şi în privinţa asta. Păruse că se grăbise cam prea tare să-i prezinte această perspectivă liniştitoare. Dar, în cele din urmă, neavând pe nimeni care s-o susţină dacă încerca să se răzvrătească, sfârşi prin a fi de acord că prudenţa era probabil calea cea mai înţeleaptă de urmat. Singurul ei ocrotitor din Anglia fusese alungat, lăsând-o înconjurată de duşmani puternici; iar ea era încă o străină care nu înţelegea cum lucrau oamenii ăştia. Va trebui să se poarte cu grijă faţă de Warwick. Nu se putea lupta singură. Warwick nu era chiar de rangul ei – nu era

chiar un duce de sânge regesc –, însă Humphrey îl sprijinea prea îndeaproape ca să se poată lua la harță cu el.

Așa că noua ordine severă se înstăpâni. În locul dădacelor, Harry primi patru cavaleri și patru scutieri, toți din familia Beauchamp sau rude ale contelui de Warwick. Primi și propriul lui medic, pe învățatul magistru John Somerset, un om cu chipul scofâlcit, încă în puterea vârstei, care tremura mereu de frig, înfășurat în veșmintele lui îmblănite.

— O să-ți placă maestrul Somerset, îi spuse calm Owain, când o văzu încrețindu-și nasul la vederea lui, la celălalt capăt al sălii mari de la Windsor. (Casa Regală trebuia să se mulțumească acum doar cu patru castele; preferatul ei, Eltham, nu era între ele).

— E un om învățat. L-am cunoscut la Oxford; a studiat și la Cambridge. Dă-i o șansă. O să-i facă bine lui Harry.

Așa că, cu toată suspiciunea ei față de noii-veniți, Catherine se străduí să urmeze sfaturile lui Owain și să se împace cu situația. Somerset și Owain începură să petreacă mai mult timp împreună, serile, în încăperile lui Somerset (despre odaia lui Owain, pe care ea n-o văzuse niciodată, știa că arăta ca o chilie, prea goală ca să poată primi oaspeți în ea). Învață să-i fie drag de bătrânul doctor, ca de cineva cu care se putea consulta în privința educației lui Harry, a preferințelor și abilităților lui și în care se putea încrede că avea să-i dea un răspuns sincer. Și, deși instinctiv nu simți niciun fel de apropiere față de chipul subțire, ca o secure al lui Warwick și de glasul lui aspru, deși fu îngrozită când văzu mica armură pe care el o pregătise pentru Harry prinsă de trupșorul lui moale, găsi că, dacă făcea un efort, putea cel puțin aprecia credința lui față de Coroana engleză, generozitatea cu care îl proteja pe poetul John Lydgate și mai presus de toate franceza lui impecabilă.

Însă ea nu se mai putea strecura noaptea în odaia lui Harry și să stea în liniște privindu-l, rugându-se ca pe viitor el să aibă parte de pace și de liniște. Nu îndrăznea să se aventureze prin anticamera plină de tineri sforăind și gemând și râgâind și zvârlindu-și mâinile și picioarele lor tinere, dezgolite, pe deasupra păturilor și a cuverturilor. Așa că nu putea ști dacă fiul ei mai dormea adânc,

liniştit toată noaptea. Trebuia să se mulţumească să spere că aşa era şi să-şi alunge din minte orice alte gânduri.

— E un băieţel foarte bun, îi zicea maestrul Somerset, încurajator, ori de câte ori întreba. Foarte ascultător. Mereu gata să-ţi facă pe plac.

Dar supuşenia nu era calitatea pe care contele de Warwick se prespunea că trebuia să o cultive la regele Henric al VI-lea al Angliei. Uneori, în cursul plimbărilor ei neliniştite pe scări, în sus şi în jos, printre sunetele înăbuşite ce străbăteau prin pereţii de piatră, ea ar fi jurat că auzise glasul lui Harry ţipând de frică. Acum îl vedea pe Harry atât de rar – ocheade scurte, între antrenamentele de călărie şi de luptă cu sabia sau de tras cu arcul, la masă sau la capelă – încât nu putea să-i cerceteze trupul ca să vadă dacă avea vânătăi sau urme de bici. Nimeni nu recunoştea că l-ar fi bătut. Ea nu putea face nimic.

O dată sau de două ori îl prinse alergând undeva, după vreuna din treburile lui misterioase, trimis de noii lui preceptori în lumea bărbaţilor, cu o privire preocupată, îngrijorată. Se apleca atunci spre el, îmbrăţişându-l foarte tandru, destul de strâns ca să-i mai simtă inocenţa şi îl trăgea grăbită deoparte în primul loc mai liniştit pe care-l găsea.

— Dragul meu, încerca ea, te văd atât de rar în ultima vreme; spune-mi ce mai faci astăzi...

Însă el se lăsa îmbrăţişat fără entuziasm. Privea absent pe lângă ea. Şi zicea:

— Milord Warwick o să se supere dacă întârzii.

Apoi se smulgea din îmbrăţişarea ei. Poate că toţi băieţii se îndepărtau astfel de mamele lor mai devreme sau mai târziu, îşi zicea ea neconsolată – şi el avea acum cinci ani, nu mai era un bebeluş – şi poate că toate mamele resimţeau acelaşi chin.

O singură dată, la următoarea sărbătoare de Crăciun, temerile ei nedefinite se conturară mai clar. Când, după împărţirea cadourilor de Anul Nou, cu menestrelii tânguindu-se undeva pe coridor şi cu sala plină de tineri, Harry îi aruncă tânărului şi greoiului conte de Oxford o privire aspră, bănuitoare în timp ce îi prindea

tânărului la gât cadoul care fusese ales pentru el – un lanț de aur, Catherine își zise, dintr-o dată suspicioasă:

— Nu-i place John de Vere. Se vede limpede.

Îl privi și ea cu asprime pe contele de Oxford. Își surprinse gestul și clătină din cap. Nu, Oxford nu-i putea face niciun rău. Era un băiat de treabă; ciudat, dar blând. Prinsese și-i dăduse drumul porumbelului care intrase fâlfâind din aripi în sală, cu o săptămână în urmă. Nu i-ar fi făcut niciodată vreun rău lui Harry. Probabil că i se păruse.

Se întoarse spre doctorul Somerset și începu să stea la taclale cu acesta, care avea obrajii roșii și devenise grozav de limbut, după ce dăduse pe gât prea mult vin roșu. Așa că nu reuși să prindă chiar toată întâmplarea care făcu să amuțească întreaga sală. Până ce apucă să se întoarcă, urmărind privirile holbate ale celorlalți, Harry stătea iarăși cu colanul de aur în mâini. Cheutoarea era ruptă. Oxford, pe care, își dădu seama ea, îl auzise icnind de durere și surprindere, se freca la gât, părând năucit. Își dădu seama că Harry smulsese probabil lanțul de la gâtul băiatului mai mare. Sfidător, Harry se întoarse cu spatele la Oxford și porni spre un alt tânăr cu care ea încă nu apucase să stea de vorbă – un cavaler polonez în vizită la Curte, un tânăr înalt cu ochi albaștri spălăciți și cu nasul pe sus. El nu primise niciun dar. Catherine își zise că pe Harry îl revoltase probabil ceea ce văzuse ca pe o nedreptate. La urma urmei, era doar un băiețel.

— Sigmund, ciripi Harry, plin de importanță, întinzându-i colanul noului-venit, care, teribil de încurcat, roși până la rădăcinile părului lui blond deschis și privi în jur, căutând ajutor, deznădăjduit, în privirile altora, ca să vadă dacă putea accepta darul furat.

Harry privea către străin cu privirea plină de venerație.

— Un dar din partea regelui.

Contele de Warwick nu era de față, văzu Catherine ușurată. Doctorul Somerset fu cel care întâlni privirile tânărului polonez și îi făcu semn să primească darul.

Mulţimea se potoli şi se întoarse, stând cu spatele la scenă, privitorii prefăcându-se a nu fi băgat de seamă purtarea ciudată a regelui. Catherine îl văzu pe doctorul Somerset înaintând discret spre Sigmund, făcându-i semne. Era limpede că plănuia să aştepte până ce atenţia lui Harry avea să se întoarcă spre altceva şi apoi să recupereze colanul. Dar micul Harry îi întinsese mâna tânărului cavaler şi îl trăgea deoparte, spre fereastră. Roşind mai tare ca niciodată, Sigmund îi făcu doctorului semne neajutorate din ochi şi din umeri. Vedeau cu toţii că nu era nimic de făcut.

Catherine nu-l văzuse pe Owain. Dar el era acolo, înaintând spre ea prin mulţimea agitată.

— Inelul de aur, îi zise el cu glas scăzut, trecând pe lângă ea. I l-ai putea da contelui de Oxford. Semn de împăcare.

Ea îşi privi mâinile. Purta inelul de aur pe care John Bedford i-l trimisese lui Harry cu trei ani în urmă – un cadou fără rost pentru un copil – şi pe care Harry, la sfatul doamnei Butler, i-l dăruise ei cu un an în urmă. Ea încuviinţă din cap. Owain ştia instinctiv cum să reacţioneze la lucruri din astea. Asta era calea de urmat.

Oxford rămăsese singur, frecându-se încă la gât cu o mână. Nimeni nu voia să se ducă la el. Nimeni nu voia să se implice în situaţia asta. Apropiindu-se de el, Catherine zise cu glas scăzut, clătinând din cap:

— E foarte tânăr. Dar îmi pare rău pentru suferinţa pe care ţi-a provocat-o.

Strecură inelul în mâna uriaşă, osoasă, slabă a lui John de Vere.

— A fost vina mea; o greşeală la alegerea cadourilor. Ştia că acesta era darul pentru tine, nu colanul. Dar, desigur, nu ar fi trebuit să facă astfel schimbarea... eşti bine?

Tânărul conte roşi; ochii lui se aprinseră şi se muiară auzindu-i glasul blând. Rosti mormăit o mulţumire – „un dar minunat" –, îi făcu o plecăciune politicoasă şi se retrase cu demnitate în umbra de la marginea sălii.

În acea seară, când îl întâlni pe scări, Catherine văzu pe faţa lui Harry o vânătaie urâtă.

— Cine ţi-a făcut asta? întrebă ea revoltată.

Băiatul se refugie în braţele ei, scâncind. Ea se aşeză cu el în firida cea mai apropiată, simţind răceala pietrei lipite de piele, ţinându-l la piept până ce el obosi de atâtea suspine, apoi începu să se legene de ea, înainte şi înapoi, îngânând şi mormăind monoton, privind spre cer. Pe când îl legăna şi ea la rândul ei, încercând să potolească ritmul mişcărilor lui agitate şi astfel să-l adoarmă, îşi aminti dintr-o dată de încăperea albă unde, demult, tatăl ei se simţise în siguranţă. Celălalt chip iubit, legănându-se şi îngânând şi holbându-se la păsările care zburau libere pe cer.

„Nani-nani", îi susură ea şoptit, cu toată tandreţea de care era în stare, încercând să aline tristeţea copilului cu cântecul ei. Nu era acelaşi lucru, îşi spunea ea inimii îngrozite, în timp ce cânta. Nu era la fel.

Owain îi spusese de atâtea ori lui Harry să aibă grijă cum se purta faţă de contele de Warwick că le pierduse numărul. Se lăsa pe vine lângă copil şi îi punea o mână pe umăr spunându-i, ca de la bărbat la bărbat:

— Preceptorului tău îi place disciplina. Întotdeauna a fost aşa. Aşa că – nu uita. Să fii foarte ascultător faţă de el.

O dată, Harry îl privise serios şi îl întrebase:

— De unde ştii? L-ai cunoscut şi tu când erai mai mic?

Owain încuviinţă din cap.

— Da, zise el energic, l-am cunoscut. Răspundea de casa tatălui tău, atunci când tatăl tău era prinţul Ţării Galilor. Şi pe-atunci era sever.

PATRU

Catherine se străduia să-şi păstreze pentru sine şi să-şi ţină sub control temerile despre felul în care era tratat şi despre modul în care se comporta Harry.

Măcar îl mai avea pe Owain. Avea nevoie de plimbările alături de el şi de discuţiile lor din ce în ce mai mult. Ajunsese să se bizuie practic cu totul pe sfaturile şi pe compania lui. Oricât de mult i-ar fi displăcut cum ajunsese, greutăţile pe care le întâmpinase încă de timpuriu în viaţă îl învăţaseră să supravieţuiască; iar ea îi era recunoscătoare că-i împărtăşea din experienţa lui. Cu el alături, putea găsi calea cea mai prudentă de a străbate prin orice furtună.

Pe măsură ce fiul ei se apropia de împlinirea vârstei de şapte ani, ceea ce o apăsa cel mai greu era înţelegerea faptului că Owain avea s-o părăsească cât de curând – chiar mai curând decât Harry. După ziua lui Harry, Casa Regală, în forma ei actuală, avea să mai rămână în situaţia ei actuală încă ceva mai puţin de un an, Catherine fiind încă, cel puţin în teorie, stăpână pe toate. După aceea, când şi cel de-al şaptelea an al lui Harry avea să ia sfârşit, el avea să poarte el însuşi coroana şi, protectoratul Consiliului asupra lui luând în principiu sfârşit, acesta avea să lase loc controlului direct al ducelui Humphrey asupra lui Harry. Nu putea răbda să se gândească la acea clipă; în ultimii şapte ani evitase să se gândească la asta. Acum momentul era atât de aproape.

Răspunzând gândului ei, Owain spuse, scuturându-şi zăpada de pe rasă, pe când se plimbau în sus şi-n jos înăuntrul zidurilor

castelului de la Windsor, în ziua de decembrie de după aniversarea lui Harry:

— A rămas mai puţin de un an.

Răsuflarea lui se vedea ca un nor alb, sub soarele strălucitor; chipul lui era de nepătruns; dar cuvintele lui îi tăiară răsuflarea. Până acum niciunul din ei nu le rostise cu glas tare. Acum le mai rămăseseră doar câteva luni şi îi aştepta teama zilnică: de umilinţele la care trebuiau să se aştepte, la fiecare pas, de despărţirile care aveau să vină cât de curând.

— În curând o să vină şi vremea mea, continuă Owain, cu privirile plecate, de parcă-şi privea picioarele care se loveau ritmic de faldurile rasei. Sunt aşteptat la St. Mary's anul viitor de ziua Sfântului Mihail.

Septembrie, îşi zise ea: peste nouă luni. Fiorii de gheaţă ai spaimei îi strângeau inima.

— Ce-o să mă fac eu după ce-o să plecaţi amândoi? întrebă ea plângăreţ, gândindu-se la toţi ceilalţi prizonieri francezi de un fel sau altul, cu toţii închişi între zidurile engleze, luptându-se să iasă la aer. Soacra ei, Jeanne de Navarre, bătrână şi nebună, în castelul ei, cu nimeni care să-i ţină de urât în afară de câteva servitoare bătrâne şi un papagal. Charles d'Orléans, încă înfundat într-o reşedinţă sau alta de la ţară, vânând, scriindu-şi poemele melancolice. Jacqueline de Hainault avusese noroc că scăpase. În Anglia, nimeni nu-i iubea pe francezi. Nimănui n-avea să-i fie milă de Catherine după ce avea să piardă şi urma de protecţie pe care i-o asigurase până acum custodia fiului ei. Humphrey n-avea s-o trateze mai bine decât pe ceilalţi prizonieri francezi. Avea să fie şi ea închisă undeva şi lăsată acolo să moară singură.

Owain se opri din mers. Catherine se opri şi ea. Privind pieziş spre el – se obişnuiseră atât de tare cu soiul ăsta de plimbări în sus şi-n jos înăuntrul zidurilor castelului, exprimându-şi cu grijă gândurile, fără să se privească în ochi – că ea fu surprinsă să vadă zugrăvită pe chipul lui o nehotărâre copilărească. Se stăpânise atât de bine atâta vreme. Uitase privirea asta.

El rămase uitându-se la ea, nepărând să ia în seamă vântul care îl bătea din spate, umflându-i rasa. Rămăsese pe gânduri, muşcându-şi buza de jos.

— Ce-o să faci? Nu ştiu, spuse el în cele din urmă, iar glasul îi era şi mai şovăitor decât privirle. Mă gândesc adesea la asta.

Ea văzu că vântul amestecat, sub soarele de iarnă, cu gerul muşcător, îi smulgea lacrimi din ochi. Nu erau lacrimi adevărate, ci doar urme de umezeală care-i îngheţau pe piele. El clipi.

— Îmi fac griji în privinţa asta, adăugă el după o vreme. Şi pentru tine, mult mai mult decât pentru Harry. M-am gândit să...

Apoi:

— Aşteaptă.

Se îndepărtă cu paşi largi, uriaşi.

Oricine ar fi privit înăuntru pe fereastra aceea, văzând silueta aceea care aştepta singură în bătaia firelor de zăpadă răscolite, privind cam în gol în timp ce se plimba, înainte-înapoi, cu o urmă de surâs pe buze şi cu braţele strânse asupră-şi, mângâindu-şi încet mantia îmblănită, nu şi-ar fi închipuit că Regina Mamă se gândea la ceva anume. Dar Catherine îşi amintea iarăşi şi iarăşi de ultimele cuvinte ale lui Owain, cuprinsă de o bucurie atât de covârşitoare de parcă aceasta ar fi fost minunea pe care o aşteptase întreaga viaţă. Toate mergeau prost şi aveau să meargă şi mai prost. Dar el îi zisese, cu acea privire de adolescent pe care şi-o amintea: *„Îmi fac griji... pentru tine, mult mai mult decât pentru Harry"*.

De îndată ce auzise aceste cuvinte, ea încetase să se mai simtă ca o mamă împovărată de griji plimbându-se sub zăpada de decembrie fără niciun umăr pe care să se sprijine. Anii îi zburară de pe umeri. Se preschimbă într-o tânără fată strălucitoare, aşteptându-şi, într-o primăvară, iubitul să se aplece şi s-o ia în braţe.

Toţi anii ăştia, toţi anii ăştia se ascunsese de sine însăşi. Dar în inima ei ştiuse; ştia dintotdeauna că-l iubea pe Owain Tudor. Îl iubise dintotdeauna. Nu doar în acel fel care-o făcea să vrea să-i atingă pielea şi părul, deşi acum, când simţea că gheaţa dinăuntrul

ei se topea, simțea o slabă dorință de a face și asta. Dragostea ei mergea mai profund decât atât; mai profund decât orice altceva. El era jumătatea ei. Existența lui dădea un rost vieții ei.

Îndurase cu răbdare toate necazurile pe care le avusese de suferit în Anglia pentru că el fusese aici cu ea. Ce s-ar fi făcut fără el, toți acești ani, dacă ar fi fost atât de proastă încât să se mărite cu vreunul dintre ceilalți bărbați. Nu se gândise niciodată până atât de departe – niciodată până în momentul în care, după ce ea ar fi devenit soața altui bărbat, Owain ar fi plecat într-adevăr din slujba ei. Nu s-ar fi gândit niciodată să meargă până la capăt cu căsătoria dacă asta ar fi însemnat să nu-l mai vadă pe Owain. Slavă Domnului că nu se alesese nimic din căsătoriile alea, își zise ea, și pentru prima dată îi fu aproape recunoscătoare lui Humphrey pentru asprimea lui, pentru întoarcerea lui.

Owain intră cu răsuflarea tăiată în odaia ca o chilie în care dormea și întinse mâna după cartea legată în piele de vițel pe care o alcătuise în serile timpurii petrecute în această casă, cu ani în urmă. O ținea alături de patul lui scund, lângă masa simplă care era singura mobilă din încăpere. Cartea cuprindea cópii transcrise cu mâna lui după o colecție din citatele lui preferate dintre multele sfaturi către văduve din scrierile Christinei de Pisan – fie că era vorba despre prințese sau sărăntoace, tinere sau nu, despre cum să se descurce cu cât mai multă grație într-o viață plină de necazuri. Știuse de la bun început că, pe lângă faptul că acesta era un mod de a-i păstra o tandră amintire, aceste cuvinte aveau să-i fie de un incalculabil ajutor pentru a rezolva problemele pe care Catherine avea să le întâmpine ca văduvă; căci, dincolo de înțelepciunea Christinei, ce știa el despre ce-ar putea aștepta de la viață o văduvă? Revenise la această carte ori de câte ori se ivea ocazia. O citea nopțile, rând cu rând; îi plănuia următoarele mișcări; se folosea de ea ca s-o pună pe Catherine la adăpost.

Alcătuirea acestei cărți reprezentase și cea mai importantă parte a strădaniei lui Owain de a-și transfigura pasiunea nevrednică pe

care crezuse că o biruise într-o formă mai benefică de devotament față de doamna lui. Alcătuirea acestei cărți îl ajutase să reziste puterii iluziilor, parfumului uleiului de trandafir, vicleniilor simțurilor și să caute doar adevărul pe care-l putea citi în situația lui Catherine și într-a lui. Aceasta se dovedise a fi o cale mai bună de a-și afla pacea decât asprimea cămășii de păr de capră și decât durerea provocată de mortificările trupești la care se supusese singur. Aceasta îl ajutase mai mult decât orice altceva să să se împace cu soarta lui. Cartea sa era un rezumat imperfect al gândirii Christinei. Luase de la autoare doar lucrurile de care avea nevoie, dar acestea îl călăuziseră pe drumul cel bun și-i arătaseră adesea calea de urmat. Acum, când pentru Catherine atâtea căi fuseseră tăiate, el se gândi că aceasta ar fi putut s-o ajute.

Owain își începuse cartea cu câteva din poemele pe care Christine le scrisese în vremurile de la începutul văduviei ei, descriind jalea tainică, arzătoare pe care toate văduvele o purtau în inimă. Cel mai trist poem al ei, un *virelai*, se găsea și el aici. El și-l însușise; îl păstrase și el în adâncul inimii.

Ochii mi-s de lacrimi plini
Dar nimeni nu-mi va ști amarul
Ascuns în inima-mi, sărmana.
Ținută-s jalea să-mi ascund
Căci milă n-am aflat nicicând...

Nu asta venise să caute, dar Owain își lăsă degetele să alunece o clipă peste cuvintele îndrăgite, căzând pe gânduri. Owain simțea că modurile în care Christine își descria jalea erau profund adevărate. Propriile-i amintiri despre răposatul lui rege erau pline de aceeași devoțiune pe care ea o exprimase în aceste rânduri. Nu-i trecuse niciodată prin minte să se îndoiască de faptul că, în ciuda demnității cu care Catherine își purta văduvia, era și ea, în taină, chinuită de jalea fără sfârșit a pierderii soțului ei. Și-o închipuia rugându-se pentru sufletul lui Henric, zi și noapte; simțind

durerea pierderii lui la fel de prezentă ca un soldat ce se trezea în mijlocul nopții chinuit de durerea unui braț sau a unui picior demult tăiat de sabia dușmanului.

Owain uitase demult cât de furios fusese cândva pe Catherine din pricina nebuniei acelui sărut pe care și-l smulseseră chiar în ceasul morții lui Henric; despre felul în care, cu atâția ani în urmă, blestemase cruda drăgălășenie a femeilor, despre șarpele păcatului ascuns în inimile lor. Nu fusese vina ei; fusese înnebunită de durere, ca și el, căutaseră alinare unul în celălalt, instinctiv. Începuse să înțeleagă asta în toată vremea pe care o petrecuse alături de ea. Ea era inocentă. Nu trebuia s-o învinovățească.

Owain n-o văzuse niciodată pe Catherine îngrijindu-se de tatăl ei în acele zile de demult, în Franța. Dar aici, în Anglia, văzuse cu ochii lui cât de curajoasă era Catherine. Știa că ea nu se dădea bătută niciodată, oricât de grea era situația. O iubea dintotdeauna și avea s-o iubească mereu; dar acum dragostea pe care credea c-o simțise se transformase și devenise mai matură pe măsură ce-o urmărise cum făcea față necazurilor, iar admirația și compasiunea pe care el începu să le simtă față de ea sfârșiră prin a se amesteca cu înfierbântarea acelor emoții mai timpurii.

Îi plăcea să-și spună că, odată cu trecerea anilor petrecuți în casa ei, devoțiunea lui se preschimbase într-un simțământ frățesc și nevinovat. Dar în adâncul inimii sale el știa că doar se prefăcea că era așa. Știa că sentimentele lui față de Catherine erau la fel de păcătoase ca întotdeauna. O dorea atât de mult încât țipase ca ars, cuprins de o durere fizică atunci când ea îi atinsese brațul.

I-ar fi fost poate mai ușor dacă ar fi continuat să scrie poezie, revărsându-și simțămintele pe hârtie. Dar nu putea face asta. Se terminase cu ele. Cândva, într-unul din castelele unde stăteau, ea îl întrebase:

— Nu mai scrii, Owain? Poezie, ca Charles d'Orléans? Sau altceva?

El îi răspunsese, fără amărăciune:

— Nu; nu mai alerg după iluzii... caut doar adevărul.

Atunci crezuse că acesta era adevărul. Asta era hotărârea lui, de ani de zile. Lăsase deja deoparte poemele de dragoste. Iar mai târziu, când va fi terminat cu Catherine, își zicea că avea să se întoarcă la mănăstire și să scrie – nu despre dragoste, ci despre viață: despre viața minții.

Abia acum, mângâind această pagină, pierdut în frumusețea tristeții scrise pe care o evocase Christine – și cu cuvintele pe care le rostise acolo, în grădină răsunându-i încă în minte - „ceva mai puțin de un an de-acum" – el își dădu seama cât de puțin își dorea cu adevărat să facă așa ceva. Nu va fi niciodată în stare să scrie lucruri înțelepte despre starea lumii; și niciodată nu și-ar fi dorit așa ceva. N-avea să fie niciodată în stare să-și elibereze cu totul mintea de Catherine. Tot ce-și dorea era să știe că avea s-o vadă iarăși astăzi și mâine și în fiecare zi. Dintr-o dată își aminti cum spațiile străbătute de la St. Mary's din Oxford îl făceau să simtă că se sufoca, iar din sărmanul viitor lipsit de viață pe care sperase să și-l zidească acolo nu mai întrezări nimic mai atrăgător decât o ușă de chilie larg deschisă.

Voia să stea alături de ea. S-o atingă; s-o ocrotească. Avea nevoie de ocrotire. Aveau atât de puține posibilități în această închisoare a vieții omenești. Uși care se închideau și care nu se mai deschideau niciodată.

Răsuflă adânc și întoarse pagina. Își zise cu hotărâre: răspunsul nu stă în poemele de dragoste. Ar trebui să știi asta până acum. Răspunsul n-a stat niciodată în poemele de dragoste.

Răsfoi paginile cărții până ce dădu peste pasajul pe care voise să i-l arate lui Catherine. Apoi închise cartea, ținând un deget la pagina pe care o alesese și porni iute înapoi spre grădina de trandafiri ca să-i arate ce-i propunea Christine de Pisan să facă pentru tot restul vieții ei. O ultimă șansă de salvare: o cale prin care aproape ar fi reușit să-și împărtășească soarta.

Catherine stătea, bătută de vânt, sprijinită de peretele de cărămidă al grădinii, atât de adâncită în ceea ce citea încât nu părea să

bage de seamă fâşâitul şi scârţâitul ghimpilor tulpinilor moarte din spatele capului ei.

Owain ştia pe dinafară fiecare cuvânt; şi le recita în gând, urmărind-o.

„Iată ce trebuie să faci dacă vrei să te mântuieşti", scrisese Christine, cu multă vreme în urmă. „Scripturile ne vorbesc despre două căi care duc spre Cer: viaţa contemplativă şi viaţa activă.

Viaţa contemplativă este o cale şi un fel de a-L sluji pe Dumnezeu în care omul Îl iubeşte pe Domnul nostru atât de adânc şi cu atâta pasiune încât uită cu totul şi de tată, şi de mamă, şi de copii şi de oricine-altcineva, chiar şi de sine însuşi, din pricina atenţiei sale îndreptate cu totul spre Creatorul său. Femeia devotată contemplaţiei nu se gândeşte niciodată la altceva; nimic altceva nu contează pentru ea: nici sărăcia, niciun necaz şi nicio suferinţă nu-i tulbură inima – inima adevăratelor contemplative. În viaţa ei disprețuieşte cu totul orice ţine de viaţa lumii şi de plăcerile ei trecătoare.

Desăvârşita contemplativă se află adesea într-un asemenea extaz încât pare că-şi iese din fire, iar alinarea, dulceaţa şi plăcerea pe care le simte cu greu mai au vreo legătură, necum să aibă asemănare cu vreuna din bucuriile pământeşti. Ea simte şi gustă slava şi bucuria Paradisului. Nicio altă desfătare nu se compară cu aceasta, după cum ştiu cei care au încercat să urmeze calea contemplativă.

Îmi pare rău că nu pot vorbi despre acea desfătare mai mult decât ar putea un om orb să descrie culorile. Dar, mai presus de toate, aceasta este calea cea mai plăcută lui Dumnezeu..."

Şi mai era mult, mult mai mult, mergând până la dovada convenţională că Dumnezeu îi iubea mai mult pe cei care îşi închinau viaţa contemplaţiei – faptul că Iisus găsise hărnicia Martei mai puţin vrednică decât contemplaţia Mariei.

Catherine îşi lăsă mâinile să-i cadă, încă ocrotind cu grijă cartea în ele. Ea privi în sus spre Owain. Privirea-i era pierdută, uluită.

— De ce-mi arăţi asta? întrebă ea cu un glas mic, chinuit.

— M-am gândit, începu el nerăbdător, că, ştiind că după ce voi părăsi viaţa pe care am dus-o aici în casa ta eu voi avea un viitor sigur în mănăstirea mea, viitorul contemplativ pe care Christine l-a ales în cele din urmă, că poate şi tu... că am putea amândoi...

Încet, ea începea să-i priceapă ideea. Păru pur şi simplu îngrozită.

— Vrei să spui, zise ea, că după ce Harry mă va părăsi... şi tu de asemenea... că tu crezi că ar trebui ca şi eu....?

Glasul i se frânse.

Owain îşi sili glasul să răsune hotărât.

— Să intri într-o mănăstire de maici, zise el. Să te dăruieşti lui Dumnezeu.

Dar chiar în clipa în care rostea aceste cuvinte, el înţelese deşertăciunea din cuvintele lui, trufia lor; înţelese că voia s-o închidă într-o mănăstire, s-o facă să-şi lege soarta de a lui cu orice chip. Lui i-ar fi fost mai uşor să părăsească lumea şi să intre în mănăstirea lui dacă ştia că şi ea era pe undeva, lepădându-se de viaţa ei ca să devină mireasa lui Hristos mai degrabă decât a oricărui alt bărbat.

Catherine se aşteptase la altceva, pricepu el. La ceva mai bun.

— Şi Christine a făcut asta, repetă el, cu ceva mai puţină convingere.

Ea dădu de câteva ori din cap, de parcă ar fi fost gata să accepte politicos, cu resemnare faptul că el avusese măcar intenţii bune când îi prezentase această idee ciudată. Apoi ceva în ea se schimbă. Ea trase adânc aer în piept şi privi în sus, uitându-se în ochii lui mai deschis decât de obicei, pentru ca el să poată vedea tristeţea ascunsă din ei; tristeţea pe care el bănuise că ea o purta mereu în inimă.

— Nu vreau să mă duc la mănăstire, zise ea. E ultimul lucru care mi-ar trece prin cap. Nu ştiu nici de ce tu vrei să te închizi într-o mănăstire. Şi nici de ce-a făcut-o ea. Nu-şi dorea asta. I-a luat ani de zile să se hotărască.

Ea privi în jos, spre carte. Zise:

— Vreau să *trăiesc*. Tu nu? Nu vreau să mă îngrop de vie.

Răsfoi câteva pagini, înapoi. Se opri la poemele Christinei. Urmă o altă lungă tăcere, în care ea se străduia să-şi exprime în cuvinte durerea; se auzea doar şuieratul vântului şi zgomotul spinilor care se loveau de zid.

— Christine a fost atât de norocoasă în unele privinţe..., spuse Catherine cu tristeţe, ridicându-şi iarăşi ochii. Dacă aş fi avut şi eu sentimente atât de puternice faţă de Henric, poate că nu mi s-ar părea că m-aş irosi chiar aşa mult.

Îi întinse cartea. Degetele ei se atinseră de ale lui. Dar el îşi învăţase lecţia; trase adânc aer în piept, cu un uşor şuierat, dar îşi ţinu mâinile nemişcate şi nu-i răspunse. Ea adăugă:

— Măcar aş fi găsit o oarecare consolare în faptul că mi-am iubit soţul atât de mult.

Tăcere. Owain simţi cum pământul pe care-şi zidise întreaga existenţă îi fugea de sub picioare. Nu ştia ce să răspundă. Crezuse dintotdeauna că ea *chiar* îşi iubise soţul astfel. Fusese atât de sigur de asta încât certitudinea aceasta fusese temelia pe care aşezase întreaga-i relaţie respectuoasă, distantă cu Catherine. Nu ştia ce voia ea să spună acum, când sugera neglijent că nu simţise niciodată o asemenea dragoste.

Se holbă la ea, simţindu-se ca un caraghios, ştiind că ea se aştepta ca el să-i dea ceva ce el nu ştia cum să dea. Tăcerea se adânci. În ochii ei crescu ceva ce semăna a înfierbântare şi a furie. Era limpede că făcuse vreo greşeală. Îi era limpede. Ceva ce el nu reuşea deloc să desluşească şi pe care nu avea nicio putere să-l repare.

De parcă voia să-l îndemne să facă ceva, ea adăugă:

— Uneori mă-ntreb cu ce-am greşit în viaţa asta ca să fiu atât de aspru pedepsită.

Dar nu-şi lămuri spusele. Poate că o uluise amărăciunea din propriu-i glas. Avea lacrimi în ochi. Făcu un gest din cap în direcţia porţii; şi porni iute înspre ea.

El îşi zise că n-avea rost s-o urmeze. Nu-i trecea prin cap ce-ar fi putut să-i spună ca s-o liniştească. Aşa că, neputincios, o privi cum

se îndepărta, simţindu-se mai nenorocit decât îşi amintea să se fi simţit vreodată, văzând că încercarea lui stângace de a găsi o cale ca ei să-şi trăiască viaţa într-un fel oarecare – de nu împreună, măcar pe aceeaşi cale – o adusese şi mai mult în pragul deznădejdii.

Catherine se opri la poartă, la zece picioare de ei.

— Chiar n-ai idee, Owain Tudor? îi strigă ea de-acolo, insistent, aproape furioasă, îşi zise el. Chiar nu înţelegi... *nimic*?

Owain se prefăcuse în stană de piatră. Fierbea pe dinăuntru şi era cuprins de chin; pe dinafară era împietrit. Nu se putea mişca. Ar fi dat orice ca să ştie ce să spună.

Ea închise ochii, clătină din cap foarte repede şi o luă la fugă.

CINCI

Săptămâni de-a rândul, Catherine îl evită pe Owain. Se simțea prea umilită de felul în care se sfârșise discuția lor ca să fie dispusă să rişte s-o redeschidă. Stătuse înaintea lui complet fără apărare, iar el nu fusese în stare să-i răspundă altfel decât cu o privire tâmpă. Îşi spuse, jignită, că n-avea de gând să cerşească afecțiunea lui Owain Tudor. Ea era o regină.

N-avea cum să-l împiedice să o slujească la masă, înaintea copiilor şi a servitorilor. Ar fi trebuit să dea prea multe explicații dacă ar fi vrut să schimbe acest ritual. Dar obrajii ei în flăcări şi figura ei încruntată descurajau pe oricine să vorbească. Ochii ei alunecau pe lângă el de parcă nici n-ar mai fi existat. Nu mai vorbea nimeni la masă.

Zile de-a rândul el încercă alte strategii. O urmări pe coridoare. O urmă în capelă. Îl aduse pe Harry la ea. O imploră: „Putem sta de vorbă?" sau „Am putea ieşi la o plimbare?" Dar ea se mulțumea să-i surâdă cu răceală, clătina din cap şi-şi lăsa privirile să alunece pe lângă el. Refuză să ia în seamă uluirea din privirea lui; chinul din ea. Acum ştia că rămăsese singură. Afinitatea spirituală pe care crezuse că o simțise cu Owain fusese dintotdeauna o amăgire. El n-avusese nicio idee despre ce încercase ea să-i spună. N-avea cum să ştie, dacă tot ce fusese în stare să-i propună fusese să se închidă pentru tot restul vieții într-o mănăstire.

Ea își spuse: oricum trebuie să te obișnuiești să trăiești fără el – și fără Harry. Amândoi o să plece cât de curând. Trebuie să înveți de-acum să trăiești în singurătate.

Cărticica lui Owain avea la sfârșit un calendar – calendar în care el tăia fiecare zi trecută, ca să vadă cât timp îi mai rămăsese de stat în casa lui Catherine. Stătea la masa lui, la lumina lumânării, privind la liniile oblice care înaintau în căsuțele cu lunile. Atât de puțină vreme rămasă; dar lui îi părea atât de chinuitor de multă.

Doar nu voise să-i spună ceea ce păruse că voia să-i spună. Nu-i așa?

Pentru că acum avea mai mult timp ca niciodată, Catherine începu să-și petreacă vremea în grădina de trandafiri, la venirea primăverii, încercând să se simtă mai încrezătoare la vederea tulpinilor uscate care prindeau iarăși viață pe ziduri, uitându-se cum acestea înverzeau din nou. Dar în viața ei nu apăru nimic ce semăna cu o astfel de înnoire, ci doar vești din ce în ce mai dezastruoase, venind de data asta din Franța.

Humphrey și fratele lui se certau de luni de zile cu privire la nereușita ducelui John de a duce la bun sfârșit cucerirea Franței. Ducele John nu reușise să-l captureze pe fratele ei Charles la Bourges. Costurile campaniei franceze erau astronomice. Negustorii englezi se săturaseră să tot plătească. Humphrey cerea rezultate mai bune. Spunea că ducele John se înmuiase și că rămăsese în Franța doar de dragul bordelurilor.

La rându-i, ducele John scrisese și el o grămadă de scrisori furioase Parlamentului. Se simțise atât de atins de ceea ce-i spusese ducele Humphrey încât împinsese lucrurile atât de departe că își petrecuse întreaga iarnă – șapte luni de zile – asaltând Orléans, poarta către domeniile din sud ale lui Charles. Dar vlaga păruse să fi părăsit trupele engleze. Nu reușiră să cucerească orașul.

Dimpotrivă, în primăvara anului 1429, trupele Delfinului Charles siliseră trupele engleze să se retragă dinaintea oraşului Orléans. Îmbătaţi de victorie, francezii porniseră apoi spre nord, înaintând mult în teritoriile engleze. Parisul aflat în mâinile englezilor le zăcea înainte, lipsit de apărare, aşteptându-se să fie atacat. Dar francezii nu-l luară în seamă. Înaintară spre sudul şi răsăritul capitalei, pe Valea Senei, primind omagiul târgoveţilor francezi pretutindeni pe unde se arătau – chiar şi la Troyes, unde fusese semnată pacea engleză prin care fiul lui Catherine fusese recunoscut drept rege al Franţei.

Francezii mărşăluiră mai departe spre Reims, străvechiul loc de încoronare al regilor Franţei. Acolo, fratele lui Catherine fu încoronat ca regele Carol al VII-lea.

Se spunea că o ţărancă numită Ioana d'Arc condusese trupele lui Charles spre victorie. Se spunea că Fecioara din Orléans era călăuzită de glasul lui Dumnezeu. Ioana d'Arc fu cea care aşeză pe capul lui Charles coroana.

Se spunea că era o minune. Iar asta o spuneau tocmai englezii de-acolo: oameni care n-ar fi vrut în ruptul capului să creadă că Dumnezeu s-ar fi apucat să facă minuni în favoarea francezilor.

Catherine putea doar să-şi închipuie ce le trecea prin cap francezilor uluiţi, după atâţia ani de război. *Sângele apă nu se face*, şi-i închpuia ea zicând. *Dacă Dumnezeu vrea să-i dea înapoi tronul Franţei acestui bărbat, nu se poate ca el să fie într-adevăr bastard.*

Cât despre ceea ce credea Catherine, nici ea nu ştia. Cu fiecare nouă solie ea rămânea şi mai amuţită, mai năucită, mai temătoare. Erau tot soiul de zvonuri. Lumea zicea că englezii erau terminaţi în Franţa. Din Londra, ducele Humphrey tuna şi fulgera împotriva ducelui John din Franţa, acuzându-l de neglijenţă în conducerea războiului. Din Franţa, ducele John scria scrisori la fel de furioase Consiliului şi Parlamentului, acuzându-şi fratele că îi submina autoritatea şi că încerca să pună singur mâna pe putere în Anglia.

Lumea zicea că şi cardinalul de Beaufort era pe cale să se întoarcă în Anglia.

Mai rămăseseră doar şase luni până la sfârşitul protectoratului – până ce micul şi neliniştitul Harry avea să preia cârmuirea a două regate cuprinse de tulburări. Nu-şi dorise ca fiul ei să urce astfel pe tron.

Ea tot nu se simţea în stare să vorbească cu Owain. Dar când, într-o zi de primăvară, dădu peste o rasă mototolită aruncată peste un mănunchi de papură, într-una dintre plimbările ei singuratice pe malul râului, privind dansul ameţit, strălucind ca nestematele al licuricilor care înaintau pe deasupra valurilor şi după ce o recunoscu ca fiind veşmântul lui Owain pe care acesta probabil îl lepădase ca să facă o baie, nu fu în stare să treacă mai departe. Se ascunse în schimb după un copac. De la adăpostul crengilor şi al umbrei lui, ea privi în jos spre luciul apei. Capul lui Owain se zărea într-acolo. Deasupra ei, păsările cântau şi în jurul lui era un zumzet somnoros de insecte. Deasupra capului lui strălucea o rază de soare.

Îl putea auzi cântând, chiar şi de la distanţa asta. Apoi, cu un plescăit zgomotos, el se ridică, gol, privind inocent spre râu, ca o întruchipare a lui Adam în Grădina Raiului.

Ea rămase nemişcată. Sfidătoare, îşi zise: toată lumea ar zice că e un păcat, dar dragostea mea pentru omul ăsta este singurul lucru din viaţa mea care m-a făcut fericită – dragostea mea pentru el şi pentru fiul meu sunt singurele două lucruri pentru care nu cred că va trebui să mă căiesc vreodată. Ştia că n-ar fi trebuit, dar îşi întipări în minte frumuseţea lui Owain. Chiar şi o amintire ar fi putut să-i aducă o oarece alinare, indiferent ce viitor îi rezerva soarta.

Câteva păsări sălbatice închise în colivii stăteau în curte, aşteptând să fie trimise la bucătărie. Owain intra pe poartă cu chipul încă ud de la baie. Catherine îşi zise că arăta de parcă, scăldându-se, se curăţase de toate grijile. El o zări în acelaşi timp şi pe ea, şi păsările

care aşteptau să fie tăiate. Văzu povara gândurilor coborându-se iarăşi peste el; văzu cum fruntea i se încreţea iarăşi.

El veni spre ea. Ea nu se dădu la o parte. Înţelegea acum că mândria ei n-avusese niciun rost. Nu făcea decât să amărască puţinul timp pe care-l mai aveau de petrecut împreună. Îi era deja dor de el, însă acum el era aici, alături de ea. Avea înaintea ei o viaţă întreagă în care să-i ducă dorul, când el avea să plece de-a binelea.

Simţi privirea precaută, piezişă pe care i-o aruncă Owain. Simţi cum creştea în el speranţa că aveau să poată în sfârşit să stea măcar de vorbă.

— Îmi pare rău, zise el prudent. Despre data trecută... Dacă am spus sau am făcut ceva care să te jignească... sau dacă n-am reuşit să înţeleg...

Ea surâse trist.

— N-are importanţă, îi răspunse, punând capăt poticnelilor lui.

Îi era recunoscătoare pentru cuvintele astea, oricât de nepotrivite ar fi fost. Dacă nu se putea altfel, vor mai avea măcar câteva luni chinuitor de dulci-amare, de şoapte, de clipe furate, bucurându-se la vederea celuilalt. Dar ceea ce el îi spuse o lăsă cu răsuflarea tăiată.

— Nu pot rămâne până în septembrie, adăugă el foarte iute, privind în jos. M-am gândit mult la asta. Îngăduie-mi să plec mai devreme de Sfântul Mihail. Te rog.

Ea se întoarse brusc spre el.

Temător, el făcu un pas înapoi.

— E de nesuportat, spuse el.

— Ce vrei să spui? întrebă ea, aplecându-se spre el. De nesuportat?

El se trase înapoi. Îşi dădeau ocol, ca vânătorul şi vânatul. Ea nu ştia care cine era. Privirile lui o implorau.

— Să fiu aici cu tine. Faptul că e cu totul fără speranţă. Aşteptând sfârşitul, zise el prea iute.

Ea simți că mai era ceva. Îi susținu privirea. După o pauză, el adăugă:

— Că te iubesc.

Cuvintele rămaseră suspendate în aer.

Că mă iubește, își repetă ea, minunându-se. A spus: *că mă iubește.*

— Că te doresc, adăugă el. Un chin.

El privi în sus. Ea își zise: chiar a spus asta.

— Dintotdeauna, spuse ea încet, neștiind dacă vorbea despre simțămintele lui sau ale ei.

El încuviință din cap.

— Dintotdeauna, îi confirmă el cu același glas monoton, de parcă nu conta despre ale cui sentimente vorbea, de parcă știuseră mereu amândoi că oricum simțeau aceeași nevoie.

Continuară să se privească.

— Și tu, spuse el, fără nicio expresie în glas.

— Nu mi-am dat seama că tu..., răspunse ea.

Nu se puteau atinge. Viața îi prinsese în capcane diferite. Ea avea sângele ei regesc; sângele lui velș era mânjit. Amândoi o știuseră dintotdeauna. După ce-și mărturisiseră asta, singura cale onorabilă era ca ea să-l lase să plece imediat. N-ar fi fost cuviincios ca el să mai rămână în casa ei.

— Rămâi, îi zise foarte încet, fără să-i pese. Te rog.

El părea chinuit. Clătină din cap.

— Faptul că ne-am spus asta n-o să ne facă viața mai ușoară, îi zise el. Pentru niciunul din noi. O să fie mai rău ca înainte. Îți dai seama, nu-i așa?

— Nu te gândi așa, răspunse ea, întrebându-se dacă și el simțea înlăuntru-i aceeași flacără agitată, arzătoare, dacă dorința lui de a o atinge îi dădea același sentiment de slăbiciune pe care-l resimțea ea acum, întrebându-se ce s-ar face dacă el ar pleca cu adevărat. Așa de puțină vreme – șase luni. Avem nevoie de tine. Eu am nevoie de tine. Nu pleca.

Păstrară o clipă de tăcere, privind spre păsările din colivii care ciuguleau niște resturi de grăunțe, gata de tăiere.

— Rămâi, stărui ea.

— Cum, zise el, arătând spre păsările osândite, clătinând încă din cap, ca ele?

Ea dădu din cap, nerăbdătoare. Păsările acelea se mai puteau bucura puțin de viață, nu-i așa? Trebuia să spună da.

Catherine își ținu răsuflarea. I se păru că trecu o veșnicie până când Owain încuviință și el.

— Bine. Rămân, șopti el.

Arăta groaznic de nefericit. Dar, înainte să se îndepărteze, pentru o frântură de clipă, fără să-și dea seama ce făcea, se întinse și o strânse orbește de mână.

PARTEA A VII-A

Cântarea Ioanei d'Arc

UNU

Oare freamătul ăsta era mai uşor de răbdat? Acest zilnic chin al privirilor piezişe care se abăteau apoi în lături, tresăririle şi plimbările, dându-şi seama din ce în ce mai acut de apropierea trupului celuilalt, noile tăceri care se lăsau între ei şi îmbujorările şi reaşezarea picioarelor, de dragul pudorii sau al frumuseţii, şi a mâinilor mereu agitate, mereu gata să înainteze una spre cealaltă, ţinute deoparte doar printr-un efort de voinţă sau prin rugăciune?

De multe ori Catherine îşi zise că Owain avusese probabil dreptate. Faptul că ştiau că se iubeau, însă că vor trebui să se despartă le făcea şi mai mult viaţa un chin. Dar era atât de recunoscătoare pentru faptul că el era încă aici încât nu-şi găsea cuvintele s-o exprime.

Încercă să-şi spună că tensiunea pe care ştia acum că o resimţeau amândoi – ca trosnetul electrizant din aer înainte de furtună – n-avea nimic de-a face cu această nouă înţelegere. Nu era, încerca ea să se convingă, doar faptul că totul în jurul lor începuse să se mişte mai repede, că întâmplările se îngrămădeau una peste alta: clinchetul hamurilor din curte; un şir întreg de consultări între contele de Warwick şi autorităţile din Westminster; croitorii care însăilau mătăsurile pregătite pentru încoronare şi se certau cum să aşeze fireturile; sfârşitul care-i prindea din urmă?

Data încoronării lui Harry fusese stabilită cu multă vreme în urmă pentru ziua de 6 noiembrie 1429, în preajma celei de-a opta zi de naştere a lui. După această dată, Catherine avea să-şi piardă

dreptul de a-i mai administra casa (deşi Humphrey, cu obişnuitu-i dispreţ faţă de detalii, nu stabilise de fapt ce-avea să se întâmple cu ea după 7 noiembrie). Însă, după ce Charles de Bourges reuşise să se încoroneze în Franţa, planurile englezilor pentru încoronare luară noi dimensiuni. Nu era de mirare că Humphrey era prea preocupat ca să vorbească cu Catherine. Ducii hotărâseră că-şi doreau ca regele lor să aibă parte nu doar de o încoronare englezească, ci şi de una franceză, de îndată ce putea fi organizată, şi încă de una mai strălucitoare decât cea a lui Charles de Bourges.

Contele de Warwick îi spusese lui Catherine că ştirile venite din Paris de la ducele John spuneau că încoronarea franceză a lui Harry era considerată vitală pentru efortul de război. Avea să-i impresioneze îndeajuns pe soldaţii englezi pentru ca aceştia să preia ofensiva pe front împotriva lui Charles şi a ţărăncuţei lui făcătoare de minuni. În sinea ei, Catherine se îndoia că vreo ceremonie ciudată după gustul englez, imaginată de ducele John şi greşită de la un cap la altul avea să-i impresioneze vreun pic pe francezi. În Franţa, care era cârmuită de o mie de ani de aceeaşi familie, tradiţia şi ritualurile străvechi erau împletite prea strâns cu viaţa de zi cu zi pentru ca vreun străin să poată avea vreo şansă să-i reuşească cum se cuvenea. Mai ales dacă străinul era englez, în felul stânjenitor, nepăsător, transpirat al ducelui John cu ideile lui despre însăilarea vreunei maimuţăreli ţipătoare, de mâna a doua, lepădând orice urmă de îndoială şi sperând că avea să meargă oricum. Dar n-avea să meargă oricum; nu în Franţa. În orice caz, ea se temea că englezii n-aveau să poată face nimic comparabil cu amintirea încoronării aproape miraculoase a lui Charles de la Reims. Îşi dorea ca lucrurile să nu stea astfel, dar se temea că bătălia era deja pierdută. Abia dacă mai avea rost să încerce.

Dar Catherine îşi ţinu pentru sine îndoielile de franţuzoaică. Va avea timp să discute mai târziu despre ele. Deocamdată avea o singură întrebare la care voia un răspuns.

— Cine-l va duce pe Harry în Franţa? întrebă ea.

Ochii lui Warwick străluciră.

— Eu, Madame, răspunse el solemn.

Catherine își lăsă capul în farfurie. Dar în sinea ei se hotărâse că avea să meargă și ea. Lui Humphrey n-avea să-i placă, dar va găsi ea o cale. Dacă reușea să primească îngăduința de a-l însoți pe Harry în Franța, asta avea să prelungească timpul pe care-l mai putea petrece alături de fiul ei cu luni de zile. Poate și mai mult. Dacă plecau după încoronarea din noiembrie, poate că avea să dureze până ce va fi trecut mai toată iarna; dacă înaintau încet în nordul Franței, putea să dureze chiar și un an. Aveau să fie pretutindeni întârzieri; războiul era peste tot; și câtă vreme le-ar fi luat englezilor ca să pună la cale o încoronare franceză? Nu se știa cât ar fi putut să prelungească acea călătorie înainte de a fi silită să se întoarcă în Anglia și să se supună tuturor noilor umilințe pe care ducele Humphrey avea să le inventeze pentru ea, după ce însărcinarea ei ca Regină Mamă lua sfârșit, indiferent ce viață strâmtorată, în umbră, așteptându-și moartea i se pregătea.

O întoarcere în Franța: ăsta era măcar un lucru pentru care să-și facă planuri. Ceva care să-i ia gândul de la înțelegerea faptului că mai erau doar câteva săptămâni până la sărbătoarea Sfântului Mihail și a tuturor Puterilor îngerești, pe 29 septembrie, și că Owain avea să plece mai înainte de asta.

Harry nu voia să recunoască faptul că-i plăcea să fie ținut în brațe, acum că era destul de înalt cât să arate uneori aproape ca un om mare și că avea să împlinească opt ani înainte de sfârșitul anului. Dar atunci când nu se uita nimeni, nu-i displăcea să se cuibărească iarăși în brațele lui Catherine. Iar Warwick, din fericire, era plecat la Londra, pentru noi discuții cu ducele Humphrey. Catherine porunci prin urmare ca baia regelui să fie pregătită în odăile ei și, după ce fu spălat, îmbrăcat în halatul de baie și cu scufia pe cap și după ce-și băuse laptele cu miere și scorțișoară, el și Catherine se așezară pe perne unul lângă altul, el cu capul pe umărul ei, privind spre tăciunii pe jumătate stinși din vatră.

Măcar de data asta Warwick nu se putea plânge că băiatul nu stătea în ceata lui de băieți, își zise ea sfidătoare. Era de datoria ei să-l învețe pe fiul ei franceza și să-l pregătească pentru cârmuirea

Franței. Humphrey însuși îi spusese asta. Dacă aveau să-l încoroneze acolo, ea trebuia să-l pregătească și pentru această eventualitate, să-i spună care era modul cel mai potrivit de-a o face, să-i împărtășească cunoștințele pe care le avea despre asta.

— Într-o bună zi, îi zise ea visătoare, mângâind părul moale al lui Harry, ai să fii încoronat și ca rege al Franței, știai?

El se ghemui mai tare în brațele ei.

— Știi ce se întâmplă când ești încoronat rege al Franței? îi șopti ea cu glas cântător, bucurându-se de pacea acestei clipe, de trupșorul lui destins, lipit de al ei.

Simți cum el clătina din cap.

Ea făcu o pauză. Nici ea nu știa de fapt detaliile cu privire la ceea ce trebuia să se întâmple la o încoronare franceză. Nimeni nu știa. Bunicul ei murise de atâta vreme, iar războiul și frământările ce avuseseră loc de-atunci încoace uciseseră atât de mulți nobili încât abia dacă se mai găsea cineva care văzuse și care să-și amintească într-adevăr de încoronarea tatălui ei, cu aproape cincizeci de ani în urmă. Dar în mare știa.

— Ei bine, zise ea, mângâindu-l pe cap, desigur, nu e cu totul diferit de ce-o să faci la încoronarea ta din Anglia de la abația Westminster... e o slujbă cu rugăciuni și formule speciale, prin care îi făgăduiești lui Dumnezeu că-ți vei face datoria față de El și față de țara pe care ți-a dăruit-o...

Neliniștită, simți cum Harry se agita, strecurându-se din brațele ei. Adăugă:

— ...deși cuvintele franțuzești sunt, firește, mai frumoase.

Asta îi plăcu. El o privi cu încântată uluire. Nimeni nu îndrăznea să nu arate respect față de rânduielile englezești. Chicotiră complice.

— De fapt, încoronarea ta franceză o să fie lucrul cel mai solemn și mai frumos pe care ți-l poți închipui... în clipa când vei ști că prin vinele tale curge același sânge curat și minunat care a curs și în vinele lui Ludovic cel Sfânt și ale lui Carol cel Mare și ale lui Clovis. Cel mai ales sânge din lume. Când duhul Domnului vine peste tine și te preschimbă, astfel încât să înțelegi că ești acum

cel mai nou reprezentant al viței strălucite ce urcă până în negura vremurilor – cel mai sfânt dintre regii preacreștini...

El încuviință din cap, liniștit de cuvintele cunoscute și se cuibări iarăși lângă ea.

— Totul începe cu intrarea ta în catedrala de la Reims, cu toată nobilimea Franței venită să te privească...

El chiți în franceza lui ciudată, de vorbitor nu chiar nativ.

— De ce Reims? De ce nu la Paris? Sau la Saint-Denis, sau în altă parte? Ce-i așa de grozav la Reims?

— Ei bine, de la Reims pornești în procesiune spre Saint-Denis, în jos, pe drumul St. Marcoul de Corbény, iar după aceea mai departe, spre Paris, cu mulțimile ovaționând de-a lungul drumului – dar numai după aceea, când vei fi deja rege, pentru că abația de la Saint-Denis este căminul spiritual al celor care sunt deja regi, îi răspunse ea răbdătoare, minunându-se de cât de multe nu știa el încă despre Franța.

Ea adăugă:

— Odată ce vei fi primit dumnezeiasca putere dată regilor de a vindeca bolnavii și de a face minuni – căci, de când era copil, ei i se spusese că asta se petrecea cu un rege al Franței după încoronare.

Ea își înăbuși gândul care-i răsări în minte pentru o clipă: numai dacă Papă ar fi fost cu adevărat în stare să facă minuni și să vindece bolile – chiar și pe-a sa.

— Reims este locul unde ești încoronat ca rege al Franței pentru că acolo a devenit rege al francezilor... și creștin... strămoșul nostru Clovis, și acolo turtureaua albă a zburat spre el, purtând uleiul sfânt pentru botezul său... și vreme de o mie de ani de-atunci acea *ampulla* și mirul păstrat în ea au rămas în catedrala de la Reims... așteptând ungerea unui nou rege... așteptându-te... – ea se întoarse spre el, făcu ochii mari și-și atinse jucăuș nasul de al lui – pe *tine*!

El îi răspunse cu un scâncet de încântare.

Ei îi plăcea să se piardă în povestirea felului în care lucrurile trebuiau să se petreacă, sau cum ar fi putut fi. Fiul ei făcea același lucru.

— Eşti înveşmântat în aur şi porţi sabia lui Carol cel Mare, îi cântă ea, iar el o privi cu ochi scânteietori. Şi-ţi poţi alege coroana. Poţi să porţi coroana sfântă a lui Ludovic cel Sfânt, cea care are prinsă în ea un spin din adevărata coroană de spini a Domnului Iisus Hristos... sau poţi purta coroana împărătească a lui Carol cel Mare, împodobită cu crinii Franţei.

El încuviinţă iarăşi din cap, acum mai somnoros; ochii începeau să i se închidă.

— Cea sfântă, mormăi el plin de importanţă. Aceea mi-ar plăcea.

Ea îl mângâie iarăşi pe capul lui somnoros, fericit. Îşi închipuia urma delicată a mirului pe fruntea şi mâinile lui; parfumul mirului adiindu-i în nări, purtând cu el înţelegerea sfinţeniei întru maiestate pe care avea să i-o aducă mireasma aceea amăruie.

— Doar de asta ai nevoie... acestea sunt simbolurile sfinte ale Franţei, murmură ea, aproape cântând. Când poporul tău are să te vadă purtând coroana şi spada aceea, strălucind de aur, sub razele soarelui, are să te recunoască drept singuru-i rege adevărat pentru toată viaţa ta. Numai pe tine – pe nimeni altcineva.

Capul lui cădea. Îl sărută.

— Numai pe tine – pe nimeni altcineva, repetă ea, mai degrabă pentru sine decât pentru el.

Dar el nu adormise de tot. Se răsuci când ea se ridică încet. Îi zise, cu ochii încă închişi:

— Dar, Maman, cum rămâne cu celălalt rege al Franţei?

Catherine îngheţă.

— Care celălalt rege al Franţei? zise ea.

El nu voia să deschidă ochii. Se afundă şi mai tare cu capul în perna care-i înăbuşea cuvintele.

— Cel care tocmai a fost încoronat la Reims. Mi-au spus băieţii. Mai e unul.

— A, *el*... el nu e regele adevărat, îi răspunse ea repede, încercând să pară nepăsătoare, dorindu-şi ca băieţelul întins undeva sub ea cu perna în braţe să nu fi semănat chiar atât de tare cu Charles

cel de demult. El e doar un om rău care se preface. Încercăm să-l prindem și să-l oprim.

Harry tăcuse. Catherine stinse lumânările și porni spre ușă, în vârful picioarelor.

— Dar de unde știm că se preface? insistă Harry. Dacă el s-a dus deja la Reims și a făcut toate lucrurile astea și a spus rugăciunile acelea și Dumnezeu n-a făcut nimic ca să-l pedepească? De unde știm că Dumnezeu n-o să creadă că eu sunt cel care mă prefac?

Ea râse, neliniștită, din pragul ușii.

— Știm, pur și simplu, spuse ea, privind înapoi spre întunericul în care se afla el. Crede-mă.

Nu era de-ajuns. Pricepu asta din așteptarea pe care o simți în tăcerea lui. Harry aștepta mai mult.

— Dumnezeu nu l-a recunoscut, cum nu l-a recunoscut nici poporul Franței. Cu toții știau că trișează, improviză ea.

— Cum?

— Ah, zise ea. Pentru că nu avea coroana sau sabia; pentru că el nu era regele.

Auzi un sunet scăzut dinăuntrul încăperii. Un „ahhhh" mulțumit. Acum o credea. Numai de-ar fi fost atât de simplu, își zise ea, plecând grăbită.

Într-un fel, spusese adevărul. Charles *nu* purtase toate însemnele regale în călătoria lui grăbită la Reims. Giuvaierurile coroanei se păstrau la abația Saint-Denis, care se găsea în mâinile englezilor. Nu avusese acces la ele. Nimeni nu știa ce coroană folosise Charles, deși se găsise pe undeva una; însă el primise o copie a slujbei de încoronare de undeva din preajma abației de la Saint-Rémi. Faptul că urma să aibă sabia și coroana care întruchipaseră dintotdeauna credința francezilor în sfințenia sângelui regilor lor *avea* să-l ajute într-adevăr pe Harry atunci când avea să-i vină și lui rândul să fie uns rege. Dar faptul că Charles reușise să străbată teritoriul dușman ca să ajungă la Reims fusese de ajuns ca să-i convingă pe mulți francezi de vrednicia lui. S-ar putea să fie nevoie de ceva mai mult ca să-i convingă acum – poate ceva mai mult decât o sabie și

o coroană, oricât de sfinte – că un băieţel din Anglia care nu ştia nimic despre Franţa era cârmuitorul lor de drept.

Contele de Warwick fu cel care îi anunţă vestea lui Harry la prânzul de după întoarcerea lui la Wallingford. Cu glas tare, astfel ca toţi cei din sală să-l audă, îi spuse regelui că va trebui să călătorească în Franţa pentru o a doua încoronare de îndată după încoronarea engleză.

La auzul veştii, peste sala cea mare se aşternu tăcerea. Chiar şi cei mai înfometaţi dintre tinerii nobili, sleiţi de puteri după ce călăriseră toată dimineaţa se opriră din hăcuirea veselă a bucăţilor de carne de pe oase şi lăsară cuţitele din mâini. Priviră în sus, spre capul mesei, cu ochii măriţi dintr-o dată şi atenţi precum cerbii din pădure. Ştiau cu toţii că Franţa era un loc primejdios, dar captivant. Franţa era locul în care te duceai să te baţi.

Catherine nu ştia că Warwick avea să facă public un asemenea anunţ şi atât de devreme. N-avea idee că se grăbeau chiar aşa de tare. Aşa că se holba şi ea la el. Dar, la două locuri distanţă de capul mesei, cu Warwick la dreapta ei, stând în picioare, cu braţele şi şoldurile ei ascunzându-l pe micul ei fiu, nu-şi putu da seama ce impresie lăsase informaţia asupra lui Harry. Tot ce putea vedea era chipul osos al lui Warwick, umflat de furie.

Brutal, contele se întoarse dinspre ea spre chipul copilului, pe care ea nu-l putea vedea.

— Se spune „Da, milord", lătră el, aplecându-se prea aproape de Harry, punându-şi braţele deşirate pe masă, ameninţător.

Glasul lui era îngheţat, neplăcut.

— Se spune: „Le sunt recunoscător Înălţimilor-Lor, ducii, pentru strădaniile depuse pentru mine".

Catherine auzi glăsciorul lui ascuţit articulând răspunsul, dar, deşi întinsese capul pe după spatele lui Warwick, încercând să-i prindă privirea lui Harry, ea tot nu reuşi să-i vadă chipul.

Harry zise, cu un glas tremurător, plin de nelinişte:

— Mama mea o să vină cu mine?

Catherine închise ochii. I se făcu rău de cât de tare se temea pentru el.

Glasul lui Warwick – alb, necruțător de liniștit – răsună până în cele mai îndepărtate unghere ale sălii.

— Nu, spuse el. Învață să gândești ca un bărbat.

Din spatele contelui, Catherine auzi un glas surd, sfidător:

— Nu vreau să merg în Franța.

Întreaga sală își ținu răsuflarea. Warwick spuse:

— Du-te în odaia ta. Acum.

— N-ai voie să mă lovești, scânci Harry, iar ea îi auzi panica din glas.

Toate privirile erau în jos, fixate în farfurii; băieții își doreau să fie în altă parte.

— Eu sunt regele.

Cu același glas sumbru, monoton, Warwick spuse:

— Iar eu sunt preceptorul tău.

— Încetează, zise Catherine cu glas slab.

Mâinile ei, încleștate pe sub masă, se ridicară încercând să atingă umărul contelui, ca să-l oprească. Dar o siluetă înaltă păși între ei, împingându-i ușor mâna înapoi și se așeză între ea și Warwick pentru ceea ce ei i se păru a fi o eternitate, așezându-i încet, cu intenție, o mică pasăre friptă pe farfurie. Owain se întoarse și clătină din cap spre ea. Warwick era prea furios. N-avea niciun rost să intervină.

Așa că Warwick continuă. Urmă o încăierare; o învălmășeală de brațe și de picioare. Apoi Warwick înaintă spre ușa sălii, pe jumătate împingându-l, pe jumătate ținându-l pe băiețel în brațe, din ce în ce mai sus, până ce Harry atârna de ceafă ca un pisoi gata să fie înecat, cu picioarele agitându-i-se neputincioase în aer.

Prin ușa deschisă, răsunând de-a lungul coridorului, Catherine auzi cum începea schelălăitul ca de animal. Toate instinctele ei îi strigau să plece să-și ocrotească fiul de bruta care-l târa departe de ea. Era cuprinsă de furie față de celălalt trup din fața ei; era înfierbântată, cu chipul aprins de mânie. Dar nu se putea apuca să se încaiere cu slujitorul care-i aducea mâncarea înaintea întregii săli.

Cu ochii plini de furie neputincioasă, ea îşi lăsă ochii în jos, spre mâncarea dinaintea ei. Ceilalţi băieţi priveau şi ei mai departe în farfurii. Acum înţelese. Ei mai văzuseră asta.

Owain îşi amintea această privire a contelui de Warwick. Ca focul. Sau precum cărbunii: dură şi cenuşie-întunecată, lucind de plăcerea de a provoca durere.

Îşi amintea cum contele îi şoptea la ureche, bucurându-se de spaima pe care o citea pe chipul lui Owain: „Ştii ce fac în ţinuturile Moscovei cu fiii de trădători ca tine? Îi trag în ţeapă, în vârful unor pari şi-i lasă să fie mâncaţi de câinii sălbatici".

Warwick îşi câştigase reputaţia cavalerească luptând în campania din Ţara Galilor. Plecase apoi în pelerinaj la Locurile Sfinte, însă îşi petrecuse cea mai mare parte a celor trei ani pe la turniruri în diferite părţi ale Europei. La întoarcere, trecuse prin ţinuturile Moscovei. Cruzimea ruşilor îi lăsase o impresie puternică.

Owain avusese coşmaruri ani de-a rândul după ce-şi petrecuse copilăria sub ascultarea lui Warwick: vise întunecate în care ochii aceia ardeau în întuneric, iar glasul acela aspru îi şoptea la ureche; visuri în care Owain urla de durere, lăsând deoparte mândria.

Încerca să nu se gândească la bătăile luate. Dar nu era vorba doar de bătaie. Numai vederea umerilor încordaţi ai lui Warwick şi chipul acela sumbru, împietrit îl făcuse dintotdeauna pe Owain să tremure, înainte ca mâna bărbatului să se fi ridicat asupra lui, cuprinsă de ceva mai rău ca furia. Owain resimţise răceala aceea instinctivă, involuntară – ca a unei stafii care-i bântuia mormântul, ceva mai adânc decât orice frică – atunci când, la vârsta de zece sau unsprezece ani, fusese dat în grija lui Warwick pentru prima oară. O simţise iarăşi, adult, când îl revăzuse pe Warwick. Încercase să se stăpânească; încercase să lase totul deoparte şi să-l privească pe Warwick detaşat, cu privirea unui om matur. Dar nu se putea împiedica. Încă mai simţea acelaşi lucru.

Warwick probabil că habar n-avea de faptul că, în confuzia bătăliei de la Mynydd Cwmdu, pe când Owain era încă foarte mic, iar Warwick pornise la atac în fruntea englezilor, aproape luându-l

prins pe Owain Glyndŵr, capturându-i însă doar stindardul, când îi siliseră pe velşi să se retragă în jos pe valea râului Isk, printre supraviețuitorii velşi se spunea că el fusese englezul care dăduse acea lovitură de sabie ce – mult mai târziu, după ce putrezise săptămâni de-a rândul, puțind şi înnebunindu-şi victima de durere şi de teamă – îl ucisese pe tatăl lui Owain, Maredudd ap Tudur. Owain sperase dintotdeauna că Warwick nu ştia asta. Dacă ar fi ştiut asta, îşi zicea Owain, probabil că ar fi vrut să-i provoace şi mai multă suferință băiatului care-i fusese dat în grijă.

Owain spera ca micul Harry avea să aibă destulă minte cât să se facă mic şi să se supună.

Owain se depărtă de masa lângă care stătuse ca s-o împiedice pe Catherine să alerge după contele de Warwick doar după ce zgomotele se mai potoliră. Tăcerea din sală continuă.

Câteva minute mai târziu, Warwick se întoarse singur la masă. Sfârşi de mâncat fără un cuvânt. Owain se retrase din încăpere.

Catherine – simțindu-se vinovată, îngrozită de faptul că nu fusese în stare să-şi apere fiul de cruzimea acestui bărbat – era încă prea furioasă ca să poată deschide gura. Trebuie că Warwick îl bătuse pe Harry în toată vremea asta; ea bănuise ceva, dar nimeni nu voise să-i spună. Oare ştiuseră cu toții de la bun început? Încercă să se adune. Nu conta. Acum îşi recunoscuse dușmanul, dar nu ştia cum să acționeze. Nu putea să-l pândească sau să țipe la el; intervenția lui Owain, oricât de tare o înfuriase, îi dăduse răgazul să priceapă cât de zadarnic ar fi fost lucrul ăsta. N-avea decât să se simtă furioasă, însă dacă n-avea nicio strategie sau vreo speranță să obțină ceva din furia ei, ştia că nu i-ar fi fost deloc de folos s-o arate. Într-o bună zi va veni momentul când îi va putea lua la rost şi pe tiranul ăsta şi pe stăpânul lui, Humphrey, şi să pună să-l bată – să-i bată pe amândoi. Până atunci va trebui să-şi aştepte rândul.

Warwick ştia cât de neajutorată se simțea. Când se ridică să-i conducă pe băieții amuțiți către activitățile lor de după-amiază, el

se întoarse spre ea îndeajuns cât Catherine să-i poată vedea linia subțire, sumbră a gurii și spuse:

— Maiestatea Sa nu are să călărească împreună cu noi astăzi; își va petrece după-amiaza singur, în tăcută contemplație. Cere îngăduința să nu vină la cină.

Ea încuviință tăcută, privind în farfurie. Dar, de îndată ce-l văzu pe Warwick afară, în curte, călare, cu băieții ale căror armuri luceau în soare când urcau pe cai sau se agitau în toate părțile în jurul șeilor, ea o zbughi drept spre odaia lui Harry.

Harry încă mai suspina, dar potolit. Nu era schelălăitul amărât, ca de animal de care ea se temea: vaietele unui suflet pierdut. El zăcea pe pat, cu fața în jos, cu părul lui blond închis țepos, ciufulit și cu vreo șase dungi de un roșu-vinețiu urât pe spatele lui gol, tremurând.

Owain ajunsese cel dintâi aici. Stătea pe marginea patului, ungând cu grijă vânătăile cu grăsime de gâscă, vorbindu-i foarte blând: un șuvoi neîncetat de cuvinte mângâietoare.

— ...Nu-i așa rău... mâine o să fie bine... dar doare întotdeauna... știu... pe mine mă băteau mereu când eram mic... tatăl tău era cel dintâi... îți dai seama? Zicea că era singurul mod la care se putea gândi prin care să mă facă să încetez să mai cânt în velșă... zicea că auzise destul cât să-i ajungă pentru întreaga viață... limbă de slugi și de trădători... mi-a luat ani de zile ca să încetez... îmi intrase în sânge... dar până la urmă l-am respectat pentru asta... era foarte limpede ce voia și ce nu voia... și atât de generos când te prindeai ce voia să faci și-o făceai.

— *El* te bătea pe *tine*? Când era stăpânul *tău*? se smiorcăi Harry.

Owain o zări pe Catherine stând nemișcată în pragul ușii. Ea se trase mai aproape. Nu se putu stăpâni.

Owain nu răspunse la întrebare. Chiar si acum, după atâția ani, nu-i plăcea să-și amintească de cât se temuse de Warwick. El își întoarse în schimb iarăși capul în jos, spre Harry:

— ...N-o să fie aşa de rău să mergi în Franţa... nicio teamă... o să vezi... şi o să vezi Parisul... te invidiez pentru asta... cel mai frumos oraş din lume... turnuri albe şi cireşi... Nu ţi-am povestit cum a fost prima dată când m-am dus acolo? Nu puteam să-mi iau ochii... aşa de frumos... ca o îndrăgostire.

Smiorcăielile încetară. Harry căzuse pe gânduri.

— Dar vreau ca mama să fie acolo, zise el după o pauză, cu capul încă îngropat în pernă, cu glasul înăbuşit şi slab, însă liniştit. Ea e franţuzoaică. O să vrea şi ea să vadă. Şi ştie ce e de făcut în Franţa. Eu nu ştiu. O să-mi fie teamă fără ea.

Catherine se apropie de pat şi, îngenunchind lângă capul lui Harry, începu să-i mângâie părul ciufulit. El nu se arătă surprins de venirea ei. Îşi ţinu capul în pernă, de parcă-i era ruşine de chipul lui pătat de lacrimi. Dar întinse o mână şi o lăsă încrezător pe braţul ei.

Cei trei rămaseră astfel, apropiaţi, pentru încă câteva clipe: Owain frecându-l pe spate, iar Catherine mângâindu-i părul, cu mânuţa caldă a lui Harry pe braţul ei. Catherine şi-ar fi dorit ca acea clipă să dureze o veşnicie, însă Owain se ridică, puse capacul pe borcanul cu alifie şi părăsi repede încăperea.

— Şi eu vreau să vin în Franţa cu tine, murmură Catherine, sărutându-şi fiul pe cap. O să încerc. Dar trebuie să avem grijă cum o cerem. Unchiul Humphrey trebuie făcut să creadă că s-a gândit singur la asta. Aşa că o să încerc să i-o cer când va veni momentul. Nu încă: nu până când contele Richard n-o să uite că a fost aşa de supărat astăzi...

Harry întoarse capul. Ea putu vedea o jumătate de obraz pătat, mucos, şi un ochi umflat privind cu grijă spre ea. Copleşită de duioşie, ea îi şopti:

— O să fie taina noastră... faptul că o să încercăm asta... aşa că, crezi că poţi să ţii asta sub tăcere o vreme?

Ochiul continua să o privească. Apoi îşi lăsă braţele să alunece plângăreţ în jurul ei. Cu capul îngropat la pieptul ei, el mormăi:

— Da.

Îl regăsi pe Owain cu puţin timp înainte de vecernie, în capelă. Era atât de plină de furia ei faţă de Warwick şi de grija pentru Harry încât abia dacă-i mai trecu prin minte să păstreze o distanţă sigură faţă de Owain. Sau poate că, îşi zise ea cuprinsă de o vagă îndoială, în vreme ce se grăbea spre el, se folosea de fapt de fierberea sentimentelor ei ca de o scuză ca să se apropie de Owain şi să şuşotească împreună cu el. Ea îşi lăsă acest gând deoparte; era prea neliniştitor.

— Omul ăla nu-i face bine lui Harry, îi şopti ea brusc, îngenunchind lângă el, atât de preocupată de sentimentele ei că nu-i păsă dacă îi întrerupea rugăciunile. Nu vreau să-i tulbure liniştea sufletească.

Owain clătină din cap. Îşi ţinea ochii închişi; mâinile împreunate cuviincios.

— Nimic de făcut în privinţa lui Warwick, şopti el, ca o rugăciune. Doar să stai şi să aştepţi.

Luându-se după el, ea îşi împreună mâinile şi îşi plecă capul. Uşa era larg deschisă. Băieţii aveau să vină cât de curând. Owain era discret.

Dar găsea o bucurie chiar şi în asta, îngenunchind unul alături de celălalt.

— Dar mă înspăimântă, continuă ea, încă şoptind, după ce se asigurase că nu era încă nimeni în pragul uşii. Vaietul ăla pe care-l scoate.

Vorbea despre Harry. Nu se putu împiedica să nu se-nfioare spunând-o. Ea privi din nou în jur.

— Şi tatăl meu făcea aşa, continuă ea, dintr-o dată disperată să-i împărtăşească această teamă pe care o purtase prea multă vreme singură; atunci când era...

Se auzi un zgomot de paşi grăbiţi. Doi tineri intrară grăbiţi, împingându-se, cu ochi vioi şi chicotind pe înfundate: Oxford şi Ormond. Sâsâindu-se unul pe celălalt, împiedicându-se de lucruri, mirosind a iarbă verde şi a sudoare proaspătă de cal, ei îngenunchează în spatele lui Catherine.

Ea își întoarse privirile spre mâinile ei. Dar nu înainte de a surprinde scurta privire alertă, curioasă pe care i-o aruncă Owain.

Mai apoi el se așeză în spatele ei, în mulțimea care se îmbrâncea afară, pornind spre cină. Ea putea vedea înaintea ei pletele grele, de un blond murdar, ale lui Warwick, la o distanță sigură. Băieții alergau la masă, pălăvrăgind nerăbdători în penumbra care se lăsa. Nimeni n-o lua în seamă.

Cu glas scăzut, el îi zise:

— Nu trebuie să-ți faci griji. Harry nu e ca tatăl tău.

Pentru o clipă, ea dădu să se întoarcă spre el, dorindu-și să-l vadă spunând asta, nu doar să-l audă. Dar el o luă de cot și o întoarse liniștit înapoi, îndemnând-o să meargă mai departe. Ea continuă să asculte. Glasul liniștitor al lui Owain era atât de scăzut încât aproape se pierdea în ecoul vesel al glasurilor băieților.

— E un băiețel cât se poate de normal... un copil minunat... un suflet sensibil, atâta tot.

Ea privi pieziș. El păruse atât de sigur de asta.

— Poate prea sensibil ca să primească disciplina lui Warwick ca pe ceva firesc... dar nu e nicio nebunie în asta.

Ea încuviință din cap, începând să se simtă ușurată.

— Poate că n-o să fie niciodată un mare erou, continuă Owain. I-am urmărit pe băieți antrenându-se; nu cred că el are instincte războinice mai puternice decât le au vreo jumătate din ceilalți; nu mai mult decât le-aș fi avut eu vreodată, dacă e pe-așa. Așa că probabil că n-o să fie niciodată lumina ochilor lui Warwick. Dar la urma urmei are asta vreo importanță?

Ea începu să surâdă. Cotiră, privindu-i pe băieții care se îndepărtau, înaintând spre ușa sălii mari.

Owain continuă:

— Anglia a avut parte de destui eroi. N-ar fi nimic rău în a avea acum un rege înțelept și pașnic – un Solomon –, cineva care să-și învețe poporul să trăiască în pace, în har. Harry ar putea fi astfel. I-ai dăruit deja o mare iubire față de Dumnezeu; o să-și găsească alinarea în credință întreaga-i viață. Când va veni vremea, probabil că-l vor bucura la fel de mult și cărțile. La urma urmei, tatăl tău nu

este singurul al cărui sânge îi curge în vine. Gândește-te la bunicul tău: omul cel mai înțelept din întreaga creștinătate. Nimeni nu l-a criticat vreodată pe el pentru că a fost un rege filosof.

El se opri. Schiță o plecăciune.

— Du-te tu. Eu nu vin la cină, spuse el, mai prozaic. Am de scris niște scrisori. Dar o să mă asigur că Harry o să primească de mâncare ceva mai târziu. Nu-ți face griji.

Recunoscătoare, ea îi răspunse cu un semn din cap. Pentru Owain avea să fie mai puțin stânjenitor decât pentru ea să se ducă la Harry noaptea, prin mijlocul cetei de băieți. Și dacă nu era pe deplin încredințată de celelalte lucruri pe care i le spusese, ele fuseseră de-ajuns, cel puțin, ca să-i mai desfacă nodul care-i strângea măruntaiele, lăsând-o să răsufle mai ușor.

El o privi. Era acea privire calmă, nemișcată care o dădea peste cap; care ar fi putut însemna: *Vino la mine și la naiba cu toate.* Dar care nu spunea asta. Ca de obicei, nu spunea asta. Când el deschise în sfârșit gura, ceea ce rosti cu adevărat fu:

— O să încerc să mă gândesc la o cale prin care să te ajut să mergi împreună cu Harry în Franța.

Harry se trezise și venise la capelă devreme, cu mult înainte de Laude. Trecuse peste nefericirea zilei trecute. Era singur acolo, scăldat într-o rază de soare care-i făcea părul și pielea să strălucească, aurii. În mână avea un pergament. Privea spre el grozav de concentrat; buzele i se mișcau. Încă nu citea foarte bine.

— Mami, zise el încântat când o văzu, uite. Owain mi-a scris o rugăciune doar a mea.

Dar Owain nu mai scrie, își zise ea, întrebându-se de ce simțea cum neliniștea se împletea cu încântarea ei văzând cât de fericit era Harry. Erau doar câteva rânduri scrise; cuvinte simple în latină, scrise elegant, cu litere apăsate, clare, fără înfloriturî: *Domine Jesu Christe, qui me creasti, redemisti, et preordinasti ad hoc quod sum, tu scis quid de me facere vis; fac de me secundum voluntatem tuam cum misericordia.* Amen.

Ea surâse fără să vrea. Trebuie că acesta era răspunsul la discuția lor de ieri din capelă, înțelese ea. Trebuie că făcuse asta noaptea trecută în loc de cină sau de scrisori.

— Înțelegi ce spune? întrebă ea.

— Cea mai mare parte, spuse Harry precaut; apoi, aruncându-i o privire scrutătoare care păru să-l convingă de faptul că ea nu s-ar fi supărat dacă el nu înțelegea: ...dar poate m-ai putea ajuta la cuvintele pe care nu le știu?

La rândul ei, ea îi arătă fiecare cuvânt, dând din cap apreciativ când el rosti primele cuvinte: *Atotputernice Stăpâne, Iisuse Hristoase,* ajutându-l când el se lupta cu ...*Cel ce m-ai făcut și m-ai răscumpărat și care mai-nainte m-ai rânduit întru cele ce sunt...*, iar când Harry amuți, articulă singură, cu blândețe, ultima parte: *Tu știi ce voiești să se împlinească întru mine; rânduiește-mi mie după bunătatea Ta cea iubitoare și arată-mi mie milostivirea Ta. Amin.*

Câtă compasiune avea Owain pentru el, își zise ea, câtă dragoste, ca să se gândească să-i dăruiască lui Harry aceste cuvinte prin care el primea orice soartă îi rânduise Dumnezeu. Își dorea să nu se simtă atât de tristă.

Privind în sus spre ea, neliniștit, Harry zise:

— Îți place, mami?

Ea zise:

— E minunată.

Și:

— El a fost cândva poet, știi? Se mai vede și-acum, nu?

Iar chipul lui Harry străluci din nou.

Ținând-o de mână, el o conduse până la altar.

— Hai să ne rugăm împreună, zise el, asigurându-se că amândoi îngenuncheau cum își dorea el, înainte de a-și împreuna mâinile și, trăgând des cu ochiul la pergamentul așezat pe podea, în fața lui, repetă rar și mândru de el cuvintele rugăciunii lui Owain.

O să se întoarcă la poezie cât de curând, își zise Catherine, neconsolată. Se lăsase să uite cât de puțin timp le mai rămăsese; cum veșmintele de încoronare ale lui Harry fuseseră deja date la cusut – puțin cam mari. Iar el își dă deja seama de asta. Începe să scrie. Își amintește de viitor. Se pregătește să plece.

În dimineaţa următoare veni un călăreţ de la Londra. Aducea ceva pentru Owain: un pachet dreptunghiular într-o husă de piele. Catherine îl văzu pe Owain făcând o plecăciune, luând pachetul, privindu-l mai îndeaproape, ridicând din sprâncene şi apoi părăsind cu un aer preocupat sala în care doi copişti se uitau peste registre, ca să se ocupe în linişte de el. În plimbarea ei solitară, ea trecu de mai multe ori pe lângă fereastră, aşa că ştiu că el petrecuse mai bine de-un ceas ocupându-se de pachet. La cină, ea văzu privirile preocupate ale lui Owain, când el se aplecă deasupra ei, servindu-i măcrişul şi salatele. Era limpede că se gândea la ceva care-i reţinea mai toată atenţia şi care era vădit că nu-i era neplăcut. Fredona încet. Ea şi-ar fi dorit ca el să se arate mai trist; la fel de chinuit cum se simţea şi ea. Ea şi-ar fi dorit ca el să arate ca şi cum s-ar fi temut de viitorul necunoscut care-i răsărea înainte.

Pachetul lui Owain era o carte subţire, legată neglijent într-o piele oarecare de viţel, cu o cusătură care se desfăcea deja. Ceea ce-i atrăsese atenţia era scrisul de pe misiva îndesată înăuntrul copertei zdrenţăroase: o scriere înclinată, ca de copist, ordonată, elegantă. O recunoscu imediat. Era scrisul episcopului de Beaufort – sau a cardinalului de Beaufort, cum se numea acum.

— Ai venit de dincolo de mare? îl întrebase el surprins pe trimis.

Nu mai ştia pe unde se preumbla cardinalul de Beaufort, în călătoriile lui. Dar omul dinaintea lui părea grozav de odihnit.

— Nu, raspunsese bărbatul, părând la fel de surprins. Numai de la Southwark.

Scrisoarea confirma vestea. Cardinalul se întorsese în Anglia. Trebuia să se ocupe de mai multe chestiuni, îi scria el vag. Se hotărâse să participe la încoronare. Voia să-l întâlnească pe Owain. Desigur, îşi zise Owain, bucurându-se la gândul că vulpea bătrână se întorsese în arenă: Cardinalul avea nevoie de cât mai multe informaţii dacă avea de gând să-i ţină piept lui Humphrey, acum că se întorsese. Avea să se pornească pe vorbit, plimbări în grădină, discuţii, împărţit favoruri...

Imaginea dinaintea ochilor lui Owain îl făcu să surâdă. Apoi îl făcu să cadă pe gânduri. Bătând cu degetele în masă, el citi mai departe.

Cardinalul avea un mic dar pentru fostul lui secretar: cartea pe care i-o trimisese.

„Poate că ai văzut deja această curiozitate", se încheia scrisoarea. *„Noi versuri ale vechii tale prietene, doamna de Pisan. Am luat o copie pe drumul spre Calais. Se găseşte de cumpărat peste tot. E copiată cu o iuţeală năucitoare; e recitată prin cârciumi, chiar şi în zonele aflate sub stăpânire engleză. S-ar putea să ţi se pară potrivit să arăţi această carte şi Reginei Mame. Mă îndoiesc că dragul meu nepot John îşi dă întru totul seama de revolta pe care armatele lui au provocat-o în rândul francezilor; aşa că nu cred că Maiestatea Sa va fi informat cum se cuvine, dacă e să se pregătească o a doua încoronare în Franţa. Însă din punctul meu de vedere ar fi mai practic ca Maiestatea Sa să fie pregătit în ceea ce priveşte unele dintre provocările pe care le va avea de înfruntat la faţa locului. S-ar putea ca soluţia contrară să se dovedească a fi una nefericită.*

Owain lăsă scrisoarea deoparte şi luă în mână cărticica. Nu părea să fie prea mare: cam zece pagini de versuri transcrise pe fugă. Dar titlul îl înmărmuri. Când îl citi, lăsă să-i scape un fluierat.

Poemul Christinei – scris la mai bine de zece ani după ce ea părăsise lumea războaielor şi a politicii pentru ceea ce-ar fi trebuit să fie liniştita rânduială a rugăciunilor şi posturilor de la mănăstire – se numea „Cântarea Ioanei d'Arc". Ceva mai politic de-atât nu se putea.

Dintr-o dată, de parcă forţa lui şi muşchii picioarelor îl trădară, se lăsă pe bancă şi începu să citească. O lăsă din mână după mai puţin de zece minute, clătinând din cap. Oh, Christine, îşi zicea el melancolic, purtat înapoi în timp de melodia cunoscută a întorsăturilor frazelor ei ce-i răsunau iarăşi în urechi. Christine era încă prea sinceră şi deschisă, dar era atât de bine cunoscută pentru cinstea şi virtutea ei încât părerile sale aveau să aibă greu-

tate în întreaga Franță. Și, dacă ce-i spunea cardinalul era corect, o mulțime de oameni credeau în lucrurile pe care ea le scria acolo.

Era de rău. Era mai rău decât se așteptase. Poemul era o răzvrătire pe față împotriva englezilor, tot atât pe cât era și o scrisoare de dragoste față de Fecioara din Orléans – care, după părerea Christinei, fusese trimisă de Dumnezeu ca să-i redea lui Charles tronul Franței.

„O tânără fată de șaisprezece ani, pentru care armele se-arată a fi ca un fulg, căci pare a fi fost crescută pentru asta, într-atât e de puternică și de vitează. Dușmani-i fug dinainte; nimeni nu-i poate sta-mpotrivă. Ce cinste pentru neamul femeiesc! E limpede că Domnul o iubește, între atâția trădători și nemernici ce-au pustiit întreg regatul, alungați acum, țara-ntreagă fiind înălțată și reașezată de-o femeie – lucru pe care nicio sută de mii de bărbați nu l-ar fi putut împlini! Cine-ar fi crezut asta cu putință, mai înainte? De aceea, englezi, lăsați din mână cornul... bateți în alte zări din tobe... de nu, și mai mulți dintre ai voștri gusta-vor moartea, precum tovarășii pe care i-ați lăsat ca stârvuri în câmp, așteptând să fie sfârtecați de lupi...“

Se hotărî că n-avea să-i arate asta lui Catherine. Avea s-o supere fără rost. Nu pentru c-o lăuda pe țărăncuța războinică, ci pentru că o prea mare parte a poemului era o sălbatică, copleșitoare revărsare de dragoste față de Charles însuși.

Owain își amintea foarte bine cum Christine refuzase să-l urmeze pe fiul ei Jean la curtea lui Charles de la Bourges, cu ani în urmă, când bătrânul rege al Franței mai era încă în viață, pentru că ar fi fost împotriva principiilor ei să sprijine răzvrătirea lui Charles împotriva tatălui său. Se agățase de principiile ei chiar dacă știuse că asta însemna că n-avea să-și mai vadă niciodată fiul și familia acestuia. Owain îi admirase curajul și din pricina asta i se făcuse milă de ea. Dar aparent acum ura Christinei față de englezi îi schimbase părerea. Părea să fi ajuns la concluzia că Charles era singurul rege legitim al Franței, stând hotărât împotriva lupilor englezi care distrugeau țara. Îl numea *„...copilul izgonit al regelui legitim al Franței, care a îndurat atâta vreme asemenea necazuri, dar care se apropie de-acum, ridicându-se ca un om care pornește la*

Liturghie, venind ca un rege încoronat, întru minunată şi grozavă putere, încins cu pinteni de aur..." Îi spunea „*Voi, Charles, rege al Franţei, al şaptelea cu-ăst vrednic nume*".

Dacă toţi francezii aveau asemenea simţăminte faţă de englezi şi faţă de Charles, ar fi fost mai primejdios decât ar fi crezut pentru Harry – şi poate pentru Catherine – să plece în Franţa.

Owain rămase îngânând un cântec şi bătând darabana cu degetele pe masă, căzut pe gânduri. În cele din urmă, trase spre el o cutie cu cele de trebuinţă pentru scris. Sclipirea unei idei începea să i se contureze în minte şi simţea nevoia să-i ceară sfatul cardinalului.

Owain o ocoli pe Catherine până ce primi răspunsul cardinalului. Nu-i putea vorbi până ce nu afla dacă ideea lui ar fi putut merge. Dar aşteptarea nu fu prea lungă. Mesajul de răspuns veni a doua zi.

La cină, pe când se apleca deasupra ei, aşezându-i înainte farfuria de argint, văzând cât de palidă era şi cum degetele ei se jucau cu cheile pe care le avea la cingătoare, dar încercând să evite s-o privească atât de drept în ochi cât să trezească bănuieli, el zise liniştit:

— Cardinalul de Beaufort s-a întors în Anglia.

Ea făcu ochii mari.

— Humphrey? articulă ea.

— Furios, bănuiesc, zise Owain.

Îşi îngădui un mic zâmbet.

— Dar nici măcar Humphrey nu-l poate împiedica pe unchiul lui să participe la încoronarea regelui Angliei.

— Dar mai sunt trei luni până atunci?

Owain ridică din umeri. Orice probleme avea de gând să mai işte cardinalul câtă vreme era pe-aici, asta era treaba lui, nu a lui Owain Tudor. El avea ceva să-i spună. Ridică un deget de pe marginea platoului ca să-i atragă atenţia înapoi spre situaţia prezentă. Cu greu reuşi să nu rânjească aducându-i următoarea

ştire. Trebui să se străduiască; să tragă aer în piept; să-şi păstreze chipul serios.

— Vrea să rămân alături de voi până după încoronare, zise Owain. Aici. A scris celor de la St. Mary's din Oxford ca să-mi amâne întoarcerea.

Vremea însorită continuă până târziu, dincolo de ziua Sfântului Mihail şi până în octombrie, de parcă Dumnezeu, ca şi Catherine, sărbătorea timpul de împrumut care le mai era dat. Dar viitorul nu putu fi ţinut la distanţă pentru prea multă vreme. Hainele de încoronare ale lui Henric erau gata; acum se punea la cale baletul elaborat al spectacolului de la Westminster.

Spre disperarea crescândă a lui Catherine, nici măcar acum, atât de târziu ea nu reuşi să se vadă cu ducele Humphrey faţă în faţă. Ducele de Gloucester trimise oameni care să-l înlocuiască la repetiţiile de la castel şi se ţinu deoparte. În absenţa lui, Catherine nu ştia cum să înceapă cel mai bine să-şi pledeze cauza ca să i se îngăduie să meargă în Franţa. Dacă toată gospodăria avea să rămână cum era şi până acum – numai cu Warwick şi cu băieţii războinici şi cu preceptorii – nu vedea cum ar fi putut ea sau Owain să exercite vreun pic de influenţă. Abia dacă mai putea răbda privirile încrezătoare ale lui Harry aţintite asupra ei atunci când Warwick începea să-l instruiască despre aşteptata expediţie în Franţa. Dacă nu-mi trece ceva prin minte cât de curând, se surprindea ea zicându-şi, o să mă trezesc c-au plecat cu toţii şi m-au lăsat singură aici.

Filele se întorceau. Dimineţile deveniseră ceţoase, iar aerul era cuprins de o nerăbdare muşcătoare. Owain se ţinea deoparte. Părea să fie întotdeauna cu inima uşoară zilele astea, îngânând mereu câte o melodie ţărănească, dulce-amară, cu glasul lui sonor, încântător de bariton. Dar îşi petrecea multă vreme singur în odaia lui, iar ea văzu, cu groază crescândă, că el găsise altceva care să-l preocupe. O dată, când îl prinse din urmă, ea auzi cuvintele şoptite – *„pe cawn i hon"* – în velşă – şi-l întrebă, cu câtă îndrăzneală reuşi să-şi adune: „Ce anume cânţi?" Dar el se mulţumea

să ridice din umeri, fără să-i dezvăluie nimic. „Vechiul meu prost obicei", zise el, „mormăi de unul singur în velşă". Nu părea să priceapă nefericirea care o cuprindea, pe măsură ce amânarea execuţiei care ea sperase că i-ar fi fost la îndemână prin călătoria în Franţa nu se concretiză, iar zilele se scurtară. El nu părea să bage de seamă că timpul le aluneca printre degete.

Când, în ajunul sărbătorii Tuturor Sfinţilor, cu o săptămână înainte de încoronare, el aşteptă până ce-l instalase pe Harry în odăile ei, jucând şah, ca să le ceară pe neaşteptate regelui şi Reginei Mame îngăduinţa de a pleca la Southwark pentru a-i duce omagiul său cardinalului de Beaufort, Catherine, uluită, amuţi.

Pur şi simplu? Întrebau privirile ei. Simţea un junghi în stomac.

— Te întorci mâine? îl întrebă Harry.

Owain clătină din cap, îndulcind lovitura cu un zâmbet.

— Cred că o să vrea să rămân cu el până după încoronare, îi spuse el băiatului cu blândeţe. După asta o să vedem.

Catherine se mulţumi să încuviinţeze din cap; simţea că se sufocă. Acesta era sfârşitul sau măcar începutul sfârşitului, îşi zise ea deznădăjduită. Nu-i venea să creadă că el nu-i spusese nimic până ce nu-l avusese pe Harry aici ca să-l păzească de alte întrebări. Poate că încerca să evite o despărţire dureroasă. N-avea să se mai întoarcă.

Nu răspunse la ultimul lui gest, când el îşi lăsă blând mâna pe umărul ei. Nu-l înţelese atunci când, la ultima ei privire potolită, acuzatoare, el răspunse cu un semn din cap, ridicându-şi ochii în sus, într-un gest pe care, dacă l-ar fi văzut altcineva, ar fi zis că-i făcea cu ochiul.

DOI

Însoțitoarea lui Catherine la încoronare fu tot regina Jeanne de Navarre – adusă de la conacul ei prăpădit despre care se zicea că arsese jumătate de curând fără ca bătrâna doamnă să fi băgat măcar de seamă fumul și țipetele. Bătrâna regină era întru totul rătăcită de data asta, cu părul alb și bolborosind. Faptul că Humphrey o asocia cu ea pentru o ceremonie publică nu mai părea a fi un compliment.

Nici faptul că Margaret Talbot, contesa de Shrewsbury, fiica încruntată a lui Warwick fusese aleasă drept principala doamnă însoțitoare pentru amândouă fostele regine nu păru a fi un compliment. Lui Catherine i se spusese că lady Shrewsbury avea douăzeci și cinci de ani – o vârstă apropiată de cea a lui Catherine, fiind deja mamă a trei copii. Catherine își îngăduise să spere că aveau să poată măcar să stea de vorbă despre copii și să-și găsească alinarea în asta. Însă când ajunse în sfârșit la Westminster și-i spuse noapte-bună unui Harry cu ochii cât cepele, nervos (el urma să se ducă în apartamentele lui de la Westminster și să se roage toată noaptea alături de arhiepiscopul de Canterbury și, atât spre ușurarea lui Harry cât și a lui Catherine, și alături de cardinalul de Beaufort), ea se trezi la realitate. Catherine recunoscu de îndată trăsăturile tinerei femei care înainta spre ea cu o privire neprietenoasă plecându-i-se exact cât trebuia și nicio fărâmă mai mult – pentru a-i face o reverență. Fiica îi semăna leit lui Warwick, având o gură răzbunătoare, ochi spălăciți, buze subțiri și oase mari. Catherine își pierdu orice speranță. Dar poate că tocmai

nefericirea cumplită care o umpluse în ultimele săptămâni o făcea atât de posacă și de neiertătoare. Nopțile nedormite, pierderea poftei de mâncare, spaimele.

Nu reuși să deschidă o conversație cu contesa cea ursuză. Dar se străduí cât putu, în timp ce ea și bătrâna regină înaintau, cu pauze, pe drumul spre abația Westminster, în rochiile lor asortate roșii, aurii și negre, să nu se lase pradă deznădejdii; să se țină dreaptă și să zâmbească mulțimii. Și totuși nu se putu împiedica să nu audă glasul dezamăgit al unei mici haimanale a cărei privire o surprinsese, care stătea pe umerii cuiva ca să poată privi printre umerii soldaților și să le povestească tovarășilor lui cine trecea și dacă merita să înceapă să țopăie ca să prindă câte ceva:

— Doar reginele bătrâne. Nebuna și cu mama. Mai așteptați un pic.

Engleza ei era destul de bună acum ca să-l înțeleagă.

Clopotele care băteau deasupra capetelor lor răsunau atât de tare încât înghițeau orice sunet ar fi rostit oamenii; făceau ca buzele lor agitate să pară tăcute. Aerul din biserică era dens și sumbru, încărcat de tămâie și de mii de lumânări de ceară ce răspândeau valuri de lumină, și parfumurile scumpe, rare ale trupurilor celor mari și putoarea poporului de rând. În blănurile ei, în îmbulzeala permanentă a nobilimii așezate pe estradă și între cor și altarul principal, lui Catherine îi era cumplit de cald.

Când se deschiseră porțile cele mari, lăsând să intre lumina tulbure, cenușie a dimineții dansând nesigură printre fulgii de zăpadă, iar o pală de vânt făcu să se înfioare flacăra lumânărilor, ea se aplecă înainte, recunoscătoare, bucuroasă de un pic de răcoare. O clipă mai târziu, reuși să distingă mica siluetă din cadrul îndepărtat al porților, îngrămădită lângă silueta osoasă a lui Warwick, clipind des la vederea mulțimii adunate în biserică. Harry. Năucit. Cu ochii mari, cu chipul mirat de copil, cu mâinile înfipte în pelerina lui stacojie.

Inima ei tresări în timp ce buzele-i alcătuiau o rugăciune, cerând ca el să-și ducă la îndeplinire însărcinarea cu demnitatea

care se aştepta de la el. Clopotele îşi schimbară ritmul, făcând să răsune o melodie triumfală. Dar urechile lui Catherine erau pline de sunetele din amintirea ei, de gemetele şi urletele de nelinişte, informe de care se temea atât de mult; ca nişte duhuri rele, îşi zise ea, scuturând capul ca într-o încercare de a le alunga. Marea ei spaimă era că lui Harry avea să i se facă frică şi că avea să înceapă să scoată urletele acelea şi să se arate nebun – aici, în faţa poporului lui. Îşi împreună mâinile şi mai strâns, murmurând.

I se păru o veşnicie până ce Harry începu să înainteze. Când se porni, punând cu grijă un picior înaintea celuilalt, ca să nu se împiedice în vastele falduri ale catifelelor mărginite cu blană; când se aşeză în sfârşit pe tronul lui din mijlocul estradei, privind solemn în jur la supuşii lui, în vreme ce începeau să răsune cântările de o frumuseţe nepământească, ea simţi cum inima începea să-i tresalte de parcă până acum alergase mâncând pământul, iar tâmplele i se umeziră.

Dar Harry era magnific. Ascultă proclamaţia arhiepiscopului. Păşi cu mare demnitate spre altar şi se prosternă cu faţa în jos pe podeaua de marmură, aşa cum făcuse la repetiţii, fără să se mişte în timp ce episcopii citiră exorcismele şi intonară imnurile şi îl dezbrăcară de mantie şi de celelalte, până ce nu-l mai lăsară decât în cămaşa lui albă simplă şi îl ridicară şi-l îmbrăcară din nou în veşmintele strălucitoare ale regelui Angliei, până când fiecare părticică a lui lucea şi scânteia la lumina lumânărilor. Nici nu clipi când îi fu aşezată pe cap coroana Sfântului Edward, cu episcopii înghesuindu-l din toate părţile, sprijinind podoaba grea cu palmele lor, asudând în încercarea de a face ca plutirea ei să pară uşoară în timp ce-l conduseră înapoi la jilţul lui.

Abia după ce Henric se aşeză la loc, cu episcopii încă agitându-se în jurul şi în spatele lui ca albinele în jurul ulciorului cu miere şi după ce începu isonul grav al liturghiei, Catherine îndrăzni să răsufle mai uşor şi să privească în jur. Dintre toate capetele aplecate înainte, dintre toate privirile flămânde aţintite asupra băieţelului înveşmântat în aur şi rubine şi în hermină şi care acum înainta ca să îngenuncheze înaintea altarului, ea văzu doar unul.

Owain stătea alături de cardinal; nu mai purta pelerina și rasa lui neagră; un smoc de păr negru îi creștea la loc pe cap, vizibil sub o pălărie mare de catifea albastră, cu boruri drepte. Își zise că reușise să vadă niște umeri verzi. Purta iarăși haine obișnuite. Arăta din nou mai degrabă ca un nobil decât ca un slujitor al Domnului. Ea era prea amețită de parfumuri și mirosuri și căldură și de temerile ei pentru Harry și de splendoarea faptului că-și vedea fiul uns rege cu un asemenea fast ca să reușească să priceapă rostul cu totul neașteptatei schimbări de identitate a lui Owain. Făcu doar ochii mari.

Poate că el îi zări capul îndreptat într-o direcție greșită; îi simți privirile ațintite asupra lui. În orice caz, își lăsă privirile să-i alunece spre ea; o privi în ochi pentru o clipă, impasibil. Apoi îi făcu un ușor semn din cap, în semn de recunoaștere și – în chip și mai inexplicabil – întoarse spre ea dintr-o dată un rânjet neastâmpărat.

Clopotele răsunară iarăși, într-o izbucnire triumfală. Porțile se deschiseră cu un geamăt, lăsând să intre dansând alți fulgi de zăpadă și încă niște lumină cenușie și alte ovații ale mulțimilor adunate afară. Harry începu să se îndrepte cu grijă înapoi spre lumina zilei, cu episcopii de Durham și Bath și Wells, câte unul de fiecare parte, încă dansând ridicol pe lângă el, susținând greutatea coroanei cu degetele lui durdulii și cu Warwick care venea din urmă, ținând trena aurită a copilului.

Catherine întâlni privirile fiului ei pe când îl urmărea trecând. El îi schiță doar o urmă de zâmbet. Părea uimit că reușise să ducă totul la capăt. În același timp părea sleit de puteri. Măcar lui îi va fi îngăduit să mănânce singur în odăile lui, își zise ea, ușurată pentru el. Chiar și ducele Humphrey își dăduse seama că ar fi fost prea mult pentru el să ia parte și la banchet. La urma urmei, avea doar șapte ani.

Pe când ceilalți nobili de pe estradă începură și ei să se miște, pregătindu-se să-și ia locurile în urma lui Harry în cadrul procesiunii care-i ducea către banchetul de la Westminster Hall, Catherine privi în jur, căutându-l pe Owain, cu noile, ciudatele lui veșminte. Dar Owain nu era de găsit.

Nu se mai găsise printre membrii Consiliului de atâta vreme. Ei înaintau plini de importanţă în pelerinele lor îmblănite, şuşotind între ei. Catherine rămase tăcută şi cu urechile ciulite în timp ce înainta spre locul ei, ţinând-o cu grijă alături de ea pe regina Jeanne. Banchetul care urma avea să fie prima şi poate ultima ei şansă de a câştiga vreun sprijin pentru ideea că ar trebui să meargă şi ea în Franţa cu Harry. Trebuia să fie atentă. Nu putea decât s-o ajute dacă afla despre ce vorbeau între ei aceşti bărbaţi atât de apropiaţi de putere.

— Cardinalul de Beaufort ar trebui să-şi păzească spatele, auzi ea din spate, pe când înainta, clipind des, spre lumina zilei.

Un glas de om care ştia ce spune. Un chicot precaut de râs îi răspunsese. Îşi fixă atenţia asupra acestei discuţii.

— Nu poate să vină aşa, pur şi simplu şi să nu se-aştepte la nişte consecinţe.

Alt chicotit.

— E limpede că ducele Humphrey n-o să-l rabde prea mult.

Catherine continuă să înainteze, înclinând din cap când în stânga, când în dreapta spre mulţime, zâmbind... trăgând cu urechea. Aşadar cearta dintre Humphrey şi Beaufort era la fel de aprinsă ca întotdeauna.

Humphrey se deşteptase, auzi ea: acum că regele fusese încoronat şi, în principiu, era gata să guverneze singur, leafa pe care Humphrey o primea de la Consiliu fusese redusă la jumătate. Aşa că el dorea să-şi împărtăşească suferinţa şi cu altcineva. Voia să-i ia unchiului lui cardinalul acea dioceză prosperă pe care Beaufort reuşise s-o păstreze chiar şi atunci când fusese plecat peste graniţă: jumătate din venitul *lui*. Humphrey îi tot spusese Consiliului că nici cardinalul nu mai putea fi cardinal şi episcop de Winchester în acelaşi timp. Plănuia să-i ia cu totul locul lui Beaufort la următoarea întrunire a Consiliului, însă acum acesta se întorsese şi-avea să se bată pentru el; şi nimeni dintre şuşotitori nu ştia cum avea să se sfârşească totul.

— Desigur, asta e doar pentru urechile voastre, auzi ea, iar vorbele fură urmate de un murmur rapid de încuviințare. Dar ducele Humphrey m-a întrebat în dimineața asta, strict confidențial, dacă n-aș fi de acord să votez ca să-l excludă cu totul pe cardinal din Consiliu.

Urmă un zgomot de recunoaștere. Un al doilea glas murmură, pe același ton știutor:

— Ah... și pe tine...

Primul glas continuă, pe sub vuietul crescând al mulțimii.

— Desigur, după mine... grăbit... lipsă de respect față de Papă.

Zgomote.

— Dar ăsta e Humphrey... când s-a gândit vreodată... precauție? Singurul lucru sigur... următoarea întrunire a consiliului... explozivă.

Glasurile erau prea scăzute ca să le mai audă. Mulțimea ovaționa în timp ce ea înaintă înăuntrul șirului de soldați de la porțile de la Westminster Hall. Aici regina Jeanne zâmbi, o sărută pe ea și pe un soldat care o privi năuc și spuse, strălucind de bucurie:

— Foarte obosită; nu mi-e foame. Cred c-o să mă duc sus să mă culc.

Și porni în pas de dans pe scări, singură, spre odăile ei, purtând încă pelerina, făcându-i cu mâna lui Catherine. Ușurată, Catherine hotărî că n-avea niciun rost să o împiedice pe bătrâna doamnă să plece. Scoțându-și pelerina și dându-i-o unui slujitor, ea înaintă spre masa mare, gândindu-se la ceea ce auzise. Erau vești descurajante. Dacă ducele Humphrey și cardinalul de Beaufort aveau de gând să se ocupe numai cu certurile dintre ei, cum va putea face pe cineva să ia în seamă speranțele ei de a pleca în Franța?

O așezaseră la noul ei loc, mai departe de capul mesei, indicând astfel scăderea rangului ei. Se găsea între doi episcopi pe care nu-i cunoștea. Ei îi făcură o plecăciune foarte formală, vădit nesiguri dacă era sau nu în avantajul lor să fie văzuți vorbind cu ea, apoi își ocupară timpul stând de vorbă cu vecinii lor din celelalte părți.

Ducele Humphrey şi cardinalul îşi împărţeau locul de cinste din capul mesei. Ea îl zări o clipă pe Owain atunci când închinară primul pahar. Îi turna vin cardinalului. Dar apoi el se retrase în umbră şi dispăru. Mult mai târziu, când fu adus felul al treilea – peltele tremurătoare şi tarte cu cremă şi plăcinte în formă de păuni şi piramide de fructe târzii, ea îl zări ridicându-se de la un loc aflat mult mai jos la masă, pe partea opusă ei. Abia dacă se atinsese de farfurie. Nu părea că ar fi mâncat ceva. Vecinii lui nu-l văzură plecând. Înseamnă că nici nu stătuse de vorbă cu ei. Nu-i făcu semn din cap. Îl urmărea pe cardinal.

Ea îl văzu pornind spre capul mesei şi şoptindu-i ceva la ureche cardinalului. Cardinalul îşi îngustă ochii inteligenţi, alungiţi, ca amuzat de ceva şi părând totodată pe jumătate adormit, apoi dădu din cap. Dar ea nu apucă să-şi dea seama despre ce ar fi putut fi vorba, căci, în acel moment, după ce-i aruncă o privire piezişă, plină de iritare unchiului lui, ducele Humphrey bătu cu paharul în masă ca să ceară atenţia mesenilor, se ridică în picioare şi strigă:

— Să închinăm pentru apropiata încoronare a Maiestăţii Sale regele Franţei în Franţa! Fie ca ea să fie încununată de tot atâta succes ca şi aceasta pe care am celebrat-o acum în Anglia!

Strigăte aprobatoare se făcură auzite din toate părţile, iar pocalele tuturor se ridicară iarăşi spre gurile însetate. Nobilii mâncau şi beau de două ceasuri şi mai bine. Pe jiletcile lor şi pe mânecile largi aveau urme întunecate de grăsime; obrajii le erau înroşiţi şi pătaţi; limbile se dezlegau. Catherine nu băuse: doar urmărise şi ascultase. Aşteptase acest moment, neştiind dacă avea să vină. Se aplecă înainte, încordată toată ca un arc.

Humphrey se aşeză la loc. Obrajii lui erau de un roşu pal. Se întoarse spre unchiul lui. Pe un ton pe jumătate războinic, pe jumătate vesel, zise:

— Unchiule. Cu toată experienţa vremii petrecute peste mări, fără îndoială că *dumneata* eşti cel care ar trebui să aibă cinstea de a-l însoţi la Paris pe Maiestatea Sa.

Humphrey privi în jur spre lorzii aşezaţi de amândouă părţile lui, căutând parcă încuviinţarea lor. Glasul lui nu fusese

destul de răsunător – nu chiar – cât să se audă până în fundul sălii. Însă vreo doisprezece oameni sau şi mai mulţi, între care şi Catherine, putură auzi această discuţie nu tocmai particulară. Însă dacă Humphrey se aştepta la un murmur de încuviinţare, fu dezamăgit. Primi drept răspuns doar priviri aruncate în jos şi îmbujorări stânjenite.

Beaufort nu păru câtuşi de puţin iritat. Îi întoarse doar un uşor zâmbet leneş, cu pleoapele atât de adânc plecate peste ochii lui vii, şireţi că arăta ca un şarpe întins la lumina lumânării, şi răspunse:

— Nepoate dragă... abia am ajuns acasă.

Ducele Humphrey n-avea de gând să-l lase să scape aşa de uşor. Făcu semn ca pocalul cardinalului să fie umplut din nou. Tăcut, Owain înaintă şi-i turnă vin. Apoi ducele se întoarse la atac.

— Şi totuşi, *unchiule dragă*, hârâi el, dumneata eşti omul datoriei, nu-i aşa?

— O, da, zise cardinalul neglijent, ridicând cupa şi trăgând în piept, apreciativ, mireasma vinului.

— Ai fi întotdeauna gata să-ţi faci datoria faţă de regele dumitale, nu-i aşa?

— O, desigur, continuă cardinalul, părând acum să-şi examineze rubinul mare care-i strălucea la mâna stângă. Fără îndoială.

— Şi, încheie triumfător ducele Humphrey, eşti de acord că eşti omul cel mai potrivit pentru asta?

Cardinalul lăsă încet pocalul din mână. Şi mai alene, îşi încreţi chipul a părere de rău. Îşi deschise braţele. Îşi depărtă mâinile, cu palmele ridicate în sus; clătină din cap.

Spuse:

— Mi-am dorit atât de mult să reiau din nou frâiele în mâini la Winchester... să-mi pun casa în ordine.

Faptul că menţionase Winchester îl înfurie vădit pe ducele Humphrey.

— Desigur, *această* problemă va fi discutată în Consiliu, zise el cu asprime.

— ...și să-mi susțin candidatul pentru dioceza de Carlisle... și locul din Consiliu..., continuă cardinalul neabătut, iar pleoapele lui se plecară încă și mai mult, iar el se așeză cu coatele pe masă, își lipi mâinile, cu degetele lui lungi ridicate în sus, în față și zâmbi. Marmaduke Lumley.

— Și ăsta e un lucru pe care-l va hotărî Consiliul, se răsti ducele Humphrey, încă și mai brutal.

— ...și, desigur, să mă alătur discuțiilor privind legăturile între Anglia și Papă..., adăugă cardinalul, cu o politețe încă și mai rafinată.

Rubinul îi scânteia.

— Nici nu se pune problema. Nu se poate. Acolo discutăm între englezi. Iar tu ești în slujba Papei, se repezi Humphrey, pierzându-și vizibil răbdarea față de șireata lui rudă.

Cardinalul își plecă capul. Nu în semn de supunere, pricepu Catherine. Abia dacă mai putea respira. Cardinalul își întărâta nepotul cu bună știință. Pe buzele lui juca un surâs amuzat, în timp ce el se pierdu iarăși în contemplarea scânteierilor rubinului lui.

După o pauză chinuitor de lungă, timp în care conversațiile de-a lungul întregul mesei amuțiră până-ntr-atât încât singurul sunet care se mai auzea în încăpere era cel făcut de un câine care clefăia viguros la un os, undeva într-un colț, cardinalul continuă, cu același glas plin de blândă înțelepciune:

— Să-ți spun drept, nepoate dragă, nici nu sunt atât de sigur că e cazul să ne punem problema care ar fi bărbatul cel mai potrivit pentru a-l însoți pe rege în Franța...

Glasul lui se stinse. El ridică o sprânceană, ca și cum l-ar fi invitat pe ducele Humphrey să vadă încotro îl purta gândul și să fie de acord cu el. Nedumerit ca un urs mătăhălos, furios, păcălit de câini, ducele Humphrey se poticni, holbându-se la el cu ochii lui bulbucați, străbătuți de vinișoare roșii. El lătră:

— Adică?

— ...Omul cel mai potrivit pentru asta nefiind, desigur, un bărbat, ci o femeie..., continuă cardinalul și, spre uluirea lui Catherine,

își întoarse pentru prima dată privirile spre ea și-i făcu o plecăciune, ca și cum ar fi prezentat-o unor străini. Regina Mamă.

Lui Catherine i se urcă sângele la cap. Pe sub bubuitul tâmplelor, ea auzi un murmur înaintând în susul și în josul mesei.

— Ce, ea? aproape că urlă ducele Humphrey.

Catherine auzi un chicotit de undeva din apropiere. Își plecă ochii în jos.

— Ce-are *ea* de-a face cu asta?

— Păi, totul, băiete dragă, totul, toarse cardinalul. E crucială în toată treaba asta, nu crezi? Ea e simbolul viu al Tratatului de la Troyes – legătura vitală care-l leagă pe fostul rege al Franței – tatăl ei – de următorul – fiul ei. Nimic nu poate fi mai important decât nevoia ca poporul Parisului s-o vadă la încoronarea fiului ei din Paris. De fapt, prezența ei ar fi cam singurul lucru care i-ar putea convinge să îmbrățișeze noua ordine pe care am luptat din greu s-o întemeiem.

Catherine nu îndrăzni să privească în sus. Nu îndrăzni să-i arate recunoștința zugrăvită în ochii ei; speranța care-i încolțise dintr-o dată în ei. Dar ea putea auzi zgomotele crescând; strigăte de „ura! ura!" dintr-o parte și bătăi aprobatoare în masă de cealaltă parte.

— Asta o fi cum o fi, răsună glasul ducelui Humphrey printre bătăile inimii ei; brutal; nesigur pe el. Dar e o femeie. Doar nu sugerezi ca o femeie să preia conducerea armatei care va porni spre Franța, nu-i așa?

Glasul îi redevenea din ce în ce mai puternic. Hohoti, cu un râs de om beat, privind în jur, căutând aliați care să priceapă absurditatea gândului:

— Ca Ioana d'Arc?

Printre chicotelile nervoase care îi urmară acestei replici, cardinalul răspunse, scuturându-se ca de un scurt fior:

— Dar, nepoate dragă, doar nu vrei să sugerezi nici că *eu* ar trebui să mă pun în fruntea unei armate... și să-i strunesc pe generali... și... – se opri, cu o privire dezgustată – să mă ocup de provizii.

Clătină din cap.

— Eu sunt un om al Bisericii, nu un soldat. Nu-mi pot închipui vreun alt lucru la care să mă pricep mai puțin.

Pat.

Catherine își încleștă degetele pe sub masă. Undeva departe, cineva prinse câinele zgomotos și îl târî afară din sală, urlând după osul pierdut, ghearele lui zgâriind oropsite dalele de piatră.

Nu se putu stăpâni. Chicoti. Ducele Humphrey se holba furios în jos la pumnii lui încleștați ca doi bulgări cărnoși, răsuflând din greu. Cardinalul de Beaufort privea încă de-a lungul mesei pe deasupra degetelor lui împreunate, cu același surâs de nepătruns.

Nu se aștepta ca vreunul din ei să ia în seamă privirea ei precaută, dar dintr-o dată cardinalul o privi drept în ochi și, pentru o clipă, își ridică sprâncenele și genele umbrite într-un semnal rapid, tainic, uluitor. Ochii îi luceau de o ironie sălbatică. Face asta pentru mine, își zise ea. Apoi: Știe că va câștiga.

— Și totuși, zise cardinalul peste tăcerea care se lăsase, iar ușurarea tuturor la răsunetul glasului lui se făcu auzită printr-un oftat ce răsună în întreaga sală, dacă trebuie, trebuie.

Își plecă vârfurile degetelor, împreunându-și mâinile.

— Dacă va fi nevoie să-l însoțesc pe rege – și pe regina mamă – în Franța, continuă el, foarte apăsat, astfel încât să nu existe nicio îndoială asupra faptului că-și stabilea termenii cât se putea de pe față – voi avea nevoie de anumite asigurări.

Ducele Humphrey se apleca acum înainte, cu pumnii preschimbați în niște cârlige de carne înfipte în tăblia mesei, ascultând atent oferta. Știa regulile negocierii la fel de bine ca și unchiul lui. Încuviință din cap.

Catherine, care-și ținuse răsuflarea, lăsă să-i scape un oftat. Semnul acela din cap trebuie că însemna că ducele Humphrey era de acord ca ea să meargă. Știu sigur că asta însemnase atunci când, în clipa următoare, episcopii aflați de-o parte și de alta a ei se întoarseră dintr-o dată spre ea, amintindu-și amândoi în același timp de existența ei și când amândoi începură s-o bată pe umeri, astfel încât ea nu știu către cine să se întoarcă mai întâi. Amândoi

îi adresau felicitări tăcute, scuturând linguşitor din sprâncene şi rânjind de parcă pledaseră ei înşişi în favoarea plecării ei, de parcă le datora lor această victorie.

Stăpânindu-şi un zâmbet, ea le făcu câte un semn politicos din cap şi se întoarse iarăşi spre capul mesei.

— Mai întâi de toate, fără certuri între generali, spunea cardinalul. Nicio neplăcere pe care să trebuiască s-o rezolv.

Ducele Humphrey încuviinţă energic. Asta era destul de uşor de promis. Warwick avea să fie acolo ca să se ocupe de armată, la urma urmei.

— Mai departe. Niciun alt candidat în afară de Marmaduke Lumley nu va fi propus pentru dioceza de Carlisle... şi pentru Consiliu, adăugă cardinalul.

Ducele Humphrey trase adânc aer în piept, apoi încuviinţă iarăşi.

— Şi, desigur, nicio schimbare în ceea ce priveşte dioceza de Winchester – dioceza *mea* – cât sunt plecat, sfârşi cardinalul.

Ducele Humphrey îl privi fioros.

Cardinalul ridică din sprâncene; aşteptă. Dar era limpede că ducele Humphrey îşi dorea atât de tare ca unchiul lui să plece din ţară încât ar fi fost de acord cu aproape orice ca să-l facă să plece. Cam împotriva voinţei lui, el încuviinţă şi a treia oară.

— Dar nu poţi să vii la discuţiile despre relaţiile între Anglia şi Papă, spuse ducele Humphrey iute, fioros, ca nu cumva cardinalul să apuce să-i ceară şi asta. Trebuia să-şi păstreze cumva măcar o urmă de mândrie.

Zâmbetul cardinalului se lăţi. Afacerea era încheiată. Acum îşi putea îngădui o concesie.

— Foarte bine, primi el afabil.

Catherine văzu că nu-i păsa.

Simţind o durere plăcută în umeri atunci când îi lăsă să se destindă – probabil că fusese încordată ca un arc pe tot parcursul discuţiei –, ea privi cum restul mesenilor îşi reîncepeau conversaţia.

— Aşadar, spre Franţa cu Maiestatea Sa, îi ciripea în ureche unul din episcopii de lângă ea, făcându-i părinteşte cu ochiul.

Ducele Humphrey îşi dădea pe gât vinul, ştergându-se la gură cu mâneca; părând uşurat; aplecându-se în spate ca să-i spună ceva contelui de Warwick, care stătea cu două locuri mai jos. Cardinalul făcea semn să i se mai toarne vin. Catherine îi răspunse episcopului cu toată atenţia politicoasă de care fu în stare, însă, cu un colţ al ochilor, îl urmărea pe cardinal; îl urmărea şi pe Owain, atât de schimbat în hainele lui de curte, înaintând, apoi ascultându-l pe cardinalul care îi şoptea altceva la ureche cu unul din acele zâmbete şirete, ştiutoare. Owain se îndreptă de spate. Şi el, şi cardinalul priviră în josul mesei, drept spre Catherine, căutându-i privirea. Râdeau amândoi.

— Ar fi trebuit să vă spun mai devreme că asta plănuiam să fac, îi zise ducele Humphrey, însoţind-o afară, dar asigurându-se că braţul lui ţeapăn, rigid abia-l atingea pe al ei. Evident că trebuie să fiţi acolo. În Franţa. Nu e confortabil; dar datoria e datorie. Un simbol viu; şi-aşa mai departe.

Ea îşi plecă privirea.

— Plecarea în aprilie, continuă el.

Privirea lui era aţintită înainte.

— Sezon de campanie. Mare mai liniştită. Aşa că n-ar avea rost schimbări în anturaj. O să le păstrăm aşa peste iarnă.

Ea îi mai făcu o plecăciune.

— Warwick o să conducă armata care va merge cu voi, zise el. Să-i strunească.

Brutal, adăugă:

— Dar se va ocupa mai departe şi de băiat.

— Desigur, murmură ea, în ciuda faptului vădit că lucrul era imposibil, şi îşi lăsă iarăşi capul în jos.

Nu voia ca Humphrey să-i vadă zâmbetul.

Înconjurată de înghesuiala celorlalţi care se îmbrăcau şi ei la loc, pierdută în gânduri încântătoare, se lăsă înfăşurată în pelerina ei. Avea să-l trezească pe Harry de îndată ce va ajunge în odăile ei; o să-i spună totul.

— Eşti fericită acum? îi şopti la ureche un glas adânc, cunoscut.

Ea se răsuci pe loc. Owain râdea spre ea, în jos.

— Mulţumesc, şopti ea, privind la rându-i în ochii lui de culoarea cerului.

Şi nu i-o spunea doar pentru că o ajutase să-şi încheie pelerina. Pricepuse că toate astea i le datora lui.

Dar el se mulţumi să ridice din umeri, modest. Nu recunoştea nimic: se mulţumea să zâmbească.

Mai rămaseră aşa încă o clipă.

— Nu mai porţi rasa, spuse ea în cele din urmă, stânjenită de această clipă de intimitate în mijlocul vânzolelii mulţimii agitate.

Şi totuşi tristă, atât de tristă; chiar şi cu el acolo. Nu ştia ce se petrecuse cu Owain, dar putea pricepe că totul se schimbase. Timpul pe care îl petrecuse alături de ea luase sfârşit. El se preschimbase în altcineva; nici nu simţise nevoia să-i explice în cine sau de ce.

Dar el avea încă acea privire detaşată când se întoarse spre ea, surâzând. Ridică iarăşi din umeri, părând un pic încurcat.

— Ahh... ei bine, cardinalul m-a silit, zise el cu înţeles.

Imitând corect glasul afabil de om de lume, uşor batjocoritor al cardinalului, el cită:

— „Băiete dragă – e absurd să porţi un veşmânt monahal pe care n-ai niciun drept să-l porţi. Câţi ani sunt de când te tot îmbraci aşa, făcându-I lui Dumnezeu o făgăduinţă pe care nu eşti deloc mai aproape de-a o împlini? Sfatul meu este: nu-L ispiti pe Atotputernicul fără rost; las-o deoparte până ce vei fi ajuns într-adevăr în mănăstire".

Ea râse împreună cu el, cu glas scăzut, lăsându-se ademenită de familiaritatea vocii lui să se încreadă iarăşi în el. Nu suna ca şi cum s-ar fi schimbat, ca şi cum ar fi părăsit-o. Dar în zâmbetul ei se mai păstra o îndoială.

— Dar plecăm în aprilie, spuse ea.

Îl văzu pricepându-i gândul: mai erau doar câteva luni până atunci; de ce să cheltui o avere pe haine lumeşti dacă până în primăvară o să te întorci la rasa ta.

El nu se lăsă descurajat. Câtuşi de puţin. Se mulţumi să-i răspundă cu un alt rânjet: cu zâmbetul lipsit de griji pe care îşi amintea că-l avusese demult; pe care şi-l pierduse demult.

— Ah, zise el neglijent, nu ştii nici asta, nu-i aşa? Cardinalul îmi amână plecarea la mănăstire pentru mai multă vreme decât ne-am fi aşteptat noi. Vrea să-l însoţesc în Franţa, ca secretar al lui, până după încoronarea de la Paris. Plănuieşte să-ţi ceară îngăduinţa să mă ia; n-ar fi trebuit să-ţi spun asta înainte să te întrebe el. Dacă-i spui da, n-o să mai fiu chiar în casa ta – dar în aprilie o să fiu împreună cu tine pe corabia către Franţa.

PARTEA A VIII-A

Despre norocul cel schimbător

UNU

Soarele strălucea prin verdeaţa proaspătă. Peste tropotul potolit al copitelor se auzea murmurul unor glasuri. Ea putea vedea zidurile oraşului Southampton, acoperişurile din spatele lor şi dincolo de ele, pe mare, o scânteiere de bucurie.

— Simt sarea în adierea vântului, spunea Harry lângă ea.

Catherine îşi încordă privirile în zare, întrebându-se dacă pe o vreme atât de senină nu cumva ar fi putut zări deja Franţa.

Grupul lor era destul de mare: lordul Tiptoft, maestrul de ceremonii, lordul Bourgchier, şambelanul, lordul Cromwel şi, silindu-l pe Harry să se ţină drept pe poneiul lui bălţat ori de câte ori îşi lăsa umerii în jos, contele de Warwick. Cei patru cavaleri ai lui Harry, scutierii lor şi restul prietenilor şi rudelor familiei de Beauchamp care alcătuiau cea mai mare parte a suitei regelui. Lui Harry nu i se mai îngăduise să le ia înapoi pe femeile care-l slujiseră, însă Thomas Asteley, blândul soţ al fostei lui doici se afla şi el în suită. Era acolo şi maestrul Somerset, zdruncinat incomod undeva în spate, cu puţin înaintea slujitorilor mai mărunţi.

Mult mai mulţi bărbaţi îi aşteptau lângă stăvilar şi în jurul podului mobil de pe cheiurile oraşului: o mulţime de câteva sute de soldaţi înşiraţi până înăuntrul porţilor, până la magaziile cu lână, înghiontindu-se şi glumind unii cu alţii, privind în sus la norii strălucitori care străbăteau în grabă cerul: conţi, duci, episcopi şi Owain. Erau cu toţii în preajma cardinalului de Beaufort, în veşmintele lui stacojii, urmărindu-l cum stătea de vorbă cu un

bărbat îndesat, cu priviri îngrijorate, în magnifice veşminte îmblănite, de negustor, care trăgea mereu în sus de mânecile lui lungi, de parcă tânjea să se apuce de o treabă mai practică decât aceea de a distra toată ceata aceea de nobili.

Owain era neobişnuit de greoi în pieptarul lui vătuit şi catifelele lui întunecate şi stătea ceva mai departe de centrul mulţimii, la adăpostul unei case mari, negustoreşti lipite de zidul oraşului, împreună cu un cârd de femei care se adăposteau de vânt în spatele lui. Se lăsă învăluită, în ascuns, de sentimentul discret de acasă pe care i-l dădea prezenţa lui. Trecuseră şase luni. Apoi ea privi spre femeia cea mai apropiată de el. O cunoştea. Era doamna Butler, cu părul ei sur care-i ieşea de sub coafa-i fluturândă şi lăsând să i se vadă dungile fine de sub ochi atunci când îşi înalţă chipul în bătaia vântului.

— Doamna Butler! Ţipă Harry încântat. Vine cu noi în Franţa!

— Şşş, murmură Catherine, aplecându-se spre el şi punând o mână pe genunchiul copilului ca să-l facă să tacă, întrebându-se în acelaşi timp, recunoscătoare, cum reuşise Owain să facă chiar şi această minune, anume s-o aducă pe slujnica preferată a băiatului (şi a ei) în acest grup de călători. Chiar în clipa în care încerca să-l potolească pe fiul ei, ea îşi dădu seama că astăzi nu mai avea importanţă dacă Harry striga sau se agita de colo-colo ca un copil. După un scurt salut adresat cardinalului şi bărbatului cu priviri neliniştite din Southampton, contele de Warwick pornise călare ca să se prezinte oamenilor lui. Uitase de cel care-i fusese dat în grijă. Totul avea să fie bine.

Tot ce avea legătură cu această călătorie părea să se afle sub o stea norocoasă, îşi zise Catherine mulţumită. Şi nu se gândea doar la ciudata fericire a călătorilor, ştiind că pornea pe mare împreună cu Owain, cu gândul la lunile sau poate chiar anii care aveau să treacă până ce aveau să fie nevoiţi să se întoarcă la adevărata lor viaţă viitoare. Aveau atâtea lucruri de care să se bucure.

Humphrey se purtase cu neglijenţa lui obişnuită: atribuind sarcini fără să se gândească ce anume presupuneau ele. Lăsase

prea multe în seama lui Warwick. Un singur om nu putea şi să conducă armata engleză care pornea spre Franţa şi în acelaşi timp să se îngrijească îndeaproape şi de Harry. Astfel încât Catherine îşi zise că, atâta vreme cât aveau să rămână peste hotare, ea avea să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului împreună cu fiul ei.

Iar Owain părea să-şi fi folosit vremea petrecută în noua lui slujbă de secretar al cardinalului ca să-i aducă înapoi pe slujitorii preferaţi ai lui Harry – cei pe care Warwick îi alungase. Cum reuşise asta? Harry avea să fie atât de fericit s-o aibă iarăşi în preajmă pe doamna Butler.

În sfârşit, întoarcerea cardinalului însemna că avea să găsească pe cineva căruia Catherine ar fi fost în stare să-i mărturisească temerile ei cu privire la încoronarea franceză pe care o plănuiau. Vorbiseră îndelung despre asta în urmă cu câteva săptămâni, când cardinalul venise în vizită la Windsor. Cardinalul încuviinţase din cap şi îşi îngustase ochii, gânditor, câtuşi de puţin jignit de şovăielnica ei sugestie că ducele John ar fi putut să nu reuşească să organizeze o ceremonie care să-i mulţumească pe francezi.

— Vă rog, îi zisese ea, uşurată să-i vadă privirea înţelegătoare, felul în care el îi sorbea cuvintele, trebuie să-l convingeţi pe ducele John că trebuie s-o facă cum se cuvine – sau deloc. Trebuie să găsească formulele potrivite pentru ceremonie; să se asigure că vor exista şi coroanele, şi săbiile, şi veşmintele potrivite; să pregătească şi catedrala de la Reims şi drumul regal spre Saint-Denis şi Paris. Dacă nu-s făcute cum trebuie, n-are niciun rost. Pentru noi... pentru francezi, lucrurile astea sunt sfinte, cu adevărat sfinte.

Ea îşi dăduse seama că se apleca înainte, dând din cap, cu gesturi largi, disperată să-l convingă de cât de important era acest lucru.

— Oamenii vor crede că Harry este adevăratul rege al Franţei numai dacă-l vor vedea încoronat într-un fel mai autentic decât Charles. Altminteri vor exista îndoieli... îndoieli primejdioase... care o să se înstăpânească pentru totdeauna... şi cu toţii vor *şti* că n-a fost bine. Nu cred că ducele John înţelege... pentru că el e englez.

Şovăise când auzise aceste cuvinte grăbite ieşindu-i poticnite de pe buze. Dar cardinalul o privise cu un zâmbet şiret. Ea văzu că el n-avea să se simtă jignit. Aşa că se lansase mai departe.

— ...iar voi englezii aveţi mult mai puţine ceremonii, mai puţine ritualuri, mai puţine...

Căuta un fel politicos de a formula asta, pentru că nu voia să spună că englezii erau grosolani sau provinciali sau necioplţi, însă cardinalul se mulţumise să încuviinţeze din cap şi să spună:

— Înţeleg foarte bine ce vrei să spui.

Catherine nu voise să spună:

— Ştiu asta pentru că ducele John a organizat pentru tatăl meu o înmormântare care n-a fost pe potriva unui rege al Franţei. Cu toate că eu voiam să rămân şi să mă asigur că totul avea să fie făcut cum se cuvenea, el nu m-a lăsat.

În loc de asta, ea-şi încheiase cu glas grăbit rugămintea:

— Nu ştiu dacă o să mă asculte – cred că el îşi spune că francezii se dau prea mult peste cap pentru lucruri din astea – dar *voi* aţi putea să-l faceţi să înţeleagă despre ce e vorba.

Slavă Domnului pentru blândeţea şi subtilitatea cardinalului. Privirile lui erau calde atunci când el o prinse de mâini şi îi spuse:

— Draga mea, o să-mi facă cea mai mare plăcere să fac orice crezi tu de cuviinţă ca să facem din încoronarea asta un succes. O s-o facem împreună, tu şi cu mine. O să-l punem la punct pe ducele John.

Ridicându-se, o bătu pe spate cu atâta familiaritate de parcă ar fi pus dintotdeauna ţara la cale împreună şi spuse cu entuziasm:

— Grozav, grozav!

Apoi adăugă, pe un ton plin de admiraţie.

— Ce curajoasă te-ai făcut. Auzi la ea. Prima dată când ne-am întâlnit nu ai fi fost în stare să uşui nicio gâscă.

Catherine se retrase un pic. Asta o luase pe neaşteptate. Oare se schimbase ea?

— Ei, acum vorbesc engleza ceva mai bine... dar e vorba despre Harry, se bâlbâi ea, sfiindu-se iarăşi, dintr-o dată, dar mândră în sinea ei. Ca să-l păzesc pe Harry.

— Desigur, răspunse cardinalul, liniştitor. Sentimente de mamă. Foarte natural şi vrednic de laudă.

O însoţi până la suita ei, bătând-o pe umăr tot drumul. Era cu adevărat încântat de ideea de a o ajuta să organizeze o ceremonie de încoronare aşa cum credea ea de cuviinţă, se vedea asta, îşi zise ea. El îşi freca mâinile şi zâmbea şi răsufla ceva mai iute la gândul unei noi şanse de a reface şi reorienta lucrurile; la şansa lui de a-l influenţa pe ducele John în aşa fel încât, la rându-i, asta să facă să-i crească influenţa pe lângă rege. Era genul de om căruia îi făcea plăcere să construiască planuri complicate.

Cât trebuie să se fi plictisit cardinalul în toţi acei ani de surghiun pe continent, departe de curtea lui, îşi zise Catherine. Cât de fericit avea să fie el – şi ei cu toţii, împreună, pe drumul spre Franţa.

***

N-aveau să pornească spre Calais până în zorii zilei următoare, la vremea fluxului. Aveau să petreacă o noapte la castelul din Southampton. Cardinalul împreună cu ceilalţi vizitatori nobili aveau să pornească spre castelul de la Watergate, ca să se odihnească şi să mănânce. Contele de Warwick îşi pregătise deja trupele şi plecă împreună cu acestea ca să le supravegheze pregătirile.

Owain se găsea alături de magistratul din Southampton când acesta se apropie de suita regală, părând încă tulburat. Privirea scurtă, directă pe care Owain o îndreptă spre Catherine, făcându-i totodată o plecăciune, era plină de căldură, iar felul în care-l bătu pe Harry pe umăr după ce se îndreptă de spate era plin de afecţiune. După ce plecăciunile şi formalităţile de început luară sfârşit, Owain fu cel care-l întrebă cu îndemânare pe Harry, îmbujorat şi neastâmpărat:

— Ați putea porni direct spre castel... dar n-ați vrea să aruncați o privire prin oraș... să-l lăsați pe dânsul, pe jupânul Soper să vă arate corăbiile pe care le-a construit pentru tatăl vostru?

Nimeni nu spuse nu. Lui Catherine nu-i venea să creadă câtă libertate plutea în adierea proaspătă a vântului. Obrajii jupânului Soper se înroșiră de plăcere văzând încântarea din privirile lui Harry. Rămaseră aici tot restul după-amiezii, iar el îi arătă cu mândrie regelui Strada Cofeturilor și Calea Măcelarilor și Strada Goarnelor, unde brutarii pregăteau pâini pentru corăbiile ce aprovizionau trupele din Franța, iar măcelarii destulă carne cât să ajungă pentru sute și uneori chiar mii de soldați. Îl urcă pe Harry la bordul uriașei *carraca* genoveze, numită *Marie Hampton*, cu carena ei netedă de scânduri îmbinate, una dintre cele mai grozave corăbii capturate în urmă cu zece ani de la francezi și care acum avea să fie încununarea flotei engleze care avea să pornească la drum în ziua următoare, ca să-i arate minunea acului de compas care arăta întotdeauna nordul, închis în lăcașul lui fără niciun pic de fier de dinaintea locului cârmaciului de pe castelul de la pupa. Îi arătă cum se foloseau firul cu plumb și clepsidrele care îi arătau căpitanului câtă vreme mersese pe un curs anume și tabelele cu vremea fluxului și portulanul, manualul care cuprindea informații despre toate bancurile de nisip și apele puțin adânci de pe drumul spre Calais. Îi povesti cât de captivantă era călătoria pe mare spre Bordeaux, La Rochelle sau Bilbao pentru a aduce vin, ori către Compostella, cu corăbiile încărcate cu pelerini. Jupânul Soper, un vrednic negustor din Southampton care devenise secretar al flotei regelui construise el însuși cea mai mare corabie engleză de până atunci, cea botezată *Grâce Dieu* și pe cele care o însoțiseră, *Valentine* și *Falcon*; tot el le construise și pe *Holighost de la Tour* și pe *Ane* și-o reconstruise pe *Gabriel de la Tour*. Dar, după cum îi șoptise Owain lui Catherine în timp ce se plimbau alături de regele cu chef de vorbă și de binevoitorul și transpiratul constructor de corăbii, oprindu-se din când în când ca să admire iscusita izolare a scândurilor cu un amestec de smoală, rășină și resturi de frânghii vechi ce purtau numele de calafat, toate acestea

fuseseră făcute în vremurile când atacurile navale francezé erau o primejdie permanentă. Acum pe mare nu mai era niciun fel de ameninţare franceză: de aceea, diata regelui Henric prevăzuse ca majoritatea acestor corăbii regale atât de scumpe să fie vândute, iar banii obţinuţi să se întoarcă în cuferele regale. Jupânul Soper, care construise flota engleză şi care o îngrijise cu devotament toată tinereţea lui avea acum sarcina întristătoare de a risipi tot ceea ce crease mai demult.

— Trebuie că-i este greu, îi zise Owain la ureche, cu glas scăzut şi înţelegător, lui Catherine. Dar asta o să fie ceva ce-o să-şi amintească pentru tot restul vieţii – faptul că regele s-a arătat astăzi atât de interesat de munca lui.

Altădată, îşi zise Catherine, dacă s-ar fi simţit atât de groaznic de prinsă în capcană cum se simţea în castelele cunoscute de pe valea Tamisei, ar fi lovit-o un fel de măloasă nostalgie la amintirea acelor bătălii navale de demult: nostalgie după vremurile, oricât de nesigure, în care ea ştia încă cine era, când, aşteptând veşti de la război la Paris, ea şi toţi cei din jurul ei se bucurau din toată inima când li se aducea vestea vreunui raid francez pe coastele engleze. Dar astăzi nu era cazul; nu cu vântul care-i umplea plămânii. Nu cu fiul ei jucând şi ţopăind în faţa ei, punând o mie de întrebări, fără urmă de teamă de mare. Nu acum, când se minuna încă o dată de discreta iscusinţă a lui Owain – oare când avusese vreme să afle despre soarta acestui om? Şi nu acum, când Owain mergea atât de curtenitor lângă ea, nu îndeajuns de aproape ca s-o ia de braţ, dar aplecându-se uşor ca să-i murmure câte ceva la ureche, astfel încât îi simţea căldura, undeva la stânga ei. Trecutul era trecut. Acum mai exista doar prezentul şi gustul sărat din gura ei. Aceasta-i era de-ajuns.

— Şi cum rămâne cu doamna Butler? întrebă ea aproape cu sfială.

Se făcuseră atâtea aranjamente despre care n-avea habar în timp ce ea şi Harry iernau liniştiţi la Windsor; nu voia să facă presupuneri care s-o facă să pară caraghioasă.

— Care va fi situaţia ei în Franţa?

Dar de îndată ce-şi luă inima în dinţi şi privi în ochii surâzători ai lui Owain, ea văzu că nu înţelesese greşit.

— Deocamdată se ocupă de administrarea casei cardinalului, zise el. O femeie foarte descurcăreaţă, doamna Butler. Dar după ce milord Warwick are să-şi dea seama cât de ocupat va fi cu conducerea armatei sale, faptul că ea e aici s-ar putea să fie pentru el o uşurare. Va trebui să găsească pe cineva care să se ocupe de Harry; să se îngrijească de gospodăria regală. Cred că va găsi şi cardinalul va fi dispus s-o lase să plece.

Ea râse tare, lăsând să-i pătrundă adânc în piept aerul rece. Harry avea să se bucure aşa de tare să scape de conte.

— Chiar te-ai gândit la toate, spuse ea cu căldură.

O pală de vânt bătu printre ei, aşa de puternic încât încununa valurile cu splendide creste albe şi îi umflă fustele din spate, aproape făcând-o să-şi piardă echilibrul. Ea se întoarse, se aplecă, cu spatele la vânt, strâmbându-se, trăgând cu urechea la pocnetul pânzelor care-o făcea să tresară şi la scârţâitul mai potolit al lemnului. Owain stătea în faţa ei, ţinându-se cu o mână de pălărie ca s-o împiedice să-i zboare de pe cap, peste spate, râzând din toată inima de forţa muşcătoare a vântului care-l bătea peste faţă; apoi se întoarse şi el, la fel ca ea, ca să stea cu spatele la vânt. Erau iarăşi unul lângă altul, înfăşuraţi într-un cuib de vântoare. Înainte să apuce să-şi dea seama ce făcea, văzu că-şi strecurase un braţ pe după braţul lui.

Căpitanul era portughez: mic şi plin de riduri, cu ochi spălăciţi, vii, care priveau liniştiţi peste mare în timp ce mâinile lui mişcau instrumentele, iar gura lui dădea la iveală un şuvoi de amintiri:

— Soarele fierbinte care-ţi încălzeşte spinarea toată ziua... pământul şi el fierbinte sub picioarele tale ziua întreagă... mireasma florilor în nări... flori mari, dulci, pline de magia lunii... te îmbată, te simţi ca îndrăgostit.

Harry stătea ca fermecat de ceasuri întregi, de când ridicaseră ancora; şedea sus, pe castelul corabiei, cu mantia ţeapănă de la sare, lingându-şi buzele sărate, cu ochii mari.

Aici marea era agitată şi aspră, iar văzduhul era plin de ţipetele pescăruşilor; dar pentru asemenea ape primejdioase, asta era o călătorie uşoară. Îşi puteau închipui cu toţii acel fel de ţinuturi din sud despre care le povestea căpitanul; deliciul acelor miresme de mirodenii; stelele scânteietoare.

— ...marea de culoarea safirelor şi a smaraldelor... apoi apusul şi liniştea care se lăsa... marinarii cântând... glasuri adânci, aşa adânci... şi stelele atât de strălucitoare... şi uneori, în colţul ochilor, un fulger de lumină... delfini şi sirene, jucându-se printre valuri..., îngâna bărbatul.

Cardinalul îşi plecă genele, plin de molatică încântare. Întâlni privirile lui Catherine. Şedeau pe nişte butoaie aşezate pe castelul corabiei, urmărindu-l pe Harry care-l asculta pe căpitan. Erau vreo şase oameni, vechi prieteni reuniţi, lăsând în urmă Anglia şi pe ducele Humphrey, înveliţi în mantiile mari, groase aduse de doamna Butler şi de fiul ei din cabina căpitanului ca să-i apere de vânt. Catherine îi răspunse cu un zâmbet, înfăşurându-se şi mai strâns în pelerină. Nu îndrăznea să se uite la Owain. El se sprijinea undeva în spate, în spatele maestrului Somerset, însă era atât de înalt încât ea-i putea percepe silueta fără să trebuiască s-o privească direct. Avea ochii închişi; pe chipul lui era zugrăvită o lumină slabă; ea pricepu că se lăsase pradă plăcerii vântului şi a cuvintelor.

Soarele coborâse de pe cer; un amurg slab, iute, roşiatic se aşternea peste auriul potolit al pământului. Vântul se făcea mai rece. Turnul Rysbank, pe insula lui de la intrarea în portul Calais, era ca un deget întunecat arătând în sus dinspre fâşiile întunecate din zare; şi se apropia. Cu voia Domnului, aveau să ajungă într-un ceas, zise căpitanul peste pleoscăitul şi scârţâitul vasului.

— Cunoşti stelele cum se cuvine, băiete? întrebă acum căpitanul.

Fără pic de respect pentru eticheta regală, îl gâdilă sub bărbie pe Harry, care era încântat.

— Ştii fazele lunii?

Harry încuviinţă din cap.

— Azi e lună plină, zise el plin de importanță. Știu.

— Oho! exclamă căpitanul, cu o șăgalnică pornire de uluit respect. Ei bine, o s-o vezi într-o clipă... se ridică într-acolo... încă departe... dar o să ne ajute să... așteaptă puțin...

Pentru o clipă se lăsă tăcerea – sau ceea ce trecea drept tăcere: vuietul și pleoscăitul și valurile mării; zgomotul pânzelor.

— Dar luceafărul de seară? Vezi luceafărul de seară?

Legănată de glasul aspru, îmbătrânit, dar simțindu-se mai limpede vie decât își amintea să se fi simțit de ani de zile sau poate dintotdeauna, Catherine privi în sus. Un gest atât de familiar. De câte ori se uitase, în lumina palidă a serii, după acel punct scânteietor, dulce-amar. De câte ori își amintise de acea privire încordată, deznădăjduită pe care i-o aruncase cândva un Owain mult mai tânăr, copleșit de rușine și de realitatea lipsită de orice nădejde, pe când ieșeau din crângul de la Poissy la sfârșitul unei zile de călărit în tăcere, dar fără să renunțe încă, ci mormăind, când o văzuse: *„Venus... steaua ta...“*, iar, când Christine, aflată cu câțiva pași în urmă, nu păruse să-i bage de seamă sau să intervină, continuând grăbit: *„Nu știu ce-ți pot făgădui, dar eu întotdeauna am să...“* Catherine o auzise ca și el pe Christine îndemnându-și calul înainte, prinzându-i din urmă ca să se asigure că nu-și mai rosteau în grabă niște ultime cuvinte. Probabil că el nu se mai gândise niciodată la cele câteva cuvinte grăbite; nu putea să-și închipuie cât de des se gândise ea la ele. Ea trase iarăși aer în piept, adânc, iertându-i pe copiii care fuseseră amândoi, ciudat de liniștită. Nu mai avea importanță. Nimic din toate astea. Tot ce conta era că se aflau acum aici, împreună.

Harry privea în sus. Părea îngrijorat. Ea-și dădu seama că nu zărise încă steaua.

Un murmur de încurajare se auzi din penumbra din spate: Owain.

— Într-acolo, priviți, zise el, îndrumând privirea lui Harry, arătându-i în sus. Acolo, vedeți?

Harry zâmbi, dezgolindu-și dinții: o văzuse.

— Steaua cea mai importantă, continuă Owain cu glas scăzut, iar Catherine își dori s-o fi văzut cu o clipă în urmă, când lumina ei era mai strălucitoare, când ar fi reușit încă să zărească expresia zugrăvită pe chipul lui. Dacă o cunoști, îți poți cârmui toată viața după ea.

La acostare simțiră cum pământul de sub picioare se legăna și se apleca, amețindu-i; urmă pâlpâirea felinarelor, căldura focului în sala mare a castelului, agitația soldaților care debarcau și porneau spre locurile unde erau încartiruiți, fluierele și tobele care vesteau începutul strajei de noapte a spilcuitei garnizoane permanente de la Calais și, când Harry începuse să se vaite că-i era foame, iar ea la rândul ei era aproape amețită de nemâncare, o cină simplă, ca pentru călători, cu heringi și carne de vită și vin *claret* și pâine englezească de grâu, coaptă în dimineața aceea la Southampton. Cât de curând putu, Catherine se retrase ca să-l ajute pe Harry să se ducă la culcare. Contele de Warwick o lăsase destul de repede să se-ngrijească de fiul ei; își dorea ca guvernatorul și cavalerii să stea să vorbească despre mișcările de trupe și despre aprovizionare îndată după cină, iar guvernatorul urma să-i dea raportul cu privire la situația militară.

Harry dormea pe el încă dinainte să ajungă în odăile lui. Ea îl dezbrăcă cu grijă, în timp ce el se cuibărea lângă ea la marginea patului, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru căldura serii care-i îngăduia să-l bage gol sub pătură, fără să-și facă prea multe griji cu legarea fundelor de la vreo cămașă de noapte. Și ea avea capul greu de oboseală și de aerul mării și de prea multe impresii noi pentru o singură zi; dar în adâncul inimii știa că de fapt ceea ce simțea era acea nouă sfială tremurândă care-i împleticise limba și făcuse să-i fie aproape cu neputință să vorbească sau să se uite măcar la Owain de când el zisese ceea ce zisese despre luceafărul de seară. Ești sfârșită de oboseală, își zise ea, privind la căpșorul ciufulit așezat pe pernă; ascultând nevinovăția răsuflării grăbite a copilului ei; mulțumită de această tăcere; bucuroasă că scăpase de privirile celorlalți. Ai nevoie de-un somn sănătos la fel de mult ca el.

Dar nu reuşi să adoarmă. Era plină de viaţă şi de bucurie; avea nevoie să se plimbe, să inspire acest aer nou care era practic aproape francez. Nu că i-ar fi fost chiar dor de casă sau că o cuprinsese nostalgia după copilăria ei. Amintirile ei din trecut se reduceau pentru ea la doar două emoţii: plictiseală şi teamă. Nu-şi dorea să retrăiască niciuna din ele. Nu, toată încântarea asta cu privire la drumul spre Franţa ţinea mai degrabă de faptul că scăpa de viaţa care o aştepta mai departe, după cum şi-o şi aşternuse, în Anglia. Aerul pe care-l respira aici, cu miresmele lui de mare, părea plin de amintiri, dar încă şi mai plin de chinuitoarele adieri ale unui viitor necunoscut. De îndată ce părăseau Calais, lăsând cu totul în urmă sunetele şi priveliştile şi mirosurile atât de englezeşti, spre tărâmul ciudat, distrus de război care li se aşternea înainte, aveau să ajungă într-un ţinut nesigur, nedefinit, unde n-aveau să ştie niciodată cu-adevărat dacă erau în siguranţă... dar care, odată ce ajungea înapoi în Franţa, ar fi putut să-i pară ca acasă.

Pescăruşii se roteau prin aer. Ţipetele lor o nelinişteau. Nu se putea întoarce pur şi simplu în sala mare. Şovăi o clipă pe scări, apoi se strecură dincolo de strigătele şi clinchetul cuţitelor şi cupelor şi ieşi în curte ca să privească în sus spre cerul pe care luna plină îl străbătea liniştită printre nori. Voia să se uite la Venus.

Acum era frig, chiar şi la adăpostul donjonului castelului, unde nu era vânt. Catherine auzea glasurile aspre englezeşti ale soldaţilor care se căţărau pe valurile de pământ, strigându-se unii pe alţii în timp ce înaintau de la un turn de pază la altul; şi strigătele slabe de răspuns ale celorlalţi, dinspre sud-estul castelului, care patrulau şi ei pe zidurile oraşului, privind în zare, spre mare ca să se asigure că nicio corabie duşmană nu se strecura nevăzută spre ţărm sau printre mlaştini. Prin întunecimea umedă erau risipite alte turnuri şi forturi sărăcăcioase. Toate aceste puncte purtau câte un nume grosolan, englezesc: bastionul Ballanger de lângă Podul Vacilor; Bastionul Ciubotelor; podul Newenham de peste canalul cu apă băltită ce se scurgea dinspre cartierele din partea de sus a oraşului înspre mare. Fiecare punct avea straja lui, ca să-i asigure pe colonişti că niciun duşman nu se apropia de ceea

ce trecea drept pământ în sălbăticia asta întunecoasă. Aşa era în întreg ţinutul Calais: Guisnes şi Hammes şi Marc şi Terouanne: orăşele întunecoase ascunse la adăpostul zidurilor, turnurilor şi valurilor de pământ, al liniilor şi careurilor trasate prin apă de voinţa omului. Pretutindeni găseai lipăit de picioare şi nesfârşită umezeală, ţipetele păsărilor de mare şi strigătele joase ale unor oameni înfricoşaţi, noaptea, trăgând cu urechea ca să audă scârţâitul cizmelor.

Cele patru porţi ale oraşului Calais erau ferecate odată cu căderea serii, ca să-i ţină la adăpost în paturile lor pe cei trei mii de englezi ai săi – negustori de lână şi zarafi şi pescari de scrumbii şi cârciumari. De obicei, chiar şi ziua, stătea deschisă doar Poarta Felinarelor.

Ea ştia ce puteau vedea soldaţii gărzii, cocoţaţi pe zidurile lor; petrecuse destule zile mohorâte şi nopţi aici, în drum spre altundeva, cât să cunoască tot ce-avea de oferit oraşul Calais. Priveau spre Portul Pilori, spre magaziile cu lână. Vedeau zidurile părăginite ale spitalului Sf. Nicolae dinăuntrul zidurilor şi ale Sfântului Iacov din afara lor, de unde se spunea că săracii, bolnavii şi vagabonzii erau mereu alungaţi şi de unde tot ce nu era bătut în cuie fusese demult furat. Privirile lor înaintau pe deasupra acoperişurilor pe jumătate uitatelor biserici Notre-Dame, Sf. Nicolae, Sf. Petru, Sf. Maria şi Sf. Clement, pe deasupra mănăstirii carmelite aproape părăsite, biserici care supravieţuiau cu toate prin bunăvoinţa regelui. Niciunul dintre localnicii englezi din Calais n-ar fi dat un ban din veniturile lor scutite de taxe pentru întreţinerea mănăstirii. Însă aceasta era chemarea lipsită de orice mulţumire a călugărilor carmeliţi, uitaţi şi săraci lipiţi: să se roage pentru sufletele comunităţii – această colonie de englezi fără niciun Dumnezeu, lacomă, înghesuită, mereu nemulţumită, şi care era pe cale să fie întemeiată aici.

Bunicul lui Henric, Edward al III-lea al Angliei, cucerise oraşul Calais de la străbunicul lui Catherine. Voise să-i măcelărească pe locuitori, dar în cele din urmă îi lăsase să fugă la Saint-Omer. Urmaşii lor mai trăiau încă acolo, aşteptând. Nu era de mirare că erau atâtea cârciumi la Calais. Coloniştii englezi, ademeniţi aici de

făgăduința unei îmbogățiri rapide, în fuga lor prelungită, mocirloasă, de realitate beau ca să-și uite de dorul de casă. Cei cinci sute de soldați ai garnizoanei beau ca să uite că, în realitate, salariile promise veneau foarte rar. Cei câțiva străini care veneau la Calais pentru piața care se deschidea în sezonul scrumbiilor, urmăriți atât de atent din clipa în care treceau, unul câte unul, pe Poarta Felinarelor, beau ca să uite de faptul că hangii îi spionau. Și cu toții beau ca să-și uite teama.

Catherine își amintea cum crescuse cu un fel de groază detașată de Calais: cum îl privise ca pe un rușinos simbol al înfrângerii francezilor în fața obrăzniciei englezilor. Dar când ajungeai aici îți dădeai seama că acesta nu era de fapt groaznica fortăreață militară despre care auziseși vorbindu-se, oricâte arme fuseseră îngrămădite în donjon. Era prea mizeră pentru așa ceva, prea înjghebată din te miri ce și prea întinată de lăcomie. Puțea a grăsime râncedă de oaie și a lână udă. Abia atunci când îl zărise cu adevărat pentru prima oară cu ochii ei – încă înlăcrimați și rătăciți după despărțirea de părinții ei, cu limba împleticită printre noile ei însoțitoare – își dăduse seama ce făcuseră englezii din primul lor colțișor din Franța. Era atât de urât.

Poate că englezii n-aveau să poată face niciodată din Calais un oraș frumos. Poate că nici francezii n-ar fi reușit să-l înfrumusețeze. Oricâte turnuri erau presărate, sumbre, peste el, locul acesta fusese dintotdeauna un ținut al nimănui, fără speranță, plin de umezeală, de mlaștini sărate și de iarbă măruntă, bătută de vânturi și acră. Dar englezii nu se descurcaseră mai bine nici mai târziu, cu Parisul. Toată frumusețea care se găsea cândva la Paris... Ea clătină din cap, întrebându-se prin ce minune aerul acesta o potopea, astfel că toate aceste adieri de melancolie și răzvrătire, toate aceste gânduri pe care de obicei și le alunga din minte o năpădiseră acum. Toată frumusețea Parisului se risipise demult. Tot ce mai rămăsese acum, după ce englezii văduviseră orașul de culorile și grația și opulența lui erau prăvăliile închise, bisericile obosite, zidurile înalte, vopseaua jerpelită și zidurile în paragină și conții englezi plimbându-se țanțoși pe străzi. Și-i închipuia, trufași

și lipsiți de grație și jignind pe toată lumea, ținându-și capetele semețe ca niște armăsari.

Privind în sus, trăgând cu urechea la glasurile strajei, tremurând, Catherine nu putu să nu se întrebe dacă nu avea să afle că urâțenia engleză se răspândise și mai mult, după ce aveau să treacă de data asta în Franța propriu-zisă. Și totuși nu ieșise ca să vină aici și să-și facă griji. Hotărâtă, ea își alungă din minte orice gând la realitate și în același timp orice gând la acest loc de mijloc, nici pe pământ nici cu totul în mare, nici cu adevărat în Anglia, dar nici în Franța, unde nimeni nu simțea că i-ar datora ceva vreunui vecin și care pentru nimeni, de oriunde ar fi fost el, nu însemna „acasă". Își aplecă spinarea deasupra pietrei aspre a zidului și își întoarse ochii în sus, dincolo de toate astea, spre lună, spre norii care alergau pe cer, spre luceafărul de seară.

***

Știa că erau pașii lui. Nu se îndreptă de spate când îl auzi apropiindu-se; își întoarse doar un pic capul, cu un surâs slab ca lucirea stelelor.

El se sprijini de zid lângă ea, privind în sus. Ea-și întoarse privirea spre scânteierile cerului.

Urmă o clipă de tăcere.

— Se spune că va trebui să rămânem aici o vreme, zise el, cu glas atât de jos încât ea abia dacă-i putu desluși cuvintele.

Ea își dădu seama de ritmul alert al discuției îngrijorate pe care el o auzise probabil în sala mare.

— Războiul e prea aproape... nu pot fi siguri că veți fi în siguranță dacă plecăm.

Ea trase adânc aer în piept. Nu înțelegea despre ce risc de război ar putea fi vorba aici, atât de departe în nord; dar pe de altă parte ducii de Burgundia fuseseră dintotdeauna niște aliați foarte schimbători. Știrea n-o întrista. Se bucura de clipele petrecute departe de realitate; pe tărâmul de mijloc. N-ar supăra-o să rămână astfel aici.

Ea râse scurt, cu privirea ațintită asupra stelei.

— Să rămânem o vreme... în locşorul ăsta jalnic, murmură ea. Ei bine, cel puţin aici suntem cu toţi prietenii laolaltă.

Râse şi el. Întunecimea acelui sunet atât de apropiat o umplu de încântare.

— Nu-i aşa de rău, auzi ea. Ştiai că golful portului este numit al Paradisului?

Ea îşi întoarse capul spre el. El era mai aproape decât se aştepta. Lumina lunii mai strălucea încă destul de tare cât să vadă cum râsul i se ştergea de pe chip. Simţi cum surâsul dispărea şi de pe buzele ei.

Ea nu-şi dădu seama cum ajunseră laolaltă; cum începu acel sărut. Ştia doar că tot ce se întâmplase până atunci, de ceasuri, de zile... de luni întregi dusese spre asta. Că ştiuse asta dintotdeauna. La fel cum îi cunoştea mirosul şi liniile trupului lui care o înfăşurau în căldura împărtăşită a pelerinei lui; şi acea linie a pometilor şi a bărbiei pe care degetele şi buzele ei o redescopereau acum.

El avea ochii deschişi, privind drept în ai ei. Ce albaştri erau. Şi cât de tandri.

Timpul nu mai exista; doar aerul nopţii şi fericirea, şi ei doi.

— N-o să te superi... n-o să-ţi pară rău? murmură ea, poate mult mai târziu, trăgându-şi capul ceva mai în spate ca să-i vadă mai bine chipul, deşi nu mai avea puterea şi hotărârea de a-şi dezlipi trupul de al lui; îşi amintea dintr-o dată durerea şi nefericirea la care dusese asta ultima dată.

El se mulţumi să surâdă. Şopti:

— De ce?

Şovăitoare, ea murmură:

— Oh... lucrurile care te îngrijorau atunci: interese de stat... importanţa căsătoriei mele... datoria ta faţă de Henric...

El o trase mai aproape, ca ea să nu-i mai vadă privirea. O sărută pe frunte. O lăsă să-şi îngroape chipul, temătoare, la pieptul lui. În orice caz, ea nu îndrăzni să-l privească. N-ar fi trebuit să zică nimic. N-ar fi trebuit să strice totul.

Era atât de aproape de el încât, atunci când el începu să râdă, ea îi simţi pieptul tresăltând.

— De ce? şopti el din nou, râzând mai departe.

Apoi se opri. Punându-i o mână sub bărbie, îi ridică chipul spre al lui. Mai serios, el continuă:

— De-acum toate astea au dispărut, nu crezi? Au dispărut demult. Cine te mai urmăreşte acum? Cine stă să-ţi mai pregătească o nouă căsătorie? Ţi-ai crescut fiul; ţi-ai făcut datoria. Ce faci cu viaţa ta de-acum încolo e între tine şi Dumnezeul tău. Ce fac eu e între mine şi Dumnezeul meu. De-acum înainte nimic nu mai contează; în afară de noi doi. Am ajuns la o vârstă la care ştim ce vrem.

Ea abia dacă putu pricepe uşurinţa cu care-i zicea asta; ştergerea obstacolelor.

— Ca poporul din Calais, şopti ea, încercând, fără rezultat, să rostească asta cu inimă uşoară. Să ne fim noi înşine lege.

Ea chicoti prosteşte, apoi îşi întoarse privirile în sus, dorindu-şi să nu fi spus nimic.

Dar stângăcia ei nu conta. Owain aranjase întotdeauna lucrurile cum trebuia. El îşi lipi iarăşi buzele de ale ei.

După încă câtăva vreme, Owain fu cel care se trase înapoi.

— Dar tu? şopti el, împietrit de uimire, de parcă gândul abia îi răsărise în minte. *Ţie* n-o să-ţi pară rău? N-o să ai regrete?

Ea clătină din cap. Asta nu era pentru totdeauna, un legământ înaintea lui Dumnezeu. Aici şi acum n-aveau de ce să-şi facă griji pentru sângele ei şi sângele lui sau pentru ce-ar fi zis alţii. Acesta era doar... un răgaz. Dumnezeu privea pentru o clipă în lături, o clipă al cărei sfârşit nu l-ar fi putut ghici nimeni... Oare mai era nevoie să întrebe?

— Am lăsat în urmă realitatea, nu-i aşa? Suntem altundeva..., şopti ea. Liberi.

El încuviinţă din cap, de parcă vorbele ei fără sens îl liniştiseră. Ea simţi că el o înţelesese.

— În portul Paradisului, spuse el, sub luceafărul de seară; iar colţurile buzelor lui se ridicară în sus şi ea simţi cum inima-i plesnea de fericire.

În sinea ei, ea știa că asta n-avea cum să dureze. Dar, nu se știe cum, vraja continuă.

Cea dintâi noapte fu plină de mici înșelătorii obișnuite, tensionate – căscatul prefăcut prin care o concedie pe soția guvernatorului din Calais, care îi ținuse cu atâta curtuoazie de urât lui Catherine în odăile ei, ajutând-o să se dezbrace și să se bage în pat; porunca politicoasă, cu ochii pe jumătate închiși ca să ascundă strălucirea lor nerăbdătoare ca nimeni să n-o deranjeze până a doua zi dimineața, ca să-și poată alina prin somn oboseala călătoriei; cererea pe care ea i-o adresă străjerului, îndată după plecarea soției guvernatorului, să lase să treacă orice trimis al cardinalului, dacă acesta ar fi vrut să transmită vreun mesaj; apariția bine plănuită a lui Owain, chiar înainte de schimbarea gărzii, astfel încât străjerul care venea să nu știe că el era lângă ea; rânjetele neîncrezătoare, cu răsuflarea tăiată, când văzu că reușiseră să obțină ceasurile care urmară, timp petrecut împreună în spatele draperiilor, în spatele ușilor încuiate, despărțiți cu totul de lume.

Și mai urmară încă multe altele. Mai târziu, Owain reuși să reorânduiască gospodăria astfel încât să le facă viața mai ușoară. Cardinalul se mută în alte încăperi și odată cu el și Owain, care stătea în anticamera lui. Owain îi sugerase stăpânului său că i-ar fi fost mai plăcut să vadă marea din încăperile aflate chiar deasupra odăilor lui Catherine. Cardinalul n-avea de ce să se folosească de scara din spate, a slujitorilor, care lega cele două etaje.

Doamna Butler reprimi însărcinarea de a se îngriji de regina-mamă și de a se ocupa de mica gospodărie a regelui. Și acest lucru fu destul de simplu. Contele de Warwick se pregătea, încă de la acea primă cină, să pornească împreună cu armata engleză spre asediul de la Compiègne, orașul spre care se zvonea că Ioana d'Arc plănuia să pornească în fruntea trupelor franceze ca să-i elibereze pe târgoveții ce-și apărau casele. Acesta voia să se întoarcă în lumea bărbaților. Fu ușurat când i se prezentă un plan care să-l ajute să aibă conștiința împăcată și să-l țină în același timp ocupat și pe rege.

Doamna Butler fu la fel de încântată ca și Harry să-și recapete această îndatorire.

— Am sperat c-avea să se întâmple asta, mărturisi ea, cu ochii săi cenuşii, blânzi, încreţindu-se într-un surâs; dar n-am ştiut că avea să se întâmple atât de curând.

Aici Harry n-avea să mai aibă parte de nesfârşite antrenamente de luptă şi călărie, adăugă ea repede. Nu mai aveau rost şi nici nu aveau pe unde să călărească fără o escortă militară şi, oricum, nu mai avea nici cu cine să se antreneze, acum că toţi ceilalţi tineri cavaleri plecaseră împreună cu Warwick. Copilul avea nevoie de odihnă şi meditaţie, ca să-şi revină după agitaţia excesivă a călătoriei. Avea să-l aibă alături pe maestrul Somerset ca să-i arate, poate, oraşul; dar deocamdată Harry trebuia să se odihnească. Nu păru să bănuiască nimic atunci când Catherine o rugă să nu se deranjeze să o ajute să se dezbrace când îşi încheia seara.

— O să ai prea multe de făcut, se auzi Catherine spunându-i, minunându-se cât de bine îi ieşea amăgirea. Şi-aşa o să te trezeşti în zori ca să te îngrijeşti de Harry, iar mie îmi place să stau până târziu. Nu vreau să te ţin până cine ştie când... N-avem destule doamne aici; dar nu are nicio importanţă... pot foarte bine să mă dezbrac singură noaptea; nu e ca şi cum vreuna din noi ar trebui să fim cine ştie cât de frumoase pe-aici. Va trebui să ne descurcăm câtăva vreme aşa, cât timp suntem pe drum.

Catherine nu se simţi câtuşi de puţin vinovată pentru toate minciunile pe care le rosti sau pe care le auzi spuse din gura lui Owain. De fapt, ele o încântară: ea fu mândră de isteţimea de care trebuia să dea dovadă ca să ţină minte toate micile neadevăruri pe care le rostea şi să le facă să se potrivească între ele; îi plăcu tot efortul de a construi în jurul ei un zid în spatele căruia să se poată mişca liber, fără s-o vadă nimeni.

Aici toată lumea trândăvea; n-aveau nimic altceva de făcut decât să aştepte.

Toate veştile care veneau din afară erau dezamăgitoare. Când ducele John îi scrise, scurt, lui Catherine o politicoasă scrisoare de bun-venit, aceasta aminti în trecere şi la fel de scurt şi de viitoarea încoronare a lui Harry *la Paris*. Ea oftă citind cuvântul. Nu Paris! Reims! Deja începuse să-şi închipuie totul greşit.

Auzi ceva asemănător de la cardinal. El râse scurt când îi povesti; şi mai îndulci puţin lovitura adăugând:

— Bietul John, dragul de el; întotdeauna are intenţii bune.

Dar ceea ce el îi povesti ca pe o mică scăpare îi apăru lui Catherine ca o catastrofă. Se părea că ducele John rătăcise sabia lui Carol cel Mare.

— Rătăcit? zise ea, cu gura căscată. Cum adică a rătăcit-o?

Cardinalul ridică din umeri şi se strădui să pară serios, dar nu-şi putea stăpâni mişcările buzelor când îi povesti; era limpede că se bucura de necazul nepotului lui mai mult decât îşi făcea griji pentru pierderea sabiei. Cu şapte ani în urmă, după înmormântarea tatălui lui Catherine, ducele John plecase de la abaţia de la Saint-Denis spre Paris, ducând cu el sabia. Pusese să fie purtată înaintea lui, dar fără să se atingă el însuşi de ea, semn că era regentul Franţei, însă nu era regele însuşi. Ideea lui fusese să plănuiască totul din vreme, nu că ar fi vrut să se laude – sau cel puţin aşa zicea el: voia să aibă sabia la îndemână, în siguranţă, pentru încoronarea lui Harry. Dar de atunci şi până acum se mutaseră de atâtea ori, trecuseră prin atâtea campanii şi agitaţie şi alergătură, prin atâtea retrageri, înaintări, răzmeriţe şi regrupări încât ducele fu şocat, dar nu neapărat surprins să descopere că nimeni nu reuşi s-o găsească prin armurărie.

— Spune că va trebui să fie înlocuită cu o alta, zise cardinalul.

Catherine îl privi pe cardinal, întrebându-se dacă acesta îşi dădea câtuşi de puţin seama ce zicea. Nu se putea ca englezii s-o fi pierdut pe Joyeuse de parcă ar fi fost vreo ruginitură veche. Joyeuse era sfântă – era ea însăşi o minune. În mânerul ei fusese încrustat un fragment din Sfânta Lance care îl lovise în coastă pe Hristos, iar din aceasta ieşise sânge şi apă. Cu Joyeuse, Carol cel Mare tăiase capul comandantului sarazinilor pe care-i învinsese după ce întemeiase Imperiul francilor. Cu patru sute de ani în urmă, *Cântecul lui Roland* proclamase că Joyeuse era cea mai grozavă sabie din lume şi că-şi schimba culoarea de treizeci de ori pe zi. Era cel mai puternic simbol al majestăţii Franţei din câte-ţi puteai închipui; era dovada palpabilă că familia franceză a lui Harry, de la o generaţie la alta, uniţi prin sângele lor, se aflau sub ocrotirea

lui Dumnezeu încă de la începutul vremurilor. Iar omul dinaintea ei vorbea despre înlocuire...

— O s-o găsească. Sunt îngrijorați pentru că se tem ca vreun susținător al fratelui tău să n-o fi furat-o cumva ca să i-o dea lui... Dar cel puțin nu e nici la fratele tău, spuse cardinalul.

Ea clătină din cap.

— Nu-ți pierde încă nădejdea, adăugă cardinalul.

Dar Catherine simți cum i se zburlea părul de pe ceafă. Ea zise:

— Ăsta e exact genul de lucruri de care mă temeam.

Așteptarea se prelungi în aprilie, apoi în mai și apoi până în iunie. Îi era destul de ușor lui Catherine să invoce durerile de cap; de burtă; dureri misterioase. Toate ca să fie lăsată singură ca să se gândească la Owain în timp ce el era ocupat cu îndatoririle lui zilnice; în timp ce scria scrisori împreună cu cardinalul. Nimeni nu băgă de seamă cât de absentă era. Erau cu toții arțăgoși și plictisiți. Numai Harry era mulțumit și vesel alături de maestrul Somerset, la lecțiile lui și urmărind straja care mergea spre sau venea dinspre Poarta Felinarelor de patru ori pe zi și jucându-se singur, departe de compania tinerilor bărbați și a contelui de Warwick, căutându-și ascunzători pe după draperii și pe sub mese, făcându-și tuneluri din perne sau privind la lumea de-afară ce se plimba de colo-colo prin curte. În timpul zilei, Catherine și Owain abia dacă schimbau două vorbe. Ea își petrecea ceasurile lungi ale zilei stând în pat, cu picioarele sub ea, ascultând zgomotul mării, strângându-se singură în brațe și visând.

Dormea până târziu, după ce Owain se strecura afară din odaia ei în zorii fiecărei zile. Zăcea în pat, ascultând salutul strident al surlelor și tobelor ce anunțau deschiderea Porții Felinarelor dimineața; o urmărea liniștită pe doamna Butler cum se mișca prin odaia ei, netezindu-i veșmintele, punând deoparte lucrurile care trebuiau date la spălat sau la cusut; îi dădea lui Harry dulciuri mărunte; se lăsa îmbrăcată; se desfăta la gândul a tot ceea ce ei nu știau. Toate se petreceau de parcă toți și toate cele din afara odăilor ei – chiar și vechii ei prieteni a căror prezență o bucura atât de mult – se transformaseră în simple umbre care abia se mișcau

pe peretele unei peșteri. Lumina care o făcea să strălucească venea din altă parte; dintr-un loc pe care ei nu-l puteau vedea. Și nimic nu mai avea importanță, în afara tainei ei.

Catherine ținea să iasă în fiecare zi dintre cele patru ziduri ale ei, pentru scurtă vreme. Se plimba, pălăvrăgea, îl ajuta pe Harry la citit, discuta meniul fiecărei zile cu doamna Butler, se ruga și asculta povestirile încântător de malițioase ale cardinalului de Beaufort despre diferitele năpaste care dăduseră peste trupele ducelui John pe câmpul de luptă sau declarațiile mai îngrijorate ale guvernatorului care-i spunea cum avea el să mai trimită încă un străjer ca să păzească noaptea zidurile și cum nu mai auzise nimic de la contele de Warwick de o săptămână întreagă și apoi de două săptămâni. Dar singurul lucru pe care-l mai vedea în fiecare zi era visul ei minunat despre lucrurile care aveau să i se întâmple ei odată cu căderea serii. Tot ce mai conta era bucuria de a rămâne singură în odaia ei noaptea târziu, pieptănându-și părul, spălându-se și parfumându-se, lângă foc, cuprinsă de un fior de anticipație în timp ce aștepta ușoara bătaie la ușa slujitorilor. Așteptând să vadă privirile iubitului ei ațintindu-se asupra ei și brațele lui deschizându-se.

Într-o noapte, el îi zisese șăgalnic: „Știi de câte ori ți se întâmplă ca, atunci când crezi că nu te vede nimeni, să stai așa, cu mâna peste gură, de parcă te silești să nu vorbești?" Fusese uluită; începuse să-l contrazică, aproape indignată. „Nu, serios. Așa faci. Uite-așa", zisese el; și-i arătase: era ca o mască de tăcere zăpăcită, cu priviri elocvente, neliniștite și, sub ele, o gură acoperită strâns de degete. Șovăitoare, își ridicase mâna și și-o dusese spre față, imitându-i gestul; simți familiaritatea mișcării; alinarea palmei și a degetului mare strânse de fălcile ei, apăsarea degetelor peste buzele ei. Râsese stânjenită și lăsase mâna în jos. „Într-adevăr?" întrebase ea. „Dintotdeauna ai făcut așa, îi spusese el. „De parcă ți-ar fi fost teamă să vorbești. Ceva mai puțin, zilele astea. Dar n-ar trebui să-ți fie niciodată teamă să vorbești; nu aici, cu mine.

Ziua avea culorile cenușii ale răsăritului de soare; era mai întunecat decât cenușiul dimineților târzii din miezul verii de la Calais, însă nu cu mult. Lui Catherine nu-i păsa. Unde stătea ea

era cald. Se întinse, simţindu-se răsfăţată. Îl auzea pe Owain bâjbâind pe podea, pe lângă pat, păşind cu grijă ca să n-o trezească. Îşi căuta probabil cămaşa. Fredona încet o melodie.

Ea simţi cum obrajii i se îmbujorau de o tăcută desfătare, amintindu-şi cum îşi pierduse el cămaşa noaptea trecută. Ea trase perdelele patului. El ridică privirile spre ea, surâzând. Ţinea în mână cămaşa. Clătina din cap, uluit. Ea îşi dădu seama că şi el rememora acea înaintare intenţionat lentă de la uşă spre pat – îşi amintea fiece răsuflare.

— Velşă, şopti ea, a prefăcută mustrare. Iarăşi cântai melodia aia velşă.

— *Pe cawn i hon*, îi răspunse el în şoaptă.

Încă surâdea; încă o privea de parcă voia să-şi fixeze în minte fiece părticică a trupului ei gol.

— Trebuie să plec, zise el.

Dar se întoarse în pat. Ea oftă când simţi cum îşi petrecea braţele în jurul ei.

— Trebuie să pleci, îi şopti ea la ureche; apoi: Dar ce înseamnă?

El nu răspunse. Ea îi dădu la o parte părul care-i cădea peste ochi. El îşi muşca buzele. Şi se îmbujorase.

— Te rog, stărui ea, râzând iarăşi.

Privind-o grijuliu, cu surâsul acela sfios, el ridică din umeri, apoi, încercând să pară nepăsător, îi murmură:

— Înseamnă *„De-ar fi a mea"*.

Ea simţi cum se îmbujora şi ea, plină de stânjenită încântare.

— Şi restul cuvintelor? adăugă ea, simţindu-se încurajată să-l descoasă mai departe; iar când el nu răspunse, ea cântă restul melodiei legănate, cât îşi mai amintea.

Pe când cânta, glasul ei era scăzut şi întretăiat, îndeajuns cât să prindă câteva note. N-avea importanţă.

— Cântecul tău preferat... vezi ce bine-l ştiu... ce înseamnă restul?

— Asculţi prea atent, zise el, îndărătnicindu-se.

O sărută pe gură, ca s-o facă să tacă.

— Spune-mi, se rugă ea, plimbându-şi o mână pe spatele lui, în sus şi-n jos; căutând să se asigure, pipăindu-i pielea şi muşchii, că el era încă într-adevăr aici cu ea. Te rog.

El râse. Se ridică în picioare. Îşi trase cămaşa peste cap. Se ridică, căutându-şi cu privirea tunica pe care o lăsase pe undeva încă şi mai departe. Ea îi urmărea picioarele care se mişcau de-a lungul podelei, când el continuă:

— ... aşadar cântecul.... *„De-ar fi a mea şi m-ar iubi..."*

Se ridică şi ea.

— Mai departe, zise ea.

El îşi trase nădragii.

— *„Viaţa mi-ar fi doar desfătare"*, continuă el mai clar după încă o clipă de tăcere, prefăcându-se însă mai departe că era prea ocupat cu îmbrăcatul ca să-şi întoarcă privirile spre ea. *„N-aş mai vrea nici saci cu aur, nici vreo comoară pe pământ. Ci portul ei şi ochii-i galeşi o fac aşa fermecătoare. Trebuie să fie-a mea, da, doar a mea; nu-i chip să trăiesc fără ea"*.

El ridică din umeri şi îi făcu o plecăciune, stânjenit poate doar pentru că fusese prins cu această mică pornire de trufie de-a se fi străduit să traducă totul cursiv, în caz că cineva ar fi vrut vreodată să-l întrebe. În caz că ea ar fi vrut să-l întrebe. Sau poate pentru vreo altă pricină. El se aplecă, îndesându-şi piciorul într-o cizmă cu vârful ascuţit.

Apoi, dintr-o dată, ea înţelese. Strălucirea caldă care începu s-o învăluie la gândul care-i răsărise în minte o reduse iarăşi la tăcere.

Owain fredona cântecul ăsta de ani de zile. Pretutindeni pe unde-l văzuse. Prin toate locurile pe unde stătuseră. Chiar şi în acei ani când abia dacă-i spunea două vorbe în afară de strictul necesar; în vremea când credea că el probabil o ura. Asta era dovada.

În cele din urmă, ea spuse aproape în şoaptă:

— Ai ştiut dintotdeauna? Într-adevăr? Ai simţit dintotdeauna... asta?

Acum el se afla lângă uşă, chinuindu-se cu cealaltă cizmă. Nu-i răspunse până nu se ridică la loc. Pe chipul lui citi strălucirea caldă ce-i umplea şi ei inima.

— Dintotdeauna, zise el.

Cardinalul şedea la biroul guvernatorului, cercetând depeşele. Nu păru stânjenit când o văzu intrând pe Catherine care venise aici crezând că avea să poată privi în linişte ploaia şi să se gândească la Owain şi la cântecul pe care-l fredona el. Ea se aşezase la fereastră şi începuse şi ea să-l cânte cu glas scăzut înainte de a băga de seamă figura aşezată la masă. El se mulţumi să-i facă doar un semn din cap, de parcă faptul că trăgea cu ochiul la corespondenţa oficială venită de la Londra ar fi fost pentru cardinal lucrul cel mai firesc din lume şi îi spuse, cu glasul lui mieros:

— Se pare că Humphrey, nepotul meu încurcă-lume îmi pregăteşte şi mai multe necazuri la întoarcerea acasă.

La auzul acestor cuvinte, ea ridică privirea. Avea încă pe buze surâsul acela tainic de dinainte.

— Unchiule dragă, zise ea.

Cardinalul nu părea niciodată îngrijorat, aşa că n-avea de ce să-şi facă ea griji degeaba.

— Ceva cu nişte giuvaieruri, continuă cardinalul, cu acelaşi glas potolit, sfârşit de oboseală. Giuvaierurile pe care mi le-a dat Henric în gaj pentru împrumuturile pe care le-am dat Coroanei. Ca să-şi plătească războiul. Au trecut ani de-atunci; poate prea mulţi ani ca lumea să-şi mai amintească totul cum trebuie.

Ea ridică din sprâncene. Încercă şi îşi zise că reuşise să-şi alunge amintirea din spatele acelui surâs ca să fie atentă la ce-i povestea cardinalul.

— Se pare că şi-a băgat în cap ideea că le-aş fi furat, zise cardinalul cu blândeţe. De fapt, chiar declară asta foarte solemn.

Bătu cu degetele în scrisoarea jignitoare şi clătină din cap a regret.

— Cică am furat giuvaierurile Coroanei engleze, după el. Nu ştiu ce l-o fi apucat.

El îi aruncă o privire uşor misterioasă.

— Vai, nu; dar de ce? zise Catherine cu glas scăzut.

Reuşise să-i capteze atenţia. Fusese atât de fericită atunci când cardinalul se întorsese la curte; nu mai voia alt război deschis între el şi ducele Humphrey.

— Vrei adevărul? zise cardinalul. Cred că e o poveste politică... Crede că Papa e pe cale să-l recunoască pe fratele tău Charles drept rege legitim al Franţei – ca să pună beţe în roate eforturilor engleze de război şi, cu alte cuvinte, să-i ia locul micului Harry. Iar eu sunt omul Papei. Nu ştie încotro am de gând s-o apuc. Crede că trebuie să mă facă de ruşine, ca nu cumva să-i stau împotrivă.

Ea simţea că i se învârtea capul.

— Vai, dar ştiu că niciodată n-aţi..., zise ea. Îi veţi fi întotdeauna credincios lui Harry.

În timp ce rostea aceste cuvinte, ea se întrebă totuşi: oricât de fermecător ar fi fost el în preajma ei, era totuşi un om făcut să-i manipuleze pe alţii. Nu-şi făcea deloc iluzii în privinţa asta. Cât de sigur puteai fi că el avea să-i fie cu adevărat credincios?

Gândul o făcu să se simtă stânjenită; o făcu să simtă că *ea* era cea neloială. Cardinalul era prietenul ei. Şi totuşi cardinalul nu păru să bage de seamă faptul că ea căzuse dintr-o dată pe gânduri sau că ar fi fost cam prea preocupată de lucrurile pe care le descoperise el cu privire la Humphrey. El se mulţumi să clatine din cap, de parcă lucrul nici n-ar fi fost vrednic să fie băgat în seamă.

— Ei, presupun c-o să se fâsâie la vremea potrivită, zise el. Şi nu-i rău că suntem departe de el când îl apucă unul din accesele de furie. Nu-i rău nici să ştii ce mai spune lumea.

Înţelegătoare – acum încă şi mai mult, ca să treacă peste clipa de îndoială de mai înainte, ea zise:

— Dar sunt sigură că trebuie că sunteţi tare îngrijorat...

El făcu un semn din mână spre hârtiile pe care le lăsase jos.

— Humphrey a fost întotdeauna încăpăţânat; ca un băieţel, zise el.

Ea pricepu că, rostind aceste cuvinte, el o invita probabil la un fel de pact: o înţelegere între victime. Dându-şi seama dintr-o dată

că își încleștase mâna peste gură, exact cum îi spusese Owain, o lăsă, ușor nesigură, în jos, în preajma gâtului; și continuă să privească, la fel de nesigură, spre silueta înaltă, înveșmântată în roșu. Nu se pricepea la intrigile de curte.

Dar cardinalul nu duse lucrurile mai departe. Cu un farmec copleșitor, el veni spre ea la fereastră și se așeză alături de Catherine. Aținti asupra ei o privire blândă.

— Ai fost foarte răbdătoare cu toate întârzierile astea, fată dragă, adăugă el. Trebuie că-ți punem nervii la încercare.

Catherine ridică neajutorată din umeri și îi adresă cel mai drăgălaș surâs cu putință.

— Nu-i nimic de făcut. Trebuie să așteptăm.

Cardinalul o bătu pe genunchi.

— Și știu că nu te-ai simțit prea bine, continuă el. Dureri de cap... indispoziții.

Ei nu prea-i plăcu privirea scrutătoare pe care i-o arunca. Dintr-o dată își dori să nu fi fredonat cântecul lui Owain atunci când intrase; să nu se fi trădat câtuși de puțin.

— Oh, zise ea iute, da, junghiuri, dureri... nimic serios.

— Dar fii bună și iartă un călugăr bătrân pentru un compliment, continuă neabătut cardinalul, să știi că arăți mai frumoasă ca niciodată. Ești strălucitoare. Trebuie că briza mării și plictiseala îți fac bine.

Catherine își dădu seama că se îmbujorase. I se părea că nu avea chiar atâta importanță dacă cardinalul ghicise motivul pentru care ochii-i străluceau. După cum n-ar fi contat dacă doamna Butler fusese cea care așezase cu grijă monedele și punga pe care Owain probabil le uitase într-o dimineață pe un cufăr din odaia ei. Își zise că amândoi s-ar fi făcut că nu vedeau. Era în siguranță, mai mult sau mai puțin, printre prieteni. Și totuși ar fi preferat ca ei să nu știe.

Ea încuviință stânjenită din cap, mulțumindu-i pentru compliment.

— Pot să călătoresc fără probleme, mormăi ea, nu e nimic serios.

Apoi, schimbând subiectul, ea adăugă:

— Ceva ştiri de la război?

— De fapt, chiar avem nişte veşti, răspunse cardinalul, cu destulă bunăvoinţă. Şi de data asta chiar sunt veşti bune. În dimineaţa asta a venit cineva de la Warwick, de la Compiègne. Francezii s-au predat, în sfârşit.

Inima lui Catherine se strânse. Schimbare, îşi zise ea; şi mintea ei se umplu dintr-o dată de amintirea îmbrăţişărilor lui Owain de noaptea trecută; de cuvintele pe care le rostise. Nu-şi dorea o schimbare.

Dar cardinalul părea prea uşurat povestindu-i aceste ştiri ca să bage de seamă cât de brusc amuţise ea. El rânji, netemându-se să-şi arate şiretenia:

— Aşa că-i bine că te simţi mai bine. Va trebui să pornim la drum cât de curând, adăugă el. Să părăsim teritoriul englez; să trecem în Franţa. La Rouen, cred; acolo e Warwick, vechiul nostru prieten.

Şi rânji ştrengăreşte spre ea, aşteptând ca să-şi arate şi ea gropiţele spre el.

— După ce-am găsit în scrisorile alea, cu cât mai repede, cu-atât mai bine.

DOI

Cât de înfumurat se făcuse Warwick de când se întorsese la război, îşi zise Catherine, uşor amuzată, urmărindu-l pe contele care înainta călare, ieşind pe porţile oraşului Rouen ca să vină în întâmpinarea suitei regale. Calul contelui era mult mai fastuos împodobit decât micul ponei al regelui – tot în fir de aur şi stofă de culoare roşie. Spre deosebire de ceata lui de soldaţi obosiţi care arătau de parcă ar fi avut nevoie să stea să-şi mai tragă răsuflarea aici, pe malurile Senei, după lungul şi epuizantul lor asediu, Warwick se ţinea cu nasul pe sus şi cu spatele drept.

S-a făcut mai noduros... deşirat, îşi zise Catherine, dezgustată. Nu era tânăr; mulţi alţi bărbaţi de vârsta lui s-ar fi retras în linişte pe domeniile lor. Dar el era aici în elementul lui – printre bărbaţi; în apropierea morţii – un loc unde putea risca nebuneşte. Warwick avea războiul în sânge. Asta-l făcea mai fericit decât orice altceva.

De asemeni, devenise foarte politicos şi curtenitor faţă de Harry, observase Catherine (chiar dacă privirile lui erau la fel de reci, de culoarea murelor fierte, atunci când trecu pe lângă Catherine). I se adresa băiatului cu „Sire" şi „Majestatea Voastră" şi îi făcea plecăciuni foarte adânci ori de câte ori avea prilejul. Oare era asta una din tainele sfinte ale ceremoniei de încoronare prin care Harry trecuse la Westminster? se întrebă Catherine. Sau era doar un semn al noii dispoziţii soldăţeşti a lui Warwick?

Contele descălecă de pe cal şi îngenunche, cu capul descoperit, plecat, ca să-şi întâmpine regele. Oamenii lui îngenunchează supuşi, cu stângăcie, în spatele lui. Acum le arăta priveliştile,

făcând, călare, un tur în jurul zidurilor, pentru ca poporul din Rouen să-şi poată vedea regele şi pentru ca Harry să vadă castelul, râul Sena, plin de bărci, oraşul şi turnurile. Slavă Domnului, îşi zise Catherine, că groaza pe care acesta o resimţea faţă de Warwick accentuase politeţea firească a lui Harry; slavă Domnului că se purta cu atâta demnitate, făcând plecăciuni solemne şi ascultând. (Mama lui bănuia că băiatul era pur şi simplu uluit de noul fel de a se purta al celui care-l chinuise atâta). Catherine nu-şi dorea nicio dispută între fiul ei şi Warwick. Vor trebui să se străduiască cu toţii să-l mulţumească pe Warwick până ce aveau să poată pleca din Rouen.

Spera că Warwick avea să rămână la Rouen. Prezenţa lui o îngheţa. Chiar şi Owain, de obicei atât de inventiv în a ocoli orice problemă nu făcuse altceva decât să se plece şi să i se supună acestui bărbat.

De jur împrejurul turnului cenuşiu al castelului, cu turla lui ca o pălărie de vrăjitoare, era plin de soldaţi. Fluierau batjocoritor şi strigau cuvinte englezeşti pe care Catherine nu le înţelegea şi nici nu voia să le înţeleagă.

— Aici e închis cel mai important prizonier al nostru... a încercat să sară pe fereastră de mai multe ori... putere drăcească... nevoie de o gardă întărită, îi spusese contele de Warwick lui Harry, iar calul lui se ridicase pe picioarele dinapoi, de parcă doar gândul la prizonier îl făcea să sară în sus de bucurie. Razele soarelui din acel miez de vară luceau şi făceau să scânteieze armura lui Warwick.

Ascultător, Harry privi pieziş în sus. Pentru parada de prezentare în jurul castelului şi al oraşului, îl îmbrăcaseră în armură. Era atât de grea; şi părea că-i era atât de incomodă şi-i era atât de cald, atârnând pe poneiul lui. La vederea căpşorului lui care se sucea mereu, inima lui Catherine se strânse. Ea se temu că iarăşi aveau să înceapă cu paradele şi antrenamentul cu sabia, acum că erau din nou cu Warwick. Pacea din Calais, unde Harry fusese fericit, era de-acum doar o amintire. Asta era aproape la fel de rău ca

gândul la prizonierul dinăuntru, înlănțuit, așezat pe paie, cu capul în pământ, ascultând fluierăturile.

Catherine știa deja cine era prizonierul. Cardinalul îi spusese noaptea trecută, la cina pe care o luaseră la hanul din marginea drumului. Prada cea mai grozavă pe care puseseră mâna la Compiègne fusese Ioana d'Arc.

Catherine vedea turnul de la fereastra ei. Nu-și putea întoarce privirile de la el, chiar și după căderea nopții, când singura lumină în afară de cea a stelelor era focul din curte; când nici străjerii nu mai erau altceva decât umbre pe un perete.

Desigur că era bine că fata dinăuntru fusese prinsă; căci înaintarea lui Charles trebuia oprită. Catherine știa că ar fi trebuit să fie încântată; bucuroasă pentru Harry, bucuroasă pentru Anglia. Ar fi trebuit să-și întoarcă privirile de la turn și s-o lase pe fată în plata Domnului. Dar nu reușea. Poate că era din pricina șoaptelor în franceză pe care începuse să le audă, în sfârșit, de la marginile suitei ei englezești, acum că lăsaseră în urmă Calais-ul. O simțea aici pretutindeni, această limbă pe care nu trebuia să facă niciun efort ca s-o înțeleagă. Era ca și cum ar fi început dintr-o dată să priceapă limba păsărilor și a fiarelor, ca și cum auzul ei s-ar fi ascuțit înzecit. Astfel, ea putea auzi șoaptele între tinerii slujitori care curățau căminul și care aduceau bușteni și îngrijeau grajdurile și pe țăranii și târgoveții care șușoteau la marginea drumului în timp ce ea trecea; oameni care purtau cămăși pe care ea putea zări, brodate discret, micile cruci drepte ale Arhanghelului Mihail. Alb pe alb. Cruci franceze. Crucile lui Charles. Fiecare cruce era un gest tăcut de răzvrătire împotriva stăpânirii engleze, cusut de una dintre sutele de femei care, lângă vatră, visau la eliberare. Se trezi că, zile la rând, trăgea cu urechea la aceste șoapte în franceză; că i se încălzea inima la vederea acelei albe, tăcute mustrări la adresa invadatorilor. Apoi își dădu seama – își aminti – că „ei", cei la care se gândea astfel erau de fapt „noi"; ea era de partea cotropitorilor.

Fata din turn era cea care trezise speranța în toți acești oameni. O țărancă în veșminte băiețești; o fată care spunea că i se arătaseră

Sfântul Mihail – cel care învinsese dragonii – şi Sfânta Ecaterina, fecioara sfântă care nu putuse fi convinsă să renunţe la credinţa ei nici de cincizeci de filosofi şi care nu fusese redusă la tăcere decât după ce fusese omorâtă prin tragerea pe roată. Fata din turn plânsese la auzul minunăţiilor pe care i le spuseseră sfinţii. Avea o gură aurită, până într-atât încât ridicase Franţa întreagă de partea lui Charles, îi aşezase coroana pe cap la Reims, sfărâmase aproape zidurile Parisului şi, după Owain, o impresionase pe Christine de Pisan într-atât încât s-o facă să lase în urmă un deceniu întreg de tăcere. Minune după minune.

Trebuie că Ioana era nebună. Sau că mințise. Sau era o neghioabă. Trebuie să fi fost neghioabă dacă-şi încredinţase soarta lui Charles, care nu făcuse nimic ca s-o răscumpere; care o lăsase să fie predată în mâinile englezilor. Dar era vitează, fără îndoială. În privinţa asta era fără cusur. Fusese capturată pentru că rămăsese la locul de onoare, în ariergardă, după ce poruncise retragerea. Aşa-i povestise cardinalul. Fusese o pradă uşoară pentru burgunzii care măturaseră ariergarda.

Catherine încercă să-şi închipuie cum se petrecuseră lucrurile: încercă să şi-o închipuie îmbrăcată băieţeşte, cu părul scurt sau ţinând o spadă ori strigând o comandă către o mare de oameni, sau şarjând. Muşchii încordaţi şi concentrarea; căldura şi emoţia atacului. Dar imaginaţia n-o ajută. Era prea mult pentru ea, în ciuda tuturor retragerilor neliniştite şi apărărilor şi grijilor care o însoţiseră pe Catherine toată viaţa. Oricât se străduia, nu putea pricepe cum o ţărancă neştiutoare de carte, chiar şi una înarmată cu o sabie descoperită în chip minunat în spatele altarului bisericii Sfintei Ecaterina din Fierbois, o sabie de pe care toată rugina căzuse de cum o luase în mână ar fi putut găsi atâta curaj cât să facă tot ce se spunea că făcuse. Îşi convinsese familia s-o ducă la comandantul garnizoanei de la Vaucouleurs. Îl convinsese pe neîncrezătorul conte să renunţe la sarcasmul lui şi s-o lase să viziteze curtea lui Charles, departe în sud, trecând prin teritoriul burgund duşman, îmbrăcând-o în deghizarea ei băieţească, pentru a nu fi prinsă pe drum. Odată ajunsă acolo, reuşise cumva

s-o convingă pe energica, arţăgoasa, severa Yolanda de Aragon, soacra lui Charles să o lase să călătorească împreună cu armata lui Charles spre Orléans. Şi oare cum reuşise să convingă destulă lume că sfinţii o ascultau, îndeajuns cât ei să-i dea o armură, o armură albă şi un cal şi un stindard şi o suită, cât s-o lase să se pună în fruntea unei oştiri?

Catherine, ştiind cât de des o părăsise pe ea curajul la gândul că ar fi trebuit să-i privească în ochi pe Warwick sau pe ducele Humphrey sau chiar pe mama ei şi să insiste asupra a ceea ce-şi dorea, nu putea în ruptul capului să-şi închipuie aşa ceva. Comparându-şi propria împietrire îngheţată cu aceste istorii despre un curaj nebun, neşovăitor, neabătut, îşi zise: dacă Ioana e o vulpe, atunci eu sunt un iepure. Pentru o clipă, îi fu ruşine că nu făcuse niciodată ceea ce făcuse acea ţărancă; pentru faptul că nu avusese niciodată puterea să iasă în faţă şi să spună ce gândea şi să se pună în fruntea unor armate care s-o venereze, inspiraţi de cuvintele ei aurite şi de oţelul strălucitor al sabiei ei. Dacă poveştile nu fuseseră umflate până la minciună, dacă fata făcuse într-adevăr toate astea, ei bine, îşi zicea ea, asta chiar i se părea a fi o minune.

Tot ce-şi putea închipui cu adevărat, în timp ce-şi scutura capul, lăsându-şi părul lung să-i cadă pe spate era cum ar fi fost să ia un cuţit şi să-l taie până ajungea la fel de scurt ca părul băieţilor; zgomotul tăişului retezându-i părul; foşnetul buclelor ce cădeau pe podea; vântul bătându-i liber ceafa. Încercând să vadă cum ar fi fost asta, îşi ridică părul de pe ceafă; apropie un deget de el, în chip de cuţit; simţi răcoarea nopţii pe ceafă. Oare te schimba cumva acest gest al retezării? Te puteai schimba îndeajuns?

Era atât de prinsă de ceea ce făcea încât nici măcar nu-l auzi pe Owain intrând. Abia dacă-l zărise pe drum; mai păstra doar amintirea ultimelor lui cuvinte liniştite din Calais, cuvinte pe care le rostise ţinând-o în braţe: „O să te găsesc eu acolo, n-avea grijă". Dar ea nu ştia dacă el avea să poată să-şi găsească drumul până în odăile ei, acum când erau atât de înghesuiţi, într-un castel atât de plin de zgomotele soldaţilor.

Își dădu seama de prezența lui abia când simți o altă pereche de mâini ridicându-i părul, un alt deget așezat ca un cuțit la rădăcina lui. Prinsă iarăși în brațele lui, știu că era în siguranță; temerile care-i strângeau întotdeauna măruntaiele ca într-un nod slăbiră de îndată. Dar acum ea nu se putu împiedica să nu se întrebe cum ar fi fost să trăiești fără niciun fel de frică; să ai siguranța că și atunci când erai cu totul singură aveai să găsești o cale să faci ceea ce știai că trebuia făcut.

Owain îi surâdea destul de trist când se aplecă să o sărute pe ureche, ținând-o strâns.

— Să-ți tai părul..., zise el, pricepând dintr-o dată, și arătă spre turn. Știu... și eu m-am gândit la ea. Nu poți să nu te-ntrebi ce anume a făcut-o să pornească pe drumul ăsta, nu-i așa?

— Cum a avut curajul..., oftă Catherine. Nu pot să n-o admir pentru asta.

Apoi, simțindu-se atât de îngrozită că spusese așa ceva, chiar și aici, chiar și în siguranța pe care i-o dădea faptul că era cu el aici, inima îi începu să bată cu putere și i se puse un nod în gât, înainte ca ea să adauge:

— Sper că o să scape.

Așteptă ca împietrită răspunsul lui Owain. La urma urmei, Ioana era dușmanul. Dar el n-o condamnă pentru că avusese acest gând; se mulțumi doar să clatine cu amărăciune din cap, de parcă ar fi fost pe jumătate de acord cu ea, însă nu ar fi crezut că lucrul era cu putință.

— Uită-te ce pază are, mormăi el. A sărit de la șaptezeci de picioare la Vaucouleurs – de două ori. Nu vor să mai riște nimic aici.

Cu toate că se simțea ușurată, inima lui Catherine continua să bată cu putere, ca după o alergare. Dar Owain continuă:

— Vor trebui s-o judece – o să fie un soi de proces public. Nu pot s-o omoare pur și simplu. Ea e prea cunoscută. Au nevoie de sprijinul legii. Au nevoie să numească uciderea ei „execuție". Dar au nevoie și ca ea să moară.

Glasul liniştit, lipsit de orice remuşcare al lui Owain o înfurie. Lui îi plăcea drama Ioanei, sabia scoasă din teacă. Se vedea. Dar era limpede că nu se simţea la fel de apropiat precum Catherine de fata aceea captivă în turn, nemaiavând să se aştepte la altceva decât la cruzime şi moarte.

— Ei – de fapt ar trebui să spun noi, se corectă Owain, adică armata engleză trebuie să dovedească faptul că ea e un om în carne şi oase, nu o făcătoare de minuni, ocrotită de Dumnezeu. Şi asta pentru că aproape a câştigat Franţa pentru fratele tău. L-a încoronat pe fratele tău ca rege al Franţei. Şi prea multă lume a început să creadă că el asta şi este – ai văzut crucile albe, nu-i aşa? Warwick trebuie să facă să fie executată pentru a le dovedi celor care se îndoiesc de asta că fiul tău este regele Franţei.

Catherine oftă. Înţelegea, în principiu, forţa argumentului, cu toate că acum, când Ioana fusese prinsă, iar înaintarea armatei lui Charles fusese oprită, de ce-ar mai fi contat pentru Harry dacă fata rămânea sau nu în viaţă? Şi totuşi era limpede că Warwick n-ar fi fost de acord cu aşa ceva. Aşa că n-avea nicio şansă. Doar o amânare a execuţiei ţărăncuţei, îşi zicea ea, aşa cum se aştepta toată lumea; câteva zile de zăbavă înaintea unui sfârşit de neconceput.

Owain îi surâse. Îşi alungase din minte gândul la Ioana; voia să sărbătorească întâlnirea lor. Dar mintea ei refuză asta, după cum respinse şi gândul la Charles. Rămase în braţele lui, amuţită şi împietrită. Nu putea face dragoste. Nu putea să şi-o scoată din minte pe fata din celălalt turn şi nu se putea împiedica să simtă cum se umplea de milă şi de furie când se gândea la Ioana. Măcar pe ea, Catherine, bărbaţii aceia o împiedicau numai să ducă o viaţă împlinită; dar pe Ioana aveau s-o ucidă.

Pentru o clipă, Owain oftă şi el. Îi simţi pometii obrajilor sprijiniţi de ai ei; privea spre turn şi ea zări în ochii lui suferinţa. Pentru o clipă, fu copleşită de dragoste pentru el, care-i împărtăşea până într-atât sentimentele; dar apoi ea pricepu că de fapt el nu ofta pentru că se gândea la Ioana. După o vreme, el zise gânditor:

— Biata Christine. Ce tristă are să fie... mă-ntreb dacă ştie.

Odăile cardinalului erau, ca de obicei, cele mai bune din castelul de la Rouen, iar el le îmbunătățise încă și mai mult cu tapiseriile bogate și blănurile și mobilele pe care le lua cu el oriunde se ducea. Owain nu reușea să priceapă cum reușea stăpânul lui să creeze această impresie de fast oriunde se ducea, și fără eforturi vizibile, însă admira efectul.

Dar acum chipul supt al lui Beaufort părea și mai slab decât de obicei, cu ochii lui mari bulbucați. Se mângâia pe bărbie. Cardinalul se străduia să arate întotdeauna ca un om binevoitor și ca un om de lume; dar acum, își zise Owain, era pentru prima dată când vedea zugrăvit pe chipul prelatului ceva ce aducea a îngrijorare.

— Băiete, tocmai am avut o discuție foarte ciudată cu Warwick, începu el.

Ridică dintr-o sprânceană.

Owain așteptă.

— Nu pare să fi fost în stare să convingă niciun judecător francez să pună la cale un proces împotriva prizonierului lui, continuă cardinalul. Cu oricine a încercat, i-au spus cu toții același lucru, că ea n-a comis nicio crimă – că e doar un prizonier de război.

Deși era adevărat că Ioana nu săvârșise nicio crimă, ci era o prizonieră de război – și care, potrivit legilor onoarei, n-ar fi trebuit să fie executată –, Owain își ridică mâinile în sus ca să-și arate uimirea. Nu voia s-o ia înaintea cardinalului. Era slujitorul lui; era de datoria lui să-i acorde întâietatea stăpânului lui. Amândoi se împăcau foarte bine cu rolurile lor. Cardinalul încuviință din cap, pricepându-i tactul, și continuă:

— Așa că, după cum îți poți închipui, Warwick nu-i deloc încântat.

— Are nevoie ca Ioana să fie judecată, încuviință Owain.

— Și asta e buba, continuă cardinalul, ducându-și o mână scofâlcită la frunte – așa încât Owain să poată vedea limpede că nu greșise mai devreme, ci cardinalul era cu adevărat neliniștit – acum Warwick zice că dacă nu poate avea un proces secular, va trebui să se adreseze unui tribunal bisericesc. Se pare că a făcut rost de un episcop ascultător care i-a promis o condamnare.

Își ridică privirile spre Owain. Avea ochii injectați.

— Dacă va fi o judecată bisericească, asta mă pune pe *mine* într-o poziție foarte ciudată, băiete. După cum îți poți închipui.

Owain ridică din sprâncene.

— De ce? întrebă el.

Asta era datoria lui: să-l facă pe cardinal să-și articuleze gândurile.

— Pentru că de fapt nu există niciun temei bisericesc nici pentru o asemenea judecată, zise cardinalul. Așa că, indiferent de ce făcătură ridicolă o să propună drept acuzație Warwick și supusul lui episcop, indiferent ce caraghios de tribunal cu tot cu jurații lui cumpărați o să pună la cale chiar sub ochii mei – tocmai când jumătate din întreaga creștinătate e de partea Ioanei și a lui Charles și când până și Papa e pe jumătate convins că Ioana e o sfântă... ei bine, eu n-ar trebui să fiu implicat în așa ceva. Înțelegi de ce, nu-i așa? Un cardinal al Romei care ar părea să sprijine orice i-ar trece lui Warwick prin gând să facă. Papei n-o să-i placă asta... câtuși de puțin.

Cardinalul își împreună mâinile sub bărbie. Owain vedea limpede care era problema lui. Cardinalul pornise în această călătorie în speranța de a-și consolida relațiile cu micul rege al Angliei și de a-și asigura viitorul. Cardinalul avea nevoie să ia măsuri ca să se pună la adăpost, întrucât situația lui era una foarte precară. Deja căzuse în dizgrația ducelui Humphrey din Anglia. Dacă avea să cadă și în dizgrația stăpânului său de peste graniță, Papa, s-ar fi găsit într-adevăr într-o poziție foarte slabă.

— Oare... ar trebui să plecați? întrebă Owain, mergând drept la ceea ce simțea că era întrebarea principală: cum ar fi trebuit să acționeze cardinalul. Să plecați acum... înainte să se meargă mai departe... înainte să vă implice în asta?

Dar Owain înțelesese ce probleme ar fi ridicat o asemenea plecare principială chiar dinainte să rostească aceste cuvinte. Plecând, cardinalul ar fi rupt orice relație cu Harry și Catherine. Iar acestea erau tocmai legăturile pe care el își dorea să le strângă.

Cardinalul clătină din capul pe care-l ținea încă în mâini.

— Nu pot face asta, spuse el.

Fără explicații. Nu dădea niciodată explicații dacă nu era silit; încerca să nu-și arate niciodată gândurile prea pe față.

Cu tainică uimire, Owain înțelese că și Catherine, și cardinalul, pentru motive foarte diferite, păreau înclinați să o sprijine pe Ioana, ceea ce ar fi însemnat un conflict cu Warwick. Owain nu le împărtășea sentimentele atât de întortocheate. Din punctul lui de vedere, nu exista nicio îndoială și nici vreo cale de mijloc. Faptele trecute ale Ioanei și însăși existența ei erau acum o amenințare la adresa lui Harry și a stăpânirii engleze asupra Franței instaurate de regele Henric. Owain îi era dator credință fiului lui Henric și așa avea să fie întotdeauna, astfel încât orice amenințare la adresa băiatului trebuia să fie eliminată. Nu era ceva personal; nu că Owain n-ar fi fost încântat la gândul că o fată luase sabia în mână – de gestul ei cavaleresc. Dar asta nu avea importanță. Ioana trebuia să moară, la fel cum o viespe, un șobolan sau un păianjen care s-ar fi apropiat prea mult de micul rege trebuia strivit. Nici Henric n-ar fi acceptat nimic altceva.

Owain își zise că ar fi fost o idee bună să-i țină la distanță unul de celălalt pe Catherine și pe cardinal câtă vreme se discuta această problemă. Nu-i plăcu ideea care-i fulgeră prin minte: gândul la ei doi ieșind împreună din sala mare, lăsând în urmă un Warwick livid, plin de furie. Nu voia necazuri. Avea s-o sfătuiască pe Catherine să ia masa în odăile ei; avea să-l sfătuiască pe cardinal să rămână la teologia lui. Nu trebuia ca ei doi să-și unească forțele.

Îi spuse cardinalului:

— Mai stați de vorbă cu Warwick încă o dată; nici el n-o să vrea să apară ca un caraghios. Dacă nu există niciun temei pentru o judecată religioasă, faceți-l să înțeleagă asta. Faceți-l să renunțe la idee.

***

— Arăți așa de obosită, zise Owain, sărutând ochii închiși ai lui Catherine. Odihnește-te. Am pus să ți se trimită mâncarea aici astăzi. Nu vreau să te îmbolnăvești.

— Nu, spuse Catherine hotărâtă.

Se ridică din pat, goală.

— Nu vreau să lipsesc de la cină. Nu azi. Doamna Butler mi-a zis că atunci vrea Warwick să facă anunțul în legătură cu Ioana. Se pare că o s-o aducă înaintea unui tribunal bisericesc – pentru erezie.

Owain nu-l întrebase pe cardinal care anume avea să fie acuzația.

— Erezie? întrebă el fără vlagă.

Părea o acuzație îndoielnică. Aparițiile? Vocile? Erau eretice?

— Pentru că a purtat haine bărbătești, spuse Catherine. El zice că asta e erezie.

Cu ceva ce semăna a groază, Owain văzu cum bărbia ei se încleștă de o încăpățânare pe care nu i-o cunoștea. Ea continuă, cu vădit dispreț față de stângăcia învinuirii – și, își zise el, atât pentru soluția aleasă de Warwick cât și pentru Warwick însuși.

— Dar sigur că trebuie să te îmbraci în haine bărbătești pe câmpul de bătălie.

Slavă Domnului că o să plecăm în curând de la Rouen, își zise Owain. Dar nici el nu pricepuse totul. Abia când, așezat la locul lui de pe la jumătatea mesei, printre cavaleri, în sala mare, privind cum se mișcau buzele subțiri ale lui Warwick care anunțau acest lucru în chip solemn, Owain își dădu seama ce se întâmpla. Warwick declară că regele, regina-mamă, suita regală și armata engleză aveau să rămână cu toții la Rouen pe toată durata procesului de erezie pe care el i-l pregătea Ioanei. Era crucial, zicea el, să se vadă că marii seniori ai Franței asistau la distrugerea acestei eretice.

Cavalerii ieșiră, unul câte unul.

— De ce erezie, dacă-mi e îngăduit să întreb? spuse cardinalul Beaufort cu glas tare, când contele se ridică și el, având zugrăvită pe chip o mulțumire sumbră.

La auzul întrebării rostite cu glas tare, Warwick se opri. Întoarse spre cardinal o privire dușmănoasă. Contele îl avea alături pe

noul lui favorit, scofâlcitul episcop Pierre Cauchon de Beauvais, cel care condusese negocierile atunci când englezii o cumpăraseră pe Ioana de la burgunzii care o prinseseră. Warwick îi făcu episcopului semn să răspundă.

— Deuteronom, capitolul al douăzeci şi doilea, răspunse prelatul îndatoritor, iar buzele lui schiţară un surâs.

Catherine rămase în urmă, în apropierea lor, ascultându-i. Nu-l băgă în seamă pe Owain care, pentru un motiv sau altul, venise de la locul lui la masă până la locul ei din partea de sus a mesei de pe estradă şi care încerca s-o împingă afară – o scăpare foarte indiscretă, îşi zise ea, şi foarte atipică pentru Owain. Oricum n-avea de gând să-l ia în seamă; voia să asculte ce-avea de zis acest episcop. Îşi dădea seama că pântecosul episcop francez îşi făcuse lecţiile, însă nu-i plăcu felul în care obrajii acestuia fremătară când el citi:

— „Femeia să nu poarte veşminte bărbăteşti, nici bărbatul să nu îmbrace haine femeieşti, că tot cel ce face aceasta, urâciune este înaintea Domnului Dumnezeului tău".

Cardinalul se mulţumi să dea dintr-o mână, dezaprobator. Ştia şi el destulă teologie.

— Dar aşa ceva n-o să ţină deloc, dragul meu episcop, răspunse el imediat. Cum rămâne cu sfântul Toma d'Aquino? *Summa Theologica*: „Este păcat ca femeia să se folosească de haine bărbăteşti, şi invers; însă în anumite circumstanţe se poate săvârşi aceasta fără a păcătui dacă lucrul se face din vreo nevoie sau pentru a se ascunde de duşmani, sau pentru că nu sunt alte veşminte la îndemână, sau pentru vreun alt temei de acest fel".

Episcopul fremătă iarăşi.

— Ah, dar niciodată n-a dus lipsă de altfel de veşminte, susură el, cu un alt surâs afabil. Veşminte mai potrivite pentru o femeie decât nădragii şi pieptarul.

Cardinalul îi întoarse zâmbetul. Atât Catherine cât şi Owain îşi dădură însă seama că acesta nu era surâsul lui obişnuit – mai degrabă îşi arăta dinţii spre celălalt.

— Dar se găsea pe câmpul de bătălie, printre sute de bărbaţi, ea, o fecioară, replică atunci cardinalul, iar Owain surprinse cu neplăcere privirea plină de admiraţie pe care Catherine i-o aruncă acestuia. Trebuia să se protejeze. Faptul că purta veşminte bărbăteşti era un fel de a se păzi.

Cu o adiere ameninţătoare în glasul lui catifelat, cardinalul adăugă:

— Cred c-o să descoperiţi că aproape întreaga creştinătate va fi de părere că e cât se poate de firesc ca o fecioară să se teamă de viol mai rău ca de moarte. Mm?

Se aplecă înainte şi adăugă:

— Poate că veţi fi uitat, *Monseigneur*, câţi teologi au subliniat tocmai acest lucru în scrierile lor. Guido de Baysio, arhidiaconul din Bologna, de exemplu. *Rosarium super Decreto*. „Dacă o femeie va fi având vreun motiv cuviincios – pentru a călători în străinătate în siguranţă, sau pentru a-şi păzi castitatea în alte împrejurări când ar putea fi în primejdie să şi-o piardă – nu săvârşeşte un păcat de va întrebuinţa veşminte bărbăteşti pentru a scăpa mai lesne de primejdie".

Pe chipul durduliu al nesuferitului episcop se zugrăvi o uluire grozav de îndurerată. Îşi desfăcu larg braţele şi îşi întoarse palmele rozalii, curate spre ceruri.

Catherine se aştepta ca venele umflate de pe ceafa şi tâmplele lui Warwick să vestească începutul unei izbucniri de furie. Îl văzuse astfel cu Harry. Dar tot ce-i spuse acesta cardinalului, cu un glas rece, prevenitor, fu:

— Henric.

Amândoi se opriră şi priviră cu grijă în jur. Dar era în ordine. Ultimul dintre cavaleri tocmai ieşea pe uşă. Masa era goală. Slujitorii plecaseră. Participanţii la discuţie se apropiară unul de celălalt. Continuară cu glas scăzut.

— Uite ce e, Richard, zise cardinalul, ignorându-l pe episcop şi adresându-i-se direct lui Warwick, nu-mi pasă ce învinuiri îi aduceţi, dacă funcţionează. Înţeleg foarte bine de ce vrei să moară.

Dar ai nevoie de o învinuire – şi de o condamnare – pe care toată lumea s-o poată lua în serios. Nu *aşa ceva.*

Owain răsuflă. Catherine părea atât de dezamăgită de nou-apăruta notă cinică din glasul cardinalului.

Cardinalul continuă:

— Nu ştiu dacă ce-ţi trebuie ţie e tocmai un tribunal bisericesc. Mă tem c-ai fost sfătuit foarte prost.

Îi aruncă episcopului o privire urâcioasă, apoi continuă:

— În primul rând, învinuirea asta că „a purtat veşminte bărbăteşti" e foarte slabă – iar cu învinuirea de erezie ai întotdeauna bătaie de cap. O s-o ia totul razna.

Cu chipul împietrit, Warwick zise:

— Cum aşa?

— Mai întâi de toate, pentru că, dacă rămâi la această învinuire pe care-ai ales-o, Ioana are atâtea portiţe de scăpare, atâtea argumente de care s-ar putea folosi ca să iasă cu faţa curată. Ţi-am citat doar vreo două, dar mai sunt o droaie. Apărătorul ei o să dea repede de ele.

— Nu şi dacă nu-i îngăduim să aibă niciun apărător, spuse Warwick iute.

— Dar n-ai încotro, răspunse ferm cardinalul. E crucial. Ăsta era al doilea lucru. Nimeni n-o să recunoască aşa ceva drept un adevărat tribunal bisericesc dacă nu-i asiguri Ioanei toată protecţia pe care i-ar oferi-o un tribunal bisericesc adevărat. Sigur că are nevoie de un apărător. Şi, de asemenea, ar trebui să pui să fie păzită de călugăriţe; asta ar cere Papa, nici mai mult, nici mai puţin. Nu bandiţii ăia. N-o să te-ajute cu nimic dacă, în timp ce tu vrei să dovedeşti că ea n-ar avea de ce să se teamă purtând haine femeieşti, te-ai trezi că e siluită de soldaţii tăi.

Warwick se albi de furie, însă, observă Catherine, nu făcu totuşi nimic ca să-i închidă gura cardinalului. Se ţinea doar foarte drept, muşcându-şi buzele, trosnindu-şi degetele.

Liniştit, triumfător, cardinalul conchise:

— Însă, Richard, problema cu învinuirea de erezie este că de fapt ea nu e o crimă care se pedepseşte cu moartea. Chiar dacă

tribunalul tău o s-o declare vinovată, şi sunt sigur că asta o să facă – îşi îngădui o uşoară ridicare în sus a unui colţ al buzelor –, pentru erezie n-o poţi executa.

— Henric, spuse din nou Warwick, la fel de liniştit.

De data asta, Catherine crezu că auzise în glasul lui subţire o undă de deznădejde. Nu ştie ce să răspundă, îşi zise ea. L-a înfundat.

Ce deştept era cardinalul, îşi zise Catherine. Acum acesta îl privea pe Warwick aproape cu bunătate. Îi zise:

— O să abjure şi o să promită că pe viitor o să se îmbrace cu haine femeieşti. Şi ce-o să-ţi rămână de făcut? O să trebuiască să-ţi baţi capul şi să te-ncarci cu cheltuiala de a-i plăti rochiile celui mai puternic simbol al duşmanilor tăi, ca să nu mai vorbim de pâine şi sare, pentru tot restul vieţii ei.

Warwick îşi muşcă buzele, aruncându-i cardinalului o privire ucigătoare. Era mut de furie.

Dar episcopul francez răspunse în locul lui:

— Dar erezia *este* o crimă ce se pedepseşte cu moartea..., spuse el.

Glasul lui răsună ca sâsâitul şerpilor sau ca foşnetul frunzelor moarte. Nu părea deloc descurajat de argumentele cardinalului.

— ...a doua oară... dacă recazi.

Cardinalul râse, vădit neîncrezător.

— Dar, omule, zise el, cu ceva mai puţină politeţe decât de obicei, doar n-o să-ţi închipui că ea o să stea liniştită şi la adăpost în închisoarea ta, îmbrăcată în rochie şi apoi dintr-o dată să-şi pună în cap să ceară iarăşi, ca din senin, veşminte bărbăteşti, doar ca să-ţi dea ţie un motiv ca s-o arzi pe rug.

Josnicul episcop se mulţumi să surâdă. Spuse:

— Ba da. Chiar asta o să se întâmple.

Cardinalul răspunse:

— Dar – chiar dacă ar reuşi să-l convingă pe Warwick să-i dea alte veşminte bărbăteşti – pentru că n-ar avea cum s-o facă fără ajutor de la paznicul ei – asta ar fi sinucidere curată. Şi nimic din

ce-am auzit eu despre ea nu pare să lase de-nţeles c-ar fi aşa de proastă. De ce-ar face asta?

Măruntul episcop surâse şi mai larg.

— Dar ea *va cădea* în erezie şi a doua oară, spuse el, cu o logică perfect circulară, pentru că e o eretică.

Apoi, lăsând deoparte regulile etichetei, îl luă de braţ pe Warwick şi îl conduse afară din sală, fără vreo privire în urmă. Catherine îi auzi şuşotind în timp ce ieşeau.

Owain, Catherine şi cardinalul rămaseră în urmă.

— Aţi fost magnific, îi spuse Catherine cardinalului, călduros. Ştiaţi toate argumentele.

— Uneori, răspunse cardinalul, încercând să pară modest, dar nereuşind să se împiedice să arate mulţumit de sine, pana chiar este mai puternică decât spada.

Zâmbi.

— Episcopul de Beauvais pare să-şi fi uitat lecţiile. O greşeală pentru cineva din cinul preoţesc. O să-i facă necazuri bietului Warwick dacă nu-s cu băgare de seamă. Şi totuşi, adăugă el, îmi închipui că o să se răzgândească acum.

Owain îşi zise şi el că procesul avea să trebuiască să fie regândit. Atunci când cineva atât de apropiat de papă cum era cardinalul de Beaufort avea îndoieli atât de serioase cu privire la el, desigur că trebuia să se schimbe ceva.

Dar nu se întâmplă astfel. În acea seară, Warwick nu veni la cină. Procesul începu în ziua următoare.

Slujitorii alergau de colo-colo, mai întâi pentru că Warwick nu mai mânca la masa principală, apoi din pricina mulţimii de nou-veniţi care trebuiau şi ei hrăniţi, pe lângă restul castelului care era şi-aşa plin de lume. Mai apoi, cardinalul şi regina Catherine cerură şi ei să li se aducă masa separat. Se părea că voiau să stea cu toţii departe unii de ceilalţi.

Cel puţin Warwick nu va mai avea vreme să-l chinuie pe Harry, îşi zise Catherine, trimiţând înapoi mâncarea neatinsă. Catherine

putea să stea de dimineaţa până seara împreună cu fiul ei, în încăperile acestuia, jucând cărţi şi cântând şi ascultând latina şovăitoare pe care acesta o exersa cu maestrul Somerset. Puse să i se ia măsuri pentru o nouă pereche de nădragi, pentru că cei vechi îi rămăseseră mici şi îl încurajă să-şi folosească franceza şovăielnică pentru a vorbi cu croitoreasa din Rouen, făcându-se că nu vedea discretele cruci albe de pe mânecile veşmintelor tăcutei croitorese, încercând în tot acest timp să-şi alunge din minte gândul la Ioana.

Nu trebuia nici să-şi bată capul ca să-i explice fiului ei ce era cu procesul. Harry n-o întrebă. Când îi zise că, vreme de câteva săptămâni, contele avea să fie ocupat cu treburi oficiale, Harry îşi privi absent mâinile şi nu-i răspunse. Începu să îngâne ceva încet, de parcă nu voia să-i audă cuvintele. Preţ de o clipă, inima-i stătu în loc: oare avea să înceapă să scoată acele zgomote ciudate, ca de animal chinuit? Apoi, potopită de uşurare, recunoscu ce cânta. *Pe cawn i hon.* Îl sărută. Fă să fie fericit, se rugă ea. Fie ca el să viseze la iubire. Fie ca el să rămână nevinovat.

În încăperile de jos, nu putu să nu audă că procesul înainta foarte iute. Contele de Warwick nu recunoştea că pentru a-i convinge pe clericii francezi, inclusiv pe inchizitorul fără tragere de inimă să ia parte la el, i-ar fi ameninţat cu moartea; dar după chipurile sumbre care mărşăluiau dimineaţa în sală se vedea că aceştia nu se aflau aici de bunăvoie. Episcopul de Beauvais nu-i îngădui Ioanei să-l aibă drept apărător pe vreunul dintre episcopii filo-francezi; şi îi refuză dreptul de apel la Conciliul de la Basel şi la papă, gest care ar fi oprit procesul. Însă, chiar dacă nu-i îngădui să aibă un avocat, el încă nu reuşi s-o împiedice să răspundă la întrebări într-un fel atât de inteligent încât până acum ea reuşise cumva să evite condamnarea pentru erezie.

Cardinalul dăduse de ştire că nu se simţea bine. Stătea în încăperile lui şi scria. Chiar şi aici, abia dacă deschidea gura. Owain simţea că acum cardinalul era probabil ruşinat de faptul că nu avusese totuşi curajul să plece din Rouen şi să evite procesul. Cardinalul o evita pe Catherine, cu toate că, în încăperile ei, ea

vorbea cu admirație despre poziția principială pe care o adoptase cardinalul. Și amândoi îl evitau pe Warwick.

Nici Warwick nu părea să se intereseze de ei. Era ocupat cu procesul. Dar, atunci când Catherine îl întâlni în capelă, la slujbă, Warwick nu mai avea acea privire nesigură pe care o avusese preț de o clipă atunci când ascultase argumentele cardinalului. Era plin de hotărâre acum: ferm, mișcându-se iute, cu privirea misterioasă a omului hotărât să izbândească.

— O s-o înfrângem, spuse Warwick, cu ochii strălucitori, ieșind din capelă alături de Catherine. Pe Ioana.

— Cum? întrebă Catherine, uluită de cât de tare-i răsunase glasul.

Warwick se mulțumi să-i arunce o privire încrezută.

— Nu vă bateți capul cu asta, spuse el. Se va face dreptate.

Chiar și în pacea din încăperile lui Harry, cu acesta ascuns îndărătul draperiilor patului, scoțând mugete vesele ca parte a jocului lui preferat de-a vânătoarea de elefanți, Catherine nu putu să nu simtă o schimbare în rutina de dimineață de la castel. Privind pe fereastră, distrasă de la cusut, ea zări vreo doisprezece tineri în livrea alergând prin curte, venind dinspre sală cu mult înainte de ora prânzului, ora obișnuită de încheiere a ședinței de dimineață a tribunalului. Aceștia dispărură prin două intrări îndepărtate; mai apoi, doi cai ieșiră zornăind din grajduri și fură înșeuați în grabă, cu argații alergând zoriți în jurul lor și cu cei doi tineri cavaleri grăbiți încă străduindu-se să-și îmbrace pieptarele vătuite, cerând cu glas răstit alți desagi și mai multe sticle cu apă înainte de a țâșni în galop pe poartă.

Ea făcu ochii mari. Acum ieșeau și clericii; ocupați ca niște furnici pornite cu treburi, acolo jos, discutând cu însuflețire, agitându-și brațele. Clericii francezi păreau mai puțin mohorâți decât de obicei. Episcopul de Beauvais îi privea cu brațele încrucișate pe sub mâneci, cu un zâmbet zugrăvit pe chipul lui rotund.

Nu se mai vedea nicio mișcare în jurul turnului în afară de străjile care intrau și ieșeau, schimbându-și locurile, rânjind și

scărpinându-se; însă asta aşa se întâmpla de obicei. O duseră pe Ioana înainte şi înapoi prin tunelul care trecea pe sub curtea castelului, prin pivniţe. Nu voiau ca lumea s-o vadă, îşi zise Catherine. Nu voiau ca oamenilor să li se facă milă de ea.

În spatele lui Catherine, uşa se deschise cu un scârţâit. Ea se întoarse iute pe loc, cu spatele la privelişte, sperând – cu toate că-l ştia prea prudent ca să vină după ea în timpul zilei – că omul care intra avea să fie Owain care venea să-i spună ce se petrecea. Însă, chiar în timp ce se întorcea, îl zări undeva jos, scăldat în lumina soarelui, prins într-o discuţie cu un cleric pe care ea nu-l cunoştea. Străduindu-se să zâmbească pentru a-şi ascunde o dezamăgire pe care o ştia prostească, ea se ridică în picioare ca s-o întâmpine pe doamna Butler.

Doamna Butler nu zâmbea. Ochii ei cenuşii erau întunecaţi. Avea răsuflarea tăiată şi părea neîncrezătoare. Îşi ghemotocea fustele în mâini.

— Procesul... Ioana... şi-a mărturisit erezia, mormăi doamna Butler, privind cu grijă spre draperiile trase ale patului, din spatele cărora îl puteau auzi amândouă pe Harry.

Catherine căscă gura. Şi-acum ce-avea să se întâmple?

Harry ţipă dintr-o dată – un elefant pornind la atac. Capetele ambelor femei se întoarseră spre zgomot. Catherine se lăsă să răsufle şi-şi lăsă chipul să se destindă. Harry era fericit. Măcar fiul ei era o binecuvântare. Clătină din cap cu îngăduinţă faţă de nevinovăţia lui.

Zări apoi imediat că doamna Butler nu era la fel de încântată.

— Aproape nouă ani, spuse doamna Butler, deşi aproape fără să-şi dea seama, astfel încât Catherine nu ştia dacă ea nu se gândise de fapt mai degrabă la ceea ce se întâmpla afară decât la Harry. Şi tot se poartă ca un copil....

Fruntea doamnei Butler era încruntată. Nu păru să bage de seamă că era cu mintea aiurea. Mai apoi ea îşi adună gândurile şi îşi întoarse privirile asupra lui Catherine. Catherine văzu cum ea îşi reamintea de nenumăratele lucruri pe care le avea de făcut în acea zi, iar apoi menajera adăugă, cu glas mai obişnuit:

— Ei, trebuie să-mi văd de-ale mele... m-am gândit că vreți să știți.

Îi făcu o plecăciune scurtă și se îndepărtă în timp ce Harry, din ascunzătoarea lui, scotea încă un șuierat. Catherine încercă să-și găsească alinarea în sunetul încântat scos de fiul ei, dar acum aceasta nu veni.

Toată lumea era nerăbdătoare să vadă ce-avea să se întâmple mai departe. Și Catherine, și cardinalul veniră la cină.

Catherine nu reușea să citească expresia de pe chipul lui Warwick. Acesta stătea la fel de încruntat ca întotdeauna, fără să vorbească, culegându-și cu cuțitul bucăți de pasăre. Nici măcar nu zâmbise când anunțase abjurarea Ioanei.

Episcopul de Beauvais era la fel de tăcut și de nepătruns. În sală se așternuse o tăcere tematoare. Nimeni nu privea spre mesele suplimentare din capătul cel mai îndepărtat al încăperii – unde se ținuse ședința tribunalului și unde clericii stăteau acum la masă.

Nimeni nu știa cum ar fi trebuit să reacționeze, pricepu Catherine. Pe de o parte, toți mesenii simțeau foarte limpede că ar fi trebuit să-și arate bucuria că dușmanul își mărturisise vina, recunoscând că se făcea vinovată de erezia săvârșită îmbrățișându-se bărbătește. Pe de altă parte, acum procesul luase sfârșit. Ioana fusese condamnată la temniță pe viață. Dar nu era nimic de sărbătorit în asta. Ea era dușmanul; aveau nevoie de brațul legii ca s-o ucidă. Iar ea era încă în viață.

Lucrurile se petrecuseră cum spusese cardinalul. Dacă scopul judecării Ioanei pentru erezie fusese acela de a găsi o scuză ca s-o condamne la moarte, lucrul fusese gândit foarte prost. Așa că se priveau cu toții unii pe alții și-și supravegheau propriile mișcări.

Catherine stătea tăcută, nesimțindu-se în stare să se atingă de bucata de carne așezată înaintea ei. Pentru prima dată, își zise că-și putea închipui ce simțea acum prizoniera, în turnul ei, după ce se dăduse bătută. Făcuse și ea asta cu Maman, cu multă vreme în urmă, nici ea nu mai știa de câte ori; și cu ducele John – atunci când ar fi trebuit să insiste să rămână în Franța pentru înmormântarea lui Papà, și n-o făcuse; făcuse asta cu Warwick – atunci

când îl lăsase să-i ia fiul de lângă ea ca să-l bată, deşi ştia ce avea el de gând. Acum Ioana probabil că va cunoaşte acel prim fior de uşurare pe care-l simţi atunci când fugi de lucrul de care te temi şi când crezi că te-ai pus la adăpost; poate avea să simtă şi uriaşul val murdar de dezamăgire şi de dispreţ de sine care venea atunci când pricepeai că, deşi ţi-ai pierdut cinstea, ţi-e la fel de teamă ca şi înainte.

Biata Ioana. Până la urmă, era doar o fiinţă umană, îşi zise Catherine. Nici măcar ea n-avea întotdeauna curajul sfinţilor.

Acum aveau s-o facă pe Ioana să înceteze să mai poarte veşminte bărbăteşti, de luptă şi să înceapă să se îmbrace ca o femeie. Catherine îşi putea închipui şi asta – îşi închipuia rânjetele bărbaţilor pe care îi auzise strigând obscenităţi de la poalele turnului, bărbaţi care erau în sfârşit lăsaţi să intre înăuntru, grăbindu-se să pună mâna pe ea şi s-o dezbrace cu de-a sila şi s-o umilească, silind-o să se supună hotărârii curţii.

De unde-o să găsească veşminte femeieşti în garnizoana asta?

Nu-şi dădu seama că avea să facă ceea ce făcu mai departe.

— Lăsaţi-mă să-i duc nişte veşminte femeieşti, se auzi ea spunând, în timp ce se apleca spre contele de Warwick.

Tonul hotărât al glasului ei îi făcu inima să-i bată cu putere, dar ea era mândră că vorbise. Era şi timpul să facă un gest curajos. Şi voia s-o ajute pe Ioana.

— De ce? zise el. N-are nevoie de veşminte de regină.

Dar, de lângă Warwick, episcopul îşi punea o mână peste mâneca stăpânului său şi îi şoptea contelui ceva la ureche şi încuviinţa din cap.

— O să găsesc ceva simplu, stărui ea. Din pânză. Lăsaţi-mă să fac asta.

Şi susţinu privirile lui Warwick până ce acesta îi făcu un gest de încuviinţare.

Uşa se închise cu zgomot. Paşii grei de după ea se îndepărtară. Catherine stătea în prag, lăsându-şi ochii să i se obişnuiască cu întunericul. Se vedea doar un pătrat de cer dantelat, undeva sus, întretăiat de zăbrele.

Puţea aici: a paie mucegăite; a şobolani; a trup nespălat; a excremente. De pretutindeni se auzeau mici tropote înfundate. Apoi auzi o mişcare mai zgomotoasă dinspre grămada de paie pe care începea s-o distingă într-un colţ îndepărtat.

Ochii. O privire atentă, temătoare: nemişcaţi ca ai unui animal din pădure. Catherine abia reuşi să distingă o siluetă ghemuită pe vine.

— Ce vrei? auzi Catherine: cuvinte aspre, ţărăneşti; un glas scăzut, încordat, subţire. Cine eşti?

Îşi aminti de groaza din glasul tatălui ei atunci când credea că vedea demoni. Sau poate că Ioana pur şi simplu nu reuşise s-o vadă bine atunci când intrase; crezuse că ea era un bărbat. Ambele gânduri păreau înfricoşătoare: în ochii Ioanei, bărbatul şi demonul erau probabil cam acelaşi lucru. Inima lui Catherine se umplu de milă.

Răspunse iute, pentru ca Ioana să-i audă glasul neprimejdios de femeie şi de franţuzoaică:

— Eu sunt Catherine.

În acelaşi timp, ea înaintă cu grijă peste materiile indistincte care-i foşneau sub picioare în unicul ochi de lumină prăfuită, astfel încât Ioana s-o poată vedea.

Nu voia să se aproprie prea tare de ea, ca să nu sperie silueta ciucită dinaintea ei. Dar îi întinse bocceaua – o cămaşă veche şi o rochie cenuşie pe care doamna Butler i le găsise cam la un ceas după cină – şi adăugă, cu toată blândeţea de care se simţea în stare:

— Ţi-am adus astea.

Chinuită, fata se ridică în picioare, cu un zornăit; de pe ea cădeau şomoioage de paie. Nu putea înainta. Era înlănţuită de perete, pricepu Catherine, cu un lanţ scurt şi greu prins de o încheietură a mâinii. Era prins de zid de undeva de jos, fiind vădit făcut ca să-i ţină pe prizonieri pe jumătate aplecaţi chiar şi atunci când stăteau în picioare. Dar el n-o împiedica pe Ioana să stea în picioare, căci ea era un năpârstoc de fată, mică şi slabă ca

un adolescent, cu părul brun, zbârlit sălbatic în jurul chipului ei mic, ascuțit.

Catherine făcu ochii mari. Și-o închipuise pe Ioana înaltă și voinică și blondă, dar slăbătura asta amărâtă cu ochii plini de durere nu era mai voinică sau mai frumoasă decât Catherine însăși; și nu-i ajungea mai sus de umeri.

— Catherine, șopti minunându-se glăsciorul cel aspru. Catherine...

Apoi ea căzu iarăși la pământ, cu un zgomot metalic, plecându-și capul, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune, lăsând să-i iasă un șuvoi de cuvinte șuierate, guturale.

— Doamna mea, doamna mea, șopti ea cu glas rugător. ...Arătându-mi calea.

Catherine nu înțelese. Zări lacrimile de pe obrajii Ioanei. Oare erau doar lacrimi de ușurare că nou-venita n-avea de gând s-o atace? Zăpăcită, spuse:

— O cămașă... o rochie.

Le desfăcu și i le arătă.

— Pentru tine.

Ioana își ridică ochii înlăcrimați și o privi pe Catherine, dar nu cu vreuna din emoțiile la care s-ar fi așteptat Catherine. Catherine văzu cum chipul ei băiețos era acum transfigurat, într-un chip de neînțeles: strălucea de smerită, neșovăielnică acceptare.

— Inelul.. sabia... voia lui Dumnezeu... vremea de glorie. Iar acum asta.

Ioana privi veșmintele. Trase aer în piept. Strânse din buze. Își făcu semnul crucii.

— Pentru vremea înfrângerii mi le aduci.

Simțind că i se frânge inima, Catherine își zise: vai, nu – Ioana e totuși nebună; sau trăiește încă într-un vis. M-a luat drept sfânta Ecaterina; sfânta ei. Crede că are o vedenie.

Catherine nu știa prea bine la ce se așteptase de la Ioana, însă aștepta ceva înălțător. Nu asta. Nu o ființă înnebunită de frică. Fusese prea multă nebunie în viața lui Catherine. Nu voia să fie luată drept o sfântă.

— Nu sunt sfânta Ecaterina, şopti ea, încercând să-şi păstreze glasul blând. Nu sunt sfânta ta.

Era crunt dezamăgită. Acum îi era limpede că, indiferent la ce se aşteptase, n-avea să găsească nimic din toate astea. Doar închipuiri. Doar rugăciuni şi şobolani.

— Nu sunt o sfântă, zise ea, ceva mai tare.

Ioana n-o ascultă, ci continuă să se închine şi să mormăie. Catherine închise o clipă ochii, întinzându-i în continuare veşmintele, simţind cum răsuflarea i se ridica şi-i cobora în piept, încercând să treacă peste amărăciunea care o cuprindea, până ce, atunci când îşi deschise ochii la loc şi privi iarăşi în jos spre chipul tremurând şi mormăind al Ioanei, găsi puterea de a-şi vedea limpede propriul egoism şi de a-l lăsa deoparte, iar în inima ei nu mai rămase nimic altceva decât o milă copleşitoare şi dragostea pentru fata rătăcită îngenuncheată înaintea ei.

— Ia-le, zise ea blând, înaintând, ridicând-o în picioare pe Ioana şi înmânându-i hainele.

Ce slabe erau braţele Ioanei – ca de copil –, şi ce greu atârna fierul peste încheietura aceea roasă, plină de răni.

Dar Ioana lăsă hainele pe care le primise să-i atârne în mâini. Ea clătină din cap, iar şi iar, dintr-o parte în alta.

— M-au prins lupii, spuse Ioana cu glas monoton, aţintindu-şi asupra lui Catherine ochii aceia neliniştiţi şi umflaţi. Lupii englezi. Până la urmă m-au prins.

— Da... dar o să fii în siguranţă dacă o să porţi astea, zise Catherine, cu glas blând, dar hotărât. Nu te pot ucide dacă o să porţi haine de femeie. Aşa au promis. De-acum o să fii în siguranţă.

Odată ce Ioana se îmbrăca în haine femeieşti, n-avea să mai săvârşească păcatul ereziei. Iar dacă se dezbrăca de hainele bărbăteşti şi le îmbrăca pe cele femeieşti acum, când Catherine era aici în celulă cu ea, nu mai trebuia să se teamă că s-ar fi expus privirilor bărbaţilor sau să-i fie frică de viol.

Catherine își puse o mână pe umărul tremurând al fetei și își lăsă palma caldă pe spatele Ioanei. Ioana era un sac de oase ascuțite. Clătina încă din cap.

— O să mă înghită, mormăia ea. O să mă sfâșie.

Dar Catherine începu să scoată niște sunete liniștitoare, grave și-i mângâie oasele ce-i ieșeau prin piele cu mâinile-i blânde, stăruitoare, până ce simți că tremuratul încetă.

— Sunt pierdută, șopti Ioana.

Apoi rămase atât de nemișcată, încât nu se mai auzi nici măcar zgomotul lanțurilor; doar tropotele și chițăiturile dezgustătoare din jur; lucrurile necurate care o așteptau.

— Nu ești pierdută, răspunse Catherine cu un glas aproape la fel de scăzut, în tăcerea care se lăsase, sperând că era adevărat. Dar trebuie să te supui. Să îmbraci hainele. Dacă faci asta, o să fii în siguranță.

Apoi, pentru că nu părea să fi reușit s-o convingă pe Ioana că nu era Sfânta Ecaterina, ea acceptă rolul de sfântă pe care nu se așteptase să-l joace și adăugă, cu toată convingerea de care se simți în stare:

— E voia Domnului. Îmbracă hainele.

În sfârșit, auzi o mișcare de răspuns. Clinchetul metalului. Privirile ațintite iarăși asupra ei. Ioana căuta să înțeleagă ce-i spusese, acum când Catherine începuse să vorbească într-un fel mai pe potriva unei sfinte. Ea își împreună mâinile, lăsă să cadă hainele pe care i le adusese Catherine și își ridică degetele spre șolduri.

Catherine nu-și dăduse seama ce anume purta fata până ce nu-i văzu degetele înțepenite chinuindu-se să desfacă primele șireturi. Pieptarul Ioanei, făcut din piele solidă, era legat de vechii ei nădragi cafenii cu șireturi solide, de piele. Catherine făcu ochii mari. Câte legături erau. Zeci – mai multe decât văzuse vreodată Catherine la un asemenea veșmânt, și fiecare șiret era prins cu câte două chingi de nădragi și cu încă una de pieptar. Degetele Ioanei știau cum să le desfacă fără să se uite la ele, dar chiar și acele degete iscusite, înaintând grăbit, se descurcau cu greu. Trecură poate ceasuri întregi până ce ea reuși să scoată la iveală vreo douăzeci de

fâşii de piele îndoită ce atârnau la brâul ţărăncii, îngăduindu-i să-şi scoată nădragii şi apoi să desfacă chingile laterale ale pieptarului, ca să le poată ridica de pe braţul ei încătuşat.

Ar fi fost aproape imposibil să siluieşti pe cineva prins în toate chingile astea. Trebuie că Ioanei îi era aproape imposibil să-şi desfacă chingile şi ca să se uşureze; chiar şi mersul îi era probabil stânjenit de toate nodurile şi chingile care-i răneau mijlocul. Trebuie că Ioana trăia mereu îngrozită de moarte de viol.

Şi Ioana nu purta doar atât. Sub acest strat avea un alt pieptar, de lână; şi încă nişte nădragi de lână, şi ei cu îmbinarea cracilor cusută bine. Încă vreo douăzeci sau treizeci de fâşii de piele legau între ele şi aceste straturi. Altă chinuitoare veşnicie de degete împleticite.

Aceste veşminte aspre, teribil de stânjenitoare o mişcară pe Catherine până în adâncul inimii, mai mult decât orice cuvânt. Ele fuseseră făcute pentru un singur scop: ca să ţină la adăpost virtutea Ioanei. Vitejia de neînţeles a Ioanei i se păruse şi mai înainte o minune. Dar Catherine nu înţelesese până acum cât de îngrozită trebuie să fi fost fata de bărbaţii care o înconjurau.

Cel puţin acum Ioana nu mai era înspăimântată. Îşi trase nădragii de dedesubt lângă cei de deasupra şi rămase goală, dureros de slabă şi cu pieptul plat, cu capul plecat, încrezător, înaintea lui Catherine, aşteptând ca sfânta ei să rezolve problema următoare.

Zărind lanţul, Catherine înţelese care era aceasta. Avea să fie cu neputinţă s-o îmbrace pe Ioana în veşmintele femeieşti pe care i le adusese fără să o descătuşeze de zid. Dar, înţelese ea, era la fel de cu neputinţă să-l cheme înapoi pe paznic ca să desfacă pe bâjbâite cătuşele cu cheile acum, când Ioana, care era atât de îngrozită de violenţa soldaţilor, era goală.

Trebuia să găsească soluţia. Ioana conta pe sfânta ei. Catherine trebuia să fie sfânta. Rugându-se şi ea în taină adevăratei sfinte Ecaterina, ea luă cămaşa. Răspunsul îl dădură mâinile ei mai degrabă decât mintea. Ea sfâşie cusătura de la umăr într-o parte, până la capătul mânecii şi lăsă cămaşa jos pe podea înaintea Ioanei. Ioana, părând că pricepuse ce trebuia să facă, păşi înăuntru şi o

trase în sus, peste brațul neîncătușat. O parte a trupului ei era acum cuviincios acoperită. Pânza din partea cealaltă atârna încă, așteptând să fie cusută la loc de-a lungul mânecii sfâșiate. Catherine tocmai se gândea să ia câteva fâșii de piele de la nădragii abandonați și să lege cu ei mâneca, când, cu un fior de recunoștință, ea își coborî privirile spre propria-i mânecă. Poate că Sfânta Ecaterina îi răspunsese la rugăciune – acul de care se folosise de dimineață îi lucea încă pe antebraț. Catherine cusu mâneca la loc până ce cămașa cădea bine și cuviincios peste silueta uscată a fetei.

N-avea ce face în privința rochiei. Era veche, însă postavul ei cenușiu era prea solid și bine făcut ca să-l poată sfâșia fără un cuțit. Ea i-o întinse totuși Ioanei, îi trase brațul liber prin prima mânecă, apoi îi înfășură partea liberă peste umerii fetei, peste lanț. Măcar avea să-i țină de cald Ioanei până data viitoare când avea să fie mutată, când lanțul avea să fie desfăcut; până când avea să-și poată petrece și celălalt braț prin ea.

Ea începu să strângă hainele bărbătești, destul de mulțumită de cum îi reușise treaba, când, cu glasul ei scăzut, monoton, Ioana îi spuse:

— Întotdeauna te-am ascultat. Întotdeauna o să te-ascult. Tu o să mă aperi. Mă rog, dragă sfântă Ecaterina, să mă păzești întotdeauna.

Catherine ar fi vrut să stea și să vorbească cu Ioana, dar nu în felul ăsta. Ar fi fost așa de ciudat și de necinstit să primească rugăciunile Ioanei către sfânta Ecaterina. Așa că se îndreptă de spate, luând sub braț bocceaua împuțită, apoi își aplecă capul și o sărută pe Ioana în vârful capului. Trebuia să se gândească la un cuvând de rămas-bun care să sune demn, dar nu ca și cum ar fi imitat într-adevăr o sfântă. După o clipă de gândire, spuse:

— Fie să nu ne mai fie frică niciodată.

Apoi porni spre ușă fără să mai privească înapoi și bătu tare în ușă, cerând să i se dea drumul afară.

Se simți ușurată, aproape ca după spovadă, până când îi dădu bocceaua cu haine căpitanului strajei de-afară. Bărbații chicotiră când văzură crucile albe ale Sfântului Mihail cusute pe cămașa

abandonată. Când Catherine se întoarse cu spatele la ei, încercând să nu le vadă rânjetele urâcioase, îl auzi pe unul din ei mormăind:

— Ce-ţi e şi cu Sfântul Mihail. *El* n-a prea ajutat-o în ultima vreme, nu-i aşa?

Era lună plină, se vedea luceafărul de seară şi bătea o pală de vânt. Owain era lângă ea, la locul de lângă fereastră, cu un braţ petrecut în juru-i, şoptindu-i la ureche:

— I-ai adus alinare... nu contează cât de rătăcită era... ai făcut o faptă bună. Acum e în siguranţă.

Nimic din toate astea n-ajuta. Catherine nu-şi putea lua ochii de la turn, de la freamătul bărbaţilor.

— Arătau atât de... încrezuţi, îi răspunse ea în şoaptă, ştiind că se repeta. De parcă erau puşi pe rele. De parcă ştiau ceva.

Amândoi priveau încă, când un alt bărbat ieşi din donjon şi străbătu curtea agitată pentru a se alătura mulţimii din afara turnului. Catherine nu putea vedea altceva decât nişte picioare cu oase mari sub o mantie largă; o pălărie neagră pe cap. Ar fi putut fi oricare dintre numeroşii lorzi din Rouen. Abia atunci când acesta se opri lângă mangalul la care se încălzea straja – unde îşi freca mâinile una de alta lângă foc şi se întoarse ca să ia bocceaua pe care i-o întindea căpitanul gărzii, Catherine îi zări chipul.

Owain spuse, cu un glas plin de presimţiri sumbre.

— Este milord Warwick.

— Ce face el acolo? întrebă Catherine, dintr-o dată cuprinsă de frig. O întrebare fără rost, îşi dădea seama. Owain n-avea cum să-i dea vreun răspuns. Dar între timp unul din paznici îi şi descuia poarta turnului, lăsându-l pe Warwick să intre.

Bărbaţii reuşiseră să facă rost de undeva de o carafă. Începură să şi-o dea din mână în mână de îndată ce Warwick intră în turn, sorbind din ea cu sete şi ţinându-se ţanţoşi. Aproape de îndată se strânseră cu toţii veseli lângă foc, cântând şi răcnind ca nebunii. De obicei nu li s-ar fi îngăduit să se dezlănţuie astfel nepedepsiţi,

mai ales când Warwick se afla prin preajmă. Dar nimeni nu veni să-i domolească.

Catherine îl strânse şi mai tare de mână pe Owain.

Luna dispăruse înainte ca Warwick să iasă. În loc să-şi mustre soldaţii gălăgioşi, el se mulţumi să înainteze şi să se apropie de foc, urmărindu-i, bătând din picior în ritmul cântecelor deocheate ale acestora. Când unul dintre zurbagii înaintă ţopăind spre el şi îi împinse spre nas carafa, el o luă, îl bătu pe spate şi trase şi el o duşcă.

Îi puteau distinge silueta la lumina flăcărilor. Se ştergea pe frunte cu o bucată mare de stofă pe care o trăgea de sub braţ.

— Ce-are acolo? şopti Owain, mai degrabă pentru sine decât pentru ea.

Catherine şi-ar fi dorit să nu ştie răspunsul la întrebare.

— E mâneca rochiei cenuşii pe care i-am dus-o Ioanei, spuse ea cu asprime. A luat-o. A intrat acolo şi i-a sfâşiat hainele femeieşti.

Ea închise ochii. Nu voia să-şi închipuie scena. Era sigură că Ioana nu s-ar fi supus fără luptă. Dar cum să te lupţi cu un bărbat voinic cum era Warwick, când erai înlănţuită de un perete, şi femeie pe deasupra.

Iar Warwick dusese înăuntru o boccea. Ea nu voia să-şi închipuie ce conţinuse aceasta, însă amintirea veşmintelor bărbăteşti aruncate de Ioana, cele pe care Catherine le scosese afară, îi răsări în minte – imagine de neocolit.

Acesta era singurul răspuns care ar fi avut noimă. Warwick avea nevoie s-o condamne pe Ioana de erezie. Dar pentru ca erezia să ceară pedeapsa capitală, trebuia să repete păcatul. Pentru ca păcatul Ioanei să poată fi pedepsit cu moartea, trebuia s-o facă să săvârşească din nou păcatul. Avusese nevoie de cineva care să-i ducă veşminte femeieşti după sfârşitul procesului, dar numai ca să i le poată sfâşia mai târziu, iar apoi s-o condamne. Catherine, oferindu-i veşmintele, se făcuse singură complicea celor doi bărbaţi. Dar pentru această etapă a procedurii ar fi mers oricine; dacă ea n-ar fi fost acolo, s-ar fi găsit vreo călugăriţă sau vreo gospodină

care să slujească aceluiaşi scop, oferindu-i acelaşi fel de veşminte pe care i le dăduse şi Catherine.

Warwick şi episcopul plănuiseră probabil asta de la bun început. Cu o pornire de furie nestăpânită, ea pricepu: episcopul de Beauvais ştia; sigur că ştia; de fapt chiar declarase asta încă dinainte ca lucrul să se întâmple.

Pentru ziua următoare nu era prevăzut niciun proces, însă clericii care luaseră parte până acum la el cam fără voia lor începură să se strângă totuşi în curte. Încă alte câteva zeci de oaspeţi mărşăluiră în sală împreună cu suita engleză, la prânz. Fuseseră aşezate tacâmuri şi pentru ei.

Catherine dormise prost, trântindu-se pe pat atunci când Owain reuşise s-o convingă să se culce, dar se ghemuise de una singură de îndată ce ajunse acolo, strângându-şi în mâini crucifixul, rugându-se, trezindu-se pe neaşteptate, furioasă pe sine însăşi pentru slăbiciunea hotărârii ei, ridicându-se şi plimbându-se de colo-colo pe podea, mişcând din buze.

— Trebuie să dormi, îi spusese Owain, privind-o din pat, unde stătea întins, îmbrăcat, cu mâinile pe după cap.

— Mă rog pentru Ioana, îi răspunsese ea mânioasă.

— Nu poţi face nimic, îi răspusese Owain trist, cu blândeţe. E prea târziu.

Şi, de câteva ori, cu priviri surprinse:

— Nu te-am mai văzut niciodată astfel.

Continuă să simtă că ochii ei măriţi îl priveau sălbatic, ca ieşiţi din orbite. Încercă să-şi descleştească fălcile şi pumnii, dar după o clipă îi regăsea iarăşi la fel.

— Nu ştii cât de mică era... ce amărâtă... ce speriată, îi zisese ea cu încăpăţânare.

Nu-i spusese lui Owain cât de fragilă fusese rochia în comparaţie cu toate acele şireturi trainice cu care fata se apărase până atunci; şi în ce grabă îi cususe cămaşa la loc peste mânuţa aceea slabă şi peste umăr; cum rochia cenuşie, mai groasă, fusese doar aşezată peste un umăr; cât de uşor ar fi fost s-o tragi de pe ea. Nu-i spusese:

— Fata aia a crezut că sfânta ei îi spunea să se supună. A fost întotdeauna puternică; eu am făcut-o slabă.

Dar gândul îi străbătea iarăşi şi iarăşi trupul, ca o bătaie de inimă; zgomotul înfundat, ritmic al acestei crunte, nemărginite nedreptăţi: *Eu am făcut-o slabă. Iar ei au păcălit-o.*

La crăpatul zorilor, când ochii lui Owain se închiseseră şi până şi zurbagiii de afară se trântiseră ca nişte stârvuri lângă focul pe cale să se stingă, ea crezu că auzea zvonul unor suspine. Dar nu putea şti sigur. Ar fi putut fi vântul, sau vreo pasăre.

Se trezise pe un scaun, îngheţată şi amorţită, şi descoperise că Owain dispăruse din pat, iar la uşă era un alt străjer, trezindu-i pe paznicii de noapte. Îi luase o clipă ca să-şi amintească de ce se afla acolo; că întunericul care se risipea împrejurul ei nu era doar amintirea unui coşmar.

Îi spusese doamnei Butler s-o lase să se odihnească; să nu-i permită să intre nici măcar lui Harry. Dar se îmbrăcase în veşminte curate şi se dusese la masa de prânz. Sigur că se dusese. Nici acum încă nu-i venea să creadă. Avea nevoie să-l privească în ochi pe Warwick.

Ochii spălăciţi ai lui Warwick sclipeau. Sau în orice caz, unul din ei. Celălalt era umflat şi pe jumătate închis; vânăt şi dureros. Chipul lui era brăzdat de urme roşii şi galbene: zgârieturi şi urme adânci. Dar se putea citi pe el izbânda.

— Prizoniera s-a îmbrăcat iarăşi în veşminte bărbăteşti, proclamă el, cu sumbră mulţumire.

Urmă un murmur:

— Prizoniera s-a îmbrăcat iarăşi în veşminte bărbăteşti.

Clericii aşezaţi ceva mai în josul mesei îşi ţineau capetele în pământ.

De lângă conte, episcopul de Beauvais spuse cu glas tare, evlavios.

— O mârşăvie. O erezie.

Cu răutate, contele de Stafford adăugă:

— Ar merita să fie arsă pe rug.

Urmă încă un murmur.

Catherine simți strigătul care se ridica dinăuntrul ei: „Ce i-ai făcut?" Dar glasul îi răsună doar în minte și nu-i ieși pe gură.

Măcar Ioana se luptase. Se vedea asta de pe chipul rănit al lui Warwick. Gândul la Ioana luptându-se cu el era ca o dojană. Când Catherine ieși din sală, după sfârșitul mesei, ea se strecură lângă Warwick.

— Ce i-ați spus? întrebă ea liniștită. Ioanei. V-am văzut astă-noapte când v-ați dus în turn.

Reușise să-l facă pe Warwick atent de data asta. El își întoarse capul spre ea. Ochiul lui bun se îngustă. Încerca s-o îngrozească, ca s-o silească să-și plece ochii. Ea îl privi drept în față.

— Am vrut să văd eu însumi că a căzut iarăși în erezie, spuse el cu răceală, după o lungă pauză. Trebuie să se facă dreptate.

Ea străbătu iute coridoarele, ca o scânteie albastră, plină de viață. Alergă spre încăperile cardinalului ca să-i dea de știre că Ioana fusese condamnată să fie arsă pe rug. Era sigură că bătrânul ei prieten, care avea îndoielile lui cu privire la legitimitatea procesului, urma să fie la fel de revoltat ca și ea văzând cum dreptatea era călcată în picioare.

Se năpusti înăuntru neanunțată. Cardinalul stătea la fereastră, privind afară, cu o blană aruncată peste genunchi și cu o privire îngândurată. Era pierdut într-o reverie nostalgică a unui bătrân. Arăta obosit, își zise ea.

— Ah, dragă fată, zise el, arătând spre cerul luminos, de vară; la mănunchiurile de nori. Tocmai mă uitam cât de grozav de *englezesc* pare cerul ăsta. O să-mi pară bine să mă întorc acasă după toate astea.

Ea lăsă toate astea deoparte și începu să vorbească. Dar cardinalul nu era atât de îngrozit cum și-ar fi dorit ea atunci când reuși în sfârșit să priceapă ce încercase ea să-i spună pe nerăsuflate. Nu era îngrozit deloc. Se mulțumi să clatine din cap și să se mângâie pe bărbie. Tot ce zise el fu:

— Așadar Warwick a găsit până la urmă o cale.

Catherine își zise că păruse aproape ușurat.

După o clipă, adăugă:

— Desigur, acum că a căzut pentru a doua oară în erezie, Papa va trebui să accepte faptul că e vinovată...

El începu să dea din cap.

— Asta e tot ce-aveți de zis? întrebă Catherine revoltată. Când e atât de limpede ce pune la cale... a silit-o la asta! A atacat-o! Probabil că i-a sfâșiat hainele și a silit-o să le îmbrace pe celelalte! N-a făcut nimic care să merite o asemenea moarte... E o cruntă, cinică șarlatanie.

Cardinalul îi puse o mână pe braț. Ea nu zări în ochii lui nicio lucire de revoltă.

— Fată dragă, zise el cu glas blând, dar un pic mustrător. Vino-ți în fire. Nu pune chiar așa la inimă. La urma urmei... ea *trebuie* să moară. De asta și *avem* nevoie.

— Noi? zise ea cu răceală.

Până la urmă cardinalul nu era un aliat cinstit, cum și-l închipuise.

— Anglia, răspunse el. Harry.

Ea făcu ochii mari. Exista un singur englez pe lumea asta care mai avea vreo urmă de onoare?

Înghițind în sec, ea bălmăji un:

— Trebuie să-i spun lui Owain...

Și porni iarăși, în fugă.

Nu-i mai păsa de discreție. O întrebă pe doamna Butler, care spuse că Owain era împreună cu Harry. Dar Harry nu era în odăile lui. Ieșise și stătea la soare într-un colț al curții, jucând pietre cu Owain. Zări părul negru al lui Owain de sub pălăria verde.

Harry zâmbi spre ea când o văzu venind.

— Eu câștig, zise el.

Ea îl bătu pe umăr; nu-i luă în seamă cuvintele.

— Trebuie să facem ceva, îi zise ea lui Owain. În legătură cu Ioa...

Amintindu-și de Harry, se opri și arătă în sus, spre turn. Încă dinainte ca Owain să fi început măcar să clatine din cap, ea zise:

— *Eu* trebuie să fac ceva.

— Ce anume? întrebă Owain.

Glasul lui sunase ciudat de rece. Nici el nu părea să priceapă ce ticăloşie se petrecea sub nasul lor.

Urmă o clipă de tăcere. Nu voia să accepte sau să creadă că nu putea face nimic.

— Vrei să joci şi tu? o întrebă Harry, trăgând-o de fuste.

Ea răspunse neatentă:

— Imediat, apoi îi îndepărtă mâna şi continuă să se uite la Owain.

În cele din urmă, Owain se ridică. Îşi puse un braţ pe după al ei şi – lăsându-l în urmă pe Harry care-i privea neconsolat, rămas pe loc, ţinând încă pietrele într-o mânuţă – o îndepărtă câţiva paşi. Apoi îi zise cu glas prevenitor, prea scăzut ca să-l fi auzit şi Harry:

— Alege-ţi bătăliile.

— Am ales, zise ea.

— Atunci mai gândeşte-te o dată, replică el sec. Acum nu e locul sau timpul să-ţi faci din Warwick un duşman.

— Bătăuşul ăla; bruta aia. Săvârşeşte o crimă. Ceea ce face el e *greşit*.

Owain ridică din umeri. Zise:

— Şi ce dacă e?

Se priviră cu mânie.

Owain continuă.

— Ascultă-mă, Catherine. N-o poţi salva pe Ioana. Nici n-ar trebui să-ţi doreşti asta. Singura ta grijă ar trebui să fie pentru fiul tău. Ioana este duşmanul lui Harry la fel de mult ca şi fratele tău Charles.

Îşi puse mâinile pe umerii ei. Privi în jos spre ea, cu o privire aspră.

— Aşa că las-o să fie arsă, zise el. Joacă jocul lui Warwick. A înşelat-o. Probabil că a şi violat-o. E un om crud. Îi place frica. Dar e de-al nostru. Face ceea ce avem nevoie să facă – ceea ce Harry are nevoie. Şi ce înseamnă Ioana pentru tine?

Se holbă şi ea la el.

— Să fac jocul lui? Ești la fel de rău ca și cardinalul. Chiar mai rău. Cel puțin el a părut doar ușurat. Dar tu chiar vrei să-l *ajuți* pe omul ăla să scape cu fața curată din...

Ea făcu un pas înapoi, unde n-o mai ajunseră mâinile lui.

— Voi englezii sunteți cu toții la fel. Christine a avut dreptate de la bun început. Voi chiar n-aveți idee ce înseamnă onoarea sau cavalerismul sau virtutea, nu-i așa? Scăpați pur și simplu de oricine vă stă în cale.

Owain spuse, foarte liniștit:

— Eu nu sunt englez.

Ochii lui ardeau. Obrajii îi ardeau.

Ea ridică din umeri și strâmbă din buze.

— Atunci nu te purta ca și cum ai fi.

Ar fi trebuit să plece, dar o pereche de mâini o prinseră dintr-o dată de mijloc și ea auzi un chicotit. Era Harry. Uitase de el, își dădu ea seama, cu un sentiment de vinovăție. Venise tiptil spre ei. După o clipă, începu să-și dea seama că ceva nu era în ordine. Privi în sus spre ea, cu o privire dintr-o dată temătoare. Își îndepărtă mâinile de pe mijlocul ei. Îi puse o mânuță blândă peste braț.

— De ce plângi? Mami?

Printre degete, ea zări chipul lui speriat, o haină scurtă de catifea brodată și un crac negru, subțire, ieșind de sub el, cu un sabot mic, butucănos pe sub încălțările lui cu vârful ascuțit.

Dar de fapt știa. Își dădu seama de asta o dată în plus, în timp ce-l săruta pe Harry și după ce porni înapoi spre donjon. Știa că Ioana avea să moară ca urmare a vicleniei dezonorante a englezilor. Știa că nu era nimic de făcut. Asta era de-ajuns ca să te facă să plângi.

Dintr-o dată, ea își dădu seama și că nu era constrânsă să-și ignore conștiința. Cedase înaintea celor puternici toată viața ei, dar acum nimic n-o silea să facă asta. Avea mândria ei, avea onoarea ei. Spre deosebire de Ioana, ea nu era o prizonieră neajutorată – așa că putea să plece. Și avea să fie mai bine și pentru Harry. Un copil n-ar trebui să asiste la o ardere pe rug.

O găsi pe doamna Butler. Îi spuse să înceapă să facă bagajele.

La cină, ea nu aşteptă ca Warwick să se aşeze şi să bată cu cuţitul în masă ca să ceară linişte sau să proclame încheierea cu succes a procesului. Îşi dădea şi-aşa seama foarte bine ce-avea de gând să le spună mesenilor şi fără să mai aştepte asta. Strălucea ca moartea în ochii lui ca de peşte fiert.

Înaintă spre el de cum acesta intră în încăpere; şi îşi puse o mână pe braţul lui ca să-l oprească în pragul uşii.

— Milord, spuse ea formal. Noi, eu şi cu regele, plecăm. Am stat aici prea multă vreme. Ar fi trebuit să ajungem la Paris încă de acum câteva săptămâni, ca să începem pregătirile.

El nu-i luă vorbele în serios. N-o luă nici pe ea în serios. Ca întotdeauna. Clătină doar din cap, dezaprobator. Îi simţi braţul încordându-se, de parcă ar fi vrut s-o dea la o parte. Ea îi prinse braţul şi mai ferm.

— Vom rămâne cu toţii până la arderea pe rug, răspunse el sec.

— Voi puteţi rămâne, îi răspunse ea la fel de sec. Dacă credeţi că asta vă e datoria. Însă datoria mea este să-l duc pe Harry la Paris, ca să fie încoronat.

El îşi ridică mâna liberă; îşi pipăi rănile adânci de pe obraz. Îi aruncă o privire prelungă, rece. Ea zări cum ochii lui îngheţau de o duşmănie nouă, însă el îi văzuse probabil hotărârea.

— Terminăm în câteva zile, spuse el, cu acelaşi glas scăzut, încercând să se târguiască cu ea. Până la Sfântul Mihail.

Ea clătină din cap.

— Nu-l las pe Harry să asiste la o ardere pe rug, zise ea. E doar un copil.

Dădu drumul braţului lui. Nu voia să mai tărăgăneze povestea. Terminase cu Warwick.

În loc să se îndrepte spre locul ei, porni spre uşă. N-avea de gând să stea la masă cu omul ăsta.

— Plecăm mâine dimineaţă, zise ea, peste umăr.

Owain nu veni la ea în noaptea aceea. De dimineață, ea păși cu capul sus pe puntea bărcii care avea s-o ducă pe ea și pe Harry împreună cu slujitorii și cu străjile lor la Paris. Nu se pregăti nicio ceremonie de rămas-bun; nu fu loc nici de vreun rămas-bun discret, între prieteni, căci, își spunea ea înfierbântată, aici nu părea să aibă niciun prieten. Puntea era plină de cufere și de perne colorate. Harry era frenetic – se apleca peste margine, alerga în cabină, râdea, cu doamna Butler alergând zorită după el.

Dar Catherine urmări Rouen-ul îndepărtându-se și frunzele aurite plutind lin în jos, spre apa sclipitoare cu o lucire de nesiguranță în priviri. Făcuse ce-i cerea onoarea. Refuzase să ia parte la o crimă. Se scuturase de interesele meschine ale englezilor, însă fusese la înălțimea cerințelor sângelui ei regesc francez – cel mai ales sânge din lume. Ăsta era lucrul cel mai curajos pe care-l făcuse vreodată.

Ar fi trebuit să fie fericită. Dar îl lăsase în urmă pe Owain. Și se simțea de parcă totul se sfârșise.

PARTEA A IX-A

Comoara Cetății Femeilor

UNU

Le luă o săptămână şi jumătate ca să înainteze în sus pe Sena. În zilele acelea lungi, mohorâte, adesea ploioase, Catherine descoperi că marele râu care lega Parisul de Canalul Mânecii era o fâşie lungă, cenuşie înţesată de bărci sumbre, strălucitoare, străbătând printr-o mare pustietate de pământ cândva lucrat, dar acum plin de bălării. În Franţa nu mai părea să existe nimic altceva în afară de mişcările de trupe şi de noroi.

— Înainte nu era aşa, îi zise ea lui Harry, care privea amărât afară la ploaia care găurea ultimele frunze moarte de pe ramurile ascuţite ale copacilor. Franţa era frumoasă.

Dar oare chiar aşa să fi fost? Încercă să-şi amintească de călătoriile ei din copilărie de-a lungul Senei. Nu-şi mai amintea cum arătase acea frumuseţe.

În această umedă mohoreală, Catherine nu putea nici mânca, nici dormi, chiar cu Harry ghemuit lângă ea în pat noaptea într-un fel pe care contele de Warwick l-ar fi condamnat cu asprime. Aerul era aşa de umed; păturile erau reci. Curgea umezeala de pe masă. Râul clipocea de dincolo de scândurile putrede ale zidurilor. Nu reuşea să se oprească din tremurat.

Şi, pe măsură ce se îndepărta de Rouen, se trezea din ce în ce mai plină de regrete cu gândul la ceea ce făcuse. Îl lăsase în urmă pe Owain; îl părăsise pe cardinal. Nu ştia când avea să-i regăsească. Îşi îndepărtase prietenii şi se grăbea spre încoronarea franceză a lui Harry, care avea să-l îndepărteze şi pe fiul ei de lângă ea. Şi pentru ce? Totul într-un gest zadarnic de sprijin

pentru o țărancă nebună care avea vedenii; pentru cineva a cărei singură faptă măreață fusese aceea de a se fi pus în fruntea unor armate ca să-l sprijine pe fratele ei – pe dușmanul ei. Toate astea ca să îi dovedească unui englez căruia n-avea nevoie să-i dovedească nimic și care de fapt nici nu era englez, că era curajoasă și că ținea la principiile ei.

Ea putea spera doar că și cardinalul avea să vină la Paris. Va veni, desigur, își dori ea; sigur că va trebui să-l urmeze pe rege, asta era însărcinarea lui.

Dar cum rămânea cu Owain? Ar fi putut foarte simplu să se întoarcă la biserica lui. Pe undeva, oriunde. Departe. Nu-l mai lega nimic de ea, dacă voia să fie liber. Cei șapte ani pe care i-i făgăduise luaseră sfârșit. Le mai rămăsese doar dragostea, iar dacă asta nu mergea...

S-ar putea să nu-l mai vadă niciodată.

Când barja fu în sfârșit legată la mal, lângă Luvru, iar ducele John ieși să-i întâmpine, pe o ploaie mărunță, Catherine se simțea cu ani de zile mai bătrână. Știa că lacrimile tainice pe care le ascunsese chiar și de Harry și pe care le vărsase numai în tăcere, nemișcată, pe întuneric se citeau pe chipul ei supt.

Nu mai avea nimic de făcut decât să-și accepte soarta. Păși pe chei în rochia ei șifonată, de culoare bej. Simțea cum groaza îi strângea măruntaiele. Harry era lângă ea, ușurat că putea coborî din barcă, uitându-se în jur după noi giumbușlucuri.

Deși se simțea obosită și bolnavă, văzu de îndată că anii petrecuți la Paris îl schimbaseră pe ducele John. Tot mai avea ochii bulbucați și era îmbrăcat la fel de ponosit, dar îi făcu o plecăciune agreabilă, vorbea o franceză acceptabilă și prinsese câte ceva din curtenia solemnă a parizienilor.

Înainte ca ducele să fi apucat măcar să se ridice din plecăciunea lui și să-i spună cuvintele de întâmpinare, Harry o zbughise la fugă. Ea îl lăsă în pace. Era prea obosită ca să-i dea mereu atenție – și prea tristă. Dar ea își ridică privirile în sus când el piui, cu glasul lui nervos, strident:

— Unchiul Bobo!

Ea se uită, încercând să nu creadă ce-auzea. Nu putea fi adevărat. Trebuie că era o cruntă păcăleală; un joc.

Însă nu era așa. Cardinalul se afla chiar în spatele ducelui John, sub baldachin, râzând spre Harry, care și începuse să turuie fără încetare despre cât de umede îi erau hainele și despre câte bărci numărase (două sute treizeci și șapte în ziua cea mai aglomerată) și cât de mult și-ar dori niște lapte cald și un foc lângă care să se încălzească.

Ea făcu un pas înainte. Își încorda privirile ca să-l vadă. Ploaia îi intra în ochi.

Chiar în urma cardinalului, rămas ceva mai în spate se afla Owain.

Bătându-l pe Harry pe cap, cardinalul își întoarse privirile spre ea. Ea nu se putea gândi la nimic altceva decât la cele două perechi de ochi ațintiți asupra ei, la cele două zâmbete ușor stânjenite, de parcă niciunul dintre cei doi bărbați nu știa cum avea să-i întâmpine ea.

— Draga mea, o să te uzi leoarcă; vino iute sub baldachin, zise cardinalul, făcând un pas în lături ca să-i facă loc și povestindu-i în șoaptă, în timp ce ea urca în fugă pe covor, cum călăriseră ei tot drumul și cum ajunseseră aici noaptea trecută.

— Trebuia să vin, desigur; să-l urmez pe rege, adăugă el iute.

Ea înțelese că el voia s-o asigure că n-avea de ce să-și reproșeze ceva.

— Dar – și recunoscător. Foarte. Mă simțeam nelalocul meu cu toate *alea* de acolo... Dezagreabil. Ca să fiu sincer, cred că Papa ar prefera ca eu să nu fiu acolo.

Generozitatea lui îi umplu inima de bucurie. Nu se simțise niciodată atât de ușurată. Nu-i păsa de solemnitate sau de cuviință. Nu acum. Nu după tot ce-și spusese și simțise în tot timpul acela petrecut singură, pe apă. Alergă spre ei, neluând în seamă privirile uluite ale slujitorilor din jur și ale ducelui John. Își ridică brațele în sus și îi cuprinse pe amândoi într-o singură îmbrățișare.

— Mulțumesc, mormăi ea, neștiind ce voia să spună, neștiind cui se adresa, prea fericită ca să-i mai pese, dar reușind cumva

să se găsească mai aproape de urechea lui Owain. Ați venit. Mulțumesc.

Zâmbetele de pe chipurile celor doi, cu Harry țopăind în jurul lor, o răsplătiră din plin.

Acum ducele John locuia la Hôtel Barbette, le povesti el în timp ce străbăteau mica distanță dintre cheiul Luvrului și castel, sub ploaia măruntă, înaintând în pas domol, ca de procesiune. Barbette era o reședință de o mărime potrivită pentru un holtei. Ducele John semăna oarecum cu Humphrey, dar chiar și după două vorbe îți dădeai seama cât de diferiți erau unul față de celălalt. Lui Catherine îi plăcu surâsul lui auto-ironic. I-ar fi plăcut să-i invite pe toți acolo, continuă el, ca să stea cu el, dar locul era atât de strâmt. Așa încât îl așezase pe rege împreună cu suita lui la Luvru, unde era loc destul pentru toată lumea.

Catherine nu prea cunoștea Luvrul. Îl vizitase aici pe fratele ei Louis, când era copil și stătuse pentru scurtă vreme împreună cu Henric în încăperile regale – asta era tot. Era una din părțile Parisului pe care ea le cunoștea cel mai puțin – în afara zidurilor orașului, spre apus; înăuntrul noilor ziduri pe care le construise bunicul ei și cât se putea de departe de Hôtel Saint-Paul, aflat spre răsărit. Știa că mama ei, care trăia încă, locuia mai mult ca sigur tot la Hôtel Saint-Paul; dar nu se putu hotărî să-l întrebe pe ducele John. Își zise că poate mai târziu avea s-o viziteze pe Isabeau. Acum ar fi fost prea mult pentru ea. Îi făcea plăcere gândul că avea să fie într-un loc necunoscut acum, când ajunsese la Paris, un loc din care avea puține amintiri. Atât de multe lucruri se schimbaseră în oraș și în întreaga țară încât abia dacă mai semănau cu locul din care ea venise cândva. Nu voia să se lase pradă unor amintiri de demult.

N-o supără, desigur, nici gândul că n-avea să viziteze Hôtel Barbette – câtuși de puțin. Cândva, acesta fusese reședința mamei ei; castelul personal, locul de joacă în care Isabeau îl primise cândva pe unchiul lui Catherine, ducele d'Orléans. Catherine nu credea că intrase vreodată acolo când era copil. Fusese un loc doar pentru

oameni mari. Însă de-a lungul anilor, după ce Charles fusese proclamat bastard, ea ajunsese să se gândească la el ca la locul în care fratele ei fusese zămislit în păcat. Nu voia să-şi aducă iarăşi aminte de asta. Nu i-ar fi plăcut nici să treacă pe strada Vieux-Temple ca să ajungă la ea, pe lângă locul ars de pe o parte a drumului unde fusese ucis unchiul ei d'Orléans şi cu fosta casă a Christinei de Pisan de cealaltă parte. Îşi spunea că tocmai casa Christinei, închisă şi dărăpănată, un loc pe care-l cunoscuse în vremuri mai fericite, mai degrabă decât toate poveştile de groază şi legendele ar fi tulburat-o cel mai tare. Se bucura să poată ocoli intreaga stradă, cu toate asocierile ei necurate. N-avea loc în inima ei pentru aşa ceva.

Îşi regăsise dragostea. Îi fusese acordată o fericire pe care n-o meritase câtuşi de puţin. Primise înapoi ceva ce, mai mult ca sigur, ar fi meritat să piardă. Toţi cei pe care-i iubise în toată viaţa ei erau aici, cu ea. Acum ştia. Şi era atât de recunoscătoare, atât de plină de bucurie.

Nu se putea întâmpla nimic rău aici, când erau împreună, ştiind că aveau să fie aşa pentru multă vreme. Ducele John nu păru să bage de seamă, şi nici cardinalul, că, de îndată ce se dăduse jos de pe cal şi îl ajutase pe Harry să coboare, Owain venise alături de ea, ajutând-o cu grijă să descalece, atingându-i braţul şi mijlocul, lăsându-şi mâna să-i zăbovească pe spate. Nimeni nu păru să bage de seamă plăcerea vădită cu care ea răspunse privirilor lui, ridicându-le spre el şi nici ce-i şopti ea, nici râsul lui potolit.

Nu-i păsa că sălile mari, răsunătoare de la Luvru erau golite de toate minunatele statui şi de orfevrăria pe care şi le amintea de demult. Îşi închipuise plăcerea de a-i arăta lui Harry reprezentarea aproape miraculos de frumoasă, minusculă, a Adorării Fecioarei pe care şi-o amintea din copilărie – îmbrăcată în aur şi argint, cu figurile Fecioarei şi Pruncului şi ale închinătorilor – oameni şi îngeri – încadrate într-o boltă de flori mărunte şi de perle, şi ceva mai jos un chipeş călăreţ care-şi hrănea calul minuscul, cu nădragi în două culori şi cu florile de crin brodate pe umeri. Aceasta va fi dovada, îşi zicea ea: un lucru palpabil prin care să-i arate frumuseţea Franţei de demult. Dar masa pe care îşi amintea că s-ar

fi găsit aceasta era stricată, legată cu o sfoară. Tot ce mai rămăsese din ceea ce stătuse pe ea era o umbră pe lemnul decolorat de razele soarelui.

Se mulţumi să ridice din umeri. Obiectele de artă dispăruseră, pricepu ea. Vândute pentru a susţine războiul; şi nu mai rămăsese niciun giuvaiergiu la Paris care să mai facă altele. Acum Luvrul arăta ca orice altă garnizoană: gol şi lipsit de bucurie. Dar nimic din toate astea nu conta. Lui Harry n-avea să-i pese că statuia nu era aici. Era doar un lucru. Iar lucrurile, chiar şi lucrurile frumoase n-aveau importanţă dacă erai fericit. Frumuseţea nu era la fel de importantă ca dragostea.

Nu-i păsa că draperiile din odaia ei se destrămau, iar cearşafurile de pe pat erau peticite. Nu-i păsa de locurile goale unde stătuseră tapiserii care se uzaseră atât de tare încât trebuiseră în cele din urmă să fie împachetate şi aruncate; sau de sălile goale prin care zburau păsările.

— Maman spune că Franţa era cea mai frumoasă ţară din lume, când era ea mică, îi vesti Harry ducelui John.

Privi în jur, cuprins de îndoieli.

— Cu multă vreme în urmă, preciză el.

Ducele John păru îngrijorat auzind asta, parcă temându-se ca nu cumva Catherine să înceapă să se plângă că lucrurile se înrăutăţiseră faţă de cum fuseseră pe vremea ei. Se scărpină în cap, cu un gest vag.

— Războiul, zise el, ciufulindu-i părul lui Harry cu mâna lui mare; ştii, băiete...

Dar Catherine se mulţumi să râdă. Ducele John era un om aşa de bun, îşi zise ea, în timp ce englezii se agitau de colo-colo, îndrumând-o către încăperile ei şi spre cele alăturate ale lui Harry, explicându-i unde putea fi găsit cardinalul, la etajul de deasupra, cu Owain în odăile alăturate. Se străduí din răsputeri să se asigure că ea era mulţumită, întrebând-o dacă putea să trimită după apă fierbinte pentru baie, invitând-o la masă de cum avea să fie gata.

Ea îi atinse braţul cu mâna şi îi spuse.

— Îți mulțumesc, frate dragă... din adâncul inimii. Te-ai gândit la toate.

Ar fi putut fi o simplă frază politicoasă din gura multor doamne franceze, dar ea înțelese, după căldura surâsului lui stânjenit, mișcat, deschis că el le primise drept sincere. Iar ea fusese sinceră. Nu avea câtuși de puțin importanță faptul că totul era atât de ponosit atâta timp cât el era atât de bun, de curtenitor – aproape ca un francez – și când, înăuntrul acestor ziduri goale, ea se simțea mai fericită ca niciodată.

Owain își lăsă să alunece la întâmplare un deget pe chipul ei, desenând o linie pornind de la frunte, peste nas, la gură, peste bărbie și în jos, pe pielea moale a gâtului. Era pentru prima dată când făcuseră dragoste de când se întorseseră de la Rouen; o simțiseră ca pe o întoarcere acasă.

— Îmi pare rău, îi spusese ea. Am fost așa de proastă. Mi s-a părut că era bine să plec; dar acum înțeleg că greșeam. Și atunci mi-a fost atât de frică la gândul că tu o să pleci... că o să renunți la mine. Nu mi-am dat seama cât de...

Nu reuși să sfârșească.

— Niciodată n-aș face asta, zise el. N-ar fi trebuit să-ți fie teamă...

Apoi el râse, ușurat. Nu avea în el nici urmă de amărăciune, niciun rest de supărare.

— Ar fi trebuit să mă fi văzut. Aproape că l-am împins pe cardinal sus pe cal. Nu s-a supărat că pleca din Rouen – de fapt a fost ușurat că a găsit o scuză –, dar ar fi preferat o călătorie liniștită cu barca. Nu galopul nebun la care l-am silit, ca să ajungem la Paris înaintea ta. Nu l-am mai auzit niciodată plângându-se atât de mult.

O sărută iarăși delicat pe buze. Ea simți îndoiala din glasul lui.

— Așadar, șopti el, ești iarăși Catherine a mea?

— Întotdeauna, îi răspunse ea șoptit, iar în glasul ei nu era nicio îndoială.

El râse, iar trupul lui fu mai încrezător când o trase din nou spre el.

Întotdeauna. Chiar dacă mai aveau poate doar câteva luni, poate săptămâni, chiar dacă trunchiurile copacilor erau goale, iar vântul urla și palatul în care se îmbrățișau se dărâma sub picioarele lor, această clipă avea să-i rămână pentru totdeauna în amintire. Orice îi era dăruit avea să-i fie de-ajuns, își zise ea, cu o umilință ce-i păru nouă. Era binecuvântată să aibă parte de atâta fericire.

Mai trecu o zi întreagă sau și mai bine – până ce avură loc destule tainice schimburi de păreri, băi tihnite, până ce fură înghițite destule orătănii și se îndestulară cu toții de somn – înainte ca ducele John să apuce să-i îndemne măcar să se apuce de treabă. Abia atunci, la cină, și mai degrabă șovăitor, el le ceru oaspeților lui adulți să se întâlnească ziua următoare pentru a sta de vorbă cu privire la planuirea încoronării

— Pare nervos, îi murmură Owain cardinalului.

Cardinalul încuviință gânditor din cap.

— Mm, zise el. Bietul John... câtă sfială pe el.

Își puse un braț pe după al lui Owain.

— Și sunt destul de sigur că știu și de ce, îi destăinui el.

Apoi oftă și, cu o grimasă tragi-comică, murmură:

— Ah, încurcăturile războiului.

Owain crezuse că tocmai cardinalul ar fi fost cel care ar fi trebuit să pară tulburat. Catherine îi povestise cu luni în urmă, la Calais, despre scrisorile venite din partea ducelui Humphrey, cu teribilele lor învinuiri, cum că însuși cardinalul ar fi furat giuvaierurile coroanei engleze. Cardinalul nu-i vorbise niciodată despre asta; și nicio altă parte din corespondența cardinalului, cel puțin din scrisorile în a căror alcătuire Owain fusese implicat nu făceau referire la ele. Dar Owain știa că nici Catherine n-ar fi inventat asta; că probabil cardinalul ascundea un lucru important chiar și față de propriul lui secretar. Owain se întreba dacă nu cumva cardinalul se aștepta să fie trimis înapoi în Anglia după ce ajungea la sfârșitul călătoriei sale împreună cu regele, la Paris; dacă

nu cumva se aştepta să fie supus unui interogatoriu ostil de către ducele Humphrey, care probabil că punea la cale ceva necurat dacă lansase un asemenea zvon incendiar. Dar ducele John nu părea să aibă cunoştinţă de vreun necaz; nu spusese niciun cuvânt despre giuvaierurile coroanei. Owain îşi spunea că s-ar putea să nu afle răspunsul până ce nu se întorceau în Anglia; şi poate nici atunci. Cardinalul era genul de om care întâmpină sfidător necazurile. Chiar dacă era îngrijorat, nu lăsa să se vadă.

Ducele John era un personaj mult mai deschis. Grijile lui i se citeau pe faţă. Problema lui, aşa cum o înţelegea cardinalul, era că ducele John nu ştia cum să-i dea reginei mame vestea că încoronarea pe care trebuiau s-o organizeze pentru Harry avea să fie, cum se temuse Catherine, foarte diferită de încoronarea franceză tradiţională. Harry n-avea să poată fi încoronat în locul consacrat, la Reims, pentru că trupele ducelui John nu-i puteau garanta siguranţa; aşa că trebuia să fie făcută la Paris. Harry n-avea să aibă însemnele regale tradiţionale. Sărmanul duce John tot nu reuşise să găsească sabia lui Carol cel Mare, Joyeuse, pe care noul rege o purta de obicei. Nu reuşise să găsească nici coroana împăratului, cea purtată de obicei, şi nici coroana lui Ludovic cel Sfânt. Alergase în toate părţile după ea vreme de aproape doi ani, însă acestea dispăruseră din armurărie şi din orice alt loc în care ar fi putut fi lăsate. Catherine ştia deja toate astea. Dar ceea ce nu ştia încă era că până şi acea *ordo*, rânduiala slujbei respectată de obicei de regii Franţei când aceştia se închinau lui Dumnezeu parcă intrase în pământ. Nimeni nu ştia care era ordinea rugăciunilor şi cântărilor şi invocărilor. Nimeni nu ştia nici pe unde le-ar fi putut găsi scrise. Sau nimeni nu recunoştea că ar fi ştiut asta.

A doua zi, ducele John trebuia să recunoască toate astea faţă de Catherine. Însă, zise cardinalul clătinând grav din cap, regina mamă spusese limpede de la bun început că n-avea să accepte niciun compromis. Numai o ceremonie desăvârşită avea să-i mulţumească pe francezi, spusese ea. Altminteri n-avea niciun rost.

— A făcut tot ce putea, spuse cardinalul. Îmi pare rău pentru el. Nu este întru totul vina lui. Suntem în plin război. Dar ce

putem face? Regina-mamă a luat această atitudine oarecum... puristă. După cum știi.

Ridică discret din sprâncene.

— Iar dacă asta n-ar fi părut să aibă prea mare importanță la începutul călătoriei, când ea părea ceva mai ușor de înduplecat, desigur că acum, după hotărârea de care a dat dovadă la Rouen... unde s-a arătat a fi o femeie puternică! Și ar trebui să lucrăm împreună pentru același scop... aliați firești... nu se poate ști ce-o să se întâmple dacă s-ar isca vreo ceartă... așa că sigur că e neliniștit.

Îi aruncă lui Owain o privire pe jumătate amuzată. Owain încuviință din cap și nu spuse nimic. Își dădu seama că, dacă până și un politician desăvârșit cum era cardinalul lansa ceea ce echivala cu o rugăminte de ajutor, trebuie că-și dorea foarte mult să facă din organizarea încoronării un succes. Owain presupuse că și cardinalul își zicea că de asta depindea felul în care avea să fie întâmpinat la întoarcerea în Anglia. Owain își dădu seama, neliniștit, că întrucât cardinalul îi adresa această rugăminte, era limpede că acesta considera că el avea o mare influență asupra lui Catherine. Nu-i plăcea asta. Cardinalul încheie afabil:

— Ei bine... o să vedem ce-o să iasă.

Owain își dorea ca stăpânul său și bunul duce John să ajungă la compromisul de care aveau nevoie. Undeva în străfundul minții lui îi răsări o amintire. Exista un lucru pe care îl putea încerca.

Poarta turnului șoimăriei, unde se găsise biblioteca regelui și în care Owain își amintea că văzuse o carte mare cuprinzând rânduiala încoronării era încuiată și legată cu lanțuri, dar asta nu părea să aibă vreo importanță. Cam jumătate din ușă fusese înfundată. Te puteai apleca și strecura prin gaura lată de două scânduri.

Owain își dădu seama în ce stare jalnică se găsea de îndată ce făcu asta. Aerul dinăuntru mirosea a mucegai și era plin de regrete. Se auzea ceva picurând de pe un zid. Pe undeva pe sus se mișcau niște păsări sau șobolani. Erau bălțoace pe podea.

Clătină din cap, scăzându-i dintr-o dată simpatia față de ducele John. Război sau nu, nimic în afară de o administrare catastrofică a gospodăriei nu putea justifica faptul că lăsaseră această adevărată

comoară de cărți să se ude în halul ăsta. Putea doar să spere că apa intra de undeva de dedesubt, iar manuscrisele împodobite, așezate mai sus, erau în siguranță. Dar părea mai probabil că o parte a acoperișului se prăbușise și că nimeni nu-și dăduse osteneala să-l repare.

Înaintă spre scările de piatră. Urcă cu grijă, lăsându-și brațele să alunece pe lângă ziduri, de ambele părți, în caz că ar fi alunecat pe umezeala de pe jos. În cea mai de jos încăpere a bibliotecii se opri după ușă, își înfipse torța în sfeșnicul din perete și privi în jur.

Mirosul de aici era și mai greu. Când ochii lui se obișnuiră cu întunericul, el pricepu de ce. Rafturi întregi de cărți dărâmate erau ude și lipite unele de altele, picurând, atârnând într-o parte, într-un morman de piele de animal și bălți de cerneală și mucegai. Paginile care scăpaseră erau tari și sfărâmicioase. De peste tot se auzeau chițăituri. Trebuie că era plin de cuiburi de șoareci.

Rămase o vreme astfel, clătinând din cap, copleșit de milă, îngrozit de neglijența și nepăsarea care făcuse mai mari ravagii chiar decât violența deschisă. Se gândea la biblioteca de la Hôtel Saint-Paul, la bibliotecile ducilor d'Orléans și Berri. Fuseseră biblioteci la universitate și alte biblioteci în mănăstiri. Niciuna la fel de desăvârșită ca aceasta, dar toate fuseseră adăposturi pline de frumusețe și amintiri, întruchipând miile și miile de ceasuri de gândire ale bărbaților și femeilor cu mințile cele mai alese din lume care se străduiseră cu toții să alcătuiască și să păstreze frumusețea, pentru desfătarea altora... pentru viitor... pentru copiii și nepoții cărora aveau să le lase moștenire cunoașterea lor... iar acum pierdute, poate în întregime. Pierdute.

Luă în mână cartea cea mai apropiată, zicându-și că aceasta avea să i se sfărâme în mâini. O jumătate de pagină împodobită se desprinse, umedă. Un cavaler; o doamnă; un chenar spălăcit pe care fuseseră cândva pictați trandafiri roșii și aurii. Owain desluși cuvintele iscusite, șirete: *„După toate aceste strădanii, când m-apropiai în sfârșit de tufa de trandafiri, fiind atât de-aproape de ea c-aș fi putut întinde mâinile ca să culeg bobocul de pe ramură, Buna Întâmpinare începu să se roage Domnului să nu-i fac bobocului vreo*

silnicie, iar eu îi făcui făgăduinţă tare, căci astfel mă rugă şi stărui, că nu voi săvârşi nimic ce n-ar fi fost pe placul ei şi-al meu...“

Aproape că izbucni în râs. Era cea din urmă pagină – făcând, lascivă, semne din ochi şi din coate, a *Romanului Trandafirului*: cartea ale cărei deocheate aluzii o îngrijoraseră atât de tare pe Christine şi o făcuseră să se arunce în luptă, în apărarea femeilor. O lăsă din mână. Dar îşi zise că până şi Christine ar fi avut păreri de rău să vadă o carte – chiar şi aceasta, pe care o urâse atât de mult – distrusă cu atâta nepăsare.

Se cutremură. Locul acesta arăta şi mirosea atât de murdar. Iar el voia să plângă pentru sfârşitul acelui vis de civilizaţie şi frumuseţe care fusese cândva Parisul. Voia să scape de-aici.

Luă torţa de pe perete.

Ajunsese deja în capul scărilor înainte să-şi amintească să se uite după marea carte albastră cu rânduiala slujbei de încoronare. O găsi pe podea, sub două alte cărţi, însă acestea se topiseră una peste cealaltă: un morman umed şi gros de putreziciune. Paginile nu se desprindeau – rămâneau lipite şi se rupeau. Totul era zadarnic.

Owain coborî, cu chipul încruntat. Acum ştia că Parisul tinereţii lui nu mai era.

Îl surprinse calmul lui Catherine. Adormită, împăciuitoare, ea murmură:

— Ei, acum că ştim, îi putem spune ducelui John să repare acoperişul. N-a vrut să facă niciun rău. Şi e mare păcat pentru *ordo*. Dar unele cărţi o să se usuce.

— Dar, zise el, în timp ce trupul lui mai păstra încă amintirea încordării, tot o să se piardă atât de multe.

Nu se aşteptase la o asemenea nepăsare din partea ei. Ea fusese cea care-şi dorise o încoronare ca la carte.

Ea îşi lăsă greu un braţ adormit peste pieptul lui. Murmură:

— Am fost plecaţi atâta vreme... eram atât de tineri când am stat aici. Toate-s mai frumoase în mintea noastră... ne amintim doar cât de frumos era Parisul, cât de civilizat... dar poate... nu era cu adevărat astfel, nu-i aşa?

El își aminti de călătoria pe strada Saint-Antoine alături de Christine, în prima seară, și de asfințitul pe care-l văzuse așternându-se peste cireșii în floare, peste ziduri, și de turlele albe, zvelte înălțându-se spre cer, subțiri ca niște ace, cu o lucrătură măiestrită, ca o broderie. Ba da, își zise el cu aprindere, deplângând dispariția lor, aceea era frumusețe.

Ea îl sărută.

— Atunci nu te-aveam pe tine, șopti ea somnoroasă.

El abia reuși să deslușească ultimele cuvinte pe care ea le mormăi înainte să adoarmă iarăși. Crezu c-o auzise spunând:

— Așa că acum e mai bine.

A doua zi dimineață se iscă un vânt mușcător care alerga urlând pe străzi, afară, smulgând pălării de pe capete și lovind obloanele și porțile ca o stafie.

Se strânseră iarăși în jurul mesei, însoțiți de doi scribi așezați la o măsuță mai joasă care să noteze ce plănuiau să facă. Ducele John ședea incomod, scărpinându-se, părând rușinat și lăsându-l pe cardinalul care stătea chiar în fața lui Owain să vorbească numai el.

Catherine ascultă liniștită. Ducele John îi tot arunca ocheade temătoare.

— ...așa că nici nu se pune problema să facem o ceremonie franceză tradițională, spuse cardinalul senin după ce sfârșise de depănat toate nenorocirile.

Se aplecă înainte, iar ochii lui erau plini de încântare. Dacă Owain n-ar fi știut adevărul, ar fi crezut că de fapt cardinalul îi aducea vești bune, nu rele.

— Cu toate astea, s-ar putea să fie mai bine așa, continuă cu elan cardinalul. Căci, după cum știm prea bine, aceasta nu mai e Franța de demult. Așa că s-ar putea dovedi o cale mai rodnică dacă am găsi o nouă formă a ceremoniei, una care să reflecte însoțirea dintre cele două regate ale noastre – una care să arate poporului Franței cum stau lucrurile acum.

— Da, spuse Catherine.

— Ar putea avea loc la Paris, de pildă, continuă cardinalul, atât de hotărât să fie convingător încât nu păru să bage de seamă că și Catherine încuviințase.

— Da, spuse Catherine.

— Cu o rânduială a slujbei revizuită...

— Da, zise Catherine.

— ...și... mmm... cu însemne *revizuite*.

— Da, zise Catherine, iar Owain auzi acum o urmă de umor în glasul ei. Unchiule dragă, – apoi, întorcându-se spre ducele John – dragă frate. Vă rog. Sunt de acord. Am greșit. Probabil că am lucrat, am sperat la ceva greșit. Hai să facem ceva diferit, cum propuneți voi.

Și surâse oarecum visătoare văzând uluirea și ușurarea de pe chipurile lor.

— Îți mulțumesc, spuse ducele John, și schiță o plecăciune.

Auziră cu toții adânca recunoștință din glasul lui.

Mai târziu, când rămaseră singuri, Owain spuse:

— Toată lumea se cam teme de tine acum.

— Da, spuse ea, părând uimită. Am văzut asta.

— Ai făcut cum era mai bine astăzi, când ai cedat cu atâta bunăvoință, continuă el.

Ea încuviință din nou. Spuse, cu același glas visător, resemnat:

— Am vrut să-i fac fericiți. Am văzut cât de mult însemna pentru ei. Și ei au fost buni cu mine.

După o vreme, adăugă:

— Oricum, nu era nimic de făcut, nu-i așa? Ceea ce voiam sau am crezut că voiam – mai înainte – n-a fost să fie; acum mi-am dat seama de asta. Acum, când am ajuns aici, îmi dau seama că Franța nu mai este cea pe care mi-o aminteam; toate astea nu mai seamănă câtuși de puțin cu locul în care mi-am petrecut copilăria. E doar un loc unde pot fi împreună cu tine și cu Harry pentru încă câtăva vreme. Așa că... dacă au fost furate comorile lui Carol cel Mare și nu putem avea o adevărată încoronare franceză... presupun că asta e pesemne voia lui Dumnezeu. Va trebui să ne descurcăm cu ce-avem.

Ea făcu o pauză, apoi se scutură de acel gând melancolic. Izbucni chiar în râs.

— În orice caz, adăugă ea, cu un glas nefiresc de lipsit de griji, gândi Owain, ălora doi o să le ia luni de zile ca să se lămurească ce fel de încoronare o să *putem* face.

Și se ghemui mai strâns în brațele lui, agățându-se de el, închipuindu-și-i poate cum puneau să fie făcută o coroană sau trimițând în Anglia după una, sau consultându-se cu episcopii cu privire la rânduiala potrivită pentru o încoronare franceză.

— Mai avem timp.

Pentru o clipă, el înțelese că ea chiar voia timp – oricât timp de împrumut mai era de găsit, oricâte clipe furate. Asta, cel puțin, îl făcu să se simtă ușurat. Uneori, mai noua ei pasivitate semăna a nepăsare; de parcă renunțase la tot.

Dar până și Catherine fu surprinsă de iuțeala următoarei mișcări a cardinalului de Beaufort. Nu luase în calcul mintea lui ascuțită, de jucător de șah.

El convocă o nouă întrunire pentru plănuirea încoronării în după-amiaza următoare. Când Catherine intră în încăpere, el se afla deja acolo, afișând un zâmbet încântat, pe jumătate misterios. Avea cu el doi oameni care așteptau să deschidă un cufăr care stătea pe masă.

Catherine recunoscu acel cufăr, unul dintre cele care-l însoțiseră pe cardinal din Anglia. Îl văzuse descărcat la fiecare doc și la fiecare grajd, de-a lungul drumului: o matahală făcută din stejar ieftin, bătută în cuie peste tot. De îndată ce Catherine se așeză, ducele John arătă spre cufăr și ceru ca acesta să fie deschis. Bărbații desfăcură capacul cu o lamă grosolană. Se auziră gemete și scârțâitul lemnului care se desfăcea.

După ce fu înlăturat capacul, ducele John înaintă și se uită. Înăuntru se aflau mai multe straturi de pături cafenii jerpelite. Catherine așteptă liniștită. Ducele John scoase dinăuntru un cufăr mai mic, la fel de grosolan. Privi lacătul.

— Henric, zise el, şi, cu o privire mult mai concentrată decât credea Catherine că ar fi meritat efortul, cardinalul îşi duse mâna la centură, căută şi găsi cheia, înaintă şi deschise lacătul.

Catherine rămase cu gura căscată când ducele John ridică dinăuntru mai întâi o carte, apoi, cu un geamăt, o coroană. Recunoscu imediat safirul uriaş de pe ea. Coroana sfântului Edward Mărturisitorul. Harry o purtase la abaţia Westminster.

Nu ştia dacă să râdă sau să plângă când li se dezvălui înşelătoria. Aşadar cardinalul chiar plecase cu giuvaierurile coroanei engleze. Ducele Humphrey nu scornise el asta. Cu tot aerul său de uluită nevinovăţie, prelatul cărase tot timpul cu el prin Franţa cele mai sfinte giuvaieruri. Într-un vechi cufăr ieftin.

Privind în spatele jilţului cardinalului, spre Owain, ea văzu că şi el era la fel de năucit ca şi ea. Ochii lui erau larg deschişi; avea şi el gura căscată. Dar când privi spre ducele John, ea văzu că stătea complet nemişcat; aşteptând. Nu îndrăznea s-o privească în ochi. Nu ştia să mintă nici pe jumătate la fel de bine cum o făcea cardinalul. Era limpede că ştiuse despre existenţa cufărului.

— Dar, bălmăji ea, de ce n-ai *spus*?

Cardinalul păru puţin jignit.

— Ei, draga mea, dacă-ţi aminteşti, tu erai împotriva ideii de a folosi orice altceva în afara giuvaierurilor potrivite – a tuturor lucrurilor potrivite – până mai ieri. Nu voiam să te supăr, pentru că ţineai neapărat să fie ceva desăvârşit. Dar am crezut că poate ar fi bine să avem câte ceva de rezervă la îndemână, dacă era cazul.

Îşi împreună mâinile. Îşi strânse buzele. Se străduia să pară modest şi aproape îi reuşea.

— Dar, unchiule, îi zise Catherine, simţind că i se topeşte inima, cum i se întâmpla adeseori când cardinalului îi ieşea încă o stratagemă, iar el căpăta acea privire încrezută pe care se străduia atât de tare s-o ascundă, nu ziceam că de ce nu mi-ai spus *mie*; asta e limpede. Dar lui Humphrey? E furios pe tine... pe viaţă şi pe moarte... numindu-te hoţ... Nu trebuia decât să-i spui mai dinainte, nu-i aşa?

Acum fu rândul ducelui John să-şi lase capul în pământ. Catherine se înmuie şi mai tare când văzu nefericirea de pe chipul lui sincer, de soldat.

Cu blândeţe, cardinalul îi explică.

— Nu voiam ca Humphrey să ştie că sabia şi coroana franceză dispăruseră. Şi-aşa l-a bătut destul la cap pe John cu privire la felul în care s-a ocupat de război. Nu voiam să-i mai dăm argumente. Mult mai bine pentru toată lumea – pentru Anglia – ar fi dacă ne-am putem lupta să mergem înainte, oricum s-ar putea, măcar încercând să lucrăm împreună. M-am gândit: cu câte se spun mai puţine, cu-atât se vindecă mai repede.

Lui Catherine i se învârtea capul de la toate micile înşelătorii pe care acesta le săvârşise; una peste alta. Cum s-ar fi putut încrede vreodată pe deplin în el? Pentru o clipă, aproape că se lăsă pradă furiei. Dar apoi privi spre Owain şi îşi aminti cum nici ea nu se încrezuse niciodată cu totul în cardinal şi i se făcu milă de bietul, cinstitul, bunul duce John de lângă ea, care părea atât de chinuit, şi răsuflă mai liniştită.

Cardinalul simţi că ea îi acceptase manevra. Îşi deschise braţele şi zise, mai fermecător ca niciodată:

— Humphrey o să-mi mulţumească atunci când o să înţeleagă – atâta timp cât totul o să meargă bine şi încoronarea o să se încheie cu succes. De fapt, el are intenţii bune.

Ea îi întoarse surâsul. Era atât de convingător. Când o privi atât de plin de încredere, ea aproape crezu că ducele Humphrey avea să-i fie recunoscător. Ar fi fost chiar cu putinţă ca şi cardinalul să prezinte împrumutarea coroanei engleze într-o lumină îndeajuns de favorabilă încât ducele John să primească mulţumiri pentru asta.

— Unchiule dragă, îi zise ea cu drag, nu vreau să ai necazuri – nici măcar de dragul lui Harry. Asta e tot.

Dar ea văzu, după uşurarea vădită de pe chipurile celor doi bărbaţi, că erau mulţumiţi – mai mult decât mulţumiţi; îi erau peste măsură de recunoscători – pentru lucrul cu care ea fusese acum

de acord. Ea salvase situaţia pentru amândoi. Încoronarea putea merge mai departe.

Ducele John scoase o batistă şi îşi şterse fruntea. Spre uluirea ei, ea văzu că era transpirat. Cât de îngroziţi trebuie să fi fost, pricepu ea, de aceste conflicte dintre nobili care duseseră mai demult la distrugerea Franţei. Dacă o astfel de încoronare reuşea fie şi numai să împiedice asta, era de-ajuns.

— Îţi mulţumesc, draga mea, mormăi ducele John, iar ea fu înduioşată de blândeţea din ochii lui obosiţi. Asta face lucrurile mult mai uşoare. Mult mai uşoare.

Urmă o pauză.

— Aşadar, spuse ducele John, spărgând tăcerea, putem stabili o dată?

Dintr-o dată energic, cardinalul interveni:

— Încoronarea la aniversarea de zece ani a lui Harry?

Deodată în încăpere se lăsă frigul. Catherine privi când la un englez, când la celălalt şi înţelese că n-avea scăpare. Nu-şi dăduse seama că merseseră atât de departe, atât de repede. Se înţeleseseră în toate privinţele. Decembrie era la doi paşi. Dar nu putea face altceva decât să spună da. Îngheţată, încuviinţă din cap.

DOI

Oricât de fericit ar fi fost Owain să fie iarăşi împreună cu Catherine, nu pricepea şi nu-i plăcea liniştea visătoare care o cuprinsese pe aceasta la Paris. El reacţiona la sfârşitul care se apropia cu totul altfel – cu îngrijorare crescândă şi din ce în ce mai împovărat de rele prevestiri. Din ce în ce mai mult, simţea că celor din jurul lor şi în special stăpânului său, care fusese atât de apropiat de Catherine şi de Owain însuşi de mai bine de un an, le era probabil limpede că el era iubitul lui Catherine. Chiar înainte să surprindă aluziile alarmante pe care cardinalul începuse să le facă în discuţiile lor, mai fusese şi acea întâmplare cu cheile. Cardinalul insistase să încuie uşa care lega încăperile lui de la Luvru de cele ale lui Owain şi îi dăduse acestuia cheia:

— Ţine, băiete, e mult mai puţin probabil să pierzi asta decât mine.

Auzind acestea, Owain simţise că obrajii îi luaseră foc.

Dar poate că începuse să se simtă astfel, nelalocul lui datorită modului în care plecaseră de la Rouen. Ideea îl bântuia. Contele de Warwick nu făcuse nimic altceva decât să strâmbe din buze şi să facă o plecăciune, în timp ce cardinalul îşi frângea mâinile, făcând plecăciuni şi murmurând: „...o toană de femeie..." şi „...nimic de făcut, trebuie să-l urmez pe rege...", cerând iertăciune pentru plecarea lui grăbită. Era limpede că Warwick nu îndrăznea să-şi arate furia de faţă cu cardinalul însuşi, dar Owain se cutremura amintindu-şi privirea plină de duşmănie pură, răzbunătoare, pe care Warwick i-o aruncase când, înşfăcându-l de umăr cu o mână

noduroasă, contele îl reţinuse pe velş încă o clipă, la sfârşitul întâlnirii.

— Iar tu..., şuierase el, cu o răutate care, deşi neprecizată, nu era mai puţin înspăimântătoare, „...să te păzeşti. Ştiu totul despre tine. Să nu crezi că slujitorii n-au ochi. Să nu crezi că lumea nu vorbeşte.

Se simţea mult mai în siguranţă aici, departe de privirile lui Warwick. Cel puţin aici, în lumea spartană, soldăţească a ducelui John n-avea să stea nimeni să-i pândească în alcov. Dar se simţea şi întristat; copleşit de vuietul pustiu din jurul lor, din ţinutul deşert în care războiul preschimbase Parisul.

Simţea că timpul alerga. În curând totul avea să ia sfârşit. Avea să rămână singur, în asfinţit, cu un viitor pe care şi-l orânduise singur, cu multă vreme în urmă, înainte să-şi fi putut închipui acest an şi ceea ce era libertatea aproape deplină de a fi cu Catherine – un viitor în rasă monahală pe care nu şi-l dorise cu adevărat nici atunci şi pe care în niciun caz nu şi-l mai dorea acum. Ura ideea de a se închide undeva în întuneric, cu o tărie şi o aprindere pe care – şi pe ele – i-ar fi fost greu să şi le închipuie mai demult. „Cu eunucii", se tot trezea el mormăind – „să mă închid în întuneric cu eunucii; şi să-i urăsc pe bunii părinţi şi cărţile lor, aşa încântătoare cum sunt, aşa de pline de înţelepciune".

Catherine nu părea sa priceapă că despărţirea lor avea să fie pentru totdeauna – sau refuza să vadă asta. Când Harry o să mai crească, tot începea ea să-i spună, cu un fel de nădejde vagă... când Harry o să aibă o curte cum trebuie... poate că voi fi chemată înapoi... şi poate că *tu*...

Abia dacă părea să bage de seamă că Owain ignora orice astfel de încercare de a-i oferi vreun viitor asupra căruia ea n-avea niciun fel de putere. El ştia că toate astea erau vise, vise care ar fi fost insuportabil de chinuitor de primit. Franţa era altceva – această ciudată viaţă diferită, unde totul era posibil, măcar pentru puţină vreme. Dar nu se putea întoarce la o viaţă în Anglia ca slujitor al lui Catherine, chiar dacă i s-ar fi oferit aceasta. Nu slujindu-i la masă, sau prinzând câte o privire furişată, sau strecurându-se

din când în când în grădină sau în capelă ca să stea de vorbă. El cunoştea viitorul şi ştia cum avea să fie acesta, chiar dacă asta îl întuneca de mânie împotriva sorţii lui. Când avea să plece, avea să fie pentru totdeauna.

Acum, când acest viitor era atât de aproape, el era cuprins de un freamăt nestăpânit, de nevoia de a face cât mai multe cu putinţă înainte de ziua în care Catherine avea să se întoarcă la viaţa ei, iar el la a lui. Simţea adieri de gânduri străbătându-i mintea. Ceva în locul rugăciunilor; căci, chiar dacă ar fi putut răbda o viaţă molcomă, aplecat deasupra cărţilor, îşi zicea el, n-ar fi fost nicicând în stare să se împace cu soarta pe care i-o rânduise Dumnezeu, şi chiar gândul de a-I mulţumi pentru ea îl făcea pe Owain să vrea să urle de furie. Nu putea răbda nici măcar gândul unei lungi vieţi inactive, hrănite din amintiri. Aşa că poate că ar fi trebuit mai degrabă să se ducă să se înroleze ca mercenar; sau să pornească într-o cruciadă – să moară luptând undeva. Dar nimic din toate astea nu prea-i părea adevărat. Nu putea să se gândească serios la un viitor fără Catherine. Însă faptul că era aici cu ea, atât de aproape de sfârşit îi amintea mereu, chinuitor, de cele ce-aveau să vină; iar stăruitoarea, liniştita nepăsare în care ea se refugiase era pentru el un chin şi mai cumplit.

Aşa că se simţi aproape uşurat când văzu îngrijorarea bruscă a lui Catherine atunci când fu stabilită data încoronării – o clipă în care se păru că şi ea începuse să priceapă cât de fragil şi de trecător era acest tărâm al fericirii. În curând o să se sfârşească totul, îi zisese ea cu glas scăzut, când el o însoţise afară din sală. Se făcuse foarte palidă.

Când, în acea noapte, rămăseseră în sfârşit singuri, el se străduise să fie şi mai blând cu ea. Îşi zisese că ea pricepuse, în sfârşit; şi în propria-i suferinţă se amestecau recunoştinţa şi mila. Măcar în aceste ultime zile aveau să fie iarăşi apropiaţi; măcar asta o să aibă.

Dar el nu o luase în calcul pe Ioana. Ioana, care avea să fie arsă pe rug la Rouen la două zile după ce stabiliseră data încoronării. Se părea că gândul la execuţie o tulbura pe Catherine la fel de

mult ca și gândul la propriul ei viitor. Când, de îndată ce făcuseră dragoste, ea începuse să vorbească, foarte neliniștită, despre sânge – despre importanța sângelui ei regesc – Owain se trezi că se simțea și mai pierdut decât înainte și încă și mai îndepărtat de ea decât și-ar fi dorit.

— Crezi că o să mă duc în iad pentru că mi-am trădat sângele? îi șoptise ea la ureche. Uneori îmi spun că toate astea – războiul, necazurile – s-ar putea să se fi petrecut din pricina mea.

— Nu, îi spusese el în prima noapte, acoperindu-i șoaptele cu un sărut. Sigur că nu. Nici să nu-ți treacă prin minte așa ceva.

Noaptea următoare îi zise ceva asemănător. Însă în noaptea de după arderea pe rug, când ea începu să vorbească despre asta a treia oară, el nu mai încercă să-i șteargă cuvintele de pe buze cu un sărut. Owain își amintea cum îngenunchease ea, cu ochii închiși strâns, singură, pradă spaimei, de-a lungul întregii slujbe de mulțumire pentru moartea Ioanei care se ținuse în acea zi la Luvru (se hotărâseră să nu se facă slujbe publice de mulțumire în bisericile Parisului; ducele John se temea ca nu cumva să apară reacții dușmănoase din partea parizienilor). Când Harry o întrebase pe mama lui, la ieșirea din capelă: „Deci ea o să ardă într-adevăr în iad pentru totdeauna?", Catherine, țeapănă, îi răspunsese cu glas tare: „Nu", astfel încât Owain, cardinalul și ducele John, care mergeau chiar în spatele lor, fuseseră nevoiți să tușească și să-și privească vârful picioarelor și să facă pe surzii.

— Nu, îi spuse acum Owain, ținând-o la distanță de el, ca să poată privi drept în ochii ei neliniștiți, luminați de ultima pâlpâire a focului. Dar de ți-ar trece prin cap că faptele tale te-ar trimite în iad pe tine sau pe oricare din noi? Pentru o vreme, la Rouen, păreai să o sprijini pe Ioana mai mult decât pe fiul tău. Dar acum tu ești aici și el e aici și totul e în ordine, iar ea e moartă. Se prea poate să-ți fi făcut din Warwick un dușman, plecând astfel de la execuția din care el voia să facă o mare demonstrație de forță politică. Dar nimic mai grav de-atât, nu-i așa?

— Nu, mormăi ea. Nu vorbeam despre astea... nimic din toate astea.

Îşi trecu degetele prin părul ei lung, castaniu.

— Vreau să zic că s-ar putea să fi greşit cu multă vreme în urmă – ridicându-mă astfel împotriva lui Charles. Cum am făcut-o cu toţii. Acum mi-a trecut prin cap...

Glasul ei se stinse.

— Charles, repetă Owain pierdut. Vrei să zici fratele tău Charles?

Tot n-avea idee de ce s-ar fi învinuit pentru ceea ce se întâmplase cu Charles, şi ce legătură avea Ioana cu asta, ori sângele ei.

— Da, spuse ea, uşor iritată. Pentru că m-am tot gândit la Ioana, să ştii. M-a mişcat. Încă o face. Nu ştiu de ce. Pe tot drumul până la Paris mi-a părut atât de rău că am plecat şi te-am lăsat acolo. Nu reuşeam să-mi dau seama ce mă apucase. Riscasem să te pierd pe tine de dragul ei; şi nimic n-ar fi meritat un asemenea risc.

Ea îşi ridică privirile.

— Dar încă mă mai gândesc la ea. M-am rugat pentru ea zilele astea. Era curajoasă. Iubea Franţa. Şi eu sunt franţuzoaică, n-o pot privi ca pe un duşman.

— Dar ea iubea Franţa fratelui tău, spuse Owain, luptându-se să priceapă ce anume o tulbura pe Catherine, dar totuşi neputându-se împiedica să nu adauge cu asprime: Nu a ta. Ioana se lupta să-l distrugă pe fiul tău şi să-i alunge armatele din Franţa.

— Da, spuse Catherine.

Se încrunta.

— Şi tocmai pentru asta îmi fac griji. Pentru că Ioana era o femeie de treabă – am văzut asta – şi cu toate astea lupta de partea lui Charles. Dacă a fost cu adevărat aleasă de Dumnezeu, dacă i s-au arătat într-adevăr sfinţii – atunci de ce a fost de partea lui? Oare nu înseamnă asta că Dumnezeu e de partea lui Charles? Iar dacă El este de partea lui, oare asta nu înseamnă că de fapt Charles nu e, până la urmă, un bastard? Chiar dacă noi am zis aşa? Chiar dacă noi am zis că nu-i curgea sângele regesc în vine? Poate că totuşi îi curgea. Asta mă înspăimântă pe mine. Că l-am alungat; că i-am renegat sângele regesc; că s-ar putea să ne fi înşelat.

Ea mai vorbise şi înainte despre sângele regesc francez. Era povestea pe care i-o spunea mereu lui Harry: că aceeaşi familie domnise în Franţa vreme de o mie de ani şi că aceasta avea să domnească mereu, căci Dumnezeu o unsese pentru asta; că sângele lor era ocrotit de Dumnezeu şi de sfinţi; că, drept dovadă, sângele lor avea o culoare aparte, mai roşie şi mai limpede şi mai curată. Harry chiar venise o dată la Owain şi-i spusese: „Sângele meu e diferit de al tău. E mai roşu; este – spusese el sâsâit, neştiind cuvântul în engleză – *clarissimus*".

Cu o uşoară exasperare faţă de naivitatea pe care o încuraja povestirea, Owain râsese şi zisese:

— Ah, asta e doar o poveste; un fel de a-ţi arăta cine eşti şi de unde vii. Nu trebuie s-o iei de bună aşa, cuvânt cu cuvânt. Cred că ştii deja că dacă într-adevăr te tai şi dacă mă tai şi eu, sângele nostru o să arate cam la fel. Să nu uiţi asta.

Owain se bucurase că-i vorbise deschis băieţelului. Ca unul care fusese separat de rudele lui de sânge, atât din voia sorţii cât şi de bunăvoie, Owain se gândise mult la cum ar fi putut duce o viaţă bună; hotărâse că n-avea să se lase ţinut pe loc de orice s-ar fi spus că-i era în sânge sau de lucrurile pe care alţii hotârâseră că era înclinat să le facă; avea să hotărască el însuşi ce-i plăcea şi să urmeze această cale până la capăt. Harry ar trebui să simtă câte ceva din această libertate, căci chiar şi un copil, chiar şi un rege putea hotărî multe lucruri pentru sine însuşi, îşi zicea el. Owain îşi dădu seama, tulburat, că de fapt Catherine mai credea probabil această poveste copilărească despre sângele ei şi despre rudele ei tot cuvânt cu cuvânt, ca şi Harry. Sau poate mai rău; poate că aşa erau francezii, exaltaţi de lucrurile astea.

Catherine răsucea o şuviţă lungă de păr între degetele-i fremătânde. Privirile ei erau aţintite în jos, într-o parte, urmărind mişcarea. Cu un glas spăşit de fetiţă, ca un copil la spovadă, ea spuse:

— Am crezut-o pe cuvânt pe mama, când a zis că Charles era nelegitim. N-am întrebat mai departe. Am presupus cu toţii că tatăl trebuie să fi fost unchiul meu d'Orléans. Mergea şi cu zvonurile, şi cu ce spunea ea, dar nimeni nu ştia cu adevărat. Ne-am

spus că nu voiam ca ea să se înfurie, însă de fapt ne-am dorit pur şi simplu să fie adevărat. Nimeni nu şi-a dorit să afle detaliile, pentru că n-am vrut ca ea să se răzgândească. Eu cu-atât mai puţin. Voiam să-l aduc pe Henric înapoi la discuţii. Iar el voia tronul francez pe care i-l promiseseră înainte să se întoarcă. Aşa că aveam nevoie ca Charles să fie bastard. Şi totuşi am ştiut dintotdeauna că mama mea spunea minciuni şi că era o certăreaţă; şi ştiam că era supărată pe Charles şi că acesta va fi voit să se răzbune. Şi dacă ea a spus ce-a spus atunci ca să putem face ceea ce-am făcut şi să-l înlăture de pe tron, poate fără motiv... tot ce-a urmat va fi fost pedeapsa lui Dumnezeu.

Făcuse ochii mari, rotunzi, ca ieşiţi din orbite. Glasul îi era înspăimântat. Owain oftă. Îi simţea teama. Doar că n-o putea împărtăşi.

— Uite ce e, zise el foarte răbdător, luând-o iarăşi în braţe şi ţinând-o strâns. Charles a greşit faţă de tine. Te-a trădat. L-a ucis pe slujitorul mamei tale în faţa ta. A întemniţat-o pe mama ta – regina lui. S-a răzvrătit împotriva tatălui tău, regele, şi şi-a condus armata pe câmpul de luptă împotriva lor. Nimic din ce-a făcut nu pare să sugereze că ar fi avut vreun sentiment de cuvenită afecţiune familială faţă de vreunul dintre voi. A fost pedepsit, şi pe bună dreptate; şi încă mai e pedepsit. Ioana s-a dus la el, asta e-adevărat; dar acum ea a fost prinsă şi arsă pe rug. El e pe cale să piardă. Aşadar cum poţi să crezi că Dumnezeu sprijină cauza lui Charles?

Părea convingător şi pentru el era evident. Dar ea continuă să zacă ţeapănă şi inflexibilă în îmbrăţişarea lui; pierdută în întunericul dinlăuntrul ei. Când deschise gura din nou, el îi auzi glasul răsunând la fel de îngheţat şi de plin de spaimă ca mai înainte.

— Şi fratele meu Louis a fost la fel. În război cu ea. Iar fratele meu Jean nici nu s-a apropiat de Paris cât a fost el Delfinul, de teamă să n-o întâlnească. Nu vorbesc despre ceea ce a *făcut* Charles. Vorbesc despre cine *este* el.

Ea înghiţi în sec, apoi adăugă, nesigură:

— ...sau despre cine ar putea fi.

Owain spuse:

— Chiar şi regii sunt nevoiţi să-şi justifice dreptul de a domni.

Era o undă de dispreţ în glasul lui, cu toate că ea ştia că nu-i era adresat ei.

— În ceea ce-i priveşte pe fraţii tăi, niciunul n-a trăit destul cât să se urce pe tron. Cred că nici ei n-au avut binecuvântarea lui Dumnezeu ca să se poarte astfel.

Catherine încuviinţă din cap, dar nu acceptase, nici nu fusese de acord cu ceea ce-i spusese, pricepu el cu inima strânsă. Ea continuă să vorbească despre Ioana.

Încăpăţânată, zise:

— Ei, nu putem şti pe cine ocroteşte Dumnezeu doar după moartea Ioanei. Tot ce putem şti e că Ioana a căzut în mâinile lui Warwick, iar Warwick a pus să fie ucisă. Nu e niciun motiv să spunem că Dumnezeu ar fi vrut s-o osândească pe Ioana. S-ar prea putea ca Warwick să fie cel osândit pentru c-a ucis-o, la Judecata de Apoi. Cum am putea fi siguri? Tot ce ştim, orice-ai zice, e că Charles n-a pierdut... Îşi păstrează curtea de la Bourges de zece ani de zile... N-a pierdut mai mult decât ce-au cucerit englezii.

Ea se trase din braţele lui. El o simţi cum se sprijinea într-un cot, lângă el. Simţi că ea îl privea; căutându-i privirile, în întuneric.

— Dacă voi fi osândită pentru asta, o să-mi primesc pedeapsa. Dar dacă Harry va fi cel pedepsit? Asta mă tot chinuie. Dacă Harry sfârşeşte prin a primi pedeapsa pentru crima mea de a fi răspândit minciuna mamei mele? Dacă Harry sfârşeşte prin a pierde Franţa în faţa fratelui meu?

Owain nu mai vedea nimic. Dar îşi putea închipui expresia îngrozită zugrăvită pe chipul ei, limpede ca ziua.

— Doamne fereşte, zise el, hotărât, dar cu blândeţe, punându-şi înapoi o mână pe umerii ei încordaţi.

Apoi adăugă:

— Nu cred că-ţi faci griji pentru ce-ar trebui să-ţi faci griji.

Aveau atâtea alte lucruri de care să se teamă; atâtea alte pricini de jale. De ce vâna ea acum asemenea umbre?

— Dar dacă eşti cu adevărat neliniştită de puritatea sângelui lui Charles sau a sângelui tău, aici te afli la locul potrivit ca să afli răspunsul la întrebarea ta, adăugă el.

Încercă să-şi păstreze glasul senin şi blând; să ţină în frâu ascuţişurile unui început de furie.

— Singura fiinţă care ştie răspunsul la asta se găseşte aici, la Paris. Du-te s-o vezi pe mama ta. Întreab-o.

Îl luară pe Harry de la una din repetiţiile pentru încoronare, punându-l să străbată Parisul călare ca să-şi întâlnească bunica. El nu văzuse oraşul şi nici nu se arătase prea curios sau doritor să-l vadă. Catherine şi Owain îi urmăreau capul răsucindu-se, absorbind totul pe ascuns, în timp ce călăreau spre răsărit, dinspre Luvru. Sub un cer plumburiu, porniră pe strada Saint-Germain l'Auxerrois, de-a lungul râului şi peste cele două poduri care duceau la Insulă şi la palat, apoi în jos pe dig, pe lângă piaţa Grevei şi porturile de vin şi de grâu şi de fân şi de peşte şi de cărbune şi pe lângă palatul arhiepiscopilor de Sens, cu portul lui privat. Catherine începu să simtă un înfrigurat sentiment de întoarcere acasă atunci când zări turnul Barbeau şi mănăstirea beghinelor şi când intrară în Hôtel Saint-Paul.

Frunzele moarte zburau peste tot. Lui Owain îi plăcea prospeţimea adierii vântului, fâşiile albe care brăzdau apa. Dar îşi dădu seama după chipul dezamăgit al lui Harry că oraşul nu mai făcea acea impresie strălucitoare pe care i-o lăsase lui Owain cu multă vreme în urmă. Lui Harry nu-i plăcu nici Hôtel Saint-Paul. Se cutremură şi se cocoşă pe poneiul lui când zări grădinile pline de bălării, cu gunoaie prin tufişuri şi coloane frânte, arcade prăbuşite în grămezi de moloz şi statui răsturnate, ochiuri de fereastră sparte şi nişte bătrâni fără dinţi păzind porţile din câte-un ungher năpădit de pânze de păianjeni.

Stăteau în sala pustie, golită de toate mobilele care nu erau cu totul prăpădite, aşteptând pe cineva care să vină şi să-i ducă în apartamentele regale. Auzeau şuşotelile; bocănitul unor bastoane

pe coridoare. Apariţia vizitatorilor provocase ceva ce semăna a panică. Nimeni de-aici nu era obişnuit cu străinii.

Când o femeie bătrână ieşi în sfârşit de după uşă, privind spre ei în penumbra dinăuntru, Harry o privi plin de îndoială.

— Asta e bunica mea? o întrebă el pe Catherine cu o şoaptă pătrunzătoare, trăgând de braţul mamei ei, părând gata să izbucnească în lacrimi.

Bătrâna era murdară şi duhnea a stătut; avea un şal de lână înfăşurat în jurul pieptului ei căzut.

— Nu, îi răspunse în şoaptă Catherine, punându-şi mâna peste a lui.

Dar chiar şi adulţilor le luă ceva vreme până ce o recunoscură.

— De când nu ne-am mai văzut, spuse Owain, dintr-o dată vesel, înţelegând brusc cine era femeia şi alergând să o sărute şi să o îmbrăţişeze. Sunt ani de zile de când am ascultat ultima dată poveştile tale. Ce mai faci, dragă Anastaise? Mi-ai lipsit...

Ea rânji şi îi întoarse îmbrăţişarea, iar umbra ei voinică de demult mai stăruia încă în vechiu-i zâmbet şui.

— Ea e sus, zise Anastaise, fără formalităţi – nu se descurcase niciodată foarte bine cu formalităţile –, arătând spre scara nemăturată. Dar e încă în pat.

Privi cu îndoială spre Catherine, apoi spre căpşorul înspăimântat al lui Harry.

— S-ar putea să vrei să te duci puţin singură la ea, continuă Anastaise, adresându-i-se lui Catherine. Nu e pregătită să primească oaspeţi... nu de-ăştia mici, adăugă ea, rânjind grijuliu spre Harry, şi care nu ştiu cum se poartă ea. Ai putea s-o ajuţi să se facă prezentabilă.

Owain încuviinţă.

— Du-te, zise el, împingând-o uşor pe Catherine.

Ea părea încremenită.

— Anastaise poate să ne arate grădinile, regelui şi mie, pentru jumătate de ceas.

Catherine, părând nesigură, se îndreptă lent spre scări. Dar se uita mereu în urmă. Harry, luptându-se vădit cu teama unui copil

mult mai mic de a fi despărțit de mama lui, aproape că porni după ea. Owain îl luă de mână, hotărât.

— Stai cu mine. O să mergem cât de curând. Mama ta are nevoie de câteva momente ca să o salute pe mama ei.

Îi făcu un semn din cap, dorindu-și ca Harry să-i răspundă la gest. După o lungă pauză, Harry, ferindu-și privirile de Anastaise, renunță să se mai împotrivească. Ieși în grabă afară, ținându-se strâns de Owain, în dimineața cenușie.

Dar nici măcar cușca leului nu păru să-l impresioneze.

— Leul era uite-atât de mare, îi spuse Owain, făcând un gest din mâini, sugerându-i o ființă imaginară mai mare decât un cal. Și era auriu. Iar când răgea, întreg palatul...

Harry își întoarse privirile, urmărind din ochi o frunză ce dansa în aer.

— ...se cutremura, i se alătură Anastaise, foarte energic.

Pe obrajii ei se vedeau niște vine sparte, roșii pe alb. Owain își amintea vag că, demult, obrajii ei fuseseră roșii ca mărul, sănătoși.

Harry se neliniști auzind-o cât de tare vorbea. Încuviință din cap și își mușcă buzele.

— Poate că și tu o să ai iarăși lei la Paris, când o să fii rege? zise Anastaise.

Harry încuviință temător. Owain își zise: nu pare deloc convins că i-ar plăcea leii.

Când se întoarseră înăuntru ca să se adăpostească de vânt, într-o încăpere mică de la parter, unde ardea focul și unde se mai găseau încă vreo două perne și un scăunel lângă foc, Harry păru să se mai înveselească. Anastaise dădu jos de pe un raft o carte și îi arătă o imagine pe care o pictase demult, înaltă de un deget și lată cât degetul mare, cu o femeie în albastru care îi oferea o carte unei regine impunătoare.

— *Asta* e bunica ta, îi zise ea copilului care tremura, cu acea bunătate frustă care până acum nu îl liniștise câtuși de puțin.

Dar acum Owain văzu cum teama lui Harry se mai domolea. El o privi precaut, apoi, luându-şi inima-n dinţi, luă cartea în mâini, se aşeză şi începu să se uite la tablou.

Pe deasupra capului lui, Anastaise îi făcu cu ochiul lui Owain. Avea aceleaşi priviri vesele pe care şi le amintea Owain.

— Mama mea mi-a spus întotdeauna că Parisul era cel mai frumos loc din lume, zise Harry cu glasul lui subţire, după câteva clipe. Dar nu e aşa, nu? E cenuşiu şi sărac şi nu e foarte comod la palatul unde stăm. Mă bucur că o să mă întorc în curând acasă. Dar, adăugă el cu bunătate, îmi place tabloul tău. Acum înţeleg. Atunci era frumos.

Harry se aplecă iarăşi asupra cărţii, întorcând paginile, privind la alte imagini: scene de vânătoare şi dansuri, monştri ce răsăreau din mănunchiuri de verdeaţă. Dar Owain nu se putea gândi la altceva decât la femeia pictată în albastru care îi dăruia reginei cartea. Christine de Pisan.

Anastaise ghici. Şopti, cu glas destul de scăzut ca să nu-l tulbure pe Harry:

— A murit, sărmana doamnă. Deşi poate că a fost norocoasă. S-ar fi întristat atât de tare dacă ar fi văzut ce întorsătură au luat lucrurile.

Owain oftă. Într-un fel, se aşteptase la asta. Dar îl durea să audă că murise.

— Dumnezeu s-o odihnească, spuse Owain şi, în tăcuta tovărăşie a suferinţei, îşi făcură amândoi cruce.

Apoi el adăugă:

— I-am citit poemul, cel despre Ioana... aşa că am aflat că mai trăia anul trecut.

Cu o privire plină de regrete în ochi-i întunecaţi, Anastaise zise:

— Da, era încântată, atât de încântată, pentru o vreme. M-am dus s-o văd anul trecut, în ajun de Sfântul Ioan. Am adus eu însămi poemul. Abia-l scrisese. Zorii speranţei, tot stăruia ea. Pe-atunci credeam cu toţii asta.

Owain simţi cum privirile-i cercetau cămaşa veche şi murdară, de pânză a lui Anastaise, căutând crucile albe ale Sfântului Mihail. Nu le zări. Poate că lumina murdară, roşiatică era de vină.

— Toate astea au tulburat-o pe Catherine..., mormăi el precaut. Chiar şi ea şi-a zis că poate totuşi Charles ar fi trebuit să fie rege, dacă Ioana... din pricina Ioanei...

Dar se opri. Probabil că nu ar fi trebuit să-i spună asemenea lucruri nici măcar bătrânei lui prietene. Îndoielile erau primejdioase. Chiar şi şoaptele.

N-ar fi trebuit să-şi facă griji. Anastaise se ridică ţanţoşă, de parcă mai era încă femeia cu pieptul mare de demult, înfuriindu-se la simpla amintire a lui Charles de la Bourges.

— Ce face, *ăla*? zise ea, atât de tare şi de revoltată încât Harry privi o clipă în sus, uluit, apoi se aplecă la loc peste cartea lui, hotărât să nu se arate înfricoşat. Anastaise făcu un efort vizibil să se stăpânească.

Vorbi cu glas mai scăzut, dar nu reuşi să împiedice revărsarea cuvintelor, de parcă ar fi scos dopul unei sticle, iar tot ce se găsea înăuntru se revărsa afară.

— Ăla, rege? Când i-a fost trimisă o minune, iar el a călcat-o în picioare? Când a lăsat-o pe fata aia să se sacrifice pentru el şi n-a ridicat un deget ca s-o salveze? Nicio răscumpărare, nicio negociere, nimic? În niciun caz. Nici Christine n-ar fi de acord cu asta, dacă ar fi văzut în ce chip ruşinos a renunţat la ea... lăsând-o să fie umilită şi arsă pe rug. După tot ce-a făcut fata aia pentru Charles şi pentru Franţa.

Clătină din cap, cu mâinile în şolduri.

— Nu. Ăla merită tot ce i se-ntâmplă.

Owain aproape că izbucni în râs, în primul rând din simplă uşurare la gândul că nu toţi francezii se perpeleau noaptea gândindu-se la culoarea sângelui regal.

Anastaise păru ruşinată când îi zări zâmbetul. Apoi îşi lăsă mâinile jos de pe şolduri şi încuviinţă din cap.

— Nu trebuie să mă supăr prea tare din pricina asta, ştiu, şopti ea cu glas plângăreţ.

Privind în jos la băieţelul cu nasul între paginile cărţii, ea clătină din cap.

— Deşi numai Dumnezeu ştie ce-are de-a face şi ăsta cu Franţa. Şi totuşi – n-am de unde şti care-i cel potrivit pentru noi şi care nu. Să-L lăsăm pe Dumnezeu să hotărască, nu?

Se priviră cu afecţiune. Anastaise arătă în jur.

— Dar mi-aş dori ca El să se grăbească cu hotărârea. Atotputernicul. Pentru că... uită-te şi tu. Totul în ruine.

Îşi lăsă privirile să se abată iarăşi asupra copilului care căsca ochii la miniaturile ei.

— Îmi lipsesc toate astea, spuse ea întristată. Tablourile. Mi-ar fi plăcut să lucrez la poemul acela.

Îşi privi mâinile asprite de muncă. Vremea frumuseţii trecuse pentru ea; trecuse pentru totdeauna. Owain îşi putea închipui care ajunsese să fie viaţa lui Anastaise aici, în locul ăsta uitat de lume, plin de bătrâni bolnavi, purtându-i de grijă reginei.

Cu înţelegere, zise:

— Ce va da Dumnezeu.

Se auzi sunetul unui clopoţel.

— Ele trebuie să fie, zise ea. Haide. Să mergem.

Întorcând spre Harry cel mai mare rânjet al ei, arătându-şi dinţii răriţi, ea strânse cartea şi o aşeză cu grijă la loc pe raftul ei.

— Şi oricum, ce-a apucat-o pe fata aia de-şi bate capul cu poveştile astea vechi? îi şopti Anastaise lui Owain când porniră în sus pe scări. Are nevoie de puţină fericire în viaţa ei, de asta are nevoie. De-un soţ; de alţi copii. Asta e ce i-ar fi zis Christine, dacă ar mai fi trăit. Christine era întotdeauna pentru familie. Alţi copii – asta ar ţine-o prea ocupată ca să-şi facă griji în privinţa fratelui ei. N-ar cam fi vremea ca englezii ăia să se gândească la asta?

Ea clătină din cap, arătându-se uimită şi amuzată de lipsa de prevedere a englezilor.

— Ei, e greu, şopti Owain.

Ea clătină iarăşi din cap.

Ajunseră la capătul scărilor. Se porniră să străbată coridorul de la etaj. Înaintea lor era o uşă deschisă. Catherine privea spre ei. Harry alergă la ea.

— Iar tu – tu nu eşti făcut pentru mănăstire, orice-ai zice, adăugă Anastaise.

Îi aruncă lui Owain o privire sfredelitoare, cu o urmă de surâs.

— Ar fi timpul să laşi baltă aiurelile astea să te aşezi şi tu la casa ta. Să-ţi găseşti o femeie de treabă; dacă n-ai găsit-o deja.

El roşi. Spuse:

— Toate astea... nu-s de mine.

Dar văzu că nu reuşise s-o convingă.

— Ai fost întotdeauna un tip greu de citit, zise ea, şi continuă să clatine din cap.

Catherine atacă subiectul aproape de îndată ce intrase în penumbra şi în aerul fierbinte încărcat de ulei de trandafiri şi de miros de trup îmbătrânit; de îndată ce se îmbrăţişaseră şi îşi spuseseră cât de puţin se schimbaseră, vestind-o că venise împreună cu Harry şi că avea să apară şi el curând şi că poate-ar fi bine s-o pună mai întâi un pic la punct pe Isabeau. Catherine trăsese trupul inert, fără vlagă al mamei ei în poziţie şezut şi-i găsise o cămaşă de noapte nouă, curată. O ajutase s-o îmbrace şi-i încheiase nasturii peste pielea ofilită, ţinând-o de braţele cămăşii de mătase. Îi aşezase pernele la loc şi îndreptase cuvertura de pe pat. Într-un fel, îi era mai uşor să pună această întrebare în timp ce avea trupul atât de ocupat.

Şezând pe pat lângă mama ei, cu un pieptene de fildeş în mână, începu:

— M-am tot gândit, spuse ea grăbit, la un lucru foarte de demult. Voiam să te întreb. Chiar a fost adevărat ce-ai zis atunci? Charles chiar e un bastard sau nu?

Înghiţi în sec. Îngrozită, adăugă:

— Dar eu?

De când îşi lăsase temerile să iasă la suprafaţă, rostindu-le cu glas tare faţă de Owain, acestea crescuseră, luând forme şi mai

monstruoase. Dacă Charles era legitim, Catherine ar fi fost o păcătoasă care dusese la distrugerea Franței. Dar putea fi și mai rău. Dacă mama ei avusese într-adevăr atâția ibovnici cum zicea lumea, poate că ea, Catherine, era de fapt bastarda, separată de șirul lung al unei istorii glorioase căreia fusese crescută învățând că-i aparținea... ? Ceea ce ar fi însemnat că ea întinase și sângele regilor Angliei și că prin urmare Harry...?

Se așteptase la multe răspunsuri. Își repetase ceea ce credea că ar fi fost toate posibilitățile. Dar nu se așteptă la ceea ce se petrecu mai departe, când, stând pe pătura unsuroasă, abia mai îndrăznea să respire. Nu se așteptase la râs.

Un mare hohot de râs înfundat ieși dinspre silueta cocoșată din fața ei. După o vreme, valurile rotunjimilor mamei ei încetară să se mai scuture de râs îndeajuns cât ea să poată spune, printre chicote vesele:

— Ah, nu mă face să râd? Cine știe? Despre tine, despre mine, despre oricine? Niciunul din noi nu știe nici jumătate din ce s-a întâmplat; cine-a fost în patul cui, cine ce prostie a făcut. Oriunde te-ai uita. Ce mai contează acum?

Se răsuci în așa fel încât Catherine să poată vedea unul dintre ochii rotunzi ai mamei ei ațintiți asupra ei, peste un umăr tremurând. Isabeau simți încrâncenarea tăcută de pe chipul fiicei ei și se strădui să se controleze. Pe un ton ceva mai serios, ea continuă:

— Treaba asta cu regalitatea e doar un joc. Ăsta-i adevărul. V-am crescut crezând că regii au fost binecuvântați de Dumnezeu; că pot face minuni și vindeca poporul de boli – și toate astea datorită sângelui lor stacojiu. Dar uită-te la sărmanul tău tată. Nimeni nu l-a putut vinteca. Nici măcar pe sine nu s-a putut vindeca. Un rege bun este unul care știe să poruncească și să se facă ascultat. Asta-i tot. Dacă mă-ntrebi pe mine, poți să iei un copil de țăran și să-l lași în grija bonelor regale și să-l crești ca pe un rege, iar dacă prinde chestia asta cu poruncitul se poate descurca la fel de bine ca un prinț adevărat; și în orice caz mai bine decât jumătate din regii pe care i-am văzut. Henric al tău a fost un rege bun, e foarte-adevărat; am ales bine pentru tine. Și tatăl lui la fel, dar nimeni n-a

fost vreodată prea sigur că *el* ar fi avut destul sânge regesc cât să aibă vreun drept la tron. Ce-are a face sângele cu toate astea, dacă e s-o luăm așa? Și cine mai crede cu-adevărat că sângele regesc e diferit de al altora? Dacă ai avea vreun pic de minte ai nădăjdui să *fii* bastardă. Cine și-ar dori să aibă în familie nebunia tatălui tău?

Cu nepăsare, adăugă:

— Mută perna aia, așa, drăguță – iar când Catherine nu se clinti, ea zise mai aspru: aia de-acolo; sub mâna ta; pune-mi-o la spate, așa. Abia dacă te pot vedea. O să-mi dai o durere de ceafă.

După ce se așeză astfel încât să poată privi drept în ochii lui Catherine, ea întinse un braț atârnând de grăsime și o bătu pe fiica ei peste o mână rece, înțepenită.

— Nu-ți mai face atâtea griji, spuse ea. Scoate-ți asta din minte; uită de toate poveștile astea de adormit copiii. Ești prea mare pentru povești. Dar nu pentru viață. Doar asta are importanță. Haide, pune-te pe treabă.

Catherine simțea că i se învârtea capul.

— Nu pricep, zise ea.

Isabeau îi aruncă o privire răbdătoare.

— E foarte simplu, răspunse ea. Tot ce trebuie să faci e să te asiguri c-o să-l crești cum se cuvine pe băiatul ăla al tău – ca să fie fericit și puternic și sănătos la cap și cinstit – și o să te iubească la fel de mult cum îl iubești și tu – și n-o să mai ai nimic să-ți reproșezi.

Ea dădu din cap, iar râsul i se șterse de pe față. Chipul ei se încreți într-o mască a tristeții.

— E cel mai grozav lucrul din lume, dragostea pentru copiii tăi, adăugă ea. Când o ia razna, nu te poți ierta niciodată... e o jale nesfârșită.

Catherine își dădu seama, cu o tresărire de emoție căreia nu-i putea da un nume, că, dacă stătea să se gândească, n-o întrebase niciodată pe mama ei cum se simțise atunci când fusese întemnițată de Charles sau când se simțise urâtă de Louis și Jean. Își dăduse doar cu presupusul: fusese furioasă, răzbunătoare. Dar de ce n-o întrebase niciodată?

— Când iese bine, e o bucurie, continuă glasul lui Isabeau. Ai face orice pentru copilul tău, orice. Singura dată când am luptat cu adevărat pentru ceea ce iubeam a fost pentru tine... atunci când am spus – ea își strâmbă buzele – *lucrul ăla*... când mi-am dat la o parte fiul... mi-am distrus reputația... ca să-l putem readuce la discuții pe Henric al tău.

Oftă. Apoi se lumină la față. O bătu iarăși peste mână pe Catherine. Spuse, cu glas mai puternic:

— A meritat. Sacrificiile pentru copilul pe care-l iubești nu contează.

Catherine se simțea și mai amețită. Era atât de diferit de ceea ce-și închipuise, de ceea ce nădăjduise. Și totuși, pricepu ea dintr-o dată, era de-ajuns. Foarte tandru, își așeză amândouă mâinile pe umerii mamei ei, se aplecă în față și o sărută pe unul din obrajii-i scofâlciți.

— Îți mulțumesc, șopti ea.

Rămaseră astfel o clipă, trup lângă trup, fără să mai aibă nevoie de cuvinte. Apoi Isabeau zise:

— Ceea ce-mi amintește... unde mi-e nepotul? A avut destul timp să se uite după lei cu preceptorul lui cel chipeș. V-am zărit mai devreme de la fereastră... am trimis-o pe Anastaise jos. Voiam să te văd pe tine mai întâi. Dar acum suntem gata, nu-i așa? Își netezi boneta. Pe chipul ei îmbătrânit se zugrăvi o privire flămândă.

— Adu-l sus.

— Nu m-am așteptat ca Harry să fie atât de încântat, zise Owain.

— Mama mea l-a îndrăgit, nu-i așa? încuviință Catherine blând.

Lumina scădea. Luvrul se zărea în depărtare. Harry călărea înaintea lor. Tăcuse tot drumul, la întoarcere, însă Owain își zise că părea mulțumită.

Owain spuse:

— Merge atât de bine acum, de când Warwick nu mai e aici.

Voia s-o îndemne la vorbă. Ea nu răspunse. El stărui asupra subiectului.

— Nu crezi? E mai încrezător. Mai interesat de ce e-n jurul lui. Ar trebui să-i spui ducelui John. Sau cardinalului. Sunt sigur că el a observat schimbarea. Zi-le să-i ceară ducelui Humphrey să-l ţină pe Warwick departe de el. Să-l reţină eventual la război. El ar fi foarte încântat să rămână în Franţa şi să se bată. Şi ţi-ar face viaţa mult mai uşoară la întoarcerea în Anglia. Pe ale amândurora. Va trebui să ai grijă de tine. Warwick n-o să-ţi fie prieten niciodată. Ar fi mai simplu pentru tine dacă Warwick nu ţi-ar sta prin preajmă.

El îşi auzi nota neliniştită din glas; încordarea. Dar ea nu păru să-i răspundă.

— Da, spuse ea, cu mintea aiurea.

Însă el văzu că ea nu ascultase de fapt ceea ce-i spusese.

Îşi zise: se cufundă în amorţeală; de parcă nimic nu mai are importanţă pentru ea. Încordat, adăugă:

— Luptă; va trebui să te lupţi pentru ceea ce-ţi doreşti, iar ăsta e un moment bun. Chiar s-ar putea să reuşeşti să-l scoţi din viaţa lui Harry dacă încerci acum...

Dar ea se mulţumi să-şi ridice obosită colţurile buzelor, de parcă terminase cu lupta; de parcă-i cerea prea mult efort.

Pentru o clipă însă, privindu-l pe Owain, ea avu o bruscă licărire de viaţă:

— Poate că ai putea fi numit *tu* în locul lui..., zise ea, cu un fel de slabă speranţă.

Nereuşind să-şi alunge cu totul nerăbdarea din glas la gândul că trebuia să-i explice din nou totul, el zise:

— Nu. Asta n-o să se întâmple niciodată. Sunt velş. Nu sunt destul de important. Şi-o să plec în curând. Ştii bine. Nu te mai gândi la asta.

Gura ei căzu iarăşi.

Ceva mai blând, el adăugă:

— Ce ţi-a spus mama ta despre lucrurile care te nelinişteau – despre sângele tău şi-al lui Charles?

Ea se mulţumi să clatine din cap.

— La fel ca tine, zise ea. Că sângele n-are la fel de mult preţ ca dragostea.

El aşteptă. Ea căzuse pe gânduri; se vedea că era tulburată.

— Am crezut-o, zise ea.

Dar el auzi îndoiala revenind în glasul ei. Apoi chipul ei se încreţi.

— Dacă nimic n-are importanţă, iar regalitatea e doar un joc, toate par aşa o irosire, şopti ea atât de slab, încât el abia dacă o auzi. La ce bun să ne mai luptăm? De ce-a trebuit să moară Ioana? Ce rost mai are oricare din lucrurile pe care le plănuim, le sperăm, pentru care ne luptăm?

Harry nu-i asculta. Era mai în faţă, ca la două lungimi de cal, privind oraşul din juru-i. Owain îşi întinse o mână, o întâlni pe a ei; o ţinu strâns pe deasupra cailor care mergeau în buiestru.

— Măcar în bezna asta mai rămânem noi doi, tu şi eu, zise el, şi simţi cum mâna ei o strângea scurt pe a lui. Tu eşti totul – mai importantă decât sângele sau decât frumuseţea. Oare nu-i de-ajuns?

Dar, orice-ar fi zis Owain, nu reuşea să-şi găsească liniştea sufletească de care avea nevoie ca să înceteze să se mai lupte pentru Catherine în acel viitor în care nu-şi avea locul. Ceva mai târziu se duse să-l vadă pe ducele John şi, explicându-i că venea din partea reginei mame, ceru ca acum contele de Warwick să fie înlăturat din suita lui Harry.

— De ce? întrebă ducele John, curios.

Owain îşi zisese: e mai bine să i-o cer eu; o să fie în stare să fie mai sincer cu mine; se descurcă mai bine cu bărbaţii decât cu femeile.

— Warwick a fost numit de ducele Humphrey – şi a fost întotdeauna mai interesat de război decât de educaţia copilului, răspunse el iute.

Ducele se mulţumi să-şi ia o privire neîncrezătoare, de parcă ăsta nu era un motiv suficient ca să schimbe rânduiala lucrurilor;

de parcă nu era un lucru pentru care să merite să se certe cu fratele lui.

Ce-am de pierdut? își zise Owain, și continuă:

— ...iar copilul e îngrozit de bătăi.

Fu încântat să-l vadă pe ducele John căzând pe gânduri la auzul acestor cuvinte și să-l audă spunând:

— Am mai auzit asta. Despre Warwick și despre bătăi.

Fu la fel de încântat când, după ce Warwick ajunse la Paris pentru încoronare, vreo două săptămâni mai târziu, ducele John nu-l instală la Luvru împreună cu ceilalți oaspeți englezi. Îl trase deoparte pe Owain și îi spuse, cu tact:

— Mi-am zis că Warwick – mai bine la palat, departe de toate, până după ceremonie, nu? N-aș vrea să-l dăm peste cap pe băiat.

Contele și cei o sută de oameni ai lui fură instalați la palat împreună cu oaspeții francezi. N-aveau să întâlnească măcar suita regelui până după ceremonie.

TREI

Încoronarea – care până la urmă fu o copie perfectă a celei engleze – avu loc de ziua lui Harry, la începutul lui decembrie. Şi în acea zi avură parte de rafale de ninsoare. Ducele John şi cardinalul se străduiseră din răsputeri să-i aducă pe seniorii francezi credincioşi englezilor din toate colţurile ţării. Francezii stăteau împreună, părând stânjeniţi de slujba necunoscută. Majoritatea fiind din Burgundia, ştiau prea puţine despre curtea reginei Isabeau din zilele ei de glorie. Aceia care se număraseră printre curtenii ei se ţinură şi ei la distanţă; erau poate stânjeniţi că o lăsaseră singură atâţia ani în casa ei dărăpănată. Bătrânei, care era înfăşurată în blănuri şi căreia, din pricina vârstei înaintate, i se îngăduise să rămână aşezată de-a lungul întregii ceremonii, nu părea să-i pese. Urmărea totul cu desfătare; sugând bucăţele de cofeturi lipicioase pe care le scotea din când în când din adâncurile buzunarelor.

Grupul englezilor stătea deoparte. Warwick se ţinu la distanţă de Catherine. Mohorât, se ţinu deoparte şi de ceilalţi lorzi englezi tot timpul cât durară rugăciunile şi încoronarea, cu ceata lui de cavaleri după el. Din când în când, Owain simţi câte o înţepătură între umeri şi privi în jur, aşteptându-se să întâlnească privirea-i aspră aţintită asupra lui; dar nu-l surprinse niciodată pe Warwick privindu-l.

— Asta nu-i vreme de călătorie... n-ar trebui să rămânem la Paris până după Crăciun? spusese Catherine cu o zi în urmă, când ea, Owain şi cardinalul luaseră o ultimă cină grăbită înainte de a pleca fiecare la treaba lui.

Cardinalul fusese de acord. Lui Catherine îşi zise că acestuia îi părea rău pentru ea.

— Nicio grabă să pornim spre casă, spusese el blând.

Data plecării fusese fixată pentru 7 ianuarie. Mai puţin de-o lună – câteva săptămâni; zile. Rămăsese împreună cu Owain în noaptea aceea. El vedea cu ochii minţii despărţirea şi era gata să plângă şi să urle de furie şi de neputinţă, dar ea refuzase să se gândească mai departe de acea noapte. Zâmbise cam prea vesel şi-i spusese:

— Nu privi în viitor. Hai să fim fericiţi acum.

După încoronare urmă un banchet. Harry şi Catherine primiră îngăduinţa să se retragă după ce seniorii francezi şi burgunzi şi englezi se instalaseră pentru felul întâi, iar Harry, în franceza lui şovăitoare de englez, îi binecuvântase pe toţi.

Copilul se împleticea, era sleit de oboseală şi tremura deja atunci când ajunse să dea binecuvântarea – era din nou ca un copil mic. Dar, un ceas mai târziu, după o baie bună şi înfăşurat într-un cuib de pături, lângă foc, în încăperile lui de la palat, mâncând nişte brânză dulce, obrajii îi deveniseră rozalii şi îmbujoraţi, iar el surâdea cu stânjenită încântare spre bunica lui, care, şi ea ascunsă într-un cuib asemănător de pături îmblănite de cealaltă parte a focului, îi spunea cu accentul ei aspru, germanic şi cu chipul ei urât şi îmbătrânit luminat de dragoste:

— Ce băiat bun! Şi-a amintit toate cuvintele! Şi coroana aia grea! – şi se aplecase înainte ca să-l mângâie pe părul ud.

Aceasta era scena pe care Owain o zări când intră în micul salon. Zărind-o pe Isabeau, îi făcu o plecăciune ceremonioasă şi zise:

— Cardinalul aduce Majestăţilor voastre omagiile sale. Va sosi cât de curând ca să vă salute ca pe noul rege uns al Franţei.

— Preceptorul cel fermecător, zise ea inexact, dar cu multă căldură.

Îi zâmbi cu toată faţa.

— Ah, tinere, nu e nevoie de atâta ceremonie. Am avut parte de destule discursuri pe ziua de azi. Intră înăuntru, haide, pleacă

din curentul ăla. Pune încă un buştean pe foc; e frig aici. Şi povesteşte-ne ce-am pierdut de-acolo de jos, de la cină. Am văzut că seniorul d'Albret căuta deznădăjduit unde să dea o duşcă mică; fremăta încă de când era în biserică. ...S-a şi făcut de râs? Cât s-a îngrăşat de-a lungul anilor... cândva era aşa un bărbat chipeş, atât de priceput cu doamnele. Greu de crezut acum... cu toate că am auzit... Ei, o să-ţi povestesc mai târziu, chicoti ea. După ce urechiuşele astea o să se bage în pat.

În câteva clipe, îl pusese pe Owain să-şi tragă un scăuieş lângă foc şi pentru el, alături de Catherine, care, obosită, veni, după ce-şi terminase şi ea toaleta, într-o mantie de catifea verde care-i amintea chinuitor de cea pe care o purta prima dată când o văzuse.

Isabeau îl bătea pe Owain pe genunchi, văzu Catherine. Bătrâna regină îi spunea, cu ucigătoare cochetărie:

— Trebuie că-i aduci o mare alinare fiicei mele; un tânăr de treabă, puternic şi bun ca tine.

Owain privi în sus spre ea şi, cu toată tristeţea care-i aştepta, avea pe buze un început de zâmbet, auzind ce-i spunea mama lui Catherine; nu se putu abţine. Semăna leit cu cele povestite de Catherine despre mama ei. El şi Catherine schimbară o privire tăcută, apoi ea îi întoarse surâsul.

Isabeau interveni.

— Şi-acum, tinere, zise ea dojenitor, iar bătaia pe genunchi se preschimbă într-o împunsătură, grăbeşte-te şi adu-mi nişte lichior de-ăla mănăstiresc. Ăla verde. Se spune că e bun la digestie.

Cu o plecăciune, cu buzele încă fremătându-i, Owain se ridică.

— Catherine, parcă am văzut că aveai nişte dulciuri? continuă bătrâna regină, privind în jur. Şi poate încă nişte brânză dulce pentru băiat... sau vreuna din astea?

Înainte să-şi dea seama ce făceau, alergau care încotro în slujba bătrânei; aşezându-i pernele; aducând taburete. Râdeau la poveştile ei, iar aerul devenea din ce în ce mai fierbinte şi mai încărcat de parfumul uleiului ei de trandafiri; sâsâind-o când se pregătea să spună ceva prea străveziu pentru urechile nevinovate ale băieţelului.

Abia după ce apăru cardinalul, după ce le făcu o plecăciune și se puse și el pe o veselă discuție malițioasă cu bătrâna regină – punând-o mai întâi la curent cu pocinoagele seniorului d'Albret, care era acum foarte beat, după cum bănuise și ea și care-și insultase amândoi vecinii înainte să adoarmă la masă –, pe Harry îl cuprinse somnul.

— Șșș, zise Catherine încet și-și duse un deget la buze.

Pentru o clipă, priviră cu toții la obrajii rozalii ai băiatului și la chipul lui senin. Apoi, cu grijă, Owain îl ridică în brațe ca să-l ducă în odaia de alături, unde-l aștepta patul, gata încălzit cu tingirea.

Catherine îl urmă, în vârful picioarelor, purtând o lumânare. Dându-i-o lui Owain, după ce acesta așezase copilul adormit pe pat și lăsase pe podea tingirea cu cărbuni, ea își înveli fiul cu grijă și-l sărută pe frunte.

Acesta era sfârșitul. Ea știa asta. Dar nu reușea să fie atât de tristă pe cât s-ar fi așteptat. Ceva din veselia întâlnirii restrânse din odaia de alături, ceva din vechea, răutăcioasa prezență de spirit a mamei ei îi ridicase moralul.

Cât de fericit arăta cardinalul, acum că încoronarea se terminase; cât de ușurat. Orice acuzații ar fi făcut ducele Humphrey cu privire la furtul coroanei, avea să fie nevoit să le lase la o parte atunci când avea să devină limpede pentru toți de câtă prevedere dăduse dovadă cardinalul. În orice caz, mai mult ca sigur că n-avea să i se impute asta. Aveau să înapoieze în Anglia un băiat vesel, sănătos, încoronat cu succes ca rege al celor două țări. Cardinalul avea să poată să-și sfârșească zilele acasă, la curtea unui rege care-l iubea. Devenind dintr-o dată mai încrezătoare decât se simțise de multă vreme, Catherine își zise că poate și ea avea să se afle pe undeva prin apropiere; și că, chiar dacă Owain avea să se închidă undeva departe de ea, cel puțin Harry avea să-și dorească s-o aibă aproape; n-avea să se sfârșească chiar totul. Avea să aibă timp și pentru întristare. Deocamdată era doar recunoscătoare că nu fusese prea încăpățânată cu privire la forma încoronării; bucuroasă că avea astfel de prieteni și de aliați.

Auzea banchetul zgomotos de jos aflat în plină desfășurare. Auzea sunetul surd al unor alte intrări în odaia de-alături; mormăielile. Altcineva venise ca să-și aducă omagiul; poate ducele John, însă prea târziu. Nimic nu l-ar fi putut trezi pe Harry.

Privi în jos spre fiul ei, atât de nevinovat și de proaspăt, ca un prunc. Nu voia ca această clipă să ia sfârșit. Owain stătea alături de ea, privindu-l și el. Apoi mâna lui o întâlni pe a ei. Owain o trase spre el.

— Sunt în odaia de-alături, șopti ea, ridicându-și chipul spre al lui.

Dar acum măcar zâmbea. Părea că aproape își revenise iarăși în fire, își zicea Owain, aproape pe deplin readusă la viață, de când mama ei începuse să bârfească și să încălzească din ce în ce mai mult încăperea alăturată. Până la urmă, ce altceva mai conta decât clipele pe care le mai aveau de petrecut împreună, acum când îndepliniseră ceea ce veniseră să împlinească aici; acum când Harry era cu adevărat și regele Franței, ca și al Angliei; acum când pentru ei doi vremea era pe sfârșite?

— Nu te mai gândi la ei, zise Owain necugetat, întorcându-se cu spatele la ușă și la cei de dincolo de ea. Aici suntem doar noi.

Apoi se sărutară.

Până când ușa se deschise foarte încet, apoi, într-o furtună de pași îndesați și de întuneric, niște mâini îl prinseră pe Owain, îi răsuciră mâinile la spate și îl târâră afară, uluit și clipind des, în încăperea luminată de-alături. Urmându-i, împleticindu-se, cu inima bătându-i cu putere, dându-și seama că boneta îi stătea într-o rână, iar părul desfăcut îi aluneca pe spate, Catherine privi peste capul lui Owain, întâlnind privirea spălăcită, triumfătoare a contelui de Warwick.

Pe chipul lui Warwick era zugrăvit un dezgust fără margini.

— *Lezmaiestate*, mârâi el, privind în jur la ascultătorii lui îngroziți, zguduindu-și prada fără scăpare.

Owain nu-și ridică chipul palid.

— Dezmăț. O nelegiuire săvârșită asupra reginei mame. Chiar aici, în încăperile regelui.

Catherine şovăi.

— E o neînţelegere. Doar mă ajuta să-l bag pe Harry în pat.

Dar ea îşi simţi slăbiciunea. Avea obrajii aprinşi şi părul desfăcut. Ştia că părea întruchiparea vinovăţiei.

Nu ştia care ar fi fost osânda lui Owain dacă Warwick avea de gând să-l pedepsească pentru că încercase s-o cunoască trupeşte pe regina mamă a Angliei. Dar îşi dădea seama după privirile lui Warwick că viaţa lui Owain era în primejdie.

— Vreţi să spuneţi, *Madame*, întrebă Warwick, înaintând spre ea, mistuind-o din ochi, că aţi luat parte de bunăvoie la ... *spectacolul* deşănţat la care tocmai am asistat?

Urmă o tăcere şi mai adâncă. Catherine nu putu deschide gura. Ştia, cuprinsă de o frică teribilă care-i strângea măruntaiele ca o întunecată sfârşeală ce-i ajungea până în străfundul sufletului că şi ea se afla în primejdie de moarte.

— Ştiam că el n-a petrecut nicio noapte în patul lui la Rouen, strigă contele, iar Catherine îi auzi încântarea amestecată cu furia. Ştiam că n-avea cuviinţă nici cât un animal. Dar *asta*. *Asta* nu mi-am închipuit. Depravare, scârnăvie; şi atât de aproape de tron...

Strigătele aduseră străjile la uşă. Se auzea zdrăngănitul şi zgomotul picioarelor lor. Contele le poruncise cavalerilor să-l aştepte afară. Pesemne venise pus pe rele.

Cardinalul părea năucit. Se holba când la Warwick, când la Owain, când la Catherine. Urmă un joc de priviri, iute întoarse. Owain îşi ţinea chipul livid, îngrozit în jos, iar Catherine era prea ruşinată ca să întâlnească privirile cardinalului. Dar îşi lăsă privirile să poposească asupra mamei ei. Bătrâna regină a Franţei se holba la Warwick, de două ori mai intens decât până atunci, privind la răutatea care strâmba chipul vânos al nou-venitul, măsurându-i forţa din priviri. Gura ei mesteca încă tacticos nişte dulciuri. Isabeau nu-l văzuse niciodată, nu ştia nimic despre el în afară de plecăciunea pe care acesta le-o făcuse şi de un nume vestit în sunet de trâmbiţă. Dar nu se dăduse niciodată în lături de la o încăierare bună.

Contele se întoarse spre Catherine. Avea privirile în flăcări. Owain era doar o jucărie – un nimeni. Regina mamă era adevărata lui țintă – femeia care-l sfidase la Rouen.

— Iar voi, *Madame*, trebuie să dați socoteală de cele petrecute; să vă chemați ibovnicii în patul fiului vostru...., zise el, tărăgănând cu plăcere cuvintele, îngăduindu-și să rânjească dispreţuitor, pe față la ea, acum când ea ajunsese atât de jos.

Dar trebuia să se descotorosească de prima lui victimă înainte să se poată concentra pe deplin asupra ei. Peste umăr, lătră spre oamenii lui:

— Luați-l. Terminați-l.

Îl împinse pe Owain afară pe uşă. Mai multe mâini îl luară în primire. Însă, mai înainte ca oamenii să apuce să plece cu prizonierul lor, se auzi un zgomot la cealaltă uşă. La dormitorul lui Harry.

Înghețară cu toții.

— Ce se-ntâmplă? întrebă un glas: un glas somnoros, alarmat, ascuțit, urmat de o claie de păr foarte drept, blond închis și de nişte ochi rotunzi ce se iţiră la uşă. De ce strigă toată lumea?

Privi în jur. Înaintă. Avea o cămaşă de noapte vărgată. De sub ea i se vedeau picioarele subțiri. Catherine simți că i se strânge inima de dragul lui; plină de teamă pentru vulnerabilitatea lui; copleşită de deznădejde.

Dintre toți cei care se îngrămădeau acum în odăița supraîncălzită, numai Owain găsi prezența de spirit ca să vorbească. Ridicându-și capul, își adună toate puterile ca să-și alunge groaza de pe chip. Privindu-l foarte tandru pe micul rege, pe care îşi petrecuse ultimii ani crescându-l, pe-al cărui tată îl iubise, el zise blând:

— Du-te la culcare, Harry. Totul e-n ordine. Du-te în pat.

Catherine simți că i se frânge inima. Dar Harry nu se mişcă. Iar străjile, ştiind că erau în prezența regelui Angliei și al Franței, zăboviră.

Warwick se întoarse. Se încruntă.

— Luați-l de-aici, repetă el.

Harry se întoarse spre sunetul acelui glas. Păru îngrozit când zări chipul lui Warwick.

— Dar *tu* ce faci aici? zise el.

Apoi, cu teamă crescândă:

— Ce vrei să-i faci lui Owain? Dă-i drumul lui Owain. Spune-le oamenilor tăi să-i dea drumul.

Contele făcu iarăşi semn oamenilor lui ca să ducă prizonierul de-acolo, dar nu se mişcă nimeni. Îl urmăreau pe Harry, al cărui chip se strâmbă în timp ce în ochii lui răsăriră lacrimi fierbinţi, furioase.

— Nu! strigă el.

Zăriseră cu toţii cuvântul pe care-l alcătuiau buzele lui, dar ţipătul lui ascuţit tot îi surprinse. Cu toţii priviră, împietriţi de spaimă, cum Harry ieşea din pragul uşii, alergând să-l ia la pumni pe conte. Îi ajungea lui Warwick doar până la pântece, dar cu toate astea se încăpăţână să-l lovească pe comandant cu toată forţa şi sălbăticia de care era în stare.

— Dă-i drumul! Dă-i drumul! striga el, în timp ce Warwick făcu o jumătate de pas înapoi, parând loviturile cu braţele.

Chiar şi când contele reuşi să-i prindă mâinile lui Harry, braţele acestuia continuară să se agite zadarnic, iar el ţipa înnebunit, cu glas sfredelitor:

— Îţi poruncesc! Sunt regele tău!

Soldaţii zăriră mâinile lui Harry prinse în pumnii mari ai contelui. Era semnalul de care aveau nevoie. Acum ştiau cine era stăpânul. Ieşiră în grabă, târându-l pe Owain după ei, coborând scările, zornăind.

„O să-l omoare", îşi zise Catherine. „O să-l omoare sau şi mai rău. Şi ce-o să se-aleagă de mine?" Toate păreau să se petreacă atât de lent încât îi păru că avusese nesfârşită vreme să alcătuiască aceste gânduri; să privească în jur; să vadă ochii holbaţi şi gurile căscate şi pumnii încleştaţi. Dar, dintr-o dată, nu mai era vreme de gândire. Dintr-o dată, venise doar vremea pentru o nouă spaimă, mai rea decât cea dinainte.

Capul lui Harry se plecă, înfrânt. Iar Catherine auzi zgomotele miloage, plângăreţe care o îngrozeau cel mai mult ieşindu-i din

piept. Simți cum capul lui Isabeau se întorcea dintr-o parte în alta; ocheada pe care Isabeau i-o aruncase copilului. Isabeau se întoarse iarăși spre ea, cu o scurtă privire de tăcută înțelegere. Catherine își dădu seama că și mama ei recunoștea acele zgomote de pe vremea bătrânului rege Charles: sunetele de la începutul nebuniei.

Răsuflând zgomotos, cu greutate, Isabeau se ridică în picioare. Chinuitor de încet, agitându-și bastonul ca pe o armă, ea înaintă șchiopătând prin încăpere, spre Warwick.

— Tinere, nu știu cine te crezi, de intri astfel în încăperile regale, dar ești pe cale să faci o greșeală de care-o să-ți pară rău, zise ea, înfoindu-se toată ca un balaur cumplit – monstrul plin de furie care o îngrozea cel mai tare pe Catherine în copilărie – și șuierând spre intrus.

Trebuie că trecuseră ani de zile de când cineva îl mai numise pe Warwick tânăr. Nările bătrânului armăsar de luptă, hârșit în războaie fremătară, iar el își îngustă privirile. Catherine făcu la fel. Nu-și putea lua ochii de la mama ei.

— O s-o pățești dacă nu asculți porunca regelui tău, mârâi Isabeau, apropiindu-se, cu ochii ei întunecați, adânciți în orbite ațintiți asupra lui Warwick, de parcă se pregătea să-și înghită prada.

Contele se mulțumi să rânjească batjocoritor. Gura i se încreți într-o strâmbătură, arătându-i o dușmănoasă indiferență calculată s-o înfurie și mai tare. Nu-i păsa dacă o înfuria. El zise:

— Băiatul e în grija mea. Consiliul Angliei mi l-a încredințat mie. Cu tot respectul, *Madame*, a trecut multă vreme de când v-ați mai amestecat câtuși de puțin în treburile statului; și n-ați cunoscut Anglia niciodată. Așa că nu vă amestecați în ceea ce nu înțelegeți.

Dar Isabeau era acum chiar lângă Warwick, cu bărbia ieșindu-i în afară și cu ochii fulgerând spre el, în timp ce mâna fără baston se ridica ocrotitor deasupra băiețelului care atârna de pumnii lui.

— Băiatul, zise ea și rânji la rându-i disprețuitor față de lipsa de respect pe care o arătase, este acum și regele Franței. Nu văd ce-are a face Consiliul Angliei cu poruncile pe care le dă regele încoronat al Franței supușilor lui din Franța. Regele Franței ți-a dat o poruncă. A-i încălca pe față porunca ar fi un act de trădare.

Își apropie chipul de-al lui, atât de mult încât el se trase înapoi, uluit.

— Nu cred c-o să fii în siguranță pe stradă dacă săvârșești un act de trădare aici, în capitala Franței.

Ar fi fost semnalul perfect pentru altcineva care crescuse terorizat, în mijlocul unor aprinse certuri de familie, ca să se alăture atacului pe care ea îl lansase. Dar Harry fusese crescut în liniște; și era prea tânăr și prea nefericit ca să prindă semnalul. Continua să urle ca un nebun. Iar Catherine se simțea la fel de încremenită ca și în copilărie văzând furia mamei sale. Nu putea vorbi. Nu se putea mișca.

Warwick făcu încă un pas înapoi. Neluând-o în seamă pe Isabeau, îl zgudui pe băiat.

— Liniște, îi zise el cu ascunsă cruzime.

Îl zgudui și mai tare.

— Încetează cu aiurelile astea.

Neînfricoșată, Isabeau se alătură zguduiturilor, însă umerii pe care-și puse mâinile și pe care începu să-i zguduie cât putea de tare erau ai lui Warwick.

— Încetează... cu... toate... astea... acum, mârâi ea ritmic, refuzând să-l lase să se elibereze din mâinile ei, ținându-se de el cât putea de strâns, pe viață și pe moarte. N-ai... auzit... ce-am... spus. Am zis... *încetează.*

Warwick era atât de uluit că fusese atacat cu atâta încăpățânare de o bătrână grasă în baston încât îi dădu drumul lui Harry. Harry alergă spre mama lui, încă urlând.

Isabeau încetă să-și mai scuture prada, dar continuă să stea prea aproape de Warwick, ținându-și mâinile pe umerii lui, fascinându-l cu privirile ei de vasilisc. Când el făcu încă un pas înapoi, încercând să se elibereze, ea se lăsă grea înainte.

— Și-acum, zise ea, cu sumbră mulțumire, dă porunca. Eliberează-l și pe tânărul celălalt. Sau o să-ți pară rău. Ai să vezi.

Tăcere din partea lui Warwick. Cardinalul, care începea să-și revină din uluire, își ridica mâinile, din colțul lui, scoțând zgomote împăciuitoare. Zgomote ușoare, începutul unor cuvinte dojenitoare, începură să-i iasă pe nas.

— Nu-mi întoarce spatele, îl scutură Isabeau iarăşi pe Warwick, ca un dulău pe-un şobolan uriaş.

Ea adăugă, cu sălbăticie:

— N-ai niciun pic de maniere? Am zis, dă porunca – eliberează-l...

Se întoarse spre Catherine pentru ajutor.

— Nu ţin minte numele, adăugă ea, cu splendidă stăpânire de sine.

— ...Owain, se bâlbâi Catherine. Tudor.

Warwick nu reuşea să se hotărască să-şi lovească interlocutorul neaşteptat, oricât de mult privirea lui arăta că şi-ar fi dorit asta. Dar era cât se poate de dispus la o împotrivire verbală.

— Nici nu-mi trece prin cap. Pentru ce? răspunse el cu cruzime, întorcând spre Isabeau o privire atât de încărcată de ură nestăpânită încât Catherine fu îngrozită pentru mama ei. Pentru ca regina mamă a Angliei să se poată dezmăţa la curtea noastră cum a făcut mama ei la curtea Franţei?

Isabeau îi dădu o palmă. Zgomotoasă. Plesnitura răsună în toată încăperea.

Harry încetă din urlat şi privi spre ei cu ochii cât cepele. Contele îşi duse o mână la obraz. Nu reuşi să acopere urma roşie pe care palma bătrânei o lăsase pe ea. Nu reuşi să acopere dâra de sânge ce apăruse acolo unde inelul ei uriaş zgâriase pielea.

Cardinalul înaintă, cu mâinile bătând aerul, de parcă era gata să intervină. Dar nu păru să fie în stare să spună nimic mai coerent decât un:

— Nh... mnhhh.

Toate privirile din încăpere se ridicară o clipă spre el, apoi se întoarseră la loc.

Era rândul lui Isabeau să vorbească.

— Ai întrebat de ce? zise ea cu glas catifelat şi crud, profitând de ocazie. Păi, firește, pentru că tânărul acela şi regina mamă a Angliei sunt soţ şi soţie.

Se lăsă o tăcere deplină, chiar şi din partea cardinalului. Cuvintele acestea erau atât de năucitoare încât până şi Warwick rămase complet nemişcat pentru o clipă care păru o veşnicie,

cântărindu-le. Apoi, cu o mână încă lipită de obraz, el deschise iarăşi gura, mârâind ca un tigru rănit.

— Cum adică, soţ şi soţie? mormăi el nesigur.

Se întoarse spre Catherine. Catherine simţi cum, undeva mai jos, Harry se răsucea ca să-i vadă chipul; că nu-i venea nici lui să-şi creadă urechilor.

— Doar nu vreţi să-mi spuneţi că aţi..., zise Warwick, îndepărtându-se de zgripţuroaica de regină a Franţei, îndreptându-se spre Catherine.

— Ba da, zise Isabeau, păşind iute între el şi Catherine şi răspunzând în locul fiicei ei cu nemărginită siguranţă. Şi să fii foarte sigur de asta: dacă oamenii tăi se-ating fie şi de-un fir de păr din capul tatălui vitreg al regelui tău, cred că-ţi poţi închipui ce-o să se întâmple cu tine.

Catherine n-ar fi putut răspunde singură astfel în ruptul capului. Nu mai fusese atât de uimită nicicând. Inima-i bătea în piept atât de tare încât abia dacă mai auzea ceva.

Pentru o clipă lungă, lungă fu cuprinsă de ruşine: ruşinea de neşters a dezonoarei. Era regina mamă a Angliei, o prinţesă a Franţei; îi curgea în vine sângele lui Carol cel Mare. Cum putuse mama ei s-o înjosească atât de mult încât să afirme public de faţă cu acest om, duşmanul ei – cineva care n-ar fi şovăit s-o trâmbiţeze înaintea tuturor – că s-ar fi putut ca ea să fi alergat să se mărite altfel decât potrivit sângelui ei...?

Apoi, foarte lent, printre bubuiturile inimii, începu să priceapă strategia mamei ei. Dacă Warwick credea că se măritase cu Owain, şi el şi tot restul lumii ar fi putut s-o disprețuiască adânc, pentru totdeauna şi fără nădejde de izbăvire, pentru că-şi uitase mândria şi cinstea naşterii ei, contractând o mezalianţă care-i făcea de ruşine sângele şi o înjosea în ochii lumii întregi – însă cel puţin astfel Warwick n-ar mai fi putut s-o găsească pe ea sau pe Owain, pentru care riscul era mai vădit, vinovaţi de un păcat înaintea lui Dumnezeu, lucru care i-ar fi îngăduit să le ia viaţa amândurora. Îl putea salva pe Owain. Putea trăi să-şi vadă fiul crescând. Dar trebuia să-şi sacrifice reputaţia.

Se clătină pe picioare, ţinându-se de Harry; auzind în minte glasuri, glasuri fantomatice. Cuvintele Christinei *„taina binecuvântată a cununiei... cea mai înaltă formă de iubire"*. Cuvintele lui Owain: *„luptă pentru ceea ce iubeşti"*. Ale mamei ei: *„nu m-a durut să-mi jertfesc reputaţia pentru cineva pe care l-am iubit"*.

Iar acum glasul mamei ei răsună iar, dar nu mai era nimic fantomatic în porunca aceea rostită cu glasul spart al bavarezei.

— Catherine. Spune-i omului. Haide.

Uitându-se la ochii aprinşi ai lui Warwick, ea pricepu: O să-l distrugi pe Owain şi o să încerci să mă nimiceşti şi pe mine şi o să-i faci atâta rău lui Harry încât mai bine l-ai distruge şi pe el, dacă nu lupt.

— Da, spuse ea, şi găsi cumva forţa de a se îndrepta de spate, cât era de lungă şi a privi sfidător spre conte. Sunt soţia lui Owain Tudor.

Dar buzele lui Warwick se strâmbară. El voia sânge, nu bârfe pe la colţuri. Îşi revenea deja în fire.

— Nu te cred, îi zise el. Nu cred c-ai fi atât de smintită. Şi dac-ai fi, nu te-ai fi putut mărita de una singură. Cine-ar fi fost atât de nebun încât să te mărite cu... velşul?

Urmă încă o tăcere. Catherine simţi cum aprinderea şi lucirea puterii ei de luptă pălea. Se simţea alunecând, iar pe Warwick crescând în înălţime, ameninţător.

Dar Isabeau nici nu crâcni. Nici măcar o clipă. Era o fiară luptătoare până în vârful unghiilor şi se bătea pentru copilul ei. Bătrâna regină a Franţei se întoarse şi aşeză o privire aprigă, întrebătoare în direcţia cardinalului. Cardinalul de Beaufort, din colţul lui, cu braţele ridicate şi cu mâinile bătând aerul în jos, de parcă gesturile lui liniştitoare ar fi fost îndeajuns să alunge din încăpere furia şi primejdia. Cardinalul de Beaufort, a cărui uşurare după încheierea cu succes a încoronării îi făcuse cu doar un ceas în urmă chipul lui slab, palid, cu ochii bulbucaţi să pară destins şi relaxat. Care visa deja la recunoaşterea şi laudele la care se putea aştepta la întoarcerea în Anglia; la recunoştinţa întregii ţări pentru că reuşise să se descurce cu încoronarea asta şi să-l aducă înapoi pe rege întreg şi nevătămat după o lungă călătorie în timpul căreia izbutise să evite

orice fel de certuri, răzmeriţe, nereuşite, acuzaţii reciproce şi scandaluri la care oricine s-ar fi putut aştepta. Care îşi dorea o bătrâneţe liniştită, plină de bogăţii, la el acasă. Care nu recunoscuse niciodată, după o viaţă de intrigi, că ar fi făcut vreodată ceva greşit. Care niciodată, indiferent de situaţie, nu făcea favoruri politice.

Cardinalul de Beaufort se muta de pe un picior pe altul, cu micul lui surâs stingherit încremenit pe buze, bătând încă aerul fără rost, îngândurat. Numai uşoara cută dintre sprâncenele lui lăsa să se înţeleagă ce nehotărâre chinuitoare îl cuprinsese; din gură îi ieşi iarăşi un „mhm-mhm" când îşi drese glasul.

Se pregăteşte să spună că nu ştie absolt nimic din toate astea, îşi zise Catherine. O să ne renege. Sigur că aşa o să facă. Nu e în firea lui să facă altceva. Dacă ar încerca să ne salveze, şi-ar compromite viitorul; de ce-ar face asta? Nici măcar acest gând care-i încolţise în minte în timp ce-l privea cum clătina din cap şi cum îşi deschidea gura ca s-o distrugă nu-i şterse afecţiunea pentru el. Catherine plutea. Îl ţinea strâns pe Harry, pregătindu-se să fie târâtă de acolo, aşteptând...

— Eu, zise cardinalul, şi glasul lui sună detaşat, iar sprâncenele lui erau ridicate batjocoritor ca de obicei, deşi surâse cam trist spre Warwick în timp ce vorbea – de parcă renunţa la viitorul plăcut care crezuse că-l aştepta. Eu i-am cununat, băiete dragă.

După chipul stacojiu al lui Warwick, cu ochii ieşind din orbite, cu gura căscată şi după bolboroseala lui gâtuită de uluire, nu era limpede dacă acesta mai avea şi alte întrebări. Până la urmă, nu mai fu timp de alte întrebări; nici pentru orice altceva. Catherine fusese prea atentă la ceea ce se întâmpla înăuntrul încăperii ca să mai ia în seamă zgomotele de afară, până în clipa în care uşa se deschise cu zgomot, iar ducele John intră ca o furtună. Şi nici nu mai era cumnatul ruşinos, stingherit, sfios pe care-l ştia dintotdeauna Catherine, ci puternicul comandant de oşti, aşa cum ea îşi închipuise întotdeauna că era probabil cu oamenii lui – cu glas tunător, cu chipul aspru şi cuprins de o furie nimicitoare.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat? strigă el.

Înaintă spre Warwick până ce ajunse să se aplece ameninţător deasupra lui, ţintuindu-l de perete.

— Tocmai am prins câțiva din oamenii tăi snopindu-l în bătaie pe Tudor, mârâi el. Au zis că e la porunca ta. Iar acum te găsesc aici strigând și amenințând; te-am auzit de pe scări. Și cu doamne de față, în plus. Familia regală. Ăsta e banchetul de încoronare, nu o încăierare. Toată nobilimea franceză pe care-am putut-o strânge e-aici, și unde mai pui că l-am făcut pe dracu-n patru ca să-i facem să vină aici; ultimul lucru pe care mi l-aș dori ar fi ca ei să plece zicând că ne invităm oaspeții aici doar ca să-i snopim în bătaie. Orice-a făcut omul ăla, poate s-aștepte. Cred că te-ai îmbătat. Sau ți-ai ieșit din minți.

Își puse o mână pe umărul lui Warwick și îl împinse hotărât spre ușă.

Ochii lui Warwick alergau de colo-colo, iar gura lui se deschidea și se închidea, însă el nu reușea să articuleze niciun cuvânt. Nu era greu să-ți dai seama de ce ducele John l-ar fi putut crede beat. Catherine își zise că el încă ar mai fi putut să-și găsească cuvintele și argumentele; dar nimic care să fi fost la înălțimea momentului nu părea să-i răsară în minte. Chiar arăta ca ieșit din minți.

Doi străjeri vânjoși așteptau la ușă, zornăind.

— Oamenii mei o să te ducă în odăile tale, sfârși ducele John cu asprime. Du-te la culcare; și să-i mulțumești lui Dumnezeu că nu s-a întâmplat ceva și mai rău. Vorbim mâine.

Warwick bolborosi iarăși.

— Du-te, zise ducele John.

Abia după ce pașii ajunseră la baza scărilor, ducele John trase adânc aer în piept, apoi, privind în jur la cei din încăpere, zărind chipurile înghețate ale Catherinei, a lui Harry și Isabeau și al cardinalului zise iarăși, de această dată mai calm:

— Și-acum, pentru numele lui Dumnezeu, *ce anume* s-a întâmplat aici?

Owain era bandajat peste tot pe unde putea fi legat un bandaj. Un singur ochi scăpase de pumni și picioare și privea spre Catherine. Și chiar dacă nu putea vorbi altfel decât prin gemete, putea ridica puțin un braț prins într-o atelă ca să arate că înțelegea.

— Măcar dacă te-aş putea ţine de mână, zise Catherine, sau *ceva* de genul ăsta.

Bătu grijulie cu mâna pe pătura lui. El trase iute aer în piept. Ea se opri.

— Am încurcat-o cu toţii, zise ea, dar privirile-i erau vesele.

Avusese o săptămână ca să se obişnuiască cu sentimentul ameţitor al libertăţii. Trecuse ceva timp până ce Owain se vindecase îndeajuns cât să poată vorbi.

— Lucrurile se înrăutăţesc de la un mesaj la altul. Ducele Humphrey e cât se poate de furios. Ameninţă să-l aducă pe cardinal la o judecată publică pentru că a furat giuvaierurile coroanei, de îndată ce-o să ne întoarcem. Noi credem că de fapt e furios din pricina... celuilalt lucru.

Ea privi în jos.

— ...a noastră. Ducele John se întoarce în Anglia împreună cu noi ca să încerce să-i împace.

Ea întinse iarăşi mâna spre el, apoi îşi aminti şi şi-o retrase la timp.

— Dar nu e totul chiar aşa de rău. Warwick *nu* vine cu noi. Cineva trebuie să conducă războiul din Franţa, aşa că el rămâne aici. I-a scris ducelui Humphrey, cerând să fie eliberat de îndatoririle faţă de Harry. Spune că „este deznădăjduit văzând credulitatea, naivitatea şi incapacitatea lui de a distinge între bine şi rău".

Ea rânji.

— Cred că voia să spună că Harry pare s-o iubească atât de mult pe păcătoasa lui bunică... şi că a fost atât de încântat că păcătoasa lui mamă se măritase cu tine, adăugă ea.

Mâna se ridică puţin. Ochiul care o privea se închise şi se deschise iarăşi. Dinspre bandaje se auzi un geamăt. Catherine se aplecă înainte, încercând să distingă sunetele amestecate.

— *De ce*? Asta ai zis? De ce ce? murmură ea. De ce a zis cardinalul că el ne-a căsătorit...? *Ohh*. Asta.

Ea privi în jos. O undă de îmbujorare îi înflori în obraji. Îşi răsuci degetele unele în altele.

— Pentru că aştept un copil, a zis el. A fost singura scuză pe care, crede el, Humphrey ar fi crezut-o sau iertat-o. A zis că

plănuia să le spună celorlalți după încoronare, dar că își făcea griji pentru sufletul meu nemuritor și pentru cel al copilului; și i se păruse că era de datoria lui, înaintea lui Dumnezeu, să țină slujba îndată după ce i-am mărturisit asta.

Nu reuși să se hotărască să-și ridice privirile.

— Și, din întâmplare, eu chiar aștept un copil.

Dinspre bandaje se auzi un șuvoi de zgomote. Ea zâmbi mai larg.

— Ducele John propune o înțelegere, spuse ea. Pentru mine, cu Consiliul. Dacă mă întorc în Anglia, dar sunt de acord să părăsesc curtea engleză și să-mi trăiesc viața retrasă, el o să ceară Consiliului să-mi lase conacul Waltham și castelul Hertford ca reședințe permanente și să-mi păstrez veniturile și să-l văd – des – pe Harry.

Ea privi în sus spre singurul ochi albastru al lui Owain.

— Înțelegerea e pentru mine și pentru pruncul meu nenăscut.

Se auziră alte zgomote dinspre bandaje.

— Tu, zise ea. Da. E prevăzut ceva și pentru tine. Ca soț al meu, va cere să ți se dea drepturile legale depline ale unui englez – gata cu problemele din pricina faptului că ești velș. Și dreptul de a trăi ca soț al meu, cu copilul nostru, retrași la conacul Waltham și la castelul Hertford.

De această dată urmă o tăcere – o pauză de gândire. Când zgomotele începură din nou, Catherine le întrerupse aproape imediat.

— Hai să nu mai vorbim despre sânge, spuse ea, și nu-și putu împiedica ochii să nu i se încețoșeze un pic. Mi-am îndeplinit datoria rânduită oricărei prințese de sânge regesc. Nu mă supăr dacă nu mai sunt considerată de viță regească. Copilul nostru nu va fi rege. Numai un Tudor. Și nu-mi pare rău – dacă nici ție nu-ți pare rău.

Alt zgomot.

— Ceea ce mai lasă nerezolvată o singură problemă, adăugă ea grăbită, dincolo de faptul că ți-ai mai putea dori... Oxfordul... și călugării?

Alt zgomot. Sunase ca un râset.

— ...și știi care este asta. Orice-ar crede bietul Warwick, nu suntem cu-adevărat cununați. Nu încă.

Cu un efort uriaș, mâna bandajată începu să înainteze spre Catherine. Ea o privi. Începea să se obișnuiască cu minunile pe care le săvârșea dragostea. Puteai face orice dacă erai gata să lupți.

Degetele se târâră chinuitor spre ale ei. Privindu-le, simțindu-le pe piele, Catherine se simți dintr-o dată pe deplin sigură că ea și acest bărbat pe care-l iubea urmau să-și petreacă tot restul vieții împreună – zeci de ani; poate alți patruzeci de ani – având copii care aveau să crească fericiți și nevinovați, departe de tron, în liniștea de la țară, din Anglia, într-un loc unde trăiai cu picioarele pe pământ, unde sângele nu avea atâta preț ca dragostea – nici în trecut și nici acum. Că regele lor, fiul ei, Henric al VI-lea avea să crească și să devină un rege filosof, înțelept și pașnic ca bunicul ei francez; că fratele ei Charles avea să fie alungat de la Bourges; și că pacea avea să se aștearnă iarăși peste cele două regate ale lui Harry. N-ar fi trebuit să se îndoiască niciodată. Owain n-ar fi trebuit să se îndoiască niciodată. Totul avea să se termine cu bine.

De undeva, dinăuntrul bandajelor, un glas care părea umbra glasului lui Owain, dar care, în ciuda suferinței din el, părea ciudat de vesel, spuse:

— Cununați. Ei bine... nu... crezi... c-ar... cam... fi... vremea?

POST-SCRIPTUM ISTORIC

Catherine de Valois a mai trăit după aceea doar şase ani, până la vârsta de 37 de ani, după ce s-a întors în Anglia, unde a dus o viaţă retrasă în ţara ei adoptivă. A continuat să-şi vadă fiul, pe Henric al VI-lea, din când în când şi a rămas apropiată de cardinalul de Beaufort.

Fiul lui Catherine, regele Henric al VI-lea al Angliei, a fost întotdeauna fragil sufleteşte, o situaţie care s-a înrăutăţit cu vârsta şi odată cu începutul Războiului celor două Roze. Medicii contemporani sunt de părere că se poate să fi suferit de accese de schizofrenie catatonică. Şef al Casei de Lancaster, el a murit în condiţii suspecte în Turnul Londrei, cu mulţi ani mai târziu, după ce fusese înlăturat de două ori de pe tron de nobilii din Casa rivală de York. Fiul lui adolescent a fost ucis după o bătălie între facţiunile York şi Lancaster. Sub domnia lui Henric al VI-lea, Anglia a fost în sfârşit înfrântă în încercarea ei, ce a durat un secol, de a cuceri Franţa, şi toate posesiunile engleze din Franţa în afară de Calais au fost pierdute. Regele Franţei, Carol al VII-lea, fratele lui Catherine, şi-a revenit din situaţia lui de lipsă de însemnătate politică după zeci de ani de lupte şi s-a întors de la Bourges, capitala lui din exil, urcând pe tronul Franţei şi domnind de la Paris.

Cea de a doua căsătorie a lui Catherine cu Owain Tudor, un gentilom velş despre care se ştie că a fost unul dintre slujitorii casei sale de după prima ei căsătorie cu regele Henric al V-lea nu a fost niciodată anunţată sau celebrată public, însă în acea vreme nu a existat nicio suspiciune cu privire la legitimitatea celor cinci sau şase copii ai

cuplului: trei băieți și două sau trei fete, între care Owen (care s-a călugărit la Westminster), Edmund (care a fost mai târziu numit conte de Richmond de fratele lui vitreg, regele Henric al VI-lea) și Jasper (mai târziu devenit primul duce de Bedford). Majoritatea istoricilor sugerează că nunta celor doi a avut loc cândva între 1427 și 1432. Eu am plasat-o spre sfârșitul acestei perioade.

După moartea reginei Catherine, Owain Tudor a fost întemnițat pentru scurtă vreme la închisoarea din Newgate, dar mai târziu a fost eliberat. După mai mulți ani de zile, a fost decapitat, după ce luptase o vreme de partea Lancasterilor în Războiul celor două Roze.

Edmund Tudor, fiul lui Catherine și al lui Owain s-a căsătorit cu doamna Margaret Beaufort, o vară a cardinalului. La sfârșitul Războiului celor două Roze, unicul fiu al cuplului, Henric, ultimul dintre conducătorii războiului din partea Lancasterilor a devenit Henric al VII-lea, primul rege al Angliei din dinastia Tudorilor.

CUPRINS

PARTEA I
Cartea Păcii 9

Partea a II-a
Cartea Faptelor de Arme și a Faptelor Cavalerești 129

Partea a III-a
Plângerea nenorocirilor Franței 219

Partea a IV-a
Viziunea Christinei 287

Partea a V-a
Închisoarea vieții omului 319

Partea a VI-a
Cartea corpului politic 411

Partea a VII-a
Cântarea Ioanei d'Arc 487

Partea a VIII-a
Despre norocul cel schimbător 529

Partea a IX-a
Comoara Cetății Femeilor 597

De aceeaşi autoare, vă recomandăm

Regina mătăsurilor

Anul 1471 marchează un punct de cotitură în Războiul celor Două Roze, când Edward al IV-lea urcă pe tronul Angliei. În aceste vremuri tulburi, două tinere surori, Jane şi Isabel Lambert sunt foarte preocupate să-şi găsească soţi buni şi iubitori.

Când Jane pune ochii pe Edward începe o legătură mai puţin obişnuită, dintre un rege şi o femeie de rând. În acest fel sora ei, Isabel, ajunge să cunoască cele mai intime – şi scandaloase – secrete, pe care cele două fete şi le destăinuie în şoaptă în liniştea nopţii...

SÂNGE REGESC

Povestea unei mari regine, o femeie de un curaj imens, care a trăit după propriile-i reguli: o adevărată supraviețuitoare.

În anul 1420 o tânără prințesă a fost dată în căsătorie cuceritorului neamului ei, Henric al V-lea. Ea este Catherine de Valois – o prințesă franceză de sânge regesc. El este fiul uzurpatorului tronului englez. Proaspăt întors de pe câmpul de luptă, Henric vine să-și ceară mireasa și dreptul la tronul Franței. Acum Catherine trebuie să devină regina unui om care se simțea mai bine la război decât oriunde altundeva și soția unui bărbat hotărât să-i distrugă poporul. Izolată și lipsită de prieteni, îl găsește pe singurul om care putea înțelege prin ce trecea ea: un tânăr velș, Owain Tudor, la fel de rătăcit printre englezi cum era și ea. Se întâlnesc două suflete pereche, dar această prietenie se va dovedi pe cât de irezistibilă, pe atât de primejdioasă.

„Vanora Bennett se inspiră din viața prințesei Catherine de Valois, o femeie a cărei iubire a schimbat cursul istoriei. Bennett se apleacă asupra tinereții, căsătoriei și văduviei prințesei de Valois, zugrăvind aievea imaginea anilor tulburi ai războiului și a intrigilor, precum și viața unei familii disfuncționale."

Romantic Times Book Reviews

www.all.ro
ISBN 978-973-724-298-3
9 789737 242983